Bibilia ya Kizalamo

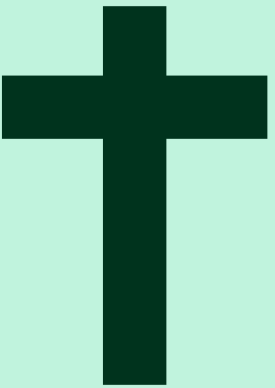

The Holy Bible in the Kizalamo language of Tansania: Zaramo: Bibilia ya Kizalamo

Bibilia ya Kizalamo

The Holy Bible in the Kizalamo language of Tansania: Zaramo: Bibilia ya Kizalamo

copyright © 2023 Pioneer Bible Translators

Language: Kizalamo

Contributor: Pioneer Bible Translators

New Testament is a revision of: Zaramo New Testament: © 2020 The Word for the World International and © 2020 Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 20 May 2025 from source files dated 20 May 2025

e0f3dd7e-0d75-5634-98da-5eb2cfec0f20

Contents

MATAYO 1
MALUKO 77
LUKA 126
YOHANA 207
SANG'HANO 266
WALOMA 342
1WAKOLINTO 376
2WAKOLINTO 409
WAGALATIA 431
WAEFESO 444
WAFILIPI 456
WAKOLOSAI 465
1WATESALONIKE 473
2WATESALONIKE 481
1TIMOTEO 486
2TIMOTEO 496
TITO 503
FILIMONI 508
WAEBLANIA 511
YAKOBO 537
1PETULO 546
2PETULO 556
1YOHANA 562
2YOHANA 571
3YOHANA 573
YUDA 575
LUGUBULO 578

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MATAYO
ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, “Injili,” nhegulo yake “Usenga Unogile.” Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana mkipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Wasomi hawaditangile zua hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo viwandikigwe, ila vodahika kamba Usenga uno Unogile wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Vivija hanhu hawandikwe Usenga uno Unogile hakutangigwa bule, ila wanhu bwando wozuza kamba wandikigwa muisi ya Islaeli na siku hata mdiwambo da Yelusalemu.

Usenga Uno Unogile wandikigwa na Matayo, yakalile muwila kodi kipigiti Yesu viyakalile hanamkema kuwa mwanahina wake. Vivija kakala yatangigwe mditwaga da Lawi. Matayo kakala imwe wa watumigwa longo dimwe na wabili wa Kilisto, na kakala yawandikile Wayahudi. Tugatanga gano kwavija kandika mbuli kulawa Mdilagano da Umwaka kubanza mianza 60. Matayo kalonda kulagusa kamba Yesu iyo Kilisto, Mkombola yasaguligwe na Mulungu, yakalile yahokoligwe. Vivija Matayo kandika mbuli bwando za Undewa wa Kuulanga. Wayahudi wagiza kamba Kilisto kowa mndewa wa isi yao. Ila Matayo kateganya ng'hani mkuwatenda sambiwatamanile hivo mkuusimulila Undewa wa Kuulanga uli muloho.

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi ulongelela mbuli bwando kulawa Mdilagano da Umwaka. Avo wogalumba hamwe Malagano gano ma-bili. Vivija wasomi wona kamba Matayo kageza kuwinza vija vitabu vitano va mwanduso va Musa vandikigwe Mdilagano da Umwaka. Mafundo ga Yesu hakigongo (5—7) golinga na Mulungu viyamgwelele Musa Malagizo hakigongo (Ng'humb. 19:3—23:23).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Matayo kosonga kwandika Usenga Unogile mkulonga mbuli za mvumbuka ya Yesu Kilisto na mwanduso wa sang'hano yake (*1—4*).

2. Abaho, Matayo kosimulila sang'hano ya Yesu na mafundo gake bwando (*5—25*).
3. Kimambukizo, Matayo kolongelela nziga ya sang'hano ya Yesu, muifa yake, na mzuso wake (*26—28*).

Wahenga wa Yesu Kilisto
(Luk. 3:23-38)

1 Uno uwo msululu wa wahenga wa Yesu Kilisto, mwana wa Daudi, mwana wa Ablaham.*
2 Ablaham kamulela Isaka, Isaka kamulela Yakobo, Yakobo kamulela Yuda na ndugu zake.
3 Yuda kamulela Pelesi na Zela, mamaao kakala Tamali, Pelesi kamulela Heziloni, Heziloni kamulela Alamu,
4 Alamu kamulela Aminadabu, Aminadabu kamulela Nashoni, Nashoni kamulela Salimoni,
5 Salimoni kamulela Boazi, mamaake kakala Lahabu, Boazi kamulela Obedi, mamaake kakala Lusi, Obedi kamulela Yese,
6 Yese kamulela Mndewa Daudi.
Daudi kamulela Selemani na mtwanzi yakalile mwehe wa Ulia,
7 Selemani kamulela Lehoboamu, Lehoboamu kamulela Abiya, Abiya kamulela Asafu,
8 Asafu kamulela Yehoshafati, Yehoshafati kamulela Yolamu, Yolamu kamulela Uzia,
9 Uzia kamulela Yotamu, Yotamu kamulela Ahazi, Ahazi kamulela Hezekia,
10 Hezekia kamulela Manase, Manase kamulela Amoni, Amoni kamulela Yosia,
11 Yosia kamulela Yekonia na ndugu zake, kipigiti kija viwahamizigwe kuchola Babeli.
12 Kulawa kipigiti cha kuhamizigwa kuchola Babeli, Yekonia kamulela Shelitieli, Shelitieli kamulela Zelubabeli,
13 Zelubabeli kamulela Abiudi, Abiudi kamulela Eliakimu, Eliakimu kamulela Azoli,
14 Azoli kamulela Sadoki, Sadoki kamulela Akimu, Akimu kamulela Eliudi,
15 Eliudi kamulela Eliazali, Eliazali kamulela Matani, Matani kamulela Yakobo,
16 Yakobo kamulela Usufu, yakalile mbigalo wa Maliamu mamaake Yesu yakemigwe Kilisto.
17 Avo kukala na milelo longo dimwe na mine kulawa Ablaham mbaka Daudi, na milelo longo dimwe na mine kulawa Daudi mbaka kipigiti viwahamizigwe kuchola Babeli,

* **1:1** Hano ***mwana wa*** nhegulo yake *kulawa mulukolo lwa.*

na milelo longo dimwe na mine kulawa uhamizo wa kuchola Babeli mbaka mvumbuka ya Kilisto.

Mvumbuka ya Yesu Kilisto
(Luk. 2:1-7)

18 Vino vivo mvumbuka ya Yesu Kilisto viikalile. Mamaake, yakemigwe Maliamu, kakala mkasano wa Usufu, ila viwakalile hawanakala hamoja, kaiyona kana inda mkubitila mhiko za Loho wa Mulungu.
19 Kwavija Usufu, mkasano wake, kakala munhu yalibule uzenzeleganye, na halondile kumgela kinyala hameso ga wanhu, avo kagelegeza kumuleka kinyele.
20 Ila viyakalile yogelegeza gano, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawila muna inzozi na kulonga, "Usufu, Mwana wa Daudi,† sambiudumbe kumsola Maliamu yawe mtwanzi wako. Kwavija kapata inda mkubitila mhiko za Loho wa Mulungu.
21 Kolela mwana mbigalo, na gweye komkema twaga jake Yesu, kwavija kowakombola wanhu zake kulawa m'vilozo vao."
22 Gano gose galawilila giladi gavikile gaja gayalongile Mndewa kubitila muhokozi,
23 "Mhambe kopata inda na kolela mwana mbigalo, na twaga jake kokemigwa Imanueli."‡ Nhegulo yake "Mulungu ka hamoja na tweye."
24 Usufu viyalamuke kulawa muutulo, katenda kamba msenga wa Mndewa wa kuulanga viyamulagize, avo kamsola mkasano wake Maliamu.
25 Ila hamkwenhukile mbaka viyamulelile mwana mbigalo. Na heyo kamkema twaga jake Yesu.

2

Wanhu Wali na Ilimu ya Nhondo Kulawa Haulawilo wa Zua

1 Yesu kavumbuka mkiwambo cha Betelehemu muisi ya Yudea, mkipigiti cha Mndewa Helode Mkulu. Na wanhu wali na ilimu ya nhondo kulawa haulawilo wa zua weza Yelusalemu,
2 wauza, "Kahalihi ayo yavumbuke giladi yawe mndewa wa Wayahudi? Kwavija tuyona nhondo yake haulawilo wa zua, avo twiza kumtambikila."
3 Mndewa Helode viyahulike vino, kagaya ng'hani mmoyo, heyo hamoja na wanhu wose wa Yelusalemu.

† **1:20** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.* ‡ **1:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 7:14.

4 Kawakema wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa, kawauza, “Halihi hondayaleligwe Kilisto?”
5 Wamwidika, “Mkiwambo cha Betelehemu muisi ya Yudea, kwavija vino vivo yandikigwe na muhokozi,
6 ‘Na gweye, Betelehemu, uli muisi ya Yuda,
huli mdodo hagatigati ya watawala wa isi ya Yuda,
kwavija kulawa kumwako kolawilila mtawala
yondayawalongoze wanhu zangu wa Islaeli.’ ”
7 Abaho, Helode kawakema kinyele waja iwanhu wali na ilimu ya nhondo wamulongele kipigiti kija inhondo viyoneke.
8 Kawatuma wachole Betelehemu, yolonga, “Gendeni mkaziuzagize goya mbuli za mwana hiyo, na muhamona mnongele, giladi na nie nichole kumtambikila.”
9 Viwamambukize kumtegeleza mndewa, wachola, na ija inhondo iwakalile wayonile haulawilo wa dizua, iwalongola mbaka viimile hanhu hayakalile imwana.
10 Viwaiwene inhondo, wadeng'helela ng'hani.
11 Viwengile mng'anda, wamona imwana hamoja na mamaake Maliamu, wafugama mavindi na kumtambikila. Abaho, wafungula masanduku gao na kumgwelela nhunza za zahabu, ubane, na manemane.
12 Mulungu kawazuma mnzozi kamba sambiwambwelele Helode. Avo wabweleganya muisi yao mkubitila nzila iyagwe.

Kukimbilila Misili
13 Viwacholile, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawila Usufu mnzozi kalonga, “Lamuka, msole imwana na mamaake mkimbilile Misili. Kaleni hiko mbaka vondanikulongele, kwavija Helode kokwiza kumzahila imwana giladi yamkome.”
14 Avo Usufu kenuka, kamsola imwana na mamaake ikilo iija, kachola Misili,
15 ako kuyakalile mbaka Helode viyadanganhike. Giladi kamba gavikile gaja galongigwe na Mndewa kubitila muhokozi, “Nimkema Mwanangu kulawa Misili.”

Wana Wadodo Wokomigwa
16 Helode viyawene kamba kavwiziligwa na iwanhu wali na ilimu ya nhondo, kagevuzika ng'hani. Kalagiza kamba wana wose wa kimbigalo wa kiwambo cha Betelehemu na ng'ambu zake zose, wali na milao mibili kwiza hasi wakomigwe, songela viyalongeligwe na waja iwanhu wali na ilimu ya nhondo mmbuli za ija inhondo kipigiti viilawilile.

17 Abaho, gavikila gaja galongigwe na muhokozi Yelemia,
18 “Dizwi dihulikwa ako Lama,
kililo na giogio kulu.
Laheli kowalilila wanage,
halonda kuhembekezwa,
kwavija wahaduhu.”

Kubwela Kulawa Misili

19 Mndewa Helode viyadanganhike, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawila Usufu mnzozi ako Misili
20 kalonga, “Lamuka, msole imwana na mamaake, uchole muisi ya Islaeli, kwavija wose walondile kumkoma imwana wadanganhika.”
21 Avo Usufu kenuka, kamsola imwana na mamaake, na kubwela muisi ya Islaeli.
22 Ila Usufu viyahulike kamba Alikelao iyo mtawala wa Yudea kasola hanhu ha tataake Mndewa Helode Mkulu, kadumba kuchola hiko. Na heyo viyazumigwe mnzozi, kanyelenhukila kuisi ya Galilaya.
23 Kachola, kakala mkiwambo kikemigwe Nazaleti, giladi gavikile gaja galongigwe na wahokozi, “Kokemigwa Mnazaleti.”

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Mazua higo Yohana M'batiza keza, yowapetela wanhu mkiwala cha Yudea,
2 kalonga, “Lekeni vilozo venu, kwavija Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!”
3 Kwavija Yohana iyo yalongigwe na muhokozi Isaya, viyalongile,
“Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
‘Itandeni nzila ya Mndewa,
Mgoloseleni nzila zake!’ ”
4 Yohana kavala guo ditendigwe na mijusu ya ngamia na lukumbulu lwa kwembe mchuno chake, na mandia gake gakala nzige na uki.
5 Wanhu kulawa Yelusalemu, kulawa muisi yose ya Yudea na ng'ambu zose za Mdibonde da Yolodani, wamcholela.
6 Wavilonga vilozo vao haulongozi wa wanhu, na heyo kawabatiza muna Ulwanda lwa Yolodani.
7 Yohana viyawawene Mafalisayo na Masadukayo bwando womwizila giladi wabatizigwe, kawalongela, “Mweye wana wa nyoka! Yalihi yawazumile kulukimbila lusango lwa Mulungu londalwize?

8 Tendeni mbuli zilagusa kamba muleka vilozo venu.
9 Sambimgelegeze kamba modaha kuikimbila nhaguso ya
Mulungu mkulonga, ‘Ablaham iyo muhenga wetu.’ Nowa-
longela, Mulungu kodaha kusola mabwe gano na kumten-
dela lukolo Ablaham!
10 Nhemo ya hana gamasina ga imibiki, na kila m'biki
uleka kulela mujo unogile wokanhigwa na kwasigwa muna
umoto.
11 Nie nowabatiza mweye na mazi kulagusa kamba
muleka vilozo venu, ila hachugu changu kokwiza yali na
mhiko kubanza nie, nie silumbile hata kupapa ng'hwabasa
zake. Heyo kowabatiza na Loho wa Mulungu na moto.
12 Heyo kana kia chake mmakono cha kubetela, giladi
yaikunzanye ngano yake kukano na mikumvi yaisome na
moto hauzimikaga.”

Kubatizigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:9-11; Luk. 3:21-22)

13 Abaho, Yesu keza kulawa Galilaya, kachola hana Ul-
wanda lwa Yolodani giladi yabatizigwe na Yohana.
14 Ila Yohana kageza kumgomesa, kalonga, “Nie
nolondigwa kubatizigwa na gweye, na gweye kokwiza
kumwangu?”
15 Ila Yesu kamwidika, “Leka iwe vino sambi, kwavija
tolondigwa kutenda vino giladi kugavikiza gaja gose gayala-
gize Mulungu.” Avo Yohana katogola.
16 Bahaja Yesu viyabatizigwe, kalawa muna gamazi. Baho
ulanga uvuguka, kamona Loho wa Mulungu yomuhumuluk-
ila yalingile kamba hua na kukala uchana yake.
17 Na dizwi kulawa kuulanga dilonga, “Ino iyo Mwanangu
mnogelwa, ninogelwe nayo.”

4

Kugezigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

1 Abaho, Yesu kalongozwa na Loho wa Mulungu mbaka
muluwala giladi yagezigwe na Mwenembago.
2 Viyamambukize funga ya mazua malongo mane ikilo na
imisi, Yesu kona nzala.
3 Abaho, Mwenembago kamcholela kamgeza yomulon-
gela, “Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, galongele
mabwe gano gagaluke mikate.”
4 Ila Yesu kedika kalonga, “Yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, ‘Munhu hawa mgima sama ya mkate wiyeka, ila
mkila mbuli ilawa mmulomo wa Mulungu.’ ”*

* **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 8:3.

5 Abaho, Mwenembago kamsola Yesu mbaka Yelusalemu,
Wambo Ding'alile, na kumwika hachana hana inhomboti ya
Ing'anda ya Mulungu,
6 kamulongela, "Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu,
ibwanhe hasi, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
'Mulungu kokulagizila wasenga zake wa kuulanga,
wakudang'he mmakono gao,
giladi mgulu wako sambiuikwale mdibwe.' "†
7 Yesu kamwidika, "Vivija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, 'Sambiumgeze Mndewa Mulungu wako.' "‡
8 Abaho, Mwenembago kamsola Yesu mbaka hana
ikigongo kitali, kamulagusila ndewa zose za ulumwengu na
yenzi zake.
9 Kamulongela, "Gano gose nokugwelela uhanifugamila
mavindi na kunitambikila."
10 Abaho, Yesu kamulongela, "Goboka, Mwenembago!
Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Mtambikile
Mndewa Mulungu wako na umsang'hanikile heyo yeiyeka!'
"§
11 Abaho, Mwenembago kamuleka, na wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga weza na kumsang'hanikila.

Yesu Kosonga Kuwapetela Wanhu ako Galilaya
(Mlk. 1:14-15; Luk. 4:14-15)

12-13 Yesu viyahulike kamba Yohana kageligwa mki-
fungo, kachola kukiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya.
Kasegela Nazaleti, kachola kukala Kapenaumu, kiwambo
kikalile behi na Dilamba da Galilaya, muisi za mitala ya
Wazabuloni na Wanaftali,
14 giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi Isaya,
15 "Isi ya Zabuloni na isi ya Naftali,
nzila ya kuchola m'bahali, mwambu uyagwe wa Ul-
wanda lwa Yolodani,
Galilaya, isi ya Wamhazi!
16 Wanhu wokala mdiziza
wona mulangaza mkulu.
Na waja wose wokala muisi ya ziza da ifa,
mulangaza uwamwemwesa."*
17 Songela kipigiti kija Yesu kasonga kuwapetela wanhu
yolonga, "Lekeni vilozo venu, kwavija Undewa wa Kuulanga
ukwenhuka!"

† **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 91:11-12.
‡ **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:16.
§ **4:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:13.
* **4:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 9:1-2.

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane
(Mlk. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

18 Yesu viyakalile yotembela mumgwazo wa Idilamba
da Galilaya, kawona wandugu wabili, Simoni yakemigwe
Petulo na mdodo wake Endelea. Wakala wotanda nhando
zao mdilamba, kwavija wakala waloa somba.
19 Yesu kawalongela, “Ng'holelezeni, na nie nowatenda
muwe waloa wanhu.”
20 Bahaja wazileka nhando zao, wamkoleleza.
21 Viyacholile haulongozi kidogo, kawona wandugu wabili
wayagwe, Yakobo na mdodo wake Yohana, wanage Zebe-
dayo, wakalile muna ingalawa hamoja na tataao Zebedayo,
wozigongomanya nhando zao. Yesu kawakema,
22 na baho waileka ingalawa na tataao, wamkoleleza.

Yesu Kofundiza, Kowapetela Wanhu, na Kuwahonya Watamu
(Luk. 6:17-19)

23 Yesu kachola kila hanhu m'viwambo va Galilaya, yofun-
diza muna zing'anda zao za nhambiko na kuupeta Usenga
Unogile wa Undewa wa Mulungu, na kuwahonya wanhu
wakalile na kila utamu na unyondenyonde.
24 Mbuli zake zenela muisi yose ya Silia. Wamgalila wanhu
wose wakalile wokugula kila utamu, wakalile wokona vihile,
wakalile na vinyamkela, wakalile na kisango, na wakalile
waholole, na heyo kawahonya.
25 Dale kulu da wanhu dimkoleleza, wanhu kulawa
Galilaya, kulawa kuviwambo longo dimwe vikemigwa
Dekapoli, kulawa Yelusalemu, Yudea, na mwambu uyagwe
wa Ulwanda lwa Yolodani.

Yesu Kowapetela Wanhu Mkigongo

5

5:1—7:29

1 Yesu viyadiwene didale da wanhu, kakwela hakigongo,
kakala hasi. Wanahina zake wamcholela,
2 na heyo kasonga kuwafundiza.

Deng'ho da Kweli
(Luk. 6:20-23)

3 “Wamota waja wakumbulu wa loho,*
kwavija Undewa wa Kuulanga uli wao!
4 Wamota waja wose wali na giogio,
kwavija wobwezigwa imioyo!
5 Wamota waja wali na mioyo iholile,
kwavija woihala isi!

* **5:3** ***Wakumbulu wa loho*** nhegulo yake *wanhu wali na sulukila ya kuifundiza ng'hani mbuli za Mulungu.*

6 Wamota waja wose wali na nzala na ng'hilu ya kutenda
ganogile,
kwavija wokwigutizwa!
7 Wamota wali na bazi,
kwavija wokonelwa bazi!
8 Wamota wali na mioyo ing'alile,
kwavija womona Mulungu!
9 Wamota wagombelezi,
kwavija wokemigwa wana wa Mulungu!
10 Wamota awo wogazigwa sama ya kutenda ganogile,
kwavija Undewa wa Kuulanga uli wao!
11 "Mmota mweye haja wanhu wahawaliga, na kuwagaza,
na kuwavwizila mbuli zose zihile sama yangu.
12 Deng'heleleni na kutoa ng'henze, kwavija nhunza yenu
yowa ng'hulu kuulanga. Kwavija vino vivo wagazigwe
wahokozi wawalongole.

Munyu na Mulangaza
(Mlk. 9:50; Luk. 14:34-35)
13 "Mweye iwo munyu wa isi. Ila munyu uhagiza kilandu
chake, vodahikaze kuutenda unoge kabili? Haunoga mk-
inhu chochose, ila wokwasigwa hanze na kubojagwa na
wanhu.
14 "Mweye iwo mulangaza wa ulumwengu mokoneka na
wanhu wose, kamba viwodaha kuwona mulangaza wa
wambo dizengigwe hakigongo.
15 Haduhu munhu yobwinha kiwenge na kukigubika
na kinongo. Ila kokika uchana hakingolobweda, giladi
kimmwemwesele kila munhu yali mng'anda.
16 Vivo na mweye, mulangaza wenu umwemwese hau-
longozi wa wanhu, giladi wone sang'hano zenu zinogile, na
hewo wamuyenzi Tata wenu wa kuulanga.

Mafundo ga Malagizo ga Musa
17 "Sambimgelegeze kamba niza kugatengula Malagizo ga
Musa na mafundo ga wahokozi, ila kugavikiza.
18 Nowalongela ikweli, mbaka ulanga na isi
vondavisegele,† haduhu hata helufi imwe ndodo kulawa
Mmalagizo ga Musa yondaisegezigwe mbaka mbuli zose
zivikile.
19 Avo, munhu yoyose yoleka kutenda ndagizi imwe ili
ndodo, na kuwafundiza wanhu sambiwaitende, munhu iyo
kokemigwa mdodo muna Undewa wa Kuulanga. Ila munhu
yoyose yondayazitende ndagizi zino na kuzifundiza, munhu
iyo kokemigwa mkulu muna Undewa wa Kuulanga.

† **5:18** ***Mbaka ulanga na isi vondavisegele*** nhegulo yake *mbaka ikimambuk-
izo cha isi.*

20 Kwavija nowalongela, mbuli zenu zilibule uzenzele-
ganye zihaleka kuzibanza zija za Mafalisayo na wafundiza
Malagizo ga Musa, hamdaha kwingila Muundewa wa Kuu-
langa.

Fundo da Lusango
(Luk. 12:57-59)

21 "Muhulika kamba wanhu wa umwaka viwalongeligwe,
'Sambiukome, na yoyose yondayatende avo kotagusigwa.'
22 Ila nie nowalongela, munhu yoyose yomonela lusango
ndugu yake kotagusigwa, na munhu yoyose yomuliga ndugu
yake kolondigwa yagaligwe Kukitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi, na munhu yoyose yolonga, 'Gweye kwa m'bozi'
ka mdihekaheka da kwingila hana umoto wa kuzimu.
23 Avo, kamba uhalonda kulava nhunza yako hana ikilingo
cha kulavila nhosa, na kukumbukila kamba kuna mbuli na
ndugu yako,
24 ileke nhunza yako haulongozi wa ikilingo cha kulavila
nhosa, tanhu genda mkailumbe na ndugu yako, abaho, leka
ubwele uilave nhunza yako.
25 "Ilumbe hima na munhu yokutagusa, kipigiti mng'hali
mnzila mchola kukitala, giladi sambiyakugale ha mulamula,
na mulamula yakugele mmakono ga wemilizi, na wemilizi
wakugele mkifungo.
26 Nokulongela ikweli, hulawa himo mbaka ulihe deni jako
jose.

Fundo da Ugoni

27 "Muhulika kamba ilongwa, 'Sambiutende ugoni.'
28 Ila nie nowalongela, munhu yoyose yomulola mtwanzi
mkumsulukila, kesha kutenda nayo ugoni mmoyo wake.
29 Avo kamba siso jako da ukulume dokutenda utende
vilozo, ding'ole ujase kutali nagwe! Vinoga kumwako
kwagiza kipindi kimwe cha lukuli lwako kubanza lukuli
lwako lose lwasigwe kuzimu.
30 Na kamba mkono wako wa ukulume wokutenda utende
vilozo, ukanhe uwase kutali nagwe! Vinoga kumwako
kwagiza kipindi kimwe cha lukuli lwako kubanza lukuli
lwako lose luchole kuzimu.

Fundo da Nyasa
(Mat. 19:9; Mlk. 10:11-12; Luk. 16:18)

31 "Vivija ilongigwa, 'Munhu yoyose yomwasa mtwanzi
wake, kolondigwa yamwandikile lupwilili lwa nyasa.'
32 Ila nie nowalongela kamba, munhu yoyose yomwasa
mtwanzi wake, ila tu sama ya kilamso cha ugoni, komtenda

mtwanzi hiyo yawe mgoni, na munhu yoyose yomsola mtwanzi hiyo kotenda ugoni.

Fundo da Kuiduila

33 "Vivija muhulika kamba wanhu wa umwaka viwa-
longeligwe, 'Sambiuiduile uvwizi ila ugoge kiduilo chako
chuuiduile ha Mndewa.'
34 Ila nie nowalongela, sambimuiduile kabisa. Sam-
bimuiduilile ulanga, kwavija kicho kigoda cha undewa cha
Mulungu,
35 ama sambimuiduilile isi, kwavija kicho kigoda chake
cha kwikila magulu gake, ama sambimuiduilile Yelusalemu,
kwavija dijo wambo da Mndewa Mkulu.
36 Vivija sambiuiduilile pala jako, kwavija hudaha kutenda
hata luvili lwako lumwe kuwa luzelu ama lutitu.
37 Mbuli zenu ziwe 'Ona' kamba ihawa 'Ona' ama 'Sio'
kamba ihawa 'Sio.' Chochose chondakibanze mbuli zino
cholawa ha Mwenembago.

Fundo da Kuibwelezela
(Luk. 6:29-30)

38 "Muhulika ilongigwa kamba, 'Siso kwa siso, na zino kwa
zino.'
39 Ila nie nowalongela, sambium'bwelezele mtenda gehile.
Munhu yahakutoa kanza da ukulume, muhindusile na
diyagwe.
40 Na munhu yahakugala kukitala na kukusolela shati
jako, vivija mulekele na koti jako.
41 Kamba munhu yahakushulutiza umpapile bahasha
yake kilometa imwe, mpapile kilometa mbili.
42 Munhu yondayakupule, mgwelele, na munhu yoyose
yolonda umkalizi, sambiumuhindukile kisogo.

Kuwanogela Wadumuka
(Luk. 6:27-28, 32-36)

43 "Muhulika kamba ilongigwa, 'Mnogele munhu wa
habehi nagwe, na umwihile mdumuka wako.'
44 Ila nie nowalongela, wanogele wadumuka zako na
muwatambikile waja wose wowagaza,
45 giladi muwe wana wa Tata wenu wa kuulanga. Heyo
yowamwemwesela zua jake wanhu wehile na wanogile,
na yowatoela mvula wazenzeleganye na wanhu walibule
uzenzeleganye.
46 Ihawa mowanogela wanhu wose waja wowonogela
mweye, mopata nhunza yaki? Kwavija hata wawila kodi
wotenda vivo!

47 Na kamba mowalamsa ndugu zenu weiyeka, kinhu
chaki kikulu kimtenda kubanza wayagwe? Hata Wamhazi
wotenda vivo!
48 Avo, sambimuhungule hanhu kamba Tata wenu wa
kuulanga viyalekile kuhungula hanhu!

6

Fundo da Kuweng'ha Wakumbulu

1 "Iteganyeni, sambimtende mbuli zenu zinogile haulon-
gozi wa wanhu giladi mwoneke na hewo, kwavija muha-
tenda hivo ham'bokela nhunza kulawa ha Tata wenu wa
kuulanga.
2 "Uhamwing'ha mkumbulu, sambiumulongele munhu
yoyose mkutoa mhalati, kamba viwotenda videlenya muna
zing'anda za nhambiko na mzinzila, giladi watogoligwe na
wanhu. Nowalongela ikweli, wanhu hiwo wesha kubokela
nhunza yao.
3 Ila uhamwing'ha mkumbulu, hata mkono wako wa
ukumoso sambiuvitange kitendigwa na mkono wako wa
ukulume,*
4 avo nhunza yako yowa mkifiso. Abaho, Tataako, yolola
kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

Fundo da Kutambika
(Luk. 11:2-4)

5 "Muhatambika, sambimuwe kamba videlenya! Kwavija
hewo wonogelwa kutambika kuno wemile wima muna
zing'anda za nhambiko na mzinzilamhanda, giladi woneke
na wanhu. Nowalongela ikweli, wesha kubokela nhunza
yao.
6 Ila uhatambika, ingila mdigati jako, hinda ulwivi, na
tambika ha Tataako yali mkifiso. Abaho, Tataako, yolola kija
kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.
7 "Muhatambika, sambimulonge mbuli bwando zilibule
nhegulo ha Mulungu, kamba viwotenda Wamhazi, kwavija
wogelegeza kamba wohulikwa sama ya mbuli zao kuwa
bwando.
8 Sambimuilinge nao, kwavija Tata wenu kovitanga chu-
mulonda hata mng'hali hamunampula.
9 Avo tambikeni kamba vino,
'Tata wetu wa kuulanga,
twaga jako diyenzigwe,
10 Undewa wako wize,
chuulonda kitendeke muisi kamba viili kuulanga.

---

* **6:3** ***Mkono wako wa ukumoso sambiuvitange kitendigwa na mkono wako wa ukulume*** nhegulo yake *kija chuutenda sambikitangigwe na hata na ndugu yako ama mbwigaako yali habehi nagwe.*

11 Utugwelele mandia getu ga kila zua.
12 Vigele kumgongo vilozo vetu,
kamba tweye vituwagela kumgongo wanhu watutendile
mbuli zihile.
13 Sambiutugele mkugezigwa,
ila utukombole kulawa ha Mwenembago.
Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge
na gunge. Amina.'†

14 "Kwavija kamba muhawagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli zihile, vivija na Tata wenu wa kuulanga kovigela kumgongo vilozo venu.
15 Ila kamba hamuwagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli zihile, vivija na Tata wenu wa kuulanga havigela kumgongo vilozo venu.

Fundo da Kufunga

16 "Muhafunga, sambimnyunguale kamba viwotenda videlenya, kwavija wosinalika giladi watogolwe na wanhu kamba wafunga. Nowalongela ikweli, wesha kubokela nhunza yao.
17 Uhafunga, suluza kihanga chako abaho bakaza mavuta pala jako,
18 giladi wanhu sambiwavitange kamba kufunga. Ila Tataako yoleka koneka, kovitanga. Na Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

Kwika Ngama Kuulanga
(Luk. 12:33-34)

19 "Sambimwiikile ngama muisi, aho hana ivimhungu na ng'hangaga hondawabanange, na wabavi wobena wokwingila na kwiba.
20 Ila ikeni ngama kuulanga, kulibule vimhungu na ng'hangaga wondawabanange, na wabavi hawabena na kwingila na kwiba.
21 Kwavija hanhu haili ngama yako, vivija na moyo wako baho hondaukale.

Kiwenge cha Lukuli
(Luk. 11:34-36)

22 "Siso dijo kiwenge cha lukuli. Ihawa siso jako gima, lukuli lwako lose lomema mulangaza.
23 Ila siso jako dihabanangika, lukuli lwako lose lomema ziza.‡ Na kamba mulangaza uli mgati yako wowa ziza, avo ziza hijo dowa kulu!

† **6:13** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge. Amina.*** ‡ **6:23** Hano ***ziza*** nhegulo yake *kuleka kuvimanya.*

Mulungu na Mali
(Luk. 16:13; 12:22-31)

24 “Haduhu munhu yodaha kuwasang'hanikila wandewa
wabili, kwavija komwihila imwe na kumnogela iyagwe,
ama komnanahila imwe na kum'beza iyagwe. Hudaha
kumsang'hanikila Mulungu kuno usang'hanikila mali.
25 “Avo nowalongela, sambimuigazile ugima wenu, kamba
mje choni ama mung'we choni, ama ng'huli zenu, kamba
m'vale choni. Ugima hauzamile kubanza mandia? Na lukuli
haluzamile kubanza vivalo?
26 Waloleni ndege wa kuulanga, hawahanda, hawahuna,
na hawakunzanya mmakano, na Tata wenu wa kuulanga
kowagwelela mandia. Avo, mweye mzama ng'hani kubanza
ndege.
27 Yalihi mmwanza wenu mkuigaza yodaha kuiyongezela
saa dimwe da ugima wake?
28 “Habali muigazila vivalo? Loleni malua ga kumgunda
vigokula, hagasang'hana ama kuitendela vivalo.
29 Nowalongela kamba hata Selemani na yenzi yake yose
havazigwe vinogile kamba dimwe da malua gano.
30 Ihawa kamba Mulungu kodivaza jani da kumgunda,
dija lelo dabaho na mayo dokwasigwa muna umoto, vino
heyo haleka kuwavaza vinogile mweye wanhu muli na
nhamanila ndodo?
31 “Avo sambimuigaze mkulonga, ‘Toja choni?' ama
‘Tong'wa choni?' ama ‘Tovala choni?'
32 Kwavija Wamhazi wovizahila vinhu vino vose, na Tata
wenu wa kuulanga kovitanga kamba movilonda vinhu vino
vose.
33 Ila uzahileni tanhu Undewa wa Mulungu na ndagizi
zake, na vinhu vino vose mogweleligwa.
34 Avo sambimuigazile mayo, kwavija mayo yowa na
migayo yake yenyego. Mgayo wa zua dimwe wotosha kwa
zua dimwe.”

7

Kuwatagusa Wayagwe
(Luk. 6:37-38, 41-42)

1 “Sambimuwataguse wayagwe, na Mulungu hawatagusa
mweye,
2 kwavija kamba vimuwatagusa wayagwe, vivo na
Mulungu vondayawataguse mweye, na mhima iija yon-
damuwapimile wayagwe, iyo mhima yondampimilwe mw-
eye.
3 Habali ukilola kikupi msiso da ndugu yako, na huchona
kibanzi kili msiso jako mwenyego?

4 Kodaha vilihi kumulongela ndugu yako, 'Beta nikulave
kikupi mdisiso jako,' kuno gweye kuna kibanzi mdisiso jako?
5 Gweye kidelenya! Songa tanhu kulava kibanzi msiso
jako mwenyego, giladi udahe kulola goya, abaho, leka ulave
kikupi msiso da ndugu yako.
6 "Sambimuwagwelele umbwa vinhu ving'alile, kamba
muhatenda avo, wowahindukila na kuwadega, na sam-
bimuwasile mitumbi lulu zenu, kamba muhatenda avo,
wozibojaga.

Pula, Zahila, Toa Hodi
(Luk. 11:9-13)

7 "Puleni, mogweleligwa. Zahileni, movumbula. Toeni
hodi, movugulilwa.
8 Kwavija yoyose yopula kogweleligwa, na yoyose yozahila
kovumbula, na yoyose yotoa hodi kovugulilwa.
9 Ama yalihi mmwanza wenu, kamba mwanage yaham-
pula mkate, komgwelela dibwe?
10 Ama yahampula somba, komgwelela nyoka?
11 Ihawa mweye mtenda mbuli zihile, movitanga kuwag-
welela wanenu vinhu vinogile, avo, Tata wenu wa kuulanga
kabanza ng'hani kuwagwelela vinhu vinogile waja wose
wompula!
12 "Avo, chochose chumulonda mtendeligwe na wanhu, na
mweye muwatendele vivo, kwavija gano gago mafundo ga
Malagizo ga Musa na wahokozi.

Lwivi Lusisili
(Luk. 13:24)

13 "Ingileni mkubitila lwivi lusisili, kwavija lwivi lugazi na
zila gazi dilongoza kuubananzi, na wondawengile kubitila
zila hijo wowa bwando.
14 Ila lwivi lusisili na inzila yakibabani ilongoza kuugima,
na wanhu wondawayone wowa wadodo.

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-44)

15 "Iteganyeni na wahokozi wa uvwizi, womwizileni kunze
walingile kamba ng'hondolo, ila mgati mbwizi wodumbiza.
16 Mowatambula kubitila sang'hano zao. Vino wanhu
wobawa zabibu muna imizomola, ama tini muna
imingemba?
17 Avo, m'biki unogile wolela mujo unogile, ila m'biki
wihile wolela mujo wihile.
18 M'biki unogile haudaha kulela mujo wihile, na m'biki
wihile haudaha kulela mujo unogile.

19 Na m'biki wowose uleka kulela mujo unogile wokan-
higwa na kwasigwa muna umoto.
20 Avo, mowatambula kubitila sang'hano zao.

Siwatangile Mweye
(Luk. 13:25-27)
21 "Sio kila munhu yonikema, 'Mndewa, Mndewa' yon-
dayengile muna Uundewa wa Kuulanga, ila heyo yogatenda
gaja goyolonda Tataangu wa kuulanga.
22 Mdizua da nhaguso wanhu bwando wonilongela, 'Mn-
dewa, Mndewa! Hatuhokole mditwaga jako, na mditwaga
jako tuwinga vinyamkela, na kutenda mizonza bwando?'
23 Abaho, nowalongela, 'Siwatangile mweye. Segeleni
hamwangu, mweye watenda gehile!'

Wazenga Ng'anda Wabili
(Luk. 6:47-49)
24 "Avo munhu yoyose yohulika mbuli zangu na
kuzisang'hana kolinga na munhu yali na nzewele yozenga
ng'anda yake uchana ya dibwe.
25 Mvula itoa, nyanda zitula, na beho dibuma na kuitoa
ng'anda hiyo, ila haitulike, kwavija msingi wake uzengigwa
mdidibwe.
26 "Ila munhu yoyose yohulika mbuli zangu na kuleka
kuzisang'hana kolinga na munhu m'bozi yozenga ng'anda
yake mmisenga.
27 Mvula itoa, nyanda zitula, na beho dibuma na kuitoa
ng'anda hiyo, nayo itulika, na nhulika yake ikala ihile
ng'hani!"

Udaho wa Yesu
28 Yesu viyamambukize kulonga gano, didale da wanhu
dikanganya mafundo gake,
29 kwavija hafundize kamba wafundiza zao wa Malagizo
ga Musa, ila kafundiza kamba munhu yali na udaho.

8

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu
(Mlk. 1:40-45; Luk. 5:12-16)
1 Yesu viyahumuluke kulawa mkigongo, madale makulu
ga wanhu gamkoleleza.
2 Na munhu yakalile na dikulu kamwizila na kamfugamila
mavindi, kalonga, "Mndewa, uhalonda, kodaha kunihonya."
3 Yesu kagolosa mkono wake, kamkwasa, kamulongela,
"Nolonda, uhonyigwe!" Bahaja kahonyigwa utamu wake.
4 Abaho, Yesu kamulongela, "Tegeleza, sambiumulongele
munhu, ila genda ukailaguse ha mkulu wa nhambiko, abaho

ukalave nhosa kamba viyalagize Musa, giladi wanhu wose watogole kamba kuhona."

Yesu Komuhonya Mtumigwa wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma
(Luk. 7:1-10)

5 Yesu viyengile Kapenaumu, mkulu wa asikali mia wa Loma kamwizila, kamuyalalila
6 na kulonga, "Mndewa, mtumigwa wangu katambalala ukae, kaholola, mtamu ng'hani."
7 Yesu kamulongela, "Nokwiza kumuhonya."
8 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma kamwidika, "Mndewa, nie silumbile gweye wingile mng'anda yangu, ila longa mbuli tu, na mtumigwa wangu kohona.
9 Kwavija nie mwenyego na munhu nikigwe hasi ya udaho, nna asikali hasi yangu. Nomulongela imwe, 'Genda!' na heyo kochola, na nomulongela iyagwe, 'Izo!' na heyo kokwiza. Na nomulongela mtumigwa wangu, 'Tenda vino!' na heyo kotenda."
10 Yesu viyahulike vino, kakanganya na kuwalongela waja wakalile womkoleleza, "Nowalongela ikweli, sinamona munhu yoyose muisi ya Islaeli yali na nhamanila ng'hulu kamba ino.
11 Nowalongela kamba wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa zua na hauswelo wa zua* na wokala hana ulusona hamoja na Ablaham, Isaka, na Yakobo Muundewa wa Kuulanga.
12 Ila Wana wa Undewa† wokwasigwa hanze mdiziza, ako kondawalile na kugegedula meno."
13 Abaho, Yesu kalonga na ija imkulu wa asikali mia wa Loma, "Genda, yotendeka kamba vija vuutamanile."
Na kipigiti kikija mtumigwa wake kahona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mlk. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

14 Yesu viyavikile hakae ha Petulo, kam'vika mama mkwe yake Petulo kawasa mulusazi mtamu wa homa.
15 Kamkwasa mkono wake, na homa imulawa, abaho kenuka na kusonga kumsang'hanikila.
16 Viivikile ichungulo, wamgalila wanhu bwando wakalile na vinyamkela, na heyo kawawinga ivinyamkela mkuwakomhokela, na kawahonya wanhu wose wakalile watamu.

---

* **8:11** ***Wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa zua na hauswelo wa zua*** nhegulo yake *Wamhazi bwando wokwiza kulawa kila hanhu muulumwengu wose.* † **8:12** ***Wana wa Undewa*** nhegulo yake *Wayahudi.*

17 Giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi Isaya,
"Heyo mwenyego kausola unyondenyonde wetu na
kavipapa vitamu vetu."

Wanhu Wolonda Kumkoleleza Yesu
(Luk. 9:57-62)

18 Yesu viyadiwene didale da wanhu domzunguluka,
kawalagiza wanahina zake wachole mwambu uyagwe wa
dilamba.
19 Mfundiza Malagizo ga Musa kamcholela, kamulongela,
"Mkulufunzi, nokuwinza kokose kuuchola."
20 Yesu kamulongela, "Mbwizi wana mhango, na ndege wa
kuulanga wana mvulu, ila nie, Mwana wa Munhu, kabule
hanhu ha kutambalika pala jake."
21 Mwanahina iyagwe kamulongela, "Mndewa, nileke
tanhu nyhole hazike tataangu."
22 Yesu kamulongela, "Ng'hweleleza nie, waleke wadan-
ganhike wazike wadanganhike wayao."‡

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mlk. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

23 Abaho, Yesu kakwela muingalawa hamoja na wanahina
zake.
24 Bahaja dilawila kukuzumbi kulu mdilamba, avo maw-
imbi gaimemeza mazi ingalawa. Ila Yesu kakala yawasile.
25 Wanahina zake wamcholela wamulamusa, walonga,
"Mndewa, tukombole! Todanganhika!"
26 Yesu kawedika, "Mweye wanhu muli na nhamanila
ndodo, habali mkona bwembwe?" Abaho, kenuka na
kudikomhokela dibeho na gamawimbi, na kukala hapozike.
27 Wanahina zake wakanganya, walonga, "Ino iyo munhu
wa vilihi? Hata beho na mawimbi vomuhulika!"

Yesu Kowahonya Wanhu Wabili Wali na Vinyamkela
(Mlk. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

28 Yesu viyavikile mwambu uyagwe wa idilamba
hana iisi ya Gadala, kaiting'hana na wanhu wabili wali
na vinyamkela wakalile wolawa mmapanga. Wakala
wodumbiza ng'hani mbaka hakukalile na munhu yadahile
kubita nzila iyo.
29 Waguta nyangi, walonga, "Kotulonda choni, Mwana wa
Mulungu? Kwiza kutugaza kipigiti king'hali hakinavika?"§
30 Behi na aho kukala na dale kulu da mitumbi wodila.
31 Vinyamkela wamuyalalila Yesu, walonga, "Uhatuwinga,
tuleke tuchole tukengile mdidale dija da mitumbi."

---

‡ **8:22** Yesu hano kakala yowalonga wanhu wadanganhike muloho. § **8:29** ***Kipigiti king'hali hakinavika*** nhegulo yake *kipigiti cha ikimambukizo cha ulumwengu Mulungu kuwatagusa wanhu wali muisi.*

32 Yesu kawalongela, “Gendeni!” Avo walawa, wachola
kuwengila mitumbi. Baho dale jose da imitumbi dihumuluk-
ila kubonde mdigema, dingila mdilamba na kudanganhika
mmazi.
33 Waja iwanhu wakalile wowachunga imitumbi wakim-
bila, wachola hana ikiwambo na kuwalongela wanhu mbuli
zose, hamoja na gaja gawalawilile waja wanhu wakalile na
vinyamkela.
34 Avo, wanhu wose wa ikiwambo kija walawa, wamc-
holela Yesu, na viwamuwene, wamuyalalila yahalawe muisi
yao.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mlk. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

1 Yesu kakwela muingalawa, kaloka na kuvika mkiwambo
chake.
2 Wanhu wayagwe wamgalila munhu yaholole, yatam-
balale mulusazi. Yesu viyaiwene nhamanila yao, kamulon-
gela ija imunhu yaholole, “Gangamala, mwanangu! Vilozo
vako vigeligwa kumgongo.”
3 Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa wakalile baho
wailongela wenyego kwa wenyego, “Munhu ino kofukula!”
4 Yesu kavitanga vija viwakalile wogelegeza, kalonga,
“Habali mgelegeza vihile mmioyo yenu?
5 Dilihi dibuhile ng'hani, kulonga, ‘Vilozo vako vigeligwa
kumgongo,’ ama kulonga, ‘Ima wima utembele?'
6 Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu,
nna udaho wa kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi.”
Abaho, kamulongela ija imunhu yaholole, “Ima wima, papa
lusazi lwako, uchole ukae yako!”
7 Ija imunhu kema wima, na kuchola ukae.
8 Wanhu viwonile gano, wakanganya na kudumba, na
kumuyenzi Mulungu yawagwelele wanhu udaho kamba uja.

Yesu Komkema Matayo
(Mlk. 2:13-17; Luk. 5:27-32)

9 Yesu viyakalile yochola kulawa haja, kamona munhu
yokemigwa Matayo yakalile muna ing'anda yake ya kulihila
kodi, na heyo kamulongela, “Ng'holeleza.”
Matayo kenuka, kamkoleleza.
10 Yesu na wanahina zake wakala woja mandia ga ichun-
gulo hakae ya Matayo. Wawila kodi bwando na wene vilozo
wayagwe weza na kuja hamoja na hewo.

11 Mafalisayo viwonile gano, wawauza wanahina zake,
“Habali mkulufunzi wenu yoja na wawila kodi na wene
vilozo wayagwe?”
12 Yesu viyahulike vino, kalonga, “Wanhu wagima hawa-
mulonda mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda.
13 Gendeni mkaifundize nhegulo ya ulonzi uno, ‘Nolonda
bazi na sio nhosa.’* Kwavija sizile kuwakema wanhu
walibule vilozo, ila wanhu wali na vilozo.”

Mbuza ya Kufunga
(Mlk. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

14 Abaho, wanahina wa Yohana M'batiza wamcholela
Yesu, wamuuza, “Habali tweye na Mafalisayo tofunga, ila
wanahina zako hawafunga?”
15 Yesu kawedika, “Wahenza wa mulawilamhambe
wodaha vilihi kulila kipigiti viwali hamoja na heyo? Ila
kipigiti chokwiza, mulawilamhambe vondayasegezigwe
kulawa kumwao, leka na hewo wafunge.
16 “Haduhu munhu yogela kidanga cha kivalo cha sambi
muna ikivalo cha umwaka, kwavija ikidanga choikunza na
kuchongeza ikizonzo cha ikivalo cha umwaka.
17 Na wanhu hawagela divai ya sambi muna ivibuyu
vitendigwe na kwembe va umwaka. Kamba wahatenda
avo, ivibuyu vitendigwe na kwembe votulika, na idivai
yokwitika, na ivibuyu vitendigwe na kwembe vobanangika.
Ila divai ya sambi yogeligwa muna ivibuyu vitendigwe na
kwembe va sambi, na vose vowa vigima.”

Mndele wa Mkulu na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu
(Mlk. 5:21-43; Luk. 8:40-56)

18 Yesu viyakalile yolonga vino, mkulu imwe wa ng'anda
ya nhambiko kamcholela, kamfugamila mavindi, kamulon-
gela, “Mndele wangu sambisambi kadanganhika, ila izo
umwikile mkono wako na heyo kowa mgima.”
19 Avo Yesu hamoja na wanahina zake, wenuka,
wamkoleleza.
20 Baho mtwanzi yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti
cha milao longo dimwe na mibili kamwizila Yesu kukisogo,
abaho, kalukwasa lugigo lwa kivalo chake.
21 Kwavija kakala yoilongela mwenyego, “Ihawa nihagoga
tu valo jake, nohona.”
22 Yesu kahinduka kamona, kamulongela, “Mndele, ganga-
mala! Nhamanila yako ikuhonya.” Kipigiti kikija mtwanzi
ija kahona.

---

* **9:13** ***Nolonda bazi na sio nhosa*** nhegulo yake *Sambimunigwelele nie nhosa, ila nolonda muwonele bazi wanhu wayagwe.*

23 Yesu viyavikile hakae ya ija imkulu wa ng'anda ya
nhambiko, na viyawawene wotoa mhalati,† na wanhu
bwando wolila ng'hani,
24 kalonga, “Segeleni! Mndele ino hadanganhike, ila
kawasa!” Abaho, wanhu wose wamseka.
25 Didale da wanhu vidilavigwe kunze, Yesu kengila
mng'anda, kamgoga mkono ija imndele, na heyo kenuka.
26 Mbuli zino zenela hanhu hose muisi ija.

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili

27 Yesu viyakalile yochola kulawa haja, vimbugumbugu
wabili wamkweleleza, woguta nyangi, “Tonele bazi, Mwana
wa Daudi!”‡
28 Yesu viyengile mng'anda, waja vimbugumbugu wam-
cholela, na Yesu kawauza, “Motogola kamba nie nodaha
kuwahonya mweye?”
Wedika, “Ona, Mndewa!”
29 Abaho, kagakwasa meso gao, kalonga, “Mtendeligwe
kamba vija vumtamanila!”
30 Na meso gao gagubuligwa. Yesu kawazuma ng'hani,
kawalongela, “Sambimmulongele munhu yoyose mbuli ino!”
31 Ila hewo wachola na kubwililisa mbuli za Yesu kila
hanhu muisi ija.

Yesu Komuhonya Munhu Bubui

32 Wanhu viwakalile wosegela, wamgalila munhu yakalile
bubui yali na kinyamkela.
33 Kinyamkela viyawingigwe, ija imunhu kasonga ku-
longa, na wanhu wose wakanganya, walonga, “Hatunachona
kinhu kamba kino muisi ya Islaeli!”
34 Ila Mafalisayo walonga, “Kowinga vinyamkela na mhiko
za mkulu wa vinyamkela.”

Yesu Kowonela Bazi Wanhu

35 Yesu kachola mmiwambo na m'viwambo vose, yofun-
diza mzing'anda zao za nhambiko, youpeta Usenga Unogile
wa Undewa wa Mulungu, na kuhonya kila utamu na unyon-
denyonde.
36 Viyadiwene didale da wanhu, kawonela bazi, kwavija
wakala wogaya na wabule munhu wa kuwataza, kamba
ng'hondolo walibule mchunga.
37 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Va kuhuna
vimema ila wahunaji wadodo.”
38 Avo mpuleni mwene mgunda, yawagale wahunaji
wahune vakuja vake.

† **9:23** Kutoa mhalati ikala nzoela ya Wayahudi kipigiti munhu yahadanganhika.
‡ **9:27** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

10

Watumigwa wa Kilisto Longo Dimwe na Wabili
(Mlk. 3:13-19; Luk. 6:12-16)

1 Yesu kawakema wanahina zake longo dimwe na wabili
na kuwagwelela udaho wa kuwinga vinyamkela na kuhonya
kila utamu na unyondenyonde.
2 Gano gago matwaga ga watumigwa wa Kilisto
longo dimwe na wabili, wa mwanduso Simoni, yakalile
yokemigwa Petulo, na ndugu yake Endelea, Yakobo na
ndugu yake Yohana wanage Zebedayo,
3 Filipo na Batolomayo, Tomaso na Matayo muwila kodi,
Yakobo mwanage Alufayo, Tadayo,
4 Simoni, yakalile yokemigwa Mgombeleza Isi ya Islaeli, na
Yuda Isikalioti, yamuhonzile Yesu.

Yesu Kowalagiza Wanahina Longo Dimwe na Wabili
(Mlk. 6:7-13; Luk. 9:1-6)

5 Yesu kawalagiza wano longo dimwe na wabili, kawa-
longela, “Sambimchole muisi ya Wamhazi ama kwingila
mkiwambo cha Wasamalia,
6 ila gendeni ha ng'hondolo wapotele, awo wali wanhu wa
Islaeli.
7 Ako kumchola, peteni mulonga, ‘Undewa wa Kuulanga
ukwenhuka!’
8 Honyeni watamu, zuseni wadanganhike, wahonyeni
watamu wa dikulu, wingeni vinyamkela. Mgweleligwa bule,
laveni bule.
9 Sambimsole hela yoyose mmikwiji yenu,
10 sambimsole mkoba wa mwanza, ama koti da ika-
bili, ama ng'hwabasa, ama fimbo. Kwavija msang'hana
kolondigwa yagweleligwe kitumetume chake.
11 “Vondamwingile mdiwambo ama mkiwambo, zahileni
munhu yowatogola, giladi mkale hamwake mbaka von-
damsegele.
12 Vondamwingile muna ing'anda ija walamseni wanhu
wa ng'anda ija.
13 Na kamba wanhu wa ng'anda hiyo wahawabokela,
walekeleni tindiwalo jenu, ila kamba hawawabokela, tindi-
walo jenu diwabwelele mweye.
14 Ihawa munhu yoyose hawabokela mweye ama
kuzitegeleza mbuli zenu, muhalawa muna ing'anda hiyo
ama mkiwambo hicho, kung'unheni timbwisi dinanahile
mmagulu genu, kamba usindila ulagusa kamba hewo
wenyego waulema Usenga wa Mulungu.

15 Nowalongela ikweli, yodahika wanhu wa viwambo va
Sodoma na Gomola koneligwa bazi mdizua da nhaguso
kubanza wanhu wa kiwambo hicho!

Migayo Ikwiza
(Mlk. 13:9-13; Luk. 21:12-17)

16 "Tegelezeni! Nie nowatuma kamba ng'hondolo mdidale
da mbwizi, muwe na nzewele kamba nyoka na muwe na
moyo uholile kamba hua.
17 Iteganyeni na wanhu, kwavija wowagala mweye kuki-
tala, na wowalanha mbalati muna zing'anda zao za nham-
biko.
18 Mogaligwa ha wakulu wa isi na wandewa sama yangu
nie, giladi munilavile usindila kumwao na ha Wamhazi.
19 Vondamgaligwe mkitala, sambimgelegeze kamba mu-
longe choni ama mulonge vilihi, kwavija kipigiti kicho
mogweleligwa mbuli ya kulonga.
20 Kwavija sio mweye wondamulonge, ila Loho wa Tata
wenu iyo yondayalonge kubitila mweye.
21 "Ndugu komuhonza ndugu yake giladi yakomigwe, na
tata komuhonza mwanage, na wana wowahonza watata zao
na wamama zao, na kuwatenda wakomigwe.
22 Mokwihilwa na wanhu wose sama ya twaga jangu. Ila
yondayazaganye mbaka hakimambukizo, iyo yondayakom-
boligwa.
23 Wahawagaza mkiwambo kimwe, kimbililenі mki-
wambo kiyagwe. Nowalongela ikweli, nie, Mwana
wa Munhu, nokwiza kipigiti hamnamambukiza kubita
m'viwambo vose va Islaeli.
24 "Mwanahina ham'banza mkulufunzi wake, na
nyakadala ham'banza mndewa wake.
25 Yotosha mwanahina kuwa kamba mkulufunzi wake, na
nyakadala kuwa kamba mndewa wake. Ihawa mkulu wa
ng'anda kokemigwa Belizebuli,* haibanza ng'hani wanhu
wa ng'anda yake kukemigwa matwaga gehile ng'hani!

Yolondigwa Kudumbigwa
(Luk. 12:2-7)

26 "Avo sambimuwadumbe wanhu wano, kwavija haduhu
kinhu kigubikigwe chondakileke kugubuligwa, ama ki-
fisigwe chondakileke kutangigwa.
27 Kiniwalongela mdiziza, kipeteni hamulangaza, na
kimuhulika kinyong'onywa, kipeteni mwa wanhu wose.
28 Sambimuwadumbe waja wose wokoma lukuli, ila
hawadaha kukoma loho, mdumbeni Mulungu yodaha
kubananga vose lukuli na loho na kuvasa kuzimu.

* **10:25** ***Belizebuli*** iyo mkulu wa vinyamkela.

29 Vitongwa vibili haviuzigwa na hela ndodo? Ila hata kitongwa kimwe hakilagala hasi kamba Tata wenu halondile.
30 Na hata mvili zose zili mmapala genu zipetwa.
31 Avo sambimdumbe, mweye mnogeligwa ng'hani na Mulungu kubanza vitongwa bwando!

Kumtogola na Kumulema Kilisto
(Luk. 12:8-9)
32 "Munhu yoyose yonitogola haulongozi wa wanhu, vivija na nie nomtogola haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.
33 Ila munhu yoyose yonilema haulongozi wa wanhu, vivija na nie nomulema haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.

Mzahimzahi
(Luk. 12:51-53; 14:26-27)
34 "Sambimgelegeze kamba niza kugala tindiwalo muisi. Bule, sizile kugala tindiwalo, ila zele.
35 Kwavija niza kugala uhasama ha munhu na tataake, mndele na mamaake, mkemwana na mama mkwe yake,
36 na wadumuka wa munhu iwo waja wali mng'anda yake.
37 "Munhu yoyose yomnogela tataake ama mamaake kubanza nie, hadaha kuwa mwanahina wangu, vivija yomnogela mmhale wake ama mndele wake kubanza nie, hadaha kuwa mwanahina wangu.
38 Na munhu yoleka kusola msalaba wake na kunikoleleza, hadaha kuwa mwanahina wangu.
39 Munhu yogeza kuukombola ugima wake kowagiza, ila munhu yowagiza ugima wake sama yangu koukombola.

Nhunza
(Mlk. 9:41)
40 "Munhu yowabokela mweye konibokela nie, na munhu yonibokela nie kom'bokela ija yanhumile nie.
41 Munhu yoyose yom'bokela muhokozi kwavija viyali muhokozi, kobokela nhunza kamba iija iyobokela muhokozi. Na munhu yoyose yom'bokela munhu yanogile kwavija viyali munhu yanogile, kobokela nhunza kamba iija iyobokela munhu yanogile.
42 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yolava hata kikasi cha mazi ga uzizimi ha munhu imwe wa wano wadodo kwavija viyali mwanahina wangu, haleka bule kubokela nhunza yake."

11

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza
(Luk. 7:18-35)

1 Yesu viyamambukize kuwagwelela malagizo wanahina
zake longo dimwe na wabili, kahalawa haja, kachola kufun-
diza na kuwapetela wanhu mmiwambo ya isi ya Galilaya.
2 Yohana M'batiza viyakalile mkifungo, kazihulika
sang'hano za Kilisto, avo kawalagiza wanahina zake
wachole kumwake,
3 wakamuuze, “Gweye iyo ija yokwiza, ama tumulolele
iyagwe?”
4 Yesu kawedika, “Gendeni mkamulongele Yohana mbuli
zimuhulika na kuzona,
5 vimbugumbugu wolola, mbetembete wotembela, wene
dikulu wohonywa, vinziwi wohulika, wadanganhike
wozuka, na wakumbulu wopeteligwa Usenga Unogile.
6 Kamota munhu ija nie nilekile kuwa king'hwaso
kumwake!”
7 Wanahina wa Yohana viwacholile, Yesu kasonga kudi-
longela didale da wanhu mbuli ya Yohana, yolonga, “Mchola
kulola choni mkiwala? Ludete vulutigiswa na beho?
8 Mchola kulola choni? Mchola kumulola munhu yavalile
vivalo vinogile? Wanhu wovala vivalo vinogile wokala
mming'anda ya kindewa!
9 Mchola kulola choni? Muhokozi? Ona, nowalongela,
yummuwene kana ukulu kubanza muhokozi.
10 Yohana iyo munhu Nyandiko Zing'alile zimulonga, ‘No-
mulagiza msenga wangu yakulongole, yondayaitande nzila
yako.'
11 Nowalongela ikweli, mmwanza wa wanhu wose
waleligwe na watwanzi, haduhu yali mkulu kubanza
Yohana M'batiza. Ila munhu yali mdodo kubanza wose
muna Undewa wa Kuulanga iyo mkulu kubanza heyo.
12 Songela kipigiti cha Yohana M'batiza mbaka sambi,
Undewa wa Kuulanga wokwingilwa na mhiko, na wanhu
wali na mhiko wogeza kuusamha.
13 Kwavija wahokozi wose wahokola na Malagizo ga Musa
gahokola mbaka kipigiti cha Yohana.
14 Na kamba motogola, Yohana iyo yalongigwe na wa-
hokozi kamba iyo Eliya yondayeze.
15 Yali na magwiti na yahulike.
16 “Vino niwalinganyize na choni wanhu wa mazua
gano? Walinga na wana wakalile hadibugano da soko na
kuwakema wayagwe,
17 ‘Tuwatoela ngoma ya lusona lwa zengele, ila mw-
eye ham'vinile! Twimba vawembaga hauzisi, ila mweye
hamulilile!'
18 Kwavija Yohana viyezile halulukile kuja na kung'wa na
hewo walonga, ‘Kana kinyamkela!'

19 Mwana wa Munhu keza yoja na kung'wa, na hewo
wolonga, 'Munhu ino mmelo na mng'waji, mbwiga wa
wawila kodi na wene vilozo wayagwe!' Ila munhu kokoneka
kana nzewele sama ya sang'hano zake."

Miwambo Ilibule Nhamanila
(Luk. 10:13-15)

20 Abaho, Yesu kasonga kuwakomhokela wanhu wa mi-
wambo ija mgati yake iyatendile mizonza yake bwando
kwavija wanhu zao hawalondile kuleka vilozo vao.
21 "Kojona Kolazini! Kojona Betisaida! Ihawa mi-
zonza itendeke kumwenu kamba ihatendeke Tilo na Sidoni,
wanhu zao wahalekile vilozo vao umwaka mkuvala magu-
nia na kukiibakaza mitozi!
22 Ila nowalongela, yodahika Tilo na Sidoni koneligwa bazi
mdizua da nhaguso kubanza mweye!
23 Na gweye Kapenaumu! Kokiinula mwenyego mbaka
kuulanga? Kohumuluswa mbaka kuzimu! Ihawa mizonza
itendeke kumwako kamba ihatendeke Sodoma, kiwambo
hicho kihakalile baho mbaka lelo!*
24 Ila nowalongela, yodahika Sodoma koneligwa bazi
mdizua da nhaguso kubanza mweye!"

Izoni Kumwangu Muhumule
(Luk. 10:21-22)

25 Kipigiti kija Yesu kalonga, "Nokugwaa hewela, Tata,
Mndewa wa kuulanga na isi, kwavija kuwafisa mbuli zino
wanhu wali na nzewele na wasomile, ila kuwagubulila
wana wadodo.
26 Ona, Tata, kwavija vino vivo vuulondile vitendeke.
27 "Vinhu vose nigweleligwa na Tataangu. Haduhu
munhu yomtanga Mwana ila Tata, na haduhu munhu
yomtanga Tata ila Mwana na munhu yoyose Mwana yolonda
kumgubulila.
28 "Izoni kumwangu mweye mose mdonhile na mpapa
mibahasha mikulu, na nie nowagwelela mhumulo.
29 Ifungeni nila yangu, na mwiifunze kumwangu, kwavija
nie nihola mmoyo na nikiihumulusa, na mweye mopata
mhumulo mmioyo yenu. 30 Kwavija nila yangu hailumiza
na bahasha yangu ibuha."

12

Mbuza ya Zua da Mhumulo
(Mlk. 2:23-28; Luk. 6:1-5)

* **11:23** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

1 Kipigiti kija Yesu kakala yobita mmigunda ya ngano
Mdizua da Mhumulo. Wanahina zake wona nzala, avo wa-
songa kufyola zisota za gamakungwi ga ngano na kudafuna.
2 Mafalisayo viwawawene, wamulongela Yesu, “Lola,
wanahina zako wotenda gagomeswe kutendigwa Mdizua da
Mhumulo!”
3 Yesu kawedika, “Hamsomile kija chayatendile Daudi
kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala?
4 Kengila mdihema da Mulungu, na heyo na wayage waija
imikate ilavigwe nhosa, mbuli igomeswe na Malagizo ga
Musa heyo ama wayage kuija, ila wakulu wa nhambiko
weiyeka.
5 Ama, hamsomile muna Gamalagizo ga Musa kamba
wakulu wa nhambiko wotenda mbuli zigomesigwe ku-
tendigwa Mdizua da Mhumulo* muna Ing'anda ya Mulungu,
na hawoneka na Mulungu kamba wotenda mbuli ihile?
6 Nowalongela, hano hana mkulu kubanza Ng'anda ya
Mulungu.
7 Ila kamba muhaitangile nhegulo ya ulonzi uno, ulonga,
‘Nolonda bazi na sio nhosa,’ sambimuwataguse wanhu
walibule vilozo.
8 Kwavija, nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa hata
Mdizua da Mhumulo.”

Munhu Yaholole Mkono
(Mlk. 3:1-6; Luk. 6:6-11)

9 Yesu kahalawa hanhu haja, kengila muna ing'anda yao
ya nhambiko,
10 na muja kukala na munhu yaholole mkono. Kuno
wozahila kilamso cha kumtagusa, wamuuza, “Malagizo ga
Musa gotogoza kumuhonya munhu Mdizua da Mhumulo?”
11 Yesu kawalongela, “Munhu yalihi mmwanza wenu yali
na ng'hondolo imwe yengile mdikolongo Mdizua da Mhu-
mulo, yondayaleke kumgoga na kumulava hanze?
12 Munhu kazama mianza mingahi kubanza ng'hondolo!
Avo, Malagizo ga Musa gotogoza kutenda ganogile Mdizua
da Mhumulo.”
13 Abaho, kamulongela ija imunhu yaholole umkono,
“Golosa mkono wako.”
Avo kaugolosa, na uwa mgima, kamba uja uyagwe.
14 Ila, Mafalisayo walawa kunze na kwika zundo wone vija
vondawamkome Yesu.

Mtumigwa Yasaguligwe na Mulungu

---

* **12:5** ***Mbuli zigomesigwe kutendigwa Mdizua da Mhumulo*** zizo zino, kusoma ngodi za kulavila nhunza, kupapa vinhu, na kufusha ubane.

15 Yesu viyavitangile kamba wamwikila zundo da
kumkoma, kahalawa hanhu haja, na wanhu bwando
wamkweleleza. Na heyo kawahonya wanhu wose wakalile
watamu,
16 na kuwalagiza sambiwamulonge heyo iyo yalihi.
17 Mbuli zino zivikiza kija kilongigwe na muhokozi Isaya,
18 "Ino iyo mtumigwa wangu inimsagule,
inimnogele, moyo wangu unogelwa nayo.
Nomgwelela Loho wangu,
na heyo koipeta nhaguso yangu ha Wamhazi.
19 Hagomba na munhu ama kuguta nyangi,
haduhu munhu yondayadihulike dizwi jake mzinzila za
m'viwambo.
20 Halubena ludete luveduke,
ama kuuzima utambi ulava yosi.
Mbaka vondayagatende gaja galibule uzenzeleganye
gahume,
21 na Wamhazi woditamanila twaga jake."†

Yesu na Belizebuli
(Mlk. 3:20-30; Luk. 11:14-23)

22 Abaho, wamgalila munhu yali na kinyamkela yakalile
kimbugumbugu na bubui, na Yesu kamuwinga ikinyamkela,
avo ija imunhu kadaha kulonga na kulola.
23 Wanhu wose wakanganya na kulonga, "Vodahika ino
kuwa Kilisto, Mwana wa Daudi?"‡
24 Mafalisayo viwahulike vino, walonga, "Munhu ino
kowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli tu, mkulu wa
vinyamkela."
25 Yesu kazitanga ngelegeza zao, kawalongela, "Undewa
wowose uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa
genyego, undewa hiwo haugendelela. Na wambo jojose ama
mulango uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa
genyego, mulango hiwo hawima.
26 Ihawa Mwenembago kowinga vinyamkela, kokiigola
mwenyego, avo, undewa wake wodahaze kwima?
27 Na kamba nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli,
wanhu zenu wowinga vinyamkela na udaho waki? Avo,
hewo wao wondawawataguse!
28 Ila kamba nowinga vinyamkela na Loho wa Mulungu,
avo, Undewa wa Mulungu uwezila.
29 "Ama kodahaze munhu kwingila muna ing'anda ya
munhu yali na mhiko na kum'bokonya vinhu vake, kamba

† **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 42:1-4. ‡ **12:23** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

hamfungile tanhu, leka yadahe kum'bokonya vinhu vili mng'anda yake?
30 "Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na nie, konibeza, na munhu yoyose yalekile kukunzanya na nie, kopwililisa.
31 Nowalongela, vilozo vose na ufukuzi wose wogeligwa kumgongo, ila ufukuzi wa kumfukulila Loho wa Mulungu haugeligwa kumgongo.
32 Munhu yoyose yonilonga vihile nie, Mwana wa Munhu, vodahika kugeligwa kumgongo, ila munhu yoyose yomulonga vihile Loho wa Mulungu havidahika kugeligwa kumgongo, muulumwengu uno ama kuulumwengu ukwiza.

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-45)
33 "M'biki uhanoga na mujo wake wonoga, na m'biki uheha vivija na mujo wake wokwiha. Kwavija m'biki wotangigwa sama ya mujo wake.
34 Mweye wana wa nyoka! Modahaze kulonga kinhu kinogile na ihawa mweye wenyego mwiha? Kwavija munhu kolonga gaja gaumemeze moyo wake.
35 Munhu yanogile kolava ganogile kulawa muna ingama ya moyo wake unogile, na munhu yehile kolava gehile kulawa muna ingama ya moyo wake wihile.
36 "Nowalongela kamba, mdizua da nhaguso wanhu wolava mheta ya kila mbuli ihile iwailongile.
37 Kwavija kubitila mbuli zako kopeteligwa ganogile, na kubitila mbuli zako kotagusigwa."

Kulonda Kilaguso
(Mlk. 8:11-12; Luk. 11:29-32)
38 Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wamulongela, "Mkulufunzi, tolonda tone mizonza kulawa kumwako."
39 Yesu kedika kalonga, "Wanhu wa mulelo wihile na uleka kumtamanila Mulungu wolonda kilaguso! Ila hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha muhokozi Yona.
40 Kamba vija Yona viyakalile muna iinda ya isomba mkulu ng'hani mazua madatu, vivija nie, Mwana wa Munhu, nokala muna umoyo wa iisi mazua madatu.
41 Mdizua da nhaguso wanhu wa Ninawi wokwima na wanhu wa mulelo uno na kuwatagusa mweye, kwavija hewo waleka vilozo vao viwamuhulike Yona viyakalile yopeta. Na hano hana mkulu kubanza Yona!
42 Mdizua da nhaguso Malikia wa Kusi kokwima na wanhu wa mulelo uno na kuwatagusa mweye, kwavija heyo keza kulawa kuzisota za iisi giladi yategeleze ng'hungwe ya Selemani. Na hano hana mkulu kubanza Selemani!

Kinyamkela Voyobweleganya
(Luk. 11:24-26)

43 “Kinyamkela yahamulawa munhu, kochola kubitila
hanhu hanyalile yozahila hanhu ha kuhumula, ila hahapata.
44 Abaho, kolonga, ‘Nobweleganya kung'anda yangu ku-
nilawile.’ Yahabwela na kuivika ing'anda yabule kinhu,
ifagiligwa, na kuhambigwa,
45 kochola kuwasola vinyamkela wayagwe saba wehile
kubanza heyo mwenyego, wokwingila na kukala himo.
Na hali ya munhu hiyo yokwiha ng'hani kubanza ija ya
haichanduso. Vino vivo vondaiwe ha wanhu wa mulelo uno
wihile.”

Mamaake Yesu na Ndugu Zake
(Mlk. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

46 Yesu viyakalile yang'hali yolonga na dale da wanhu,
mamaake na ndugu zake wema hanze, walonda kulonga
nayo.
47 Munhu imwe kamulongela, “Mamaako na ndugu zako
wema hanze, wolonda kulonga nagwe.”
48 Yesu kamwidika ija imunhu yamulongele, “Mamaangu
iyo yalihi? Na ndugu zangu wawo walihi?”
49 Kuno yowalinga kidole wanahina zake kalonga, “Wano
wao mamaangu na ndugu zangu!
50 Kwavija munhu yoyose yogatenda goyolonda Tataangu
wa kuulanga iyo ndugu yangu, lumbu jangu na mamaangu.”

13

Hala da Mulimi
(Mlk. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Zua didija Yesu kalawa muna ing'anda, kakala hamg-
wazo wa idilamba.
2 Dale kulu da wanhu dimzunguluka, avo kakwela na
kukala muna ingalawa. Na didale da wanhu dima mumg-
wazo wa idilamba.
3 Kawalongela vinhu bwando mmahala.

“Mulimi kachola kuhanda mbeyu.
4 Viyakalile yozihanda, ziyagwe zilagalila mnzila, na
ndege weza wazija.
5 Mbeyu ziyagwe zilagalila mmabwe kukalile na ulongo
mdodo. Avo zota himahima kwavija ulongo ukala mdodo.
6 Ila zua vidilawile diilukuza imiche na kwavija mizizi
yake haingile hasi ng'hani imiche inyala.
7 Mbeyu ziyagwe zilagalila mmizomola, imizomola ikula
na kuizingiliza imiche.

8 Ila mbeyu ziyagwe zilagalila muulongo unogile, ziyagwe
zilela mia, ziyagwe zilela malongo sita, na ziyagwe zilela
malongo madatu.
9 Yali na magwiti na yahulike."

Kilamso cha Gamahala
(Mlk. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

10 Abaho, wanahina wamcholela Yesu wamuuza, "Habali
ulonga na wanhu mmahala?"
11 Yesu kawalongela, "Mweye mgweleligwa nzewele za
kuzitanga nyong'onyo za Undewa wa Kuulanga, ila hewo
hawagweleligwe.
12 Munhu yali na kinhu kokongezelwa na kowa navo
bwando, ila munhu yalibule kinhu hata kija ikidodo chay-
alinacho kobokigwa.
13 Kilamso cha kulonga nao mmahala kicho kino, kamba
wolola ila hawona kinhu, na wotegeleza ila hawahulika ama
hawavitanga.
14 Uhokozi wa Isaya uvikila kumwao,
'Kuhulika mohulika, ila ham'vitanga,
kulola mololа, ila ham'vimanya,
15 kwavija wanhu wano wana mioyo midala,
magwiti gao wagatenda sambigahulike,
na meso gao wafing'hiliza.
Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.'*
16 "Ila gamota meso genu, kwavija golola, na magwiti genu,
gohulika.
17 Nowalongela ikweli, wahokozi na wanhu bwando
walibule uzenzeleganye wasulukila kugona gano gomgona
mweye, ila hawagonile, na wasulukila kugahulika gano
gomuhulika mweye, ila hawagahulike.

Nhegulo ya Dihala da Mulimi
(Mlk. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

18 "Tegelezeni nhegulo ya dihala da mulimi.
19 Munhu yoyose yohulika Usenga wa Undewa wa Kuu-
langa ila hautanga, Mwenembago kokwiza na kuusamha uja
Usenga uhandigwe mmoyo wake, zino zizo mbeyu zilagalile
mnzila.
20 Mbeyu zilagalile mmabwe zizo Usenga uyahulike
munhu, na baho koubokela mkudeng'ha.

* **13:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

21 Ila kwavija ukala na mizizi midodo, avo wokala mkipigiti kiguhi. Na kiheza kipigiti cha mgayo ama kugazigwa sama ya Usenga wa Mulungu, baho kobwela kukisogo.
22 Mbeyu zilagalile mmizomola, zizo zimbuli ziyahulike munhu, ila bwembwe da ulumwengu uno na unogelo wa mali wozizingiliza na kuzitenda sambizilele.
23 Ila mbeyu ilagalile muulongo unogile iyo munhu yaihulike imbuli na kuitanga, abaho, kalela mijo bwando, imwe kalela mia, iyagwe malongo sita, na iyagwe malongo madatu."

Hala da Lolo
24 Yesu kawalongela hala diyagwe, "Undewa wa Kuulanga ulinga na munhu yahandile mbeyu inogile mumgunda wake.
25 Ila wanhu wose viwakalile wawasile, mdumuka wake keza kahanda lolo muingano, abaho, kachola.
26 Ija ingano viyotile na kusonga kufumula, idilolo disonga koneka.
27 Nyakadala wa ija mwene mgunda keza kamulongela, 'Mndewa, huhandile mbeyu zinogile mumgunda wako? Dilolo dilawa kwahi?'
28 Kamwidika, kamulongela, 'Mdumuka iyo yatendile vino.' Abaho, ija inyakadala kamuuza, 'Kolonda tweye tuchole tukading'ole dilolo?'
29 Kamulongela, 'Bule, kwavija kipigiti vondamding'ole dilolo, moding'ola hamoja na ingano.
30 Leka ingano na idilolo vose vikule hamoja mbaka kipigiti cha kuhuna. Na kipigiti hicho nowalongela wahunaji, tanhu dilundizeni idilolo, mdifunge makinzamakinza mkadisome moto, abaho, ilundizeni ingano mkaike kukano jangu.' "

Hala da Mbeyu ya Haladali
(Mlk. 4:30-32; Luk. 13:18-19)
31 Yesu kawalongela hala diyagwe, "Undewa wa Kuulanga ulinga na mbeyu ya haladali yaaisolile munhu na kuihanda mumgunda wake.
32 Mbeyu ndodo kubanza zose, ila ihakula yowa mche mkulu kubanza miche yose mkihati na hata kuwa biki kulu. Avo ndege wa kuulanga wokwiza na kuzenga mvulu mmatambi gake."

Hala da Mela
(Luk. 13:20-21)
33 Yesu kawalongela hala diyagwe, "Undewa wa Kuulanga ulinga na mela dodo diyasolile mtwanzi na kuditibuliza

muna ivibaba vidatu va usage mbaka tonge jose dililumuka."

Yesu Kofundiza Mmahala
(Mlk. 4:33-34)

34 Yesu kawalongela wanhu bwando mbuli zino zose mmahala, hawalongele kinhu chochose bila mahala.
35 Giladi gaja galongigwe na muhokozi gavikile,
"Nounanula mulomo wangu nilonge mmahala,
Nilonge gaja gafisike songela ulumwengu vuulumbigwe."

Nhegulo ya Dihala da Idilolo

36 Abaho, Yesu kadileka didale da wanhu, kengila mng'anda. Wanahina zake wamkwenhukila wamulongela, "Tulongele nhegulo ya dihala da idilolo da kumgunda."
37 Yesu kawalongela, "Imunhu yahandile imbeyu inogile iyo nie, Mwana wa Munhu,
38 umgunda uwo ulumwengu, na imbeyu inogile iyo wana wa Undewa wa Kuulanga, na idilolo dijo wanhu wa Mwenembago,
39 na imdumuka yahandile idilolo iyo Mwenembago. Gakuhuna gago zua da kimambukizo, na iwahunaji wao wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
40 Kamba vija idilolo vidilundizwe na kusomigwa moto, vivo vondaiwe muna dizua da kimambukizo.
41 Nie, Mwana wa Munhu, nowalagiza wasenga zangu wa kuulanga wavikunzanye na kuvilava hanze ya Undewa wake vija vose viwatenda wanhu watende vilozo, na waja wose watenda vilozo
42 na kuwasa mditanuli da moto. Ako kowa na kililo na kugegedula meno.
43 Abaho, wanhu wamnogele Mulungu wonang'hazika kamba zua Muundewa wa Tataao. Munhu yali na magwiti na yahulike!

Hala da Ngama Ifisigwe

44 "Undewa wa Kuulanga ulinga na ngama ifisigwe mumgunda. Na munhu imwe viyaiwene, kaifisa kabili, mkudeng'ha kachola kuguza vinhu vake vose viyalinavo, na kuugula mgunda uja.

Hala da Lulu

45 "Vivija, Undewa wa Kuulanga ulinga na mchuluzi yozahila lulu zinogile,
46 na viyaiwene lulu imwe ya hela bwando, kachola na kuguza vinhu vake vose viyalinavo, na kuigula.

Hala da Nhando

47 “Vivija, Undewa wa Kuulanga ulinga na nhando
itandigwe m'bahali na kunamata somba wa namna zose.
48 Inhando viimemile, waikwekwesa waigala mhwani,
abaho, wakala hasi na kuwabagula iwasomba, wanogile
waweka muna imigelo na wehila wawasa.
49 Vivo vondaiwe mdizua da kimambukizo, wasenga wa
Mulungu wa kuulanga wokwiza na kuwabagula wanhu
wehile kulawa mwa wanhu watendile ganogile,
50 na kuwasa wanhu wehile mditanuli da moto. Ako kowa
na kililo na kugegedula meno.”

Vinhu va Sambi na va Umwaka
51 Yesu kawauza, “Movitanga vinhu vino vose?”
Wamwidika, “Ona.”
52 Yesu kawalongela, “Avo mfundiza yoyose wa Malagizo
ga Musa yafundizigwe mbuli za Undewa wa Kuulanga
kalinga na mwene ng'anda yolava vinhu va sambi na va
umwaka kulawa muna ingama yake.”

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti
(Mlk. 6:1-6; Luk. 4:16-30)
53 Yesu viyamambukize kulonga mahala gano, kahalawa
hanhu haja,
54 kabwela hana ikiwambo chake kikemigwa Nazaleti.
Kasonga kuwafundiza wanhu muna zing'anda zao za
nhambiko, avo, wakanganya na kulonga, “Kaipata kwahi
ng'hungwe ino na mhiko za kutenda mizonza?
55 Ino sio mwana wa salamala? Na mamaake hakemigwa
Maliamu? Na ndugu zake sio kina Yakobo, Usufu, Simoni,
na Yuda?
56 Na lumbu zake wose hawali hano hamoja na tweye? Avo
munhu ino kazipata kwahi mhiko na nzewele zino zose?”
57 Avo hawanogelwe nayo.
Ila Yesu kawalongela, “Muhokozi kohishimilwa kila
hanhu, ila mkiwambo chake mwenyego na mng'anda yake
mwenyego.”
58 Avo hatendile mizonza bwando hanhu haja kwavija
wakala wabule nhamanila.

14

Yohana M'batiza Kodanganhika
(Mlk. 6:14-29; Luk. 9:7-9)
1 Kipigiti kija Helode Antipa,* mtawala wa Galilaya, kahu-
lika mbuli za Yesu,

* **14:1** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

2 avo kawalongela watumigwa zake, “Ino iyo Yohana
M'batiza, kazuka kulawa mwa wanhu wadanganhike, kileka
mana mhiko za kutenda mizonza zosang'hanika mgati
yake.”
3 Kwavija Helode kakala yamgogile Yohana, kamfunga
nzabi na kumgela mkifungo sama ya Helodia, mtwanzi wa
mkulu wake yokemigwa Filipo.
4 Kwavija Yohana kakala yomulongela Helode, “Kutenda
gagomeswe na Malagizo ga Musa kumsola Helodia!”
5 Helode kalonda kumkoma Yohana, ila kawadumba
wanhu kwavija wakala wampetile kamba Yohana kakala
muhokozi.
6 Muna dizua da lusona lwa ng'humbukila ya mvumbuka
ya Helode, mndele wa Helodia kavina haulongozi wa iwa-
henza. Helode kanogelwa,
7 kamduilila na kamulongela kamba komgwelela kinhu
chochose chondayapule.
8 Kuno yoswagizwa na mamaake, kalonga, “Nigwelele pala
da Yohana M'batiza bahano muna ulungo!”
9 Mndewa kona giogio ng'hani, ila sama ya kiduilo
chayaiduile na sama ya iwahenza wakalile haja, kalagiza
yagweleligwe,
10 avo kalagiza pala da Yohana dikanhigwe muja mki-
fungo.
11 Pala jake digaligwa mulungo na kugweleligwa imndele,
na heyo kamgalila mamaake.
12 Wanahina wa Yohana weza na kulusola lukuli lwake na
kuluzika. Abaho, wachola kumulongela Yesu gaja galawilile.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando
(Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

13 Yesu viyahulike mbuli za Yohana, kanyelenhuka ku-
lawa hanhu haja kakwela mngalawa kachola hanhu hal-
ibule wanhu. Ila wanhu viwahulike, walawa m'viwambo
wamkoleleza na magulu.
14 Yesu viyahumuluke muna ingalawa, kawonela bazi na
kuwahonya wanhu zao wakalile watamu.
15 Viivikile ichungulo wanahina wamcholela wamulon-
gela, “Zua diswa na hano twa mkiwala, avo walongele
iwanhu wachole m'viwambo wakaigulile mandia.”
16 Yesu kawedika, “Hawalondigwa wachole, wagweleleni
mweye kinhu cha kuja!”
17 Na hewo wamulongela, “Hano twabule kinhu ila mikate
mitano na somba wabili viiyeka.”
18 Yesu kawalongela, “Vigaleni hano hamwangu.”

19 Kawalagiza wanhu wakale hasi muluzondo, abaho,
kaisola imikate mitano na iwasomba wabili, kalola ku-
ulanga, na kumuheweza Mulungu. Abaho kaimogola
imikate, kawagwelela wanahina, na wanahina wawag-
welela iwanhu.
20 Wose waja na kwiguta. Abaho wanahina wadondola
vidanga va imikate na iwasomba visigale, wamemeza vigelo
longo dimwe na vibili.
21 Mheta ya wanhu wadile imikate wakala wambigalo
alufu tano, uhaleka watwanzi na wana.

Yesu Kotembela Uchana ya Gamazi
(Mlk. 6:45-52; Yoh. 6:15-21)

22 Abaho, Yesu kawalagiza wanahina wakwele muna in-
galawa wamulongole mwambu uyagwe wa idilamba, kipig-
iti heyo vayakalile yowalaga wanhu.
23 Viyamambukize kuwalaga, kakwela hakigongo yeiyeka
kutambika. Na zua vidiswele, Yesu kakala hiko yeiyeka.
24 Ila kipigiti kino ingalawa ikala kutali na iisi inyalile,
ikunhizwa na mawimbi kwavija beho dikala dolawa kuu-
longozi wa ingalawa.
25 Mkipigiti cha nzogolo zikwika Yesu kawacholela
wanahina zake, yotembela uchana ya igamazi.
26 Wanahina viwamuwene yotembela uchana ya igamazi,
wona bwembwe, walonga, “Mzimu!” Waguta nyangi kuno
wogudema.
27 Bahaja Yesu kawalongela, “Gangamaleni! Iyo nene,
sambimdumbe!”
28 Petulo kamulongela, “Mndewa, kamba iyo gweye, nilag-
ize nitembele uchana ya gamazi nize kumwako.”
29 Yesu kamwidika, “Izo!” Avo Petulo kahumuluka muna
ingalawa, na kutembela uchana ya gamazi, na kumcholela
Yesu.
30 Ila viyadiwene dibeho, kadumba, na kusonga kudidim-
ila muna gamazi, kaguta nyangi yolonga, “Mndewa, nikom-
bole!”
31 Bahaja Yesu kagolosa mkono wake, kamgoga kamulon-
gela, “Gweye uli na nhamanila ndodo! Habali usinha?”
32 Na viwakwelile muna ingalawa, dibeho dinyamala.
33 Wose wakalile muna ingalawa wamtambikila walonga,
“Kweli gweye iyo Mwana wa Mulungu!”

Yesu Kowahonya Watamu ako Genesaleti
(Mlk. 6:53-56)

34 Viweshile kuloka idilamba, wavika kuna iisi ya Gene-
saleti.

35 Wanhu wa hiko viwamtangile Yesu, wabwililisa
mbuli zake m'viwambo vose vili mmambwegambwega, na
wamgalila wanhu wose wakalile watamu.
36 Wamuyalalila kamba yawaleke wanhu wakalile
watamu wakwase lugigo lwa guo jake, na wose walukwasile
wahona.

15

Nzoela za Wahenga
(Mlk. 7:1-13)

1 Abaho, Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa
kulawa Yelusalemu wamcholela Yesu, wamuuza,
2 "Habali wanahina zako hawaziwinza nzoela za wahenga
zetu? Kwavija wahalonda kuja hawasuluza makono gao!"
3 Yesu kawedika, "Na mweye habali muileka ndagizi ya
Mulungu sama ya nzoela yenu?
4 Kwavija Mulungu kalonga, 'Wahishimile tataako na
mamaako,' na 'Munhu yoyose yomulonga vihile tataake ama
mamaake, yakomigwe.'
5 Ila mweye molonga kamba, mduhu mbuli munhu
yahamulongela tataake ama mamaake kamba, 'Sidaha
kuwagwelela kinhu chochose kwavija niiduila kamba vinhu
vinilondile kuwagwelela mweye nivilave ha Mulungu,'
6 Avo, mmbuli zino mowalongela wanhu sambi-
wawahishimile watata na wamama zao. Avo muizabuza
mbuli ya Mulungu sama ya kuiwinza nzoela yenu.
7 Videlenya mweye, muhokozi Isaya kahokola goya yowa-
longa mweye haja viyalongile,
8 'Mulungu kalonga, "Wanhu wano wonihishimila nie
mmilomo yao,
ila mioyo yao yakutali na nie.
9 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza mafundo ga wanhu kamba Malagizo
gangu!" ' "

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke
(Mlk. 7:14-23)

10 Abaho, Yesu kadikema didale da wanhu na kudilongela,
"Tegelezeni na kuvitanga!
11 Haduhu kinhu chondakingile mmulomo wa munhu
chondakimtende yanyolodoke, ila munhu konyolodoswa na
mbuli zilawa mmulomo wake."
12 Abaho, wanahina wamcholela wamulongela, "Kuvi-
tanga kamba Mafalisayo wehilwa viwazihulike mbuli zuu-
longile?"

13 Yesu kawalongela, “M'biki wowose hauhandigwe na
Tataangu wa kuulanga wong'oligwa.
14 Walekeni! Hewo wawo vilangizi vimbugumbugu wowa-
longoza vimbugumbugu wayao. Na kamba kimbugumbugu
yahamulongoza kimbugumbugu miyage, wose wolagalila
mdikolongo.”
15 Petulo kamulongela, “Tulongele nhegulo ya hala dino.”
16 Yesu kawalongela, “Vivija na mweye mng'hali hamnav-
itanga?
17 Ham'vitanga kamba kinhu chochose kingila mmulomo,
chokwingila mmunda, abaho, cholawa hanze ya ulukuli?
18 Ila mbuli zilawa mmulomo, zolawa muna umoyo, na
mbuli zino zizo zimtenda munhu yanyolodoke.
19 Kwavija kulawa mmoyo zolawa ngelegeza zihile,
kukoma, ugoni, ushalati, ubavi, usindila wa uvwizi, na
kuilonga vihile.
20 Gano gago gomtenda munhu yanyolodoke, ila kuja bila
kusuluza makono, hakumtenda munhu yanyolodoke.”

Mtwanzi Yali na Nhamanila
(Mlk. 7:24-30)

21 Yesu kahalawa hanhu haja, kachola kuziisi za Tilo na
Sidoni.
22 Na mtwanzi imwe Mkanaani, kulawa muisi ija, kamc-
holela. Kenula dizwi, kamulongela, “Mndewa, Mwana wa
Daudi,* nyonela bazi! Mndele wangu kogazigwa ng'hani na
kinyamkela.”
23 Ila Yesu hamwidike. Wanahina zake wamcholela wa-
muyalalila, wolonga, “Muleke yachole! Kwavija kotutoela
nyangi kuchugu chetu!”
24 Yesu kalonga, “Nie nitumigwa sama ya ng'hondolo
wapotele wa isi ya Islaeli.”
25 Ija mtwanzi kamcholela Yesu na kumfugamila mavindi
kamulongela, “Mndewa, nhaza!”
26 Yesu kedika, “Havilumbile kusola mandia ga wana na
kuwasila umbwa.”
27 Ija mtwanzi kamulongela, “Ona, Mndewa, ila hata
umbwa woja mandia gasigale galagale hasi kulawa haimeza
ya mndewa wao.”
28 Abaho, Yesu kamulongela, “Gweye mtwanzi, nhamanila
yako ng'hulu! Na iwe kumwako kamba vuulonda.” Na
kipigiti kikija mndele wake kahona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando

---

* **15:22** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

29 Yesu kahalawa haja, kabita mumgwazo wa Idilamba da
Galilaya. Kakwela hakigongo, kakala hasi.
30 Wanhu bwando wamcholela, wamgalila walemale, vim-
bugumbugu, mbetembete, bubui, na wayagwe bwando, na
kuweka haulongozi wa Yesu, na heyo kawahonya.
31 Wanhu wakanganya viwawawene mabubui wolonga,
walemale wahonyigwa, mbetembete wotembela, na vim-
bugumbugu wolola. Wamuyenzi Mulungu wa Islaeli.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando Wayagwe
(Mlk. 8:1-10)

32 Yesu kawakema wanahina zake kawalongela,
“Nowonela bazi wanhu wano, kwavija wakala na nie mazua
madatu na sambi wabule kinhu cha kuja kisigale. Na nie
silonda niwaleke wachole na nzala, sambiweze kusinduka
mnzila.”
33 Wanahina zake wamulongela, “Kwahi kondatupate
mandia ga kuwegutiza wanhu bwando kamba wano mki-
wala kino?”
34 Yesu kawauza, “Mikate mingahi imulinayo?”
Wamulongela, “Mikate saba na visomba vidogodogo.”
35 Avo Yesu kawalagiza waja iwanhu wakale hasi.
36 Kaisola imikate saba na ivisomba, kamuheweza Mu-
lungu, abaho, kaimogola na kuwagwelela wanahina, na
wanahina wadigwelela didale da wanhu.
37 Wose waja na kwiguta. Abaho, wanahina wadondola
vidanga va imikate na ivisomba visigale, wamemeza migelo
saba.
38 Wanhu wose wadile wakala wambigalo alufu nne
uhaleka watwanzi na wana.
39 Yesu viyeshile kudilaga didale da wanhu, kakwela muna
ingalawa, kachola kuisi ya Magadani.

16

Wanhu Wolonda Kilaguso
(Mlk. 8:11-13; Luk. 12:54-56)

1 Mafalisayo na Masadukayo wamcholela Yesu, wamgeza
mkumulonda yawalagusile kilaguso kulawa kuulanga.
2 Yesu kawedika, “Ihavika ichungulo, molonga, ‘Kowa na
mchesa, kwavija ulanga mdung'hu.’
3 Na imitondo molonga, ‘Lelo kowa na mvula, kwavija
ulanga una udung'hu na utitu.’ Mweye movitanga kuzuza
vinhu vikoneka kuulanga, ila hamudahile kuzuza vilaguso
va vipigiti vino!
4 Mulelo wihile na uleka kumtamanila Mulungu! Wolonda
kilaguso! Ila hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha
muhokozi Yona.”

Abaho, Yesu kawaleka, kachola.

Mela da Mafalisayo na Masadukayo
(Mlk. 8:14-21)

5 Wanahina viwavikile mwambu uyagwe wa idilamba,
wavitanga kamba waisemwa kusola mikate.
6 Yesu kawalongela, “Loleni na muiteganye na mela da
Mafalisayo na Masadukayo.”
7 Wailongela wenyego kwa wenyego, wolonga, “Kalonga
vino kwavija tuleka kusola mikate.”
8 Yesu kagatanga gaja gawakalile wolonga, na heyo kawa-
longela, “Mweye wanhu muli na nhamanila ndodo, habali
mulongelela mbuli za kuwa bule mikate?
9 Mng'hali hamnavitanga? Muisemwa ija imikate mitano
iwadile wambigalo alufu tano, na mkunzanya vigelo vingahi
vimemile?
10 Ama ija imikate saba iwadile wambigalo alufu nne, na
mkunzanya migelo mingahi imemile?
11 Vilihi ham'vitanga kamba sikalile nilonga na mweye
mmbuli ya mikate? Iteganyeni na mela da Mafalisayo na
Masadukayo!”
12 Abaho, wavitanga kamba Yesu hakalile yowazuma
waiteganye na mela da kugela mmikate, ila waiteganye na
mafundo ga Mafalisayo na Masadukayo.

Petulo Komulonga Yesu
(Mlk. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

13 Yesu kachola kuisi ili behi na wambo da Kaisalia Filipi,
kawauza wanahina zake, “Wanhu wolonga kamba Mwana
wa Munhu iyo yalihi?”
14 Wamwidika wamulongela, “Wayagwe wolonga Yohana
M'batiza, wayagwe wolonga Eliya, na wayagwe wolonga
Yelemia ama imwe wa wahokozi.”
15 Yesu kawauza, “Ila na mweye molonga nie iyo yalihi?”
16 Simoni Petulo kamwidika, “Gweye iyo Kilisto, Mwana
wa Mulungu yali na ugima.”
17 Yesu kamulongela, “Kumota Simoni, mwana wa Yohana!
Kwavija haduhu munhu yakugubulile gano, ila Tataangu wa
kuulanga.
18 Nokulongela kamba gweye iyo Petulo, na mdibwe* dino
nodizenga kanisa† jangu, na mhiko za kuzimu hazidaha
kudihuma.
19 Nokugwelela vivugulilo va Undewa wa Kuulanga, cho-
chose chondaukifunge muna iisi, chofungigwa kuulanga.

* **16:18** ***Petulo*** nhegulo yake Mkigiliki *dibwe.* † **16:18** ***Kanisa*** nhegulo yake *Wanhu wamtogole Kilisto.*

Na chochose chondaukifungule muna iisi, chofunguligwa kuulanga."

20 Abaho, Yesu kawazuma wanahina zake kamba sambi-wamulongele munhu yoyose kamba heyo iyo Kilisto.

Yesu Kolonga Vija Vondayagaye na Kudanganhika
(Mlk. 8:31—9:1; Luk. 9:22-27)

21 Songela kipigiti kija Yesu kasonga kuwalongela wanahina zake, "Nolondigwa nichole Yelusalemu, na hiko nogazigwa na wavyele, na wakulu wa wakulu wa nhambiko, na wafundiza Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila gahabita mazua madatu nozuka kulawa mkudanganhika."

22 Petulo kamsola kamgala hamgwazo na kusonga kumkomhokela yolonga, "Sambiiwe vino, Mndewa! Mbuli hiyo haikulawila gweye!"

23 Yesu kahinduka kamulongela Petulo, "Bwela kuchugu changu, Mwenembago! Gweye kwa king'hwaso kumwangu nie, kwavija hugelegeza ga Mulungu, ila kogelegeza ga wanhu."

24 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, "Kamba munhu yahalonda kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego, yaidikwe msalaba wake yanikoleleze.

25 Munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake, kowagiza, na munhu yoyose yowagiza ugima wake sama yangu nie, koukombola.

26 Kinhu chaki kinogile munhu chondayakipate kamba yahaupata ulumwengu wose, na kuwagiza ugima wake uli muloho? Ama kinhu chaki chondayalave giladi yabwezelwe ugima wake uli muloho?

27 Kwavija nie, Mwana wa Munhu, nokwiza na wasenga zangu wa Mulungu wa kuulanga muna iyenzi ya Tataangu, abaho, nomuliha kila munhu kamba vija viyasang'hane.

28 Nowalongela ikweli, hana wanhu wayagwe wemile hano hawadanganhika mbaka vondawanyone nie Mwana wa Munhu, nikwiza muna Uundewa wangu."

17

Kugaluka kwa Yesu
(Mlk. 9:2-13; Luk. 9:28-36)

1 Vigabitile mazua sita Yesu kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana ndugu yake Yakobo kakwela nao kukigongo kitali weiyeka.

2 Yesu kagaluka haulongozi wao, na kihanga chake ki-nang'hazika kamba zua, na vivalo vake vikala vizelu kamba mulangaza.

3 Bahaja, walawililwa na Musa na Eliya, wolonga na Yesu.

4 Petulo kamulongela Yesu, “Mndewa, vinoga tweye tukale
hano! Na uhalonda nozenga vizewe vidatu, kimwe chako,
kimwe cha Musa, na kiyagwe cha Eliya.”
5 Viyakalile yang'hali yolonga, wingu zelu diwagubika,
na dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu dilonga, “Ino iyo
Mwanangu yanogele, mtegelezeni heyo!”
6 Wanahina viwahulike vino, wagwa kingubanguba, wona
bwembwe ng'hani.
7 Yesu kawacholela, abaho, kawakwasa kawalongela,
“Gandamukeni, sambimdumbe!”
8 Na viwalolile uchana, hawamuwene munhu yoyose ila
Yesu yeiyeka.
9 Viwahumuluke haikigongo, Yesu kawalagiza yolonga,
“Sambimmulongele munhu yoyose gaja gamgawene, mbaka
nie, Mwana wa Munhu, vondanizuke kulawa mkudanganhika.”
10 Abaho, wanahina wamuuza Yesu, “Habali wafundiza
Malagizo ga Musa wolonga kamba tanhu Eliya yeze?”
11 Yesu kawalongela, “Kweli, Eliya kokwiza kwika goya
vinhu vose.
12 Ila nowalongela, Eliya keza kesha, na hewo hawamtambule, ila wamtendela vija viwalondile. Vivija na heyo
Mwana wa Munhu kogazigwa mmakono gao.”
13 Abaho, wanahina wavitanga kamba kakala yowalongela mbuli za Yohana M'batiza.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mlk. 9:14-29; Luk. 9:37-43a)

14 Viwavikile hana ididale da wanhu, munhu imwe kamcholela Yesu kamfugamila mavindi,
15 kamulongela, “Mndewa, monele bazi mmhale wangu,
kwavija kana kisango na kugazika ng'hani. Mianza bwando
kalagalila hamoto ama mgamazi.
16 Nimgala ha wanahina zako, ila walemelwa kumuhonya.”
17 Yesu kawalongela, “Mweye wanhu mwihile, mulibule
nhamanila, nokala na mweye mbaka zua jaki? Nowazaganya mbaka zua jaki? Mgaleni hano hamwangu!”
18 Yesu kamkomhokela ija ikinyamkela, na ikinyamkela
kamulawa immhale, na heyo kipigiti kikija kahona.
19 Abaho, wanahina wamwizila Yesu kinyele, wamuuza,
“Habali tweye tulemelwa kumuwinga?”
20 Yesu kawalongela, “Kwavija muhungukilwa na
nhamanila! Nowalongela ikweli, kamba muhawa na
nhamanila ndodo kamba mbeyu ya haladali, modaha
kukilongela kigongo kino, ‘Segela hano uchole haja!’

Na ikigongo chosegela. Haduhu kinhu chochose chondamulemelwe kutenda!"
21 Ila kinyamkela kamba ino havidahika kulawa, ila mkutambika na kufunga.*

Yesu Kolonga Mwanza Uyagwe Vija Vondayadanganhike
(Mlk. 9:30-32; Luk. 9:43b-45)

22 Wanahina viwaiting'hane hamoja ako Galilaya, Yesu kawalongela, "nie, Mwana wa Munhu, nogeligwa mmakono ga wanhu,
23 wonikoma, ila gahabita mazua madatu nozuka." Wanahina wanyunguala ng'hani.

Kuliha Kodi ya Ng'anda ya Mulungu

24 Yesu na wanahina zake viwavikile Kapenaumu, wawila kodi wa Ng'anda ya Mulungu wamcholela Petulo wamuuza, "Mkulufunzi wako kalihaga kodi ya Ng'anda ya Mulungu?"
25 Petulo kawedika, "Ona, kalihaga."

Petulo viyengile mng'anda, Yesu kakala waichanduso kulonga nayo, "Simoni, gweye kokonaze? Wandewa wa isi wowila kodi kulawa ha wanhu walihi? Kulawa ha wenekae ama kulawa ha wahenza?"
26 Petulo kamulongela, "Kulawa ha wahenza."

Abaho, Yesu kamulongela, "Kulonga goya, kwavija wenekae hawalondigwa kuliha kodi.
27 Giladi sambituwagevuze, avo genda hana dilamba ukase nduwano, abaho, msole somba yondayalongole kunamata, na uhaunanazula mulomo wake, kovika hela, abaho, isole ukanilihile nie na gweye mwenyego."

18

Yalihi Yali Mkulu Kubanza Wose?
(Mlk. 9:33-37; Luk. 9:46-48)

1 Kipigiti kija wanahina wamcholela Yesu wamuuza, "Yalihi yali mkulu kubanza wose muna Uundewa wa Kuulanga?"
2 Yesu kamkema mwana mdodo, abaho, kamwika haulongozi wao,
3 kalonga, "Nowalongela ikweli, ihawa hamulonda kugaluka na kulinga kamba wana wadodo, hamdaha kwingila muna Uundewa wa Kuulanga.
4 Munhu yoyose yokiihumulusa kamba mwana ino, iyo mkulu kubanza wose muna Uundewa wa Kuulanga.
5 Na munhu yoyose yom'bokela mwana mdodo kamba ino mtwaga jangu, konibokela nie.

* **17:21** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 21.

Vinhu Vimtenda Munhu Yengile M'vilozo
(Mlk. 9:42-48; Luk. 17:1-2)

6 "Ihawa munhu yoyose yahamtenda imwe wa wanhu
wano wadodo yatende vilozo, vihanogile munhu hiyo
yafungigwe msingo yake dibwe kulu da kusiginhila na
kwasigwa mkilindi cha bahali.
7 Ulumwengu wojona sama ya ving'hwaso viwatenda
wanhu wengile m'vilozo! Kwavija ving'hwaso havidahika
kuleka kulawilila, ila kojona munhu ija yotenda ving'hwaso
vilawilile!
8 "Ihawa mkono wako ama mgulu wako wokutenda utende
vilozo, ukanhe, uwase kutali na gweye! Vinoga wingile
muna ugima wa digunge kuno ulemale ama uli mbetembete,
kubanza kuwa na makono mabili ama magulu mabili,
abaho, wasigwe muna umoto wa digunge.
9 Na kamba siso jako dokutenda utende vilozo, ding'ole,
ujase! Vinoga wingile muna uugima wa digunge na siso
dimwe, kubanza kuwa na meso mabili, abaho, wasigwe
muna umoto wa kuzimu.

Hala da Ng'hondolo Yapotele
(Luk. 15:3-7)

10 "Teganyeni! Sambimumzabuze imwe wa wanhu wano
wadodo. Nowalongela kamba, wasenga wa Mulungu wa
kuulanga wali hamoja nao mazua gose wa behi na Tataangu
wa kuulanga.
11 Kwavija Mwana wa Munhu keza kuwakombola waja
wapotele.*
12 "Mokonaze, kamba munhu yahawa na ng'hondolo mia,
abaho, ng'hondolo imwe yahapotela, vino hawaleka waja
ng'hondolo malongo tisa na tisa wasigale mkigongo na
kuchola kumzahila ija ng'hondolo imwe yapotele?
13 Nowalongela ikweli, kamba yahamona, komdeng'hela
ng'hani kubanza waja ng'hondolo malongo tisa na tisa
walekile kupotela.
14 Vivija na Tata wenu wa kuulanga halonda hata munhu
imwe wa wano wadodo yapotele.

Kumzuma Munhu Yatendile Vilozo

15 "Ihawa ndugu yako kakutenda gehile, genda ukamulon-
gele kija kinhu kihile chayakutendile muli wabili mwiyeka.
Na kamba kokutegeleza, kumpata kabili ndugu yako.
16 Ila kamba hakutegeleze, msole munhu imwe ama wabili
wayagwe hamoja na gweye, giladi mmbuli za wasindila
wabili ama wadatu kila kinhu kitangigwe.

---

* **18:11** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 11.

17 Na kamba hawategeleze, walongele wanhu wamtogole
Kilisto, na vivija yahalema kuwategeleza, avo umone kamba
Mmhazi na muwila kodi.

Kufunga na Kufungula

18 "Nowalongela ikweli, chochose chondamkifunge muna
iisi, chofungigwa kuulanga. Na chochose chondamkifungule
muna iisi, chofunguligwa kuulanga.
19 "Vivija, nowalongela ikweli, kamba wabili mmwanza
wenu muna iisi wahaitogolela mmbuli ya kinhu chochose
chowopula, wotendeligwa na Tataangu wa kuulanga.
20 Kwavija hawali wabili ama wadatu waiting'hane mt-
waga jangu, na nie na hamoja nao."

Hala da Mtumigwa Yoleka Kumgela Kumgongo Miyage

21 Abaho, Petulo kamcholela Yesu kamuuza, "Mndewa,
kamba ndugu yangu yahanitenda vilozo, nimgele kumgongo
mianza mingahi? Hata mianza saba?"
22 Yesu kamulongela, "Sikulongela mianza saba, ila mianza
malongo saba mala saba.
23 Kwavija Undewa wa Kuulanga ulinga na mndewa imwe
yalondile kuwakagula watumigwa zake wakalile wamkopile
hela.
24 Viyasongile kukagula, kagaliligwa munhu yakalile yow-
ilwa talanta† alufu longo dimwe.
25 Ija imtumigwa hakalile na cha kuliha, avo mndewa
kalagiza kamba yaguzwe heyo na mtwanzi wake na wanage
na kila kinhu kiyali nacho, giladi yalihe hela ziyakalile
yowilwa.
26 Avo ija imtumigwa kamfugamila mavindi kamuyalalila
kamulongela, 'Mndewa, nyalize, nokuliha hela zako zose!'
27 Mndewa wa imtumigwa ija kamonela bazi, avo kamgela
kumgongo deni jake jose, abaho, kamuleka yachole.
28 "Abaho, ija imunhu viyacholile, kaiting'hana na mtu-
migwa miyage yakalile yomuwila dinali‡ mia. Kamgoga na
kusonga kumfida msingo, kalonga, 'Nilihe deni jangu!'
29 Ija imtumigwa miyage kamfugamila mavindi ka-
muyalalila kamulongela, 'Nyalize, nokuliha deni jako jose!'
30 Ila heyo kalema, avo kachola, kamgela mkifungo mbaka
vondayalihe hela zose ziyakalile yowilwa.
31 Watumigwa wayage viwawene gaja galawilile, wona
giogio, avo wachola, wamulongela mndewa wao mbuli zose
zilawilile.

† **18:24** ***Talanta imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha milao 15.* ‡ **18:28** ***Dinali imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha zua dimwe.*

32 Abaho, ija imndewa kamkema kamulongela, ‘Gweye
kwa mtumigwa wihile! Nie nikugela kumgongo deni jako
jose kwavija vuuniyalalile.
33 Vino hulondigwe na gweye kumonela bazi mtumigwa
miyago kamba nie vinikonele bazi?’
34 Mndewa wake kona lusango, avo kamgoga, kamgela
mkifungo mbaka vondayalihe dideni.
35 “Vino vivo Tataangu wa kuulanga vondayawatende
mweye ahaja munhu mmwanza wenu yahalema kumgela
kumgongo ndugu yake, kulawa mmoyo wake.”

19

Yesu Kofundiza Mbuli za Nyasa
(Mlk. 10:1-12)

1 Yesu viyamambukize kulonga mbuli zino, kalawa
Galilaya kachola kuna iisi ya Yudea mwambu uyagwe wa
Ulwanda lwa Yolodani.
2 Wanhu bwando wamkweleleza, na heyo kawahonya
hiko.
3 Mafalisayo wamcholela na kumgeza mkumuuza, “Mala-
gizo ga Musa gomtogoza munhu kumwasa mtwanzi wake
mmbuli yoyose?”
4 Yesu kawedika, “Vino, hamsomile Mzinyandiko
Zing'alile? Ahaja hazilonga kamba haichanduso Mulungu
kawalumba mtwanzi na mbigalo.
5 Na heyo kalonga, ‘Mkilamso kino mbigalo kowaleka
tataake na mamaake na kuilumba na mwehe wake, na
wabili wano wowa lukuli lumwe.’*
6 Avo sio wabili, ila lukuli lumwe. Kwavija kiyalumbile
Mulungu, haduhu munhu yondayakimamazule.”
7 Mafalisayo wamuuza, “Habali Musa kalonga Mmalagizo
gake kamba munhu kodaha kumgwelela mtwanzi wake
lupwilili lwa nyasa na kumwasa?”
8 Yesu kawalongela, “Musa kawatogoza muwase watwanzi
zenu sama ya udala wa mioyo yenu. Ila haikalile vino
songela haichanduso.
9 Nowalongela kamba, mbigalo yoyose yomwasa mtwanzi
wake na kumsola mtwanzi iyagwe kotenda ugoni. Ila
munhu yahamwasa mtwanzi wake sama ya kutenda ugoni
kodaha kusola mtwanzi iyagwe.”†
10 Wanahina zake wamulongela, “Ihawa vino vivo ili ha
mbigalo na mtwanzi wake, vinoga kuleka kusola.”

---

* **19:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24. † **19:9** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza mbuli zino, *Na ayo yondayamsole mtwanzi ija yasigwe kotenda ugoni.*

11 Yesu kawedika kawalongela, “Sio wanhu wose wodaha
kuitogola mbuli ino, ila ha waja wose wagweleligwe motelo
ino na Mulungu.
12 Kwavija hana vibohola‡ wali hivo songela viwavum-
buke, na hana vibohola watendigwe na wanhu, na wayagwe
woleka kusola sama ya Undewa wa Kuulanga. Munhu
yodaha kugabokela gano, yagabokele.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mlk. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

13 Abaho, wana wadodo wagaligwa ha Yesu giladi
yawekile makono na kuwatambikila, ila wanahina
wawakomhokela waja wawagalile.
14 Yesu kalonga, “Walekeni wana wadodo weze
kumwangu, sambimuwagomese, kwavija Undewa wa
Kuulanga uli wa wanhu wali kamba wano.”
15 Avo, kawekila makono gake kuwamoteza, abaho, ka-
chola.

Mmhale Mgoli
(Mlk. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

16 Baho mmhale imwe kamcholela Yesu kamuuza, “Mkulu-
funzi, nitende kinhu chaki kinogile giladi ningile muugima
wa digunge?”
17 Yesu kamwidika, “Habali uniuza mbuli ya kinhu
kinogile? Hana imwe yeiyeka iyo yanogile. Uhalonda
kwingila muugima wa digunge, zigoge ndagizi za Mulungu.”
18 Ija immhale kauza, “Ndagizi zaki?”
Yesu kamwidika, “Sambiukome, sambiutende ugoni, sam-
biwibe, sambiulave usindila wa uvwizi,
19 wahishimile tataako na mamaako, na mnogele munhu
wa habehi nagwe kamba vuukinogela mwenyego.”
20 Ija immhale kedika, kamulongela, “Gano gose nigagoga,
nisigaza kinhu chaki?”
21 Yesu kamwidika, “Uhalonda sambiuhungule hanhu,
genda kaguze vinhu vako, abaho, zihela uwagwelele
wakumbulu, avo kowa na ngama kuulanga, abaho, izo
unikoleleze.”
22 Ija immhale viyahulike vino, kachola kuno yokona
giogio, kwavija kakala mgoli.
23 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Nowalongela
ikweli, yowa vidala mgoli kwingila muna Undewa wa Kuu-
langa.
24 Nowalongela mwanza uyagwe, vibuha ngamia kubita
mkizonzo cha shindano, kubanza mgoli kwingila Muun-
dewa wa Mulungu.”

‡ **19:12** ***Vibohola*** nhegulo yake *wambigalo walibule kimbigalo.*

25 Wanahina viwahulike vino, wakanganya ng'hani na
kuuza, “Avo, yalihi yodaha kukomboligwa?”
26 Yesu kawalola kalonga, “Mwa wanhu mbuli ino
haidahika, ila ha Mulungu mbuli zose zodahika.”
27 Abaho, Petulo kedika, kalonga, “Tweye tuleka kila kinhu
tukukoleleza gweye, avo, kwiza topata choni?”
28 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, mweye mose
mung'holeleze nie, muna uulumwengu wa sambi, Mwana
wa Munhu vondayakale mkigoda chake cha undewa kili na
yenzi, vivija na mweye mokala m'vigoda va undewa longo
dimwe na vibili, muitagusa mitala longo dimwe na mibili ya
Islaeli.
29 Na munhu yoyose yoleka ng'anda ama ndugu ama
lumbu ama tata ama mama ama wana ama migunda sama
yangu, kobokela mianza mia na kuuhala ugima wa digunge.
30 Ila wanhu bwando wali wa haichanduso, wowa wa
haikimambukizo, na wanhu bwando wali wa haikimambuk-
izo, wowa wa haichanduso.

20

Wasang'hana Mumgunda wa Mizabibu

1 “Kwavija Undewa wa Kuulanga ulinga na munhu yalaw-
ile ulukwili kuchola kuzahila wanhu wa kusang'hanika
mumgunda wake wa mizabibu.
2 Waitogolela yawalihe dinali* mdizua dimwe, abaho,
kawatuma kusang'hanika mumgunda wake wa mizabibu.
3 Mkipigiti cha saa ndatu kachola kabili, kawona wanhu
wayagwe wemile hadisoko walibule sang'hano ya kutenda,
4 avo kawalongela, ‘Na mweye gendeni mkasang'hanike
mumgunda wa mizabibu, nowaliha kilondigwa kulihigwa.’
5 Avo wachola. Mkipigiti cha saa sita na saa tisa kachola
kabili, katenda vivija.
6 Na mkipigiti cha saa longo dimwe na imwe, kachola
na kuwavika wanhu wayagwe wema, avo kawauza, ‘Habali
mwimile hano songela imitondo bila kutenda sang'hano
yoyose?’
7 Waja wanhu wamulongela, ‘Kwavija haduhu munhu
yatugwelele sang'hano ya kutenda.’ Ija imunhu kawalon-
gela, ‘Gendeni na mweye mkasang'hanike mumgunda wa
mizabibu.’
8 “Viivikile ichungulo, mwene mgunda kamulongela
salange wake, ‘Wakeme wasang'hana, abaho, walihe maliho
gao, songa na waja wasongile kusang'hanika ichungulo,

* **20:2** ***Dinali imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha zua dimwe.*

abaho, umambukizile na waja wasongile kusang'hanika imitondo.'
9 Na waja wose wasongile kusang'hanika ichungulo, kila munhu kalihigwa dinali.
10 Viwezile waja wasongile kusang'hanika imitondo, wagiza kamba wolihigwa dinali bwando, ila vivija na hewo walihigwa dinali imwe kila munhu.
11 Wabokela dinali zao, abaho, wasonga kumtwanganikila mwene mgunda,
12 walonga, 'Wanhu wano wa ikimambukizo wasang'hanika saa dimwe diiyeka, ila kuwaliha kamba vuutulihile tweye tusang'hanike mdizua kali na kugaya misi yose!'
13 "Mwene mgunda kamwidika munhu imwe mmwanza wao, kalonga, 'Mbwiga, sikutendele kinhu chochose kihile! Hatuitogolele kusang'hanika mdizua dimwe kwa dinali imwe?
14 Sola maliho gako uchole. Nisagula kumgwelela ino waikimambukizo kamba vinikugwelele gweye.
15 Vino sidaha kutenda vija vinilonda na hela zangu mwenyego? Ama kokona migongo kwavija vinili na moyo unogile?'
16 "Avo, wali wa haikimambukizo wowa wa haichanduso, na wali wa haichanduso wowa wa haikimambukizo."

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Vija Vondayadanganhike
(Mlk. 10:32-34; Luk. 18:31-34)
17 Yesu viyakalile yochola Yelusalemu, mnzila kawasola wanahina longo dimwe na wabili hamgwazo weiyeka, na kuwalongela,
18 "Tochola Yelusalemu, na Mwana wa Munhu kogeligwa mmakono ga wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa. Womtagusa kudanganhika,
19 abaho, kogeligwa mmakono ga Wamhazi, womtendela uponela, womulanha mbalati, na womuwamba mumsalaba, ila mdizua da ikadatu kozuka."

Mama wa Yakobo na Yohana Kopula
(Mlk. 10:35-45)
20 Abaho, mama wa wana wa Zebedayo kamcholela Yesu hamoja na wanage, kamfugamila mavindi giladi yapule kinhu.
21 Yesu kamulongela, "Kolonda choni?"
Ija imtwanzi kamwidika yolonga, "Lagiza kamba wanangu wano wabili, imwe yakale mkono wako wa ukulume na iyagwe yakale mkono wako wa ukumoso muna Undewa wako."

22 Yesu kawalongela, “Hammanyile kinhu chumpula. Modaha kuking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kuking'wela nie?”

Wamwidika walonga, “Todaha.”

23 Yesu kawalongela, “Moking'wela kikasi cha migayo kining'wela nie, ila kukala kumkono wangu wa ukulume na wa ukumoso sio sang'hano yangu. Ila hanhu aho wekiligwa waja wose watandiligwe na Tataangu.”

24 Wanahina wayagwe longo dimwe viwahulike vino, wawonela lusango Yakobo na Yohana.

25 Ila Yesu kawakema hamoja kawalongela, “Movitanga kamba wandewa wa Wamhazi wowatawala na mhiko, na wakulu zao wana udaho mwa wanhu zao.

26 Sambiiwe vino kumwenu. Ila munhu yoyose mmwanza wenu yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe mtumigwa wenu.

27 Na munhu yoyose mmwanza wenu yahalonda kuwa waichanduso, kolondigwa yawe nyakadala wenu.

28 Kwavija Mwana wa Munhu hezile kusang'hanikilwa, ila kusang'hanikila wayagwe, na kulava ugima wake giladi yawakombole wanhu bwando.”

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili
(Mlk. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

29 Yesu na wanahina zake viwasegele Yeliko, wanhu bwando wamkweleleza.

30 Haja kukala na vimbugumbugu wabili wakalile hamgwazo wa inzila, na viwahulike kamba Yesu kobita, wenula dizwi, walonga, “Mndewa, Mwana wa Daudi,† tonele bazi!”

31 Didale da wanhu diwakomhokela na kuwalongela wanyamale. Ila wagendelela kwinula dizwi, wolonga, “Mndewa, Mwana wa Daudi, tonele bazi!”

32 Yesu kema, abaho, kawakema kawauza, “Molonda niwatendele choni?”

33 Wamulongela, “Mndewa, tolonda tulole!”

34 Yesu kawonela bazi, kagakwasa meso gao. Bahaja wadaha kulola, abaho, wamkweleleza.

21

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Yesu na wanahina zake viwakalile behi na kuvika Yelusalemu, wavika mkiwambo cha Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni, Yesu kawatuma wanahina zake wabili,

† **20:30** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

2 kawalongela, “Gendeni hana ikiwambo kili haulongozi
wenu, baho mom'vika mhunda yafungigwe hamoja na
mwanage. Wafunguleni, abaho, munigalile.
3 Na kamba munhu yoyose yahawauza, mulongeleni
kamba, ‘Mndewa kowalonda.’ Na himahima kowagwelela.”
4 Gano galawilila giladi gavikile gaja galongigwe na
muhokozi, yolonga,
5 “Mulongele mndele wa Sayuni,*
‘Lola, Mndewa wako kokwizila!
Kahola moyo na kapapigwa na mhunda,
mwana wa mhunda.’ ”
6 Avo, wanahina wachola na watenda kamba Yesu viyawa-
longele.
7 Wamgala imhunda na mwana wa mhunda, watandika
vivalo vao uchana yao, abaho, Yesu kakala uchana ya
imwana mhunda.
8 Dale kulu ng'hani da wanhu janzanza vivalo vao mnzila,
na wayagwe wakanha mikuti ya mitende na kuyanzanza
mnzila.
9 Dale da wanhu dikalile dimulongole na wose wakalile
wamsondolele wenula dizwi walonga, “Yatogolwe Mwana
wa Daudi! Kamota ayo yokwiza mditwaga da Mndewa!
Nhogolwa uchana kuulanga!”
10 Yesu viyengile Yelusalemu, wambo jose dikala mumza-
himzahi, na wanhu wauza, “Ino iyo munhu yalihi?”
11 Didale da wanhu diwalongela, “Ino iyo Yesu, muhokozi
kulawa Nazaleti mkiwambo cha Galilaya.”

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu
(Mlk. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

12 Yesu kengila mdikonhi da Ing'anda ya Mulungu na
kuwawinga wanhu wose wakalile muja woguza na kugula.
Kazihindula meza za wavunja hela na vigoda va wose
wakalile woguza njiwa,
13 kawalongela, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
‘Ng'anda yangu yokemigwa ng'anda ya nhambiko.’ Ila
mweye moitenda fisilo da wabavi!”
14 Vimbugumbugu na walemale wamcholela kuna
Ing'anda ya Mulungu, na heyo kawahonya.
15 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa viwonile vinhu va mkanganyo viya-
tendile, na wana wotoa nyangi kuna Ing'anda ya Mulungu
wolonga, “Yatogolwe Mwana wa Daudi!” wona lusango.
16 Wamulongela, “Kowahulika wano vowolonga?”

* **21:5** ***Mndele wa Sayuni*** nhegulo yake *wanhu wa Yelusalemu.*

Yesu kawalongela, “Ona! Hamsomile gaja gandikigwe Mzinyandko Zing'alile, golonga, ‘Wana wadodo na ving'hele, wokwimba nyila za nhogolwa’?”

17 Kawaleka, kachola hanze ya idiwambo mbaka Betania, kawasa hiko.

Yesu Kowikila Kinyulu Mtini
(Mlk. 11:12-14, 20-24)

18 Imitondo ng'hani Yesu viyakalile mnzila yobwela mdiwambo, kona nzala.

19 Kawona mtini hamgwazo wa inzila, kaukwenhukila, ila honile chochose uchana yake ila mijani iiyeka. Abaho, kaulongela, “Sambiulele mujo milao yose!” Bahaja umtini unyala.

20 Wanahina viwawene vino wakanganya, wauza, “Habali umtini unyala himahima?”

21 Yesu kawedika, yolonga, “Nowalongela ikweli, kamba muhawa na nhamanila bila kusinha mmioyo yenu, sio kamba modaha kutenda kija kitendigwe mumtini uno, ila vivija modaha kukilongela kigongo kino, ‘Goboka, uiyase m'bahali,’ na yotendeka.

22 Kamba muhawa na nhamanila, chochose chondampule mkutambika, mogweleligwa.”

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mlk. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

23 Yesu viyengile muna Ing'anda ya Mulungu, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu wamcholela kipigiti viyakalile yofundiza, wamuuza, “Kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Na yalihi yakugwelele udaho uno?”

24 Yesu kawalongela, “Vivija na nie nowauza mbuli, na kamba muhanilongela nhegulo yake, na nie nowalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi.

25 Mbatiza ya Yohana ilawa kwahi? Ilawa ha Mulungu ama ilawa ha wanhu?”

Wakiiuza wenyego kwa wenyego, walonga, “Tuhalonga, ‘Ulawa ha Mulungu,’ kotuuza, ‘Habali hamumtogole?’

26 Ila tuhalonga, ‘Ulawa ha wanhu,’ towadumba wanhu kwavija wanhu wose wotogola kamba Yohana kakala muhokozi.”

27 Avo wamwidika Yesu, “Hatuvitanga.”

Abaho, na heyo kawalongela, “Na nie siwalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi.

Hala da Wamhale Wabili

28 “Mweye mokonaze? Kukala na munhu imwe yakalile na wana wabili. Kamcholela ija imkulu kamulongela,

‘Mwanangu, lelo genda ukasang'hanike mumgunda wa mizabibu.’
29 Ija imwana kamwidika kamulongela, ‘Sichola,’ ila
mkipigiti kidodo kagelegeza mmoyo wake, abaho, kachola.
30 Abaho, kamcholela imdodo kamulongela vivija. Na
heyo kamwidika kalonga, ‘Ona, nochola, tata,’ ila hacholile.
31 Yalihi mmwanza wa wano wabili yatendile gamnogele
tataake?”
Wamwidika wamulongela, “Ija imkulu.”
Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, wawila kodi na
watenda ugoni ndwanga wowalongola kwingila muna Undewa wa Mulungu.
32 Kwavija Yohana M'batiza keza kumwenu mnzila ilibule
uzenzeleganye, na mweye hamumtogole, ila wawila kodi na
watenda ugoni ndwanga wamtogola. Na hata vimgawene
gano, hamulekile vilozo venu na kumtogola.

Hala da Walimi wa Mgunda wa Mizabibu
(Mlk. 12:1-12; Luk. 20:9-19)
33 “Tegelezeni hala diyagwe, kukala na munhu yakalile
na mgunda wa mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba
lwingila lwa kukamulila zabibu na kuzenga ulingo. Abaho,
kawapangiza walimi, kachola isi ya kutali.
34 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kawatuma
nyakadala zake ha iwalimi wakamsolele fungu jake da
izizabibu.
35 Iwalimi wawanwang'hula waja iwanyakadala, imwe
wamtoa, iyagwe wamkoma, na iyagwe wamtoa na mabwe
mbaka kadanganhika.
36 Abaho, ija imunhu kawatuma mwanza uyagwe
nyakadala wayagwe bwando kubanza waja wa ichanduso,
na iwalimi wawatendela vivija kamba viwawatendele waja
wa ichanduso.
37 Hakimambukizo, kamulagiza mwanage ha iwalimi,
yolonga, ‘Kwa vovose womuhishimila mwanangu.’
38 Ila iwalimi viwamuwene imwana, wailongela wenyego
kwa wenyego, ‘Ino iyo muhazi. Izoni tumkome, abaho,
tusole uhazi wake!’
39 Avo wamsola na kumwasa hanze ya umgunda wa
mizabibu na kumkoma.
40 “Avo mwene mgunda yeheza, kowatenda choni iwalimi?”
41 Wamulongela, “Kowakoma wanhu waja wehile, na
kuwagwelela umgunda walimi wayagwe wondawamgwelele zabibu mkipigiti cha kuhuna.”
42 Yesu kawalongela, “Hamsomile Zinyandiko Zing'alile?
‘Dibwe dilemigwe na wazenzi

digaluka dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza
mabwe gose.
Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso getu!'†
43 "Avo nowalongela, Undewa wa Mulungu wosegezigwa
kumwenu na kugweleligwa wanhu wayagwe wondawa-
tende gamnogele Mulungu.
44 Munhu yodilagalila dibwe dino kobeneka vidangavi-
danga, na munhu yoyose yondadimulagalile domsiginha
lipilipi."
45 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo vi-
wahulike hala da Yesu, wavitanga kamba kowalonga hewo,
46 avo wazahila nzila ya kumgoga. Ila wadumba didale da
wanhu kwavija wakala womtogola Yesu kamba muhokozi.

22

Hala da Lusona lwa Zengele
(Luk. 14:15-24)

1 Yesu kawalongela mmahala mwanza uyagwe, yolonga,
2 "Undewa wa Kuulanga ulinga na mndewa yatandile
lusona lwa zengele lwa mwanage.
3 Kawatuma nyakadala zake wakawakeme waja wag-
onekigwe mulusona lwa zengele, ila walema kwiza.
4 Abaho, kawatuma nyakadala wayagwe, kawalongela,
'Walongeleni wanhu wose wagonekigwe kamba nitanda
mandia gangu. Ng'ombe zangu iwakulu na iwadodo wanon-
ile wesha kuchinjigwa, na kila kinhu kisasaligwa. Izoni hana
ulusona lwa zengele!'
5 Ila hawasinhuke. Wachola na zao, imwe kachola kum-
gunda, na iyagwe kachola kuuchuluzi wake.
6 Wayagwe wawagoga nyakadala zake, wawaliga na
kuwakoma.
7 Ija imndewa kona lusango, avo kawatuma asikali zake
wawabanange waja wakomaji na kudisoma wambo jao.
8 Abaho, kawalongela nyakadala zake, 'Lusona lwa zen-
gele lusasaligwa, ila wanhu wagonekigwe hawalumbile
kuvika.
9 Avo gendeni mzinzilamhanda za mkiwambo mkawag-
oneke wanhu wondamuwawene weze kulusona lwa zen-
gele.'
10 Avo waja iwanyakadala wachola muna zinzila za mki-
wambo na kuwalundiza wanhu wose wawavikile, wanogile
na wehile, na dibugano da lusona lwa zengele dimema
wahenza.

† **21:42** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22-23.

11 “Ila ija imndewa viyengile kuwalola iwahenza, kamona
munhu haja yalekile kuvala vivalo va lusona lwa zengele.
12 Kamuuza, ‘Mbwiga, kwingilaze hano bila vivalo va
lusona lwa zengele?’ Ija imunhu kanyamala.
13 Abaho, imndewa kawalongela watumigwa, ‘Mfungeni
makono na magulu, abaho, mmwase kunze mdiziza. Ako
kowa na kililo na kugegedula meno.’
14 “Kwavija wanhu bwando wagonekigwe, ila wasag-
uligwe wadodo.”

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mlk. 12:13-17; Luk. 20:20-26)

15 Mafalisayo waiting'hana hamoja na kumwikila zundo
Yesu giladi wamnamate mzimbuli zake.
16 Avo, wawatuma wanahina zao hamoja na wanhu wa
Helode,* wolonga, “Mkulufunzi! Tuvitanga kamba gw-
eye kwa munhu ulibule uzenzeleganye na kowafundiza
wanhu ikweli ya gaja goyolonda Mulungu, bila kudumba
gowogelegeza wanhu wayagwe, kwavija hulola ukulu wa
munhu yoyose.
17 Tulongele, gweye kogesaze? Malagizo ga Musa gotogoza
kuliha kodi ha Kaisali† ama gogomesa?”
18 Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao zihile, kalonga, “Vide-
lenya mweye! Habali mgeza kunikila vitega?
19 Nilagusileni ihela ya kuliha kodi!”
Na hewo wamgalila ihela,
20 abaho, kawauza, “Kihanga kino na twaga dino va
munhu yalihi?”
21 Wamwidika, “Va Kaisali.”
Avo Yesu kawalongela, “Mulonga goya, avo ga Kaisali
mgweleleni Kaisali, na ga Mulungu mgweleleni Mulungu.”
22 Viwahulike vino, wakanganya, avo wamuleka, wachola
na zao.

Mbuza ya Kuzuka Kulawa Mkudanganhika
(Mlk. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

23 Zua didija Masadukayo, awo wolonga kamba haduhu
mzuso, wamcholela Yesu, wamuuza,
24 “Mkulufunzi! Musa katulongela kamba, kamba
munhu yahadanganhika bila kuleka mwana, ndugu yake
kolondigwa yamsole ija ikizuka giladi yamulelele mwana
ndugu yake yadanganhike.

---

* **22:16** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.* † **22:17** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

25 Avo kukala na ndugu saba mmwanza wetu, waichanduso kasola mtwanzi, abaho, kadanganhika bila kulela nayo mwana, abaho, ikizuka kamulekela ndugu yake.
26 Na ija waikabili gamulawilila gagaja, na waikadatu, na waja wose saba.
27 Hakimambukizo, na ija imtwanzi kadanganhika.
28 Avo mdizua da mzuso, imtwanzi ija kowa mtwanzi wa munhu yalihi? Kwavija wanhu wose saba wakala wamsolile."
29 Yesu kawedika kawalongela, "Mweye muhonyela! Kwavija hamzitangile Zinyandiko Zing'alile ama mhiko za Mulungu.
30 Kwavija mdizua da mzuso, wanhu hawasola ama kusoligwa, ila wolinga kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
31 Mmbuli ya mzuso wa wanhu wadanganhike, hamsomile Mzinyandiko Zing'alile kija kimulongeligwe na Mulungu?
32 'Nie iyo Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.' Heyo iyo Mulungu wa wanhu wagima na sio Mulungu wa wanhu wadanganhike."
33 Didale da wanhu vidihulike gano, wakanganya mafundo gake.

Ndagizi Ili Ng'hulu
(Mlk. 12:28-34; Luk. 10:25-28)
34 Ila Mafalisayo viwahulike kamba Yesu kawavudaliza Masadukayo, waiting'hana hamoja.
35 Na munhu imwe mmwanza wao, yakalile mfundiza Malagizo ga Musa, kamgeza mkumuuza,
36 "Mkulufunzi, ndagizi ilihi ili ng'hulu Mmalagizo ga Musa?"
37 Yesu kamwidika kamulongela, " 'Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na nzonzi zako zose.'
38 Ino iyo ndagizi ili ng'hulu na iyo ya ichanduso.
39 Na ino iyo ndagizi ya ikabili, 'Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukiinogela mwenyego.'
40 Malagizo gose ga Musa na mafundo ga wahokozi gotamanila ndagizi zino mbili."

Mbuza ya Kilisto
(Mlk. 12:35-37; Luk. 20:41-44)
41 Mafalisayo viwaiting'hane hamoja, Yesu kawauza,
42 "Mweye moigelegezaze mbuli ya Kilisto? Iyo mwana wa munhu yalihi?"
Wamwidika wamulongela, "Iyo Mwana wa Daudi."

43 Yesu kawauza, “Avo, vilihi Daudi kubitila mhiko za Loho
wa Mulungu komkema Kilisto, ‘Mndewa’?
44 Kwavija kalonga, ‘Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
“Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka zako hasi ya magulu
gako.” ’
45 Ihawa Daudi komkema Kilisto, ‘Mndewa,’ yodahikaze
kuwa mwanage?”
46 Haduhu munhu yadahile kumwidika mbuli yoyose, na
kulawa zua dija haduhu munhu yagezile kumuuza mbuli
yoyose.

23

Yesu Kowazuma Wanhu kamba Waiteganye na Vilangizi wa Dini
(Mat. 12:38-39; Luk. 11:43, 46; 20:45-46)

1 Abaho, Yesu kalonga na didale da wanhu na wanahina
zake,
2 “Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wana
udaho wa kugatapita Malagizo ga Musa.
3 Avo, gatendeni na kugagoga gaja gose gowowafundiza
mweye, ila sambimtende vija vowotenda hewo, kwavija
hewo hawagatenda gaja gowofundiza.
4 Wowafungila wanhu mibahasha mikulu na kuwadikwa
mmaega, ila hewo wenyego hawalonda hata kugolosa kidole
waipape.
5 Wotenda mbuli zao zose giladi woneke na wanhu. Avo,
wofudika mifundo mikulu mgati yandikigwe Nyandiko za
Malagizo ga Musa uchana mwa ikihanga na mmakono! Na
wokwika minyemvule mitali ng'hani mmikanzu yao!
6 Wonogelwa kukala m'vigoda va haulongozi mulusona na
kukala m'vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko,
7 na kulamsigwa na hishima mmasoko na kukemigwa,
‘Mkulufunzi.’
8 Ila mweye sambimkemigwe ‘Mkulufunzi,’ kwavija muna
mkulufunzi imwe, na mweye mose mwa kinhu kimwe
kamba ndugu.
9 Na sambimumkeme munhu yoyose ‘tata’ muisi, kwavija
Tataenu iyo imwe yali kuulanga.
10 Ama sambimkemigwe ‘Vilangizi,’ kwavija muna kilan-
gizi imwe, iyo Kilisto.
11 Yali mkulu mmwanza wenu yawe mtumigwa wenu.
12 Ila yoyose yokiinula kohumuluswa, na yoyose yokiihu-
mulusa kokwinuligwa.

Yesu Koutagusa Udelenya Wao
(Mlk. 12:40; Luk. 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, mweye videlenya! Moluhinda lwivi lwa Undewa wa Kuulanga haulongozi wa wanhu, na mweye wenyego hamwingila ama hamuwatogoza kwingila waja wolonda kwingila!

14 Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, mweye videlenya! Mowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye. Avo nhaguso yenu yowa ng'hulu ng'hani!*

15 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Mofunga mwanza kuchola muisi inyalile na m'bahali giladi kumzahila munhu imwe yawinze nhamanila yenu. Na muhampata, momtenda yawe mwana wa kuzimu mianza mibili kubanza mweye wenyego.

16 “Mojona, vilangizi vimbugumbugu! Mweye mulonga, ‘Ihawa munhu yahaiduilila Ng'anda ya Mulungu, jaga bule. Ila munhu yahaiduilila zahabu ya muna Ing'anda ya Mulungu, kakiifunga na ikiduilo chake.’

17 Mweye vimbugumbugu wabozi! Kilihi kili kikulu, izahabu ama Ing'anda ya Mulungu iitenda izahabu ing'ale?

18 Vivija mulonga, ‘Ihawa munhu yahaiduilila kilingo cha kulavila nhosa, jaga bule. Ila munhu yahaiduilila nhunza ili hachana ya ikilingo hicho, kakiifunga na ikiduilo chake.’

19 Mweye vimbugumbugu! Kilihi kili kikulu, inhunza ama ikilingo cha kulavila nhosa kiitenda inhunza ing'ale?

20 Avo, heyo yoiduilila ikilingo cha kulavila nhosa, kaiduilila ikilingo hicho hamoja na kila kinhu kili hachana yake.

21 Na heyo yoiduilila Ng'anda ya Mulungu, kaiduilila Ing'anda hiyo hamoja na Mulungu yokala himo.

22 Na heyo yoiduilila ulanga, kakiiduilila kigoda cha undewa cha Mulungu hamoja na ija yakikalile.

23 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Kwavija molava zaka za vinhu va kulungila mandia na mboga kamba vija matepo ga kunung'hila, binzali, na jila. Ila muleka mafundo makulu ga Malagizo ga Musa, kamba vija bazi, nhamanila, na kuwa bule uzenzeleganye. Gano gago mulondigwa kutenda, na bila kuleka gaja gayagwe.

24 Mweye vilangizi vimbugumbugu! Molenguza nzuguni, ila momeza ngamia!

---

* **23:14** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 14.

25 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo,
videlenya! Mweye mwa kamba munhu yosuluza hanze
ya kikasi na sahani, ila mgati vimema vinhu m'vipatile
muubavi na ugila.
26 Gweye Mfalisayo kimbugumbugu! Tanhu suluza mgati
mwa ikikasi, abaho, vivija na hanze chong'ala!
27 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo,
videlenya! Kwavija mulinga na mapanga gabakazigwe
chokaa, hanze gokoneka mazelu ila mgati gamema mizege
na vinhu vose vihile.
28 Vivo na mweye, kunze mokoneka na wanhu kamba
mnoga, ila mgati mmema udelenya na mbuli zihile.

Yesu Kohokola Nhaguso Yao
(Luk. 11:47-51)

29 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo,
videlenya! Mozenga mapanga ga wahokozi na kugahamba
mapanga ga wanhu wanogile.
30 Abaho, molonga, ‘Kamba tuhawile baho mkipigiti hicho
cha wahenga zetu, sambituilumbe nao mkuwakoma wa-
hokozi.’
31 Avo, mweye wenyego mosindila kamba mweye mwa
lukolo lwa wanhu waja wawakomile wahokozi!
32 Avo, mambukizileni gaja gawasongile wahenga zenu!
33 Mweye nyoka, wana wa nyoka! Moikimbila vilihi
nhaguso ya kuzimu?
34 Avo, nowalagizila wahokozi, wanhu wali na nzewele, na
wafundiza Malagizo ga Musa. Ila wayagwe mowakoma na
kuwawamba mumsalaba, na wayagwe mowalanha mbalati
mzing'anda zenu za nhambiko na kuwawinga kulawa ki-
wambo kimwe mbaka kiwambo kiyagwe.
35 Nhaguso ya mulopa wa wanhu wose watendile ganogile
muisi iwapate mweye, kulawa mulopa wa Abeli mbaka mu-
lopa wa Zakalia, mwanage Balakia, mumkomile hagatigati
ya Ing'anda ya Mulungu na ikilingo cha kulavila nhosa.
36 Nowalongela ikweli, nhaguso ya wakomaji wano wose
yowapata wanhu wa mulelo uno!

Noge da Yesu Sama ya Wambo da Yelusalemu
(Luk. 13:34-35)

37 “Yelusalemu, Yelusalemu! Gweye uwakoma wahokozi
na kuwatoa na mabwe waja watumigwe kumwako! Mianza
mingahi nilonda kuwakunzanya hamoja wanago kamba
nguku viyowafagatila wanage hasi ya mbawa zake, ila
hutogole!
38 Na ng'anda yako yolekigwa na yowa ukiwa.

39 Nokulongela, hunyona nie kabili mbaka vondaulonge,
‘Kamota ayo yokwiza mditwaga da Mndewa.’ ”

24

Yesu Kolongelela Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu
(Mlk. 13:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Yesu kalawa Kung'anda ya Mulungu, na viyakalile
yochola wanahina zake wamcholela giladi wamulagusile
ng'anda zizunguluke Ing'anda ya Mulungu.
2 Yesu kalonga, “Mozona ng'anda zino zose? Nowalongela
ikweli, haduhu hata dibwe dimwe dondadisigale uchana ya
diyagwe, dondadileke kubomoligwa.”

Kugaya na Kugazigwa
(Mlk. 13:3-13; Luk. 21:7-19)

3 Yesu viyakalile yakalile Hakigongo cha Mizaituni,
wanahina wamcholela weiyeka, wamulongela, “Tulongele,
zua jaki vondagalawilile gano, na choni chondakiwe kila-
guso cha wizilo wako na idizua da kimambukizo?”
4 Yesu kawalongela, “Teganyeni, munhu sambiyawagize.
5 Kwavija wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wo-
longa, ‘Nie iyo Kilisto!’ Na wowagiza wanhu bwando.
6 Mohulika ng'hondo na singilimo za ng'hondo, ila sam-
bimdumbe. Kwavija vinhu kamba vino volondigwa vilaw-
ilile, ila ikimambukizo hakinavika.
7 Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wouvamhila
undewa uyagwe. Yolawila nzala na mgudemo wa isi kila
hanhu.
8 Gano gose gowa kamba mwanduso wa usungu wa kulela
mwana.
9 “Abaho, mogogigwa giladi mgazigwe na kukomigwa. Na
wanhu wose wa isi zose wowehila sama yangu nie.
10 Kipigiti kija wanhu bwando woileka nhamanila yao, na
kukiihonza na kukiihila wenyego kwa wenyego.
11 Abaho, wahokozi bwando wa uvwizi wolawilila, na
kuwagiza wanhu bwando.
12 Sama ya kongezeka mbuli zihile, noge da wanhu
bwando dohuha.
13 Ila yondayananahile mbaka hakimambukizo, iyo yon-
dayakomboligwe.
14 Na Usenga uno Unogile wa Undewa wa Mulungu
wopetigwa kila hanhu muulumwengu wose giladi uwe
usindila ha wanhu wa isi zose, abaho, ikimambukizo cha isi
leka kize.”

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi
(Mlk. 13:14-23; Luk. 21:20-24)

15 Munhu yondayasome yaitange nhegulo yake! Yesu ka-
gendelela kulonga, “Muhachona ‘Kinhu Kinyolodoke Kigala
Ubananzi’ kilongigwe na muhokozi Danieli kima Hanhu
Hang'alile Ng'hani Muing'anda ya Mulungu,
16 avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo.
17 Munhu yoyose yali mkiswili cha ng'anda yake sam-
biyahumuluke hasi na kusola kinhu chochose kulawa
mng'anda yake.
18 Munhu yoyose yali kumgunda sambiyabwele kusola
kivalo chake.
19 Wojona watwanzi wali na inda na watwanzi wali na
ving'hele mmazua higo!
20 Tambikeni giladi ng'himbila yenu sambiiwe mkipigiti
cha kihuhe ama mkipigiti cha Zua da Mhumulo!
21 Kwavija wowa mgayo mkulu, haunapata kulawilila
songela kulumbigwa kwa ulumwengu mbaka sambi, na
haulawila kabili mgayo kamba hiwo.
22 Na kamba kipigiti kija sambikihunguzwe na Mu-
lungu, haduhu munhu yahadahile kukombolwa, ila sama
ya wanhu wasaguligwe na Mulungu, kipigiti hicho kihun-
guzwa.
23 “Abaho, kamba munhu yoyose yahawalongela, ‘Lola!
Kilisto kahano,’ ama ‘Kahaja!’ Sambimtogole.
24 Kwavija makilisto wa uvwizi na wahokozi wa uvwizi
wolawila, wotenda vilaguso na mizonza mikulu giladi
kamba vihadahika wawagize hata wanhu wasaguligwe na
Mulungu.
25 Tegelezeni! Niwalongela nisha mbuli zino kipigiti
king'hali hakinavika.
26 “Avo kamba wanhu wahawalongela, ‘Kamkiwala!’ Sam-
bimchole, ama wahalonga, ‘Kakugati!’ Sambimtogole.
27 Kwavija kamba lumwemwe vulumwemwesa kulawa
haulawilo wa zua na koneka mbaka kuuswelo wa zua, na
Mwana wa Munhu vivo vondayoneke kipigiti vondayeze.
28 “Hohose hali na mtufi baho hondawaiting'hane
vimhungu.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mlk. 13:24-27; Luk. 21:25-28)

29 “Bahaja ikipigiti cha mazua ga mgayo vondakimale,
zua doziziwala, mulenge haulava mulangaza wake, nhondo
zolagala kulawa kuulanga, na mhiko za kuulanga zokwek-
wesigwa kulawa hazikalile.
30 Abaho, kilaguso cha Mwana wa Munhu chokoneka kuu-
langa, na wanhu wa isi zose wolila ahaja vondawanyone nie

Mwana wa Munhu nikwiza muna gamawingu ga kuulanga
na mhiko na yenzi ng'hulu.
31 Kowalagiza wasenga zake wa kuulanga wali na mhalati
ilava dizwi kulu, na wowakunzanya wanhu zake wasag-
uligwe na Mulungu kulawa ng'ambu zose za ulumwengu.

Hala da Mtini
(Mlk. 13:28-31; Luk. 21:29-33)
32 "Muifundize mum'biki wa mtini. Matambi gake ga-
hasonga udeke wa kuzuka na kulava matepo, movitanga
kamba vuli da mmabehi.
33 Vivija na mweye, muhazona mbuli zino zose, m'vitange
kamba ka mmabehi kwiza.
34 Nowalongela ikweli, wanhu wa mulelo uno hawadan-
ganhika mbaka mbuli zino zose zilawilile.
35 Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Haduhu Munhu Yoditanga Zua ama Saa
(Mlk. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)
36 "Haduhu munhu yoditanga zua ama saa, si wasenga wa
Mulungu wa kuulanga, ama Mwana, ila Tata yeiyeka.
37 Kwiza kwa Mwana wa Munhu kowa kamba mkipigiti
cha Nuhu.
38 Kwavija mmemelo wa mazi vuukalile haunalawila,
wanhu wakala woja na kung'wa, wasola na kusoligwa,
mbaka zua dija Nuhu viyengile muisafina,
39 hawakitangile kija kilondile kulawilila, mbaka
mmemelo wa mazi vuwizile na kuwakoma wanhu wose.
Na vino vivo vondayeze Mwana wa Munhu.
40 Mkipigiti hicho, wambigalo wabili wolima mumgunda,
imwe kosoligwa na iyagwe kolekigwa.
41 Watwanzi wabili wotwanga, imwe kosoligwa na iyagwe
kolekigwa.
42 "Avo goneleleni, kwavija hamuditanga zua dondayeze
Mndewa wenu.
43 Ila m'vitange kamba, kamba mwene ng'anda yahaki-
tangile kipigiti chondayeze m'bavi, yahagonelele na sam-
biyaileke ng'anda yake ibomoligwe.
44 Avo, na mweye muisasale, kwavija Mwana wa Munhu
kokwiza mkipigiti hamkitangile.

Mtumigwa Mwende na Mtumigwa Yalibule Wende
(Luk. 12:41-48)
45 "Yalihi mtumigwa mwende na m'bala, mndewa wake
yamtendile salange wa watumigwa wali mng'anda yake
yondayawagwelele mandia gao mkipigiti kilondigwa?
46 Kamota mtumigwa ija mndewa wake yahabwela
yom'vika yotenda vino!

47 Nowalongela ikweli, komtenda yawe mkulu wa vinhu
vake vose.
48 Ila kamba ija imtumigwa yehile koilongela mwenyego,
‘Mndewa wangu kokawa kubwela,’
49 na kusonga kuwatoa watumigwa wayage na kuja na
kung'wa na wang'wa ugimbi.
50 Abaho, mndewa wa imtumigwa ija kokwiza mdizua
yalekile kudigelegeza na saa yalekile kuitanga.
51 Abaho, komkanha vidangavidanga imtumigwa ija na
kumwika mdidale dimwe na videlenya. Ako kowa na kililo
na kugegedula meno.

25

Hala da Wandele Longo Dimwe

1 “Kipigiti kija Undewa wa Kuulanga wolinga na wandele
longo dimwe wasolile viwenge vao na kuchola kum'bokela
mulawilamhambe.
2 Wandele watano wakala wabozi na watano wakala
wabala.
3 Waja iwabozi wasola viwenge vao, bila kugela mavuta
mgati yake.
4 Ila waja iwabala wasola viwenge vao hamoja na via va
mavuta.
5 Kwavija mulawilamhambe kakawa kwiza, wose wakuk-
ila na kuwasa.
6 “Kilo kikulu kukala na nyangi, ‘Mulawilamhambe kavika!
Laweni mkam'bokele!’
7 Abaho, waja iwandele wose walamuka na kuvigongo-
manya viwenge vao.
8 Abaho, waja iwabozi wawalongela waja iwabala, ‘Tug-
weleleni mavuta genu, kwavija viwenge vetu vofa.’
9 Waja iwabala wawalongela, ‘Hagatutosha tweye na mw-
eye. Ila gendeni ha wachuluzi mkagule.’
10 Viwakalile mnzila wochola kugula mavuta, mulaw-
ilamhambe kavika. Na waja watano wakalile waisasale
wengila hamoja nayo mulusona lwa zengele, abaho, lwivi
luhindigwa.
11 “Kipigiti waja iwandele wabozi viwezile, wakemelela,
walonga, ‘Mndewa, Mndewa! Tuvugulile!’
12 Mulawilamhambe kawalongela, ‘Nowalongela ikweli!
Siwatanga mweye.’
13 “Avo, goneleleni, kwavija hamditanga zua ama saa
yondanibweleganye.

Hala da Watumigwa Wadatu
(Luk. 19:11-27)

14 “Kipigiti kija Undewa wa Kuulanga wolinga na munhu
yochola mwanza, kawakema watumigwa zake na kuwa-
tenda wemilizi wa vinhu vake.
15 Kila munhu kagweleligwa kulingana na vija viyadahile,
imwe kagweleligwa talanta* tano na iyagwe talanta mbili na
iyagwe talanta imwe. Abaho, ija imunhu kachola mwanza
wake.
16 Ija imtumigwa yagweleligwe talanta tano, baho kachola
kuzitendela uchuluzi talanta zake, na kapata talanta tano
ziyagwe.
17 Vivija na ija yagweleligwe talanta mbili, kapata talanta
mbili ziyagwe.
18 Ila ija imtumigwa yagweleligwe talanta imwe, kachola
kuhimba lwingila, abaho, kaifisa italanta ya mndewa wake.
19 “Vikibitile kipigiti kitali, ija imndewa wa waja iwatu-
migwa kabwela na kutenda mheta ya talanta zao.
20 Ija imtumigwa yagweleligwe talanta tano, kagala ta-
lanta tano ziyagwe, kalonga, ‘Mndewa, kunigwela talanta
tano, hano hana talanta tano ziyagwe zinipatile!’
21 Mndewa wake kamulongela, ‘Kutenda goya mtumigwa
unogile na ulibule uzenzeleganye! Na kwavija hutendile
uzenzeleganye m'vinhu vidodo, avo nokutenda uwe mwim-
ilizi wa vinhu bwando. Izo udeng'he hamoja na nie,
mndewa wako!’
22 “Vivija na ija imtumigwa yagweleligwe talanta mbili
keza kalonga, ‘Mndewa, kunigwelela talanta mbili, hano
hana talanta mbili ziyagwe zinipatile.’
23 Mndewa wake kamulongela, ‘Kutenda goya mtumigwa
unogile na ulibule uzenzeleganye! Na kwavija hutendile
uzenzeleganye m'vinhu vidodo, avo nokutenda uwe mwim-
ilizi wa vinhu bwando. Izo udeng'he hamoja na nie,
mndewa wako!’
24 “Abaho, ija imtumigwa yagweleligwe talanta imwe keza
kalonga, ‘Mndewa, nivitanga kamba gweye kwa munhu
mdala, kohuna vija huvihandile, na kokunzanya haja
haulekile kumiza mbeyu.
25 Avo nidumba, nichola kuifisa talanta yako hasi muisi.
Avo talanta yako ino hano.’
26 “Mndewa wake kamulongela, ‘Gweye mtumigwa
mwavu na mkoka! Kuvitanga kamba nie nohuna vija
sivihandile na nokunzanya haja hanilekile kumiza?
27 Kulondigwa talanta yangu ukaike benki, vinibwelile
nihaivikile talanta yangu na kija chongezeke.

* **25:15** ***Talanta imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha milao 15.*

28 Avo, m'bokeni italanta, abaho, mumgwelele ija imtu-
migwa yali na talanta longo dimwe.
29 Kwavija munhu yali na kinhu kokongezelwa, na kowa
navo bwando. Ila munhu yalibule kinhu, hata kija ikidodo
chayalinacho kobokigwa.
30 Ino mtumigwa mwavu, mwaseni hanze hana diziza.
Ako kowa na kililo na kugegedula meno.'

Nhaguso ya Kimambukizo cha Ulumwengu

31 "Mwana wa Munhu vondayeze muna iyenzi yake,
hamoja na wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga, kokala
mkigoda chake cha undewa.
32 Na wanhu wa isi zose woilundiza haulongozi wake.
Abaho, kowabagula kamba mchunga voyowabagula
ng'hondolo na menhe.
33 Ng'hondolo koweka ng'ambu yake ya ukulume, na
menhe ng'ambu yake ya ukumoso.
34 Abaho, Mndewa kowalongela waja wali ng'ambu yake
ya ukulume, 'Izoni, mweye mmotezwe na Tataangu!
Muuhale Undewa mtandiligwe songela vuulumbigwe
ulumwengu.
35 Kwavija nikala na nzala munigwelela mandia, nikala na
ng'hilu muning'weza, nikala muhenza munibokela,
36 nikala bule vivalo munivaza, nikala mtamu mwiza
kunyuguza, na nikala mkifungo mwiza kunitembelela.'
37 "Abaho, waja wanhu walibule uzenzeleganye wom-
widika, 'Mndewa, zua jaki vitukuwene kukala na nzala
tukugwelela mandia, ama kukala na ng'hilu tukung'weza?
38 Zua jaki vitukuwene kukala muhenza tukubokela, ama
kukala kwabule vivalo tukuvaza?
39 Zua jaki vitukuwene kukala mtamu ama kukala mki-
fungo, twiza kukutembelela?'
40 Abaho, Mndewa kowalongela, 'Nowalongela ikweli,
kinhu chochose kimumtendele munhu imwe wa wano
ndugu zangu wadodo,† munitendela nie!'
41 "Abaho, kowalongela waja wanhu wali ng'ambu yake
ya ukumoso, 'Segeleni hamwangu, mweye mdukumizwe
na Mulungu! Gendeni hana umoto wa digunge yekiligwe
Mwenembago na vinyamkela zake!
42 Kwavija nikala na nzala hamunigwelele mandia, na
nikala na ng'hilu hamuning'weze,
43 nikala muhenza hamunibokele, nikala bule vivalo
hamunivazile, nikala mtamu na nikala mkifungo hamwizile
kunitembelela.'

† **25:40** ***Ndugu zangu wadodo*** nhegulo yake *wakumbulu.*

44 “Vivija na hewo womwidika, ‘Mndewa, zua jaki vitukuwene kukala na nzala, ama kukala na ng'hilu, ama kukala muhenza, ama kukala bule vivalo, ama kukala mtamu, ama kukala mkifungo, na tweye hatukutazile?'
45 Abaho, Mndewa kowalongela, ‘Nowalongela ikweli, vumulekile kumtendela mbuli zino imwe wa wano ndugu zangu wadodo,‡ hamunitendele nie.'
46 Avo wanhu wano wokwingila muinhaguso ya digunge, ila waja walibule uzenzeleganye wokwingila muugima wa digunge.”

26

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Yesu viyamambukize kufundiza mbuli zino zose, kawalongela wanahina zake,
2 “Movitanga kamba gahabita mazua mabili lowa Lusona lwa Pasaka, na Mwana wa Munhu kogogigwa giladi yawambigwe mumsalaba.”
3 Abaho, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu waiting'hana mding'anda da kindewa da Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, yokemigwa Kayafa.
4 Weka zundo mkuzahila nzila ya uzenzeleganye ya kumgoga Yesu giladi wamkome.
5 Walonga, “Sambitutende mbuli ino mkipigiti cha lusona giladi sambikilawilile kiyahiyahi mwa wanhu.”

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania
(Mlk. 14:3-9; Yoh. 12:1-8)

6 Yesu kakala Betania kung'anda ya Simoni ayo yakalile na utamu wa dikulu.
7 Kipigiti Yesu viyakalile yoja hana imeza, keza mtwanzi imwe, yakalile na nyhupa ya alabasta ili na mavuta ga kunung'hila ga hela bwando, kamcholela Yesu kamwitila mpala jake.
8 Wanahina viwawene gano, wona lusango, walonga, “Ubananzi uno wa choni?
9 Mavuta gano gahaguzigwe na hela bwando, abaho, zihela wahagweleligwe wakumbulu!”
10 Ila Yesu viyazitangile ngelegeza zao, kawalongela, “Habali mumgaza mtwanzi ino? Kanhendela kinhu kinogile ng'hani.
11 Wakumbulu mokala nao mazua gose, ila nie sikala na mweye mazua gose.

‡ **25:45** ***Ndugu zangu wadodo*** nhegulo yake *wakumbulu.*

12 Viyanitile mavuta gano mulukuli lwangu, kanisasala na
mazisi.
13 Nowalongela ikweli, hanhu hohose hondaupetigwe
Usenga uno Unogile muulumwengu wose, kija chayatendile
mtwanzi ino cholongwa mkumkumbukila heyo."

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mlk. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

14 Abaho, imwe wa wanahina longo dimwe na wabili,
yakemigwe Yuda Isikalioti, kachola ha wakulu wa wakulu
wa nhambiko
15 kawauza, "Monigwelela choni kamba nihamgela Yesu
mmakono genu?" Avo wamgwelela vidanga malongo ma-
datu va hela.
16 Kulawa haja Yuda kasonga kuzahila nzila ya kumgela
mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake
(Mlk. 14:12-21; Luk. 22:7-13, 21-23; Yoh. 13:21-30)

17 Muna dizua da mwanduso wa Lusona lwa Mikate
Ilibule Mela, wanahina wamcholela Yesu wamuuza, "Kwahi
kuulonda tukakutandile mandia ga Pasaka?"
18 Yesu kawalongela, "Gendeni mdiwambo, mom'vika
munhu, abaho, mulongeleni, 'Mkulufunzi kolonga, "Kipigiti
kiyakisagule Mulungu sama yangu nie kikwenhuka. Nie na
wanahina zangu toja mandia ga Pasaka mng'anda yako." ' "
19 Wanahina watenda kamba Yesu viyawalagize, abaho,
wagatanda mandia ga Pasaka.
20 Viivikile ichungulo, Yesu kakala hana imeza hamoja na
wanahina zake longo dimwe na wabili.
21 Viwakalile woja, Yesu kalonga, "Nowalongela ikweli,
imwe mmwanza wenu konihonza."
22 Wanahina wona giogio, na wasonga kumuuza
imweimwe, "Nie, Mndewa?"
23 Yesu kawedika, "Ayo yozanhika mkate mkia hamoja na
nie iyo yondayanihonze.
24 Mwana wa Munhu kodanganhika kamba Nyandiko
Zing'alile vuzimulonga. Ila kojona munhu ija yondaya-
muhonze Mwana wa Munhu! Vihanogile munhu hiyo
sambiyaleligwe!"
25 Yuda, yakalile yolonda kumuhonza, kamuuza, "Nie,
Mkulufunzi?"
Yesu kamwidika, "Gweye kulonga vino."

Mandia ga Mndewa
(Mlk. 14:22-26; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25)

26 Viwakalile woja, Yesu kasola mkate, kaumoteza, abaho,
kaumogola, kawagwelela wanahina zake, kalonga, “Soleni
mje, kwavija uno uwo lukuli lwangu.”
27 Abaho kasola kikasi, kalonga hewela, kawagwelela
wanahina zake, kalonga, “Ing'weni, mose,
28 kwavija uno uwo mulopa wangu uli usindila wa lagano
da Mulungu na wanhu zake, witike sama ya wanhu bwando
giladi wageligwe kumgongo vilozo vao.
29 Nowalongela, sing'wa kabili mulelo uno wa zabibu
mbaka zua dija vondaniung'we wa sambi hamoja na mweye
Muundewa wa Tataangu.”
30 Viweshile kwimba, wachola hana Ikigongo cha Miza-
ituni.

Yesu Kohokola Kamba Petulo Kom'bela
(Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

31 Abaho, Yesu kawalongela, “Kilo ya lelo, mweye mose
mong'himbila, kamba viyandikigwe Mnyandiko Zing'alile,
‘Nomtoa imchunga, na didale da ng'hondolo dopwililika.’
32 Ila nihazuka, nowalongola kuchola Galilaya.”
33 Petulo kalonga, “Hata kamba wose wahakukimbila, nie
sikukimbila bule!”
34 Yesu kamulongela Petulo, “Nokulongela ikweli, kilo
ya lelo, nzogolo yang'hali hanakwika, konibela mianza
midatu.”
35 Petulo kamulongela, “Hata kamba kudanganhika,
nidanganhike hamoja na gweye! Sikubela bule!”
Na wanahina wose wasigale walonga vivo.

Yesu Kotambika ako Getisemane
(Mlk. 14:32-42; Luk. 22:39-46)

36 Abaho, Yesu kachola hamoja na wanahina zake hanhu
hakemigwe Getisemane, kawalongela, “Kaleni hano, nie
nichole haja kutambika.”
37 Kawasola Petulo na waja iwana wabili wa Zebedayo,
kasonga kona giogio na kugazika.
38 Abaho, kawalongela, “Moyo wangu una giogio ng'hani
behi na kudanganhika. Kaleni hano mgonelele hamoja na
nie.”
39 Kachola hamwande kidogo, katambalala kingubang-
guba, katambika, yolonga, “Tataangu, vihadahika, kikasi
kino cha migayo kinisegele! Ila sio kamba vinilonda nie, ila
kamba vuulonda gweye.”
40 Abaho, kawabwelela waja iwanahina, kawavika
wawasa. Kamuuza Petulo, “Mulemelwa kugonelela hamoja
na nie hata saa dimwe?
41 Goneleleni, mtambike, giladi sambimwingile
mkugezigwa. Kwavija loho yolonda, ila lukuli lutepweta.”

42 Yesu kachola mwanza wa ikabili, katambika, yolonga, “Tataangu, kamba havidahika kikasi kino cha migayo kinisegele ila mbaka niking'wele, gaja guulonda gatendeke.”
43 Viyabweleganye mwanza uyagwe, kawavika wawasa, kwavija meso gao gakala na utulo.
44 Avo kawaleka, kachola kutambika mwanza wa ikadatu, yolonga mbuli zizija.
45 Abaho, kawabwelela wanahina kawalongela, “Mng'hali wasa na kuhumula? Saa ivika ya Mwana wa Munhu kugeligwa mmakono ga wanhu wene vilozo.
46 Lamukeni, tuchole! Loleni, munhu yonihonza ka habehi!”

Yesu Kogogigwa
(Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

47 Yesu viyakalile yang'hali yolonga, Yuda, imwe wa iwanahina longo dimwe na wabili, keza. Kailongoza hamoja na dale kulu da wanhu wapapile mizele na mimbwego. Wakala watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu.
48 Imunhu yomuhonza kawagwelela utango, kawalongela, “Ija yondanimnonele, iyo heyo. Mgogeni!”
49 Baho Yuda kamcholela Yesu, kalonga, “Nokulamsa, Mkulufunzi!” Abaho, kamnonela.
50 Yesu kamulongela, “Mbwiga, tenda chuuwinzile!”
Abaho, waja iwanhu weza, wamgoga Yesu na kumfunga.
51 Imwe wa waja wakalile na Yesu kasomola zele jake na kumkanha gwiti nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.
52 Yesu kamulongela, “Bweza zele jako muna iyala yake, kwavija wose wotamanila zele wodanganhika na zele.
53 Mokwagiza kamba sidaha kumulongela Tataangu yanigalile sambisambi madale gabanza longo dimwe na mabili ga wasenga zake wa kuulanga?
54 Ila zovikila vilihi Nyandiko Zing'alile zilonga kamba vino vivo vilondigwa ilawilile?”
55 Kipigiti kikija Yesu kadilongela didale da wanhu, “Mwiza na mizele na mimbwego kunigoga kamba nie na m'bokonyi? Mazua gose nikala nifundiza kuna Ing'anda ya Mulungu, na mweye hamunigogile.
56 Ila gano gose galawilila, giladi Nyandiko Zing'alile za wahokozi zivikile.”
Abaho, wanahina wose wamuleka, wakimbila.

Yesu Kogaligwa hana Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mlk. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

57 Waja wamgogile Yesu wamsola wamgala ha Kayafa,
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kuwaiting'hane
wafundiza Malagizo ga Musa na wavyele wa wanhu.
58 Petulo kamkoleleza kutalitali mbaka kudikonhi da
ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Kengila
na kukala hasi hamoja na wemilizi giladi yachone chondak-
ilawilile.
59 Wakulu wa wakulu wa nhambiko hamoja na Ikitala
chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi wazahila usindila wa
uvwizi giladi wamkome Yesu.
60 Walawilila wasindila bwando wa uvwizi, ila hawapatile
mbuli yoyose. Hakimambukizo, walawilila wanhu wabili
61 walonga, “Munhu ino kalonga, ‘Nie nodaha kuibomola
Ng'anda ya Mulungu na kuizenga mmazua madatu.’ ”
62 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kenuka kamu-
longela Yesu, “Kwabule kinhu cha kwidika? Usindila waki
uno woolava wanhu wano wokutagusa gweye?”
63 Ila Yesu kanyamala. Abaho Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko kamuuza, “Nokuduiza ha Mulungu yali mgima,
tulongele kamba gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu.”
64 Yesu kamwidika kalonga, “Gweye kulonga vino. Ila
nowalongela, kulawa kipigiti kino monyona nie Mwana wa
Munhu nikalile ng'ambu ya ukulume ya Ukulu, nikwiza
muna gamawingu ga kuulanga!”
65 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kadega
vivalo vake kalonga, “Kafukula! Habali tulonda wasindila
wayagwe? Avo muhulika ufukuzi wake!
66 Mogelegeza vilihi?”
Wamwidika, “Kolondigwa yakomigwe!”
67 Abaho, wamtemela mate mkihanga chake, wamtoa, na
wayagwe wamtoa makofi,
68 walonga, “Gweye Kilisto, zuza! Yalihi yakutoile?”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mlk. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

69 Petulo viyakalile yakalile hasi hanze ya idikonhi, mtu-
migwa imwe wa kitwanzi wa Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko kamcholela kamulongela, “Na gweye kwa hamwe
na Yesu wa Galilaya.”
70 Ila Petulo kabela haulongozi wa wanhu wose, kamulon-
gela, “Sikitanga chuulonga.”
71 Viyakalile yolawa hanze ya idikonhi, mtumigwa iyagwe
wa kitwanzi kamona na kuwalongela wanhu wakalile haja,
“Munhu ino kakala hamwe na Yesu wa Nazaleti.”
72 Petulo kabela mwanza uyagwe mkuiduila, kalonga,
“Simtanga munhu ino!”

73 Kipigiti kidodo hamwande, wanhu wemile haja wamcholela Petulo wamulongela, “Tokona na gweye kwa mmwanza wao, kwavija hata ulonzi wako ulinga na hewo!”
74 Abaho, Petulo kasonga kuidukumiza na kuiduila, yolonga, “Simtanga munhu ija!”
Kipigiti kikija nzogolo keka.
75 Petulo kakumbukila vija Yesu viyamulongele, “Nzogolo yang'hali hanakwika, konibela mianza midatu.” Kalawa hanze kalila ng'hani.

27

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mlk. 15:1; Luk. 23:1-2; Yoh. 18:28-32)
1 Imitondo ng'hani, wakulu wa wakulu wa nhambiko wose na wavyele wa wanhu wamwikila zundo Yesu giladi wazahile nzila ya kumkoma.
2 Wamfunga, wamsola, na kumgala ha Pilato, mndewa wa Yudea kulawa Loma.

Yuda Kodanganhika
(Sang'h. 1:18-19)
3 Abaho, Yuda, ija yamuhonzile Yesu, viyawene kamba Yesu katagusigwa kudanganhika, kona giogio na kuvibweza vija vidanga malongo madatu va hela ha wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu.
4 Kalonga, “Nitenda vilozo mkumuhonza munhu yakalile bule mbuli yoyose ihile!”
Na hewo wamulongela, “Avo tweye tutendeze? Na lwako mwenyego!”
5 Avo Yuda kazibwanha zihela muna Ing'anda ya Mulungu, abaho, kalawa hanze ya idikonhi da Ing'anda ya Mulungu, kachola kuibota.
6 Wakulu wa wakulu wa nhambiko wazidondola zihela, walonga, “Hela zino za mulopa* zigomesigwa na Malagizo ga Musa kwikigwa muna ingama ya Ng'anda ya Mulungu.”
7 Avo, walamula kamba hela zija wagule mgunda wa munhu imwe yakalile muumbi giladi hawe hanhu ha kuzikila wahenza.
8 Avo mbaka lelo† mgunda uja wokemigwa, “Mgunda wa Mulopa.”
9 Abaho, gavikila gaja galongigwe na muhokozi Yelemia, “Wasola vidanga malongo madatu va hela, kiasi kikigwe na wanhu wa Islaeli sama yake,

* **27:6** ***Hela za mulopa*** nhegulo yake *hela za kitumetume cha kumkoma munhu.*
† **27:8** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

10 na zihela wazigulila mgunda wa munhu imwe yakalile
muumbi, kamba Mndewa viyanilagize."

Pilato Komuuza Yesu
(Mlk. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yoh. 18:33-38)

11 Yesu kema haulongozi wa Pilato, mndewa wa Yudea
kulawa Loma, na Pilato kamuuza, "Gweye iyo mndewa wa
Wayahudi?"

Yesu kamulongela, "Gweye iyo ulonga avo."

12 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa
wanhu viwakalile womtagusa, halongile kinhu chochose.

13 Abaho, Pilato kamuuza, "Huhulika mbuli bwando
zowokutagusa?"

14 Ila Yesu hedike hata mbuli imwe, avo Pilato kakanganya
ng'hani.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mlk. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

15 Mkipigiti cha Lusona lwa Pasaka, mndewa wa Yudea
kulawa Loma kakala na nzoela ya kumfungulila mfungigwa
imwe ija wanhu iwamulondile.

16 Kipigiti kija kukala na mfungigwa imwe yatangigwe
ng'hani na wanhu sama ya kutenda gehile yokemigwa
Balaba.

17 Avo, dale da wanhu vidiiting'hane, Pilato kawauza,
"Yalihi yummulonda niwafungulile? Balaba, ama Yesu
yokemigwa Kilisto?"

18 Kwavija Pilato kavitanga kamba wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wavyele wa wanhu wamgala Yesu kumwake
sama ya migongo.

19 Pilato viyakalile mkigoda cha nhaguso, mtwanzi wake
kamtumila usenga, kamulongela, "Sambiumtende kinhu
chochose munhu hiyo yalibule vilozo, kwavija lelo nigaya
ng'hani mnzozi sama yake."

20 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa
wanhu wadiswagiza didale da wanhu dimpule Pilato yawa-
fungulile Balaba na Yesu yakomigwe.

21 Pilato kadiuza didale da wanhu, "Yalihi mwa wanhu
wano wabili yummulonda niwafungulile?"

Wamwidika, "Balaba."

22 Pilato kawauza, "Nimtendeze Yesu yokemigwa Kilisto?"

Wose wamwidika, "Yawambigwe mumsalaba!"

23 Pilato kawauza, "Habali, mbuli yaki ihile yaatendile?"

Ila wose wongeza kuguta nyangi wolonga, "Yawambigwe
mumsalaba!"

24 Pilato viyawene kamba hawamtegeleza, ila kizuka
kiyahiyahi, kasola mazi na kusuluza makono gake haulon-
gozi wa didale da wanhu, kalonga, “Nie nabule mbuli na ifa
ya munhu ino! Iloleni mwemwe wenyego!”
25 Didale da wanhu dimulongela, “Nhaguso ya ifa yake
toisola tweye na wanetu!”
26 Abaho, Pilato kawafungulila Balaba, na kuwalagiza
asikali wamulanhe Yesu mbalati, na kumgela mmakono gao
giladi yawambigwe mumsalaba.

Asikali Womtendela Yesu Uponela
(Mlk. 15:16-20; Yoh. 19:2-3)

27 Abaho, asikali wa mndewa wa Yudea kulawa Loma
wamsola Yesu wamwingiza mding'anda da ija imndewa,
abaho, dale jose da asikali dimzunguluka.
28 Wam'vula vivalo vake na kum'vaza kanzu da zambalau.
29 Abaho, waluka mkungo wa mizomola wamwikila mpala
jake na kumwikila ludete mumkono wake wa ukulume.
Abaho, wamfugamila mavindi na kumtendela uponela, wa-
mulongela, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!”
30 Wamtemela mate, wasola ludete na kumulanha nao
mpala.
31 Viwamambukize kumtendela uponela, wam'vula dija
dikanzu, wam'vaza vivalo vake. Abaho, wamgala ku-
muwamba mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mlk. 15:21-32; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

32 Viwakalile wochola, waiting'hana na munhu kulawa isi
ya Kilene, yakemigwe Simoni, wemilizi wamshulutiza giladi
yaupape msalaba wa Yesu.
33 Wavika hanhu hakemigwe, Goligota, nhegulo yake
“Hanhu ha Fulu da Pala.”
34 Wamgwelela Yesu divai igeligwe vinhu va usungu, ila
viyailanzile, haing'wile.
35 Wamuwamba mumsalaba, abaho, wakiigolela vivalo
vake mkuvitoela kula.
36 Abaho, wakala hasi, wamwimiliza.
37 Uchana ya pala jake wandika lupwilili lwa nhaguso yake
lulonga, “INO IYO YESU, MNDEWA WA WAYAHUDI.”
38 Wamuwamba Yesu mumsalaba hamoja na mibokonyi
mibili, dimwe ng'ambu yake ya ukulume, na diyagwe
ng'ambu yake ya ukumoso.
39 Wanhu wakalile wobita wamuliga, watigisa mapala gao
40 walonga, “Gweye iyo ulondile kuibomola Ng'anda
ya Mulungu na kuizenga mmazua madatu, ikombole

mwenyego! Ihawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, humuluka kulawa mumsalaba!"
41 Vivija na wakulu wa wakulu wa nhambiko, wafundiza
Malagizo ga Musa na wavyele wa wanhu wamtendela uponela, walonga,
42 "Kawakombola wayagwe, ila hadahile kuikombola
mwenyego! Heyo iyo Mndewa wa Islaeli! Avo na yahumuluke kulawa mumsalaba, na tweye tomtogola!
43 Komtamanila Mulungu, avo tulole vija Mulungu vondayamkombole, kwavija kalonga, 'Nie iyo Mwana wa Mulungu.' "
44 Vivija na ija imibokonyi iwambigwe hamoja na heyo imuliga.

Yesu Kodanganhika
(Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)
45 Songela kipigiti cha saa sita, kukala na ziza muisi yose mbaka kipigiti cha saa tisa.
46 Mkipigiti cha saa tisa, Yesu kenula dizwi kalila, "Eloi, Eloi, lama sabakitani?" Nhegulo yake, "Mulungu wangu, Mulungu wangu, habali kundeka?"
47 Wanhu wemile haja viwahulike, walonga, "Munhu ino komkema Eliya!"
48 Bahaja munhu imwe kakimbila na kusola siponji, kaizabika muna idivai igwaduke na kuifunga kuisota ya lumango na kumng'weza Yesu.
49 Ila wayagwe walonga, "Muleke! Tulole kamba Eliya kokwiza kumkombola!"
50 Yesu kenula dizwi kalila kabili, abaho, kadanganhika.
51 Kipigiti kikija, diguo ditungikwe Muing'anda ya Mulungu didegeka vidanga vibili, kulawa uchana mbaka hasi. Isi igudema, na mibwe itulika,
52 mapanga gatulika, na ng'huli za wanhu bwando wang'alile wadanganhike wazuka.
53 Yesu viyazukile, na hewo walawa hana gamapanga wachola hana diwambo ding'alile da Yelusalemu, na koneka na wanhu bwando.
54 Mkulu wa asikali mia wa Loma, hamoja na waja wakalile womwimiliza Yesu, viwawene mgudemo wa isi na gaja galawilile, wadumba na kulonga, "Kweli munhu ino kakala Mwana wa Mulungu!"
55 Hanhu haja kukala na watwanzi bwando wolola kutalitali, wakalile womkweleleza Yesu kulawa Galilaya na wakala womsang'hanikila.
56 Watwanzi hiwo wakala Maliamu wa kiwambo cha Magidala, Maliamu mamaake Yakobo na Usufu, na mama wa wanage Zebedayo.

Uzisi wa Yesu
(Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)
57 Viivikile ichungulo, keza mgoli imwe kulawa wambo da
Alimataya, yakemigwe Usufu, vivija kakala mwanahina wa
Yesu.
58 Kachola ha Pilato na kumpula lukuli lwa Yesu, na Pilato
kalagiza kamba yagweleligwe.
59 Usufu kalusola ulukuli, kaluzinga sanda,
60 na kulutambalika mdipanga jake mwenyego da sambi
dipukigwe mdidibwe. Kadibimbilisa dibwe kulu na kudika
hana umulomo wa idipanga, abaho, kachola.
61 Maliamu wa kiwambo cha Magidala na Maliamu iyagwe
wakala hamgwazo wa idipanga.

Wemilizi hana Dipanga
62 Imitondo yake, ikala Zua da Mhumulo, wakulu wa
wakulu wa nhambiko na Mafalisayo wamcholela Pilato
63 na kulonga, “Mndewa, tokumbuka kamba viyakalile
mgima, m'vwizi ija kalonga, ‘Gahabita mazua madatu
nozuka.’
64 Avo lagiza kamba panga jake diimilizwe mbaka zua
da ikadatu, giladi wanahina zake sambiwachole kulusola
ulukuli, na kuwalongela wanhu kamba kazuka. Uvwizi
uno wa kimambukizo wokwiha ng'hani kubanza uja wa
ichanduso.”
65 Pilato kawalongela, “Soleni iwaasikali, gendeni mkadi-
imilize kamba vumdaha.”
66 Avo wachola kudimiliza dipanga mkuweka asikali na
kwika utango mumgwazo wa idibwe giladi kamba munhu
yahadisegeza wavitange.

28

Yesu Kozuka
(Mlk. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)
1 Vidimalile Zua da Mhumulo, imitondo iyagwe, zua
vidikalile disimbuka, Maliamu wa ikiwambo cha Magidala
na Maliamu iyagwe wachola kudilola dipanga.
2 Bahaja kulawilila na mgudemo mkulu wa isi, kwavija
msenga wa Mndewa wa kuulanga kahumuluka kulawa ku-
ulanga, kadibimbilisa idibwe kumgwazo, abaho, kadikalila.
3 Lukuli lwake lunang'hazika kamba lumwemwe, na vi-
valo vake vikala vizelu ng'hani.
4 Waja iwaasikali wadumba na kugudema ng'hani,
walinga kamba wanhu wadanganhike.
5 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kawalongela waja
iwatwanzi, “Sambimdumbe, kwavija novitanga kamba
momzahila Yesu, yawambigwe mumsalaba.

6 Kahaduhu hano, kazuka, kamba viyalongile. Izoni
mulole hanhu hayakalile yatambalale.
7 Tendeni mbwisa mchole mkawalongele wanahina zake
kamba kazuka, kowalongola kuchola Galilaya ako kon-
dammone. Uno uwo usenga wangu kumwenu."
8 Hima walawa hana dipanga, kuno wogudema na ku-
deng'ha ng'hani, abaho, wakimbila, wachola kuwalongela
wanahina zake.
9 Bahaja Yesu kawating'hanila, kalonga, "Nowalamsa!"
Wamcholela, wamgoga magulu gake na kumtambikila.
10 Yesu kawalongela, "Sambimdumbe, gendeni mkawalon-
gele wanahina zangu wachole Galilaya, ako wonyona."

Usenga wa Iwaasikali

11 Waja iwatwanzi viwakalile mnzila, asikali wayagwe
wakalile wodimiliza idipanga wachola mdiwambo kuwalon-
gela wakulu wa wakulu wa nhambiko mbuli zose zilawilile.
12 Wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana hamoja
na wavyele wa wanhu, na viweshile kuitogolela, wawag-
welela hela bwando iwaasikali,
13 wawalongela, "Longeni, 'Vitukalile tuwasile, wanahina
zake weza ikilo na kulwiba lukuli lwake.'
14 Kamba mbuli ino iham'vikila mndewa wa Yudea ku-
lawa Loma, tolonga nayo mkuwagombeleza giladi sam-
bimgazigwe."
15 Avo iwaasikali wasola zihela na kutenda kamba vi-
walongeligwe. Na mbuli zino zibwililika mwa Wayahudi
mbaka lelo.*

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

16 Wanahina longo dimwe na imwe, wachola Galilaya
hana ikigongo chayawalongele Yesu wachole.
17 Viwamuwene, wamtambikila, ila wanahina wayagwe
wadungwadungwa mmoyo.
18 Yesu kawakwenhukila kawalongela, "Nigweleligwa
udaho wose kuulanga na muisi.
19 Avo gendeni mkawatende wanhu wa isi zose wawe
wanahina, na kuwabatiza mtwaga da Tata, na Mwana, na
Loho wa Mulungu,
20 na kuwafundiza kugagoga gaja gose ganiwalongele
mweye. Na nie na hamoja na mweye mazua gose, mbaka
hakimambukizo cha iisi."

---

* **28:15** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MALUKO ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi vija visimulila ugima wa Yesu songela viyavumbuke mbaka viyasoligwe uchana kuulanga. Vitabu vose vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile" vandikigwe na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana. Vitabu vino vandikigwa kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo Usenga uli mguhi ng'hani kubanza senga zose. Na ilongigwa kamba uwo Usenga ulongole kwandikigwa kubanza senga zose. Wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Wasomi bwando wotogola kamba Usenga uno wandikigwa mdiwambo da Loma sama ya kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto wa Loma wakalile haja.

Maluko, vivija yakalile yokemigwa "Yohana Maluko," heyo kakala mmwanza wa kina Paulo na Banaba, ila kapotela mngelegeza za wanhu haja viwailekile na kina Paulo mmwanza wao wa umishieni (Sang'h. 13:13). Abaho, Maluko kailumba na Banaba mmwanza wake wa umishieni (Sang'h. 15:37-39). Vivija Maluko kakala mbwiga wa habehi wa Petulo (1Pet. 5:13). Wasomi wotogola kamba Maluko kausola usindila kulawa ha Petulo, na uno uwo mwimilo wa Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Maluko. Muusenga Unogile, Maluko kasimulila uwanahina na mafundo ga Yesu mkipigiti cha hakimambukizo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muna isula ya *1:1-13*, Maluko kokitambuza ikitabu.
2. Muna isula ya *1:14—8:21*, Maluko kosimulila sang'hano ya Yesu kipigiti viyakalile Galilaya.
3. Muna isula ya *8:22—10:52*, Maluko kosimulila mwanza wa Yesu viyacholile Yelusalemu.
4. Muna isula ya *11:1—16:8*, Maluko kamambukiza mkwandika kipigiti cha Yesu viyakalile Yelusalemu, vija viyadanganhike, na vija viyazukile.

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Uno uwo mwanduso wa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto,
Mwana wa Mulungu.
2 Kamba viwandikigwe na muhokozi Isaya,
"Mulungu kalonga, 'Nomulagiza msenga wangu yakulongole,
Yondayaitande nzila yako.'
3 Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
'Itandeni nzila ya Mndewa,
Mgoloseleni nzila zake!' "
4 Yohana M'batiza kakala muluwala, youpeta ubatizo wa
kuleka vilozo, giladi vilozo vao vigeligwe kumgongo.
5 Wanhu bwando kulawa muisi ya Yudea na mkiwambo
cha Yelusalemu wachola kumtegeleza Yohana. Wavilonga
vilozo vao haulongozi wa wanhu, na heyo kawabatiza muna
Ulwanda lwa Yolodani.
6 Yohana kavala guo ditendigwe na mijusu ya ngamia na
lukumbulu lwa kwembe mchuno chake, kakala yoja nzige
na uki.
7 Yohana kawapetela wanhu, yolonga, "Munhu yokwiza
hachugu changu kana mhiko kunibanza nie. Nie silondigwa
hata kuinamila na kufungula nzabi za ng'hwabasa zake.
8 Nie niwabatiza mweye mmazi, ila heyo yeheza kowabatiza na Loho wa Mulungu."

Yesu Kobatizigwa na Kugezigwa
(Mat. 3:13—4:11; Luk. 3:21-22; 4:1-13)

9 Mazua gaja, Yesu kalawa mkiwambo cha Nazaleti muisi
ya Galilaya, keza kubatizigwa na Yohana M'batiza Mulwanda lwa Yolodani.
10 Kipigiti kikija Yesu viyalawile mmazi, kawona ulanga
uvuguka na Loho wa Mulungu kamuhumulukila yalumbile
kamba hua.
11 Dizwi dihulikwa kulawa kuulanga dilonga, "Gweye iyo
Mwanangu unogele. Nogelwa nagwe."
12 Baho Loho wa Mulungu kamsung'hiza yachole muluwala,
13 kakala hiko mazua malongo mane, yogezigwa na
Mwenembago. Hiko kakala na wang'onyo wa kumuhulo,
na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wakala womsang'hanikila.

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane
(Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; 5:1-11)

14 Yohana M'batiza viyageligwe mkifungo, Yesu kachola
Galilaya, kawapetela wanhu Usenga Unogile wa Mulungu.

15 Kalonga, “Kipigiti kivika, na Undewa wa Mulungu
ukwenhuka! Muleke vilozo venu na muutogole Usenga
Unogile.”
16 Yesu viyakalile yobita mumgwazo wa Idilamba da
Galilaya, kawona Simoni na Endelea ndugu yake, wotanda
nhando zao mdilamba, kwavija wakala waloa somba.
17 Yesu kawalongela, “Ng'hwelelezeni, na nie nowatenda
muwe waloa wanhu.”
18 Baho wazileka nhando zao wamkweleleza.
19 Kachola haulongozi kidogo, kawona Yakobo na Yohana,
wanage Zebedayo. Wakala mngalawa zao wozigongomanya
goya nhando zao.
20 Yesu viyawawene, bahaja kawakema, wamuleka tataao
Zebedayo muingalawa na wasang'hana, wamkweleleza
Yesu.

Munhu Yali na Kinyamkela
(Luk. 4:31-37)

21 Yesu na wanahina zake wengila mkiwambo cha Kape-
naumu. Vidivikile Zua da Mhumulo, Yesu kengila muna
ing'anda ya nhambiko, kasonga kufundiza.
22 Wanhu wamuhulike wakanganya vija voyokala yofun-
diza, kwavija hafundize kamba wafundiza Malagizo ga
Musa, ila kafundiza kamba munhu yali na udaho.
23 Kipigiti kikija munhu yali na kinyamkela kengila
mng'anda yao ya nhambiko, kaguta lwangi, yolonga,
24 “Kotulonda choni, Yesu wa Nazaleti? Kwiza ku-
tubananga? Nokutanga gweye iyo mtumigwa wa Mulungu
ung'alile!”
25 Yesu kamkomhokela ikinyamkela yolonga, “Nyamala!
Mulawe munhu ino!”
26 Kinyamkela kamtigisatigisa ng'hani ija imunhu, kaguta
lwangi na kumulawa.
27 Wanhu wose wakanganya, wasonga kuilongela, “Mbuli
yaki ino? Dino fundo da sambi? Munhu ino kana udaho wa
kuwakomhokela vinyamkela, na hewo womuhulika!”
28 Avo mbuli za Yesu zenela himahima kila hanhu muiisi
ya Galilaya.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)

29 Yesu na wanahina zake hamoja na Yakobo na Yohana
walawa mng'anda ya nhambiko wachola hakae ya Simoni
na Endelea.
30 Mama mkwe yake Simoni kakala mtamu wa homa,
kipigiti kikija Yesu viyavikile wamulongela.
31 Yesu kamcholela, kamgoga mkono kamwinula. Homa
imulawa, na heyo kasonga kuwasang'hanikila.

32 Ichungulo zua vidiswile, wanhu wamgalila Yesu
watamu wose na awo wakalile na vinyamkela.
33 Wanhu wose wa mkiwambo waiting'hana haulongozi
wa ing'anda.
34 Yesu kawahonya wanhu bwando wakalile na vitamu va
namna zose na kuwinga vinyamkela bwando. Hawalekile
vinyamkela walonge kinu chochose, kwavija wamtanga
heyo iyo yalihi.

Yesu Kowapetela Wanhu Muisi ya Galilaya
(Luk. 4:42-44)

35 Imitondo iyagwe ulukwili, zua hadinalawa, Yesu
kenuka, kalawa mng'anda. Kachola kutali na ikiwambo
hanhu halibule wanhu kutambika.
36 Simoni na wayage wachola kumzahila.
37 Viwamuwene wamulongela, “Wanhu wose wokuzahila
gweye.”
38 Ila Yesu kawalongela, “Tucholeni hana iviwambo
viyagwe vituzunguluke. Nolondigwa nikaupete Usenga
Unogile hiko nako, kwavija ino iyo sang'hano iminzile.”
39 Avo kachola kila hanhu muisi ya Galilaya yowapetela
wanhu muna zing'anda za nhambiko na kuwinga
vinyamkela.

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu
(Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)

40 Munhu imwe yakalile na dikulu keza ha Yesu, kafugama
mavindi kaiyalala yolonga, “Uhalonda, kodaha kunihonya.”
41 Yesu kamwonela bazi, kagolosa mkono wake kamk-
wasa, kalonga, “Nolonda, hona!”
42 Baho utamu umulawa, kahona.
43 Abaho, Yesu kamulongela yachole na zake kuno
yomzuma yolonga,
44 “Tegeleza, sambiumulongele munhu yoyose mbuli ino,
ila genda dimwe kwa dimwe ha mkulu wa nhambiko yaku-
lole goya. Abaho, ukalave nhosa kamba viyalagize Musa,
giladi wanhu wose watogole kamba kuhona.”
45 Ila munhu ija kachola na kasonga kubwililisa mbuli
ija kila hanhu. Kweli kailonga ng'hani mbuli ija mbaka
Yesu hadahile kwingila mkiwambo kimwagaia. Avo kakala
hanhu halibule wanhu, na wanhu wamwizila kulawa kila
hanhu.

2

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)

1 Mazua madodo hamwande, Yesu kabweleganya Kapenaumu, mbuli zija zibwililika kamba kaukae.
2 Avo, wanhu bwando waiting'hana hamoja mbaka kukala haduhu hanhu hasigale, wakala wamemile mbaka haluhelengo. Na heyo kawapetela Usenga Unogile.
3 Abaho, weza wanhu, wamgalila munhu yaholole, yakalile yapapigwe na wanhu wane wakalile mmwanza wao.
4 Avija wanhu viwamemile, hawadahile kumgala ija imunhu ha Yesu. Avo watenda zonzo mkiswili walinga hayali Yesu. Viwatendile idizonzo, wamuhumulusa hasi ija imunhu, yawasile mulusazi.
5 Viyaiwene nhamanila yao, Yesu kamulongela ija imunhu yaholole, "Mwanangu, vilozo vako vigeligwa kumgongo."
6 Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa wakalile baho, wasonga kugelegeza munda kwa munda.
7 "Habali munhu ino yolonga kamba vino? Uno ufukuzi! Mulungu yeiyeka yodaha kugela kumgongo vilozo va wanhu!"
8 Bahaja Yesu kagatanga gaja gawakalile wogelegeza, avo kawalongela, "Habali mgelegeza vinhu kamba avo?
9 Dilihi dibuhile ng'hani, kumulongela munhu yaholole 'Vilozo vako vigeligwa kumgongo,' ama kulonga, 'Ima wima upape lusazi lwako, utembele?'
10 Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi." Abaho kamulongela ija imunhu yaholole,
11 "Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako!"
12 Hameso gao ija imunhu kenuka kapapa lusazi lwake himahima kachola. Wanhu wose wakanganya ng'hani wamuyenzi Mulungu wolonga, "Hatunayona mbuli kamba ino!"

Yesu Komkema Lawi
(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

13 Yesu kabweleganya kabili mumgwazo wa Idilamba da Galilaya. Wanhu bwando wamwizila, na heyo kasonga kuwafundiza.
14 Viyakalile yobita, kamona muwila kodi yokemigwa Lawi, mwana wa Alufayo, yakalile muna ing'anda yake ya kulihila kodi. Yesu kamulongela, "Ng'holeleza." Lawi kenuka kamkoleleza.
15 Yesu viyakalile yoja mng'anda ya Lawi, wawila kodi bwando na wene vilozo wayagwe wakala woja na heyo hamoja na wanahina zake, kwavija kukala na wanhu bwando wakalile womkweleleza.

16 Wafundiza Malagizo ga Musa, wakalile Mafalisayo,
viwamuwene Yesu yoja na wawila kodi na wene vilozo
wayagwe, wawauza wanahina zake, “Habali yoja na wanhu
kamba wano?”
17 Yesu kawahulika na kawalongela, “Wanhu wagima
hawamulonda mganga, ila waja wali watamu wawo wom-
ulonda. Sizile kuwakema wanhu walibule vilozo ila wanhu
wali na vilozo.”

Mbuza ya Kufunga
(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

18 Wanahina wa Yohana M'batiza na wanahina wa
Mafalisayo wakala wofunga. Wanhu wayagwe wamwizila
Yesu wamuuza, “Habali wanahina wa Yohana M'batiza
na wanahina wa Mafalisayo wofunga, ila wanahina zako
hawafunga?”
19 Yesu kawedika, “Mokwagiza wahenza halusona lwa zen-
gele wacholaga bila kuja? Nokona havilumba! Kipigiti chose
chondawakale na mulawilamhambe havidahika kufunga.
20 Ila kipigiti chovika mulawilamhambe von-
dayasegezigwe kumwao, baho hondawasonge kufunga.
21 “Haduhu munhu yokanha kidanga muna ikivalo cha
sambi na kukigela muna ikivalo cha umwaka, kwavija
yahatenda avo ikidanga cha sambi chobananga ikivalo cha
umwaka, na hanhu hadegeke hokongezeka.
22 Haduhu munhu yogela divai ya sambi muna ivibuyu va
umwaka vitendigwe na kwembe. Kwavija yahatenda avo
idivai ya sambi yovitula ivibuyu, idivai yokwitika na ivibuyu
vobanangika. Ila divai ya sambi yogeligwa muna ivibuyu va
sambi vitendigwe na kwembe.”

Mbuza ya Dizua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

23 Yesu kakala yobita muna imigunda ya ngano Mdizua da
Mhumulo na wanahina zake. Viwakalile wotembela mnzila,
wanahina zake wasonga kufyola zisota za gamakungwi ga
ngano.
24 Avo Mafalisayo wamuuza Yesu, “Lola! Wanahina zako
wotenda gagomeswe kutendigwa Mdizua da Mhumulo!”
25 Yesu kawedika, “Hamsomile kija chayatendile Daudi
kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala?
26 Kengila mdihema da Mulungu kaija imikate ilavigwe
nhosa ha Mulungu, na iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu
vikalile vigomeswe Mmalagizo getu kudigwa na munhu
yoyose ila wakulu wa nhambiko weiyeka. Gano galawilila
kipigiti kija Abiatali viyakalile Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko.”

27 Abaho, Yesu kamambukiza, “Zua da Mhumulo dikiligwa
wanhu na si wanhu wekiligwe Zua da Mhumulo.”
28 Avo nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa wa Zua da
Mhumulo.

3

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole Mkono
(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

1 Abaho, Yesu kabweleganya kabili muing'anda ya nham-
biko. Amo kukala na munhu yali na mkono uholole.
2 Wanhu wayagwe wakalile haja wakala wozahila kilamso
cha kumtagusila Yesu, avo wamulola ng'hani wone kamba
kohonya Mdizua da Mhumulo.
3 Yesu kamulongela ija imunhu yali na mkono uholole,
“Ima hano haulongozi wa wanhu wose.”
4 Abaho, Yesu kawauza waja iwanhu, “Malagizo getu gotu-
longela tutende kinhu chaki Mdizua da Mhumulo? Kutenda
ganogile ama gehile? Kuukombola ugima wa munhu ama
kuubananga?”
Ila hawalongile kinhu chochose.
5 Yesu kawalola wanhu wose na lusango, ila kipigiti kikija
kona bazi na giogio sama yao, kwavija wakala na mioyo
midala na wapotela. Abaho, kamulongela ija imunhu,
“Golosa mkono wako.” Na heyo kaugolosa, na mkono wake
uhona.
6 Avo Mafalisayo walawa hanze ya ing'anda ya nhambiko
na waiting'hana na wanhu wa Helode,* na wasonga kuza-
hila nzila ya kumkoma Yesu.

Dale da Wanhu Hamgwazo wa Idilamba

7 Yesu na wanahina zake wachola kuna Idilamba da
Galilaya na dale kulu da wanhu dimkweleleza.
8 Viwahulike gaja gose goyokala yotenda, wanhu bwando
wamwizila kulawa Yudea, Yelusalemu, Idumea, na isi za
mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani, na isi zose
zizunguluke Tilo na Sidoni.
9 Kwavija kukala na dale kulu da wanhu, Yesu kawalon-
gela wanahina zake wamwikile goya ngalawa, giladi wanhu
sambiwamkukusule.
10 Yesu kawahonya wanhu bwando, na wanhu wose
wakalile watamu wakiibabanika womcholela giladi
wamgoge.

---

* **3:6** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.*

11 Na vinyamkela viwamuwene Yesu, wawagwisa hasi
wanhu iwawavagale haulongozi wake, waguta nyangi, wa-
longa, “Gweye iyo Mwana wa Mulungu!”
12 Ila Yesu kawalagiza vinyamkela sambiwamulongele
munhu yoyose kamba heyo iyo yalihi.

Yesu Kowasagula Watumigwa Zake Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)
13 Yesu kakwela mkigongo na kuwakema wanhu
yaawalondile, na hewo wamuwinza.
14 Kawasagula wanhu longo dimwe na wabili awo vivija
yaawakemile watumigwa wa Kilisto, wondawakale na heyo
na yondayawatume wachole kuupeta Usenga Unogile,
15 na kawagwelela udaho wa kuwinga vinyamkela.
16 Na wano iwo wanhu longo dimwe na wabili yaawasag-
ule Yesu. Simoni, Yesu yamgwelele twaga da Petulo,
17 Yakobo na ndugu yake Yohana, wana wa Zebedayo, Yesu
yaawakemile Boaneji, nhegulo yake, “Wana wa Mdumo,”
18 Endelea, Filipo, Batolomayo, Matayo, Tomaso, Yakobo
mwana wa Alufayo, Tadayo, Simoni yakalile yokemigwa
Mgombeleza Isi ya Islaeli,
19 na Yuda Isikalioti yamuhonzile Yesu.

Yesu na Belizebuli
(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; 12:10)
20 Yesu kachola ukae. Dale kulu da wanhu waiting'hana
mwanza uyagwe mbaka Yesu na wanahina zake hawapatile
kipigiti cha kuja.
21 Mulango wake viwahulike, wachola kumsola kwavija
wanhu wakala wolonga, “Kana luwege!”
22 Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa walaw-
ile Yelusalemu walonga, “Kana Belizebuli, mkulu wa
vinyamkela iyo yomgwelela mhiko za kuwinga vinyamkela.”
23 Avo Yesu kawakema na kawalongela mmahala, “Mwen-
embago kodahaze kukiiwinga mwenyego?
24 Kamba undewa uhaigola mmadalemadale, gogomba
genyego kwa genyego, undewa hiwo wopwililika.”
25 Kamba mulango uhaigola mmadalemadale, gogomba
genyego kwa genyego, mulango hiwo wopwililika.
26 Avo kamba undewa wa Mwenembago uhaigola
mmadalemadale haugendelela, ila wopwililika na kupotela.
27 “Haduhu munhu yodaha kwingila mng'anda ya munhu
yali na mhiko na kumsolela vinhu vake, mbaka yanduse
kumfunga munhu iyo yali na mhiko. Abaho, leka yadahe
kum'boka vinhu vake.

28 “Nowalongela ikweli, vilozo vose na mbuli zose za
ufukuzi za wanhu vogeligwa kumgongo.
29 Ila munhu yoyose yondayamfukulile Loho wa Mulungu,
havidahika kugeligwa kumgongo, kwavija katenda vilozo va
digunge.”
30 Yesu kalonga vino kwavija wakala wolonga, “Kana
kinyamkela.”

Mamaake na Wadodo Zake Yesu
(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

31 Abaho, mamaake na wadodo zake Yesu weza. Wema
hanze, wamulagiza munhu yengile mng'anda yakamkeme.
32 Dale da wanhu wakalile wamzunguluke, wamulon-
gela, “Mamaako na wadodo zako na lumbu zako wakunze
wokuzahila.”
33 Yesu kawedika, “Mamaangu yalihi? Na wadodo zangu
walihi?”
34 Abaho, kawalola wanhu wamzunguluke na kulonga,
“Wano iwo mamaangu na wadodo zangu!
35 Munhu yoyose yogatenda gaja goyolonda Mulungu,
heyo iyo mdodo wangu, lumbu jangu, na mamaangu.”

4

Hala da Munhu Yochola Kuhanda
(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Yesu kasonga kufundiza mumgwazo wa Idilamba da
Galilaya. Wanhu kombenakombena wammemela womzun-
guluka wakala dale kulu, avo kengila mngalawa na kakala
himo. Ija ingalawa ikala mumgwazo wa idilamba, na ididale
da wanhu wakala wemile mhwani, mulugigo lwa igamazi.
2 Kawafundiza vinhu bwando mmahala.
3 Yolonga, “Tegelezeni! Mulimi kachola kuhanda mbeyu.
4 Viyakalile yomiza, ziyagwe zilagalila mnzila, ndege weza
wazija.
5 Ziyagwe zilagalila muna uulongo uli na mabwe, hakalile
na ulongo mdodo. Hima zimbeyu zota, kwavija ulongo ukala
mdodo.
6 Zua vidilawile diilukuza imiche, na kwavija ikala na
mizizi midodo imiche inyala.
7 Mbeyu ziyagwe zilagalila mmizomola, imizomola ikula
na kuizingiliza imiche, avo hailelile.
8 Ila ziyagwe zilagalila hana ulongo unogile, zota, zikula
na kulela, ziyagwe zilela malongo madatu, ziyagwe zilela
malongo sita, na ziyagwe zilela mia.”
9 Yesu kamambukiza, “Munhu yali na magwiti na yahu-
like!”

Kilamso cha Igamahala
(Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)

10 Yesu viyakalile yeiyeka, wanahina zake longo dimwe
na wabili na wanhu wakalile womtegeleza, wamcholela
wamulongela yawalongele nhegulo ya mahala gaja.
11 Yesu kawedika, “Mweye mgweleligwa nyong'onyo za
Undewa wa Mulungu, ila wanhu wali kunze wohulika vinhu
vose mmahala,
12 giladi,
‘Walole,
Ila sambiwone,
Wahulike,
Ila sambiwavitange,
Kwavija wahavitanga, womuhindukila Mulungu,
Na heyo kovigela kumgongo vilozo vao.’ ”

Yesu Kodilonga Hala da Munhu Yochola Kuhanda
(Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

13 Abaho, Yesu kawauza, “Avo kamba hamditanga hala
dino, mogatangaze mahala gayagwe?
14 Imunhu yohanda kohanda imbuli ya Mulungu.
15 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile
mnzila, haja imbuli ya Mulungu viihandigwe. Kipigiti kikija
viwoihulika, Mwenembago kokwiza na kuisola imbuli ya
Mulungu ihandigwe mgati yao.
16 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile muu-
longo uli na mabwe. Woihulika imbuli ya Mulungu, na
kipigiti kikija woibokela mkudeng'ha.
17 Ila haiwengila mgati ng'hani avo haikala kipigiti kitali.
Uhalawila mgayo ama kugazigwa sama ya imbuli ya Mu-
lungu, woileka hima.
18 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile mmi-
zomola. Wanhu wano iwo waihulike imbuli ya Mulungu,
19 ila mzahimzahi wa ulumwengu uno, kunogela mali
na msulukilo wa vinhu bwando viyagwe mmioyo yao
voizingiliza imbuli ya Mulungu, avo hawalela mujo.
20 Ila wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile
muna ulongo unogile. Waihulika imbuli ya Mulungu
na waitogola na kulela mujo, wayagwe malongo madatu,
wayagwe malongo sita na wayagwe mia.”

Kiwenge Kigubikigwe
(Luk. 8:16-18)

21 Yesu kagendelela kulonga, “Vino kuna munhu yogala
mng'anda kiwenge na kukigubika na kinongo ama kukika
hauvungu wa lusazi? Nokona si vivo! Kokika mkingolob-
weda.

22 Kinhu chochose kifisigwe chovumbuligwa, na kinhu
chochose kigubikigwe chogubuligwa.
23 Munhu yali na magwiti na yahulike."
24 Vivija kawalongela, "Gagelegezeni ng'hani gaja gomuhu-
lika! Mhima iija yondamuwapimile wayagwe, iyo mhima
yondampimilwe mweye, tena yobanziliza.
25 Waja wali na kinhu wokongezeligwa, na waja walibule
kinhu, wobokigwa hata kija ikinhu kidodo kiwalinacho."

Hala da Mbeyu Ikota

26 Yesu kagendelela kulonga, "Undewa wa Mulungu ulinga
na munhu yomiza mbeyu mumgunda wake.
27 Ikilo kowasa na imisi kameso, kipigiti kino chose zim-
beyu zozuka na kukula. Ila mwenyego havimanya mbuli
zino vuzitendeka.
28 Ulongo wenyego woutenda umche ukule na kulela.
Wosonga koneka umche, abaho matepo, abaho ngano muna
imikungwi.
29 Ngano ihakangala, iyo imunhu kosonga kusenga na zele
jake, kwavija kipigiti cha kusenga kivika."

Hala da Mbeyu ya Haladali
(Mat. 13:31-32, 34; Luk. 13:18-19)

30 Yesu kalonga, "Undewa wa Mulungu tuulinge na choni?
Tuulonge mdihala jaki?
31 Ulinga kamba munhu yasolile mbeyu ya haladali,
mbeyu ndodo kubita mbeyu zose muulumwengu, na kuzi-
handa muisi.
32 Mkipigiti kiguhi yokula yowa biki kulu ng'hani kubanza
mibiki yose na kulava mitambi mikulu mbaka ndege wok-
wiza na kuzenga mvulu zao muna imbeho yake."
33 Yesu kawapetela wanhu mbuli zake mmahala bwando
galingile na gano. Kawalongela kamba viwadahile kuvi-
tanga.
34 Halongile nao chochose bila mahala. Ila viyakalile
yeiyeka na wanahina zake, kawalongela kila kinhu.

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

35 Ichungulo ya zua didija, Yesu kawalongela wanahina
zake, "Tuloke mwambu wa ikabili wa idilamba."
36 Avo wadileka dale da wanhu, wanahina wengila mn-
galawa ija Yesu yaakalile yeshile kukala, wamsola wachola
hamoja nayo. Ngalawa ziyagwe vivija zikala bahaja.
37 Baho dilawilila kukuzumbi, na mawimbi gasonga
kuikunhiza ingalawa, avo isonga kumema mazi.
38 Yesu kakala kukisogo mwa ingalawa kawasa kuno
pala jake kasagamila muna umto. Wanahina wamulamusa

wamulongela, “Mkulufunzi! Hukona vihile vitulonda kudanganhika?”

39 Yesu kema wima kadikomhokela dibeho, yolonga, “Nyamala!” Na kagalongela ga mawimbi, “Ituze!” Beho dinyamala, na kukala hapozike.

40 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Habali mkona bwembwe? Mng'hali mwabule nhamanila?”

41 Ila wakala wodumba ng'hani na wakala wokiilongela, “Munhu waki ino? Hata beho na mawimbi vomuhulika!”

5

Yesu Komuhonya Munhu yali na Vinyamkela
(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

1 Yesu na wanahina zake wavika mwambu uyagwe wa Idilamba da Galilaya muisi ya Gelasi.

2 Kipigiti kikija Yesu viyahumuluke muna ingalawa, munhu yali na vinyamkela kulawa kuna gamapanga hima kamwizila.

3 Munhu ino kakala yokala kuna gamapanga, haduhu munhu yadahile kumfungiliza hata na mnyolo.

4 Mianza bwando wamdaza gamagulu na makono gake na mhikwi na minyolo, ila kaitola iminyolo na kuzibena zimhikwi ziwamdazile mmagulu gake. Haduhu munhu yakalile na mbavu za kumgoga.

5 Imisi na ikilo kakala yoembea mmapanga na m'vigongo yoguta nyangi na kuikanhakanha na mabwe.

6 Viyamuwene Yesu yang'hali kutali, kamkimbilila, kamfugamila mavindi,

7 kaguta lwangi, kalonga, “Yesu, Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani! Konilonda choni? Mtwaga da Mulungu, nokuyalalila, sambiungaze!”

8 Kalonga vino kwavija Yesu kakala yomulongela, “Kinyamkela, mulawe munhu ino!”

9 Avo Yesu kamuuza, “Twaga jako dijo dilihi?”

Ija imunhu kamwidika, “Twaga jangu ‘Dale’ kwavija twa bwando!”

10 Kagendelela kumuyalalila Yesu sambiyawawinge walawe muisi ija.

11 Kukala na dale kulu da mitumbi behi na haja, woja hana ikigongo.

12 Avo ivinyamkela wamuyalalila Yesu wolonga, “Tugale ha imitumbi, na utuleke tukaiingile.”

13 Yesu kawaleka wachole, na ivinyamkela wamulawa
munhu ija na kuiingila imitumbi. Dale jose da imitumbi di-
vikila alufu mbili, dihumuluka mdigema, dingila mdilamba
na kudanganhikila mmazi.
14 Wachunga wa imitumbi wakimbila, wabwililisa mbuli
zija mkiwambo na mmigunda. Wanhu wachola kulola kija
kilawilile.
15 Viwavikile ha Yesu, wamona munhu ija yakalile na dale
da vinyamkela, kakala hasi, kavala na yali na nzonzi zake,
na wanhu wose wona bwembwe.
16 Waja wagonile gaja wawalongela wanhu gaja gamulaw-
ilile ija imunhu yali na vinyamkela na mbuli za ija imitumbi.
17 Avo wanhu wamulongela Yesu yasegele muundewa
wao.
18 Yesu viyakwelile mngalawa, ija imunhu yakalile na
vinyamkela kaiyalala yomulongela, “Nolonda tuchole tose.”
19 Ila Yesu kamgomesa, kamulongela, “Genda hakae yako
mmulango wako na uwalongele mbuli zose zayakutendele
Mndewa na vija viyakonele bazi.”
20 Avo munhu ija kasegela kachola muna iviwambo longo
dimwe vikemigwa Dekapoli, yopeta gaja Yesu gayamtendele.
Na wanhu wose wahulike wakanganya ng'hani.

Mndele wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu
(Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

21 Yesu kakwela kabili muingalawa, kabweleganya
mwambu uyagwe wa idilamba, ako dale kulu da wanhu
kudiilundize muimhwani dimzunguluka heyo.
22 Mkulu imwe wa ing'anda ya nhambiko, yokemigwa
Yailo, kavika. Viyamonile Yesu, kaibwanha hasi ha magulu
gake,
23 kaiyalala kamulongela yomgong'ondeza, “Mndele
wangu imdodo mtamu ng'hani. Avo izo umwikile makono
gako yahone!”
24 Avo Yesu kachola nayo. Wanhu bwando wamkoleleza
wakala wokiibabana nayo ng'ambu zose.
25 Bahaja kukala na mtwanzi yakalile na utamu wa kutu-
mika mkipigiti cha milao longo dimwe na mibili.
26 Kakala yagangigwe na mafundi bwando, kasa hela zake
zose, na utamu wake ugendelela kongezeka ng'hani.
27 Viyahulike singilimo za Yesu, kengila mdidale da wanhu
hachugu cha Yesu na kudikwasa valo jake.
28 Kwavija kalonga munda kwa munda, “Nihakwasa vivalo
vake, nohona.”
29 Bahaja kutumika kuleka, na kakiihulika mulukuli lwake
kamba kahonyigwa utamu wake.

30 Bahaja Yesu kavitanga kamba mhiko zimulawa, avo
kawahindukila didale da wanhu kawauza, “Yalihi yakwasile
vivalo vangu?”
31 Wanahina zake wamwidika, “Kowona wanhu vi-
wakumemele, habali uuza yalihi yakukwasile?”
32 Ila Yesu kagendelela kulolesa, yamone yatendile vija.
33 Mtwanzi ija kagatanga gaja gamulawilile, avo keza
yogudema kuno yokona bwembwe, kaibwanha hasi ha
magulu gake, kamulongela ikweli yose.
34 Yesu kamulongela, “Mndele wangu, nhamanila yako
ikuhonya. Genda mditindiwalo na utamu wako uhone.”
35 Yesu viyakalile yolonga vija, weza wasenga kulawa
kung'anda ya Yailo wamulongela, “Mndele wako kadangan-
hika. Habali ugendelela kumgaza mkulufunzi?”
36 Yesu hagategeleze gaja iwasenga gawalongile, ila kamu-
longela Yailo, “Sambiudumbe, tamanila tu.”
37 Abaho, Yesu hamtogoze munhu yoyose yachole nayo ila
Petulo, Yakobo, na Yohana ndugu yake Yakobo.
38 Wavika hang'anda ya Yailo, Yesu kona kiyahiyahi na
wanhu wolila na kulombokeza.
39 Kengila mng'anda na kuwalongela, “Kiyahiyahi chose
kino cha choni? Habali mulila? Mwana hadanganhike ino,
ila kawasa!”
40 Wamseka, avo kawalava kunze wose, kawasola tata
na mama wa imwana na wanahina zake wadatu, abaho,
wengila kugati kuyatambalikigwe imwana.
41 Kamgoga mkono na kumulongela, “Talita komu!” Nheg-
ulo yake, “Mndele, nokulongela, lamuka!”
42 Kipigiti kikija ija imndele kenuka, kasonga kutembela,
kwavija kakala na milao longo dimwe na mibili. Vigalawilile
gano wanhu wakanganya ng'hani.
43 Ila Yesu kawagomesa yowagong'ondeza, sambiwamu-
longele munhu yoyose, abaho, kawalongela, “Mgweleleni
kinhu cha kuja.”

6

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

1 Yesu kahalawa haja kabwela hakiwambo cha hakae
yake, na wanahina zake wamkweleleza.
2 Muna Dizua da Mhumulo Yesu kasonga kufundiza muna
ing'anda ya nhambiko, kukala na wanhu bwando, na viwa-
muhulike, wanhu wose wakanganya, walonga, “Kagapata
kwahi mafundizo gano gose? Na ng'hungwe yaki ino
yagweleligwe, na kodahaze kutenda mizonza?

3 Ino sio salamala, mwanage Maliamu, na mkulu wao kina
Yakobo, Usufu, Yuda, na Simoni? Na walumbu zake si wano
wokala bahano?" Avo wamulema.
4 Yesu kawalongela, "Wahokozi wohishimilwa kila hanhu,
ila hawahishimilwa m'viwambo vao wenyego na mwa wan-
dugu zao na mmilango yao wenyego."
5 Hadahile kutenda mizonza yoyose haja, ila kawekila
makono gake watamu wabili wadatu kawahonya.
6 Kakanganya ng'hani, avija wanhu wa haja viwalibule
nhamanila.

Yesu Kowatuma Wanahina Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Abaho, Yesu kachola kuna iviwambo vizunguluke haja,
yowafundiza wanhu.
7 Yesu kawakema wanahina longo dimwe na wabili
hamoja, na kawatuma wabiliwabili. Kawagwelela udaho wa
kuwinga vinyamkela
8 na kawalagiza, yowalongela, "Sambimsole kinhu cho-
chose mmwanza wenu, ila fimbo iiyeka. Sambimsole mkate,
mkoba, ama hela.
9 Valeni ng'hwabasa, ila sambimpape kivalo kiyagwe."
10 Vivija kawalongela, "Hanhu hohose hondam'bokeligwe,
kaleni baho mbaka vondamsegele.
11 Kamba muhengila mkiwambo na wanhu wahalema
kuwabokela ama wahalema kuwategeleza, segeleni na
kung'unheni timbwisi dili mmagulu genu. Iyo yowa nzuma
yao!"
12 Avo wachola na kuwapetela wanhu waleke vilozo vao.
13 Wawinga vinyamkela bwando, na kuwabakaza mavuta
ga mizaituni watamu na kuwahonya.

Yohana M'batiza Kodanganhika
(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

14 Mndewa Helode Antipa,* mtawala wa Galilaya, kaz-
ihulika mbuli zino, kwavija sang'hano za Yesu zenela
kila hanhu. Wanhu wayagwe walonga, "Yohana M'batiza
kazuka. Kino kicho kilamso kana mhiko zino za kutenda
mizonza."
15 Wayagwe walonga, "Ino iyo Eliya."
Na wayagwe walonga, "Ino iyo muhokozi yalingile kamba
imwe wa wahokozi wa umwaka."
16 Helode viyahulike, kalonga, "Ino iyo Yohana M'batiza!
Nimkanhile pala jake, kawa mgima kabili!"
17 Kwavija Helode mwenyego kakala yalagize Yohana
yagogigwe, abaho, yageligwe mkifungo. Katenda vino sama

* **6:14** ***Mndewa Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

ya Helodia mtwanzi wa Filipo mkulu wake, ayo yakalile yamsolile.
18 Kwavija Yohana kakala yananahile kumulongela Helode, “Havilumbile gweye kumsola mtwanzi wa mkulu wako Filipo.”

19 Avo Helodia kamwihila Yohana, kalonda kumkoma, ila hadahile.
20 Helode kamdumba Yohana kwavija kavitanga kamba Yohana hakalile munhu kizenzeleganye na kakala munhu wa Mulungu, avo kamwimiliza. Kanogelwa kumtegeleza, ila yehesha kumtegeleza kakala yogaya ng'hani mkugelegeza, ila kipigiti chose kakala yomtegeleza.

21 Hakimambukizo, Helodia kapata nzila. Dikala zua da ng'humbukila ya mvumbuka ya Helode, kipigiti Helode vayawatendele lusona wakulu wose wa silikali, wakulu wa asikali, na wakulu wa wenekae wa Galilaya.
22 Mndele wa Helodia kengila na kuvina, Helode na iwahenza wakalile baho wanogelwa ng'hani. Avo mndewa kamulongela ija imndele, “Nipule kinhu chochose chuulonda, nokugwelela.”
23 Mkuiduila kamulongela, “Nokugwelela kinhu chochose chondaunipule, hata lwenza lwa undewa wangu.”

24 Avo ija imndele kalawa kunze kumuuza mamaake, “Nikapule choni?”

Na heyo kamulongela, “Pala da Yohana M'batiza.”

25 Ija imndele kabwela hima ha mndewa na kupula, “Nolonda unigwelele sambisambi pala da Yohana M'batiza muna ulungo!”

26 Mndewa kona giogio ng'hani, ila sama ya kiduilo chayaiduile na sama ya iwahenza wakalile haja hameza, hadahile kulema.
27 Avo kamulagiza asikali yomkomhokela yagale pala da Yohana. Asikali kachola mding'anda da kufungila wanhu, na kukanha pala da Yohana.
28 Abaho, kadigala mulungo na kumgwelela imndele, na heyo kamgwelela mamaake.
29 Wanahina wa Yohana viwahulike gano, weza kulusola lukuli lwake na kuluzika.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando (Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

30 Iwatumigwa wa Kilisto wabwela waiting'hana na Yesu wamulongela gose gawatendile na kufundiza.

31 Kukala na wanhu bwando wayagwe wokwiza na
wayagwe wochola mbaka Yesu na wanahina zake hawap-
atile hata kipigiti cha kuja. Avo Yesu kawalongela, “Tusege-
leni tuchole hanhu ha kifiso, muhumule kidogo.”
32 Avo wakwela mngalawa wasonga kusegela weiyeka,
wachola hanhu ha kifiso.
33 Wanhu bwando wawona vowosegela, mkipigiti kiguhi
wawatanga, avo wanhu kulawa m'viwambo vose wakimbila
na magulu na walongola kuvika hanhu hayakalile yochola
Yesu na wanahina zake.
34 Yesu viyahumuluke muna ingalawa, kajona dale kulu
da wanhu, kawonela bazi mmoyo kwavija wakala kamba
ng'hondolo walibule mchunga. Avo kasonga kuwafundiza
vinhu bwando.
35 Zua vidiswile, wanahina zake wamcholela wamulon-
gela, “Zua diswa na hano hatuli twa muluwala,
36 walongele wanhu wachole mmigunda na m'viwambo va
mmabehi giladi wakagule vinhu vakuja.”
37 Yesu kawedika, “Wagweleleni mwenye vinhu vakuja.”
Na hewo wamuuza, “Kolonda tuchole tukawagulile mikate
ya kitumetume cha munhu cha milenge minane tuwag-
welele waje?”
38 Avo Yesu kawauza, “Mikate mingahi imulinayo? Gen-
deni mkalole.”
Viwayonile, wamulongela, “Ilibaho mikate mitano na
somba wabili.”
39 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake wawagole
wanhu wose muna gamadale na kuwalongela wakale hasi
muluzondo.
40 Avo wanhu wakala hasi mmadale ga wanhu miamia na
wanhu malongo matanomatano.
41 Abaho, Yesu kaisola ija imikate mitano na iwasomba
wabili, kalola uchana kuulanga, na kamgwelela hewela
Mulungu. Kaimogola imikate na kuwagwelela wanahina
zake wawagolele wanhu. Vivija kawagolela iwasomba
wabili wanhu wose.
42 Wanhu wose waja na kwiguta.
43 Abaho, wanahina wadondola migelo longo dimwe na
mibili ya imikate na iwasomba wasigale.
44 Mheta ya wambigalo wadile wakala alufu tano.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi
(Mat. 14:22-33; Yoh. 6:15-21)

45 Bahaja Yesu kawalongela wanahina zake wakwele
muingalawa walongole kuchola Betisaida, mwambu
uyagwe wa idilamba, kipigiti heyo vayakalile yowalaga
wanhu.

46 Viyeshile kuwalaga iwanhu, kachola hakigongo kutambika.
47 Viivikile ichungulo, ngalawa ikala hadidindi da idilamba, kipigiti Yesu viyakalile yeiyeka mulusanga.
48 Kawona wanahina zake wogaya kuzikunhiza zinyiko kwavija wakala wochola kudilawa beho, avo mkipigiti cha hagatigati ya nzogolo zikwika na imitondo, kawacholela yotembela uchana ya igamazi. Kalonda kuwabita,
49 ila wamona yotembela uchana ya igamazi. Watoa nyangi wagiza wona mzimu.
50 Wose viwamuwene wona bwembwe.
Bahaja Yesu kawalongela, "Iyo nie, sambimdumbe."
51 Abaho, kakwela mngalawa hamoja nao, na dibeho dinyamala. Wanahina zake wakanganya ng'hani.
52 Kwavija hawakitangile kilamso cha kuwagwelela mandia wanhu alufu tano, nzonzi zao hazigogile gaja.

Yesu Kowahonya Watamu hiko Genesaleti
(Mat. 14:34-36)
53 Waloka idilamba na wavika muisi ya Genesaleti, aho hawaitatilize ngalawa yao.
54 Viwahumuluke mngalawa bahaja wanhu wamtanga Yesu.
55 Avo wanhu wakimbila muna iisi yose, wasonga kuwagala watamu mmachela kokose kuwamuhulike.
56 Na kila hanhu Yesu kuyacholile m'viwambo, mmiwambo, ama mmigunda, wanhu wawasola watamu wawagala hadisoko na wamuyalalila womulongela yawaleke wakwase hata lugigo lwa kivalo chake, na wose wakwasile wahona.

7

Mafundo ga Wahenga
(Mat. 15:1-9)
1 Mafalisayo wayagwe na wafundiza Malagizo ga Musa walawile Yelusalemu weza wailundiza haulongozi wa Yesu.
2 Wona wanahina wayagwe wa Yesu woja vakuja kuno makono gao ganyolodoke, kwavija gakala hagananavigwa.
3 Kwavija Mafalisayo na Wayahudi wose, hawaja mbaka wasunguse ng'hani makono gao kamba viilondigwa, sama ya kuwinza mafundo ga wahenga zao.
4 Hawaja kinhu chochose kilawa hadisoko mbaka wakisuluze. Na wawinza mafundo bwando gawabokele kulawa mwa wahenga zao, kamba vija, kusuluza vikasi, viteleko, na via va shaba.
5 Avo, Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wamuuza Yesu, "Habali wanahina zako hawagawinza mafundo

gatufundizigwe na wahenga, ila woja na makono ganyolodoke?"
6 Yesu kawedika yolonga, "Muhokozi Isaya kahokola goya viyahokole yowalonga mweye! Mweye videlenya, kamba vija viyandike,
'Wanhu wano wonihishimila mmilomo yao,
ila mioyo yao yakutali na nie.
7 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza mafundo ga wanhu
kamba Malagizo gangu!'
8 Mzika hamgwazo ndagizi za Mulungu, na mgawinza mafundo ga wanhu."
9 Yesu kagendelela kulonga, "Muna ubala wa kuzilema ndagizi za Mulungu giladi mgatunize mafundo genu wenyego.
10 Musa kalagiza, 'Wahishimile tataako na mamaako,' na 'Munhu yoyose yomulonga vihile tataake ama mamaake, yakomigwe.'
11 Ila mweye mofundiza kamba, kamba munhu kana kinhu cha kumgwelela tata ama mamaake, ila yahalonga, 'Kinhu kino kicho Kolubani,' nhegulo yake, 'Nhosa ya Mulungu,'
12 avo halondigwa kuwataza mkuwagwelela vinhu tata na mamaake.
13 Vino vivo mafundo gamuwafundiza wanhu vigobeza mbuli za Mulungu. Na kuna vinhu viyagwe bwando kamba vino vimtenda."

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke
(Mat. 15:10-20)

14 Abaho, Yesu kadikema kabili didale da wanhu, kawalongela, "Nitegelezeni na m'vitange.
15 Haduhu kinhu kimwingila munhu kulawa kunze chondakimtende munhu yanyolodoke. Ila kija kimulawa munhu, kicho kimtenda munhu yanyolodoke."
16 Munhu yali na magwiti ga kuhulika, na yahulike!
17 Viyadilekile didale da wanhu na kwingila mng'anda, wanahina zake wamulonda yawalongele goya hala dino.
18 Yesu kawalongela, "Na mweye vivija hamnavitanga? Ham'vimanya kamba kinhu chochose kingila mgati mwa munhu kulawa kunze hakidaha kumnyolodosa,
19 kwavija hakimwingila mmoyo, ila mmunda, abaho, chochola kucholo?" Viyalongile vino, Yesu kavilonga vakuja vose vidigwe.
20 Yesu kagendelela kulonga, "Kija kimulawa munhu kicho kimtenda yanyolodoke.

21 Kwavija kulawa mgati ya umoyo wa munhu, molawa
ngelegeza zihile, ugoni, ubavi, kukoma,
22 ugoni, ugila, kutenda gehile, sulukila ya ugoni, uzen-
zeleganye, sulukila za kulonda vinhu bwando, migongo,
kuilonga vihile, magoda, na ubozi.
23 Mbuli zose zino zihile zilawa mgati mwa munhu na zizo
zimtenda yanyolodoke."

Mtwanzi wa Kimhazi Yali na Nhamanila
(Mat. 15:21-28)

24 Yesu kalawa kachola muisi ili behi na wambo da Tilo.
Kengila muna ing'anda imwe na halondile munhu yoyose
yavitange kamba kahaja, ila hadahile kuifisa.
25 Mtwanzi imwe, mndele wake yakalile na kinyamkela,
kahulika mbuli za Yesu, hima kamwizila kamfugamila
mavindi haulongozi wake.
26 Mtwanzi ija kakala Mmhazi, yaleligwe ng'ambu ya
Foinike muisi ya Silia. Kaiyalala yomulongela Yesu ya-
muwinge ikinyamkela yam'vamhile mndele wake.
27 Ila Yesu kamwidika, "Beta tanhu iwana wegute.
Havinogile kusola mandia ga wana na kuwagwelela
umbwa."
28 Ija mtwanzi kamwidika, "Mndewa! Hata umbwa woja
vakuja viwasigaze iwana hasi ya imeza."
29 Avo Yesu kamulongela, "Sama ya mbuli zako zino, genda
ukae kom'vika kinyamkela kamulawa mndele wako!"
30 Kachola ukae kam'vika mwanage yawasile mulusazi, na
kweli kinyamkela kamulawa.

Yesu Komuhonya Munhu Kinziwi na Bubui

31 Abaho, Yesu kasegela muna iisi ya Tilo, kachola Lamba
da Galilaya kubitila Sidoni mbaka muisi ya viwambo longo
dimwe vikemigwa Dekapoli.
32 Wanhu wamgalila munhu yakalile kinziwi na bubui,
wamuyalalila Yesu yamwikile makono gake.
33 Yesu kamsola yeiyeka, kamgala kutali na ididale da
wanhu, kagela vidole vake mmagwiti ga ija imunhu,
kazenha vizite, abaho, kalukwasa lulimi lwake.
34 Abaho, Yesu kalola uchana kuulanga, kabweza mhu-
muzi, na kumulongela ija imunhu, "Efata!" Nhegulo yake,
"Vuguka!"
35 Bahaja munhu ija magwiti gake gahulika, kigagaziko
chake kisegezigwa, avo kasonga kulongelela bila kugaya.
36 Abaho, Yesu kawagong'ondeza wanhu sambiwamulon-
gele munhu yoyose mbuli ija. Ila avija viyakalile yowag-
ong'ondeza ng'hani vivo vowokala wobwililisa ng'hani.

37 Wanhu wose wahulike wakanganya ng'hani na wa-
longa, “Kila kinhu kotenda goya! Kawatenda hata vinziwi
wahulike na mabubui walonge!”

8

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Alufu Nne
(Mat. 15:32-39)

1 Mazua madodo hamwande, dale kulu diyagwe da wanhu
waiting'hana hamoja. Wanhu wakala wabule kinhu cho-
chose cha kuja, Yesu kawakema wanahina zake kawalon-
gela,
2 “Nowonela bazi wanhu wano, kwavija wakala na nie
mazua madatu, na kipigiti kino wabule kinhu cha kuja.
3 Nihawalongela wachole mkae zao na nzala, wosinduka
mnzila, kwavija wayagwe walawa kutali.”
4 Wanahina zake wamuuza, “Muluwala luno kwahi
munhu kondayazahile mandia ga kuwagwelela wanhu wose
wano?”
5 Yesu kawauza, “Mikate mingahi imulinayo?”
Wamulongela, “Mikate saba.”
6 Yesu kadilongela didale da wanhu dikale hasi. Abaho,
kaisola ija imikate saba, kalonga hewela ha Mulungu,
kaimogola na kuwagwelela wanahina zake wawagolele
iwanhu, na wanahina watenda kamba viwalagizwe.
7 Vivija wakala na visomba vidogodogo. Yesu kalonga
hewela ha Mulungu, vivija kawalongela wanahina zake
wawagolele iwanhu.
8 Wanhu wose waja weguta, wanahina zake wadondola,
wamemeza migelo saba ya vakuja visigale!
9 Wakala wanhu alufu nne. Yesu kawalaga iwanhu
wachole kumwao.
10 Kipigiti kikija kakwela mngalawa hamoja na wanahina
zake wachola muisi ya Dalumanuta.

Mafalisayo Wolonda Mzonza
(Mat. 12:38-42; 16:1-4)

11 Mafalisayo wamcholela Yesu wasonga kuibamilila
nayo. Wamwikila vitega wamulonda yatende mzonza wone
kamba Mulungu kamtogola.
12 Ila Yesu kabweza mhumuzi, kalonga, “Habali wanhu
wa mazua gano wolonda mzonza? Haduhu, nowalongela!
Haduhu ikweli yondamgweleligwe!”
13 Abaho, kawaleka, kakwela muna ingalawa na kasonga
kuloka mwambu uyagwe wa idilamba.

Mela da Mafalisayo na da Helode
(Mat. 16:5-12)

14 Wanahina wakala waisemwile kusola mikate na wakala
na mkate umwe mngalawa.
15 Yesu kawazuma, kawalongela, “Iteganyeni na mela da
Mafalisayo na mela da Helode.”*
16 Wasonga kuilongela wenyego kwa wenyego, “Kolonga
vino kwavija twabule mikate.”
17 Yesu kagatanga gaja gawakalile wolonga, avo kawauza,
“Habali mulongelela avija vimulibule mikate? Ham'vimanya
ama hamnavitanga? Mwabule nzonzi?
18 Muna meso ila hamulola? Muna magwiti ila hamuhu-
lika? Muisemwa
19 avija viniimogole imikate mitano na kuwagwelela
wanhu alufu tano, migelo mingahi ya imikate isigale imdon-
dole?”
Wamwidika, “Longo dimwe na mibili.”
20 Yesu kawauza kabili “Na vinimogole imikate saba na
kuwagwelela wanhu alufu nne, migelo mingahi imemile ya
imikate isigale imdondole?”
Wamwidika, “Saba.”
21 Yesu kawauza, “Mng'hali hamnavitanga?”

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu ako Betisaida

22 Wavika Betisaida, wanhu wamgala munhu kimbugum-
bugu ha Yesu, wamuyalalila yamkwase.
23 Yesu kamgoga mkono ija imunhu kimbugumbugu, kam-
gala kutali na ikiwambo. Kamtemela visite mmeso, abaho,
kamwikila makono gake, kamuuza, “Kodaha kulola kinhu
chochose?”
24 Ija imunhu kalola uchana kalonga, “Nowona wanhu, ila
wokoneka kamba mibiki itembela.”
25 Yesu kamwikila makono mwanza uyagwe mmeso,
mwanza uno kaiyoha kubunhula, na meso gake
gananazuka, kadaha kulola goya kila kinhu.
26 Abaho, Yesu kamulagiza yachole ukae yomgong'ondeza,
yolonga, “Sambiubweleganye muna ikiwambo.”

Petulo Komulonga Yesu
(Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)

27 Abaho, Yesu na wanahina zake wachola kuna iviwambo
behi na Kaisalia Filipi. Viwakalile mnzila kawauza, “Nonge-
leni, wanhu wolonga nie iyo munhu yalihi?”
28 Wamwidika wolonga, “Wayagwe wolonga gweye iyo
Yohana M'batiza, wayagwe wolonga gweye iyo Eliya,
wayagwe wolonga gweye iyo imwe wa wahokozi.”
29 Yesu kawauza, “Na mweye molonga nie iyo munhu
yalihi?”

---

* **8:15** ***Helode*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

Petulo kamwidika, “Gweye iyo Kilisto yasaguligwe na Mulungu.”
30 Abaho, Yesu kawalagiza, “Sambimmulongele munhu yoyose mbuli zino.”

Yesu Kolonga Avija Vondayagaye na Kudanganhika
(Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

31 Abaho, Yesu kasonga kuwafundiza wanahina zake kawalongela, “Nie, Mwana wa Munhu, nolondigwa nigazigwe ng'hani na kulemigwa na wakulu, wakulu wa wakulu wa nhambiko, na wafundiza Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila mazua madatu hamwande nozuka nowa mgima kabili.”
32 Kawalongela kinaganaga. Avo Petulo kamsola kamgala hamgwazo kasonga kumkomhokela.
33 Ila Yesu kahinduka kukisogo, kawalola wanahina zake na kumkomhokela Petulo, yolonga, “Segela hamwangu, Mwenembago! Ngelegeza zako hazilawa ha Mulungu ila zolawa mwa wanhu.”
34 Abaho, Yesu kadikema ididale da wanhu hamoja na wanahina zake kawalongela, “Kamba munhu yahalonda kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego, yaidikwe msalaba wake yanikoleleze.†
35 Kwavija munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake kowagiza, ila munhu yoyose yowagiza ugima wake, sama yangu nie na sama ya Usenga Unogile, koukombola.
36 Vino wanhu wokwing'higwa choni kamba wahag-weleligwa vinhu vose vili muisi, abaho, wawagize ugima wao? Nokona haduhu!
37 Haduhu kinhu chondawalave wabweze ugima wao.
38 Ihawa munhu yahanyonela kinyala nie na mafundo gangu mwa wanhu wano walibule bwembwe da Mulungu na mmazua gano gehile, avo nie, Mwana wa Munhu, nomonela kinyala munhu hiyo vondanize muna iyenzi ya Tata wangu hamoja na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wang'alile.”

9

1 Yesu kagendelela kulonga, “Nowalongela ikweli, hana wanhu hano hawadanganhika mbaka wawone Undewa wa Mulungu ukwiza na mhiko.”

Kugaluka kwa Yesu
(Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

† **8:34** ***Yanikoleleze*** nhegulo yake *yaitogole migayo sama ya Yesu Kilisto.*

2 Vigabitile mazua sita, Yesu kawasola Petulo, Yakobo,
na Yohana, kakwela nao kukigongo kitali weiyeka. Yesu
kagaluka haulongozi wao.
3 Vivalo vake vinang'hazika! Vikala vizelu, haduhu
munhu yoyose muulumwengu yahadahile kuvisuluza
kamba vija.
4 Abaho, waja wanahina wadatu wamona Eliya na Musa
wolongelela na Yesu.
5 Petulo kamulongela Yesu, "Mkulufunzi, vinoga tweye
tukale hano, tuzenge vizewe vidatu, kimwe chako, kiyagwe
cha Musa, na kiyagwe cha Eliya."
6 Petulo haditangile da kulonga kwavija heyo na wayage
wakala wokona bwembwe.
7 Abaho, dilawilila wingu diwagubika, na dihulikwa dizwi
kulawa mdiwingu, dilonga, "Ino iyo Mwanangu yanogele,
mtegelezeni heyo!"
8 Himahima walola kuno na kuno, hawamuwene munhu
yoyose, ila Yesu yeiyeka hamoja na hewo.
9 Viwakalile wohumuluka mkigongo, Yesu kawalagiza,
yowalongela, "Sambimmulongele munhu yoyose gaja ga-
monile, mbaka nie, Mwana wa Munhu, vondanizuke kulawa
mkudanganhika."
10 Wagatogola malagizo gake, ila wenyego kwa wenyego
wasonga kuigela msego mbuli ija, wokiiuza, "Kuzuka kulawa
mkudanganhika ndo choni?"
11 Na hewo wamuuza Yesu, "Habali wafundiza Malagizo
ga Musa wolonga tanhu yeze Eliya?"
12 Yesu kawalongela, "Vivo! Eliya kolongola kwiza, gi-
ladi yeke goya kila kinhu. Habali Nyandiko Zing'alile
zolonga kamba Mwana wa Munhu kogazigwa ng'hani na
kulemigwa?
13 Ila nowalongela kwa vovose, Eliya keza kesha, na
wanhu wamtendela kamba viwalondile, kamba Nyandiko
Zing'alile vuzimulonga."

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43a)

14 Viwaiting'hanile na iwanahina wayagwe, wajona dale
kulu da wanhu diwazunguluka wanahina zake na wafun-
diza wayagwe wa Malagizo ga Musa wokiibamilila.
15 Waja iwanhu viwamuwene Yesu, wakanganya ng'hani
na wamkimbilila wamulamsa.
16 Yesu kawauza wanahina zake, "Moibamilila choni?"
17 Munhu imwe muna ididale da wanhu kamulongela,
"Mkulufunzi, nimgala mmhale wangu kumwako, kwavija
kana kinyamkela na hadaha kulonga.

18 Yaham'vamhila, kom'bwanha hasi na kolawa holovu
mmulomo na kugegedula meno gake na kugangamala
lukuli lwake lose. Niwalongela wanahina zako wamuwinge
ikinyamkela, ila walemelwa."
19 Yesu kawalongela, "Mweye wanhu mulibule nhamanila!
Nokala namwe mbaka zua jaki? Nowazaganya mbaka zua
jaki? Nigalile hano immhale!"
20 Wamgala ha Yesu.
Kinyamkela viyamonile Yesu, bahaja kamgela kisango,
kabwanhika hasi yobimbilika kuno holovu dimulawa mmu-
lomo.
21 Yesu kamuuza tata wa imwana ija, "Kitamu kino kim-
songa mazua gaki?"
Na heyo kamwidika, "Songela udodo wake.
22 Mianza bwando kinyamkela kalonda kumkoma mku-
mulagazila hamoto na mmazi. Kamba vihadahika, utonele
bazi na ututaze!"
23 Yesu kalonga, "Vihadahika! Gose godahika mwa
imunhu yali na nhamanila."
24 Hima tata wa imwana kenula dizwi yolonga, "Notogola,
nhaza niuhume ubezi wa nhamanila unilinayo!"
25 Yesu viyonile dale da wanhu dowakwenhukila, avo
kamkomhokela ikinyamkela kalonga, "Gweye kinyamkela
kinziwi na bubui, nokulongela umulawe mmhale ino na
sambiumwingile kabili!"
26 Kinyamkela kaguta lwangi, abaho, kamgela kisango na
kumulawa. Mmhale iyo koneka konga munhu yadangan-
hike, na wanhu wose walonga, "Kadanganhika!"
27 Ila Yesu kamgoga mkono na kamtaza kwinuka, na heyo
kema wima.
28 Yesu viyengile mng'anda, wanahina zake wamuuza
kinyele, "Habali tweye hatudahile kumuwinga kinyamkela
ija?"
29 Yesu kawedika, "Kinyamkela kamba ino kodaha kulawa
kubitila nhambiko iiyeka, haduhu nzila iyagwe."

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike
(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45)

30 Yesu na wanahina zake wasegela hanhu haja wagen-
delela na mwanza wobitila muisi ya Galilaya. Yesu halondile
munhu yoyose yavitange hanhu hayali,
31 kwavija kakala yowafundiza wanahina zake, yowalon-
gela, "Nie, Mwana wa Munhu, nogeligwa mmakono ga awo
wondawanikome. Ila gahabita mazua madatu nozuka nowa
mgima."

32 Wanahina zake hawavitangile nhegulo ya fundo dino,
na wadumba kumuuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48)

33 Wavika Kapenaumu, viwengile mng'anda Yesu kawauza
wanahina zake, “Mkala mkiibamilila choni mnzila?”
34 Ila hawamwidike, kwavija mnzila wakala wokiibamilila
wenyego kwa wenyego yalihi yali mkulu.
35 Yesu kakala hasi, kawakema wanahina zake longo
dimwe na wabili, kawalongela, “Munhu yahalonda kuwa wa
mwanduso kolondigwa yaibweze mwenyego hachugu cha
wanhu wose na yawe mtumigwa wa wose.”
36 Abaho, kamsola mwana, kamwimiza haulongozi wao.
Kamkumbatila, abaho, kawalongela,
37 “Munhu yoyose yom'bokela imwe wa wana wano
wadodo mtwaga jangu konibokela nie, na munhu yoyose
yonibokela nie hanibokela nie niiyeka ila kom'bokela ayo
yanhumile.”

Munhu Yoyose Yalekile Kuihasanya na Tweye Ka Hamoja na Tweye
(Luk. 9:49-50)

38 Yohana kamulongela, “Mkulufunzi, tumona munhu
yowinga vinyamkela na twaga jako, tumgomesa, kwavija
halawa mdidale jetu.”
39 Yesu kawalongela, “Sambimumgomese, kwavija haduhu
munhu yotenda mzonza mtwaga jangu, abaho, yanonge
vihile.
40 Munhu yoyose yalekile kuihasanya na tweye ka hamoja
na tweye.
41 Nowalongela ikweli, kamba munhu yoyose yahawag-
welela mweye kikasi cha mazi ga kung'wa, kwavija mweye
mwa wanhu wa Kilisto, kobokela maliho gake.

Vinhu Vimgeza Munhu Yengile M'vilozo
(Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2)

42 “Munhu yoyose yondayamtende imwe wa wanhu wano
wadodo yasegeze nhamanila yake kumwangu, vihanogile
munhu ija yafungigwe msingo dibwe kulu da kusiginhila na
kwasigwa m'bahali.
43 Avo kamba mkono wako wokutenda gweye utenda
vilozo, ukanhe! Vinoga kumwako kwingila muugima kuno
ulibule mkono, kubanza kuwa na makono gose mabili,
abaho, wasigwe kuzimu,
44 ako ‘kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na
moto haufaga wondauwalukuze.’

45 Na kamba mgulu wako wokutenda gweye utende vilozo,
ukanhe! Vinoga kumwako kwingila muugima kuno ulibule
mgulu, kubanza kuwa na magulu gose mabili, abaho,
wasigwe kuzimu,
46 ako 'kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na
moto haufaga wondauwalukuze.'
47 Na kamba siso jako dokutenda gweye utende vilozo,
dilave! Vinoga kumwako kwingila Muundewa wa Mulungu
na siso dimwe, kubanza kuwa na meso gose mabili, abaho,
wasigwe kuzimu,
48 ako 'kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na
moto haufaga wondauwalukuze.'
49 "Kila munhu kong'alizwa na moto kamba vija nhosa
viing'alizwa na munyu.
50 "Munyu unoga, ila uhagiza kilandu chake, kodahaze
kuutenda unoge kabili?
"Muwe kamba munyu, mkale mditindiwalo wenyego kwa
wenyego."

10

Yesu Kofundiza Mbuli ya Nyasa
(Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

1 Yesu kahalawa hanhu haja, kachola muisi ya Yudea na
kuloka mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani. Dale
da wanhu bwando dimcholela kabili, na heyo kawafundiza
kamba viyatendaga.
2 Mafalisayo wamcholela na wageza kumwikila vitega
wamulongela, "Tulongele, Malagizo getu gomtogoza munhu
kumwasa mtwanzi wake?"
3 Yesu kawedika, kuwauza, "Musa kawalagiza choni?"
4 Wamwidika wamulongela, "Musa katogoza munhu
yamwandikile lupwilili lwa nyasa mtwanzi wake, abaho,
yamwase."
5 Yesu kawalongela, "Sama ya udala wa mioyo yenu Musa
kawandikila ndagizi ino.
6 Ila songela haichanduso, 'Mulungu viyasongile kulumba,
kalumba mtwanzi na mbigalo.'
7 'Mkilamso kino mbigalo kowaleka tataake na mamaake
na kuilumba na mwehe wake,
8 na wabili wano wowa lukuli lumwe.'* Avo si wabili tena
ila lukuli lumwe.
9 Avo kiyalumbile hamoja Mulungu, munhu sambiyakima-
mazule."
10 Viwengile mng'anda mwanza wa ikabili, wanahina zake
wamuuza Yesu mbuli ija.

* **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

11 Yesu kawalongela, “Munhu yoyose yomwasa mtwanzi
wake na kusola mtwanzi iyagwe, komtendela ugoni mt-
wanzi wake.
12 Vivija mtwanzi yomwasa mbigalo wake na kusoligwa
na mbigalo iyagwe, kotenda ugoni.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)

13 Wanhu wamgalila Yesu wana wadodo yawekile makono
gake, ila wanahina zake wawakomhokela.
14 Yesu viyawawene, kona lusango kawalongela,
“Walekeni wana wadodo weze kumwangu, sambimuwag-
omese kwavija Undewa wa Mulungu wa sama ya wanhu
kamba wano.
15 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yondayaleke ku-
ubokela Undewa wa Mulungu kamba mwana mdodo
hengila himo.”
16 Abaho, kawakumbatila waja iwana na makono gake,
kawekila makono gake, na kuwamoteza.

Mgoli
(Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

17 Yesu viyagendelele na mwanza wake, munhu imwe
kamkimbilila, kamfugamila mavindi haulongozi wake, ka-
muuza, “Mkulufunzi Unogile, nhendeze giladi niubokele
ugima wa digunge?”
18 Yesu kamuuza, “Habali ung'hema nie ninogile? Haduhu
munhu yanogile ila Mulungu yeiyeka.
19 Kuzitanga ndagizi. ‘Sambiukome, sambiutende
ugoni, sambiwibe, sambiulave usindila wa uvwizi,
sambium'vwizile munhu yoyose, wahishimile tataako na
mamaako.’ ”
20 Munhu ija kamulongela, “Mkulufunzi, higo gose niga-
tenda songela haudodo wangu.”
21 Yesu kamulola kamnogela, kamulongela, “Kuhungukilwa na kinhu kimwe. Genda ukaguze vinhu vose vuulinavo, abaho, zihela uwagwelele wakumbulu, avo kowa na ngama kuulanga, abaho, unikoleleze.”
22 Munhu ija viyahulike vija, kakunza kihanga kasegela
kuno yokona giogio, kwavija kakala na mali bwando.
23 Yesu kazunguluka yowalola wanahina zake wose, kawa-
longela, “Vidala munhu mgoli kwingila muna Undewa wa
Mulungu!”
24 Wanahina zake wasinhuka viwahulike mbuli zino, ila
Yesu kagendelela kulonga, “Wanangu, vidala kwingila muna
Uundewa wa Mulungu!

25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha shindano, kubanza
mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu."
26 Wanahina zake wakanganya ng'hani na kukiiuza
wenyego kwa wenyego, "Munhu yalihi yondayadahe kukom-
boligwa?"
27 Yesu kawalola, kawalongela, "Mwa wanhu mbuli ino
haidahika ila sio ha Mulungu, kwavija ha Mulungu vinhu
vose vodahika."
28 Abaho, Petulo kalonga, "Lola, tweye tuleka vinhu vose
na kukukweleleza gweye."
29 Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, munhu yoyose
yalekile ng'anda ama ndugu zake ama lumbu zake ama
mamaake ama tataake ama wanage ama migunda sama
yangu nie na sama ya Usenga Unogile,
30 kobokela mkipigiti kino mianza mia ya ng'anda, wan-
dugu, walumbu, mama, wana, na migunda, na vivija mgayo,
na mkipigiti kikwiza kobokela ugima wa digunge.
31 Ila wanhu bwando wali sambi haulongozi wowa
kuchugu, na wanhu bwando wali sambi kuchugu wowa
haulongozi."

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Avija Vondayadangan-
hike
(Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

32 Yesu na wanahina zake wakala mnzila wokwela
wochola Yelusalemu, Yesu kalongola haulongozi wao.
Wanahina zake wakala wokanganya ng'hani, na wanhu
wakalile womkweleleza hachugu wakala wodumba.
Mwanza uyagwe viyawasolile wanahina zake kawagala
hamgwazo na kuwalongela mbuli zondazimulawilile.
33 Kawalongela "Tegelezeni, tokwela tochola Yelusalemu
ako nie, Mwana wa Munhu, kondanigeligwe mmakono ga
wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga
Musa. Wonitagusa kudanganhika na kunigela mmakono ga
wanhu hawali Wayahudi,
34 na hewo wonitendela mzihaka, wonitemela vizite,
wonilanha mbalati na kunikoma, ila gahabita mazua ma-
datu nozuka."

Yakobo na Yohana Wompula Yesu
(Mat. 20:20-28)

35 Abaho Yakobo na Yohana, wanage Zebedayo, wamc-
holela Yesu wamulongela, "Mkulufunzi, tolonda ututendele
mbuli."
36 Yesu kawauza, "Mbuli yaki?"

37 Wamwidika, “Tutogoze imwe yakale kumkono wako wa
ukulume na iyagwe yakale kumkono wako wa ukumoso
kuna iyenzi yako.”
38 Yesu kawalongela, “Hammanyile kinhu chumpula.
Modaha kuking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa
kung'wela nie? Ama modaha kubatizigwa kamba
vinilondigwa kubatizigwa nie?”
39 Wamulongela, “Todaha.”
Yesu kawalongela, “Moking'wela kikasi cha mgayo
kinilondigwa kuking'wela nie na mobatizigwa kamba
vinilondigwa kubatizigwa.
40 Ila kusagula yalihi yakale kumkono wangu wa ukulume
ama kumkono wangu wa ukumoso haili sang'hano yangu.
Mulungu iyo yondayawagwelele awo watandiligwe ukazi
uno.”
41 Wanahina wayagwe longo dimwe viwahulike mbuli
zija, wawonela lusango Yakobo na Yohana.
42 Avo Yesu kawakema wose hamoja kawalongela,
“M'vimanya waja wogesigwa kamba wandewa wa wanhu
hawali Wayahudi wana udaho mwa wanhu zao, na wakulu
zao wotenda vovose vowolonda.
43 Sambiiwe vino kumwenu. Kamba munhu imwe mdi-
dale jenu yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe mtu-
migwa wa wayage,
44 na munhu imwe mdidale jenu yahalonda kuwa haulon-
gozi, kolondigwa yawe nyakadala wa wose.
45 Kwavija hata nie, Mwana wa Munhu, sizile ku-
sang'hanikiligwa, ila niza kusang'hanika na kulava ugima
wangu giladi niwakombole wanhu bwando.”

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yokemigwa Batimayo
(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

46 Wavika kudiwambo dikemigwa Yeliko, Yesu viyakalile
yolawa mkiwambo na wanahina zake na dale kulu
da wanhu, kimbugumbugu imwe yakalile yopula vinhu
yokemigwa Batimayo mwanage Timayo kakala yakalile hasi
behi na inzila.
47 Viyahulike kamba Yesu wa Nazaleti kobita, kasonga
kwinula dizwi yolonga, “Yesu! Mwana wa Daudi! Nyonela
bazi!”
48 Wanhu bwando wamkomhokela na wamulongela yavu-
dale. Ila kagendelela ng'hani kutoa nyangi, yolonga, “Mwana
wa Daudi! Nyonela bazi!”
49 Yesu kema, kalonga, “Mkemeni.”
Avo wamkema ija imunhu kimbugumbugu wamulongela,
“Deng'helela! Inuka kokukema.”
50 Kajasa guo jake, kazumha kachola ha Yesu.

51 Yesu kamuuza, “Kolonda nikutendele choni?”
Ija imunhu kamwidika, “Mkulufunzi, nolonda kulola.”
52 Yesu kamulongela, “Genda, nhamanila yako ikuhonya.”
Bahaja kadaha kulola na kamkweleleza Yesu mnzila.

11

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Viwavikile behi na wambo da Yelusalemu, wavika Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni, behi na ikiwambo cha Betania. Yesu kawatuma wanahina zake wabili walongole haulongozi.
2 Kawalongela, “Gendeni hana ikiwambo kili haulongozi wenu. Muhavika, mom'vika mwana mhunda yafungigwe hanapapa munhu yoyose. Mfunguleni munigalile.
3 Na kamba munhu yahawauza habali motenda avo, mulongeleni Mndewa komulonda, na sambi baha kom'bweza.”
4 Avo wachola wam'vika mwana mhunda mulubuga, yafungigwe muna ulwivi lwa ng'anda imwe. Viwakalile womfungula,
5 wanhu wakalile wemile behi nawo wawauza, “Habali mumfungula imwana mhunda?”
6 Wawedika kamba Yesu viyawalongele, na hewo wawaleka wachole nayo.
7 Wamgala imwana mhunda ha Yesu, watandika vivalo vao mumgongo wake, na Yesu kakwela mumgongo wake.
8 Wanhu bwando wanzanza vivalo vao mnzila, wayagwe wakanha mitambi mmigunda waiyanzanza mnzila.
9 Wanhu walongole na wose wawawinzile kukisogo wasonga kwinula dizwi wolonga, “Yatogolwe Mulungu! Mulungu ummoteze ayo yokwiza mtwaga da Mndewa!
10 Mulungu uumoteze undewa ukwiza wa Mndewa Daudi, tata wetu! Yatogolwe Mulungu!”
11 Yesu kengila Yelusalemu, kachola na kwingila muna Ing'anda ya Mulungu, kalola kila hanhu. Ila kwavija zua dikala diswile, kachola Betania na wanahina zake longo dimwe na wabili.

Yesu Kawikila Kinyulu Mtini
(Mat. 21:18-19)

12 Imitondo iyagwe, viwakalile wosegela kulawa Betania, Yesu kakala na nzala.
13 Kawona hatalitali m'biki ukemigwa mtini utimile mitepo, avo kachola kuulola siku kovika tini. Ila viyaukwenhukile, kavika mitepo yeka, kwavija haukalile msimu wa tini.

14 Yesu kaulongela uja umtini, “Haduhu munhu yoyose
yondayaje tini kulawa kumwako milongo yose!”
Na wanahina zake wamuhulika.

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

15 Viwavikile Yelusalemu, Yesu kachola Kung'anda ya
Mulungu, kasonga kuwalava hanze wanhu wose wakalile
wogula na kuguza. Kazihindula izimeza za wavunja hela na
ivigoda va waguza njiwa,
16 na hamulekile munhu yoyose yapape kinhu chochose
yakanhize muna idikonhi da Ng'anda ya Mulungu.
17 Abaho, kawafundiza, “Yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, Mulungu kalonga, ‘Ng'anda yangu yokemigwa
ng'anda ya nhambiko za isi zose.’ Ila mweye muigalula
kuwa fiso da wabavi!”
18 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Mala-
gizo ga Musa wahulika, avo wasonga kuzahila nzila ya
kumkoma Yesu. Ila wamdumba kwavija dale jose da wanhu
dikala dokanganya mafundo gake.
19 Viivikile ichungulo, Yesu na wanahina zake wasegela
hakiwambo kija.

Fundo da Mtini
(Mat. 21:20-22)

20 Imitondo iyagwe, viwakalile wobita mnzila, wawona
umtini unyala kusongela kunhembeti mbaka mmizizi.
21 Petulo kakumbukila mbuli zija Yesu zayaulongele um-
tini, kamulongela Yesu, “Lola, mkulufunzi, uja umtini uwik-
ile kinyulu uholola!”
22 Yesu kawedika, “Mtamanileni Mulungu.
23 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yahakilongela
kigongo kino, ‘Goboka ukalagalile m'bahali,’ bila kudung-
wadungwa mmoyo wake ila kotamanila gaja gayalongile,
kotendeligwa.
24 Avo nowalongela, avija vumtambika na kupula kinhu
kulawa ha Mulungu, tamanileni kamba m'bokela, na mog-
weleligwa kinhu chochose chumpula.
25 Na muhawa muna inhambiko, geleni kumgongo kinhu
chochose chumuihasanye na munhu yoyose, avo Tata wenu
wa kuulanga kovigela kumgongo vilozo venu vumtendile.”
26 Avo kamba hamuwagela waenu kumgongo, na Tata
wenu havigela kumgongo vilozo venu vimtendile.*

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

* **11:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26.

27 Wavika Yelusalemu mwanza uyagwe. Yesu viyakalile
yotembela kuna Ing'anda ya Mulungu, wakulu wa wakulu
wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa na iwakulu
wamcholela,
28 wamuuza, “Kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Yalihi
yakugwelela udaho wa kutenda mbuli zino?”
29 Yesu kawedika kawalongela, “Nowauza mbuli imwe na
muhanidika, nowalongela notenda mbuli zino na udaho
ulihi.
30 Nilongeleni, Yohana kapata kwahi udaho wa kubatiza,
kapata kulawa ha Mulungu ama ulawa ha wanhu?”
31 Wasonga kuibamilila wenyego kwa wenyego, “Tu-
longeze? Tuhalonga, ‘Ulawa ha Mulungu,’ kolonga, ‘Habali
hamumtegeleze Yohana?’
32 Ila sambitulonge, ‘Ulawa ha wanhu.’ ” Wawadumba
wanhu, kwavija wanhu wose watogola kamba Yohana
kakala muhokozi.
33 Avo wamulongela Yesu, “Hatuvimanyile.”

Yesu kawalongela, “Na nie siwalongela kamba notenda
mbuli zino na udaho ulihi.”

12

Hala da Walimi Mumgunda wa Mizabibu
(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

1 Abaho, Yesu kalonga nao mmahala, “Munhu imwe kakala
na mgunda wa mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba
lwingila lwa kukamulila zabibu na kuzenga ulingo. Abaho,
kawapangiza walimi, kachola isi ya kutali.
2 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kamtuma
nyakadala wake ha iwalimi yakamsolele fungu jake da
izizabibu.
3 Iwalimi wamnwang'hula ija inyakadala, wamtoa, na
wam'bweza bila kinhu.
4 Abaho, mwene mgunda kamulongela nyakadala iyagwe
yachole ha iwalimi yakamsolele zabibu zake, waja iwalimi
wamtoa mdipala na kumtendela mbuli za kumgela kinyala.
5 Mwene mgunda kamulagiza nyakadala iyagwe, na heyo
wamkoma. Na kawalagiza nyakadala wayagwe bwando,
wayagwe wawatoa na wayagwe wawakoma.
6 Munhu yasigale wa kumulagiza kakala mwanage mno-
gelwa ng'hani wa mwene mgunda. Avo hakimambukizo,
kamulagiza mwanage ha iwalimi, kalonga, ‘Kwa vovose ino
womuhishimila, kwavija mwanangu.’
7 Ila waja iwalimi wakiilongela, ‘Ino iyo mwana wa mwene
mgunda. Haya izoni tumkome, na uhazi wake wowa wetu!’

8 Avo wamnwang'hula imwana wa mwene umgunda
wamkoma na kumwasa hanze ya umgunda wa imizabibu."
9 Yesu kauza, "Abaho, kotenda choni ija imunhu yali
na umgunda? Kokwiza na kowakoma iwalimi waja na
kuwagwelela walimi wayagwe.
10 Hamzisomile Nyandiko zino Zing'alile?
'Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza
mabwe gose.
11 Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso getu!' "
12 Wakulu wa Wayahudi wageza kumgoga Yesu, kwavija
wavitanga kamba kalonga hala dino yowalonga hewo. Ila
wakala wowadumba wanhu, avo wamuleka wachola na zao.

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)

13 Mafalisayo na wanhu wa Helode* walagizwa na wakulu
wa Wayahudi ha Yesu wamwikile vitega mkumuuza.
14 Wamcholela wamulongela, "Mkulufunzi, tuvitanga
kamba gweye kolonga mbuli zili kweli, bila kudumba
ngelegeza za wanhu. Humdumba munhu yoyose, ila kofun-
diza ikweli ya Mulungu mwa wanhu. Tulongele, totenda
galemigwe na Malagizo getu vituliha kodi ha Kaisali?"†
15 Ila Yesu kavitanga vitega vao kawalongela, "Habali
mgeza kunikila vitega? Nigalileni ihela niilole."
16 Wamgalila hela imwe, kawauza, "Kihanga na ditwaga
dino va munhu yalihi?"
Wamwidika, "Va Kaisali."
17 Avo Yesu kawalongela, "Mulonga goya, avo ga Kaisali
mgweleleni Kaisali, na ga Mulungu mgweleleni Mulungu."
Na hewo wakanganya ng'hani vija viyawedike.

Mbuza ya Kuzuka
(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

18 Abaho, Masadukayo, awo wolonga kamba wanhu
hawazuka kulawa mkudanganhika, wamcholela Yesu wa-
muuza,
19 "Mkulufunzi, Musa katwandikila, 'Ihawa munhu kadan-
ganhika na kuleka mtwanzi halelile nayo mwana, mkulu
wake ama mdodo wake ija yadanganhike kolondigwa yam-
sole ija ikizuka, yamulelele wana indugu yake yadangan-
hike.'

---

* **12:13** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.* † **12:14** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

20 Avo kukala na wanhu saba wambigalo wa mulango
umwe, mkulu wao kasola mtwanzi, kadanganhika bila
kulela nayo wana.
21 Abaho, waikabili kamsola ija imtwanzi, vivija kadan-
ganhika bila kulela nayo wana. Na waikadatu gam'vika
gagaja,
22 na wasigale wose saba, wanhu wose saba wamsola
mtwanzi ija na wadanganhika bila kulela nayo wana. Haki-
mambukizo, ija imtwanzi na heyo kadanganhika.
23 Avo wanhu wose wadanganhike wahazuka wawe wag-
ima muna idizua da kuzuka kwa wanhu wose, mtwanzi ija
kowa mtwanzi wa munhu yalihi? Kwavija wanhu wose saba
wakala wamsolile."
24 Yesu kawedika, "Muhonyela ng'hani! Kwavija hamzi-
manyile Nyandiko Zing'alile ama mhiko za Mulungu.
25 Wanhu wadanganhike wahazuka hawasola ama ku-
soligwa, wowa kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
26 Avo tuilole mbuli ya kuzuka kwa wanhu wadanganhike,
hamsomile mkitabu cha Musa hanhu handikigwe kitutua
kikwaka? Mulungu kalongaze? Kalonga, 'Nie iyo Mulungu
wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.'
27 Heyo si Mulungu wa wanhu wadanganhike ila Mulungu
wa wanhu wagima. Mweye muhonyela ng'hani!"

Ndagizi Ng'hulu Kubanza Zose
(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

28 Mfundiza Malagizo ga Musa yakalile haja, kahulika
viwakalile wokiibamilila. Kona kamba Yesu kamsambulila
vinogile, avo kamcholela na mbuza, kamuuza, "Ndagizi ilihi
ili ng'hulu kubanza zose?"
29 Yesu kamwidika, "Ndagizi ili ng'hulu kubanza zose iyo
ino. 'Tegeleza Islaeli! Mndewa Mulungu wetu iyo Mndewa
yeiyeka.
30 Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose,
na loho yako yose, na nzonzi zako zose, na mhiko zako zose.'‡
31 Ndagizi ya ikabili iyo ino, 'Mnogele munhu wa habehi
nagwe kamba vukiinogela mwenyego.'§ Haduhu ndagizi
ziyagwe zili ng'hulu kubanza zino mbili."
32 Ija mfundiza Malagizo ga Musa kamulongela Yesu,
"Mkulufunzi, kulonga goya! Kulonga ili kweli, vuulongile
kamba Mndewa yeiyeka iyo Mulungu na haduhu mulungu
iyagwe ila heyo.
33 Kumnogela Mulungu na moyo wako wose, na nzonzi
zako zose, na mhiko zako zose, na mnogele munhu

‡ **12:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:4-5.
§ **12:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

wa habehi nagwe kamba vukiinogela mwenyego, vinoga ng'hani kubanza kumulavila Mulungu nhosa zose za kulukuza na zija zili si za kulukuza."

34 Yesu viyonile ija imunhu kalonga galawile mmoyo, kamulongela, "Huli kutali na Undewa wa Mulungu."

Kulawila haja haduhu munhu yamuuzile Yesu mbuli yoyose.

Mbuza ya Kilisto
(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

35 Yesu viyakalile yofundiza Kuing'anda ya Mulungu, kawauza, "Habali wafundiza Malagizo ga Musa wolonga kamba Kilisto iyo mwana wa Daudi?

36 Daudi mwenyego kalongozigwa na Loho wa Mulungu, kalonga,

'Mndewa kamulongela Mndewa wangu.
Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka zako hasi ya magulu gako.'

37 "Daudi mwenyego komkema Kilisto 'Mndewa.' Avo kodahaze Kilisto kulawa mulukolo lwake?"

Yesu Kowazuma Wanhu Kamba Waiteganye na Wafundiza Malagizo ga Musa
(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

Dale kulu da wanhu dikala dimtegeleza Yesu mkudeng'ha.

38 Viyakalile yofundiza kalonga, "Iteganyeni na wafundiza Malagizo ga Musa. Wonogelwa kuzungulukazunguluka kuno wavalile mikanzu mitali na wonogelwa kulamsigwa na hishima mmasoko,

39 na kusagula vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko na hanhu hanogile kuna izisona.

40 Wowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye hameso ga wanhu. Nhaguso yao yowa ng'hulu ng'hani!"

Nhosa ya Kizuka
(Luk. 21:1-4)

41 Yesu kakala habehi na ikia cha kulavila nhosa, kakala yowalola wanhu volava hela zao muna ikia cha kulavila nhosa. Wanhu wagoli walava hela bwando,

42 abaho, keza kizuka mkumbulu kalava hela mbili ndodo ng'hani.

43 Yesu kawakema wanahina zake hamoja kawalongela, "Nowalongela ikweli, kizuka ino mkumbulu kalava hela bwando kubanza wanhu wose.

44 Kwavija wayagwe walava vinhu viwabanzile, ila kizuka ino hamoja na ukumbulu wake, kalava vose vayalinavo."

13

Yesu Kolonga Mbuli ya Kubanangigwa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Yesu viyakalile yolawa Kuing'anda ya Mulungu,
mwanahina wake imwe kamulongela, “Mkulufunzi! Lola
mabwe gaja vigali makulu na zing'anda vuzinogile ng'hani!”
2 Yesu kamulongela, “Kuzona ng'anda zino ng'hulu?
Haduhu dibwe hano dondadisigale hadili, gose gobo-
moligwa na kwasigwa hasi.”

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Luk. 21:7-19)

3 Yesu kakala yakalile Hakigongo cha Mizaituni, kikalile
kigongo kwa kigongo na Ing'anda ya Mulungu. Petulo,
Yakobo, Yohana, na Endelea wamuuza kinyele,
4 “Tulongele, mbuli zino zolawila zua jaki? Na tulongele,
choni chondakilawile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha
mbuli zino zose kulawililа?”
5 Yesu kawalongela, “Teganyeni, munhu yoyose sam-
biyawavwizile.
6 Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga ‘Nie
iyo Kilisto!’ na kuwavwizila wanhu bwando.
7 Muhahulika ng'hondo na singilimo za ng'hondo, sam-
bimdumbe. Vinhu kamba avo volondigwa vilawile, ila
ikimambukizo hakinavika.
8 Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wogomba na
undewa uyagwe, kowa na mgudemo wa isi hanhu na hanhu
na nzala. Gano gose gowa kamba usungu wa mwanduso wa
kulela mwana.
9 “Teganyeni, kwavija mogogigwa na kugaligwa m'vitala,
molanhigwa mzing'anda za nhambiko. Mogaligwa haulon-
gozi wa iwakulu wa isi na wandewa sama yangu kamba
usindila kumwao.
10 Na Usenga Unogile wolondigwa tanhu upetigwe muisi
zose kipigiti king'hali ikimambukizo hakinavika.
11 Muhagogigwa na kugaligwa m'vitala, sambimgelegeze
kija chondamulonge. Kipigiti kihavika, longeni gogose
gondamgweleligwe. Kwavija mbuli zondamulonge haziwa
zenu mweye, ila zolawa ha Loho wa Mulungu.
12 Ndugu komuhonza ndugu yake giladi yakomigwe, na
tata komuhonza mwanage. Wana wowahonza watata na
wamama zao na kuwatenda wadanganhike.
13 Wanhu wose wowehila mweye sama yangu, ila yon-
dayananahile mbaka hakimambukizo kokomboligwa.

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi
(Mat. 24:15-28; Luk. 21:20-24)

14 “Kipigiti chokwiza vondamone ‘Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi’ kima hanhu hakilondigwe kukala.” Munhu yosoma na yaitange nhegulo yake! Yesu kagendelela kulonga, “Avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo.
15 Munhu yali mkiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi ama yengile mng'anda yakasole kinhu chochose.
16 Yali kumgunda sambiyabwele ukae kusola kivalo chake.
17 Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda na wokong'heza mmazua higo!
18 Tambikeni giladi Mulungu yazitende mbuli zino sambizilawile mkipigiti cha kihuhe!
19 Kwavija mgayo wa mazua higo wowa mkulu kubanza mgayo wowose woneke songela haichanduso Mulungu vayalumbile iisi mbaka vino. Na haulawila mgayo kamba hiwo milongo yose ikwiza.
20 Kamba Mndewa yahalekile kugahunguza mazua higo, haduhu munhu yahahonile. Ila sama ya awo wamnogele Mulungu, awo yaawasagule, kagahunguza mazua higo.
21 “Abaho, kamba munhu yoyose yahawalongela, ‘Lola, Kilisto kahano!’ ama ‘Kakuja!’ sambimumtegeleze.
22 Kwavija wolawila makilisto wa uvwizi na wahokozi wa uvwizi. Wotenda vilaguso na mikanganyo giladi vihadahika wawakonge hata wanhu wasaguligwe na Mulungu.
23 Teganyeni! Niwalongela mbuli zose kipigiti king'hali hakinavika.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)

24 “Avo muna gamazua higo kipigiti cha mgayo vondakimale, zua doziziwala, mulenge haulava mulangaza wake,
25 nhondo zolagala kulawa kuulanga, na mhiko za kuulanga zokwekwesigwa kulawa hazikalile.
26 Abaho, wonyona nie, Mwana wa Munhu, nikwiza na mawingu na mhiko na yenzi ng'hulu.
27 Abaho, nowatuma wasenga wa Mulungu wa kuulanga kuna zing'ambu nne za ulumwengu wawaduganye wanhu wasaguligwe na Mulungu kulawa ng'ambu imwe ya ulumwengu mbaka ng'ambu iyagwe ya ulumwengu.

Hala da Mtini
(Mat. 24:32-35; Luk. 21:29-33)

28 “Muifundize mum'biki wa mtini. Matambi gake gahasonga udeke wa kuzuka na kulava matepo, movitanga kamba vuli da mmabehi.

29 Vivija na mweye, muhazona mbuli zino zolawila,
m'vitange kamba mbuli zino za mmabehi kusonga.
30 Nowalongela ikweli, mbuli zino zose zolawilila ing'hali
wanhu wa mulelo uno hawanadanganhika.
31 Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Haduhu Yotanga Zua ama Saa
(Mat. 24:36-44)

32 “Kwa vovose haduhu munhu yoitanga saa ama zua
dilihi mbuli zino vondazilawile, sio wasenga wa Mulungu
wa kuulanga ama nie, Mwana, ila Tata yeiyeka iyo yoitanga.
33 Goneleleni na teganyeni, kwavija ham'vitanga kipigiti
kilihi mbuli zino vondazilawile.
34 Volinga kamba munhu yawagwelele nyakadala zake
kila munhu na sang'hano yake ya kutenda na kumulongela
mwimiliza ulwivi yagonelele, abaho, kachola mwanza na
kuwaleka nyakadala zake wosang'hanika.
35 Avo goneleleni kwavija hamkimanyile kipigiti mwene
ng'anda vondayeze, siku ichungulo ama ikilo kikulu ama
nzogolo zikwika ama imitondo.
36 Ihawa yeheza mkuwasinhukiza, sambiyawavike
muwasile.
37 Avo kinilonda kuwagong'ondeza, nowalongela wose
kamba, goneleleni!”

14

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Gakala gasigale mazua mabili kuvikila Pasaka na Lusona
lwa Imikate Ilibule Mela. Wakulu wa wakulu wa nhambiko
na wafundiza Malagizo ga Musa wakala wozahila nzila ya
kumgoga Yesu kinyele wamkome.
2 Walonga, “Sambitutende gano mkipigiti cha ulusona,
ama wanhu wosongeza mzahimzahi.”

Yesu Kobakigwa Mavuta hiko Betania
(Mat. 26:6-13; Yoh. 12:1-8)

3 Yesu viyakalile Betania, yoja hameza mng'anda ya
munhu imwe yokemigwa Simoni yakalile na utamu wa
dikulu, mtwanzi imwe keza na nyhupa ya alabasta ili na
mavuta ga kunung'hila ga hela bwando, gatendigwe na nado
inogile. Kaifungula inyhupa na kumwitila Yesu gamavuta
mmwiti.
4 Wanhu wayagwe wakalile haja wehilwa, wailongela,
“Habali mavuta gano ga kunung'hila gobanangwa kamba
vino?

5 Gahaguzigwe zihapatikane hela zidaha kuliha kitumetume cha mulao umwe, na zihela wahagweleligwe wakumbulu!" Wamkomhokela ng'hani mtwanzi ija.
6 Ila Yesu kawalongela, "Mulekeni, habali mumgaza? Kanhendela kinhu kinogile ng'hani.
7 Wakumbulu mokala nao mazua gose, na muhalonda kuwagwelela vinhu kipigiti chochose mowagwelela. Ila nie sikala na mweye mazua gose.
8 Katenda chayadahile, kalubaka mavuta lukuli lwangu kulutanda na mazisi mazua ga hamwande.
9 Nowalongela ikweli, kila hanhu hondaupetigwe Usenga Unogile muulumwengu wose, kino chayatendile mtwanzi ino cholongwa mkumkumbukila heyo."

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

10 Abaho, Yuda Isikalioti, imwe wa wanahina longo dimwe na wabili, kachola ha wakulu wa wakulu wa nhambiko giladi yamuhonze Yesu kumwao.
11 Wadeng'helela ng'hani viwahulike gaja gayalongile, wailagana kumgwelela hela. Avo kasonga kuzahila nzila ya kumgela mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake
(Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14, 21-23; Yoh. 13:21-30)

12 Muna dizua da mwanduso wa Ulusona lwa Imikate Ilibule Mela, idizua ajo wana ng'hondolo wa Pasaka vowochinjigwa, wanahina zake wamuuza, "Kwahi kuulonda tuchole tukakutandile mandia ga Pasaka?"
13 Yesu kawalagiza wanahina zake wabili kawalongela, "Gendeni mkiwambo, mom'vika mbigalo yapapile nongo ya mazi. Mkwelelezeni
14 mbaka hana ing'anda yondayengile, mulongeleni mwene ng'anda, 'Mkulufunzi kouza, Dakwahi digati da wahenza kondanidile mandia ga Pasaka na wanahina zangu?'
15 Kowalagusila gati kulu da uchana, difagiligwe na kuhambigwa. Tutandileni mandia himo."
16 Wanahina walawa, wachola hakiwambo, wavika kila kinhu kamba viyawalongele. Avo wagatanda gamandia ga Pasaka.
17 Viivikile ichungulo, Yesu keza na wanahina zake longo dimwe na wabili.
18 Viwakalile hameza woja, Yesu kalonga, "Nowalongela ikweli, munhu imwe mmwanza wenu yoja hamoja na nie, konihonza."
19 Wanahina wona giogio, na wasonga kumuuza imweimwe, "Nie, Mndewa?"

20 Kawalongela, “Imwe mmwanza wenu mweye longo
dimwe na wabili yozanhika mkate mkia hamoja na nie.
21 Nie, Mwana wa Munhu, nodanganhika kamba
Nyandiko Zing'alile vuzimulonga, ila kogaya ng'hani munhu
ija yondayanihonze nie, Mwana wa Munhu! Vihanogile
munhu ija sambiyaleligwe!”

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-30; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25)
22 Viwakalile woja, Yesu kasola mkate, kalonga hewela ha
Mulungu, kaumogola kawagwelela wanahina zake, kawa-
longela, “Usoleni, uno uwo lukuli lwangu.”
23 Abaho, kasola kikasi, kalonga hewela ha Mulungu,
abaho, kawagwelela wanahina zake, na wose wang'wa.
24 Kawalongela, “Uno uwo mulopa wangu wa lagano
witika sama ya wanhu bwando.
25 Nowalongela ikweli, sing'wa kabili mulelo uno wa
zabibu mbaka zua dija vondaniung'we wa sambi muna
Undewa wa Mulungu.”
26 Viwamambukize kwimba wila, wachola kuna Ikigongo
cha Mizaituni.

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele
(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)
27 Yesu kawalongela wanahina zake, “Mweye mose,
mong'himbila na kundeka, kamba Zinyandiko Zing'alile
vuzilonga, ‘Nomtoa imchunga, na iwang'hondolo wop-
wililika.’
28 Ila nihazuka kulawa mkudanganhika, nowalongola
nochola Galilaya.”
29 Petulo kamulongela, “Kamba wose wahakuleka ila nie
sikuleka!”
30 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, ikilo ya lelo,
nzogolo hanakwika mianza mibili,* konibela mianza mi-
datu.”
31 Ila Petulo kagangamiza yolonga, “Hata kamba nihadan-
ganhika hamoja na gweye, nidanganhike, ila nie sidaha
kukubela gweye!” Na wanahina wose wasigale walonga
vivo.

Yesu Kotambika hiko Getisemane
(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)
32 Wavika hanhu hakemigwe Getisemane, Yesu kalonga na
wanahina zake, “Kaleni hano, nitambike.”
33 Kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana na heyo
mwenyego. Kasonga kudungwadungwa na kugaya mmoyo,

* **14:30** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mianza mibili.***

34 kawalongela, “Moyo wangu una giogio ng'hani behi na
kudanganhika, kaleni hano mgonelele.”

35 Kachola hamwande kidogo, kafugama mavindi, katam-
bika kalonga, vihadahika sambiyabitile muna ikipigiti cha
mgayo.
36 Katambika yolonga, “Tataangu! Gose godahika
kumwako. Nisegezele kikasi kino cha mgayo. Ila sio kamba
vinilonda nie, ila kamba vuulonda gweye.”

37 Abaho, kabwela ha wanahina zake kawavika wawasile.
Kamulongela Petulo, “Simoni, kuwasa? Hudahile kugonelela
hata saa dimwe?”
38 Kawalongela, “Goneleleni, na mtambike giladi sam-
bimwingile mkugezigwa. Kwavija loho yolonda, ila lukuli
lutepweta.”

39 Kachola mwanza uyagwe, katambika yolonga mbuli
zizija.
40 Viyabwelile kawavika wawasile kabili, kwavija meso
gao gakala gamemile utulo. Wakala wabule da kumulon-
gela.

41 Viyawabwelele mwanza wa ikadatu, kawalongela,
“Mng'hali wasa na kuhumula? Yotosha! Kwavija kipig-
iti kivika! Lola, nie, Mwana wa Munhu, nohonzigwa,
mkugeligwa mmakono ga wanhu wali na vilozo.
42 Lamukeni tuchole. Lola, munhu yonihonza ka
mmabehi!”

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

43 Yesu viyakalile yogendelela kulonga, Yuda, imwe wa
waja wanahina longo dimwe na wabili, kavika. Keza na
dale da wanhu wapapile mizele na mimbwego, wakala
watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko, wafundiza
Malagizo ga Musa, na wakulu.
44 Ija imunhu yamuhonzile kakala yawagwelele kilaguso
kawalongela, “Munhu yondanimnonele iyo immulonda.
Mgogeni mumsole mchole nayo kuno mmwimiliza ng'hani.”

45 Yuda viyavikile, hima kachola ha Yesu na kulonga,
“Mkulufunzi!” Abaho, kamnonela.
46 Avo wagolosa makono gao na kumgoga.
47 Ila munhu imwe yakalile yemile hamoja na Yesu,
kasomola zele jake na kumuyenza nyakadala wa Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko na kumkanha gwiti jake.
48 Yesu kawauza, “Mwiza na mizele na mimbwego kuni-
goga nie kamba vija nie na m'bavi?

49 Mazua gose nikala hamoja na mweye nifundiza kuna
Ing'anda ya Mulungu, hamunigogile. Ila Nyandiko Zing'alile
zolondigwa zivikile kamba vuzandikigwe."
50 Abaho, wanahina zake wose wamuleka, wakimbila.
51 Mmhale imwe yakalile yavalile guo da kuigubika kakala
yomkweleleza Yesu. Wageza kumgoga,
52 ila kadileka idiguo da kuigubika kuchugu na kukimbila
mwazi.

Yesu Haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

53 Abaho, wamsola Yesu na kumgala ha Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko, na wakulu wa wakulu wa nhambiko,
na iwakulu na wafundiza Malagizo ga Musa, wose wait-
ing'hanila.
54 Petulo kamkoleleza Yesu kutalitali mbaka kengila
mdikonhi da ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nham-
biko. Kakala hasi hamoja na wemilizi, yokota moto.
55 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Ikitala chose
Kikulu cha Isi ya Wayahudi wageza kuzahila mbuli ya
kumgela m'vilozo Yesu giladi wamkome, ila hawapatile.
56 Wanhu bwando walava usindila wa uvwizi, ila usindila
wao hauiduganye.
57 Abaho, wanhu wenuka na kumulonga Yesu mbuli za
uvwizi, walonga,
58 "Tumuhulika yolonga, 'Noibomola Ng'anda ino ya Mu-
lungu izengigwe na wanhu. Na gahabita mazua madatu
noizenga iyagwe ayo haizengigwe na wanhu.' "
59 Vivija usindila wao hauiduganye.
60 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kenuka
haulongozi wao wose kamuuza Yesu, "Kwabule cha kwidika
mnhaguso zino zose zowokutagusa?"
61 Ila Yesu kanyamala na halongile chochose. Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza Yesu mwanza
uyagwe, "Gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu Mwene
Yenzi?"
62 Yesu kalonga, "Iyo nene. Na monyona nie, Mwana wa
Munhu, nikalile ng'ambu ya ukulume ya Ukulu, nikwiza na
mawingu ga kuulanga!"
63 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kasinhuka,
kadega guo jake, kalonga, "Hatulonda wasindila wayagwe!
64 Muuhulika ufukuzi wake! Mweye molongaze?"
Wose walamula walonga, "Kaloza, kolondigwa
yakomigwe."
65 Wanhu wayagwe wasonga kumtemela mate, wamgu-
bika ikihanga, abaho, wamtoa, walonga, "Zuza, yalihi yaku-
toile!" Na wemilizi wamsola wamtoa makofi.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

66 Petulo viyakalile yakalile hasi mdikonhi, mtwanzi imwe
mtumigwa wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko keza
behi nayo.
67 Viyamuwene Petulo yokota moto, kamulola ng'hani,
abaho, kamulongela, “Gweye nagwe kukala hamoja na Yesu
wa Nazaleti?”
68 Ila Petulo kabela, kamulongela, “Sikimanya, ama siki-
tanga chuulonga.” Abaho, kalawa kunze mkubitila mulwivi
lwa haulongozi, kipigiti kikija nzogolo keka.†
69 Ija imtumigwa wa kitwanzi kamona Petulo mwanza
uyagwe, kasonga kubwelela kulonga mbuli iija ha wanhu
wemile behi nayo, “Ino ka mmwanza wao!”
70 Ila Petulo kabela mwanza uyagwe.
Kipigiti kidodo hamwande, wanhu wakalile wemile behi
wamulongela Petulo mwanza uyagwe, “Sambiubele, gweye
kwa mmwanza wao, kwavija na gweye kwa Mgalilaya.”
71 Kasonga kudukumiza na kuiduila, “Simtangile munhu
ino yummulonga mbuli zake!”
72 Abaho, bahaja nzogolo keka mwanza uyagwe, abaho,
Petulo kakumbukila avija vayamulongele Yesu, “Nzogolo
hanakwika mianza mibili,‡ konibela mianza midatu.” Kabe-
mendeka kakala hasi kasonga kulila.

15

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Luk. 23:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Ulukwili, wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana
hima na iwakulu, wafundiza Malagizo ga Musa, na Ikitala
chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na kugelegeza vondawa-
tende. Wamdaza Yesu minyolo, wamgala na kumgwelela
Pilato.
2 Pilato kamuuza, “Gweye iyo Mndewa wa Wayahudi?”
Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga avo.”
3 Wakulu wa wakulu wa nhambiko wamtagusa Yesu vinhu
bwando,
4 avo, Pilato kamuuza mwanza uyagwe, “Hulonda
kwidika? Tegeleza mbuli zao zose zowokutagusa!”
5 Mwanza uyagwe Yesu halongile mbuli, na Pilato kakan-
ganya.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

† **14:68** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***kipigiti kikija nzogolo keka.***
‡ **14:72** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mianza mibili.***

6 Kila Lusona lwa Pasaka Pilato kakala yazoele kumfungulila mfungigwa imwe, ija wanhu iwamulondile.
7 Kipigiti kija munhu yakemigwe Balaba kakala mkifungo sama ya kuwadulukila wanhu wa silikali, na kukoma mkipigiti cha umzahimzahi wa kuilema silikali.
8 Dale da wanhu dimwizila Pilato, wasonga kumuuza yawatendele kamba viyawatendelaga.
9 Kawauza, “Molonda niwalekesele Mndewa wa Wayahudi?”
10 Kwavija heyo kavitanga kamba, wakulu wa wakulu wa nhambiko wakala wamgalile Yesu kumwake sama ya migongo.
11 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko wawaswagiza didale da wanhu dimulongele Pilato yawafungulile Balaba.
12 Pilato kalonga mwanza uyagwe, “Molonda nimtende choni munhu ino imumkema Mndewa wa Wayahudi?”
13 Watoa nyangi walonga, “Muwambe mumsalaba!”
14 Pilato kauza, “Ila choni chayatendile munhu ino?”
Wose wongeza kutoa nyangi, “Muwambe mumsalaba!”
15 Pilato kalonda yawanogeze ididale da wanhu, avo, kawalekesela Balaba. Abaho, kalagiza Yesu yalanhigwe abaho kamgela mmakono ga asikali wakamuwambe mumsalaba.

Asikali Womtendela Uponela Yesu
(Mat. 27:27-31; Yoh. 19:2-3)
16 Asikali wamsola Yesu wamwingiza mdikonhi da iding'anda da kindewa na kuwakema hamoja asikali wasigale.
17 Wam'vaza Yesu guo da zambalau, waluka mkungo wa mizomola, wam'vaza mditwi jake.
18 Abaho, wasonga kumulamsa mumzihaka, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!”
19 Wamtoatoa na ludete mditwi, wamtemela mate, wamfugamila mavindi na kumwinamila.
20 Viwamambukize kumtendela uponela, wam'vula idiguo da zambalau, abaho, wam'vaza vivalo vake. Abaho, wamulava hanze ya idiwambo wakamuwambe mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)
21 Munhu imwe kulawa isi ya Kilene yokemigwa Simoni, tata wa Alekizanda na Lufo, kakala yokwingila mdiwambo kulawa kumigunda, asikali wamshulutiza yaupape msalaba wa Yesu.
22 Wamsola Yesu wamgala hanhu hakemigwe Goligota, nhegulo yake, “Hanhu ha Fulu da Pala.”

23 Wageza kumgwelela divai igeligwe manemane,* ila
Yesu haing'wile.
24 Abaho, wamuwamba mumsalaba na kuigolela vivalo
vake wenyego kwa wenyego, watoa kula walamule yalihi
yapate kivalo kilihi.
25 Ikala saa ndatu ya imitondo viwamuwambile mumsal-
aba.
26 Lupwilili lwa nhaguso yake lwandikigwa vino, "MNDEWA
WA WAYAHUDI."
27 Na vivija wabavi wabili wawawamba mumsalaba
hamoja na Yesu, imwe ng'ambu yake ya ukulume na iyagwe
ng'ambu yake ya ukumoso.
28 Na Nyandiko Zing'alile zolonga, "Kapetigwa hamoja na
watenda gehile," zivikila.
29 Wanhu wabitile behi na haja wamwasila maligo
watigisa mapala gao na kulonga, "Aha! Gweye ulondile
kuibananga Ng'anda ya Mulungu na kuizenga mmazua
madatu,
30 uikombole mwenyego, uhumuluke mumsalaba!"
31 Vivija wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafun-
diza Malagizo ga Musa wamtendela uponela, wenyego kwa
wenyego wolonga, "Kawakombola wayagwe, ila hadahile
kukiikombola mwenyego!
32 Tumulole Kilisto Mkombola, Mndewa wa Islaeli, yahu-
muluke kulawa mumsalaba, na tweye tumtogole!"
Vivija na waja wabili wawambigwe hamoja nayo wa-
muliga Yesu.

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)
33 Viivikile saa sita imisi, isi yose ikala igubikwe na ziza
mbaka saa tisa ichungulo.
34 Viivikile saa tisa, Yesu kenula dizwi kalila yolonga, "Eloi,
Eloi, lama sabakitani?" nhegulo yake "Mulungu wangu,
Mulungu wangu, habali undekile?"
35 Wanhu wakalile behi wahulika mbuli zija, walonga,
"Tegeleza, komkema Eliya!"
36 Munhu imwe kakimbila, kazabika siponji† mdivai ig-
waduke kaika kuisota ya lumango, na kumgwelela Yesu
yang'we, yolonga, "Beta tulole kamba Eliya kokwiza ku-
muhumulusa kulawa mumsalaba!"
37 Yesu kenula dizwi kaguta ng'hani, abaho, kadangan-
hika.
38 Guo ditungikwe Mng'anda ya Mulungu didegeka vi-
danga vibili, kulawa uchana mbaka hasi.

---

* **15:23** ***Manemane*** iyo dawa ya kuhunguza usungu mulukuli. † **15:36** ***Siponji*** nhegulo yake *kinhu chochose kifyonza mazi.*

39 Mkulu wa asikali mia wa Loma yakalile yemile haja
haulongozi wa Yesu, kahulika avija viyakalile yolila na
kumona vija viyodanganhika, kalonga, “Kweli munhu ino
kakala Mwana wa Mulungu.”
40 Kukala na watwanzi wolola kutalitali. Mmwanza
wao wakala Maliamu wa kiwambo cha Magidala, Salome,
Maliamu mamaake Usufu na Yakobo mdodo.
41 Watwanzi wano wakala womkweleleza Yesu na
kumsang'hanikila viyakalile Galilaya. Vivija watwanzi
bwando wayagwe wakalile wokwela hamoja na heyo kwiza
Yelusalemu, wakala bahaja.

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa Mdipanga
(Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

42 Dikala disigale zua dimwe kuvikila Zua da Mhumulo ajo
dikemigwa zua da msasalo. Avo ichungulo vuikwenhuke,
43 Usufu kulawa mdiwambo da Alimataya, yakalile imwe
wa wanhu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yakalile
yobeta kwiza kwa Undewa wa Mulungu, bila kudumba
kachola ha Pilato kulupula lukuli lwa Yesu.
44 Pilato kakanganya kuhulika kamba Yesu kesha ku-
danganhika. Kamkema mkulu wa asikali mia wa Loma,
kamuuza kamba Yesu kadanganhika kamala.
45 Viyahulike kulawa ha ija imkulu wa asikali mia wa
Loma kamba Yesu kadanganhika, Pilato kamulongela Usufu
yakalusole ulukuli.
46 Abaho, Usufu kagula sanda, kaluhumulusa ulukuli,
kaluzingiliza sanda na kulutambalika mdipanga dipukigwe
mdibwe, abaho, kadibimbilisa dibwe kadika hamulomo wa
idipanga.
47 Maliamu wa kiwambo cha Magidala na Maliamu ma-
maake Usufu wahona halwikigwe lukuli lwa Yesu.

16

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Vidibitile Zua da Mhumulo, Maliamu wa kiwambo cha
Magidala, Salome, na Maliamu mamaake Yakobo wagula
mavuta ga kunung'hila giladi wakalubake lukuli lwa Yesu.
2 Ndamuka ya zua da mwanduso wa wiki,* zua vudis-
ongile kusimbuka, wachola kudipanga.
3 Wakala wokiilongela wenyego kwa wenyego, “Yalihi
yondayatubimbilisile idibwe hana umulomo wa idipanga?”
4 Ila viwalolile uchana, wajona dija idibwe dikalile kulu
ng'hani dibimbilisigwa kumgwazo.

* **16:2** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

5 Viwakalile wokwingila mdipanga, wamona mmhale
imwe yavalile ng'hanzu nzelu yakalile kumkono wa uku-
lume wa idipanga, wasinhuka.
6 Ila kawalongela, “Sambimsinhuke, novimanya kamba
momzahila Yesu wa Nazaleti, yawambwigwe mumsalaba.
Kahaduhu hano, kazuka! Loleni, hanhu hawamtambalike.
7 Ila gendeni mkawalongele wanahina zake na Petulo,
‘Kowalongola kuchola Galilaya, ako momona kamba
viyawalongele.’ ”
8 Wahalawa na kukimbila kulawa mdipanga, kwavija wa-
gogigwa na bwembwe na mkanganyo, na hawamulongele
munhu yoyose, kwavija wona bwembwe.†

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala
(Mat. 28:9-10; Yoh. 20:11-18)

9 Yesu viyazukile kulawa mkudanganhika mdizua da
mwanduso wa wiki, kasonga kumulawilila Maliamu wa
kiwambo cha Magidala ayo yakalile na vinyamkela saba
wawingigwe.
10 Maliamu kachola kuwalongela waja wakalile hamoja na
heyo, viwakalile wokiiyalala na kulila.
11 Ila viwahulike kamba Yesu mgima na heyo mwenyego
kamona, hawatogole.

Yesu Kowalawilila Wanhu Wabili
(Luk. 24:13-35)

12 Vuzibitile mbuli zino, Yesu koneka mwa wanhu wa-
bili wakalile wamtogole kuno yagaluke ikihanga, wakalile
mnzila wolawa mkiwambo wochola kumigunda.
13 Wabwela na kuwalongela wayao, ila hawawatogole.

Yesu Kowalawilila Wanahina Longo Dimwe na Imwe
(Mat. 28:16-20; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

14 Hakimambukizo, Yesu kawalawilila wanahina longo
dimwe na imwe viwakalile woja. Kawakomhokela, kwav-
ija viwakalile bule nhamanila na vija viwakalile wadala
mmioyo yao, kwavija hawawatogole waja wamonile kipigiti
viyazukile kulawa mkudanganhika.
15 Kawalongela, “Gendeni muulumwengu wose mkaupete
Usenga Unogile ha wanhu wose.
16 Munhu yoyose yondayatogole na kubatizigwa kokom-
boligwa, ila munhu yoyose yoleka kutogola kotagusigwa.
17 Na vilaguso vino vokwandakana na awo wondawato-
gole. Mtwaga jangu wowinga vinyamkela, na wolonga
ulonzi wa mkanganyo.

† **16:8** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 9-20.

18 Wogoga nyoka na makono gao, na kamba wahang'wa
kinhu chochose cha kukoma, hakiwagaza. Wokwika
makono gao mwa watamu, na wohona."

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Luk. 24:50-53; Sang'h. 1:9-11)

19 Viyeshile kulonga nao, Mndewa Yesu kasoligwa uchana
kuulanga kakala kumkono wa ukulume wa Mulungu.
20 Wanahina wachola kuupeta Usenga Unogile kila hanhu,
na Mndewa kasang'hanika nao na kuzigangamiza mbuli
zake na vilaguso vandakane nazo.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA LUKA
ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi usimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, “Injili,” nhegulo yake, “Usenga Unogile.” Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Luka handike vitabu va mbuli za Yesu ziiyeka, ila vivija kandika mbuli zawatendile wanahina wa Yesu kipigiti viyeshile kudanganhika na kuzuka, kitabu kikemigwa Sang'hano za Watumigwa. Haduhu munhu yakitangile kipigiti chenyego hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka viwandikigwe ama hanhu hawandikigwe, ila wasomi bwando wotogola kamba siku wandikigwa muna imilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto.

Luka iyo yandike, yakalile mganga wa usipitali, vija vayandike na vija vayawikile goya uulonzi volagusa kamba kakala munhu yasomile. Luka kalonda kwandika mbuli za Yesu zili kweli, yosimulila vinhu kamba vivija vuvilawilile, giladi wanhu wavitange goya (1:1-3). Heyo hakalile Muyahudi (Kol 4:10-14), na vija viyandike, kandika mnzila ya kuwatenda wanhu hawali Wayahudi wadahe kuvimanya. Ino yolagusa vinogile kabisa vija viyasimulile mbuli za Wayahudi ziwatendaga (1:8).

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uilinga ng'hani na vitabu va Matayo na Maluko, kwavija vosimulila kinhu kimwe mnzila imwe. M'vitabu vino vidatu, Luka kasambula ng'hani mvumbuka ya Yohana M'batiza. Vivija Luka kagong'ondeza kugela kumgongo mbuli muisula ya 3:3, 11:4, 23:34, 24:47, na nhambiko muisula ya 3:21, 5:16, 6:12, 11:1-12, na 22:32.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muisula ya *1:1-4*, Luka koutambuza usenga wake na kulonga kilamso cha kwandika ikitabu.
2. Muisula ya *1:5—4:13*, Luka kosimulila mvumbuka ya Yesu na vija viyasasaligwe sama ya sang'hano.
3. Hanhu hakulu hasigale mkitabu cha Usenga Unogile wandikigwe na Luka muisula ya *4:14—21:38*, kolonga sang'hano yaasang'hane Yesu, hasa mizonza yaatendile na mbuli zayafundize.

4. Muna zisula ndatu za ikimambukizo, *22—24*, kosimulila vija Yesu viyadanganhike, viyazikigwe, na kuzuka kulawa mkudanganhika.

1 Mkulu Teofilo, wanhu bwando waiyoha kwandika
mumnhongo mbuli zija zivikizwe mmwetu.
2 Wandika kamba vija vuzikalile zisimulilwa na waja
wazonile na meso gao songela haichanduso, awo wakalile
wozipeta.
3 Avo na nie, Mkulu, avija vunizilolile goya mbuli zino
zose songela ichanduso chake, nivigesa vinoga nikwandikile
vinogile.
4 Notenda vino giladi na gweye uitange ikweli ya mbuli
zija zuufundizigwe.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza Yohokoligwa

5 Kipigiti Helode Mkulu vayakalile mndewa wa Yudea,*
kukala na mkulu wa nhambiko imwe twaga jake Zakalia,
yakalile wa dale da watambika dikemigwa Abiya. Mtwanzi
wake kakala yokemigwa Elizabeti, na heyo kakala wa lukolo
lwa mtambika Haloni.
6 Wose wabili wakala womnogela Mulungu na wawinza
ndagizi zose za Mndewa bila kusigaza.
7 Zakalia na Elizabeti wakala wabule wana, kwavija
Elizabeti kakala bule sambo, na hewo wose wabili wakala
wavyele ng'hani.
8 Zua dimwe Zakalia kakala yosang'hana sang'hano za
watambika Mng'anda ya Mulungu, kwavija dale jake da
watambika dikala mzamu.
9 Kamba viwazoele kutenda watambika, kula imgwila
Zakalia yachole kufusha ubane kuna ikilingo cha kulavila
nhosa. Avo kengila Mng'anda ya Mndewa,
10 wanhu wose wakala wakiilundize hanze wotambika
kipigiti hicho cha kufusha ubane.
11 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawilila, kema
ng'ambu ya ukulume ya ikilingo cha kufushila ubane.
12 Zakalia viyamuwene, kasinhuka, bwembwe
dimwingila.
13 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela, "Zakalia, sambiudumbe kwavija Mulungu kazihulika nhambiko
zako, avo Elizabeti mtwanzi wako kokulelela mwana mbigalo, na gweye umgwelele twaga dikemigwa Yohana.
14 Kosekelela na kudeng'ha ng'hani, na wanhu bwando
woitoela ng'henze mvumbuka yake!

---

* **1:5** ***Yudea*** nhegulo yake *isi yose ya Palestina.*

15 Kowa mkulu hameso ga Mndewa. Hang'wa ugimbi
ama kinhu chochose cha kukola. Komemezigwa Loho wa
Mulungu songela mmunda mwa mamaake.
16 Kowabweza wanhu bwando wa Islaeli kuli Mndewa
Mulungu wao.
17 Kochola haulongozi wa Mndewa na mhiko na loho
ya Eliya, kowaduganyiza tena watata na wana zao, kowa-
tenda wanhu wadulu wawe wende avo yamtandile Mndewa
wanhu zake."
18 Zakalia kamuuza msenga wa Mulungu wa kuulanga,
"Novitangaze kamba mbuli zino zowa avo? Kwavija nie na
mtwanzi wangu tose twa wavyele."
19 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamwidika, "Nie
iyo Gabulieli, mtumigwa nimaga haulongozi wa Mulungu,
nitumigwa nikugalile usenga uno unogile.
20 Ila kwavija huzitogole mbuli zangu zondazivikile mum-
simu wake, kowa bubui, hudaha kulonga mbaka zua dija
gano gose ganikulongele vondagalawilile."
21 Kipigiti hicho wanhu wakala wom'beta Zakalia kuno
wokanganya habali kokawa muja Mng'anda ya Mulungu.
22 Viyalawile hanze, kakala hadaha kulonga nao, avo
wavitanga kamba kakala yonile nzozi Mng'anda ya Mu-
lungu. Kakala hadaha kulonga, kakala yolonga mkulagusa
na makono.
23 Kipigiti chake cha kusang'hanika Muing'anda ya Mu-
lungu vukimalile, kabwela ukae.
24 Mkipigiti kiguhi mtwanzi wake kapata inda, avo kakala
hakae yake milenge mitano.
25 Kalonga, "Hakimambukizo, Mndewa kanyonela bazi,
kanisegezela kinyala changu mwa wanhu."

Mvumbuka ya Yesu Yohokoligwa

26 Muna umulenge wa sita wa inda ya Elizabeti, Mulungu
kamulagiza msenga wake wa kuulanga, yokemigwa Gabu-
lieli, hakiwambo cha Galilaya, kikemigwa Nazaleti.
27 Kakala na usenga wa mndele imwe mhambe, mkasano
wa munhu imwe twaga jake Usufu kulawa mulukolo lwa
Mndewa Daudi. Twaga jake Maliamu.
28 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamcholela ka-
mulongela, "Nokulamsa! Mndewa ka hamoja nagwe na
kakumoteza ng'hani!"
29 Maliamu kazanywa ng'hani sama ya mbuli zija za
msenga wa Mulungu wa kuulanga na kugelegeza choni
nhegulo ya mbuli zija.
30 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela, "Sam-
biudumbe, Maliamu, kwavija Mulungu kanogelwa nagwe.

31 Kopata inda, komulela mwana mbigalo, na gweye
kolondigwa umgwelele twaga dikemigwa Yesu.
32 Heyo kowa mkulu na kokemigwa Mwana wa Mulungu
Mkulu Ng'hani. Mndewa Mulungu komgwelela kigoda cha
undewa kamba tataake Daudi.
33 Avo kowa Mndewa wa lukolo lwa Yakobo milongo yose,
Undewa wake hauziga!"
34 Maliamu kedika kalonga, "Nie na mhambe. Yodahikaze
mbuli ino?"
35 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kedika kalonga,
"Loho wa Mulungu kokuhumulukila, na mhiko za Mulungu
Mkulu Ng'hani zokugubika. Avo mwana yondayavumbuke
kowa mwana yang'alile, kokemigwa Mwana wa Mulungu.
36 Mgelegeze lumbu jako Elizabeti wamulongile kabule
sambo, ila sambi kana inda ya milenge sita hamoja na uvyele
wake.
37 Kwavija haduhu mbuli haidahika ha Mulungu."
38 Maliamu kedika kalonga, "Nie na mtumigwa wa Mn-
dewa, na nhendelwe kamba vuulongile." Abaho, ija msenga
wa Mulungu wa kuulanga kahalawa.

Maliamu Komtembelela Elizabeti

39 Kipigiti kidodo hamwande Maliamu kaisasala, hima
kachola kuna ikiwambo kili muisi ya vigongovigongo ya
Yudea.
40 Kengila muna ing'anda ya Zakalia, kamulamsa Elizabeti.
41 Elizabeti viyahulike ndamsa ya Maliamu, chana
king'hele kizumha mkudeng'ha muinda ya Elizabeti. Na
Elizabeti kamemezigwa† Loho wa Mulungu,
42 na kenula dizwi kalonga, "Kumota gweye kubanza
watwanzi wose, na imwana yondaumulele kamota!
43 Vilihi mbuli zino ng'hulu zindawilile nie, hata mama wa
Mndewa wangu yeze kumwangu?
44 Mhunde vinihulike ndamsa yako, chana king'hele
muinda yangu kizumha mkudeng'ha.
45 Kumota gweye utogole kamba gaja gayalongile Mndewa
kumwako golawilila!"

Maliamu Komtogola Mulungu

46 Na Maliamu kalonga,
"Moyo wangu womuyenzi Mulungu.
47 Loho yangu yomdeng'helela Mulungu Mkombola
wangu.
48 Kwavija kamgelegeza nyakadala wake imwende!
Avo kusongela lelo wanhu wa milelo yose wong'hema
yamotile,

† **1:41** ***Kamemezigwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *kagweleligwa Loho wa Mulungu.*

49 mmbuli zija ng'hulu Mulungu Mkulu zayanitendele.
Twaga jake ding'ala.
50 Kulawa wanhu wa mulelo umwe mbaka mulelo uyagwe
kowonela bazi awo womdumba heyo.
51 Kaugolosa mkono wake mkulu
na kawapwililisa awo woitopela ngelegeza zao.
52 Kawahumulusa wandewa wali na mhiko walawe muna ivigoda vao va undewa,
na kawenula iwakumbulu.
53 Wali nzala kawegutiza vinhu vinogile,
na wagoli kawaleka wachole bila kinhu.
54 Kakigoga kilagano chayailagane na wahenga zetu,
avo keza kumtaza mtumigwa wake Islaeli.
55 Kakumbukila kumonela bazi Ablaham
na lukolo lake lose milongo yose kamba viwailagane na wahenga zetu!"
56 Maliamu kakala na Elizabeti kamba milenge midatu vino, abaho, kabwela ukae yake.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza

57 Kipigiti cha Elizabeti kulela kivika, kamulela mwana mbigalo.
58 Wanhu wa mmambwegambwega na walawile mulukolo lwake viwahulike mbuli zija zinogile za mkanganyo Mndewa ziyamtendele, wose wadeng'helela hamoja na heyo.
59 Zua da nane weza kumwingiza kumbi imwana, walonda kumgwaa twaga da tataake, Zakalia.
60 Mamaake kalonga, "Ndema! Twaga jake dokemigwa Yohana."
61 Wanhu wamulongela, "Ila mulukolo lwenu haduhu munhu yali na twaga hijo."
62 Abaho, wamuuza tataake mkumulagusila na makono, womuuza kamba twaga dilihi doyolonda yagweleligwe mwanage.
63 Kawapula kibanzi cha kwandikila, kandika vino, "Twaga jake Yohana." Wanhu wose wakanganya.
64 Baho mulomo na lulimi lwake Zakalia vifunguligwa, kasonga kulonga, kamuyenzi Mulungu.
65 Bwembwe diwengila wanhu wose wa mmambwegambwega na mbuli hizo zisimulilwa ng'ambu zose za isi ya vigongovigongo ya Yudea.
66 Wose wahulike mbuli hizo wagelegeza mmioyo yao, wolonga, "Mwana ino kowa munhu wa vilihi? Kwavija mhiko za Mndewa za hamoja na heyo."

Zakalia Kohokola

67 Zakalia tataake imwana kamemezwa Loho wa Mulungu,
na kulonga usenga uno wa Mulungu,
68 “Yayenzigwe Mndewa, Mulungu wa Islaeli!
Kwavija keza kuwataza wanhu zake na kuwakombola.
69 Katugwelela Mkombola mkulu,
wa lukolo lwa mtumigwa wake Daudi,
70 kamba vija vayailagane na wahokozi zake wang'alile umwaka,
71 kamba kotukombola tulawe mmakono ga wadumuka,
na kulawa mmakono ga wose watwihile.
72 Kalonga kowonela bazi wahenga zetu
na kudikumbukila lagano jake ding'alile.
73 Kamduilila Ablaham tata wetu,
74 kailagana na heyo kamba kotukombola kulawa mmakono ga wadumuka,
na kututenda tweye tumsang'hanikile heyo bila bwembwe,
75 giladi tuwe wanhu wang'alile na tulibule uzenzeleganye haulongozi wake,
mazua gose ga ugima wetu.

76 “Na gweye, mwanangu, kokwiza kukemigwa muhokozi wa Mulungu Mkulu Ng'hani.
Kolongola haulongozi wa Mndewa
kumtandila nzila yake,
77 kowalongela wanhu zake avija vondawakomboligwe
mkusegezelwa vilozo vao.
78 Mulungu wetu kogatenda higo sama ya bazi jake kulu,
na ukombola wake kulawa kuulanga wotuhumulukila kamba zua da imitondo
79 na kuwamulikila wose wokala mdiziza na awo wakala mdisisila da kudanganhika,
na kugalongoza magulu getu muna inzila ya tindiwalo.”
80 Mwana ija kakula na kuwa na mhiko muloho. Kakala muluwala mbaka zua dija viyalawilile mwa wanhu wose wa Islaeli.

2

Mvumbuka ya Yesu
(Mat. 1:18-25)
1 Mazua gaja mkulu wa undewa wa Loma, yakalile yokemigwa Augusto, kalagiza wanhu wakalile muundewa wose wa Loma matwaga gao gandikigwe mkitabu.
2 Nyandikisha ino ikala ya ichanduso, kipigiti kija Kulenio viyakalile mkulu wa isi ya Silia.

3 Avo wose wachola kwandikigwa kila munhu mkiwambo
chake mwenyego.
4 Usufu na heyo kasegela kulawa hakiwambo cha Nazaleti
muisi ya Galilaya, kakwela kachola kukiwambo cha Betele-
hemu muisi ya Yudea, kwaaleligwe Mndewa Daudi kwavija
kakala yolawa mulukolo lwa Daudi.
5 Kachola kwandikigwa hamoja na mkasano wake
Maliamu, ayo yakalile na inda.
6 Viwakalile hiko, kipigiti chake cha kulela kivika.
7 Kamulela chaudele mbigalo, kam'vaza vivalo
vowowavazaga wana ving'hele, kamtambalika mkia
kiwadilaga ng'ombe, kwavija hawapatile gati muna ing'anda
ya wahenza.

Wachunga na Wasenga wa Mulungu wa Kuulanga

8 Ng'ambu ija kukala na wachunga wokwimiliza madale
gao ga ng'hondolo ikilo mmigunda.
9 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kawalawilila, na yenzi
ya Mndewa Mulungu iwamulika ng'ambu zose, wadumba
ng'hani.
10 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kawalongela, “Sam-
bimdumbe! Niwagalila mbuli inogile yondaiwatende
wanhu wose wadeng'he ng'hani.
11 Kwavija lelo ino muna ikiwambo cha Daudi kavumbuka
Mkombola wenu, iyo Kilisto Mndewa.
12 Na vino vivo vondamumtambule, mom'vika mwana
king'hele yavazigwe vivalo vowowavazaga wana ving'hele
katambalikwa mkia kiwadilaga ng'ombe.”
13 Baho dale kulu da wasenga wa Mulungu wa kuulanga
diza kuilumba hamoja na miyao wa ichanduso, womuyenzi
Mulungu, wolonga,
14 “Yenzi ha Mulungu yali uchana ng'hani kuulanga,
na tindiwalo muisi, ha wanhu wanogelwe na heyo!”
15 Waja iwasenga wa Mulungu wa kuulanga viwabwele-
ganye kuulanga, waja iwachunga wakiilongela, “Tucholeni
Betelehemu tukalole mbuli ino ilawilile, Mndewa yaatulon-
gele.”
16 Avo wachola hima wam'vika Maliamu na Usufu na wa-
mona ija imwana king'hele katambalikwa mkia kiwadilaga
ng'ombe.
17 Wachunga viwamonile ija imwana, wawalongela
wanhu mbuli za mwana ija ziwahulike kulawa ha msenga
wa Mulungu wa kuulanga.
18 Wanhu wose wakanganya viwahulike mbuli ziwalon-
geligwe na wachunga.

19 Maliamu kazika mbuli zija zose mmoyo wake kuno
yozigelegeza.
20 Waja iwachunga wabwela kuno womuyenzi na kum-
togola Mulungu, kwavija gaja gawahulike na kugona gawa
kamba vija msenga wa Mulungu wa kuulanga viyawalon-
gele.

Mwana Kogweleligwa Twaga

21 Vigabitile mazua manane, kipigiti cha kumwingiza
kumbi vikivikile, wamgwaa twaga Yesu, twaga dayag-
weleligwe na msenga wa Mulungu wa kuulanga kipigiti
mamaake hanapata inda.

Yesu Kokwikigwa Mmakono ga Mndewa Mulungu

22 Kipigiti cha Usufu na Maliamu kutaulwa vikivikile
kamba Malagizo ga Musa vigalagize, Usufu na Maliamu
wamsola imwana wachola na heyo Yelusalemu wamwike
mmakono ga Mndewa.
23 Muna Gamalagizo ga Mndewa yandikigwa, “Wana mbi-
galo wose wa udele wobagulwa na kwikigwa sama ya
Mulungu.”
24 Vivija wachola kulava nhosa kamba viilagizwe Mmala-
gizo ga Mndewa, hua wabili ama makinda mabili ga njiwa.
25 Kipigiti kija kukala na munhu imwe twaga jake Simioni
yakalile yokala Yelusalemu. Kakala yomdumba Mulungu,
yotenda gamnogele Mulungu na kakala yololela kukom-
bolwa kwa Islaeli. Na Loho wa Mulungu kakala na heyo.
26 Loho wa Mulungu kamgubulila kamba heza kudangan-
hika mbaka yamone Kilisto Mndewa.
27 Kuno yolongozwa na Loho wa Mulungu, Simioni ka-
chola Kuing'anda ya Mulungu. Usufu na Maliamu vi-
wamgalile Yesu Kung'anda ya Mulungu wamtendele kamba
viilagizigwe muna Gamalagizo ga Musa,
28 Simioni kamsola Yesu mmakono gake kuno yomuyenzi
Mulungu yolonga,
29 “Avino, Mndewa, kugavikiza gaja gautulongele,
avo muleke nyakadala wako yachole mditindiwalo.
30 Kwavija nyona ukombola wako na meso gangu
mwenyego,
31 awo uugalile sama ya wanhu wa isi zose.
32 Mulenge wondauwagubulile Wamhazi gaja gaulonda,
na kugala yenzi mwa wanhu zako wa Islaeli.”
33 Tata na mama wa imwana wakala wokanganya mbuli
ziyalongile Simioni yomulonga Yesu.
34 Simioni kawamoteza, kamulongela Maliamu mamaake
imwana, “Tegeleza, mwana ino kavumbuka giladi yawe

kilamso cha kuhumuluswa kwa wanhu bwando na kwinuligwa kwa wanhu bwando muna iisi ya Islaeli. Kowa kilaguso kilawa ha Mulungu chondakilemigwe na wanhu,
35 avo ngelegeza za wanhu bwando zili mgati zokoneka.
Na gweye mwenyego usungu uli kamba zele wokuhoma
mmoyo wako."
36 Vivija kukala na muhokozi imwe mtwanzi m'vyele
ng'hani twaga jake Ana, mndele wa Fanueli wa mtala wa
Asheli. Kakala yakalile na mbigalo milao saba songela
viyasoligwe,
37 songela aho kakala kizuka mbaka viyakalile m'vyele wa
milao malongo manane na mine. Kipigiti hicho chose kakala
Kung'anda ya Mulungu yomtambikila Mulungu misi na kilo,
yofunga na kutambika.
38 Kipigiti kikija keza, na kusonga kamuyenzi Mulungu
na kulonga mbuli za ija imwana mmagwiti ga wanhu wose
wakalile wololela kukomboligwa kwa Yelusalemu.

Kubwela Nazaleti

39 Usufu na Maliamu viweshile kutenda gose galagizwe
muna Gamalagizo ga Mndewa, wabwela ukae yao kukiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya.
40 Mwana ija kakula, kongezeka mhiko na ng'hungwe, na
Mulungu kammoteza.

Yesu Kung'anda ya Mulungu Viyakalile Mmhale

41 Milao yose Usufu na Maliamu wokwelaga wochola
Yelusalemu mkipigiti cha lusona lwa Wayahudi lukemigwa
Pasaka.
42 Yesu viyakalile mmhale wa milao longo dimwe na
mibili, wachola kuna ulusona kamba vowotendaga milao
yose.
43 Ulusona vulwishile, wasonga mwanza wa kubwela
kumwao, ila Yesu kasigala Yelusalemu. Usufu na Maliamu
hawavitangile.
44 Wagiza kakala mdale da wanhu mnzila, wachola
mwanza wa zua dimwe, abaho, wasonga kumzahila mwa
wandugu na wambwiga zao.
45 Hawamonile, avo wabwela Yelusalemu kumzahila.
46 Zua da ikadatu wam'vika Kung'anda ya Mulungu,
kakala na wafundiza Malagizo ga Musa, yowategeleza na
kuwauza.
47 Wose wahulike mbuli zake wakanganya ubala na
nyidikilo zake.
48 Usufu na Maliamu viwamonile wakanganya ng'hani,
Maliamu mamaake kamuuza, "Habali ututendele vino,

mwanangu? Tataako na nie tugaya tukuzahila kuno tugudema."
49 Ila heyo kawedika yolonga, "Habali munizahila? Ham'vitangile avija vinilondigwa nikale mng'anda ya Tataangu?"
50 Tataake na mamaake hawaitangile nhegulo ya mbuli ino.
51 Avo Yesu kahumuluka kabwela Nazaleti na hewo, kakala mwende ha tataake na mamaake. Mamaake kazika mbuli zija zose mmoyo wake.
52 Yesu kakula mulukuli na mng'hungwe. Kadeng'helwa na Mulungu na wanhu.

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)

1 Mulongo umwe na milao mitano ya undewa wa Mndewa Tibelio, Pontio Pilato kakala mtawala wa isi ya Yudea. Helode Antipa* kakala mtawala wa isi ya Galilaya, na mkulu wake Filipo kakala mndewa wa isi ya Itulea na Tulakoniti. Lisania kakala mndewa wa isi ya Abilene,
2 na Anasi na Kayafa wakala wakulu wa wakulu wose wa nhambiko. Kipigiti kikija mbuli za Mulungu zim'vikila Yohana, mwanage Zakalia, kuja kuluwala.
3 Avo Yohana kachola muisi zose zizunguluke Ulwanda lwa Yolodani, kawapetela, yolonga, "Lekeni vilozo venu mkabatizigwe, na Mulungu kovigela kumgongo vilozo venu."
4 Kamba vija viyandikigwe muna ikitabu cha muhokozi Isaya,
"Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
'Itandeni nzila ya Mndewa,
mgoloseleni nzila zake.
5 Migea yose yokusiligwa,
vigongo na visugulu vose vohimbuligwa.
Nzila ziveduke zogolosigwa,
hali na mikolongokolongo hatelebuswe.
6 Na wanhu wose wowona ukombola kulawa ha Mulungu.' "
7 Yohana kawalongela wanhu bwando wamwizile wabatizigwe, "Mweye wana wa nyoka! Iyo yalihi yawazumile kulukimbila lusango lwa Mulungu londalwize?
8 Tendeni mbuli zilagusa kamba muleka vilozo venu. Sambimsonge kuilongela kamba 'Ablaham iyo tata wetu.' Kwavija nie nowalongela Mulungu kodaha kumwinulila Ablaham wana kulawa mgamabwe gano.

* **3:1** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

9 Avo nhemo ikigwa goya kuikanha mibiki mmisina, avo
biki jojose dondadileke kulela mujo unogile dokanhigwa na
kwasigwa hamoto."
10 Dale da wanhu dimuuza, "Avo, tutendeze?"
11 Kawalongela, "Yali na vivalo vibili yam'bagulile yalibule,
na yali na mandia yatende vivo."
12 Wawila kodi na hewo weza kubatizigwa, wamuuza,
"Mkulufunzi, na tweye tutendeze?"
13 Na heyo kawalongela, "Sambimuwile kodi ng'hulu
kubanza vumulagizwe."
14 Asikali na hewo weza kumuuza, "Na tweye tutende
choni?"
Na heyo kawalongela, "Sambim'bokonye hela za munhu
yoyose ama sambimum'vwizile mbuli munhu yoyose,
mwenelwe na maliho genu."
15 Wanhu wose wakala wamemile nhamanila ha Yohana,
wakala wokiiuza mmioyo yao kamba siku Yohana iyo
Kilisto.
16 Avo Yohana kawalongela wanhu wose, "Nie nowabatiza
mweye na mazi, ila kokwiza yali na mhiko kubanza nie,
nie sidaha hata kufungula nzabi za ng'hwabasa zake. Heyo
kowabatiza na Loho wa Mulungu na moto.
17 Heyo kana kia chake cha kubetela ngano yake, yakun-
zanye ingano kukano, na imikumvi yaisome na moto hauz-
imikaga."
18 Yohana kaupeta Usenga Unogile mwa wanhu
yowazuma mkuwagong'ondeza na mbuli bwando waleke
gehile.
19 Ila Yohana kamkomhokela Helode Antipa,† mndewa,
kwavija kakala yamsolile Helodia, mtwanzi wa ndugu yake,
na gehile gose goyokala yotenda.
20 Avo Helode kabanziliza udumuka wake ha Yohana, na
kamgela mkifungo.

Yesu Kobatizigwa
(Mat. 3:13-17; Mlk. 1:9-11)

21 Wanhu wose viweshile kubatizigwa, Yesu na heyo
kabatizigwa. Na viyakalile yotambika, ulanga uvuguka,
22 na Loho wa Mulungu kamuhumulukila yalumbile
kamba hua. Dizwi dihulikwa kulawa kuulanga, "Gweye iyo
Mwanangu uninogele, ninogelwa nagwe."

Wahenga wa Yesu
(Mat. 1:1-17)

† **3:19** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

23 Yesu viyasongile sang'hano yake, kakala na milao malongo madatu. Na wanhu wamgesa iyo mwana wa Usufu, mwanage Heli.
24 Heli kakala mwanage Matati, Matati kakala mwanage Lawi, Lawi kakala mwanage Meliki, Meliki kakala mwanage Yanai, na Yanai kakala mwanage Usufu,
25 Usufu kakala mwanage Matatia, Matatia kakala mwanage Amosi, Amosi kakala mwanage Nahumu, Nahumu kakala mwanage Hesili, Hesili kakala mwanage Nagai,
26 Nagai kakala mwanage Maati, Maati kakala mwanage Matatia, Matatia kakala mwanage Shemeni, Shemeni kakala mwanage Yoseki, Yoseki kakala mwanage Yoda,
27 Yoda kakala mwanage Yohanani, Yohanani kakala mwanage Lesa, Lesa kakala mwanage Zelubabeli, Zelubabeli kakala mwanage Shelitieli, Shelitieli kakala mwanage Neli,
28 Neli kakala mwanage Meliki, Meliki kakala mwanage Adi, Adi kakala mwanage Kosamu, Kosamu kakala mwanage Elimadamu, Elimadamu kakala mwanage Eli,
29 Eli kakala mwanage Yoshua, Yoshua kakala mwanage Eliezeli, Eliezeli kakala mwanage Yolimu, Yolimu kakala mwanage Matati, Matati kakala mwanage Lawi,
30 Lawi kakala mwanage Simioni, Simioni kakala mwanage Yuda, Yuda kakala mwanage Usufu, Usufu kakala mwanage Yonamu, Yonamu kakala mwanage Eliakimu,
31 Eliakimu kakala mwanage Melea, Melea kakala mwanage Mena, Mena kakala mwanage Matata, Matata kakala mwanage Natani, Natani kakala mwanage Daudi,
32 Daudi kakala mwanage Yese, Yese kakala mwanage Obedi, Obedi kakala mwanage Boazi, Boazi kakala mwanage Salimoni, Salimoni kakala mwanage Nashoni,
33 Nashoni kakala mwanage Aminadabu, Aminadabu kakala mwanage Adimini, Adimini kakala mwanage Ani, Ani kakala mwanage Heziloni, Heziloni kakala mwanage Pelesi, Pelesi kakala mwanage Yuda,
34 Yuda kakala mwanage Yakobo, Yakobo kakala mwanage Isaka, Isaka kakala mwanage Ablaham, Ablaham kakala mwanage Tela, Tela kakala mwanage Naholi,
35 Naholi kakala mwanage Selugi, Selugi kakala mwanage Leu, Leu kakala mwanage Pelegi, Pelegi kakala mwanage Ebeli, Ebeli kakala mwanage Shela,
36 Shela kakala mwanage Kainamu, Kainamu kakala mwanage Alufaksadi, Alufaksadi kakala mwanage Shemu, Shemu kakala mwanage Nuhu, Nuhu kakala mwanage Lameki,

37 Lameki kakala mwanage Metusela, Metusela kakala
mwanage Henoko, Henoko kakala mwanage Yaledi, Yaledi
kakala mwanage Mahalaleli, Mahalaleli kakala mwanage
Kainamu,
38 Kainamu kakala mwanage Enoshi, Enoshi kakala
mwanage Seti, Seti kakala mwanage Adamu, Adamu kakala
mwanage Mulungu.

4

Yesu Kogezigwa
(Mat. 4:1-11; Mlk. 1:12-13)

1 Yesu kalawa Mulwanda lwa Yolodani kuno yamemile
Loho wa Mulungu, kalongozwa na Loho wa Mulungu mbaka
muluwala.
2 Ako kagezigwa na Mwenembago mkipigiti cha mazua
malongo mane. Kipigiti hicho chose hadile kinhu chochose,
kipigiti hicho vikimalile, kona nzala.
3 Mwenembago kamulongela, "Uhawa gweye iyo Mwana
wa Mulungu, dilongele dibwe dino digaluke mkate."
4 Yesu kedika kalonga, "Yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, 'Munhu hawa mgima sama ya mkate wiyeka.' "
5 Mwenembago kamsola kamgala uchana ng'hani, mkipig-
iti kiguhi kamulagusila ndewa zose za ulumwengu.
6 Mwenembago kamulongela, "Nokugwelela mhiko zino
zose na mali gano gose, kwavija nigweleligwa na nodaha
kumgwaa yoyose inimulonda.
7 Uhanitambikila, vino vose vowa vako gweye."
8 Yesu kamwidika, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
'Mtambikile Mndewa Mulungu wako na umsang'hanikile
heyo yeiyeka!' "
9 Mwenembago kamsola kamgala Yelusalemu kuna in-
hembeti ya Ing'anda ya Mulungu, kamulongela, "Uhawa
gweye iyo Mwana wa Mulungu, ibwanhe hasi kulawa hano.
10 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Mulungu
kokulagizila wasenga zake wa kuulanga wakwimilize.'
11 Kabili yandikigwa, 'Wokudang'ha mmakono gao, sam-
biuikwale mgulu wako muna idibwe.' "
12 Ila Yesu kamwidika, "Yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, 'Sambiumgeze Mndewa Mulungu wako.' "
13 Mwenembago viyeshile kumgeza mmbuli zose, ka-
muleka mkipigiti kidodo.

Yesu Kosonga Sang'hano Zake Muisi ya Galilaya
(Mat. 4:12-17; Mlk. 1:14-15)

14 Yesu kabwela muisi ya Galilaya yamemile mhiko za
Loho wa Mulungu, na singilimo zake zenela isi zose za
mmambwegambwega.
15 Na heyo kakala yowafundiza wanhu muna zing'anda
zao za nhambiko, na wanhu wose wamtogola.

Yesu Kolemigwa Mkiwambo cha Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Mlk. 6:1-6)

16 Abaho, Yesu kachola Nazaleti kiwambo chayakulile, na
muna Idizua da Mhumulo, kengila mng'anda ya nhambiko
kamba vayazoele. Kema giladi yasome Nyandiko Zing'alile.
17 Kagweleligwa ikitabu cha muhokozi Isaya. Kakigubula
kavika hanhu handikigwe vino,
18 "Loho wa Mndewa ka hamoja na nie,
kwavija kanisagula niwagalile wakumbulu Usenga Unogile.
Kanilagiza niipete ndekesa mwa awo wagogigwe,
na vimbugumbugu wadahe kulola,
niwadohole waja wogazigwa.
19 Na kupeta kamba kipigiti kivika
cha mndewa kuwakombola wanhu zake."
20 Abaho, Yesu kakigubika ikitabu kam'bwezela mwimilizi
wa ing'anda ya nhambiko, abaho, kakala hasi. Wanhu wose
wakalile muja mng'anda ya nhambiko wamulola ng'hani.
21 Na heyo kawalongela "Lelo Nyandiko zino Zing'alile
zivikila, kamba vumuhulike."
22 Wanhu wose wanogelwa ng'hani, wakanganya mbuli
zinogile zayalongile. Walonga, "Ino sio mwanage Usufu?"
23 Yesu kawalongela, "Nivitanga kamba monilongela
ulonzi uno, 'Mganga, ihonye mwenyego! Gaja gatuhulike
ugatendile Kapenaumu ugatende hano hakiwambo chako
mwenyego.' "
24 Kagendelela kulonga, "Nowalongeleni ikweli, muhokozi
hatogoligwa hakae yake mwenyego.
25 "Kweli, kukala na vizuka bwando muna iisi ya Islaeli
kipigiti chayakalile Eliya, kipigiti mvula vuilekile kutoa
milao midatu na milenge sita, nzala ikala mpamanho muna
iisi yose.
26 Ila Eliya hatumigwe ha kizuka yoyose, ila ha kizuka
imwe yakalile Salepta muna iisi ya Sidoni.
27 Na kukala wanhu bwando wakalile na dikulu muna iisi
ya Islaeli kipigiti chayakalile muhokozi Elisha, na haduhu
mtamu yoyose wa dikulu yahonyigwe, ila Naamani yeiyeka
yakalile yokala muisi ya Silia."
28 Wanhu wose wakalile muja mng'anda ya nhambiko
viwahulike mbuli zija wona lusango.

29 Wema, wamkwekwesa Yesu, wamulava hanze ya ikiwambo. Wamsola wamgala uchana ya ikigongo, haja idiwambo jao hadizengigwe, walonda kumsung'hizila mdigema.
30 Ila Yesu kabita hagatigati yao, kachola na zake.

Munhu Yali na Kinyamkela
(Mlk. 1:21-28)

31 Abaho, Yesu kachola kukiwambo cha Kapenaumu muisi ya Galilaya, kawafundiza wanhu muna Dizua da Mhumulo.
32 Wakanganya avija voyokala yofundiza kwavija mbuli zake zikala na udaho.
33 Muja muna ing'anda ya nhambiko kukala na munhu yakalile na kinyamkela, katoa nyangi yolonga,
34 "Ka! Kotulonda choni gweye, Yesu wa Nazaleti? Kwiza kutubananga? Nokutanga, gweye iyo Ung'alile wa Mulungu!"
35 Yesu kamkomhokela ija kinyamkela, yolonga, "Nyamala, mulawe munhu ino." Kinyamkela kam'bwanha hasi ija imunhu hameso gao, kamulawa bila kumulumiza hanhu.
36 Wanhu wose wakanganya, wailongela, "Mbuli zaki zino? Munhu ino kana mhiko na udaho wa kuwakomhokela vinyamkela, nao wolawa!"
37 Mbuli za Yesu zenela ng'ambu zose za isi ija.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mat. 8:14-17; Mlk. 1:29-34)

38 Yesu kalawa muna ing'anda ya nhambiko, kachola hakae ya Simoni. Mama mkwe yake Simoni kakala yolumwa homa ng'hali, avo wamulongela Yesu yamuhonye.
39 Yesu keza kema behi na heyo, kaikomhokela ija ihoma, imulawa, kenuka na kuwasang'hanikila.
40 Viivikile ichungulo, wanhu wose wawagala ha Yesu wanhu zao wakalile wolumwa vitamu va namna zose, kawekila makono gake kawahonya.
41 Vinyamkela wawalawa wanhu bwando, watoa nyangi wolonga, "Gweye iyo Mwana wa Mulungu."
Yesu kawakomhokela hawalekile walonge, kwavija wamtanga heyo iyo Kilisto.

Yesu Koupeta Usenga Unogile Mzing'anda za Nhambiko
(Mlk. 1:35-39)

42 Ulukwili, Yesu kasegela kachola hanhu halibule wanhu. Wanhu wasonga kumzahila, viwamonile, wageza kumzuila sambiyasegele hamwao.
43 Ila heyo kawalongela, "Nolondigwa niupete Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu m'viwambo viyagwe, kwavija nhumigwa nhende vino."

44 Kakala yowapetela wanhu Usenga Unogile wa Undewa
wa Mulungu muna zing'anda za nhambiko muisi yose ya
Yudea.

5

Yesu Kowakema Wanahina wa Ichanduso
(Mat. 4:18-22; Mlk. 1:16-20)

1 Zua dimwe Yesu kakala yemile hamgwazo wa Idilamba
da Genesaleti. Wanhu wakala wokiibabanika wokwenhuka
behi na heyo kutegeleza mbuli za Mulungu.
2 Kazona ngalawa mbili mulugigo lwa idilamba, zikigwe
haja na waloa somba, wakalile wosuluza nhando zao.
3 Yesu kengila mngalawa imwe ikalile ya Simoni, kamulon-
gela Simoni yaikwenhuse hamwande, hatalitali na ulugigo
lwa idilamba. Yesu kakala mngalawa yowafundiza wanhu
bwando.
4 Viyeshile kulonga kamulongela Simoni, “Kwenhusa in-
galawa hamwande hana ididindi da idilamba, na gweye na
wayago tandeni nhando zenu muloe somba.”
5 Simoni kamulongela, “Mndewa, tugonelela tuloa somba
hatupatile kinhu, ila kwavija gweye kulonga, nozitanda
nhando.”
6 Viwazitandile izinhando, wonza somba bwando, na
nhando zao zisonga kukanhika.
7 Wawakema wayao wakalile mngalawa iyagwe weze
kuwataza. Weza wamemeza somba ngalawa zose mbili, avo
ngalawa zikala mmabehi kudidimila mmazi.
8 Simoni Petulo viyagonile gaja, kafugama mavindi hau-
longozi wa Yesu, yolonga, “Mndewa, sambiung'hwenhukile
kwavija nie nna vilozo!”
9 Simoni na wayage wose wakanganya avija viwonzile
somba bwando kamba vija.
10 Yakobo na Yohana wanage Zebedayo, wakalile waloa
somba wayage Simoni, vivija wakanganya. Yesu kamulon-
gela Simoni, “Sambiudumbe, kusongela lelo kowa muloa
wanhu.”
11 Wazikwekwesa zingalawa wazika mumgwazo wa idil-
amba, waleka gose wamkweleleza Yesu.

Yesu Komuhonya Mtamu wa Dikulu
(Mat. 8:1-4; Mlk. 1:40-45)

12 Yesu viyakalile mdiwambo dimwe da hiko, kaiting'hana
na mbigalo imwe yakalile na dikulu lukuli lugima. Viya-
monile Yesu, kafugama mavindi, kamulongela mkuiyalala,
“Mndewa, uhalonda, kodaha kunihonya.”
13 Yesu kagolosa mkono wake kamkwasa yolonga,
“Nolonda, hona!” Kipigiti kikija kahona utamu wa dikulu.

14 Abaho, Yesu kamulagiza yolonga, “Sambiumulongele
munhu yoyose, ila genda dimwe kwa dimwe ha mkulu wa
nhambiko yakulole goya, abaho, ukalave nhosa kamba Musa
vayalagize, giladi iwe usindila mwa wanhu wose kamba
kuhona.”
15 Ila mbuli za Yesu zibanza kwenela muisi yose, wanhu
bwando weza kumtegeleza na kuhonyigwa vitamu vao.
16 Ila Yesu mianza bwando kakala yonyelenhuka yochola
hanhu halibule wanhu kutambika.

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mat. 9:1-8; Mlk. 2:1-12)

17 Zua dimwe Yesu kakala yofundiza. Mafalisayo na
wafundiza Malagizo ga Musa, walawile m'viwambo vose va
Galilaya, Yudea na kulawa Yelusalemu, wakala baho. Mhiko
za Mndewa zikala na heyo, avo kawahonya watamu.
18 Baho weza wanhu wampapile munhu yaholole mu-
lusazi, wageza kumwingiza mng'anda wamwike haulongozi
wa Yesu.
19 Avija wanhu viwakalile wamemile hawadahile
kumwingiza mng'anda. Avo wampapa, wamgala uchana
mkiswili, wafumula usoti, wamuhumulusa hamoja na
lusazi lwake, na kumwika hagatigati ya ididale da wanhu
haulongozi wa Yesu.
20 Yesu viyonile avija viwakalile na nhamanila ng'hulu,
kamulongela ija imunhu, “Mbwiga, vilozo vako vigeligwa
kumgongo.”
21 Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wasonga
kukiiuza, “Iyo yalihi yofukula? Mulungu yeiyeka yodaha
kugela kumgongo vilozo va wanhu!”
22 Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao, kawauza, “Habali
mgelegeza mbuli kamba azo?
23 Dilihi dibuhile ng'hani, kulonga, ‘Vilozo vako vigeligwa
kumgongo,’ ama kulonga, ‘Ima wima utembele’?
24 Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu,
nna udaho wa kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi.”
Abaho kamulongela ija imunhu yaholole, “Ima wima, papa
lusazi lwako, uchole ukae yako.”
25 Baho ija imunhu kema wima hameso gao wose, kasola
lusazi lwake lwayakalile yaluwasile, kachola ukae yake
kuno yomuyenzi Mulungu.
26 Wanhu wose wakanganya, kuno wona bwembwe, wa-
muyenzi Mulungu, wolonga, “Lelo tona mbuli za mkan-
ganyo!”

Yesu Komkema Lawi
(Mat. 9:9-13; Mlk. 2:13-17)

27 Viyeshile kutenda higo, Yesu kalawa hanze, kamona
muwila kodi imwe yokemigwa Lawi, yakalile muna ing'anda
yake ya kulihila kodi. Yesu kamulongela, “Ng'holeleza.”
28 Na heyo kenuka, kaleka gose, kamkoleleza.
29 Abaho, Lawi kamtendela lusona lukulu ng'hani Yesu
mng'anda yake, na dale kulu da wawila kodi na wanhu
wayagwe wakala woja na heyo.
30 Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wakalile
mdidale jao wawatwanganikila wanahina wa Yesu, wouza,
“Habali moja na kung'wa na wawila kodi na watenda vilozo
wayagwe?”
31 Yesu kedika kalonga, “Wanhu wagima hawamulonda
mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda.
32 Sizile kuwakema wanhu walibule vilozo, ila wanhu wali
na vilozo waleke vilozo vao.”

Mbuza ya Kufunga
(Mat. 9:14-17; Mlk. 2:18-22)

33 Wanhu wamulongela Yesu, “Wanahina wa Yohana
M'batiza wofunga mianza bwando na kutambika, na
wanahina wa Mafalisayo wotenda vivo. Ila wanahina zako
woja na kung'wa.”
34 Yesu kawalongela, “Mokwagiza modaha kuwatenda
wambwiga za mulawilamhambe wafunge kipigiti mulawil-
amhambe yang'hali hamoja nawo?
35 Ila kipigiti chovika avija mulawilamhambe
vondayasegezigwe hamwao, aho baho vondawafunge.”
36 Vivija Yesu kawalongela hala dino. “Haduhu munhu
yokanha kidanga cha kivalo cha sambi na kukigela mkivalo
cha mwaka. Kamba yahatenda avo, kokidega ikivalo cha
sambi, na acho ikidanga cha ikivalo cha sambi hakilumba
mkivalo cha mwaka.
37 Vivija wanhu hawagela divai ya sambi muna vibuyu
va umwaka vitendigwe na kwembe, kwavija ija idivai ya
sambi yovitula ivibuyu vitendigwe na kwembe, avo idivai
yokwitika na vibuyu vitendigwe na kwembe vobanangika.
38 Vilumbaga, divai ya sambi igeligwe muna vibuyu va
sambi vitendigwe na kwembe.
39 Na haduhu munhu yolondaga divai ya sambi kuno
yeshile kung'wa divai ya mwaka, mana kolonga, ‘Ya mwaka
ibanza kunoga.’ ”

6

Mbuza ya Zua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Mlk. 2:23-28)

1 Yesu kakala yotembela muna imigunda ya ngano Mdizua
dimwe da Mhumulo. Wanahina zake wasonga kufyola
zisota za gamakungwi ga ngano, wagafigisa mmakono gao,
ikwisha waja zinzele.
2 Mafalisayo wayagwe wamuuza, “Habali motenda
gagomeswe kutendigwa Mdizua da Mhumulo?”
3 Yesu kawedika kawalongela, “Hamsomile kija chaya-
tendile Daudi kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala?
4 Kengila mdihema da Mulungu, kaija imikate ilavigwe
nhosa ha Mulungu, na iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu
vikalile vigomeswe Mmalagizo getu kudigwa na munhu
yoyose ila wakulu wa nhambiko weiyeka.”
5 Yesu kamambukiza mkulonga, “Nie, Mwana wa Munhu,
nene Mndewa wa Zua da Mhumulo.”

Munhu Yali na Mkono Uholole
(Mat. 12:9-14; Mlk. 3:1-6)

6 Zua diyagwe da Mhumulo Yesu kengila mng'anda ya
nhambiko na kufundiza. Kukala na munhu yaholole mkono
wake wa ukulume.
7 Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wakala
wozahila kilamso cha kumtagusila Yesu, avo wamulola
ng'hani wone kamba kohonya Mdizua da Mhumulo.
8 Yesu kazitanga ngelegeza zao avo kamulongela ija
imunhu, “Ima wima, wize hano haulongozi.” Ija imunhu
kema wima, abaho, kachola haulongozi.
9 Abaho, Yesu kawalongela, “Nowauza, Malagizo getu go-
longa tutende choni Mdizua da Mhumulo? Tutende ganogile
ama gehile? Kumuhonya munhu ama kumkoma?”
10 Kawalola wanhu wose, abaho, kamulongela ija imunhu,
“Golosa mkono wako.” Na heyo kaugolosa, na mkono wake
ubwela goya.
11 Wona lusango wasonga kuiuza vija vondawamtende
Yesu.

Yesu Kosagula Watumigwa Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:1-4; Mlk. 3:13-19)

12 Zua dimwe mkipigiti kija, Yesu kachola kukigongo
kutambika, kagonelela yomtambikila Mulungu.
13 Viivikile imitondo, kawakema wanahina zake na
kawasagula longo dimwe na wabili, awo yawakemile watu-
migwa zake,
14 Simoni, yagweleligwe twaga da Petulo, na ndugu yake
Endelea, na Yakobo na Yohana, na Filipo na Batolomayo,
15 na Matayo na Tomaso, na Yakobo mwanage Alufayo, na
Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza Isi ya Islaeli,

16 na Yuda mwanage Yakobo, na Yuda Isikalioti, ya-
muhonzile Yesu.

Yesu Kofundiza na Kuhonya
(Mat. 4:23-25)

17 Yesu viyahumuluke kulawa hakigongo na watumigwa
zake, kema hanhu hatambalale na wanahina zake bwando.
Na wanhu bwando weza kulawa isi yose ya Yudea na kulawa
Yelusalemu na kulawa viwambo vose va mhwani ya Tilo na
Sidoni.
18 Weza kumtegeleza na kuhonyigwa vitamu vao. Waja
wakalile wogazigwa na vinyamkela vivija na hewo weza na
wahonyigwa.
19 Wanhu wose walonda kumkwasa kwavija mhiko za
uhonya zikala zimulawa na kuwahonya wanhu wose.

Kudeng'ha na Giogio
(Mat. 5:1-12)

20 Yesu kawalola wanahina zake na kulonga,
"Mmota mweye iwakumbulu wa gamali,
kwavija Undewa wa Mulungu uli wenu!
21 Mmota mweye muli nzala sambi,
kwavija kwiza mokwiguta!
Mmota mweye mulila sambi,
kwavija kwiza moseka!
22 "Mmota mweye avija wanhu wahawehila, na
kuwalema, na kuwaliga, na kuwabanangila matwaga genu
sama ya nie, Mwana wa Munhu!
23 Deng'heni mmazua higo na zumheni mkudeng'ha kwav-
ija maliho genu makulu mwikiligwa kuulanga. Kwavija
wahenga zao wawatendela wahokozi gano gowotenda.

24 "Ila mojona mweye muli wagoli sambi,
kwavija mwisha kubokela uhondo wenu.
25 Mojona mweye mwigute sambi,
kwavija mochola na nzala.
Mojona mweye mseka sambi,
kwavija mokwiza kuiyalala na kulila.
26 "Mojona, avija wanhu wose vondawawatogole, kwavija
wahenga zao wakala wowatogola kamba avo wahokozi wa
uvwizi.

Kuwanogela Wadumuka
(Mat. 5:38-48; 7:12a)

27 "Ila nowalongeleni mweye munitegeleza, wanogeleni
wadumuka zenu, watendeleni ganogile awo wawehile.
28 Wamotezeni awo wowadukumiza, na watambikileni
awo wowatendela gehile.

29 Munhu yahakutoa mkanza dimwe, muhindusile na
diyagwe, na munhu yahakuboka koti jako, muleke yasole na
kanzu yako.
30 Munhu yoyose yondayakupule kinhu mgwelele, na
munhu yahasola kinhu chako, sambiumulongele yakub-
wezele.
31 Watendeleni wanhu kamba vija vumulonda wanhu
wawatendele mweye.
32 “Kamba muhawanogela wanhu wowanogela mweye,
maliho galihi gondam'bokele? Kwavija hata wali na vilozo
na hewo wowanogela awo wawanogele!
33 Muhawatendela ganogile awo wowatendela mweye
ganogile, maliho galihi gondam'bokele? Kwavija wali na
vilozo nawo wotenda vivo.
34 Avo muhawakalizi mali genu ha awo mtamanila
wodaha kuliha, maliho galihi gondam'bokele? Kwavija wali
na vilozo wowakalizi wali na vilozo wayao wabwezeligwe
kikija chawakalizigwe.
35 Viha! Ila wanogeleni wadumuka zenu na watendeleni
ganogile, wakalizini wanhu mali genu, sambimtamanile
kubwezelwa na kinhu. Avo kwiza mogweleligwa maliho
makulu, avo mowa wana wa Mulungu Mkulu Ng'hani,
kwavija heyo kotenda ganogile mwa wanhu wabezi na
wotenda gehile.
36 Muwe na bazi kamba Tata wenu viyali na bazi.

Kuwatagusa Wayagwe
(Mat. 7:1-5)
37 “Sambimuwataguse wayagwe, na Mulungu hawata-
gusa mweye. Sambimuwadununze wayagwe, na Mulungu
hawadununza mweye. Geleni kumgongo vilozo va wanhu
wayagwe, na Mulungu kovigela kumgongo vilozo venu.
38 Wagweleleni wanhu vinhu, na Mulungu kowagwelela
mweye. Mhima imemile, isindiligwe na kutigiswa na
kwitika iyo yondamgweleligwe m'vipepelo venu. Kwav-
ija mhima yondamuwapimile wayagwe iyo mhima yon-
dampimilwe mweye.”
39 Avo Yesu kawalongela hala dino, “Kimbugumbugu
hadaha kumulongoza kimbugumbugu miyage, kamba yaha-
tenda avo, wose wabili wogwila mdikolongo.
40 Mwanahina hamuhuma mkulufunzi wake, ila
mwanahina yeheshiliza kufundizigwa kowa kamba
mkulufunzi wake.
41 “Habali ukilola kikupi msiso da ndugu yako, na huchona
kibanzi kili msiso jako mwenyego?
42 Kodahaze kumulongela ndugu yako, ‘Ndugu yangu, beta
nikilave kikupi mdisiso jako,’ kuno hudaha hata kuchona

kibanzi kili msiso jako mwenyego? Kidelenya gweye! Tanhu kilave ikibanzi kili msiso jako mwenyego, abaho, kodaha kulola goya kukilava kikupi kili mdisiso da ndugu yako.

M'biki na Mujo Wake
(Mat. 7:16-20; 12:33-35)

43 "M'biki unogile haulela mujo wihile, vivija m'biki wihile haulela mujo unogile.
44 Kila m'biki wotambulwa sama ya mujo wake uulela. Hudaha kubawa tini muna imizomola, ama zabibu muna zimbigili.
45 Munhu yanogile kolava ganogile kulawa mngama ya vinhu vinogile vili mmoyo wake. Munhu yehile kolava gehile kulawa mngama ya vinhu vihile. Kwavija mulomo wolonga kimemile mmoyo.

Wazenga Ng'anda Wabili
(Mat. 7:24-27)

46 "Habali mong'hema, 'Mndewa, Mndewa,' abaho, hamtenda gaja ganiwalongela?
47 Kila munhu yokwiza kumwangu na kutegeleza mbuli zangu na kuzitogola, nowalagusila kilihi kilingile na heyo.
48 Kalinga na munhu yozenga ng'anda, kahimba lukwambaza hasi ng'hani mbaka kavika dibwe, avo kazenga msingi mdibwe. Lwanda lutula na kugeza kuikulula ng'anda ija, ila haludahile kuitigisa kwavija izengigwa goya.
49 Ila munhu yoyose yohulika mbuli zangu na kuzileka baho, ayo kalinga na munhu yazengile ng'anda yake bila kuhimba ng'hani lukwambaza na kwika msingi. Mkipigiti kidodo lwanda lutula na kuikulula ng'anda ija, igwa mkipigiti kiguhi. Na igwa yake ikala ihile ng'hani."

7

Yesu Komuhonya Nyakadala wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma
(Mat. 8:5-13)

1 Yesu viyeshile kulonga mbuli zino zose mwa wanhu, kachola kukiwambo cha Kapenaumu.
2 Mkulu wa asikali mia wa Loma kakala na nyakadala yakalile yamnogele ng'hani, ija inyakadala kakala mtamu ng'hani behi na kudanganhika.
3 Ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma viyahulike singilimo za Yesu, kawatuma wakulu wa Wayahudi wakamulongele yeze yamuhonye nyakadala wake.
4 Viwavikile ha Yesu, wamuyalalila, wolonga, "Munhu ino kalumba kutendeligwa mbuli ino,

5 kwavija kawanogela wanhu zetu, na heyo iyo yatuzengele ng'anda yetu ya nhambiko."

6 Avo Yesu kachola na hewo, viwavikile behi na ing'anda, ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma kawalagiza wambwiga zake wamulongele Yesu vino, "Mndewa, sambiugaye, nie silumbile gweye wize wingile mng'anda yangu,

7 kileka nivigesile kamba silumbile kwiza hamwako nene mwenyego, ila longa mbuli! Na nyakadala wangu kohona.

8 Nie vivija na munhu nikigwe hasi ya udaho wa wakulu zangu wa uchana yangu, na nna asikali hasi yangu. Nihamulongela ino, 'Genda!' kochola, nihamulongela ija, 'Izo!' kokwiza, na nihamulongela nyakadala wangu, 'Tenda vino!' kotenda."

9 Yesu viyahulike gano, kamkanganya munhu ija, kahinduka kuchugu na kudilongela dale da wanhu dikalile dimsondolela, "Nowalongela, sinakona nhamanila ng'hulu kamba ino, hata mwa wanhu wa Islaeli!"

10 Waja watumigwe wabwela kung'anda ya ija imkulu, wam'vika nyakadala wake kahona.

Yesu Komzusa Mwana wa Kizuka

11 Mkipigiti kiguhi Yesu kachola hakiwambo kikemigwa Naini, kailongoza na wanahina zake na dale kulu da wanhu.

12 Viwavikile halwivi lwa ikiwambo, wanhu wakalile wapapile munhu yadanganhike wakala wolawa hanze ya ikiwambo. Mmhale yakalile yaleligwe yeiyeka na mtwanzi imwe yakalile kizuka, na dale kulu da wanhu kulawa mkiwambo dikala hamoja na ija imtwanzi.

13 Mndewa Yesu viyamuwene, kamonela bazi, kamulongela, "Sambiulile."

14 Abaho, kachola haulongozi na kulukwasa ulusazi, avo wanhu waupapile wema. Yesu kalonga, "Mmhale, nokulongela, lamuka!"

15 Ija immhale yadanganhike kenuka, kakala ukala, kasonga kulonga. Yesu kamgwelela mamaake.

16 Wanhu wose wona bwembwe wamuyenzi Mulungu, walonga, "Muhokozi mkulu koneka hamwetu, Mulungu keza kuwakombola wanhu zake."

17 Mbuli zino za Yesu zenela muisi yose ya Yudea na isi za mmambwegambwega.

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza
(Mat. 11:2-19)

18 Wanahina wa Yohana viwamulongele mbuli zino zose, kawakema wabili mmwanza wao,

19 na kuwalagiza wachole ha Mndewa wakamuuze vino,
“Yohana kalonga, gweye iyo mkombola yondayeze? Ama
tumtamanile iyagwe?”

20 Wanhu waja viwavikile ha Yesu, walonga, “Yohana
M'batiza katulagiza yolonga tukuuze, ‘Gweye iyo yondayeze,
ama tumtamanile iyagwe?’ ”

21 Kipigiti kikija Yesu kawahonya wanhu bwando wakalile
na vitamu na utamu, na awo wakalile na vinyamkela, na
kuwatenda vimbugumbugu bwando wadahe kulola.

22 Kawalongela waja wasenga wa Yohana, “Gendeni mka-
mulongele Yohana gaja gamonile na kugahulika, vimbugum-
bugu wolola, mbetembete wotembela, wali na dikulu woho-
nyigwa, vinziwi wohulika, wadanganhike wowa wagima
kabili, na Usenga Unogile wopetigwa mwa wakumbulu.

23 Wamota wanhu awo walibule ving'hwaso na sang'hano
zangu.”

24 Wasenga wa Yohana viwacholile, Yesu kasonga ku-
mulonga Yohana haulongozi wa dale da wanhu, yolonga,
“Vumcholile ha Yohana kuluwala, mtamanila kona choni?
Ludete lutigiswa na beho?

25 Mchola kulola choni? Munhu yavalile vivalo vinogile
ng'hani? Wanhu wovala kamba avo na kukala vinogile wa
mming'anda ya kindewa!

26 Nongeleni, mchola kulola choni? Muhokozi? Ona, ila
nowalongela, yummonile kana ukulu kubanza muhokozi.

27 Yohana iyo munhu Nyandiko Zing'alile zimulonga,
‘Mulungu kalonga, nomulagiza msenga wangu yakulongole,
yondayaitande nzila yako.’ ”

28 Yesu kongeza kulonga “Nowalongela, wanhu wose
waleligwe na watwanzi, haduhu yali mkulu kum'banza
Yohana. Ila yali mdodo ng'hani muna Uundewa wa Mulungu
iyo mkulu kum'banza Yohana.”

29 Wanhu wose, hata wawila kodi, viwazihulike mbuli za
Yesu, watogola kamba nzila ya Mulungu igoloka, kwavija
wakala wabatizigwe na Yohana.

30 Ila Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wa-
galema gaja gayalondile kutenda Mulungu kumwao kwavija
walema kubatizigwa na Yohana.

31 Yesu kagendelela kulonga, “Vino niwalinganyize na
choni wanhu wa mazua gano? Walinga na wanhu walihi?

32 Walinga na wana wakalile hadibugano da soko. Dale
dimwe dowalongela dale diyagwe, ‘Tuwatoela ngoma ya
lusona lwa zengele, ila mweye ham'vinile! Twimba vawem-
baga hauzisi, ila mweye hamulilile!’

33 Yohana M'batiza keza kafunga na hang'wile divai, na
mulonga, ‘Kana kinyamkela!’
34 Nie, Mwana wa Munhu, niza, noja na kung'wa, mu-
longa, ‘Loleni munhu ino, mmelo na mng'waji, mbwiga wa
wawila kodi na wene vilozo wayagwe!’
35 Kwa vovose vija ng'hungwe ya Mulungu yonekaga
mmeso ga awo wose waitogole.”

Yesu Hakae ya Simoni Mfalisayo

36 Mfalisayo imwe kamulonda Yesu yeze kuja na heyo
mandia ga ikilo, avo Yesu kachola hang'anda ya ija Mfal-
isayo, kakala hasi yaje.
37 Mkiwambo kija kukala na mtwanzi imwe yakalile
yotenda vilozo mazua gose. Kahulika Yesu kakala yoja
mng'anda ya Mfalisayo, avo kagala nyhupa ya alabasta
ikalile na mavuta ga kunung'hila.
38 Kema hachugu cha Yesu, behi na magulu gake, yolila
na kumdodeza magulu gake na mahozi gake. Abaho,
kamuhangusa magulu gake na mvili zake, kaganonela na
kugetila mavuta ga kunung'hila. 39 Ija Imfalisayo yam-
goneke viyonile gaja, kalonga munda kwa munda, “Kamba
munhu ino yahawile muhokozi, yahamtangile mtwanzi ino
yomkwasa yali munhu wa vilihi, yahavitangile vija voyokala
ukazi wa vilozo.”
40 Yesu kamulongela ija Imfalisayo, “Simoni, nna mbuli
nolonda kukulongela.”
Kalonga “Ona, mkulufunzi, nongela.”
41 Yesu kasonga kulonga, “Kukala na wanhu wabili wow-
ilwa hela na mkalizi hela imwe. Imwe kakala yowilwa
hela zilinganye maliho ga milenge longo dimwe, na iyagwe
kakala yowilwa hela zilinganye maliho ga mulenge umwe.
42 Wose wabili hawadahile kuliha, avo kawagela kum-
gongo wose wabili. Vino yalihi hana iwanhu wano wabili
yondayamnogele heyo ng'hani?”
43 Simoni kamulongela, “Nokona ija imunhu yageligwe
kumgongo hela bwando.”
Yesu kalonga, “Kulonga goya.”
44 Abaho, kamuhindukila ija imtwanzi, kamulongela Si-
moni, “Komona mtwanzi ino? Ningila mng'anda yako,
hungwelele mazi ngele magulu gangu, ila heyo kagadodeza
magulu gangu na mahozi gake na kugahangusa na mvili
zake.
45 Hunibokele mkuninonela, ila mtwanzi ino songela ha-
nizile halekile kuganonela magulu gangu.
46 Gweye hunibakile mavuta mpala jangu, ila mtwanzi ino
kagetila mavuta ga kunung'hila magulu gangu.

47 Avo nokulongela, noge kulu diyalaguse mtwanzi ino
dolagusa avija vilozo vake bwando vuvigeligwe kumgongo.
Ila munhu yoyose yageligwe kumgongo hadodo kolagusa
noge dodo."
48 Abaho, Yesu kamulongela ija mtwanzi, "Vilozo vako
vigeligwa kumgongo."
49 Wanhu wayagwe wakalile hameza wasonga kulonga
hasihasi, "Iyo yalihi munhu ino, yogela kumgongo hata
vilozo?"
50 Ila Yesu kamulongela ija imtwanzi, "Nhamanila yako
ikukombola, genda mditindiwalo."

8

Watwanzi Wamkweleleze Yesu

1 Kipigiti kiguhi hamwande, Yesu kagendelela kuupeta
Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu mmiwambo na
m'viwambo. Wanahina zake longo dimwe na wabili wa-
chola hamoja na heyo,
2 hamoja na watwanzi wakalile wahonyigwe vinyamkela
na vitamu viyagwe, Maliamu yakalile yokemigwa munhu
wa Magidala ayo wamulavile vinyamkela saba,
3 Yoana, mwehe wa Kuza yakalile mkulu wa ng'anda
ya Helode Antipa, Suzana, na watwanzi wayagwe bwando
wasolile vinhu vao na kumgwaa Yesu na wanahina zake.

Hala da Muhanda
(Mat. 13:1-9; Mlk. 4:1-9)

4 Wanhu wakala wogendelela kwiza ha Yesu kulawa
m'viwambo vose, na viwamemile, Yesu kawalongela hala
dino.
5 "Mulimi kachola kuhanda mbeyu. Viyakalile yozihanda,
ziyagwe zilagalila mnzila, wanhu wazibojaga na ndege weza
wazija.
6 Ziyagwe zigwila muisi ili na mabwe, avo viisongile
kukula inyala, kwavija kukala haduhu mnyefu muisi.
7 Ziyagwe zigwila mmizomola, imizomola ikula hamoja na
umche na kuuzingiliza.
8 Na mbeyu ziyagwe zigwila haulongo unogile, zikula na
zilela masuke gali na nzele mia kila dimwe."
Yesu kamambukiza mkwinula dizwi, yolonga, "Yali na
magwiti na yahulike."

Nhegulo ya Igamahala
(Mat. 13:10-17; Mlk. 4:10-12)

9 Wanahina zake wamuuza Yesu nhegulo ya hala dino.
10 Na heyo kawalongela, "Mweye mgweleligwa mhome ya
kuzitanga nyong'onyo za Undewa wa Mulungu, ila wayagwe

wolongelwa muna gamahala, giladi walole ila sambiwone, na wategeleze ila sambiwahulike."

Yesu Kopeta Lumosilumosi Hala da Muhanda
(Mat. 13:18-23; Mlk. 4:13-20)

11 Ino iyo nhegulo ya hala dino. Zimbeyu zizo mbuli ya Mulungu.
12 Mbeyu zigwile mnzila zizo wanhu wahulike imbuli ya Mulungu, abaho, Mwenembago keza kaisegeza kulawa mmioyo yao, giladi sambiwaitogole, abaho, wakomboligwe.
13 Mbeyu zigwile muisi ili na mabwe zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu na kuibokela mkudeng'ha. Ila hawakalile na mizizi, woitogola mkipigiti kiguhi, wahabitilwa na kipigiti kidala, wobweleganya kuchugu.
14 Mbeyu zigwile mmizomola zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu, ila viwakalile wogendelela kuitogola, mholemhole wazingilizwa na bwembwe da ugima, usu da kuwa na mali bwando, na usu da kuwa na vinhu vinogile, avo mujo wao hawipa.
15 Mbeyu zija zigwile haulongo unogile zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu waika mmioyo, avo waitogola, wazaganya, hakimambukizo walela mujo unogile.

Kiwenge Kigubikwe na Kiteleko
(Mlk. 4:21-25)

16 "Haduhu munhu yobwinha kiwenge, abaho, yakigubike na kiteleko ama yakike haluvungu. Ila kokika uchana hakingolobweda avo wanhu wehengila mng'anda wone mulangaza.
17 "Kwavija haduhu kinhu chochose kifisigwe chondakileke kuvumbulwa na kwikigwa hakimwagaia, na haduhu kinhu chochose kigubikwe chondakileke kugubulwa na kwikigwa hamulangaza.
18 "Avo teganyeni vija vumtegeleza, kwavija awo wali na kinhu wogweleligwa na viyagwe, ila awo walibule kinhu, na vidodo vija vowogesa wanavo wobokonywa."

Mamaake na Wandugu wa Yesu
(Mat. 12:46-50; Mlk. 3:31-35)

19 Mamaake Yesu na wandugu zake wamwizila, ila hawadahile kumkwenhukila avija wanhu viwakalile bwando.
20 Munhu imwe kamulongela, "Mamaako na wandugu zako wahanze wonda wakone."
21 Ila Yesu kawalongela, "Mamaangu na ndugu zangu iwo wano wotegeleza mbuli ya Mulungu na kuitenda."

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mat. 8:23-27; Mlk. 4:35-41)

22 Zua dimwe Yesu kawalongela wanahina zake, “Natuloke
mwambu wa ikabili wa idilamba.” Avo wengila mngalawa
wasonga kuloka.
23 Viwakalile woloka, Yesu kawasa utulo. Wedukila
kukuzumbi dikwiza mdilamba, na ingalawa isonga kumema
mazi, avo wose wakala mmwangalo.
24 Wanahina wachola ha Yesu wamulamusa, wolonga,
“Mndewa, Mndewa! Todanganhika!”
Yesu kalamuka kadikomhokela dikukuzumbi na umnyuk-
wamnyukwa wa igamazi, vose vihola, hakala hapozike.
25 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Nhamanila yenu
ili kwahi?”
Wakanganya ng'hani, kuno wona bwembwe, wakiilon-
gela, “Ino munhu waki? Kodikomhokela beho na igamaw-
imbi, na vose vomtegeleza!”

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Vinyamkela
(Mat. 8:28-34; Mlk. 5:1-20)

26 Yesu na wanahina zake wagendelela kuloka, wavika
mhwani ya isi ya Gelasi ili mwambu wa ikabili wa Idilamba
da Galilaya.
27 Yesu viyahumuluke muingalawa, munhu imwe wa
kiwambo kija yakalile na vinyamkela kamwizila. Mazua
bwando munhu ija kakala yotembela bila mvaza na kakala
hakala muna ing'anda, ila kakala yokala muna zimhango
ziwazikilaga wanhu.
28 Viyamuwene Yesu, kaguta lwangi, kafugama mavindi
hamagulu ga Yesu, kenula dizwi yolonga, “Yesu, Mwana wa
Mulungu Mkulu Ng'hani, konilonda choni? Nokuyalalila,
sambiungaze!”
29 Kalonga vino kwavija Yesu kamkomhokela ikinyamkela
yamulawe. Mianza bwando kakala yovagaligwa na
ikinyamkela, hata kamba kakala yafungigwe makono na
magulu na minyolo na kwimilizwa, ila kaikanha iminyolo
na kakala yowingigwa na ikinyamkela muluwala.
30 Yesu kamuuza, “Twaga jako dijo dilihi?”
Kedika kalonga, “Twaga jangu ‘Dale,’ ” kwavija kakala
yavagaligwe na vinyamkela bwando.
31 Vinyamkela wamuyalalila Yesu sambiyawagale mdiko-
longo dilibule nziga.
32 Kukala na dale kulu da mitumbi behi na hewo,
wakala woja hakigongo. Avo vinyamkela wamuyalalila Yesu
yawaleke wachole wakaingile ija imitumbi, Yesu kawaleka
wachole kuiingila.

33 Vinyamkela viwamulawile ija imunhu, waiingila ija
imitumbi, na dale jose dihumuluka kubonde mdigema,
dingila mdilamba na kufa mazi.
34 Wanhu wakalile woichunga imitumbi wagona gaja
galawilile, avo wakimbila na wabwililisa mbuli zija mki-
wambo na mmigunda.
35 Wanhu wachola kulola gaja galawilile, na viwavikile ha
Yesu, wam'vika ija imunhu yalavigwe vinyamkela kakala
hamagulu ga Yesu, kavala vivalo, yali na nzonzi zake.
Wanhu wose wona bwembwe.
36 Waja wagonile gaja wawalongela wanhu avija munhu
ija vayahonyigwe.
37 Abaho, wanhu wose wa isi ya Gelasi wamulongela Yesu
yasegele hamwao, kwavija wadumba ng'hani. Avo kengila
mngalawa kasegela.
38 Munhu ija yalavigwe vinyamkela kamuyalalila Yesu
yachole na heyo.
Ila Yesu kamtuma, yolonga,
39 “Bwela ukae yako ukapete gaja Mulungu gayakuten-
dele.”
Ija imunhu kabitabita kila hanhu mkiwambo, yolonga
gaja Yesu gayamtendele.

Mndele wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile Lugigo lwa Guo da Yesu
(Mat. 9:18-26; Mlk. 5:21-43)
40 Yesu viyabwelile mwambu wa ikabili wa idilamba,
wanhu wam'bokela, kwavija wanhu wose wakala wom'beta.
41 Abaho, keza munhu yokemigwa Yailo, kakala munhu
mkulu muing'anda ya nhambiko. Kafugama mavindi hau-
longozi wa Yesu, kamuyalalila yachole kung'anda yake,
42 kwavija mndele wake yavumbuke yeiyeka, yakalile wa
ukulu wa milao longo dimwe na mibili, kakala mtamu, behi
na kudanganhika.
Yesu viyakalile mnzila, wanhu wammemela ng'ambu
zose.
43 Mdidale dija da wanhu kukala na mtwanzi imwe
yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti cha milao longo
dimwe na mibili, kasa vinhu vake vose ha mafundi, ila
haduhu yadahile kumuhonya.
44 Kaibabanika mdidale da wanhu hachugu cha Yesu na
kukwasa ulugigo lwa guo da Yesu, na bahaja kahona.
45 Yesu kauza, “Yalihi yang'hwasile?”
Wanhu wose wabela, Petulo kalonga, “Mndewa, wanhu
wamema woikunhizila kumwako.”
46 Ila Yesu kalonga, “Hana munhu kang'hwasa kwavija
nokona mhiko zinilawa.”

47 Ija mtwanzi viyawene gayatendile gatangigwa, keza yogudema, kafugama mavindi haulongozi wa Yesu. Bahaja hameso ga wanhu wose, kamulongela kimtendile yamkwase na vija vayahonyigwe mkipigiti kiguhi.
48 Yesu kamulongela, “Mwanangu, nhamanila yako ikuhonya. Genda mditindiwalo.”
49 Yesu viyakalile yang'hali yolonga gano, keza munhu imwe kulawa kung'anda ya Yailo. Kamulongela Yailo, “Mndele wako kadanganhika, sambiumgaze Mkulufunzi.”
50 Yesu kahulika kamulongela Yailo, “Sambiudumbe, tamanila, na mndele wako kohona.”
51 Viyavikile hang'anda ya Yailo, hamulondile munhu yoyose kwingila na heyo mng'anda, ila Petulo, Yohana, Yakobo, na tata na mama wa imndele.
52 Wanhu wose walila na kona giogio sama ya ija imndele, Yesu kawalongela, “Sambimulile, mwana mgima, kawasa tu!”
53 Wanhu wose wamseka, kwavija wavitanga kamba kakala yeshile kudanganhika.
54 Ila Yesu kamgoga mkono na kwinula dizwi yolonga, “Mwanangu, lamuka.”
55 Loho yake ibwela, kipigiti kikija kalamuka, Yesu kalagiza wamgwelele kinhu yaje.
56 Tataake na mamaake wakanganya ng'hani, ila Yesu kawagong'ondeza sambiwamulongele munhu yoyose gaja galawilile.

9

Yesu Kowatuma Watumigwa Longo Dimwe na Wabili (Mat. 10:5-15; Mlk. 6:7-13)

1 Yesu kawakema watumigwa zake longo dimwe na wabili hamoja, kawagwelela mhiko na udaho wa kuwinga vinyamkela wose na kuhonya vitamu.
2 Abaho, kawalagiza wachole kuupeta Undewa wa Mulungu na kuwahonya watamu.
3 Kawalongela, “Sambimsole kinhu chochose mmwanza wenu, fimbo ama mkoba ama mandia ama hela ama kanzu ya ikabili.
4 Ng'anda yoyose yondamwingile, kaleni baho mbaka vondamsegele hakiwambo hicho.
5 Wanhu wahalema kuwabokela, segeleni hakiwambo kija, kung'unheni timbwisi dili mmagulu genu kamba usindila ulagusa hewo wenyego waulema Undewa wa Mulungu.”

6 Avo wasegela, wabita m'viwambo vose wopeta Usenga
Unogile na kuhonya wanhu kila hanhu.

Helode Kodungwadungwa Sama ya Yesu
(Mat. 14:1-12; Mlk. 6:14-29)

7 Helode Antipa, mtawala wa Galilaya, kagahulika gose
gakalile gotendeka. Avo kadungwadungwa ng'hani, kwav-
ija wanhu wayagwe wakala wolonga, “Yohana M'batiza
kazuka.”
8 Wayagwe walonga, “Eliya kalawilila,” na wayagwe wa-
longa, “Imwe wa wahokozi wa umwaka kazuka.”
9 Helode kalonga, “Yohana nimdumula pala jake, avo
yalihi munhu ino inihulika mbuli zake?” Avo mazua gose
kakala yozahila kumona Yesu.

Yesu Kowegutiza Wanhu Bwando
(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14)

10 Watumigwa wa Kilisto viwabwelile, wamulongela Yesu
vinhu vose vawatendile. Kawasola, wasegela wachola
kukiwambo kikemigwa Betisaida.
11 Dale da wanhu diitanga mbuli ija, wamsondolela.
Kawabokela, kawalongela mbuli za Undewa wa Mulungu,
na kawahonya waja walondigwe kuhonyigwa.
12 Zua vidisongile kuhonga, wanahina longo dimwe na
wabili wamwizila wolonga, “Walongele wanhu wachole
kuviwambo na kumigunda ili behi wakazahile mandia na
uwaso, kwavija hano hatuli twa muluwala.”
13 Ila Yesu kawalongela, “Wagweleleni mweye wenyego
kinhu cha kuja.”
Wamulongela, “Vitulinavo tweye mikate mitano na somba
wabili. Kolonda tuchole kuwagulila mandia wanhu wano
wose?”
14 Haja wakala wanhu wambigalo kamba alufu tano vino.
Yesu kawalongela wanahina zake, “Walongeleni wanhu
wakale hasi mmadale ga wanhu malongo matanomatano.”
15 Wanahina watenda vija, na wanhu wose wakala hasi.
16 Yesu kasola imikate mitano na iwasomba wabili, kalola
uchana kuulanga, kamgwaa hewela Mulungu, kavimogola
kawagwelela wanahina zake wawagolele iwanhu.
17 Wanhu wose waja weguta, wanahina wadondola vi-
danga va vakuja visigale migelo longo dimwe na mibili.

Petulo Komulonga Yesu Iyo Yalihi
(Mat. 16:13-19; Mlk. 8:27-29)

18 Zua dimwe Yesu kakala yotambika yeiyeka. Wanahina
zake wakala hamoja na heyo, kawauza, “Wanhu wolonga nie
iyo yalihi?”

19 Wamulongela, “Wayagwe wolonga gweye iyo Yohana
M'batiza, wayagwe wolonga gweye iyo Eliya, na wayagwe
wolonga gweye iyo imwe wa wahokozi wa umwaka kuzuka
kabili.”
20 Yesu kawauza, “Na mweye, molonga nie iyo yalihi?”
Petulo kalonga, “Gweye iyo Kilisto Mkombola ulawile ha
Mulungu.”

Yesu Kohokola Avija Vondayagazigwe na Vondayadanganhike
(Mat. 16:20-28; Mlk. 8:30—9:1)

21 Abaho, Yesu kawazuma na kuwagomesa ng'hani sambi-
wamulongele munhu yoyose mbuli ino.
22 Vivija kawalongela, “Nie, Mwana wa Munhu,
nolondigwa nigaye ng'hani, na nilemigwe na wakulu
hamoja na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila mdizua da ikadatu
nozuka, nowa mgima kabili.”
23 Avo kawalongela wanhu wose, “Kamba munhu ya-
halonda kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego,
yaidikwe msalaba wake mazua gose, yanikoleleze.
24 Munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake,
kowagiza, na munhu yoyose yowagiza ugima wake sama
yangu nie, koukombola.
25 Wanhu kamba wahapata vinhu vose va muisi na hewo
wenyego wopotela ama wokwangama, kuna unozi waki?
Nokona haduhu!
26 Kwavija munhu yoyose yahanyonela kinyala nie na
mafundo gangu, nie, Mwana wa Munhu, nomonela kinyala
heyo vondanize muyenzi yangu na muyenzi ya Tata na
muyenzi ya wasenga wa Mulungu wang'alile wa kuulanga.
27 Nowalongeleni ikweli, hana wanhu wayagwe hano
hawadanganhika mbaka wawone Undewa wa Mulungu.”

Yesu Kogaluka
(Mat. 17:1-8; Mlk. 9:2-8)

28 Mazua manane songela hayalongile mbuli zija, Yesu
kawasola Petulo, Yohana, na Yakobo wachola kukigongo
kutambika.
29 Yesu viyakalile yotambika, kihanga chake kigaluka, na
vivalo vake vigaluka vizelu nang'hanang'ha.
30 Bahaja wanhu wabili wakala wolongelela na heyo.
Wakala Musa na Eliya.
31 Wakalile woneke muyenzi ya kuulanga na walongelela
na Yesu avija ndagizi za Mulungu vondazivikile hima na vija
vondayadanganhikile Yelusalemu.

32 Petulo na wayage wakala wawasile, ila viwalamuke,
wayona yenzi ya Yesu na wanhu wabili wakalile wemile na
heyo.
33 Waja iwanhu wabili viwakalile wosonga kuchola, Petulo
kamulongela Yesu, “Mndewa, vinoga tweye tukale hano,
tuzenge vizewe vidatu, kimwe chako, kimwe cha Musa, na
kimwe cha Eliya.” Kalonga avo kuno hakitangile choyo-
longa.
34 Petulo viyakalile hanamambukiza kulonga, wingu di-
lawilila diwagubika, wanahina zake wadumba ng'hani avija
diwingu vidiwagubike.
35 Dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu, dilonga, “Ino iyo
Mwanangu inimsagule, mtegelezeni heyo!”
36 Dizwi dija vudipozike, kasigala Yesu yeiyeka. Wanahina
zake wanyamala tulu mmbuli zose zino na hawamulongele
munhu yoyose mmazua gaja gose mbuli ziwonile.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mat. 17:14-18; Mlk. 9:14-27)

37 Imitondo iyagwe Yesu na waja wanahina zake wadatu
wahumuluka hakigongo, na dale da wanhu dimwizila Yesu.
38 Munhu imwe kulawa muja mdidale da wanhu kenula
dizwi yolonga, “Mkulufunzi, chonde, chonde, mulole
mmhale wangu, iyo mwanangu yeiyeka!
39 Kinyamkela kam'vagalaga mkumsinhukiza na kum-
tenda yatoe nyangi chaka, komgela kisango baho holovu do-
mulawa mmulomo, kogendelela kumulumiza, hamulekesa
hima.
40 Niwayalalila wanahina zako wamuwinge ikinyamkela,
ila hawadahile.”
41 Yesu kawalongela, “Mweye wanhu mpotele, mulibule
nhamanila, nokala na mweye mbaka zua jaki? Nowapapa
mbaka kwahi?” Abaho, kamulongela ija imunhu, “Mgale
hano mwanago.”
42 Ija mmhale vayakalile yomkwenhukila Yesu,
kinyamkela kam'bwanha hasi na kumgela kisango. Yesu
kamkomhokela ija kinyamkela, kamuhonya ija immhale,
kam'bweza ha tataake.
43 Wanhu wose wakanganya mhiko ng'hulu za Mulungu.

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike
(Mat. 17:22-23; Mlk. 9:30-32)

Wanhu vawakalile wogendelela kukanganya mbuli zose
zayatendile Yesu, kawalongela wanahina zake,
44 “Tegelezeni goya kinhu kinilonda kuwalongela! Nie,
Mwana wa Munhu, nochola kugeligwa mmakono ga
wanhu.”

45 Ila wanahina zake hawaitangile nhegulo ya mbuli ija.
Mbuli ija ikala ifisigwe kumwao, avo hawaitangile nhegulo
yake, na wadumba kumuuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Mlk. 9:33-37)

46 Wanahina wa Yesu wasonga kuibamilila wolonga yalihi
yondayawe mkulu kubanza wose.
47 Yesu kazitanga ngelegeza zao, avo kamsola mwana
mdodo kamwika behi na heyo,
48 kawalongela, “Munhu yoyose yondayam'bokele mwana
ino sama ya twaga jangu, konibokela nie, na munhu yoyose
yondayanibokele nie, kom'bokela ayo yanhumile nie. Avo
yali mdodo kubanza mweye mose iyo mkulu kubanza wose.”

Munhu Yoyose Yoleka Kuibamilila Namwe Ka Hamoja Namwe
(Mlk. 9:38-40)

49 Yohana kalonga, “Mndewa, tumona munhu yowinga
vinyamkela mtwaga jako, tumgomesa, kwavija hali hamoja
na tweye.”
50 Yesu kawalongela, “Sambimumgomese, kwavija munhu
yoyose yoleka kuibamilila namwe, ka hamoja namwe.”

Wanhu wa Kiwambo Kimwe cha Samalia Wolema Kum'bokela Yesu

51 Kipigiti chake vikikwenhuke cha kusoligwa uchana
kuulanga, Yesu kalamula yagoge nzila yachole Yelusalemu.
52 Kawagala wasenga wamulongole, avo wengila mki-
wambo kimwe cha Samalia kumsasalila.
53 Ila wanhu wa haja hawam'bokele, kwavija kakala
mnzila yochola Yelusalemu.
54 Wanahina zake wokemigwa Yakobo na Yohana vi-
wawene vino, wamuuza, “Mndewa, kolonda tweye tuukeme
moto uhumuluke kulawa kuulanga wize kuwalukuza
kabisa?”
55 Yesu kawahindukila na kuwakomhokela yolonga,
“Hamuimanyile loho imulinayo, kwavija nie, Mwana wa
Munhu, sizile kubananga ugima wa wanhu, ila kuukom-
bola.”*
56 Abaho, Yesu na wanahina zake wachola hakiwambo
kiyagwe.

Waja Hawalumbile Kuwa Wanahina wa Yesu
(Mat. 8:19-22)

---

* **9:55** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo uno ulonga ***hamuimanyile loho imulinayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu, sizile kubananga ugima wa wanhu, ila kuukombola.***

57 Viwakalile wochola mnzila, munhu imwe kamulongela
Yesu, “Nokusondolela kokose kondauchole.”
58 Yesu kamulongela, “Mbweha wana mhango, ndege
wana mvulu, ila nie, Mwana wa Munhu, nabule hanhu ha
kutambalika pala jangu.”
59 Yesu kamulongela munhu iyagwe, “Nisondolele.”
Ija munhu kamwidika, “Mndewa, nileke tanhu nyhole
hazike tataangu.”
60 Yesu kamulongela, “Waleke wanhu wadanganhike
wazike wadanganhike wayao. Ila gweye genda ukaupete
Undewa wa Mulungu.”
61 Munhu iyagwe kamulongela, “Mndewa, nokusondolela,
ila tanhu beta nyhole nikalage wanhu wa hakae yangu.”
62 Ila Yesu kamwidika, “Munhu yoyose yosonga kulima,
abaho, kolola kuchugu, halumba Muundewa wa Mulungu.”

10

Yesu Kowatuma Wanhu Malongo Saba na Wabili

1 Abaho, Mndewa kawasagula wanhu wayagwe malongo
saba na wabili,* kawatuma wabiliwabili, wamulongole wa-
chole m'viwambo vose na kila hanhu hayalondile kuchola
mwenyego.
2 Kawalongela, “Va kuhuna vimema, ila wahunaji wadodo.
Avo mpuleni mwene mgunda yawagale wahunaji wahune
vakuja vake.
3 Gendeni! Nowalagiza mweye kamba wana ng'hondolo
mdidale da mbwizi.
4 Sambimsole mkwiji ama mkoba ama ng'hwabasa, sam-
bimmulamse munhu yoyose mnzila.
5 Muhengila mng'anda yoyose, longeni, ‘Tindiwalo dingile
mng'anda ino.’
6 Kamba munhu yokala mng'anda ija yahawa mnogela
tindiwalo, tindiwalo dosigala na heyo, na kamba sio, tindi-
walo jenu dowabwelela.
7 Kaleni mng'anda hiyo muja na kung'wa chochose chon-
damgweleligwe, kwavija wasang'hana wolondigwa wag-
weleligwe kitumetume chao. Sambimuhamehame mulawa
ng'anda ino mwingila ng'anda iyagwe.
8 Muhengila mkiwambo chochose na wanhu wa kiwambo
kija wahawabokela, dieni chochose chondawawagweleleni.
9 Wahonyeni watamu wa mkiwambo kija na muwalongele
wanhu wa kiwambo kija, ‘Undewa wa Mulungu uwakwen-
hukila.’

* **10:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga ***malongo saba.***

10 Ila muhengila mkiwambo, na wanhu wa kiwambo kija
hawawabokele, laweni gendeni mnzila za mkiwambo kija
mulonge,
11 'Timbwisi da kiwambo chenu dinanahile mmagulu
getu todihangusa diwabwelele. Ila vimanyeni Undewa wa
Mulungu uwakwenhukila.'
12 Nowalongela, mdizua da inhaguso vobuha wanhu wa
kiwambo cha Sodoma kwazaganya nhaguso yake kubanza
wanhu wa kiwambo kija."

Viwambo Vilemile Kutogola Mbuli za Mulungu
(Mat. 11:20-24)

13 "Kojona, Kolazini! Kojona, Betisaida! Mizonza
itendigwe kumwenu ihatendigwe Tilo na Sidoni, wanhu wa
haja mwaka wahakalile hasi na kuvala magunia na kuitila
mitozi kulagusa kamba waleka vilozo vao.
14 Mdizua da inhaguso, Mulungu kozonela bazi isi za Tilo
na Sidoni kubanza mweye.
15 Na gweye, Kapenaumu! Kolonda kukiinula mwenyego
uchana kuulanga? Kokwasigwa hasi kuzimu!"
16 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, "Munhu
yoyose yahawategeleza mweye konitegeleza nie. Na munhu
yoyose yahawalema mweye konilema nie. Na munhu
yoyose yahanilema nie komulema ija yanhumile."

Wanahina Malongo Saba na Wabili Wobwela

17 Waja iwanahina malongo saba na wabili† wabwela
wodeng'ha ng'hani, wolonga, "Mndewa, hata vinyamkela
wotuhulika vituwakomhokele mditwaga jako!"
18 Yesu kawalongela, "Nimona Mwenembago yolagala
kamba mwemwe kulawa kuulanga.
19 Tegelezeni! Niwagweleleni udaho wa kuwabojaga
nyoka na inge na kuzihuma mhiko zose za Mwenembago,
na haduhu kinhu chochose chondakiwalumize.
20 Ila sambimdeng'he kwavija vinyamkela
vowowafugamila mavindi, ila mdeng'he kwavija matwaga
genu gandikwa kuulanga."

Yesu Kodeng'helela
(Mat. 11:25-27; 13:16-17)

21 Kipigiti kija Yesu kuno yamemile deng'ho da Loho
wa Mulungu kalonga, "Nokuheweza, Tata, Mndewa wa
kuulanga na muisi! Kwavija mbuli zino kuwafisa wabala na
wasomile na kuwagubulila wana wadodo. Ona, Tata, vino
vivo vikunogele."

† **10:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga ***malongo saba.***

22 Abaho, kalonga, “Tataangu kangwelela nie vinhu vose.
Haduhu munhu yomtanga Mwana, ila Tata, na haduhu
munhu yomtanga Tata, ila Mwana, na ayo Mwana yaasagule
kumgubula Tata kumwake.”
23 Abaho, Yesu kawahindukila wanahina zake na kuwa-
longela kinyele, “Muna mhome ng'hani mweye kuzona
mbuli zino zimzona!
24 Nowalongeleni, wahokozi bwando na wandewa wa-
sulukila kugona gano gomgona mweye, ila hawagonile,
na wasulukila kugahulika gano gomuhulika mweye, ila
hawagahulike.”

Hala da Msamalia Yali na Moyo Unogile

25 Abaho, mfundiza Malagizo ga Musa kakwenhuka behi
na Yesu, kageza kumwikila kitega, kamuuza, “Mkulufunzi,
nhende choni kileka ningile muugima wa digunge?”
26 Yesu kamulongela, “Nyandiko Zing'alile zolongaze? Gw-
eye kozisomaze?”
27 Ija imunhu kedika, “Mnogele Mndewa Mulungu wako
na moyo wako wose, na loho yako yose, na mhiko zako zose,
na nzonzi zako zose, na mnogele munhu wa habehi nagwe
kamba vuukiinogela mwenyego.”
28 Yesu kamulongela, “Kulonga goya, tenda vino avo kok-
wingila muugima wa digunge.”
29 Ila ija imfundiza Malagizo ga Musa kalonda kuilagusa
kamba kakimanya kija chayakalile youza, kamuuza Yesu,
“Munhu wa habehi yangu iyo yalihi?”
30 Yesu kamulongela, “Munhu imwe kakala yohumuluka
kulawa Yelusalemu kachola Yeliko, mibokonyi im'vamhila,
im'bokonya vinhu vake vose, abaho, wamtoa ng'hani, wa-
muleka behi na kudanganhika.
31 Baho kalawila mkulu wa nhambiko imwe kahumuluka
mnzila ija, viyamuwene ija imunhu, kakuluguta, kagen-
delela na mwanza wake.
32 Vivija mnzila ija kabita Mulawi, kamkwenhukila, kamu-
lola, abaho, kakuluguta, kagendelela na mwanza wake.
33 Ila Msamalia yakalile yobita nzila ija kavika hayali
munhu ija, viyamuwene, kamonela bazi.
34 Kamkwenhukila, kamgela mavuta na divai m'vilonda
vake, na kumfungiliza ivilonda, abaho, kamkweleza mki-
hongwe wake kamgala kung'anda ya wahenza kumuguza.
35 Imitondo iyagwe kalava vidanga vibili va hela, kamg-
welela ija imwimilizi wa ing'anda ya wahenza. Kamulon-
gela, ‘Muguze, nihabwela, nokuliha kinhu chochose chu-
ulavile sama yake.’ ”

36 Baho Yesu kalonga, “Kokonaze, yalihi muwanhu wano
wadatu yali munhu wa habehi wa munhu ija yavamhilwe
na mibokonyi?”
37 Ija imfundiza Malagizo ga Musa kamwidika, “Ija ya-
monele bazi.”
Yesu kalonga, “Genda ukatende kamba avo.”

Yesu Kowatembelela Mata na Maliamu
38 Yesu na wanahina zake viwakalile wochola mnzila,
wavika hakiwambo kimwe. Mtwanzi imwe yokemigwa
Mata kam'bokela hakae yake.
39 Kakala na lumbu jake yokemigwa Maliamu yakalile
hamagulu ga Mndewa, yotegeleza gaja goyolonga.
40 Avo Mata kakala yogaya na sang'hano zose, avo keza ha
Yesu kamulongela, “Mndewa, huvona vino lumbu jangu voy-
onilekela nitende sang'hano zose nene niiyeka? Mulongele
yeze kunitaza.”
41 Ila Mndewa kamwidika, yolonga, “Gweye Mata, gweye
Mata! Kohunganika na kugaya m'vinhu bwando,
42 ila kinhu kimwe kilondigwa. Maliamu kasagula kinhu
hicho, na havidahika kusegezwa kumwake.”

11

Yesu Kofundiza Kutambika
(Mat. 6:9-13; 7:7-11)
1 Zua dimwe Yesu kakala yotambika hanhu hamwe.
Viyeshile kutambika, mwanahina wake imwe kamulongela,
“Mndewa, tufundize kutambika kamba Yohana viyawafun-
dize wanahina zake.”
2 Yesu kawalongela, “Muhatambika, longeni vino,
‘Tata,*
twaga jako diyenzigwe,
undewa wako wize,
3 utugwelele mandia getu ga kila zua,
4 ugele kumgongo vilozo vetu,
kwavija na tweye towagela kumgongo awo wotutendela
gehile,
na sambiutugele mkugezigwa.’ ”
5 Yesu kawalongela wanahina zake, “Tutende munhu
imwe mmwanza wenu yachole hang'anda ya mbwigaake
ikilo kikulu yolonga, ‘Mbwigaangu, ng'halizi mikate midatu,
6 kwavija mbwigaangu ka mmwanza kabitila hang'anda
yangu, na nabule mandia ga kumgwaa!’

* **11:2** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza *uli kuulanga.*

7 Na mbwigaako yakwidike yali mng'anda, 'Sambiungaze!
Lwivi luhindigwa lwisha, nie na wanangu twa mulusazi.
Sidaha kwinuka nikugwelele kinhu chochose.'
8 Nowalongela, hata kamba henuka yakugwelele umkate,
kwavija gweye kwa mbwigaake, kokwinuka na kokugwelela
kila kinhu kwavija hukonile kinyala kupula ubwelela.
9 "Avo nowalongeleni puleni, mogweleligwa. Zahileni,
movumbula. Toeni hodi, movugulilwa.
10 Kwavija yoyose yopula kogweleligwa, na yoyose yoza-
hila kovumbula, na yoyose yotoa hodi kovugulilwa.
11 Vino hana tata yalihi kumwenu, mwanage yahampula
somba yomgwaa nyoka?
12 Ama yahampula finga yomgwaa inge?
13 Ihawa mweye mtenda mbuli zihile, movitanga kuwag-
welela wanenu vinhu vinogile, avo, Tata wenu wa kuulanga
kabanza ng'hani kuwagwelela Loho wa Mulungu waja wose
wompula!"

Yesu na Belizebuli
(Mat. 12:22-30; Mlk. 3:20-27)

14 Yesu kakala yomuwinga kinyamkela yamtendile munhu
yawe bubui, na ikinyamkela viyalawile, munhu ija kasonga
kulonga, dale da wanhu dikanganya.
15 Ila wanhu wayagwe walonga, "Kowinga vinyamkela na
udaho wa Belizebuli, mkulu wa vinyamkela."
16 Wayagwe walonda kumwikila vitega Yesu, avo wamu-
londa yatende mzonza yoneke kamba udaho wake ulawa
kuulanga.
17 Ila Yesu kagatanga gaja gowokala wogelegeza, avo
kawalongela, "Undewa wowose uhaigola wenyego kwa
wenyego wopwililika, na kamba mulango uhaigola wenyego
wogwa.
18 Kamba Mwenembago yahaigola mwenyego, undewa
wake wokwimaze? Nolonga gano kwavija molonga kamba
nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli.
19 Kamba nie nowinga vinyamkela na udaho wa Belize-
buli, wanenu wowinga vinyamkela na udaho ulihi? Avo
wanenu wowa watagusa wenu.
20 Ila kamba nowinga vinyamkela na mhiko za Mulungu,
togoleni kamba Undewa wa Mulungu uwavikila."
21 Munhu yali na mhiko, yehemiliza ng'anda yake na via
vake va kuiimilizila, vinhu vake vose havibigwa.
22 Ila munhu yali na mhiko kubanza heyo yaham'vamhila
na kumuhuma, kom'bokonya via vake vose va kuiimilizila
voyokala yotamanila na kupwililisa vinhu vayebile.

23 “Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na nie, konibeza,
na munhu yoyose yalekile kukunzanya na nie, kopwililisa.

Kinyamkela Voyobwela
(Mat. 12:43-45)
24 “Kinyamkela yahamulawa munhu, kochola hanhu
halibule mazi yozahila hanhu ha kuhumula. Kamba
honile hanhu, kokiilongela mwenyego, ‘Nobwela hang'anda
yangu.’
25 Avo kobwela koivika ng'anda ifagiligwe na kuham-
bigwa.
26 Abaho, kochola kuwasola vinyamkela wayagwe saba
wehile kubanza heyo mwenyego, wokwiza na kumwingila.
Avo hali ya munhu ija yokwiha ng'hani kubanza viyakalile
haichanduso.”

Deng'ho da Kweli
27 Yesu viyalongile gano, mtwanzi imwe kenula dizwi
kalonga, “Kamota ng'hani mtwanzi ija yakulelile na
yakukong'heze.”
28 Yesu kamulongela, “Wamota ng'haning'hani wanhu
waja wotegeleza mbuli za Mulungu na kuzitogola.”

Wanhu Wolonda Wone Mzonza
(Mat. 12:38-42)
29 Wanhu viwammemele womzunguluka Yesu, kasonga
kulonga, “Wanhu wa mulelo wihile wozahila kilaguso!
Hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha Yona.
30 Kamba vija Yona viyakalile kilaguso cha wanhu wa
Ninawi, avo nie, Mwana wa Munhu, nowa kilaguso cha
wanhu wa mazua gano.
31 Hana dizua da nhaguso Malikia wa Sheba kokwima
na kuwatagusa wanhu wa mulelo uno, kwavija kachola
mwanza mtali kulawa muisi yake keza kutegeleza mafundo
gali na ng'hungwe ga Mndewa Selemani, avo nowalongeleni
hano hana munhu mkulu kubanza Selemani.
32 Hana idizua da nhaguso wanhu wa Ninawi vivija
wokwima haja hamoja na mweye na wowatagusa mweye,
kwavija viwahulike Yona yopeta mbuli za Mulungu, waleka
vilozo vao, avo nowalongeleni hano hana munhu mkulu
kubanza Yona!

Kiwenge cha Lukuli
(Mat. 5:15; 6:22-23)
33 “Haduhu munhu yobwinha kiwenge, abaho, yakifise
ama yakigubike na kiteleko, ila kokika uchana hakingolob-
weda wanhu wehengila mng'anda wone mulangaza.

34 Kiwenge cha lukuli lwako meso gako. Kamba meso gako
gahawa magima, lukuli lwako lose lowa na mulangaza, ila
meso gako gahabanangika, lukuli lwako lose lowa mziza.
35 Teganyeni, mulangaza uli mmwenu sambiuwe ziza.
36 Ihawa lukuli lwako lose luna mulangaza, bila kuleka
hanhu mziza, avo lukuli lose lomulika, kamba vija kiwenge
vikikumulikila na mulangaza wake."

Yesu Kowatagusa Mafalisayo na Wafundiza Malagizo ga Musa
(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

37 Yesu viyeshile kulonga, Mfalisayo imwe kamgoneka
yachole kumwake yakaje hamoja na heyo, avo kachola,
kengila mng'anda kakala hasi yaje.
38 Ija Imfalisayo kakanganya viyawene kamba Yesu ha-
songa kusungusa makono kipigiti yahalonda kuja mandia.
39 Avo Mndewa kamulongela, "Mweye Mafalisayo mosun-
gusa hanze ya ikikasi na ichano, ila mgati yenu mmema
ubokonyi na wiho.
40 Wabozi mweye! Avino si heyo Mulungu yatendile hanze
vivija katenda na mgati?
41 Avo wagweleleni wakumbulu vinhu vili mchano na
mkikasi, avo kila kinhu chong'ala kumwenu.
42 "Mojona Mafalisayo! Molava zaka ya matepo ga ku-
lungila mandia na mboga ziyagwe, ila muleka kutenda
ganogile mwa wanhu na kumnogela Mulungu. Molondigwa
mtende gano tanhu, na sambimuleke gayagwe.
43 "Mojona Mafalisayo! Kwavija molonda kukala m'vigoda
va haulongozi muna izing'anda za nhambiko na kulamswa
m'vigenge va wanhu.
44 Mojona! Kwavija mweye mwa kamba mapanga galibule
viguzo wanhu wogabojaga bila kuvimanya."
45 Mfundiza imwe wa Malagizo ga Musa kamulongela
Yesu, "Mkulufunzi, uhalonga avo, kotuliga na tweye!"
46 Yesu kamulongela, "Vivija na mweye wafundiza Mala-
gizo ga Musa, mojona! Kwavija mowadikwa wanhu miba-
hasha haidahika kupapika, kuno mweye wenyego ham-
golosa hata kidole kuwataza.
47 Mojona! Kwavija mogazengela goya mapanga ga wa-
hokozi, wawaja wakomigwe na wahenga zenu.
48 Avo mwemwe wenyego motogola gaja gawatendile wa-
henga zenu. Wawakoma wahokozi, na mweye mogazengela
mapanga gao.
49 Avo sama ya mbuli ino, Ng'hungwe ya Mulungu ilonga,
'Nowagalila wahokozi na watumigwa, wayagwe wowakoma
na wayagwe wowagaza ng'hani.'

50 Avo wanhu wa mulelo uno wotaguswa sama ya wa-
hokozi wose wakomigwe songela isi viilumbigwe,
51 songela kukomigwa kwa Abeli mbaka kukomigwa kwa
Zakalia, yakomigwe hagatigati ya ikilingo cha kulavila nhosa
na Hanhu Hang'alile. Ona, nowalongela, wanhu wa mulelo
uno wotaguswa sama ya kuwakoma wanhu wano wose!
52 "Mojona mweye wafundiza Malagizo ga Musa! Kwavija
mkisola kivugulilo cha ulwivi lwa ilimu ya kuzimanyila
mbuli, mweye wenyego hamwingila, na waja wolonda
kwingila mowazuila!"
53 Yesu viyalawile muja, wafundiza Malagizo ga Musa
na Mafalisayo wasonga kum'beza na lusango na kumuuza
mbuli bwando,
54 wompelemba giladi kamba yahalonga gehile, wamna-
mate.

12

Yesu Kowazuma Videlenya
(Mat. 10:26-27)

1 Wanhu bwando walibule mheta viwakiilundize hamoja,
mbaka wakala wokiibojaga, tanhu Yesu kasonga kulonga na
wanahina zake, "Iteganyeni na mela da Mafalisayo, nolonga
udelenya wao.
2 Haduhu kinhu chochose kigubikwe chondakileke
kugubulwa, ama kifisigwe chondakileke kutangigwa.
3 Avo mina, chochose chumulongile mziza, chohulikwa
mmulangaza, na chochose chumnyong'onye mwiyeka mgati
dihindigwe, chopetigwa mwa wanhu wose.

Yolondigwa Kudumbigwa
(Mat. 10:28-31)

4 "Nowalongeleni, mweye wambwiga zangu,
sambimuwadumbe awo wokoma ulukuli, abaho, hawadaha
kutenda kinhu chochose kiyagwe.
5 Ila nowalagusila wa kumdumba, mdumbeni Mulungu
kwavija Mulungu yehesha kulukoma ulukuli, kana udaho
wa kuwasa mweye kuzimu. Avo, nowalongeleni, ino iyo wa
kumdumba!
6 "Vitongwa vitano haviuzigwa na hela ndodo? Ila haduhu
hata kitongwa kimwe kiisemwigwa na Mulungu.
7 Ila mweye, hata mheta ya mvili za mmapala genu zi-
tangigwa na Mulungu. Avo sambimdumbe, mweye mzama
ng'hani kubanza vitongwa bwando!

Kumtogola ama Kumulema Kilisto
(Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 “Nowalongela, munhu yoyose yondayanitogole nie
hameso ga wanhu kamba ka ng'ambu yangu, nie, Mwana
wa Munhu, nomtogola munhu ija hameso ga wasenga wa
Mulungu wa kuulanga.
9 Ila munhu yoyose yahanilema nie hameso ga wanhu,
nie, Mwana wa Munhu, nomulema munhu ija hameso ga
wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
10 “Munhu yoyose yolonga mbuli za kunibeza nie, Mwana
wa Munhu, vodahika kugeligwa kumgongo, ila munhu
yoyose yahalonga mbuli za ufukuzi ha Loho wa Mulungu,
havidahika kugeligwa kumgongo.
11 “Wahawagala mzing'anda za nhambiko ama ha wan-
dewa ama ha wakulu kuwatagusa, sambimgelegeze avija
vondamuigombeleze ama avija vondamulonge.
12 Kwavija Loho wa Mulungu kowafundiza kimulondigwa
kulonga mkipigiti hicho.”

Hala da Mgoli M'bozi

13 Munhu imwe yakalile mdidale dija kamulongela Yesu,
“Mkulufunzi, mulongele mkulu wangu yanigolele uhazi
uyatulekele tata wetu.”
14 Yesu kamulongela, “Mbwigaangu, yalihi yangwelele
nie sang'hano ya kulamula ama kuwagolela vinhu mweye
wabili?”
15 Abaho, kawalongela, “Teganyeni, inegeni na sulukila
ya namna zose, kwavija ugima wa munhu hauli m'vinhu
bwando vayalinavo.”
16 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, “Kukala na munhu
imwe mgoli, yakalile na mgunda ugwisile vakuja bwando.
17 Kasonga kugelegeza munda kwa munda, yolonga, ‘Nab-
ule hanhu ha kwika vakuja vangu. Nhendeze?’
18 Abaho, kalonga, ‘Nhende vino, nogabomola makano
gangu, nizenge makano makulu, avo nokwika vakuja vangu
na vinhu vangu vose visigale.
19 Abaho, nokiilongela, “Gweye munhu mwene mhome!
Kuna vinhu bwando vinogile vuwikile ngama ya milao
bwando, avo uhumule, uje, ung'we, na udeng'he!” ’
20 Ila Mulungu kamulongela, ‘M'bozi gweye! Ikilo ya lelo
ugima wako wolondigwa, avo vinhu vino vose vuuilundik-
izile vowa va yalihi!’ ”
21 Yesu kamambukiza yolonga, “Vino vivo vondaiwe
mwa munhu yoyose yokiilundikizila mwenyego vinhu, ila
hameso ga Mulungu kabule kinhu.”

Mtamanile Mulungu
(Mat. 6:25-34)

22 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Avo, nowa-
longela, sambimuigazile ugima wenu, muje choni, ama
ng'huli zenu, m'vale choni.
23 Kwavija ugima uzama kubanza mandia, na lukuli
luzama kubanza vivalo.
24 Waloleni mabondwa, hawahanda mbeyu ama kuhuna
vakuja, wabule makano gogose, ila Mulungu kowagwelela
mandia! Mweye mzama ng'hani kubanza ndege.
25 Yalihi kumwenu mkuigaza ng'hani mmoyo, yodaha
kongeza hata zua dimwe muugima wake?
26 Kamba hamdaha kutenda kinhu kidodo kamba kino,
habali muigazila vinhu viyagwe?
27 Loleni malua ga mmuhulo vigokula, hagasang'hanika
ama kuitendela vivalo. Ila nowalongela, hata Selemani na
mali gake gose hawile na vivalo vinogile kamba malua gano.
28 Kamba Mulungu koivaza mijani ya mmuhulo ikoneka
lelo na mayo yokwasigwa na kusomigwa, habanza ng'hani
kuwavaza mweye? Mweye wanhu muli na nhamanila
ndodo!
29 “Avo sambimgaye mmioyo yenu, kamba moja choni,
ama mong'wa choni, na sambimdungwedungwe sama ya
mbuli zino.
30 Kwavija Wamhazi wa ulumwengu uno wawo
wozigelegeza ng'hani mbuli kamba zino, ila mweye, Tata
wenu kovitanga kamba movilonda vinhu vino.
31 Ila uzahileni Undewa wa Mulungu, na gano gose mog-
weleligwa.

Mali Kuulanga
(Mat. 6:19-21)
32 “Sambimdumbe, mweye dale dodo, kwavija Tata wenu
kanogelwa kuwagwelela mweye Undewa wake.
33 Guzeni vimulinavo zihela muwagwelele wakumbulu.
Itendeleni wenyego mkwiji wa hela haulalaga, mwike
mali genu kuulanga, aho mali genu hagahunguka, kwavija
haduhu wabavi wondawakwenhukile ama vimhungu von-
davibanange.
34 Kwavija mali gako hagali na moyo wako baho hon-
daukale.

Watumigwa Wali Meso
35 “Kaleni meso na jojose dondadize, toeni lupati, na
kubwinha viwenge venu,
36 kamba watumigwa wom'beta mndewa wao yobwela
kulawa kulusona lwa zengele. Avija yobwela na kubwenga
ulwivi, hima wom'vugulila.

37 Wodeng'ha ng'hani watumigwa waja mndewa wao
vondayabwele yahawavika wameso, waisasale! Nowa-
longela ikweli, koisasala, na kuwalongela wakale hasi na
kuwasang'hanikila.
38 Wodeng'ha ng'hani watumigwa waja kamba
yahawavika waisasale, hata kamba yeheza ikilo kikulu
ama nzogolo zikwika.
39 Muitange goya mbuli ino, kamba mwene ng'anda
yahakimanyile kipigiti m'bavi chondayeze, sambiyaileke
ng'anda yake ituligwe.
40 Vivija na mweye muisasale, kwavija nie, Mwana wa
Munhu, nokwiza mkipigiti hamkitamanile."

*Mtumigwa Yalibule Uzenzeleganye na Mtumigwa Mzen-
zeleganye*
(Mat. 24:45-51)
41 Petulo kalonga, "Mndewa, hala dino kotulongela tweye
twiyeka, ama kowalongela na wanhu wose?"
42 Mndewa kamulongela, "Yalihi mtumigwa ija yalibule
uzenzeleganye, yali m'bala, mkulu wake yondayamwike
yawe mkulu wa watumigwa zake wayagwe, giladi yawag-
welele mandia mkipigiti kilondigwa?
43 Kodeng'ha ng'hani mtumigwa ija mkulu wake yahab-
wela ukae, yaham'vika yotenda vino.
44 Nowalongela ikweli, mkulu ija komtenda mtumigwa ija
yawe mkulu wa mali gake gose.
45 Ila kamba mtumigwa ija yahalonga mmoyo wake,
'Mkulu wangu kokawa ng'hani kubwela,' na kusonga kuwa-
toa watumigwa wayage wakitwanzi na wakimbigalo na kuja
na kung'wa na kukoligwa,
46 mkulu ija kobwela mdizua mtumigwa ija hadita-
manile na kipigiti hakitangile. Mkulu ija komkanha mtu-
migwa ija vidangavidanga na kumwika hamoja na walibule
nhamanila.
47 "Mtumigwa ija yovimanya vija voyolondigwa yatende
na mkulu wake ila hakiisasala, ama hatenda gaja goyolonda
mkulu wake, mtumigwa ija kolimbwa ng'hani.
48 Ila kamba mtumigwa ija hagatangile gaja mkulu
wake goyolonda, na kutenda kinhu kimulumbile kulimbwa,
kolimbwa hadodo. Munhu yagweleligwe vinhu bwando,
kumwake volondigwa vinhu bwando. Na munhu yag-
weleligwe vinhu bwando ng'hani, kumwake volondigwa
vinhu bwando ng'hani.

Yesu Keza Kugala Mbagu
(Mat. 10:34-36)
49 "Niza kubwinha moto muisi, vinilondile wakile umalile!

50 Nna ubatizo nolondigwa niubokele, nogaya ng'hani
mbaka vondaumale!
51 Mwagiza niza kugala tindiwalo muisi? Si vivo, sigalile
tindiwalo ila uhasanyi.
52 Songela lelo na kugendelela, mulango wa wanhu
watano wokiihasanya, wadatu kwa wabili na wabili kwa
wadatu.
53 Watata wokiihasanya na wana zao, na wana woki-
ihasanya na watata zao, wakinamama wokiihasanya na
wandele zao, na wandele wokiihasanya na wamama zao,
wamama mkwe wokiihasanya na wakemwana zao, na
wakemwana wokiihasanya na wamama mkwe zao."

Kuutanga Msimu
(Mat. 16:2-3)
54 Kabili Yesu kawalongela wanhu, "Muhajona wingu
dilawilila ng'ambu ya uswelo wa zua, molonga mvula konda
kutoa, na kweli kotoa.
55 Na muhajona beho dilawilila kusi, molonga zua do-
batuka lelo, na kweli dobatuka.
56 Videlenya mweye! Modaha kutapita gaja gokoneka
kuulanga na muisi. Habali hamtanga kukitapita kipigiti
kino?

Ilumbe na Mdumuka Wako
(Mat. 5:25-26)
57 "Habali hamdaha kuilamula wenyego mtende mbuli
zinogile?
58 Iyohe ng'hani kuilumba na munhu yokugala ha mula-
mula kipigiti mng'hali mnzila, kamba hutendile avo kokuk-
wekwesa yakuvikize ha mulamula, na mulamula yakugele
mmakono ga wemilizi, na wemilizi wakugele mkifungo.
59 Nokulongela hulawa himo mbaka ulihe shilingi ya
ikimambukizo."

13

Lekeni Vilozo Venu Bule Mofa
1 Kipigiti kija wanhu wayagwe wakalile haja wamulongela
Yesu mbuli ya Wagalilaya wakomigwe na Pilato viwakalile
womulavila Mulungu nhosa zao.
2 Yesu kawauza, "Kwavija Wagalilaya waja wakomigwa
kamba vija, mokwagiza wakala walozile ng'hani kubanza
Wagalilaya wose?
3 Si vivo! Na nowalongela, kamba hamulekile vilozo venu,
mweye mose modanganhika kamba viwadanganhike wano.
4 Ama mowagesaze waja wanhu longo dimwe na wanane
walagalilwe na ulingo kuja Siloamu? Mokwagiza kamba

wakala walozile ng'hani kubanza wanhu wose wokala Yelusalemu?
5 Si vivo! Na nowalongela, kamba hamulekile vilozo venu, mweye mose modanganhika kamba viwadanganhike wano."

Hala da Mtini Haulelaga

6 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, "Kukala na munhu imwe yakalile na mtini uhandigwe muna umgunda wake wa mizabibu. Kachola kuzahila mujo muja mumtini ila havikile kinhu.
7 Avo kamulongela imulimi wa umgunda, 'Lola! Mulao wa ikadatu uno nikwiza kuzahila mujo mumtini uno na sipata kinhu. Uukanhe! Habali uibananga isi bule?'
8 Ija imulimi kamulongela, 'Mndewa, uleke tanhu mulao umwe, niutifulile nizunguluka disina, abaho, niwikile mboji.
9 Abaho, mulao uyagwe kamba uhalela, vonoga. Ila kamba haulelile, leka uukanhe.' "

Yesu Komuhonya Mtwanzi Imwe Mdizua da Mhumulo

10 Zua dimwe da Mhumulo, Yesu kakala yofundiza mng'anda ya nhambiko.
11 Na haja kukala na mtwanzi yalemazwe na kinyamkela mmilao longo dimwe na minane. Kakala yabongomale na hadahile kugoloka hata kidogo.
12 Yesu viyamonile, kamkema haulongozi, kamulongela, "Mama, utamu wako uhona!"
13 Kamwikila makono gake, na bahaja kagoloka na kusonga kumuyenzi Mulungu.
14 Ila mkulu wa ing'anda ya nhambiko kona lusango kwavija Yesu kahonya Mdizua da Mhumulo, avo kenula dizwi yowalongela wanhu, "Hana mazua sita gamulondigwa kusang'hanika, izoni kuhonyigwa mmazua higo, ila sambimwize kuhonyigwa Mdizua da Mhumulo!"
15 Mndewa kamwidika yolonga, "Mweye videlenya! Hana munhu yoyose mmwanza wenu yoleka kumfungula ng'ombe wake ama mhunda wake yalawe mdikonhi yamgale kung'wa mazi Mdizua da Mhumulo?
16 Avo mtwanzi ino yali wa lukolo lwa Ablaham, Mwenembago yambongomaze mmilao longo dimwe na minane, sambiyahonyigwe Mdizua da Mhumulo?"
17 Mbuli zake ziwatenda wadumuka zake wone kinyala, ila wanhu wayagwe wadeng'helela mbuli zose za mkanganyo zayatendile.

Hala da Mbeyu ya Haladali
(Mat. 13:31-32; Mlk. 4:30-32)

18 Yesu kauza, “Undewa wa Mulungu ulinga na kinhu
kilihi? Niulinge na kinhu chaki?
19 Ulinga kamba mbeyu ya haladali, yaaisolile munhu na
kuihanda mkihati chake. Ikula na kugaluka kamba m'biki,
na ndege wazenga mvulu zao mmatambi gake.”

Hala da Mela
(Mat. 13:33)

20 Kabili Yesu kauza, “Undewa wa Mulungu niulinge na
kinhu chaki?
21 Ulinga na mela diyasolile mtwanzi na kuditibuliza
muna ivibaba vidatu va usage mbaka tonge jose dilulu-
muka.”

Lwivi Lusisili
(Mat. 7:13-14, 21-23)

22 Yesu kagendelela na mwanza wake yochola Yelusalemu,
yobitila mmiwambo na m'viwambo yowafundiza wanhu.
23 Munhu imwe kamuuza, “Mndewa, wanhu wadodo iwo
wondawakomboligwe?”

Yesu kawalongela,

24 “Iyoheni kwingila mkubitila mulwivi luli lusisili, kwav-
ija nowalongela, wanhu bwando wogeza kwingila, ila
hawadaha.
25 Mwene ng'anda vondayenuke na kuhinda ulwivi,
abaho, mweye mokwima hanze na kusonga kubwenga
ulwivi na kulonga, ‘Mndewa, tuvugulile ulwivi!’ Na heyo
kowalongela, ‘Siwatangile mweye na sikutangile kumu-
lawa!’
26 Abaho, momulongela, ‘Tuja na kung'wa nagwe, na
kutufundiza m'viwambo vetu!’
27 Ila heyo kowalongela, ‘Siwatangile mweye na siku-
tangile kumulawa, segeleni hano hamwangu, mweye mose
watenda gehile!’
28 Aho hondahawe na kililo na kugegedula meno von-
damuwone Ablaham na Isaka na Yakobo na wahokozi wose
wa Kuundewa wa Mulungu, ila mweye mokwasigwa hanze.
29 Wanhu wokwiza kulawa ng'ambu zose za ulumwengu
na kukala hasi waje kulusona lwa Kuundewa wa Mulungu.
30 Kweli, wanhu wayagwe wali kuchugu wowa haulon-
gozi, na wanhu wayagwe wali haulongozi wowa kuchugu.”

Yesu Koililila Yelusalemu
(Mat. 23:37-39)

31 Kipigiti kikija Mafalisayo wamcholela Yesu wamulon-
gela, “Segela hano uchole hanhu hayagwe, kwavija Helode
Antipa konda kukukoma.”

32 Yesu kawalongela, “Gendeni mkamulongele mbweha ija,
‘Lelo na mayo nowinga vinyamkela na kuhonya wanhu, na
zua da ikadatu nokwishiliza sang'hano yangu.’
33 Nolondigwa nigendelele na mwanza wangu, lelo, mayo,
na kisindo. Havidahika muhokozi kudanganhikila hanze ya
Yelusalemu.
34 “Yelusalemu! Yelusalemu! Gweye uwakoma wahokozi
na kuwatoa na mibwe waja watumigwe kumwako! Mianza
mingahi nilonda kuwakunzanya hamoja wanago kamba
nguku viyowafagatila wanage hasi ya mbawa zake, ila
hutogole!
35 Avo lola ng'anda yako yolekigwa. Nokulongela, hun-
yona nie kabili mbaka vondaulonge, ‘Kamota ayo yokwiza
mditwaga da Mndewa.’ ”

14

Yesu Komuhonya Mtamu wa Kuvuha Lukuli

1 Zua dimwe da Mhumulo Yesu kachola kuja mandia
kung'anda ya mkulu imwe wa Mafalisayo, wanhu wakala
womulola goya.
2 Haulongozi wake kukala na munhu yali na utamu wa
kuvuha lukuli.
3 Yesu kawauza wafundiza Malagizo ga Musa na Mafal-
isayo, yolonga, “Malagizo getu gotutogoza kuhonya Mdizua
da Mhumulo, ama gotugomesa?”
4 Ila hewo hawalongile kinhu chochose. Yesu kamgoga ija
imunhu kamuhonya, abaho, kamuleka yachole na zake.
5 Abaho, kawalongela, “Yalihi mmwanza wenu mwanage
ama ng'ombe wake yehengila mdisima, yondayaleke ku-
mulava mbwisa Mdizua da Mhumulo?”
6 Ila hewo wanyamala.

Wende na Moyo Kunoga

7 Yesu kawona avija wahenza wayagwe viwokala wosag-
ula ivigoda va haulongozi, avo kawalongela wanhu wose
hala dino,
8 “Munhu yahakugoneka halusona lwa zengele, sam-
biukale m'vigoda va haulongozi. Ihalawila kagonekigwa
munhu yali na twaga kubanza gweye yeheza,
9 na mwenekae wenu, yawagoneke gweye na heyo, kok-
wiza na kukulongela, ‘Mnegele ino yakale hano.’ Avo vivo
vondausegele kuno ukona kinyala uikunyate uchola kukala
kuchugu.
10 Ila uhagonekigwa hanhu, genda ukakale kigoda cha
kuchugu, avo mwenekae wenu kokwiza hauli na kulonga,

‘Izo kuno kuulongozi, mbwigaangu, ukale hanhu hanogile.’
Dino dokugwaa kituno hameso ga wahenza wose.
11 Kwavija munhu yoyose yokiituniza mwenyego kob-
wezwa hasi, na ayo yoibweza hasi mwenyego kotunizwa.”
12 Abaho, Yesu kamulongela mwenekae wake, “Mana
uwagomela wanhu mandia ga imisi ama mandia ga ichun-
gulo, sambiuwagoneke wambwiga zako ama wandugu zako
ama wanhu wa lukolo lwako ama wanhu wa habehi yako
wali wagoli, kwavija na hewo kwiza wokugoneka, mku-
tenda vino kolihigwa gaja gautendile.
13 Uhatenda mandia ga lusona, wagoneke wakumbulu,
mbetembete, walemale ivipindi, na vimbugumbugu,
14 na gweye komotezwa kwavija hewo hawadaha
kukuliha. Ila Mulungu kokuliha kuna idizua da kuzusigwa
kwa wanhu walibule uzenzeleganye.”

Hala da Lusona Lukulu
(Mat. 22:1-10)

15 Imwe wa wanhu wakalile na heyo hameza, kagahulika
gaja, kamulongela Yesu, “Kamota ng'hani munhu ayo yon-
dayaje kulusona Muundewa wa Mulungu!”
16 Yesu kamulongela, “Kukala na munhu imwe yatendile
lusona lukulu ng'hani, abaho, kawagoneka wanhu bwando.
17 Kipigiti cha kuja vikivikile, kamulagiza nyakadala wake
yakawalongele wahenza zake, ‘Izoni, vinhu vose visasaligwa
vimala!’
18 Ila kila munhu kasonga kulava uyalazi wake, waichan-
duso kamulongela ija inyakadala, ‘Nigula mgunda avo
nolondigwa nikaulole, chonde togola uyalazi wangu.’
19 Waikabili kalonga, ‘Nigula ng'ombe longo dimwe wa
kulimila, avo nochola kuwageza, chonde ndeka nyhole.’
20 Iyagwe kalonga, ‘Nisola mtwanzi sambi baha, avo
sidaha kwiza.’
21 “Ija inyakadala kabwela, kamsimulila mbuli zose mkulu
wake. Ija imkulu kagevuzika ng'hani avo kamulongela
nyakadala wake, ‘Hima, genda mzinzila ng'hulu na ndodo
za mkiwambo, ukawagale wakumbulu, mbetembete, vim-
bugumbugu, na walemale.’
22 Ija inyakadala kamulongela, ‘Mkulu, gaja gose gaulagize
gatendigwa, ila hana nafasi isigala.’
23 Avo mkulu ija kamulongela nyakadala wake, ‘Genda
m'balabala ng'hulu na ndodo za muisi ukawashulutize
wanhu wose weze kwingila giladi ng'anda yangu imeme.’
24 Nowalongela mweye mose kamba, ‘Waja wagonekigwe
haichanduso, haduhu hata imwe yondayalanze vakuja
vangu!’ ”

Golondigwa Giladi Uwe Mwanahina wa Kilisto
(Mat. 10:37-38)
25 Zua dimwe dale kulu da wanhu dikala diilongoza na
Yesu, kahinduka kawalongela,
26 “Munhu yoyose yokwiza kumwangu, na kuno koleka
kuninogela nie kubanza tataake na mamaake, na mtwanzi
wake, na wanage, na wandugu zake na lumbu zake na hata
ugima wake mwenyego, hadaha kuwa mwanahina wangu.
27 Munhu yoyose yoleka kupapa msalaba wake na
kung'holeleza hadaha kuwa mwanahina wangu.
28 “Vino yalihi mmwanza wenu yahalonda kuzenga ulingo,
yondayaleke kukala hasi tanhu, yalole kamba kana hela za
kwishilizila sang'hano ija?
29 Kamba hatendile vino, yahamambukiza umsingi na
kuhumwa kumambukiza, wanhu wondawone gaja galaw-
ilile womseka,
30 wolonga, ‘Munhu ino kasonga kuzenga ila hadahile
kwishilizila isang'hano.’
31 “Ama mndewa yalihi yochola kugomba na mndewa
iyagwe, yoleka tanhu kukala na kugelegeza kamba heyo
na asikali zake alufu longo dimwe kodaha kugomba na
mndewa ija yokwiza kugomba na heyo yali na asikali alufu
malongo mabili?
32 Kamba ihawa hadaha, kowagala wasenga wakait-
ing'hane na ija imndewa iyagwe, wakamgwile mavindi
kulonda tindiwalo kipigiti yang'hali kutali.”
33 Yesu kamambukiza, “Vivija haduhu yoyose mmwanza
wenu yodaha kuwa mwanahina wangu kamba halekile
vinhu vake vose vayalinavo.

Munyu Ubanangike
(Mat. 5:13; Mlk. 9:50)
34 “Munyu unoga, ila uhagiza kilandu chake, haduhu nzila
iyagwe ya kuutenda unoge kabili.
35 Haunoga kinhu, kwikigwa mmigunda ama kutibulizwa
na mhugutu, ila wanhu wowasa kunze. Yali na magwiti na
yahulike!”

15

Hala da Ng'hondolo Yapotele
(Mat. 18:12-14)
1 Zua dimwe wawila kodi bwando na wanhu wayagwe
wene vilozo weza kumtegeleza Yesu.
2 Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wasonga
kutwanganika, wolonga, “Munhu ino kowabokela wanhu
wali na vilozo na hata kuja nao!”

3 Avo Yesu kawalongela hala dino.
4 “Tutende munhu imwe mmwanza wenu kana
ng'hondolo mia, abaho, ng'hondolo imwe kapotela,
kotendaze? Kowaleka waja iwang'hondolo malongo tisa
na tisa muluwala na kuchola kumzahila ija yapotele mbaka
yamone.
5 Yahamona, kodeng'helela ng'hani avo kompapa mmaega
6 na kum'bweza ukae. Abaho, kowakema hamoja wambwiga zake na wanhu wa mzing'anda za habehi na kuwalongela, ‘Nodeng'ha ng'hani kwavija nimona ng'hondolo wangu yapotele, avo izoni tudeng'he chose!'
7 Avo nowalongela, kowa na ndeng'helelo ng'hulu kuulanga avija munhu imwe yali na vilozo yahaleka vilozo vake, kubanza wanhu malongo tisa na tisa walibule vilozo na hawalonda kuleka vilozo vao.

Hala da Hela Yagile

8 “Ama tulonge mtwanzi imwe kana hela* longo dimwe, abaho, kasa hela imwe, kotendaze? Kobwinha kiwenge na kufagila ng'anda yake na kulolesa kila hanhu mbaka yayone.
9 Yahayona, kowakema hamoja wambwiga zake na wanhu wa mzing'anda za habehi na kuwalongela, ‘Nodeng'helela ng'hani kwavija niyona ihela inyasile. Izoni tudeng'he tose!’
10 Avo nowalongela, vivija wasenga wa Mulungu wa kuulanga wodeng'ha avija munhu imwe yali na vilozo yahaleka vilozo vake.”

Hala da Mwana Yapotele

11 Yesu kagendelela kulonga, “Kukala na munhu imwe yakalile na wana wabili wambigalo.
12 Imdodo kamulongela tataake, ‘Tata, ngwelela uhazi wangu sambisambi.’ Avo ija imunhu kawagolela mali gake wanage wose wabili.
13 Mkipigiti kiguhi ija imwanage imdodo kaguza vinhu vake vose, kasegela hakae na izihela. Kachola isi ya kutali, ako kwayasile hela zake mmbuli za mzanyamzanya.
14 Viyamambukize vinhu vose, ingila nzala mpamanho muisi ija yose, avo kasonga kuzahila vinhu vakuja.
15 Avo kachola kusang'hanika ha munhu imwe mwenekae wa isi ija, na heyo kamgala kumgunda wake yakemilize mitumbi.
16 Kasulukila kuigutiza na mikamhi iidile imitumbi, na haduhu munhu yamgwelele kinhu chochose.
17 Ngelegeza zinogile vuzimwizile, kalonga mmoyo wake, ‘Wasang'hana wangahi wa tataangu woja na kusigaza, ila nie hano nofa nzala!

* **15:8** ***Hela imwe*** ikala iliha sang'hano ya zua dimwe.

18 Nosegela nibweleganye ha tataangu nikamulongele,
“Tata, niloza ha Mulungu na hamwako gweye.
19 Silumbile kukemigwa mwanago, nitende kamba vija
imwe wa wasang'hana zako.” '
20 Avo kenuka na kusonga kubwela ha tataake.
“Viyakalile yang'hali kutali, tataake kamona, kamonela
bazi, avo kamkimbilila, abaho, kamkumbatila na kum-
nonela.
21 Ija imwana kalonga, ‘Tata, niloza ha Mulungu na
hamwako gweye. Silumbile kukemigwa mwanago.’
22 Ila tataake kawakema nyakadala zake, kalonga, ‘Hima
mgalileni ng'hanzu inogile mum'vaze. M'vazeni kitindi
mkidole chake na vilatu mmagulu gake.
23 Abaho, gendeni mkamsole mwanang'ombe yanonile
mumchinje, na tutende lusona, tudeng'he!
24 Kwavija mwanangu ino kakala kamba yadanganhike,
ila sambi mgima, kakala yapotele, ila sambi koneka!’ Avo
lusona lusonga.
25 “Kipigiti kikija mwanage imkulu kakala yobwela kulawa
kumgunda, mnzila viyakalile behi na ing'anda, kahulika
ngoma na sing'hino za mvina.
26 Avo kamkema imwe wa nyakadala, kamuuza, ‘Kuna
choni?'
27 Ija inyakadala kamulongela, ‘Mdodo wako kabwela, na
tataako kachinja mwanang'ombe yanonile kwavija kabwela
yali mpile.’
28 “Ija imwana imkulu kagevuzika ng'hani mbaka kalema
kwingila mng'anda. Avo tataake kalawa hanze kamuyalalila
yomulonda yengile mng'anda.
29 Ila heyo kamulongela tataake, ‘Lola! Milao ino yose
nikusang'hanikila sang'hano zako kamba nyakadala, na
siduluke ndagizi zako zozose. Kungwelela choni? Hung-
welele hata menhe mdodo nhende lusona na wambwiga
zangu!
30 Ila mwanago ino kasa mali gako gose mkutenda
ugoni ndwanga, abaho, kabwela ukae, komchinjila
mwanang'ombe yanonile!’
31 Tataake kamulongela, ‘Mwanangu, gweye kokala hano
na nie mazua gose, na vinhu vose vinilinavo nie vako gweye.
32 Avo vinoga tweye tuvine na kudeng'ha kwavija mdodo
wako kakala kamba yadanganhike, ila sambi mgima. Kakala
yapotele, ila sambi koneka!’ ”

16

Hala da Mwimilizi M'bala

1 Yesu kawalongela wanahina zake, “Kukala na munhu
imwe mgoli yakalile na mwimilizi wa vinhu vake. Ija imgoli
kalongeligwa kamba ija imwimilizi kakala yomung'hunya
hela zake,
2 avo kamkema, kamuuza, ‘Mbuli zaki zino zinihulika
zikulonga gweye? Ngwelela mheta ya mali gangu gose
gaukalile wimiliza, kwavija hudaha tena gweye kuwa
mwimilizi wangu.’
3 Ija imwimilizi kalonga munda kwa munda, ‘Mkulu
wangu kolonda kunisegeza msang'hano yangu. Nhendeze?
Kulima sidaha, na kupula nokona kinyala.
4 Nikitanga chondanhende! Nihawingigwa kulawa
msang'hano yangu, nopata wambwiga wondawanibokele
mkae zao.’
5 “Avo kawakema wanhu wose wakalile wowilwa na ija
imgoli wake, kamuuza waichanduso, ‘Kowilwa aki na mkulu
wangu?’
6 Na heyo kalonga, ‘Madebe mia mbili ga mavuta ga
mizaituni.’ Ija imwimilizi kamulongela, ‘Sola cheti chako,
ukale hasi hima wandike madebe mia.’
7 Abaho, kamuuza iyagwe, ‘Na gweye kowilwa aki?’ Ka-
longa, ‘Vipeto mia sita va ngano.’ Ija imwimilizi kamulon-
gela, ‘Sola cheti chako, wandike vipeto mia nne na malongo
manane.’
8 “Avo mkulu wa mwimilizi ija kizenzeleganye kamtogola
avija viyatendile ubala kamba uja, kwavija wanhu wa
ulumwengu uno wabala ng'hani mkuzigongomanya mbuli
zao na wayao kubanza wanhu wali mmulangaza.”
9 Yesu kagendelela kulonga, “Nowalongela, izahilileni
wambwiga mkubitila mali ga muulumwengu, avo kamba
gehesha, mobokelwa muna uukazi wa milongo yose.
10 Munhu yoyose yalibule uzenzeleganye m'vinhu vidodo,
vivija kowa bule uzenzeleganye m'vinhu bwando. Na
munhu yoyose yali na uzenzeleganye m'vinhu vidodo, vivija
kowa na uzenzeleganye m'vinhu bwando.
11 Avo kamba muhawa vizenzeleganye mkwimiliza mali
ga muulumwengu, yalihi yondayawatogole kwimiliza mali
ga kweli?
12 Na kamba muhawa vizenzeleganye m'vinhu va munhu
iyagwe, yalihi yondayaweng'he vinhu venu wenyego?
13 “Haduhu mtumigwa yodaha kuwasang'hanikila wakulu
wabili, kwavija komwihila ino na kumnogela iyagwe, ama
koigoga na imwe na kum'buhiza iyagwe. Hamdaha kum-
sang'hanikila Mulungu hamoja na hela.”

Mbuli Ziyagwe za Yesu
(Mat. 11:12-13; 5:31-32; Mlk. 10:11-12)

14 Mafalisayo viwahulike gano, wam'beza Yesu kwavija
wanogelwa na hela.
15 Yesu kawalongela, “Mweye iwo wanhu mkiitenda muna
mioyo inogile mmeso ga wanhu, ila Mulungu koitanga
mioyo yenu, kwavija vinhu vigesigwa na wanhu kamba
vinoga ng'hani vabule unozi hameso ga Mulungu.
16 “Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wa-
hokozi zikala zipetigwa mbaka kipigiti cha Yohana M'batiza,
songela aho Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu
wopetigwa, na kila munhu kokwingila na mhiko.
17 Ila vibuha ulanga na isi kuyangayuka kubanza kidanga
kidodo cha Malagizo ga Musa kusegezwa.
18 “Mbigalo yoyose yahamwasa mtwanzi wake na kusola
mtwanzi iyagwe, kotenda ugoni, na munhu yahamsola
mtwanzi yasigwe, kotenda ugoni.

Mgoli na Lazalo

19 “Kukala na munhu imwe mgoli yakalile yovala vivalo
va zambalau vene hela bwando na kakala yoja goya mazua
gose.
20 Vivija kukala na munhu imwe mkumbulu yokemigwa
Lazalo, yakalile na vilonda lukuli lugima, yakalile yogaligwa
halwivi lwa ija imgoli,
21 yosulukila kuja vakuja vilagale kulawa hameza ya ija
imgoli. Hata mibwa iza kumulambita vilonda vake.
22 “Hakimambukizo, ija imkumbulu kadanganhika, kapa-
pigwa na wasenga wa Mulungu wa kuulanga kekigwa be-
hibehi na Ablaham. Vivija ija imgoli na heyo kadanganhika
na kazikigwa.
23 Avo akuja kuzimu ija imgoli kakala mumgayo mkulu
ng'hani, kenula meso gake hatalitali kamona Ablaham na
Lazalo hamgwazo wake.
24 Avo kenula dizwi yolonga, ‘Tata Ablaham! Nyonela bazi,
mulongele Lazalo yazabike kidole chake mmazi yaluhoze
lulimi lwangu, kwavija nie na mumgayo mkulu mmoto uno!’
25 “Ila Ablaham kamulongela, ‘Kumbukila tanhu,
mwanangu, vuukalile muulumwengu kugweleligwa vinhu
vose vinogile, ila Lazalo kagweleligwa vinhu vose vihile. Ila
sambi kohozigwa moyo na gweye kogaya.
26 Uhaleka gose gano, hana kolongo kulu dikigwe hagati-
gati yetu mweye na tweye, giladi waja wolonda kuloka
kulawa hano kwiza hamwenu sambiwadahe, na munhu
yoyose yolonda kuloka kulawa hiko kwiza kuno sam-
biyadahe.’
27 Ija imgoli kalonga, ‘Basi, tata Ablaham, nokuyalalila,
mulagize Lazalo yachole kung'anda ya tataangu,

28 hiko kuna ndugu zangu watano, yakawazume, giladi
sambiweze kuno kuli na mgayo!'
29 "Ila Ablaham kamulongela, 'Wandugu zako wana Mala-
gizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi, waleke
wazitegeleze hizo vuzilonga.'
30 Ija imgoli kalonga, 'Hivo havitosha, tata Ablaham! Ila
munhu yahazuka na kuwacholela, woleka vilozo vao.'
31 Ila Ablaham kalonga, 'Kamba hawazitegeleze Nyandiko
za Musa na wahokozi, hawatogola hata kamba munhu
yahazuka.' "

17

Kugela Kumgongo Vilozo
(Mat. 18:6-7, 21-22; Mlk. 9:42)

1 Yesu kawalongela wanahina zake, "Mbuli ziwatendaga
wanhu watende vilozo hazilekaga kulawilila, ila kojona
ng'hani munhu ija yondayazitende zilawile!
2 Vihamnogele munhu ija yafungigwe msingo dibwe kulu
da kusiginhila, abaho, yakasigwe m'bahali kubanza kum-
tenda imwe wa wanhu wano wadodo kuloza.
3 Avo teganyeni!
"Kamba ndugu yako yahaloza, mkomhokele, yahaleka
kuloza, mgele kumgongo.
4 Kamba yahakutendela vilozo mianza saba mdizua
dimwe, na mianza yose saba keza kumwako yolonga,
'Nileka,' mgele kumgongo."

Nhamanila

5 Watumigwa wa Kilisto wamulongela Mndewa Yesu,
"Tongezele nhamanila yetu."
6 Mndewa kawalongela, "Kamba muhawile na nhamanila
ndodo kamba mbeyu ya haladali, muhadahile kuulongela
mkuyu uno, 'Ng'ozoka ukaihande m'bahali!' Na uhawahu-
like.

Sang'hano za Nyakadala

7 "Tulonge munhu imwe mmwanza wenu kana nyakadala
wa kumulimila ama kumchungila ng'hondolo. Yahabwela
kulawa kumgunda, komulongela nyakadala wake yatende
hima yeze kuja mandia?
8 Nokona si vivo! Ila komulongela, 'Nhelekela mandia
gangu hima, uisasale unisang'hanikile mbaka niheshiliza
kuja na kung'wa, kileka na gweye uje mandia gako.'
9 Avo, komuheweza nyakadala ija avija viyagatendile gaja
gayalagizwe?

10 Vivija na mweye! Muhatenda kila kinhu kimulongeligwe mkitende, longeni, ‘Tweye twa nyakadala tulibule maliho, tutenda gaja gatulondigwe kutenda tu.’ ”

Yesu Kowahonya Wanhu Longo Dimwe

11 Yesu viyakalile yochola Yelusalemu, kabitila muimbaka ya isi za Samalia na Galilaya.

12 Viyakalile yokwingila muna ikiwambo kimwe, wanhu longo dimwe wolumwa dikulu wamwizila, wema kutalitali,

13 wenula dizwi wolonga, “Mndewa, Yesu, utonele bazi!”

14 Yesu viyawawene kawalongela, “Gendeni ha iwakulu wa nhambiko wakawalole goya.”

Viwakalile wochola mnzila wahona.

15 Munhu imwe mmwanza wao viyonile kahona, kabwela, kenula dizwi yomuyenzi Mulungu.

16 Kamfugamila mavindi Yesu na kumgwaa hewela. Na munhu ija kakala Msamalia.

17 Ila Yesu kauza, “Hawakalile wanhu longo dimwe wahonyigwe? Wakwahi wayagwe tisa?

18 Haduhu hata munhu imwe yabwelile kumuheweza Mulungu ila muhenza ino yeiyeka?”

19 Yesu kamulongela, “Ima wima uchole, nhamanila yako ikuhonya.”

Kwiza kwa Undewa wa Mulungu
(Mat. 24:23-28, 37-41)

20 Mafalisayo wayagwe wamuuza Yesu, wolonga, “Zua dilihi Undewa wa Mulungu vondawize?”

Heyo kawalongela, “Undewa wa Mulungu hawiza mkoneka na meso.

21 Haduhu munhu yondayalonge, ‘Loleni wa hano!’ Ama ‘Wa haja!’ Kwavija Undewa wa Mulungu wa mmwenu.”

22 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Kipigiti chokwiza vondamusulukile kona zua dondanibwele, nie, Mwana wa Munhu, ila hamujona.

23 Na wanhu wowalongela, ‘Loleni kahaja!’ ama, ‘Loleni kahano!’ Ila sambimuwakweleleze.

24 Kamba vija lumwemwe vulumweka kulawa kuulanga na kumwemwesa kulawa ng'ambu ino mbaka ng'ambu ija, avo vivo vondaiwe mdizua dondanize, nie, Mwana wa Munhu.

25 Ila tanhu nolondigwa nigaye ng'hani na kulemigwa na wanhu wa mulelo uno.

26 Kamba viikalile mkipigiti cha Nuhu vivo vondaiwe mdizua dondanibwele, nie, Mwana wa Munhu.*

* **17:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26.

27 Wanhu wose wakala woja na kung'wa, wosola na
kusoligwa, mbaka zua dija Nuhu viyengile muisafina,†
na mvula ng'hulu ng'hani itoa na kumemeza mazi na
kuwakoma wanhu wose.
28 Yowa kamba viikalile kipigiti cha Loti. Wanhu wose
wakala woja na kung'wa, wogula na kuguza, wohanda na
kuzenga,
29 mbaka zua dija Loti viyasegele wambo da Sodoma, moto
na baluti vihumuluka hasi kulawa kuulanga na kuwakoma
wanhu wose.
30 Vino vivo vondaiwe mdizua dondanigubuligwe, nie,
Mwana wa Munhu.
31 "Mdizua dija munhu yali kukiswili cha ng'anda yake
sambiyahumuluke hasi yengile mng'anda yakasole vinhu
vake, na munhu yali kumgunda sambiyabwele ukae.
32 Kumbukileni gam'vikile mtwanzi wa Loti!
33 Munhu yoyose yogeza kuukombola ugima wake, kowa-
giza, na munhu yoyose yowagiza ugima wake, koukombola.
34 Nowalongela, ikilo ija wanhu wabili wowasa mulusazi
lumwe, imwe kosoligwa na imwe kolekigwa.
35 Watwanzi wabili wokomola ngano hamoja, imwe
kosoligwa na imwe kolekigwa.
36 Wanhu wabili wolima mumgunda, imwe kosoligwa na
imwe kolekigwa."‡
37 Wanahina zake wamuuza, "Mndewa, kwahi?"
Yesu kawalongela, "Hohose hauli mtufi, baho hondawait-
ing'hanile vimhungu."

18

Hala da Kizuka na Mulamula
1 Abaho, Yesu kawalongela hala wanahina zake yowafun-
diza kamba wolondigwa kutambika bila kudonha.
2 Kalonga, "Kukala na mulamula mkiwambo kimwe,
yakalile hamdumba Mulungu, na vivija hawagesa wanhu.
3 Mkiwambo kija kukala na kizuka yakalile yomwiz-
ila mulamula ija mianza bwando, yolonga, 'Nhaza mhate
kwing'higwa gaja golondigwa mhate kulawa ha ija yolonda
kunizulunza!'
4 Mazua bwando ija imulamula kalema, ila hakimambuk-
izo kalonga munda kwa munda, 'Nie simdumba Mulungu
vivija siwagesa wanhu,
5 ila kwavija kizuka ino kongaza ng'hani, noilola nhaguso
yake yeng'higwe choyolonda. Kamba sitendile vino, kogen-
delela kwiza, hakimambukizo kondonheza ng'hani!' "

† **17:27** Uhalonda kuitanga nhegulo ya ***Safina***, soma kitabu cha MWANDUSO 6—7. ‡ **17:36** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 36.

6 Abaho Mndewa kagendelela kulonga, “Tegelezeni viyo-
longa ija imulamula yalibule unhu.
7 Avo mokwagiza Mulungu hondayawedike hima wanhu
zake mwenyego womulilila misi na kilo? Mokwagiza ko-
tenda mholemhole kuwataza?
8 Nowalongela, kowataza hima. Ila vondanize nie, Mwana
wa Munhu, noivika nhamanila muisi?”

Hala da Mfalisayo na Muwila Kodi

9 Vivija Yesu kawalongela hala dino wanhu wokiiyona
kamba hewo iwo iwende na kuwabeza wayagwe.
10 “Wanhu wabili wakwela wachola Kung'anda ya Mu-
lungu kutambika, imwe kakala Mfalisayo na imwe muwila
kodi.
11 “Ija Mfalisayo kaibagula kema yeiyeka katambika yo-
longa, ‘Nokuheweza, Mulungu, kwavija nie sili kamba
wanhu wayagwe, mibokonyi ama vizenzeleganye ama wag-
oni ama kamba ino muwila kodi.
12 Nofunga mianza mibili mmazua saba, nolava zaka
m'vinhu vangu vose vinipata.’
13 “Ila ija imuwila kodi kema kutali na hadahile hata
kwinula kihanga chake kuulanga, kaitoatoa mmhambaga
kulagusa giogio na kulonga, ‘Go Mulungu, nyonela bazi, nie
nili na vilozo.’ ”
14 Yesu kawalongela, “Ija imuwila kodi kabwela ukae
yopetigwa kutenda gamnogele Mulungu kubanza ija Imfal-
isayo. Kwavija munhu yoyose yokiinula mwenyego koh-
umuluswa, na ija yoihumulusa mwenyego kokwinuligwa.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mat. 19:13-15; Mlk. 10:13-16)

15 Wanhu wamgalila Yesu wana zao wadodo yawekile
makono yawamoteze. Wanahina zake viwawawene wo-
tenda vija, wawakomhokela.
16 Ila Yesu kawakema iwana kumwake kalonga, “Walekeni
wana wadodo weze kumwangu, sambimuwagomese. Kwav-
ija Undewa wa Mulungu una wanhu wali kamba wano.
17 Nowalongeleni ikweli! Munhu yoyose yahaleka ku-
ubokela Undewa wa Mulungu kamba viyali mwana mdodo
havidahika kuwingila.”

Mgoli
(Mat. 19:16-30; Mlk. 10:17-31)

18 Mkulu imwe wa Wayahudi kamuuza Yesu, “Mkulufunzi
Unogile, nhende choni kileka mana niuhale ugima wa
digunge?”
19 Yesu kamuuza, “Habali ung'hema nie ninogile? Haduhu
munhu yanogile ila Mulungu yeiyeka.

20 Kuzitanga ndagizi? ‘Sambiutende ugoni, sambiukome,
sambiwibe, sambiulave usindila wa uvwizi, wahishimile
tataako na mamaako.’ "
21 Ija imunhu kalonga, “Gano gose nigatenda songela
ning'hali mdodo."
22 Yesu viyahulike gano kamulongela, “Kusigaza kinhu
kimwe chuulondigwa kutenda. Guza vinhu vose vuulinavo
na zihela uwagwelele wakumbulu, avo kowa na ngama
kuulanga, abaho, wize ung'holeleze."
23 Ila munhu ija viyahulike gaja, kanyunguala ng'hani
kwavija kakala na mali bwando.
24 Yesu kamulola, abaho kalonga, “Vino vivo vondaviwe
vidala wagoli kwingila Muundewa wa Mulungu!
25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha shindano kubanza
mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu."
26 Wanhu wagahulike gano wamuuza, “Avo yalihi basi
yondayadahe kukomboligwa?"
27 Yesu kawalongela, “Gaja hagadahika mwa wanhu ha
Mulungu godahika."
28 Abaho, Petulo kamulongela, “Lola! Tweye tuleka vinhu
vetu vose, tukukweleleza gweye."
29 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, munhu yoyose
yalekile kae ama mtwanzi wake ama wandugu ama watata
na wamama ama wana sama ya Undewa wa Mulungu,
30 kobokela vinhu bwando ng'hani mkipigiti kino, na
kubokela ugima wa digunge mkipigiti kikwiza."

Yesu Koilonga Ifa Yake Mwanza wa Ikadatu
(Mat. 20:17-19; Mlk. 10:32-34)

31 Yesu kawagala wanahina zake longo dimwe na wabili
hamgwazo, kawalongela, “Tegelezeni! Tokwela Yelusalemu,
aho kila kinhu chawandike wahokozi kinilonga nie, Mwana
wa Munhu, chovikila.
32 Nogeligwa mmakono ga Wamhazi awo wondawaniten-
dele uponela, woniliga na kunitemela mate.
33 Wonilanha, abaho, wonikoma, ila mdizua da ikadatu
nozuka."
34 Ila wanahina zake hawazimanyile mbuli zija. Nhegulo
ya mbuli zija ikala ifisigwa kumwao, na hawagamanyile gaja
gayawalongele.

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yapulaga
(Mat. 20:29-34; Mlk. 10:46-52)

35 Yesu viyakalile behi na wambo da Yeliko, kukala na
kimbugumbugu imwe yakalile mumgwazo wa inzila yopula.
36 Viyahulike dale da wanhu dobita, kauza, “Kuna choni?"
37 Wamulongela, “Yesu wa Nazaleti kobita."

38 Kenula dizwi yolonga, “Yesu, Mwana wa Daudi, nyonela
bazi!”
39 Wanhu walongole wamkomhokela wamulongela yanya-
male. Ila heyo kagendelela kwinula dizwi kulu ng'hani,
yolonga, “Mwana wa Daudi, nyonela bazi!”
40 Avo Yesu kema, kawalagiza wamgale hamwake ija
imunhu kimbugumbugu. Viyavikile behi, Yesu kamuuza,
41 “Kolonda nikutendele choni?”
Na heyo kamwidika, “Mndewa, nolonda kulola kabili.”
42 Yesu kamulongela, “Lola! Nhamanila yako ikuhonya.”
43 Bahaja munhu ija kadaha kulola kabili, kamkweleleza
Yesu, kuno yomuyenzi Mulungu. Wanhu viwonile gaja,
wose wamuheweza Mulungu.

19

Yesu na Zakayo

1 Yesu kengila mdiwambo da Yeliko kakala yobita mnzila
za idiwambo dija.
2 Haja kukala na mkulu imwe wa wawila kodi twaga jake
Zakayo, yakalile mgoli ng'hani.
3 Kakala yolonda kumona Yesu iyo munhu wa vilihi, ila
kakala mguhi avo hadahile kumona Yesu kwavija wanhu
wakala bwando.
4 Avo kakimbilila haulongozi mwa ididale da wanhu na
kukwela mumkuyu giladi yamone Yesu, kwavija kakala
yobita mnzila ija.
5 Yesu viyavikile haja, kalola uchana kamulongela Zakayo,
“Zakayo, humuluka mbwisa, kwavija lelo nolondigwa nikale
mng'anda yako.”
6 Zakayo kahumuluka himahima, kam'bokela na
ndeng'helelo ng'hulu.
7 Wanhu wose wagawene gaja wasonga kutwanganika,
walonga, “Munhu ino kachola kukala kung'anda ya munhu
mwene vilozo!”
8 Zakayo kema wima kamulongela Yesu, “Tegeleza, Mn-
dewa! Nie nolava lwenza lwa vinhu vangu niwagwelele
wakumbulu, na kamba nihasola kinhu cha munhu yoyose
mkum'bulunya, nom'bwezela mianza mine.”
9 Yesu kamulongela, “Lelo ukombola wingila mng'anda
ino, kwavija ino vivija munhu wa lukolo lwa Ablaham.
10 Kwavija nie, Mwana wa Munhu, niza kuzahila na
kuwakombola waja wapotele.”

Hala da Hela Longo Dimwe
(Mat. 25:14-30)

11 Wanhu wakala womtegeleza Yesu, avo kawalongela
hala diyagwe, katenda vino kwavija kakala behi na
Yelusalemu, na wanhu wakala wogelegeza kamba Undewa
wa Mulungu wa mmabehi kulawilila.
12 Avo kalonga, “Kukala na munhu imwe wa lukolo lwa
kindewa kachola isi ya kutali kutendigwa mndewa wa isi
yake, ikwisha yabweleganye ukae.
13 Viyakalile behi na kuchola, kawakema nyakadala zake
longo dimwe, kamgwelela kila imwe hela imwe.* Kawalon-
gela, ‘Tendeni uchuluzi mbaka vondanibwele.’
14 Ila wanhu wa muisi yake wamwihila, avo wawagala
wasenga hachugu chake wakalonge, ‘Hatumulonda munhu
ino yawe mndewa wetu.’
15 “Ija munhu kagweleligwa undewa na kubwela ukae.
Viyavikile, hima kalagiza wakemigwe nyakadala zake wa-
chole kumwake giladi yavimanye hela nyingahi ziwapatile.
16 Nyakadala wa ichanduso keza kalonga, ‘Mndewa,
mhata hela ziyagwe longo dimwe kulawa muhela imwe
yuungwelele.’
17 Kalonga, ‘Vinoga, nyakadala mwende! Kwavija
hutendile uzenzeleganye mmbuli ndodo, nokwika uwe
mkulu m'viwambo longo dimwe.’
18 Keza nyakadala wa ikabili, kalonga, ‘Mndewa, mhata
hela tano kulawa muhela imwe yuungwelele.’
19 Na heyo kamulongela, ‘Kowa mkulu m'viwambo vitano.’
20 “Nyakadala iyagwe keza, kalonga, ‘Mndewa, hela yako
ino hano, niifunga mkitambala niifisa.
21 Nikudumba, kwavija gweye kwa munhu mgaga. Kosola
vinhu si vako, na kohuna vija huvihandile.’
22 Ija imndewa kamulongela, ‘Nokutagusa kulawa mmbuli
zako mwenyego! Gweye nyakadala mwavu, kuvitanga
kamba nie na munhu mgaga, nosola vinhu si vangu, na
nohuna vija sivihandile.
23 Habali hwikile hela yangu benki vinibwelile niivike
ilelile?’
24 “Abaho, kawalongela waja wakalile wemile haja,
‘M'bokeni ihela yaali nayo, mumgwelele nyakadala ija ya-
patile hela longo dimwe!’
25 Ila hewo wamulongela, ‘Mndewa, heyo kana hela longo
dimwe!’
26 Ija imndewa kawedika, ‘Nowalongela, munhu yoyose
yali na kinhu kokongezelwa, ila ija yalibule kinhu, hata kija
ikidodo chayalinacho kobokonywa.

* **19:13** Hano ***hela imwe*** ikala iliha kitumetume cha milenge midatu.

27 Na waja wadumuka zangu wanilemile nie sambiniwe
mndewa wao, wagaleni hano muwakome hameso gangu!' "

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19)

28 Yesu viyeshile kulonga gano, kagendelela na mwanza
yowalongola wanhu, yochola Yelusalemu.
29 Viyavikile mkiwambo cha Betifage hana Ikigongo cha
Mizaituni behi na kiwambo cha Betania, kawatuma wabili
mmwanza wa wanahina zake,
30 kawalongela mbuli zino, "Gendeni hakiwambo kili hau-
longozi wenu, muhavika, mom'vika mwana mhunda hana-
papa munhu yoyose, yafungigwe. Mfunguleni, munigalile.
31 Kamba munhu yahawauza habali mumfungula, mulon-
geleni, 'Mndewa komulonda.' "
32 Wanahina waja wachola, wavika kamba vija Yesu
viyawalongele.
33 Viwakalile womfungula imwana mhunda, wenyego
wawauza, "Habali mumfungula?"
34 Wawalongela, "Mndewa komulonda."
35 Wamsola imwana mhunda, wamgala ha Yesu. Abaho,
watandika vivalo vao mumgongo wa imwana mhunda,
abaho, wampapa Yesu wamwika mumgongo wa imwana
mhunda.
36 Yesu viyakalile yochola, wanhu wanzanza vivalo vao
mnzila.
37 Viyakalile behi na kuvika Yelusalemu, ahaja hana in-
helemuko Hakigongo cha Mizaituni, dale kulu da wanahina
zake disonga kwinula nyangi kuno wotoa ng'henze na ku-
muheweza Mulungu, sama ya mbuli zose ng'hulu ziwonile.
38 Wolonga, "Kamota Mtawala yokwiza mtwaga da Mn-
dewa! Tindiwalo kuulanga na yenzi ha Mulungu!"
39 Mafalisayo wayagwe wakalile mdidale dija wamulon-
gela Yesu, "Mkulufunzi, walongele wanahina zako wanya-
male!"
40 Yesu kawedika, "Nowalongela! Kamba wano wahanya-
mala, mabwe gosonga kwinula dizwi."

Yesu Kodililila Wambo da Yelusalemu

41 Viyakwenhuke behi na Yelusalemu na viyadiwene idi-
wambo, kadililila,
42 yolonga, "Kamba uhakitangile lelo kija kilondigwa ku-
gala tindiwalo! Ila kifisigwa hameso gako!
43 Kwavija kipigiti chokwiza wadumuka zako
vondawakuzungulusile lwigo, na kukuzunguluka
kukubaniza ng'ambu zose.

44 Wokuhondahonda kabisa na kuwakoma wanhu
wali mgati mwa iviwambaza vako, haduhu dibwe
dondadilekigwe hachana ya diyagwe, kwavija hukitangile
kipigiti Mulungu viyezile kukukombola!"

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-17; Mlk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22)

45 Abaho, Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu, kasonga
kuwawinga wanhu wakalile woguza vinhu,
46 yowalongela, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile
kamba, 'Ng'anda yangu yowa ng'anda ya nhambiko.' Ila
mweye muitenda kifiso cha wabavi!"
47 Mazua gose viyakalile Yelusalemu, Yesu kakala yofun-
diza Kung'anda ya Mulungu. Wakulu wa wakulu wa nham-
biko, wafundiza Malagizo ga Musa, na wakulu wa wanhu
wakala wozahila nzila ya kumkoma.
48 Ila hawapatile nzila ya kumkomela, kwavija wanhu
wose wakala womtegeleza goya mazua gose, hawalondile
kuihonya hata mbuli imwe.

20

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mat. 21:23-27; Mlk. 11:27-33)

1 Zua dimwe Yesu viyakalile Kung'anda ya Mulungu
yowafundiza wanhu na kuwapetela Usenga Unogile, wakulu
wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa
hamoja na wavyele wa wanhu weza,
2 wamuuza, "Tulongele, kotenda mbuli zino na udaho
ulihi? Yalihi yakugwelele udaho uno?"
3 Yesu kawedika, "Beta niuze mbuli. Nilongeleni,
4 vino udaho wa Yohana wa kubatiza ulawa ha Mulungu
ama ulawa mwa wanhu?"
5 Wasonga kuibamilila wenyego kwa wenyego, "Tu-
longeze? Kamba tuhalonga 'Ulawa ha Mulungu,' kwiza
kotulongela, 'Habali hamumtogole Yohana?'
6 Na tuhalonga, 'Ulawa mwa wanhu,' wanhu wose hano
wotukoma mkututoa na mabwe, kwavija wamtogola kamba
Yohana kakala muhokozi."
7 Avo wamulongela, "Hatukutangile kuulawile."
8 Yesu kawalongela, "Na nie siwalongela na udaho ulihi
notenda mbuli zino."

Hala da Walimi Mumgunda wa Zabibu
(Mat. 21:33-46; Mlk. 12:1-12)

9 Abaho, Yesu kawalongela wanhu hala dino, “Kukala na
munhu imwe yakalile na mgunda wa mizabibu, kawapan-
giza walimi, abaho, kachola isi ya kutali, kakala kuja kipigiti
kitali.
10 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kamtuma
nyakadala wake ha iwalimi yakamsolele fungu jake da
izizabibu. Ila waja iwalimi wamtoa ija inyakadala na
kum'bweza bila kinhu.
11 Avo kamgala nyakadala iyagwe, ila waja iwalimi vivija
wamtoa, wamtendela mbuli za kumgela kinyala, abaho,
wam'bweza bila kinhu.
12 Abaho, kamgala nyakadala wa ikadatu, na heyo vivija
waja iwalimi wamgela milonda, abaho, wamwasa hanze ya
umgunda.
13 Avo mwene umgunda wa zabibu kalonga, ‘Nhendeze?
Nomgala mwanangu mwenyego yaninogele, kwa vovose ino
womuhishimila!’
14 Ila waja iwalimi viwamonile, wailongela, ‘Ino iyo mu-
hazi wake mwene mgunda. Natumkome, na uhazi wake
wowa wetu!’
15 Avo wamwasa hanze ya umgunda, abaho, wamkoma.”

Yesu kawauza, “Ija mwene umgunda wa izizabibu kowa-
tenda choni waja iwalimi?
16 Kokwiza kuwakoma wanhu waja, na umgunda wa
izizabibu kowagwaa walimi wayagwe.”

Wanhu viwahulike gano, walonga, “Sambigatulawilile
gano!”

17 Ila Yesu kawalola, abaho, kawauza. “Nyandiko zino
Zing'alile nhegulo yake choni?

‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza
mabwe gose.’

18 Munhu yoyose yondayadigwile dibwe dija kokanhika
vidangavidanga, na kamba dibwe dija dihamgwila munhu,
domsiginha lipilipi.”

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mat. 22:15-22; Mlk. 12:13-17)

19 Wafundiza Malagizo ga Musa na wakulu wa wakulu
wa nhambiko bahaja walonda kumgoga Yesu, kwavija wav-
itanga kamba kadilonga hala dino yowalonga hewo, ila
wawadumba wanhu.
20 Wakala womuhembula ng'hani, abaho, wawatuma
visepi waitendile kamba wanhu wanogile. Watamanila
kumnamata Yesu mmbuli zayalongile, giladi wamgoge
wamgele mmakono ga mkulu wa undewa wa Loma.

21 Wanhu waja wamulongela Yesu, “Mkulufunzi, tuvitanga
kamba kolonga na kufundiza mbuli za kweli, na kamba
hudumba kihanga cha munhu yoyose, ila kofundiza ikweli
vija Mulungu voyowalonda wanhu watende.
22 Tulongele, vino vinoga tweye kuliha kodi ha mkulu wa
undewa wa Loma ama havinogile?”
23 Ila Yesu kaumanya ubala wao, kawalongela,
24 “Ndagusileni ihela. Twaga na kihanga kino kili muno
cha munhu yalihi?”
Walonga, “Va mkulu wa undewa wa Loma.”
25 Avo Yesu kalonga, “Vinoga. Avo muliheni mkulu wa
undewa wa Loma vija vili va mkulu wa undewa wa Loma,
na muliheni Mulungu vija vili va Mulungu.”
26 Hawadahile kumnamata mmbuli ziyalongile haja
hameso ga wanhu, avo wanyamala, wakanganya nyidikilo
yake.

Mbuza ya Kuzuka
(Mat. 22:23-33; Mlk. 12:18-27)
27 Abaho, Masadukayo wayagwe, waja wolonga kamba
wanhu hawazuka, weza ha Yesu na mbuza,
28 walonga, “Mkulufunzi, Musa katwandikila tweye lagizo
dino, ‘Kamba munhu yahadanganhika na kaleka mwehe ila
halelile nayo mwana, mdodo ama mkulu wa munhu hiyo
kolondigwa yamsole ija ikizuka yamulelele wana ndugu
yake yadanganhike.’
29 Avo kukala na wandugu saba. Imkulu kasola mtwanzi,
kadanganhika halekile mwana.
30 Abaho, waikabili kamsola ija imtwanzi, na heyo kadan-
ganhika bila kuleka mwana,
31 na waikadatu kamsola. Galawilila gagaja mbaka wose
saba wadanganhika bila kuleka wana.
32 Hakimambukizo, ija imtwanzi vivija kadanganhika.
33 Avo kuna dizua da kuzuka kwa wanhu wadanganhike,
kowa mtwanzi wa yalihi? Kwavija wose saba wakala
wamsolile.”
34 Yesu kawalongela, “Wanhu wa kipigiti kino wosola na
kusoligwa,
35 ila wanhu waja walumbile kwingila muulumwengu uja,
na kuna umzuso wa kulawa mkudanganhika, hawasola ama
kusoligwa,
36 na hawadanganhika, wowa kamba wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga. Wao wowa wana wa Mulungu, kwavija
wazusigwa.
37 Ila mmbuli ya kuzuka kwa wanhu, hata Musa kalagusa
mbuli hiyo Mzinyandiko Zing'alile muna imbuli ya kitutua

kikwaka, aho komulonga Mndewa kamba ‘Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.’
38 Heyo hali Mulungu wa wadanganhike, ila Mulungu wa wagima, kwavija kumwake heyo wose wana ugima.”
39 Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa walonga, “Kulonga goya, Mkulufunzi!”
40 Na haduhu munhu yagezile kumuuza tena mbuli iyagwe!

Mbuza ya Kilisto Mkombola
(Mat. 22:41-46; Mlk. 12:35-37)
41 Yesu kawauza, “Vodahikaze wanhu kulonga kamba Kilisto Mkombola kowa mwana wa Daudi?
42 Kwavija Daudi mwenyego kolonga mkitabu cha Zabuli,
‘Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
Kala kumkono wangu wa ukulume
43 mbaka vondaniweke wadumuka zako wawe kamba kigoda cha kwikila magulu gako.’
44 Kamba Daudi kamkema heyo Mndewa, abaho, Kilisto Mkombola kowaze mwana wa Daudi?”

Yesu Kowazuma Wanhu Waiteganye na Mafundo ga Wafundiza Malagizo
(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)
45 Wanhu wose viwakalile wotegeleza, Yesu kawalongela wanahina zake,
46 “Iteganyeni na wafundiza Malagizo ga Musa, awo wonogelwa kuzungulukazunguluka kuno wavalile mikanzu yao, na wonogelwa kulamsigwa na hishima mmasoko, na kusagula vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko na mulusona.
47 Wowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye hameso ga wanhu! Nhaguso yao yowa ng'hulu ng'hani!”

21

Nhosa ya Kizuka
(Mlk. 12:41-44)
1 Yesu kawalola wanhu wose, kawona wagoli vowogela nhosa zao mkia cha kulavila nhosa,
2 abaho, kamona kizuka imwe mkumbulu ng'hani kagela senti mbili.
3 Yesu kalonga, “Nowalongela kizuka ino imkumbulu kagela nhosa ng'hulu kubanza wayagwe wose,
4 kwavija wayagwe walava nhosa zao kulawa m'vinhu vibanzile mmali gao gali bwando, ila heyo, hamoja na ukumbulu wake, kalava vose vayatamanile.”

Yesu Kolonga Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Mlk. 13:1-2)

5 Wanhu wayagwe wakala wolongelela woilonga Ing'anda
ya Mulungu viihambigwe na mabwe ganogile na nhosa
zilavigwa ha Mulungu. Yesu kalonga,
6 “Gano gomkona hano, kipigiti chokwiza haduhu hata
dibwe dimwe dondadilekigwe hachana ya diyagwe, gose
golagazwa hasi.”

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Mlk. 13:3-13)

7 Wamuuza, “Mkulufunzi, mbuli zino zolawila zua jaki?
Na choni chondakilawilile kutulagusila kamba kipigiti
kivika cha mbuli ino kulawilila?”
8 Yesu kalonga, “Tegelezeni munhu sambiyawavwizile.
Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga, ‘Nie iyo
Kilisto!’ na, ‘Kipigiti kivika!’ Ila sambimuwakoleleze.
9 Sambimdumbe muhahulika ng'hondo na muhindu-
muhindu, kwavija vinhu kamba avo volondigwa visonge
kulawila, ila ikimambukizo hakiza hima.”
10 Kagendelela kulonga, “Isi yogomba na isi iyagwe, na
undewa wouvamhila undewa uyagwe.
11 Kowa na mgudemo mkulu ng'hani wa isi, nzala na
utamu hauhonaga hanhu na hanhu, kowa na vinhu va
mkanganyo na va kudumbiza vilagala kulawa kuulanga.
12 Ila mbuli zino zose kipigiti hazinalawila, tanhu,
mogogigwa na kugazigwa, mogaligwa mzing'anda za nham-
biko na kugeligwa mkifungo, mogaligwa mwa wandewa na
mwa watawala sama yangu.
13 Kino chowa kipigiti cha mweye kuzipeta mbuli zangu
kumwao.
14 Lamuleni mmioyo yenu kamba hamwiza kugelegeza
avija vondamuigombeleze,
15 kwavija nowagwelela ng'hungwe na mbuli za kulonga
azo zondaziwatende wadumuka zenu wose sambiwadahe
kuzilema ama kubamila.
16 Mohonzigwa na watata zenu na wamama zenu na
wakulu na wadodo zenu na wandugu zenu na wambwiga
zenu, na wayagwe mmwanza wenu wokomigwa.
17 Wanhu wose wowehila sama yangu.
18 Ila haduhu hata luvili lumwe kulawa mmatwi genu
londalupotele.
19 Nanahileni, moikombola wenyego.

Yesu Koulonga Ubananzi wa Yelusalemu
(Mat. 24:15-21; Mlk. 13:14-19)

20 “Muhajona wambo da Yelusalemu dizungulukwe na
madale ga asikali, m'vitange kamba mkipigiti kiguhi dok-
wiza kubanangwa.
21 Avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo, awo wali
mdiwambo wasegele, na awo wali kumigunda sambiwab-
wele mdiwambo.
22 Kwavija kino kicho kipigiti cha nhaguso, kugatenda gaja
gose galongigwe Mzinyandiko Zing'alile galawile.
23 Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda mmazua higo na
watwanzi wali na wana ving'hele! Mgayo mkulu wokwiza
muisi ino, na lusango lukulu lwa Mulungu lowagwila wanhu
wano.
24 Wanhu wayagwe wokomigwa na mapanga, na wanhu
wayagwe wosoligwa kamba wafungigwa na kupwililiswa
muisi zose. Na wambo da Yelusalemu dobojagwa na Wam-
hazi, mbaka kipigiti chao vondakimale.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mat. 24:29-31; Mlk. 13:24-27)

25 “Kowa na vinhu va mkanganyo vondavilawile mdizua,
mmulenge, na mnhondo. Muulumwengu, wanhu wa muisi
zose wowa bule nhamanila, wodumba kisindo cha bahali na
nyangi za kumema na kuhungula kwa ibahali.
26 Wanhu wosinduka mkona bwembwe, wobeta wone
chondakilawilile muulumwengu wose, kwavija mhiko za
kuulanga zotigiswa.
27 Aho baho hondawanyone nie, Mwana wa Munhu,
nikwiza na mawingu na mhiko na yenzi ng'hulu.
28 Mbuli zino zihasonga kulawila, imeni wima, mganga-
male, kwavija ukombola wenu wa mmabehi.”

Fundo da Mtini
(Mat. 24:32-35; Mlk. 13:28-31)

29 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, “Ugelegezeni mtini
na mibiki yose.
30 Muhagona matepo gake gosonga kuzuka, movitanga
kamba vuli da mmabehi.
31 Vivija, muhazona mbuli zino zolawila, m'vitange kamba
Undewa wa Mulungu wa mmabehi.
32 “Kweli nowalongela, wanhu wa mulelo uno hawesha
wose mbaka mbuli zino zose zilawilile.
33 Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Kaleni Meso

34 “Teganyeni, mioyo yenu sambiibasakanywe na
ngelegeza za kubukanya na kung'wa ugimbi na mbuli
za ulumwengu uno, kwavija zua dija da ikimambukizo
dowezila mkuwasinhukiza

35 kamba mtego. Kwavija vivo vondadiwezile wanhu wose
wokala kila hanhu muulumwengu.
36 Kaleni meso mazua gose, na mtambike kipigiti chose
giladi mwing'higwe mhiko za kubita muilegehe mmbuli hizo
zose azo zondazilawile na kwima haulongozi wa nie, Mwana
wa Munhu."
37 Mazua gaja Yesu kakala yofundiza Kung'anda ya Mu-
lungu, na ichungulo kakala yochola kuwasa kuna Ikigongo
cha Mizaituni.
38 Ndamuka ya kila imitondo wanhu wose wachola
Kung'anda ya Mulungu kumtegeleza.

22

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Yoh. 11:45-53)
1 Kipigiti cha Lusona lwa Imikate Ilibule Mela, lukemigwa
Pasaka, kikwenhuka.
2 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Mala-
gizo ga Musa wakala wozahila nzila ya kumkoma Yesu, ila
wawadumba wanhu.

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mat. 26:14-16; Mlk. 14:10-11)
3 Abaho, Mwenembago kamwingila Yuda, yokemigwa
Isikalioti, yakalile mmwanza wa wanahina longo dimwe na
wabili.
4 Avo Yuda kachola kulonga na wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wakulu wa asikali wemilizi wa Ing'anda ya
Mulungu avija vondayamgele mmakono gao.
5 Wadeng'helela ng'hani, wailagana kumgwaa hela.
6 Yuda katogola, kasonga kuzahila hanhu ha kumgela Yesu
mmakono gao kipigiti halibule wanhu.

Yesu Koisasala Kuija Pasaka
(Mat. 26:17-25; Mlk. 14:12-21; Yoh. 13:21-30)
7 Zua da Ulusona lwa Imikate Ilibule Mela divika, lusona
lwawachinjaga wana ng'hondolo wa Pasaka.
8 Yesu kawatuma Petulo na Yohana yowalongela, "Gendeni
mkatutandile mandia ga Pasaka tuje."
9 Wamuuza, "Kwahi kuulonda tukaitande?"
10 Kawalongela, "Muhengila mdiwambo, moiting'hana na
munhu yapapile nongo ya mazi. Mkwelelezeni mbaka kuna
ing'anda yondayengile,
11 mulongeleni mwene ng'anda, 'Mkulufunzi kokuuza,
dakwahi digati dondawadile Pasaka heyo na wanahina
zake?'
12 Kowalagusila gati kulu da uchana dili na vinhu vose.
Aho baho hondamsasale kila kinhu."

13 Wachola wavika kila kinhu kamba viwalongeligwe na
Yesu, avo wasasala mandia ga Pasaka.

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-30; Mlk. 14:22-26; 1Kol. 11:23-25)
14 Kipigiti vikivikile, Yesu kakala hameza na watumigwa
zake.
15 Kawalongela, "Nisulukila ng'hani kuja na mweye man-
dia gano ga Pasaka ning'hali sinagazigwa.
16 Kwavija nowalongela sigaja kabili mandia gano mbaka
vondagavikile Muundewa wa Mulungu."
17 Abaho, Yesu kasola kikasi, kamuheweza Mulungu, ka-
longa, "Soleni kino muigolele mwemwe kwa mwemwe.
18 Nowalongela, songela kipigiti kino na kugendelela,
sing'wa viyagwe divai mbaka Undewa wa Mulungu vondaw-
ize."
19 Abaho, kasola mkate, kamuheweza Mulungu, kau-
mogola, kawagwelela yolonga, "Uno uwo lukuli lwangu
lulavigwe sama yenu, tendeni vino mkung'humbukila nie."
20 Viyeshile kuwagwelela gamandia, vivija kawagwelela
kikasi yolonga, "Kikasi kino kicho lagano da isambi dili
mmulopa wangu, ukwitika sama yenu.
21 "Ila lola! Mkono wa munhu yondayanihonze wa bahano
na nie hameza!
22 Nie, Mwana wa Munhu, nodanganhika kamba vayala-
mule Mulungu, ila kogaya ng'hani munhu ija yondayani-
honze!"
23 Avo wasonga kuiuza wenyego kwa wenyego yalihi
mmwanza wao yondayazitende mbuli zija.

Wanahina Woibamilila Ukulu
24 Bamila dizuka mwa wanahina, kamba yalihi mmwanza
wao yogelegezwa kuwa mkulu kubanza wayagwe.
25 Yesu kawalongela, "Wandewa wa Wamhazi
wowatawala wanhu zao na mhiko, na watawala wolonda
kukemigwa, 'Wambwiga za Wanhu.'
26 Ila vino sio vumulondigwa mweye muwe. Ila yali mkulu
kubanza wose mmwanza wenu kolondigwa kuwa kamba
mdodo kubanza wose, na ayo yali kilangizi kolondigwa
kuwa kamba mtumigwa.
27 Yalihi yali mkulu, ija yokala hasi kuja ama ija im-
tumigwa? Nokwagiza ija yokala hasi kuja. Ila nie na
mmwanza wenu kamba mtumigwa.
28 "Mweye mkala na nie kipigiti chose kinikalile nigazigwa,
29 na kamba Tataangu viyangwelele nie Undewa, vivija na
nie nowagwelela mweye Undewa.

30 Moja na kung'wa hameza yangu Muundewa wangu, na
mokala muna ivigoda va undewa, muitagusa mitala longo
dimwe na mibili ya Islaeli.

Yesu Kolonga Avija Petulo Vondayam'bele
(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)

31 "Simoni, Simoni! Tegeleza! Mwenembago kampula Mu-
lungu giladi yeze kuwageza mweye, yone kamba nhamanila
yenu yogendelela.
32 Ila nikutambikila gweye, Simoni, nhamanila yako sam-
biihunguke. Na uhabwela kumwangu, uwagangamaze wan-
dugu zako."
33 Ila Petulo kalonga, "Mndewa, nie nitogola kugeligwa mk-
ifungo hamoja nagwe ama kudanganhika hamoja nagwe!"
34 Yesu kamulongela, "Nokulongela, Petulo, kilo cha lelo
nzogolo hanakwika, konibela mianza midatu kamba huni-
manyile."

Mkwiji, Mkoba, na Zele

35 Abaho, Yesu kawauza wanahina zake yolonga, "Viniwa-
tumile kipigiti kija bila mkwiji wa hela na bila mkoba na bila
vilatu viyagwe, mkala muhungukilwe na kinhu?"
Wamulongela, "Hatuhungukilwe na kinhu."
36 Yesu kawalongela, "Ila kipigiti kino yoyose yali na
mkwiji wa hela ama mkoba, nayavisole, na munhu yalibule
zele yaguze koti jake yakagule zele.
37 Avo, nowalongela, Nyandiko Zing'alile zolonga,
'Kapetigwa hamoja na watenda gehile,' Zolondigwa zivikile
kumwangu, kwavija ugima wangu wokwenhuka kuisota."
38 Wanahina zake walonga, "Lola, Mndewa! Hano hana
mizele mibili!"
Na heyo kalonga, "Yotosha."

Yesu Kotambika Hakigongo cha Mizaituni
(Mat. 26:36-46; Mlk. 14:32-42)

39 Yesu kasegela haja hakiwambo kachola Hakigongo cha
Mizaituni na wanahina zake kamba vayatendaga.
40 Viwavikile haja hakigongo, kawalongela wanahina
zake, "Tambikeni, giladi sambimwingile muna ivitega."
41 Abaho, kachola hamwande mwanza wa kwasa dibwe,
kafugama mavindi, katambika,
42 kalonga, "Tata, kamba vihakunogela, nisegezele kikasi
kino cha mgayo. Ila sio kamba vinilonda nie, ila kamba
vuulonda gweye."
43 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulawilila na
kumgangamaza.

44 Muusungu mkulu kaiyoha kutambika, mhome yake
ikala kamba madwendwe ga mulopa godwendweka hasi.*
45 Viyamambukize kutambika, kema, kabweleganya ha
wanahina zake, kawavika wawasile kwavija wakala na
giogio.
46 Kawalongela, “Habali mweye muwasa? Lamukeni
mtambike, giladi sambimwingile muna ivitega.”

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Yoh. 18:3-11)
47 Yesu viyakalile yang'hali yolonga, dale da wanhu divika
dilongozwa na Yuda yakalile mmwanza wa wanahina zake
longo dimwe na wabili. Kamkwenhukila Yesu na kum-
nonela.
48 Ila Yesu kamulongela, “Yuda, konihonza nie, Mwana wa
Munhu, mkuninonela?”
49 Wanahina wakalile na Yesu viwagawene gaja galondile
kulawila, wamuuza, “Mndewa, tuwakanhe na mizele yetu?”
50 Mwanahina imwe kadikanha gwiti da ukulume da
nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.
51 Ila Yesu kalonga, “Lekeni.” Kadikwasa gwiti da ija
imunhu na kumuhonya.
52 Abaho, Yesu kawalongela wakulu wa wakulu wa nham-
biko na waja wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu na wakulu
wa ikitala wezile haja kumgoga, “Munizila na mizele na
mimbwego kamba vija nie na m'bavi?
53 Nikala na mweye Kung'anda ya Mulungu mazua gose,
hamunigogile. Ila kino kicho kipigiti chenu cha kutenda
gano, kipigiti cha mhiko za ziza zotawala.”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:57-58, 69-75; Mlk. 14:53-54, 66-72; Yoh. 18:12-18, 25-27)
54 Wamgoga Yesu, wamsola wamgala kung'anda ya
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, na Petulo kakala
yowakoleleza kutalitali.
55 Ubwinhigwa moto hagatigati ya idikonhi da ing'anda,
wakala hamoja wokota moto, na Petulo kakala hamoja
nawo.
56 Nyakadala imwe wa kitwanzi viyamonile yakalile haja
hamoto, kamulola ng'hani, kalonga, “Munhu ino vivija
kakala na Yesu!”
57 Petulo kabela, kalonga, “Gweye mtwanzi, simtangile
munhu hiyo!”
58 Mkipigiti kiguhi, munhu imwe kamona, kalonga, “Vivija
na gweye kwa mmwanza wao!”

* **22:44** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 43 na 44.

Petulo kalonga, “Gweye munhu, sio nie!”
59 Na kipigiti cha kamba saa dimwe, munhu iyagwe
kagong'ondeza, yolonga, “Kabisa! Munhu ino kakala na Yesu
kwavija heyo nayo kolawa Galilaya!”
60 Petulo kalonga, “Gweye munhu, sikitanga chuulonga.”
Bahaja viyakalile hanamambukiza kulonga, nzogolo keka.
61 Mndewa kahinduka kamulola Petulo, na Petulo kakum-
bukila kamba Mndewa kakala yamulongele kamba, “Kipigiti
nzogolo hanakwika kilo ya lelo, kom'bela mianza midatu.”
62 Abaho, Petulo kalawa hanze, kalila ng'hani.

Yesu Kotoigwa na Kutendelwa Mzihaka
(Mat. 26:67-68; Mlk. 14:65)
63 Wanhu wakalile womwimiliza Yesu wasonga kumten-
dela mzihaka na kumtoa.
64 Wamfunga na kitambala mmeso, abaho, wamuuza,
“Zuza! Yalihi yakutoile?”
65 Na wamulongela vinhu viyagwe bwando va maligo.

Yesu Kogaligwa Kuna Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)
66 Vuuchile, wavyele na wakulu wa wakulu wa nhambiko
na wafundiza Malagizo ga Musa waiting'hanila hamoja, na
Yesu kagaligwa haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi.
67 Walonga, “Tulongele, gweye iyo Kilisto Mkombola?”
Kawalongela, “Kamba nihawalongela, hamunitogola,
68 na kamba nihawauza mbuli, hamwidika.
69 Ila songela kipigiti kino, nie, Mwana wa Munhu, nokala
kumkono wa ukulume wa Mulungu Mkulu.”
70 Wose walonga, “Avo gweye iyo Mwana wa Mulungu?”
Kawalongela, “Mweye iwo mulonga nie iyo nene.”
71 Walonga, “Hatulonda usindila uyagwe! Tweye wenyego
tuhulika kulawa mmulomo wake mwenyego!”

23

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Yoh. 18:28-38)
1 Dale jose dinuka, wamsola Yesu wamgala ha Pilato.
2 Wasonga kumtagusa wolonga, “Tum'vika munhu ino
yowagiza wanhu zetu, yowagomesa sambiwamulihe kodi
Kaisali,* na mwenyego koikema kamba heyo iyo Kilisto,
Mndewa.”
3 Pilato kamuuza, “Gweye iyo mndewa wa Wayahudi?”
Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga avo.”

* **23:2** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

4 Abaho, Pilato kawalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko na dija didale da wanhu, “Siyona mbuli ya kumtagusila munhu ino.”
5 Ila hewo wananahila ng'hani wolonga, “Mafundo gake genula mzahimzahi mwa wanhu wose wa Yudea, kasonga Galilaya na sambi kahano."

Yesu Kogaligwa ha Helode

6 Pilato viyahulike gano, kawauza, “Munhu ino kolawa Galilaya?”
7 Viyavitangile goya kamba Yesu kokala yolawa isi yootawala Helode Antipa, kamgala ha Helode, yakalile Yelusalemu kipigiti kija.
8 Helode kadeng'helela ng'hani viyamuwene Yesu, kwavija kakala yohulika mbuli zake, avo kipigiti kitali kakala yolonda kumona. Kakala yotamanila kumona Yesu viyotenda mzonza.
9 Avo Helode kamuuza Yesu mbuli bwando, ila Yesu kamnyamalila.
10 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa wakwenhuka, wamtagusa Yesu na lusango.
11 Helode na asikali zake wamtendela mzihaka Yesu na kumgela kinyala, abaho, wam'vaza guo da undewa, ikwisha wam'bweza kabili ha Pilato.
12 Pilato na Helode wakala waihile, ila songela zua dija wakala wambwiga.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mat. 27:15-26; Mlk. 15:6-15; Yoh. 18:39—19:16)

13 Pilato kawakema hamoja wakulu wa wakulu wa nhambiko, wakulu wa isi, na wanhu.
14 Kawalongela, “Mumgala munhu ino kumwangu mulonga kowagiza wanhu. Avo nimpelemba hano hameso genu, sonile mbuli yoyose ihile imumtagusila.
15 Helode na heyo honile mbuli ihile, kileka mana yam'bwezile kumwetu. Haduhu kinhu chochose kihile chayatendile munhu ino kilumbile munhu ino kudanganhika.
16 Avo nolagiza yalanhigwe, abaho, nomuleka yagende na zake.”
17 Kila kipigiti cha Lusona lwa Pasaka Pilato kawafungulilaga mfungigwa imwe.†
18 Dale jose diguta nyangi walonga, “Mkome hiyo! Tufungulile Balaba!”
19 Balaba kakala yafungigwe sama ya mzahimzahi wa kuilema silikali ulawilile mdiwambo na kukoma.

† **23:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 17.

20 Pilato kalonda kumfungula Yesu, avo kalawilila kabili
haulongozi wa ididale da wanhu.
21 Ila wagendelela kutoa nyangi, wolonga, “Yawambigwe
mumsalaba, yawambigwe mumsalaba!”
22 Pilato kawalongela mwanza wa ikadatu, yolonga,
“Mbuli ilihi ihile yaatendile? Nie siyona mbuli yoyose
ihile yaatendile ilumbile heyo kudanganhika! Kolanhigwa,
abaho, kolekesigwa.”
23 Ila wagendelela kutoa nyangi ng'hani wolonga Yesu
kolondigwa yawambigwe mumsalaba. Hakimambukizo,
nyangi zao zihuma.
24 Avo Pilato kawatogolela waja iwanhu vija vowokala
womulonda Yesu.
25 Avo kawafungulila Balaba iwamulondile, munhu
yakalile mkifungo sama ya kugala mzahimzahi wa kuilema
silikali na kukoma, na kumgela Yesu mmakono ga asikali,
wamtende kamba vowolonda Wayahudi.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Yoh. 19:17-27)

26 Viwakalile womgala, wamgoga munhu imwe
yokemigwa Simoni, munhu wa isi ya Kilene, yakalile
yokwingila mdiwambo yolawa kumgunda. Wamdikwa
msalaba, kaupapa hachugu cha Yesu.
27 Dale kulu da wanhu dimkweleleza, mmwanza wao
kukala na watwanzi wokala womulilila na kumuyalalila.
28 Yesu kawahindukila kawalongela, “Mweye watwanzi
wa Yelusalemu! Sambimunililile nie, ila ililileni wenyego na
wanenu,
29 kwavija mazua gokwiza wanhu wokwiza kulonga,
‘Wana mhome watwanzi walibule wana, na waja hawalelile
na waja hawakong'heze.’
30 Kipigiti hicho wanhu wosonga kuilongela migongo,
‘Tulagalile!’ Na vigongo, ‘Tufise!’
31 Kwavija kamba vinhu kamba vino votendeka mum'biki
mbisi, vowaze mum'biki unyalile?”
32 Wanhu wayagwe wabili, wakalile watendaga gehile,
vivija na hewo walongozwa wachola kukomigwa hamoja na
Yesu.
33 Viwavikile hanhu hokemigwa, “Fulu da Pala,” wa-
muwamba Yesu mumsalaba hamoja na watenda gehile wa-
bili, imwe kumkono wake wa ukulume na iyagwe kumkono
wake wa ukumoso.
34 Yesu kalonga, “Tata, wagele kumgongo kwavija hawa-
gatangile gaja gowotenda.”
Waigolela vivalo vake mkutoa kula.

35 Wanhu wema haja wolola kipigiti wakulu wa Wayahudi
viwakalile womtendela uponela, wolonga, “Kawakombola
wayagwe, na yaikombole mwenyego kamba heyo iyo Kilisto
yasaguligwe na Mulungu.”
36 Asikali vivija wamtendela uponela, wamkwenhukila
wamgwelela divai ya ugwadu,
37 wolonga, “Kamba gweye iyo Mndewa wa Wayahudi,
ikombole mwenyego!”
38 Hachana ya umsalaba wake wandika vino, “INO IYO
MNDEWA WA WAYAHUDI.”
39 Mtenda gehile imwe yatungikigwe haja kamuliga Yesu
yolonga, “Kamba gweye iyo Kilisto, ikombole mwenyego,
abaho, utukombole na tweye.”
40 Ila ija mtenda gehile iyagwe kamkomhokela miyage yo-
longa, “Gweye humdumba Mulungu? Gweye kwa mumgayo
kamba heyo.
41 Kumwetu tweye vilumba kwavija tugweleligwa gaja
galumbile na gaja gatutendile, ila ino hatendile mbuli yoyose
ihile.”
42 Abaho, kamulongela Yesu, “Yesu, ung'humbuke vondaw-
ize Muundewa wako.”
43 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, lelo kowa
hamoja na nie Paladiso.”

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)
44 Viivikile kamba saa sita, ziza diigubika isi yose mbaka
saa tisa
45 kwavija zua diziziwala, na idiguo ditungikwe Mu-
ing'anda ya Mulungu didegeka vidanga vibili.
46 Yesu kenula dizwi, kalila yolonga, “Tata, mmakono gako
noika loho yangu!” Viyeshile kulonga vino, kadanganhika.
47 Ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma kagona gaja
galawilile, kamuyenzi Mulungu yolonga, “Kweli, munhu ino
kakala mwende!”
48 Wanhu wakalile waiting'hane haja kulola mbuli ija
wagona gaja galawilile, wose wabwela ukae yao wokiitoatoa
zimhambaga wokiiyalala ng'hani.
49 Wose wakalile wambwiga zake Yesu, hamoja na wat-
wanzi wakalile womkweleleza kulawa Galilaya, wema
hatalitali wolola.

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa Mdipanga
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)
50 Kukala na munhu imwe yokemigwa Usufu, yakalile
imwe wa wanhu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi,
kakala mwende wa Mulungu,

51 na hatogole gaja gawalamule. Kakala yolawa kuki-
wambo cha Wayahudi kikemigwa Alimataya, na kakala
youbeta Undewa wa Mulungu.
52 Munhu hiyo kachola ha Pilato kulupula lukuli lwa Yesu.
53 Abaho, kaluhumulusa hasi ulukuli, kaluvaza sanda,
abaho, kalugela mdipanga dipukigwe mdibwe, dikalile had-
inazikilwa munhu yoyose.
54 Dikala zua da kuisasala na Zua da Mhumulo kwavija
Zua da Mhumulo dikala behi kusonga.
55 Waja iwatwanzi, wakalile womkweleleza Yesu kulawa
Galilaya, wamkweleleza Usufu. Avo wajona dipanga na
avija lukuli lwa Yesu vulwikigwe.
56 Abaho, wabwela mkae zao kusasala vinung'hanung'ha
na mavuta ga kunung'hila ga kulubaka lukuli lwa Yesu.

Muna Idizua da Mhumulo, wahumula kamba ndagizi
vuzilagize.

24

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-10; Mlk. 16:1-8; Yoh. 20:1-10)

1 Zua da mwanduso wa wiki,* imitondo ng'hani, watwanzi
wachola kuna dipanga wapapile vinung'hanung'ha vawa-
tendile.
2 Wadivika dibwe dikigwe hamulomo wa idipanga dibim-
biliswe dikigwe hamgwazo,
3 ila viwengile mdipanga, hawaluvikile lukuli lwa Mn-
dewa Yesu. 4 Viwakalile wang'hali wokanganya mbuli
ija, bahaja walawilila wanhu wabili wavalile mikanzu
inang'hazika, wema behi nao.
5 Waja iwatwanzi wafugama mavindi wokona bwembwe
ng'hani, ila waja wanhu wawalongela, “Habali mumzahila
munhu mgima mwa wanhu wadanganhike?
6 Kahaduhu hano, kazuka. Kumbukileni chayawalongele
vayakalile yang'hali Galilaya.
7 ‘Mwana wa Munhu kolondigwa yageligwe mmakono ga
wanhu wene vilozo, na womuwamba mumsalaba, na zua da
ikadatu kozuka.’ ”
8 Aho waja iwatwanzi wakumbukila mbuli zake,
9 wabwela kulawa kudipanga, na kuzilonga mbuli zija
zose mwa wanahina longo dimwe na imwe na mwa wanhu
wose wasigale.
10 Watwanzi waja wakala Maliamu kulawa kiwambo cha
Magidala, Yoana, na Maliamu mamaake Yakobo. Wao

* **24:1** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

hamoja na watwanzi wayagwe wazilonga mbuli zino mwa watumigwa wa Kilisto.
11 Ila watumigwa wa Kilisto wagiza gaja gawalongile waja iwatwanzi ukala uponela, avo hawawategeleze.
12 Ila Petulo kenuka kakimbila kachola kudipanga, kainamila kasungulila, kona isanda iiyeka. Abaho, kasegela haja hana dipanga kabwela ukae, kuno yokanganya gaja galawilile.

Kuchola Emau
(Mlk. 16:12-13)

13 Zua didija wanahina zake Yesu wabili wakala wochola kukiwambo kimwe kikemigwa Emau mwanza wa masaa mabili kulawa Yelusalemu,
14 wakala wolongelela, wogalonga gaja gose galawilile.
15 Viwakalile wolongelela kuno wokiiuzagiza, Yesu mwenyego kawakwenhukila kailongoza nao.
16 Wamona, ila meso gao gazuilwa sambiwamtange.
17 Yesu kawauza, “Mbuli zaki hizo zimuisimulila mnzila?”
Wema wanyamala tulu. Kuno vihanga visifukile.
18 Munhu imwe mmwanza wao yokemigwa Kileopa kamuuza, “Gweye wiyeka iyo muhenza huzitangile mbuli zija zilawilile haja Yelusalemu mazua madodo gabitile?”
19 Kawauza, “Mbuli zaki?”
Na hewo wamulongela, “Mbuli zimulawilile Yesu wa Nazaleti. Heyo kakala muhokozi mwene mhiko mmbuli ziyalongile na zija ziyatendile hameso ga Mulungu na hameso ga wanhu.
20 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wakulu zetu wa isi wamgela mnhaguso ya ifa, avo kawambigwa mumsalaba.
21 Ila tweye tutamanila kamba heyo iyo yondayaikombole isi ya Islaeli! Tuhagaleka higo gose, lelo zua da ikadatu songela vigalawilile gano.
22 Vivija watwanzi wayagwe wa mdidale jetu watusinhusa, waidamuka wachola kudipanga,
23 ila hawaluvikile lukuli lwake. Wabwela walonga wawona wasenga wa Mulungu wa kuulanga, wawalongela kamba Yesu mgima.
24 Wanhu wayagwe wakalile mdale jetu wachola kudipanga wavika vivija kamba viwalongile watwanzi waja, ila hawamonile.”
25 Abaho, Yesu kawalongela, “Habali muli wabozi kamba avo, na habali muli na mioyo izalame kuzitogola mbuli zose zawalongile wahokozi?
26 Vino Kilisto Mkombola halondigwa yagaye m'vinhu kamba avo, abaho, yengile muyenzi yake?”

27 Avo Yesu kawasimulila mbuli zimulonga heyo
mwenyego muna Zinyandiko Zing'alile, songela vitabu
va Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi wose wa
Mulungu.
28 Viwakwenhukile ikiwambo chawakalile wochola, Yesu
kaitenda kamba vija kogendelela na mwanza,
29 ila wamuyalalila ng'hani, wolonga, “Kala hano na tweye,
kwavija zua diswa na ziza dingila.” Avo kengila mng'anda
kakala na hewo.
30 Kakala hasi yaje nao mandia, kasola mkate, ka-
muheweza Mulungu, abaho, kaumogola kawagwelela.
31 Baho meso gao gagubuka, wamtanga, ila heyo kayan-
gayuka havihanga vao.
32 Wakiilongela, “Mioyo yetu haiding'huke ng'hani na
ndeng'helelo, kipigiti viyakalile yolonga na tweye mnzila na
kutugubulila Zinyandiko Zing'alile?”
33 Bahaja wenuka wabweleganya Yelusalemu, wawavika
waja wanahina longo dimwe na imwe waiting'hana hamoja
na wanhu wayagwe,
34 na kulonga, “Kweli Mndewa kazuka na kamulawilila
Simoni!”
35 Baho waja wanhu wabili wasimulila gaja gawalawilile
mnzila na avija viwamtambule Mndewa kipigiti viyakalile
youmogola umkate.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

36 Kipigiti waja iwanahina wabili hawanamambukiza
kuwapetela gano, bahaja Mndewa mwenyego kema mdidale
jao, kawalongela, “Tindiwalo diwe hamoja namwe.”
37 Wasinhuka na kona bwembwe wagiza wakala wokona
mzimu.
38 Ila heyo kawauza, “Habali mkona bwembwe? Habali
mdungwadungwa mmioyo yenu?
39 Loleni makono gangu na magulu gangu. Mwone kamba
iyo nene. Nibabaseni mwone kamba nie sio mzimu, kwavija
mzimu wabule lukuli na mizege kamba vumnyona nie
vinili.”
40 Kagalonga gano na kuno yowalagusila makono na
magulu gake.
41 Wakala wamemile ndeng'helelo ng'hulu ng'hani na
mkanganyo kuno wang'hali hawanatogola kamba iyo heyo,
avo kawauza, “Mna kinhu chochose hano cha kuja?”
42 Wamgwelela kidanga cha somba kibanikigwe,
43 kakisola kakija hameso gao.

44 Abaho, kawalongela, “Iyo inhegulo ya zimbuli ziniwa-
longele kipigiti vinikalile ning'hali na mweye, ilondigwa
gatendeke gose ganyandikiligwe muna Gamalagizo ga Musa
na muna ivitabu va wahokozi na muna ikitabu cha Zabuli.”
45 Abaho, kawavugula zinzonzi zao wazimanye
Zinyandiko Zing'alile,
46 kawalongela, “Yandikigwa vino, Kilisto kolondigwa
yagazigwe, abaho, yadanganhike na mdizua da ikadatu
yazuke,
47 na mtwaga jake, usenga wa kuwazuma wanhu waleke
vilozo na kugeligwa kumgongo vilozo vao wopetigwa muisi
zose kusongela Yelusalemu.
48 Mweye iwo wasindila wa mbuli zino.
49 Na nie mwenyego nowalagizila gaja gamuilagane na
Tataangu. Ila kaleni himo mdiwambo mbaka vondamg-
weleligwe mhiko kulawa kuulanga.”

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Mlk. 16:19-20; Sang'h. 1:9-11)

50 Abaho, kawalongoza kawagala hanze ya idiwambo
mbaka Betania, aho kenula makono gake kawamoteza.
51 Viyakalile yowamoteza, kainega na hewo, abaho, ka-
soligwa kachola kuulanga.
52 Wamfugamila mavindi wamtambikila, abaho, wabwel-
eganya Yelusalemu, kuno wodeng'helela ng'hani,
53 na kipigiti chose wakala Kuing'anda ya Mulungu wom-
uheweza Mulungu.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA YOHANA
ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, “Injili,” nhegulo yake “Usenga Unogile,” vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana siku wandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Hata kamba kitabu chenyego hakilonga kamba Yohana iyo yandike, ila vija vichandikwe kilumba ng'hani na mhwilili za Yohana wa ichanduso, Yohana wa ikabili, na Yohana wa ikadatu. Wandishi wayagwe wa umwaka wamulonga.

Yohana kakala yokala mdiwambo da Efeso kipigiti kino. Avo ilinga na kulonga kamba kitabu kino chandikigwa mdiwambo da Efeso.

Yohana kosimulila kinaganaga kamba kilamso cha kwandika kitabu kino kikala kuwataza wanhu watogole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu yali na ugima (Yoh. 20:31). Mkutogola gano tuwe na ugima mditwaga jake. Kitabu kino chandikigwa sama ya wasomaji wa namna zose mbili, Wayahudi na waja hawali Wayahudi.

Usenga Unogile wa Yohana haulingile kabisa na Senga zija ndatu ziyagwe. Heyo kakala yalolile ng'hani mizonza iyatendile Yesu, ila handike ng'hani mahala ga Yesu. Mbuli ziyagwe za mwanduso kamba vija kubatizwigwa kwa Yesu na kugezigwa muluwala vivija hazandikigwe Muusenga uno Unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga Usenga Unogile (*1:1-18*).
2. Abaho Yohana kokwandika mizonza bwando iyatendile Yesu (*1:19—12:50*).
3. Abaho Yohana kosimulila mbuli bwando ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile muulumwengu zimulongoze kuna iifa yake na kuzuka (*13:1—20:31*).
4. Abaho Yohana komambukizila Usenga wake yolonga kipigiti kimwe Yesu viyoneke mwa wanhu kipigiti viyazukile kulawa mkudanganhika, abaho, kasonga nia yake ya kwandika ikitabu (*21*).

Mbuli Ilava Ugima

1 Haichanduso kukala na Mbuli, Mbuli ija kakala na
Mulungu, na Mbuli ija kakala Mulungu.
2 Songela haichanduso Mbuli kakala na Mulungu.
3 Mulungu kavilumba vinhu vose kubitila heyo, haduhu
kinhu chochose kilumbigwe na Mulungu bila heyo.
4 Mbuli ija kakala iyo ichanduso cha ugima, na ugima uno
uwo ugala mulangaza mwa wanhu wose.
5 Mulangaza uno womulika mdiziza, na ziza hadidaha
kuuhuma.
6 Mulungu kamtuma munhu imwe yokemigwa Yohana,
7 keza kamba msindila, giladi yalave usindila wa mu-
langaza uja, avo wanhu wose watogole kubitila heyo.
8 Heyo mwenyego hakalile mulangaza, ila keza kamba
msindila wa mulangaza.
9 Uno uwo mulangaza wa kweli, uwamwemwesa wanhu
wose, ukalile ukwiza muulumwengu.
10 Heyo iyo mulangaza ukalile muulumwengu, avo
Mulungu kaulumba ulumwengu mkubitila heyo, ila
ulumwengu haumtangile.
11 Keza mwa wanhu zake mwenyego, ila wanhu zake
mwenyego hawam'bokele.
12 Ila wanhu wose wam'bokele na kumtogola, kawag-
welela udaho wa kuwa wana wa Mulungu,
13 awo watendigwe wawe wana wa Mulungu si sama ya
mulopa ama sama ya manogelwa ga lukuli ama sama ya
manogelwa ga munhu, ila sama ya manogelwa ga Mulungu.
14 Mbuli kagaluka munhu, kakala hamoja na tweye. Tuy-
ona yenzi yake, yenzi ya kamba mwana imwe yeiyeka wa
Tata, yamemile ngekewa na kweli.
15 Yohana kazipeta mbuli zake Yesu. Kenula dizwi yo-
longa, “Ino iyo munhu inikalile nimulonga, avija vinilongile,
‘Kokwiza hachugu changu, ila heyo iyo mkulu kubanza nie,
kwavija kipigiti nie sinavumbuka heyo kakala baho.’ ”
16 Avija viyamemile ngekewa tweye tose tubokela motelo
zose.
17 Mulungu katugwelela Malagizo kubitila Musa, ila
ngekewa na kweli viza kubitila Yesu Kilisto.
18 Haduhu munhu yoyose yamonile Mulungu, ila Mwana
yeiyeka, ayo yali hamgwazo wa Tata, iyo yamtendile Tata
yatangigwe.

Yohana Kogong'ondeza Kamba Heyo Sio Kilisto
(Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18)

19 Uno uwo usindila uyalavile Yohana kipigiti wakulu wa
Wayahudi viwawatumile wakulu wa nhambiko na Walawi
kulawa Yelusalemu wakamuuze, “Gweye iyo yalihi?”
20 Yohana kawedika kawalongela kinaganaga, “Nie sili
Kilisto.”
21 Wamuuza, “Kumbe gweye iyo yalihi? Gweye kwa Eliya?”
Yohana kawalongela, “Nie sili Eliya.”
Wamuuza, “Gweye kwa Muhokozi ija?”
Kawalongela, “Nie sili Muhokozi ija.”
22 Wamulongela, “Basi tulongele gweye iyo yalihi? Giladi
tukawalongele waja watutumile. Mzingelegeza zako gweye
mwenyego koilongaze?”
23 Yohana kalonga, kuno yokwiga mbuli za Muhokozi
Isaya, yolonga,
“Nie dijo ‘Dizwi da munhu yoguta muluwala,
Igoloseni nzila yondayabite Mndewa.’ ”
24 Waja iwasenga, watumigwe na Mafalisayo,
25 wamuuza Yohana, “Kamba gweye huli Kilisto ama Eliya
ama Muhokozi ija, habali ubatiza?”
26 Yohana kawalongela, “Nie nobatiza na mazi, ila
mmwanza wenu mweye mwimile aho kema munhu
hamumtangile.
27 Ayo yondayeze hachugu changu, nie silumba hata
kudohola nzabi za ng'hwabasa zake.”
28 Mbuli zino zose zilawilila mkiwambo cha Betania
ng'ambu ya ulawilo wa zua ya Lwanda lwa Yolodani, aho
Yohana hayakalile yobatiza.

Mwana Ng'hondolo wa Mulungu

29 Zua da ikabili Yohana kamona Yesu yokwiza, kalonga,
“Lola! Mwana Ng'hondolo wa Mulungu yosola vilozo va
ulumwengu!
30 Ino iyo munhu inikalile nimulonga, ‘Kokwiza munhu
hachugu changu, yali mkulu kubanza nie, kwavija kakala
baho kipigiti nie sinavumbuka.’
31 Nie mwenyego simtangile kamba heyo iyo Kilisto, ila
nie niza kubatiza na mazi sama ya kilamso kino, siku
kogubuligwa mwa wanhu wa Islaeli.”
32 Na Yohana kalava usindila uno, yolonga, “Nimona Loho
wa Mulungu yohumuluka kulawa kuulanga kamba hua na
kukala uchana yake.
33 Nie sambinimtange, ila ayo yandagize nie kubatiza na
mazi, kanongela, ‘Uhamona Loho wa Mulungu yohumuluka
na kukala uchana ya munhu, iyo, iyo munhu yondayabatize
na Loho wa Mulungu.’

34 Na nie nigona gano, na nilava usindila kamba, ino iyo
Mwana wa Mulungu."

Wanahina wa Yesu wa Ichanduso
35 Zua da ikabili Yohana kakala yemile kabili bahaja na
wanahina zake wabili,
36 viyamuwene Yesu yobita behi na hewo, kalonga,
"Loleni! Mwana Ng'hondolo wa Mulungu."
37 Waja iwanahina wabili viwamuhulike yolonga gano,
wamkweleleza Yesu.
38 Yesu viyahinduke kawona womkweleleza, kawauza,
"Mozahila choni?"
Wamuuza, "Labi, kwahi kuukala?" "Labi," nhegulo yake
"Mkulufunzi."
39 Yesu kawalongela, "Izoni mulole." Avo wachola wahone
haja hayakalile yokala, na wakala na heyo zua dija jose.
Ikala kamba saa longo dimwe ichungulo.
40 Imwe wa wanahina waja wabili yamuhulike Yohana
yolonga na kumkweleleza Yesu kakala Endelea mkulu wake
Simoni Petulo.
41 Kinhu cha ichanduso kiyatendile Endelea kikala kumza-
hila ndugu yake Simoni na kumulongela, "Tumona Masihi."
Mbuli ino nhegulo yake iyo, "Kilisto."*
42 Abaho, kamsola kamgala ha Yesu.
Yesu kamulola kalonga, "Twaga jako kokemigwa Simoni,
mwana wa Yohana, ila songela lelo kokemigwa Kefa." Twaga
dino nhegulo yake iyo "Dibwe."

Yesu Kowakema Filipo na Natanieli
43 Zua da ikabili Yesu kalonda kuchola Galilaya, kam'vika
Filipo kamulongela, "Nikoleleze."
44 Filipo kakala yolawa Betisaida, kiwambo chawakalile
wokala Endelea na Petulo.
45 Filipo kamzahila Natanieli kamulongela, "Tumona
munhu ayo Musa yandike mbuli zake mkitabu cha Malagizo
na ayo vivija wahokozi wandike mbuli zake, Yesu, mwana
wa Usufu, kulawa Nazaleti."
46 Natanieli kauza, "Vodahika kinhu kinogile kilawe Naza-
leti?"
Filipo kalonga, "Izo ulole."
47 Yesu viyamuwene Natanieli yokwiza, kalonga, "Lola!
Ino iyo Muislaeli mwenyego kabisa, mduhu uzenzeleganye
mmoyo wake!"
48 Natanieli kamuuza, "Kunitangaze?"
Yesu kalonga, "Nikona vuukalile hasi ya umtini kipigiti
Filipo hanakukema."

---

* **1:41** ***Kilisto*** nhegulo yake *ayo yasaguligwe na Mulungu.*

49 Natanieli kalonga, “Mkulufunzi, gweye kwa Mwana wa
Mulungu! Gweye kwa Mndewa wa Islaeli!”
50 Yesu kamulongela, “Kutogola kwavija nikulongela
nikona vuukalile hasi ya umtini? Avo kovona vinhu vikulu
kubanza vino!”
51 Abaho, kawalongela, “Nowalongela ikweli, mowona
ulanga uvuguka na wasenga wa Mulungu wa kuulanga
wokwela na kunihumulukila nie Mwana wa Munhu.”

2

Lusona lwa Zengele Mkiwambo cha Kana

1 Zua da ikadatu kukala na lusona lwa zengele mkiwambo
kikemigwa Kana muisi ya Galilaya. Mamaake Yesu kakala
bahaja.
2 Yesu na wanahina zake vivija wagonekigwa hana ulu-
sona luja lwa zengele.
3 Divai viimalile, mamaake Yesu kamulongela, “Wabule
divai.”
4 Yesu kamulongela, “Mama, gano gavikaze kumwetu?
Kipigiti changu hakinavika.”
5 Abaho, mamaake Yesu kawalongela waja wakalile
wosang'hanika na vakuja, “Tendeni chochose chondayawa-
longele.”
6 Haja kukala na minongo sita ya mazi itendigwe na
mabwe, na kila nongo dimwe dikala na ukulu wa nongo
mbili ama ndatu kwavija Wayahudi wakala na nzoela ya
kuinava makono na magulu.
7 Yesu kawalongela waja wakalile wosang'hanika,
“Memezeni mazi minongo ino.” Avo wamemeza minongo
yose mbaka hamulomo.
8 Abaho, kawalongela, “Haya, deheni vimazi vidodo
mkamgwelele mkulu wa ulusona.” Wasola gamazi
wamgalila mkulu wa ulusona.
9 Mkulu wa ulusona viyagalanzile gamazi gakalile
gagaluke divai, kakanganya kwahi kuilawile divai ija. Ila
waja wakalile wosang'hanika na ulusona wadehile gamazi
wavitanga, avo kamkema imulawilamhambe,
10 kamulongela, “Wanhu wose wagomelaga divai in-
ogile haichanduso, na iwahenza wehesha kung'wa ng'hani
kowagomela divai igwaduke, ila gweye kwika divai inogile
mbaka vino!”
11 Yesu katenda mzonza uno wa mwanduso mkiwambo
cha Kana muisi ya Galilaya, aho hayailaguse yenzi yake, na
wanahina zake wamtogola.
12 Abaho Yesu na mamaake, wandugu zake, na wanahina
zake wachola Kapenaumu, wakala haja mazua madodo.

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-13; Mlk. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

13 Lusona lwa Pasaka lwa Wayahudi lukala lukwenhuke,
avo Yesu kachola Yelusalemu.
14 Akuja kung'anda ya Mulungu kawavika wanhu woguza
ng'ombe, ng'hondolo, na nziwa, na wavunja hela wakala
wakalile mzimeza zao.
15 Avo kasola nzabi kogosa lukumbulu, kasonga
kuwawinga waja iwang'onyo wose yowalava hanze ya
Ing'anda ya Mulungu, ng'hondolo hamoja na ng'ombe.
Kazihindula zimeza za wavunja hela na kuzipwililisa zihela
zao,
16 na kawalongela awo wakalile woguza nziwa, yolonga,
“Wasegezeni nziwa zenu hano! Lekeni kutenda Ng'anda ya
Tataangu kuwa gulilo!”
17 Wanahina zake wakumbukila avija Zinyandiko
Zing'alile vuzilonga, “Nogelwa iniinogele ng'anda yako,
Mulungu, yondukuza kamba moto.”*
18 Wakulu wa Wayahudi wamwidika mkumuuza, “Mzonza
ulihi wondautulagusile tuvitange kamba kuna udaho wa
kutenda mbuli zino?”
19 Yesu kawalongela, “Bomoleni Ng'anda ino ya Mulungu,
na nie noizenga kabili mmazua madatu.”
20 Wamuuza, “Kodahaze gweye kuizenga kabili mmazua
madatu? Ng'anda ino ya Mulungu isola milao malongo
mane na sita kumambukiza kuizenga!”
21 Ila ng'anda ya Mulungu iyailongile Yesu ikala lukuli
lwake.
22 Viyazukile kulawa mkudanganhika, wanahina zake
wakumbukila kamba kakala yalongile gano, na wazitogola
Zinyandiko Zing'alile na gaja Yesu gayalongile.

Yesu Viyawatangile Wanhu

23 Kipigiti cha Lusona lwa Pasaka Yesu kakala Yelusalemu,
wanhu bwando viwonile mizonza iyaitendile wamtogola.
24 Ila Yesu haitogole nhogola yao, kwavija kautanga uzen-
zeleganye wa wanhu.
25 Halondile munhu yoyose yamulongele mbuli za wanhu
waja, kwavija heyo mwenyego kagatanga gaja gakalile
mmioyo yao.

3

Yesu Kolongelela na Nikodemo

* **2:17** ***Yondukuza kamba moto*** nhegulo yake *wonikoma.*

1 Kukala na munhu yokemigwa Nikodemo, imwe wa
wakulu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yakalile
Mfalisayo.
2 Kachola ha Yesu ikilo, kamulongela, “Mkulufunzi, tu-
vimanya kamba gweye kwa mkulufunzi ugaligwe na Mu-
lungu. Kwavija haduhu munhu yondayadahe kutenda
mizonza yuutenda kamba Mulungu hali hamoja na heyo.”
3 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, munhu kamba
havumbuke mwanza wa ikabili hadaha kuwona Undewa wa
Mulungu.”
4 Nikodemo kamuuza, “Vodahikaze munhu m'vyele
kuleligwa kabili? Havidahika kwingila muinda ya mamaake
na kuvumbuka mwanza wa ikabili!”
5 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, haduhu munhu
yondayengile Muundewa wa Mulungu kamba havumbuke
na mazi na Loho.
6 Kivumbuke na lukuli chowa lukuli, na kivumbuke na
Loho wa Mulungu chowa loho.
7 Sambiukanganye kwavija nikulongela kamba mose
molondigwa m'vumbuke kabili.
8 Ubeho ucholaga kuulonda, na mweye mohulika kisindo
chake, ila mweye hamuutanga kuulawa ama kuuchola. Vivo
ili na waja wose wavumbuke Muloho wa Mulungu.”
9 Nikodemo kauza, “Yowaze mbuli ino?”
10 Yesu kamulongela, “Gweye kwa mkulufunzi muisi ya
Islaeli, hugatangile gano?
11 Nokulongela ikweli, tolonga gaja tugamanyile na
tosimulila gaja gatonile, ila haduhu munhu yoyose
mmwanza wenu youtogola usenga wetu.
12 Niwalongela mbuli za muulumwengu na hamzitogola,
motogolaze kamba nihawalongela mbuli za kuulanga?
13 Haduhu munhu yoyose yakwelile kuulanga ila ayo
yahumuluke kulawa kuulanga, nie, Mwana wa Munhu.
14 “Kamba Musa viyamwinule nyoka kuluwala, vivija na
Mwana wa Munhu kolondigwa yenuligwe,
15 giladi yoyose yondayamtogole yeng'higwe ugima wa
digunge.
16 Kwavija Mulungu kaunogela ulumwengu avo kamulava
Mwanage imwe yeiyeka, giladi yoyose yondayamtogole sam-
biyadanganhike, ila yawe na ugima wa digunge.
17 Kwavija Mulungu hamgalile Mwanage muulumwengu
yeze kuutagusa ulumwengu, ila ulumwengu ukomboligwe
kubitila heyo.
18 “Awo womtogola Mwana hawatagusigwa. Ila awo
woleka kumtogola wesha kutagusigwa, kwavija hawamto-
gole Mwana yeiyeka wa Mulungu.

19 Na ino iyo nhaguso, mulangaza wiza muulumwengu,
ila wanhu wanogelwa na ziza na kuwihila umulangaza,
kwavija sang'hano zao ziha.
20 Awo wose wotenda mbuli zihile wowihila mulangaza,
na haweza kuna umulangaza kwavija hawalonda mbuli zao
zihile zoneke.
21 Waja wotenda mbuli zinogile wokwiza kuna umu-
langaza, giladi yoneke kamba sang'hano zao zitendeka
kubitila Mulungu."

Usindila wa Yohana Yomulonga Yesu

22 Abaho Yesu na wanahina zake wachola ng'ambu ya
Yudea, kakala hiko mkipigiti kidodo na kubatiza.
23 Yohana na heyo kakala yobatiza ako Ainoni behi na Sal-
imu, kwavija hanhu haja kukala na mazi bwando. Wanhu
wamgendela na heyo kawabatiza.
24 Mbuli zino zilawilila kipigiti Yohana hanageligwa mki-
fungo.
25 Wanahina wa Yohana wasonga kuibamilila na
Muyahudi imwe muimbuli ya nzoela ya kusuluza magulu
na makono.
26 Avo wachola ha Yohana wamulongela, "Mkulufunzi,
munhu ija yakalile na gweye mwambu wa ikabili wa Ul-
wanda lwa Yolodani, ija iumulongile kamba iyo Kilisto, na
heyo kobatiza, na wanhu wose womgendela."
27 Yohana kawalongela, "Haduhu munhu yodaha kupata
kinhu chochose kamba hagweleligwe na Mulungu.
28 Mweye wenyego iwo wasindila zangu haja hanilongile,
'Nie sili Kilisto, ila nitumigwa nimulongole.'
29 Mhambe mwenyego mulawilamhambe, mbwigaake
mulawilamhambe kokwima na kumtegeleza mulaw-
ilamhambe, yahadihulika dizwi da mulawilamhambe
kodeng'ha ng'hani. Avo sama ya kilamso kino ndeng'ha
yangu ivikila.
30 Vinoga heyo yabanze na nie nihungule."

Ayo Yokwiza Kulawa Kuulanga

31 Ayo yezile kulawa uchana kawabanza wose. Ayo yezile
kulawa muisi ka munhu wa muisi, na kolonga mbuli za
muisi. Ila ayo yezile kulawa kuulanga kawabanza wose.
32 Kolonga gaja gayonile na kugahulika, ila haduhu munhu
yozitogola mbuli zake.
33 Ila munhu yondayatogole mbuli zake kosindila kamba
Mulungu iyo ikweli.
34 Munhu yatumigwe na Mulungu kopeta mbuli za
Mulungu, kwavija Mulungu komgwelela Loho wake bila
mhima.

35 Tata komnogela Mwana avo keka vinhu vose mmakono
gake.
36 Munhu yoyose yomtogola Mwana kana ugima wa di-
gunge, ila yoyose yomulema Mwana hawona ugima kwavija
lusango lwa Mulungu lowa hamoja na heyo.

4

Yesu na Mtwanzi wa Kisamalia

1 Mafalisayo wahulika kamba Yesu kowapata na kuwaba-
tiza wanahina bwando kum'banza Yohana.
2 Ila Yesu mwenyego ham'batize munhu yoyose, ila
wanahina zake wawo wabatize.
3 Yesu viyahulike gano, kasegela muisi ya Yudea kabwela
muisi ya Galilaya,
4 kabita nzila ibitile muisi ya Samalia.

5 Kavika mkiwambo kimwe muisi ya Samalia kikemigwa
Sikali, behi na mgunda wa Yakobo uyakalile yaamgwelele
mwanage, Usufu.
6 Haja kukala na sima da Yakobo, na Yesu, avija viyadon-
hile na umwanza, kakala hasi hamgwazo wa idisima. Ikala
saa sita imisi.
7 Mtwanzi wa Kisamalia keza kudeha mazi, na Yesu
kamulongela, “Nigwelele mazi ning'we.”
8 Wanahina zake wakala wacholile kukiwambo kugula
mandia.
9 Ija imtwanzi kamulongela, “Gweye kwa Muyahudi na nie
na mtwanzi wa Kisamalia, konipulaze nie mazi ga kung'wa?”
Kwavija Wayahudi hawasangilaga vinhu na Wasamalia.

10 Yesu kedika, “Kamba uhaimanyile nhunza ya Mulungu
na uhammanyile ayo yokupula mazi ga kung'wa, uham-
pulile heyo na yahakugwelele mazi golava ugima.”

11 Ija imtwanzi kalonga, “Mndewa, kia cha kudehela
kwabule na sima digidila, kwahi kondaugapate mazi higo
gali na ugima?
12 Gweye kwa mkulu kum'banza muhenga wetu Yakobo
yatugwelele sima dino, na heyo mwenyego na wanage na
madale gake ga ng'hondolo wose wang'wa mazi ga sima
dino?”
13 Yesu kamulongela, “Wanhu wose wong'wa mazi gano
wokona ng'hilu kabili,
14 ila munhu yoyose yondayang'we mazi gondanimg-
welele nie honda yone ng'hilu kabili. Mazi gondanimg-
welele nie gogaluka nzokwe mgati yake, gondagamgwelele
ugima wa digunge.”

15 Ija imtwanzi kalonga, “Mndewa, ngwelela mazi higo! Giladi sambinyone ng'hilu kabili, na sambinize hano kudeha mazi.”
16 Yesu kamulongela, “Genda kamkeme mbigalo wako, abaho, ubwele.”
17 Ija imtwanzi kedika, “Nabule mbigalo.”

Yesu kamulongela, “Kulonga goya avija vuulonga kwabule mbigalo.
18 Kwavija kusoligwa na wambigalo watano, na mbigalo yuukala nayo sambi sio mbigalo wako. Kunongela ikweli.”
19 Ija imtwanzi kalonga, “Mndewa, nokona gweye kwa muhokozi.
20 Wahenga zetu wakala wotambika mkigongo kino, ila mweye mogong'ondeza kamba Yelusalemu baho hanhu ha kutambikila.”
21 Yesu kamulongela ija imtwanzi, “Nhegeleza nie, go mtwanzi, kipigiti chokwiza wanhu hawamtambikila Tata mkigongo kino ama kuja Yelusalemu.
22 Mweye motambikila kija hamkitangile, ila tweye tukitanga kija itukitambikila, kwavija ukombola wolawa mwa Wayahudi.
23 Ila kipigiti chokwiza na tena kipigiti kivika, watambika wa ikweli womtambikila Tata muloho na muikweli, kwavija Tata kowazahila wanhu wondawamtambikile kamba vino.
24 Mulungu iyo Loho, avo awo womtambikila wolondigwa wamtambikile muloho na muikweli.”
25 Ija imtwanzi kamulongela, “Nivitanga kamba Kilisto kokwiza, na yeheza, kotulongela kila kinhu.”

26 Yesu kamulongela, “Nie, inilonga nagwe, iyo Kilisto.”

27 Kipigiti kikija wanahina zake wabwela, wakanganya ng'hani viwam'vikile yolongelela na mtwanzi. Ila haduhu hata imwe mmwanza wao yamulongele, “Kolonda choni?” ama kumuuza Yesu, “Habali ulonga na mtwanzi ino?”

28 Abaho, ija imtwanzi kaleka nongo yake ya mazi, kabweleganya kukiwambo na kuwalongela wanhu wakalile haja.
29 Yolonga, “Izoni mmulole munhu yanongele kila kinhu kinhendile. Havidahika munhu ino kuwa iyo Kilisto?”
30 Avo wasegela haja hakiwambo wachola kuyali Yesu.

31 Kipigiti kikija wanahina zake wamuyalalila Yesu wolonga, “Mkulufunzi, uje mandia.”

32 Ila heyo kawalongela, “Nie nnago mandia ago mweye hamgamanyile.”

33 Avo waja wanahina wasonga kukiiuza wenyego kwa wenyego, “Hana munhu yamgalile mandia?”

34 Yesu kawalongela, “Mandia gangu nie gago gano, kugatenda gaja gamnogele ayo yanhumile na kuimambukiza sang'hano yake.
35 Mnawo ulonzi ulonga, ‘Isigala milenge mine mulao ulawe.' Ila nie nowalongela, loleni mmigunda, vakuja vipa visha avo volondigwa kuhunigwa.
36 Muhuna vakuja kogendelela kulihigwa hata sambi, na heyo kokunzanya ivakuja yavike muugima wa digunge, avo yahandile na ayo yohuna wodeng'ha hamoja.
37 Kamba ulonzi uno vuulonga, ‘Imwe kohanda, iyagwe kohuna.'
38 Niwagala kuhuna vakuja mumgunda hamuulimile. Wanhu wayagwe iwo wasang'hanike, na mweye mpata fong'ha kulawa msang'hano yao.”
39 Wasamalia bwando kulawa mkiwambo kija wamtogola Yesu, sama ya gaja gayalongile ija imtwanzi, “Kanongela kila kinhu kinhendile.”
40 Avo waja Wasamalia viwamwizile, wamuyalalila yakale na hewo, avo Yesu kakala haja mazua mabili.
41 Wanhu wayagwe bwando wamtogola sama ya mbuli zake,
42 na wamulongela ija imtwanzi, “Tutogola si kwavija gweye kutulongela, ila kwavija tumuhulika tweye wenyego, na tuvitanga kamba heyo iyo Mkombola wa ulumwengu.”

Yesu Komuhonya Mwana wa Mkulu wa Silikali

43 Vigabitile mazua mabili, Yesu kasegela haja kachola kuisi ya Galilaya.
44 Kwavija heyo mwenyego kalonga, “Muhokozi hahishimilwa muisi yake mwenyego.”
45 Viyavikile Galilaya wanhu wa haja wam'bokela, kwavija wavona vinhu vose viyatendile Yelusalemu, kipigiti cha Ulusona lwa Pasaka, kwavija na hewo wakala wacholile kuna ulusona.
46 Abaho, Yesu kabweleganya kuna ikiwambo cha Kana muisi ya Galilaya, ako kuyagalule mazi kuwa divai. Haja kukala na mkulu imwe wa silikali yakalile na mwanage mtamu ako Kapenaumu.
47 Viyahulike kamba Yesu keza kulawa Yudea kwiza Galilaya, kamgendela na kumuyalalila yachole Kapenaumu yakamuhonye mwanage yakalile behi na kudanganhika.
48 Yesu kamulongela, “Kamba hamonile vilaguso na mikanganyo, hamtogola.”
49 Ija imkulu wa silikali kamulongela, “Mndewa, izo kipigiti mwanangu hanadanganhika.”

50 Yesu kamulongela, “Genda ukae yako, na mwanago kohona.”

Ija imkulu wa silikali kazitogola mbuli za Yesu, avo kachola.

51 Viyakalile yobwela ukae, mnzila kaiting'hana na nyakadala zake, wamulongela, “Mwanago kahona.”

52 Kawauza kipigiti kilihi mwanage chayahonile, wamulongela, “Ikala saa saba imisi mayo homa imsegela.”

53 Avo ija tata wa imwana kakumbukila kamba kikala kipigiti kikija Yesu chayamulongele, “Mwanago kohona.” Avo heyo na mulango wake wose wamtogola Yesu.

54 Uno ukala mzonza wa ikabili waatendile Yesu viyalawile Yudea kuchola Galilaya.

5

Uhonyaji hana Dibwawa

1 Abaho, Yesu kachola Yelusalemu kuna ulusona lwa Wayahudi.

2 Kuja Yelusalemu, behi na Lwivi lwa Ng'hondolo, kukala na bwawa dikemigwa Mkieblania “Betizata,” dikalile na mhelengo tano.

3 Wanhu bwando wakalile watamu wakala wowasa mmhelengo zija, vimbugumbugu, mbetembete, na wanhu waholole wakala wobeta mazi gatibuke.

4 Kwavija watogola kamba kuna kipigiti msenga wa Mndewa wa kuulanga kohumuluka mdibwawa na kugatibula gamazi. Na mtamu wa ichanduso kwingila mdibwawa kipigiti msenga wa Mulungu yehesha kugatibula, kohonyigwa utamu wose uyalinao.

5 Haja kukala na munhu yakalile mtamu mmilao malongo madatu na minane.

6 Yesu viyamonile munhu ija kawasa haja na viyavitangile kamba munhu ija kakala mtamu mkipigiti kitali, kamuuza, “Kolonda kuwa mgima?”

7 Ija imtamu kamwidika, “Mndewa, nie nabule munhu hano wa kunigela mdibwawa kipigiti mazi gahatibuligwa. Nihalonda kwingila, munhu iyagwe konilongola.”

8 Yesu kamulongela, “Ima wima, papa lusazi lwako utembele.”

9 Bahaja ija imunhu kahona, kapapa lusazi lwake, kasonga kuchola.

Mbuli ino ilawilila Mdizua da Mhumulo.

10 Avo wakulu wa Wayahudi wamulongela ija imunhu yahonyigwe, “Lelo Zua da Mhumulo, malagizo getu gokugomesa gweye kupapa lusazi lwako.”

11 Na heyo kawalongela, “Ija munhu yanihonyile kanilongela, ‘Papa lusazi lwako uchole.’ ”
12 Wamuuza, “Iyo munhu yalihi yakulongele upape lusazi lwako uchole?”
13 Ila ija imunhu yahonyigwe kakala hamtangile kakala munhu yalihi, kwavija Yesu kakala yengile mdidale da wanhu dikalile haja.
14 Mkipigiti kiguhi hamwande, Yesu kam'vika ija imunhu Kuing'anda ya Mulungu, kamulongela, “Tegeleza, sambi kuhona, avo sambiutende vilozo kabili, ama vokulawilila vinhu viyagwe vihile ng'hani kubanza vino.”
15 Abaho, ija imunhu kachola kuwalongela wakulu wa Wayahudi kamba Yesu iyo yamuhonyile.
16 Avo wasonga kumgaza Yesu kwavija kahonya Mdizua da Mhumulo.
17 Yesu kawalongela, “Tataangu kosang'hanika mazua gose, na nie vivija nosang'hanika.”
18 Sama ya kilamso kino wakulu wa Wayahudi wazahila ng'hani nzila ya kumkomela, sio kwavija katenda gagomeswe Mdizua da Mhumulo, ila vivija kamkema Mulungu Tataake, avo kaitenda heyo kalinga na Mulungu.

Udaho wa Mwana wa Mulungu

19 Avo Yesu kawedika yolonga, “Nowalongela ikweli, Mwana hadaha kutenda chochose heyo mwenyego, ila kotenda kija choyomona Tataake yotenda. Kija choyotenda Tata, kicho vivija Mwana choyotenda.
20 Kwavija Tata komnogela Mwanage na kamulagusila vinhu vose voyotenda heyo. Komulagusila vinhu vikulu ng'hani kubanza vino, na mweye mose mokwiza kukanganya.
21 Kamba vija Tata viyozusa wadanganhike na kuwabwezela ugima, vivija na Mwana kowabwezela ugima waja yoolonda kuwabwezela.
22 Tata hamtagusa munhu yoyose. Ila kamgwelela Mwanage udaho wose wa kutagusa,
23 giladi wanhu wose wamuhishimile Mwana kamba vija viwomuhishimila Tata. Munhu yoyose yondayaleke kumuhishimila Mwana, vivija hamuhishimila Tata yamtumile.
24 “Nowalongela ikweli, munhu yoyose yondayazihulike mbuli zangu na kumtogola ayo yanhumile nie kana ugima wa digunge. Hatagusigwa, ila kabita kulawa mkudanganhika kengila muugima.
25 Nowalongela ikweli, kipigiti chokwiza na kipigiti kivika aho wanhu wadanganhike wodihulika dizwi da nie, Mwana wa Mulungu, na awo wondawadihulike wowa wagima.

26 Kamba vija Tata viyali na ugima mgati yake mwenyego,
vivija kamtenda Mwanage yawe na ugima mgati yake
mwenyego.
27 Na kanigwelela udaho wa kutagusa kwavija nie iyo
Mwana wa Munhu.
28 Sambimkanganye mbuli ino, kipigiti chokwiza aho
wanhu wali mgamapanga vondawahulike dizwi jangu,
29 na kulawa hanze ya igamapanga, awo watendile
ganogile wozuka giladi wagweleligwe ugima wa digunge, na
awo watendile gehile wozuka giladi wakehigwe.

Usindila wa Yesu

30 "Nie sidaha kutenda kinhu chochose nene mwenyego,
notagusa kamba vinihulika. Nhaguso yangu yabule uzenzel-
eganye, kwavija sizahila kuinogeza mwenyego ila kumno-
geza ayo yanhumile.
31 "Kamba nihaisindila mwenyego, usindila wangu hauto-
goligwa kamba kweli.
32 Ila hana munhu iyagwe yonisindila nie, na munhu
hiyo iyo Yohana, na nie nivitanga kamba gaja goyolonga
gotogoligwa kamba kweli.
33 Muwatuma wasenga zenu ha Yohana, na heyo kawalon-
gela ikweli yose.
34 Nie silonda usindila kulawa mwa wanhu, ila nilonga
gano giladi mkomboligwe.
35 Yohana kakala kamba kiwenge kilukula na kulava
mulangaza, na mweye mulonda kudeng'helela mulangaza
wake mkipigiti kiguhi.
36 Ila nie nna usindila mkulu ng'hani kubanza usindila
yaawagwelele Yohana. Kwavija sang'hano ino initenda
yaangwelele Tata niimambukize, ino inigendelela kuitenda,
yolagusa kamba Tata iyo yanhumile.
37 Tataangu yanhumile vivija mwenyego kasindila sama
yangu. Hamdihulike dizwi jake ama kuchona kiwiliwili
chake,
38 na hamzikile mbuli zake mmioyo yenu, kwavija
hamumtogole ayo iyamtumile.
39 Mozihimbula ng'hani Nyandiko Zing'alile, kwavija mok-
wagiza kamba mkutenda vino mokwing'higwa ugima wa
digunge. Na Nyandiko Zing'alile zimuhimbula zizo zinilonga
nie!
40 Hata avo hamulonda kwiza kumwangu giladi mpate
ugima.
41 "Nie sizizahila nhogolwa kulawa mwa wanhu.
42 Ila niwamanya mweye mwa wanhu wa vilihi. Nivitanga
kamba mweye mwabule noge da Mulungu mmioyo yenu.

43 Nie niza mtwaga da Tataangu, ila mweye hamunibokele. Ila kamba munhu yeheza mtwaga jake mwenyego, mom'bokela.
44 Kamba mweye mobokela nhogolwa zilawa mmwenu mwemwe wenyego, ila hamuiyoha mpate nhogolwa zilawa ha Mulungu yeiyeka, avo modahaze kutogola?
45 Sambimgelegeze kamba nie niza kuwatagusa ha Tata. Musa, imumtamanila, iyo yondayawataguse mweye.
46 Kamba mweye mumtogola Musa, muhanitogole nie, kwavija kandika mbuli zangu.
47 Ila kamba hamgatogole gaja gayandike, mogatogolaze gonilonga?"

6

Yesu Kowegutiza Wanhu Alufu Tano
(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

1 Abaho Yesu kaloka Lamba da Galilaya, ama vivija vowodikemaga Lamba da Tibelia.
2 Dale kulu da wanhu dimkweleleza, kwavija wayona mizonza iyatendile mwa watamu.
3 Yesu kakwela hakigongo, kakala hasi na wanahina zake.
4 Kipigiti cha Lusona lwa Wayahudi lukemigwa Pasaka kikwenhuka.
5 Yesu kalola uchana kona dale kulu da wanhu domwizila, kamulongela Filipo, "Tukagule kwahi mikate ya kuwegutiza wanhu wose wano?"
6 Kalonga gano giladi yamgeze, kwavija mwenyego kavimanya vija vondayatende.
7 Filipo kamwidika kalonga, "Kitumetume cha milenge minane hakidaha kugula mikate ya kumtenda kila imwe yapate kikate kidodo."
8 Mwanahina wake iyagwe yokemigwa Endelea, mkulu wake Simoni, ayo vivija yokemigwa Petulo, kalonga,
9 "Hana mmhale hano kana mikate mitano ya mpunga na visomba vibili. Ila wangahi wondawaje mdidale dino jose?"
10 Yesu kalonga, "Walongeleni wanhu wakale hasi." Haja kukala na visoti bwando. Avo wanhu wose wakala hasi, na wanhu wakalile haja wakala kamba wambigalo alufu tano vino.
11 Abaho Yesu kaisola ija imikate, kamgwaa Mulungu hewela, kawagolela wanhu wakalile haja kamba viwalondile. Katenda vivija na ivisomba.
12 Wanhu wose viweigute, kawalongela wanahina zake, "Dondoleni ividanga va imikate isigale, sambikipotele chochose."

13 Avo wavidondola na kumemeza migelo longo dimwe na
mibili imemile vidanga va imikate ya mpunga isigale iwadile
iwanhu.
14 Wanhu viwonile mzonza uno waatendile Yesu, wa-
longa, “Kweli ino iyo Muhokozi yalongigwe kokwiza muu-
lumwengu.”
15 Yesu kavitanga kamba wakala mmabehi kwiza kum-
goga wamtende mndewa wao kwa shuluti, avo kasegela
kabweleganya kukigongo yeiyeka.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi
(Mat. 14:22-33; Mlk. 6:45-52)
16 Viivikile ichungulo, wanahina zake Yesu wahumuluka
kudilamba,
17 kilo vukisongile kwingila na Yesu kakala yang'hali han-
abwela, wakwela mngalawa na kusonga kuloka idilamba
wochola Kapenaumu.
18 Kukuzumbi dilawilila, na gamazi gasonga kutibuka.
19 Wanahina viwakalile wogela ng'hafi mwanza wa kilo-
meta tano ama sita, wamona yesu yotembela uchana ya
igamazi, yokwiza behi na ingalawa. Avo, wadumba ng'hani.
20 Yesu kawalongela, “Sambimdumbe, nie iyo.”
21 Avo wam'bokela mkudeng'ha, kengila mngalawa, na
kipigiti kikija ingalawa ivika mulusanga, bahaja hawakalile
wochola.

Wanhu Womzahila Yesu
22 Zua da ikabili wanhu bwando wakalile mwambu wa
ikabili wa idilamba wakumbukila kamba haja kukala na
ngalawa imwe, na Yesu hacholile na wanahina zake mn-
galawa ija, ila wachola weiyeka.
23 Ngalawa ziyagwe zikalile zizile kulawa kiwambo cha
Tibelia zivika behi na hanhu haja wanhu hawadile imikate,
Mndewa viyeshile kumgwaa hewela Mulungu.
24 Wanhu viwonile kamba Yesu na wanahina zake wa-
haduhu, wengila mzingalawa zija, wachola Kapenaumu
kumzahila Yesu.

Yesu Iyo Mandia ga Ugima
25 Wanhu viwam'vikile Yesu mwambu wa ikabili wa
idilamba, wamulongela, “Mkulufunzi, kwiza zua jaki hano?”
26 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, monizahila si
kwavija vumuyonile imizonza, ila kwavija muja imikate na
kupata gaja gamulondile.
27 Sambimsang'hanikile ng'hani mandia gaja
gobanangika, ila sang'hanikileni mandia gondagakale
mbaka kuugima wa digunge, ago nie, Mwana wa Munhu

gondaniwagwelele. Mwa heyo Mulungu Tata keka kilagilo chake."

28 Abaho wamuuza, "Tutendeze giladi tugatende gaja Mulungu goyolonda tweye tugatende?"

29 Yesu kawalongela, "Kino kicho Mulungu choyolonda mumsang'hanikile, mumtogole ayo iyamtumile."

30 Wamulongela, "Mzonza ulihi wondauutende tuwone, giladi tukutogole? Kotenda kinhu kilihi?

31 Wahenga zetu waja mana* muluwala, kamba Zinyandiko Zing'alile vuzilonga, 'Kawagwelela mkate kulawa kuulanga waje.' "

32 Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, sio Musa yawagwelele mkate kulawa kuulanga, ila Tataangu iyo yowagwelela mkate wa ikweli kulawa kuulanga.

33 Kwavija mkate wa Mulungu uwo heyo yohumuluka kulawa kuulanga, yolava ugima muulumwengu."

34 Wamulongela, "Mndewa, tugwelele mkate uno mazua gose."

35 Yesu kawalongela, "Nie iyo mkate wa ugima. Yoyose yondayeze kumwangu heza kona nzala, na yoyose yondayanitogole heza kona ng'hilu.

36 Ila kamba viniwalongele, munyona ila hamunitogola.

37 Wose waangwelele Tataangu wokwiza kumwangu, na yoyose yondayeze kumwangu simuwinga.

38 Kwavija nihumuluka kulawa kuulanga kutenda gaja goyolonda ayo yanhumile, na sio kutenda gaja ganilonda nie.

39 Na gano gago goyolonda ija yanhumile, sambinimwase munhu yoyose mmwanza wa waja waanigwelele, ila nolondigwa niwazuse wose wawe wagima mdizua da ikimambukizo.

40 Kwavija choyolonda Tataangu icho kino, wose wondawamone Mwana na kumtogola wopata ugima wa digunge. Na nowazusa wawe wagima mdizua da ikimambukizo."

41 Wayahudi wasonga kumtwanganikila, kwavija kalonga, "Nie iyo mkate uhumuluke kulawa kuulanga."

42 Walonga, "Munhu ino hali Yesu, mwanage Usufu? Tumtanga tataake na mamaake. Avo kolongaze kahumuluka kulawa kuulanga?"

43 Yesu kawedika, "Sambimtwanganike wenyego kwa wenyego.

---

* **6:31** ***Mana*** iyo chakuja kilingile na mkate kiyalagaze Mulungu kulawa kuulanga kipigiti Waislaeli viwakalile muluwala.

44 Haduhu munhu yodaha kwiza kumwangu kamba hakwegigwe na Tataangu yanhumile nie, na nie nomzusa yawe mgima mdizua da ikimambukizo.
45 Wahokozi wandika, 'Wanhu wose wofundizigwa na Mulungu.' Munhu yoyose yomuhulika Tata na kuifundiza kumwake kokwiza kumwangu.
46 Haduhu munhu yamonile Tata, ila ayo yalawile ha Mulungu iyo yeiyeka yamonile Tata.
47 Nowalongela ikweli, ayo yondayatogole kana ugima wa digunge.
48 Nie iyo umkate wa ugima.
49 Wahenga zenu waja mana muluwala, ila wadanganhika.
50 Ila uno uwo mkate uhumuluka kulawa kuulanga, awo munhu youja hadanganhika.
51 Nie iyo mkate uli na ugima uhumuluke kulawa kuulanga. Kamba munhu yoyose yahauja mkate uno, kowa na ugima wa digunge. Mkate wondanimgwelele uwo lukuli lwangu nilulava giladi ulumwengu uwe na ugima."
52 Wayahudi wasonga kuibamilila ng'hani wenyego kwa wenyego wolonga, "Vodahikaze munhu ino yatugwelele lukuli lwake tuluje?"
53 Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, kamba hamuludile lukuli lwa nie, Mwana wa Munhu, na kuung'wa mulopa wangu, mowa bule ugima mgati yenu.
54 Awo woja lukuli lwangu na kuung'wa mulopa wangu wana ugima wa digunge, na nowazusa wawe wagima mdizua da hakimambukizo.
55 Kwavija lukuli lwangu lulo mandia ga ikweli, na mulopa wangu uwo ung'waji wa ikweli.
56 Yoyose yondayaluje lukuli lwangu na kuung'wa mulopa wangu kokala mgati yangu, na nie nokala mgati yake.
57 Tata mwene ugima iyo yanhumile, na sama yake na nie nnao ugima. Vivija munhu yoyose yondayanije kowa na ugima sama yangu nie.
58 Uno uwo mkate uhumuluke kulawa kuulanga. Wahenga zenu waja mana na viwadanganhike hawapatile ugima wa digunge. Ila awo wondawaje mkate uno wowa na ugima wa digunge."
59 Yesu kagalonga gano viyakalile yofundiza mng'anda ya nhambiko ako Kapenaumu.

Mbuli za Ugima wa Digunge

60 Wanahina zake bwando viwahulike gano walonga, "Mafundo gano magaga. Yalihi yondayadahe kugabokela?"

61 Yesu kavitanga kamba wakala woitwanganikila mbuli
ino, kawalongela, “Mbuli ino iwagevuza?
62 Yowaze kamba muhanyona nie, Mwana wa Munhu,
nikwinuligwa kubweleganya kunikalile haichanduso?
63 Yagelaga ugima iyo Loho, mhiko za wanhu hazidaha
chochose. Mbuli iniwalongele iyo Loho wa Mulungu yolava
ugima.
64 Hata avo hana wanhu mmwanza wenu hawagatogola.”
Songela haichanduso Yesu kavitanga wanhu walihi wakalile
hawamtogola na munhu yalihi yondayamuhonze.
65 Abaho, kongeza kulonga, “Kino kicho kilamso cha
kuwalongela kamba haduhu munhu yondayeze kumwangu
kamba hagaligwe na Tata.”
66 Sama ya mbuli zino, wanahina zake bwando wabwele-
ganya kuchugu, avo waleka kumkweleleza.
67 Avo Yesu kawauza waja wanahina zake longo dimwe na
wabili, “Na mweye vivija molonda kusegela?”
68 Simoni Petulo kamulongela, “Mndewa, tuchole ha
munhu yalihi? Gweye kuna mbuli zili na ugima wa digunge.
69 Na sambi tutogola na kuvitanga kamba gweye iyo
Ung'alile wa Mulungu.”
70 Yesu kamwidika yolonga, “Siwasagule mweye longo
dimwe na wabili? Hata avo imwe mmwanza wenu Mwen-
embago!”
71 Kakala yagalongile gano yomulonga Yuda mwanage
Simoni Isikalioti, ayo yakalile mmwanza wa wanahina longo
dimwe na wabili, ayo hamwande yamuhonzile Yesu.

7

Yesu na Wadodo Zake
1 Abaho Yesu kakala yotembela muiisi ya Galilaya.
Halondile kutembela muiisi ya Yudea kwavija wakulu wa
Wayahudi wakala wolonda kumkoma.
2 Lusona lwa Vizewe lwa Wayahudi lukala lukwenhuke,
3 avo wandugu zake Yesu wamulongela, “Segela hano
uchole Yudea, giladi wanahina zako wazone sang'hano
zuutenda.
4 Haduhu munhu yofisa mbuli zoyotenda kamba ya-
halonda kutangigwa na wanhu. Kamba kotenda mbuli zino,
uilaguse muulumwengu.”
5 Kwavija hata wandugu zake hawamtogole.
6 Yesu kawalongela, “Kipigiti changu kinogile hakinavika,
ila vipigiti vose kumwenu mweye vinoga.
7 Ulumwengu haudaha kuwehila mweye, ila wonihila nie,
kwavija mazua gose noulongela kamba sang'hano zake ziha.

8 Mweye gendeni kulusona. Nie sichola kuna ulusona,
kwavija kipigiti changu kinogile hakinavikila."
9 Viyamambukize kugalonga gano, kagendelela kukala
muiisi ya Galilaya.

Yesu Kulusona lwa Ivizewe

10 Wadodo zake viwacholile kulusona, Yesu na heyo ka-
chola, ila hacholile mkuilagusa, ila mkuifisa.
11 Wakulu wa Wayahudi wakala womzahila kuja kulu-
sona, wauza, "Kakwahi?"
12 Kukala na nyong'onyo bwando mwa wanhu womny-
ong'onya heyo. Wanhu wayagwe walonga, "Munhu ino
kanoga," wayagwe walonga, "Hanogile, kowagiza wanhu."
13 Ila haduhu yamulongile kinaganaga kwavija wakala
wowadumba wakulu wa Wayahudi.
14 Lusona vuluvikile mkindibwindibwi, Yesu kachola
Kung'anda ya Mulungu na kusonga kufundiza.
15 Wakulu wa Wayahudi wakanganya ng'hani walonga,
"Munhu ino kozitangaze mbuli zino zose na kuno hafun-
dizigwe na munhu yoyose?"
16 Yesu kalonga, "Kinifundiza nie sio mafundo gangu
mwenyego, ila galawa ha Mulungu yanhumile.
17 Munhu yoyose yosagula kugatenda gaja goyolonda
Mulungu kovitanga kamba gano gonifundiza nie golawa ha
Mulungu ama nolonga mbuli zangu mwenyego.
18 Munhu yolonga mbuli zake mwenyego kozahila
nhogolwa yake mwenyego. Ila munhu yosang'hanika
sama ya nhogolwa ya ayo yamtumile iyo mwene ikweli, na
mduhu dihile mgati yake.
19 Musa hawagwelele Malagizo? Na haduhu hata munhu
imwe mmwanza wenu yogazindilila Malagizo. Habali mu-
londa kunikoma?"
20 Waja wanhu walonga, "Gweye kuna Mwenembago!
Yalihi yondakukukoma?"
21 Yesu kawalongela, "Nitenda mzonza umwe,* na mose
msinhuka.
22 Musa kawalagiza mweye muwengize kumbi wanenu.
Hata avo sio Musa yasongile mbuli ino ila wahenga zenu.
Avo mumwingiza kumbi mwana Mdizua da Mhumulo.
23 Kamba mwana kengizigwa kumbi Mdizua da Mhumulo
giladi Malagizo ga Musa sambigadulukwe, habali basi mu-
nyonela lusango nie kwavija nimuhonya munhu utamu wake
wose Mdizua da Mhumulo?

* **7:21** Hano Yesu kowakumbusa wanhu mzonza uyamtendele munhu yaholole Mdizua da Mhumulo muisula ya 5:1-18.

24 Sambimumtaguse munhu kwavija voyoneka, ila mtaguseni muikweli."

Yesu Iyo Kilisto?

25 Wanhu wayagwe wa Yelusalemu walonga, "Ino hali munhu ija woyolonda kumkoma?
26 Lola, kolongelela hakimwagaia, na wakulu hawalonga kinhu chochose cha kumtagusa. Yokoneka wavitanga kamba heyo iyo Kilisto?
27 Ila Kilisto vondayeze haduhu munhu yondayavitange koyolawa. Ila tweye tose tukutanga koyolawa munhu ino."
28 Yesu viyakalile yofundiza Kung'anda ya Mulungu, kenula dizwi yolonga, "Nie munitanga na mkutanga kuja kunilawa. Sizile na udaho wangu mwenyego. Ayo yanhumile kabule uzenzeleganye, na mweye hamumtangile.
29 Ila nie nimtanga, kwavija niza kulawa kumwake, na heyo iyo yanhumile nie."
30 Avo, walonda kumgoga, ila haduhu munhu yamgolosele mkono wake, kwavija kipigiti chake kikala hakinavika.
31 Wanhu bwando wakalile mdidale dija wamtogola, walonga, "Kipigiti chondayeze Kilisto, kotenda mizonza kubanza ino yootenda munhu ino?"

Wemilizi Wotumigwa Wakamgoge Yesu

32 Mafalisayo wawahulika wanhu wonyong'onya mbuli zija womulonga Yesu, avo hewo na wakulu wa wakulu wa nhambiko wawatuma wemilizi wa Ng'anda ya Mulungu wakamgoge.
33 Yesu kalonga, "Nokala na mweye mkipigiti kidodo, abaho, nobwela ha ayo yanhumile.
34 Monizahila ila hamunyona, na kondaniwe hamdaha kwiza."
35 Wakulu wa Wayahudi wakiilongela wenyego kwa wenyego, wolonga, "Kwahi koyolonda kuchola kondatuleke kumona? Konda kuchola kuwapwililikile wanhu zetu muisi ya Ugiliki na kuwafundiza Wagiliki?
36 Mbuli ino nhegulo yake choni ahaja hayolongile, 'Monizahila, ila hamunyona' na 'Kondaniwe, hamdaha kwiza'?"

Lwanda lwa Mazi Golava Ugima

37 Zua da mgotoko wa ulusona dikala zua dinogelwe ng'hani na wanhu. Yesu kema kenula dizwi kalonga, "Munhu yoyose yali na ng'hilu na yeze kumwangu yang'we,
38 munhu yoyose yonitogola, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilongile, 'Lwanda lwa mazi golava ugima gotilililika kulawa mmoyo wake.' "

39 Mazi gayalongile Yesu gakala Loho wa Mulungu, ayo
waja wamtogole heyo wom'bokela. Kipigiti kija Loho wa
Mulungu kakala yang'hali hanavika, kwavija Yesu kakala
yang'hali hanayenzigwa.

Wanhu Wokiigola

40 Wanhu wayagwe wakalile mdidale dija wamuhulike
Yesu yolonga gano walonga, “Munhu ino kweli iyo Muhokozi
ija.”
41 Wayagwe walonga, “Ino iyo Kilisto.”
Ila wayagwe walonga, “Vodahikaze Kilisto yalawe muisi ya
Galilaya?
42 Nyandiko Zing'alile hazilonga kamba Kilisto kokwiza
kulawa mulukolo lwa Daudi, na kovumbuka muisi ya Betele-
hemu, kiwambo chayakalile yokala Daudi?”
43 Avo wanhu wakiigola sama ya Yesu.
44 Wayagwe walonda kumgoga, ila haduhu yamgolosele
mkono.

Wakulu wa Wayahudi Wolema Kumtogola Yesu

45 Wemilizi wabwela ha wakulu wa wakulu wa nhambiko
na Mafalisayo, na hewo wawauza, “Habali hamumgogile?”
46 Wemilizi walonga, “Hatunamona munhu yolonga
kamba viyolonga munhu ino!”
47 Mafalisayo wawauza, “Na mweye vivija kawavwizila?
48 Mmona munhu yoyose mmwanza wa wakulu wa
wanhu ama Mfalisayo imwe yomtogola ino?
49 Wanhu wano womuwinza ino hawagatangile Malagizo
ga Musa, avo wokiigela mulusango lwa Mulungu!”
50 Imwe wa Mafalisayo wakalile haja kakala Nikodemo,
munhu yacholile kumona Yesu mazua ga kuchugu, kauza,
51 “Malagizo hagalonga kamba havidahika kumtagusa
munhu yoyose kamba hatunamuhulika na kugatanga gaja
gayatendile?”
52 Walonga, “Gweye vivija kolawa Galilaya? Pelesa
Zinyandiko Zing'alile na kokwiza kona kamba haduhu
muhokozi yondayeze kulawa Galilaya.”
53 Abaho, kila munhu kachola ukae yake.

8

Mtwanzi Yagogigwe Muugoni

1 Ila Yesu kachola Kukigongo cha Mizaituni.
2 Imitondo ng'hani zua da ikabili kabweleganya
Kung'anda ya Mulungu. Wanhu wose waiting'hana
womzunguluka, na heyo kakala hasi kasonga kuwafundiza.

3 Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wamgalila
mtwanzi yagogigwe muugoni. Wamwika haulongozi wao,
4 wamulongela, “Mkulufunzi, mtwanzi ino kagogigwa
hadibugo yotenda ugoni.
5 Muna Gamalagizo, Musa katulagiza kamba, watwanzi
kamba wano watoigwe na mabwe mbaka wadanganhike.
Avo gweye kolongaze?”
6 Wagalonga gano womwikila vitega Yesu giladi weze
kumtagusa. Ila heyo kainamila yokwandika muisi na kidole
chake.
7 Waja wanhu wemile haja viwabanzilize kumuuzagiza,
Yesu kenuka kawalongela, “Munhu yoyose mmwanza wenu
yalibule vilozo yawe waichanduso kumwasila dibwe.”
8 Abaho, kainamila kabili yokwandika muna iisi.
9 Viwahulike gano, wose wasegela imweimwe, kusongela
iwakulu mbaka iwadodo, kasigala Yesu yeiyeka na ija imt-
wanzi yemile bahaja.
10 Kenuka kamulongela ija imtwanzi, “Wakwahi? Haduhu
hata imwe yakutaguse?”
11 Ija imtwanzi kalonga, “Haduhu hata imwe, Mndewa.”
Yesu kalonga, “Vinoga, hata nie sikutagusa. Genda na zako
ila sambiutende vilozo kabili.”

Yesu Iyo Mulangaza wa Ulumwengu

12 Yesu kawalongela wanhu kabili, “Nie iyo mulangaza
wa ulumwengu. Munhu yoyose yong'hweleleza kowa na
mulangaza ugala ugima na hatembela mdiziza kabisa.”
13 Mafalisayo wamulongela, “Gweye koisindila mwenyego,
avo gano gaulonga hagatogoligwa kamba kweli.”
14 Yesu kawalongela, “Hata nihaisindila mwenyego,
usindila wangu wotogoligwa kamba kweli, kwavija
nikutanga kunilawa na kunichola, ila mweye hamkutangile
kunilawa ama kunichola.
15 Mweye motenda nhaguso ya kiunhu, ila nie simtagusa
munhu yoyose.
16 Na kamba nihamtagusa munhu, nhaguso yangu ina
kweli mgati yake, kwavija nie sili niiyeka muinhaguso ino,
ila Tata yanhumile ka hamoja na nie.
17 Yandikigwa Mmalagizo genu kamba usindila wa wanhu
wabili wotogoligwa kamba kweli.
18 Niisindila mwenyego, na Tata yanhumile vivija kon-
isindila.”
19 Wamuuza, “Tataako kakwahi?”
Yesu kawalongela, “Hamunimanyile nie na Tataangu
hamummanyile. Kamba muhanimanyile nie, vivija muham-
manyile na Tataangu.”

20 Yesu kagalonga gano gose viyakalile yofundiza
Kung'anda ya Mulungu, mdigati dija mkikigwe kia cha
kulavila nhosa. Na haduhu munhu yagezile kumgoga,
kwavija kipigiti chake cha kugogigwa kikala hakinavika.

Hamdaha Kuchola Kunichola Nie

21 Kabili Yesu kawalongela, "Nochola na zangu, ila mok-
wiza kunizahila, na mofa na vilozo venu. Na hamdaha
kuchola kunichola nie."
22 Avo wakulu wa Wayahudi walonga, "Kalonga kamba
hatudaha kuchola koyochola heyo. Konda kuikoma?"
23 Yesu kawedika yolonga, "Mweye mulawa hasi, nie
nilawa uchana. Mweye mwa wanhu wa ulumwengu uno,
nie si munhu wa ulumwengu uno.
24 Niwalongela kamba mofa na vilozo venu. Kamba
hamutogole kamba nie iyo, kweli mofa na vilozo venu."
25 Wamuuza, "Gweye iyo yalihi?"
Yesu kawalongela, "Nie iyo ija iniwalongele songela
haichanduso.
26 Nna mbuli bwando za kuwalonga mweye, na mbuli
bwando za kuwatagusila. Ayo yanhumile kabule uvwizi,
na nie noulongela ulumwengu gaja ganihulike kulawa
kumwake."
27 Hawavitangile kamba Yesu kakala yowalongela mbuli
za Tata.
28 Yesu kawalongela, "Muhaniinula* nie, Mwana wa
Munhu, movitanga kamba nie iyo, na sitenda kinhu cho-
chose nene mwenyego, ila nolonga mbuli zino kamba
viyanilongele Tata.
29 Na ayo yanhumile nie ka hamoja na nie, hanilekile
niiyeka, kwavija mazua gose notenda gaja gamnogele heyo."
30 Viyakalile yolonga mbuli zino, wanhu bwando wamto-
gola.

Kweli Yowatenda Mkale Muulegeho

31 Avo Yesu kawalongela awo Wayahudi wamtogole,
"Kamba muhagatogola mafundo gangu, mowa wanahina
zangu wa ikweli.
32 Moitanga ikweli, na ikweli yowatenda mkale
muulegeho."
33 Wamulongela, "Tweye twa lukolo lwa Ablaham, na
hatunakuwa nyakadala wa munhu yoyose. Kotulongelaze
tokwiza kuilegeha?"
34 Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, munhu yoyose
yoloza hiyo ka nyakadala wa vilozo.

---

* **8:28** Hano ***Kwinula*** hana nhegulo mbili muulonzi wa Kigiliki, nhegulo ya ichanduso *kuyenzigwa,* na nhegulo ya ikabili *kuwambigwa mumsalaba.*

35 Nyakadala hapetigwa kuwa munhu wa mulango
wa munhu yomsang'hanikila milongo yose, ila mwana
kopetigwa kuwa wa mulango uja milongo yose.
36 Kamba Mwana yahawakombola, mokomboligwa kwe-
likweli.
37 Novitanga kamba mweye mwa lukolo lwa Ablaham.
Hata avo molonda kunikoma kwavija hamgatogola mafundo
gangu.
38 Nowalongela gaja ganyonile ha Tataangu, kamba mw-
eye vumtenda gaja gamuhulike kulawa ha tata zenu."
39 Wamulongela, "Tweye twa lukolo lwa Ablaham."
Yesu kawalongela, "Kamba muhawile kweli mwa lukolo
lwa Ablaham, muhatendile kamba viyatendile Ablaham.
40 Molonda kunikoma nie, munhu yawalongele kweli
iniihulike kulawa ha Mulungu. Ablaham hatendile kinhu
kamba kino!
41 Mweye motenda goyotenda tata wenu."
Wamulongela, "Tweye hatuli wana wa ugoni. Mulungu
yeiyeka iyo Tata wetu."
42 Yesu kawalongela, "Kamba Mulungu iyo Tata wenu,
muhaninogele, kwavija nilawa ha Mulungu na sambi na
hano. Siigalile mwenyego, ila Mulungu iyo yanhumile.
43 Habali hamgategeleza gaja ganilonga? Kwavija hamu-
londa hata kuzihulika mbuli zangu.
44 Mweye mwa wana wa tata wenu, Mwenembago, na
molonda kugawinza gaja goyolonda tata wenu. Songela
haichanduso heyo kakala mkoma wanhu na hakalile muik-
weli hata mwanza umwe, kwavija mmwake mduhu kweli.
Yahalonga uvwizi, kumwake heyo kotenda goya, kwavija
heyo m'vwizi na iyo tata wa wavwizi wose.
45 Ila kwavija nie nowalongela ikweli, hamunitogola.
46 Yalihi mmwanza wenu yodaha kunongela nie kamba
nna vilozo? Na kamba nowalongela ikweli, habali basi
hamunitogola?
47 Munhu yalawile ha Mulungu kozitegeleza mbuli za
Mulungu. Kwavija mweye hamulawile ha Mulungu, kileka
mana hamzitegeleza."

Yesu na Ablaham

48 Wakulu wa Wayahudi wamwidika, wolonga, "Tuho-
nyela vitulongile kamba gweye kwa Msamalia na kuna
kinyamkela?"
49 Yesu kawedika, yolonga, "Nie nabule kinyamkela. Nie
nomuhishimila Tataangu, ila mweye monizabuza nie.
50 Nie sizahila yenzi yangu mwenyego. Ila kuna imwe
yoizahila, na heyo iyo mulamula.

51 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yogatogola mafundo gangu hadanganhika."
52 Wakulu wa Wayahudi wamulongela, "Sambisambi tuvimanya kamba kuna kinyamkela! Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe wadanganhika, hata avo gweye ung'hali longa kamba munhu yoyose yogatogola mafundo gako hadanganhika.
53 Muhenga wetu Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe vivija wadanganhika. Gweye koitenda mkulu kubanza muhenga wetu Ablaham? Vuigelegeza gweye kwa munhu yalihi hasa?"
54 Yesu kawalongela, "Kamba nihaitogola mwenyego, nhogolwa yangu si kinhu. Yonitogola nie iyo Tataangu, ayo yummulonga kamba iyo Mulungu wenu.
55 Mweye hamumtangile, ila nie nimtanga. Kamba nihalonga simtangile, nowa m'vwizi kamba mweye. Ila nie nimtanga na nozigoga mbuli zake.
56 Muhenga wenu Ablaham kadeng'helela viyalolile haulongozi na kuwona mwizilo wangu. Kawona na kadeng'helela ng'hani."
57 Wayahudi wamulongela, "Gweye hunavikila hata milao malongo matano, kumona Ablaham?"
58 Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, kipigiti Ablaham hanavumbuka, 'Nie iyo.' "
59 Viyalongile vija, wadondola mabwe giladi wamtoe, ila Yesu kaifisa, abaho, kalawa Kung'anda ya Mulungu.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yavumbuke Kimbugumbugu

1 Yesu viyakalile yobita mnzila, kamona munhu yavumbuke kimbugumbugu.
2 Wanahina zake wamuuza, "Mkulufunzi, yalihi yalozile, kileka mana munhu ino yavumbuke kimbugumbugu, heyo mwenyego ama wamulelile?"
3 Yesu kawalongela, "Sio munhu ino ama waja wamulelile watendile vilozo, gano galawilila giladi sang'hano za Mulungu zoneke mkubitila heyo.
4 Kipigiti chose cha imisi tolondigwa kutenda sang'hano za ayo yanhumile. Kilo chokwiza haduhu munhu yondayadahe kusang'hanika.
5 Kipigiti nie ning'hali muulumwengu, nie iyo mulangaza wa ulumwengu."
6 Viyeshile kulonga gano, Yesu kazenha vizite hasi muisi, abaho, katenda tope yovulugiza na ivizite, abaho, kam'baka mmeso ga ija imunhu. 7 Kamulongela, "Genda ukainave

kihanga chako Mdibwawa da Siloamu." Nhegulo ya twaga dino iyo, "Yatumigwe." Avo ija imunhu kachola kaisuluza, kabwela yolola.

8 Wanhu wakalile wokala behi nayo na wanhu wamonile viyakalile yopula kipigiti hanahonyigwa wakiiuza, "Ino hali munhu ija yakalile yokala mnzila yopula?"

9 Wanhu wayagwe walonga, "Iyo heyo," ila wayagwe walonga, "Sio heyo, ila wailinga."

Avo ija imunhu kamana kulonga mwenyego, "Iyo nene."

10 Wamuuza, "Kutendaze, kileka mana sambi ulola?"

11 Kawalongela, "Munhu imwe yokemigwa Yesu katenda vitope, kanibaka mmeso gangu, kanilongela nichole Siloamu nikaisuluze kihanga changu. Avo nichola, vunimambukize kuisuluza, nilola."

12 Wamuuza, "Kakwahi?"

Kawalongela, "Mmane."

Mafalisayo Wouzagiza Uhonya wa Kimbugumbugu

13 Abaho, wamsola ija imunhu yakalile kimbugumbugu, wamgala kuwali Mafalisayo.

14 Zua dija Yesu diyatendile ditope na kumuhonya umbugumbugu wake ija imunhu dikala Zua da Mhumulo.

15 Avo Mafalisayo wamuuza ija imunhu kabili vija viyadahile kulola. Kawalongela, "Kanibaka mitope mmeso gangu, abaho, niisuluza kihanga changu, na sambi nolola."

16 Mafalisayo wayagwe walonga, "Munhu yatendile vino halawile ha Mulungu, kwavija hadigoga Zua da Mhumulo."

Wayagwe walonga, "Kodahaze munhu yali na vilozo kutenda mizonza kamba ino?" Avo kukala na muhasanyo wenyego kwa wenyego.

17 Avo Mafalisayo wamuuza ija imunhu mwanza uyagwe, wolonga, "Kulonga kakuhonya umbugumbugu uukalile nao, avo gweye komulonga vilihi munhu ino?"

Ija imunhu kalonga, "Nokona munhu ino muhokozi."

18 Wakulu wa Wayahudi hata avo hawalondile kutogola kamba kakala kimbugumbugu na sambi kolola, mbaka wawakema waja wamulelile,

19 na kuwauza, "Ino iyo mwanenu yummulonga kamba kavumbuka kimbugumbugu? Choni kitendeke mbaka sambi kodaha kulola?"

20 Waja wamulelile wawalongela, "Tuvitanga kamba ino iyo mwanetu, na kakala yavumbuke kimbugumbugu.

21 Ila hatukitangile kija kitendeke mbaka sambi kodaha kulola, vivija hatumtangile yamuhonyile umbugumbugu uyakalile nao. Muuzeni, kwavija heyo mwenyego mkulu, heyo mwenyego kodaha kuwalongela!"

22 Waja wamulelile walonga vino kwavija wakala wowadumba wakulu wa Wayahudi kwavija wakala walamule kamba munhu yoyose yamtogola Yesu kamba iyo Kilisto kowingigwa mng'anda ya nhambiko.
23 Kino kicho kilamso kiwatendile waja wamulelile walonge, “Heyo mwenyego mkulu, muuzeni!”
24 Mwanza wa ikabili wamkema ija imunhu yavumbuke kimbugumbugu, wamulongela, “Mulungu iyo yolondigwa kugweleligwa yenzi mmbuli ino, kwavija tweye tuvitanga kamba munhu ino kana vilozo.”
25 Ija imunhu kawalongela, “Nie sivitanga kamba kana vilozo ama kabule. Kinhu kimwe kinikitanga, nikala kimbugumbugu, na sambi nolola.”
26 Wamuuza, “Kakutendela kinhu chaki? Kakuhonyaze umbugumbugu uukalile nao?”
27 Kawedika, “Niwalongela nisha, na hamtegeleze. Habali mulonda kuhulika kabili? Na mweye molonda kuwa wanahina zake?”
28 Wamuliga, abaho, wamulongela, “Gweye iyo mwanahina wake munhu ija, ila tweye twa wanahina wa Musa.
29 Tukitangile tweye Mulungu kalonga na Musa, ila munhu ino hatukutangile hata koyolawa!”
30 Ija imunhu kawalongela, “Kino kicho kinhu cha mkanganyo! Hamumtangile koyolawa, ila nie kamhonya umbugumbugu unikalile nao!
31 Tuvimanya kamba Mulungu hawategeleza wanhu wali na vilozo, ila kowategeleza wanhu waja womuhulika na kutenda gaja goyolonda heyo wagatende.
32 Songela vuulumbigwe ulumwengu, haduhu munhu yoyose yamuhulike munhu yoyose yamtendile munhu yavumbuke kimbugumbugu yalole.
33 Kamba munhu ino halawile ha Mulungu, sambiyadahe kutenda kinhu chochose.”
34 Wamwidika wolonga, “Gweye kuvumbuka na kukula m'vilozo, abaho, konda kutufundiza tweye?” Avo wamuwinga kulawa mng'anda ya nhambiko.

Umbugumbugu wa Muloho

35 Yesu viyagahulike gaja galawilile, kamzahila ija imunhu, viyamuwene kamulongela, “Gweye komtogola Mwana wa Munhu?”
36 Ija munhu kalonga, “Mndewa, nongela, iyo yalihi giladi nimtogole!”
37 Yesu kamulongela, “Kumona kwisha, na ayo yolonga nagwe iyo heyo.”

38 Ija imunhu kalonga, “Notogola, Mndewa,” abaho,
kafugama mavindi kamtambikila.
39 Yesu kalonga, “Niza muulumwengu uno kutagusa, avo
vimbugumbugu weze kulola, na awo wolola weze kuwa
vimbugumbugu.”
40 Mafalisayo wakalile na heyo haja wamuhulika yolonga
gano, wamuuza, “Gweye kolonga tweye twa vimbugum-
bugu?”
41 Yesu kawalongela, “Kamba muhawile vimbugumbugu,
sambimuwe na vilozo. Ila kwavija mokiiyona molola, vilozo
venu mogendelela kuwa navo.”

10

Hala da Mchunga na Ng'hondolo Zake

1 Yesu kalonga, “Nowalongela ikweli, munhu yolema
kwingila mulwigo lwa ng'hondolo mkubitila mulwivi, ila
kozumha mkiwambaza, munhu hiyo m'bavi na m'bokonyi.
2 Munhu yokwingila mkubitila mulwivi iyo mchunga wa
ng'hondolo.
3 Mwimilizi wa ulwivi kom'vugulila, na ng'hondolo wodi-
hulika dizwi jake. Kowakema ng'hondolo zake na matwaga
gao, na kuwalava hanze.
4 Yahamala kuwalava hanze, kolongola haulongozi wao,
na iwang'hondolo womkweleleza kwavija waditanga dizwi
jake.
5 Muhenza hawamkweleleza ila womkimbila, kwavija
hawaditangile dizwi jake.”
6 Yesu kawalongela hala dino, ila hawaitangile nhegulo
yake.

Yesu Mchunga Yanogile

7 Avo Yesu kalonga kabili, “Nowalongela ikweli, nie iyo
ulwivi lwa ng'hondolo.
8 Awo wayagwe wose wanilongole wabavi na mibokonyi,
ila ng'hondolo hawawahulike.
9 Nie iyo ulwivi. Munhu yoyose yondayengile mkubitila
nie kokomboligwa. Kokwingila na kulawa kuchola kuzahila
mandia.
10 M'bavi kokwiza giladi yebe na kukoma na kubananga.
Nie niza giladi muwe na ugima, na muwe nao bwando.”
11 “Nie iyo mchunga yanogile. Mchunga yanogile koulava
ugima wake sama ya ng'hondolo.
12 Munhu wa kitumetume ayo yali sio mchunga, na
ng'hondolo sio zake. Yahamona mbwizi yokwiza, kowaleka
iwang'hondolo na kukimbila. Avo mbwizi kowagoga
iwang'hondolo na wayagwe wopwililika.

13 Munhu wa kitumetume kokimbila kwavija munhu
wa kitumetume hawagelegeza ng'hondolo, kwavija si
ng'hondolo zake.
14 Nie iyo mchunga yanogile. Nowatanga ng'hondolo
zangu na hewo wonitanga,
15 kamba vija Tataangu viyonitanga nie na nie vinimtanga
Tataangu. Noulava ugima wangu sama ya ng'hondolo.
16 Hana ng'hondolo zangu wayagwe hawali mdikonhi
dino. Vivija nolondigwa niwengize, woihulika nongelo
yangu na kugaluka dale dimwe na mchunga imwe.
17 "Tata kaninogela nie kwavija noulava ugima wangu,
giladi niubokele kabili.
18 Haduhu munhu yonisegezela ugima wangu. Noulava
nene mwenyego. Nodaha kuulava na nodaha kuubweza
kabili. Vino vivo Tataangu vayanilagize nitende."
19 Wayahudi wakiigola kabili sama ya mbuli zino.
20 Wayahudi bwando walonga, "Kana kinyamkela, na kana
luwege! Habali mumtegeleza?"
21 Ila wayagwe walonga, "Munhu yali na kinyamkela
hadaha kulonga kamba vino! Kodahaze kinyamkela kuwa-
tenda wanhu vimbugumbugu walole?"

Yesu Kolemigwa

22 Ukala msimu wa kihuhe, na Lusona lwa Kuifumbika
Ng'anda ya Mulungu Mmakono ga Mulungu lukala lugen-
delela ako Yelusalemu.
23 Yesu kakala yobita hanhu hokemigwa Lubuga lwa
Selemani muja mgati ya idikonhi da Ing'anda ya Mulungu.
24 Wakulu wa Wayahudi wammemela wamzunguluka,
abaho, wamuuza, "Kotululunganya mbaka zua dilihi? Tu-
longele ikweli kamba gweye iyo Kilisto!"
25 Yesu kawalongela, "Niwalongela nisha, ila hamulondile
kutogola. Mbuli zinitenda mtwaga da Tataangu zolonga
vinili nie.
26 Ila hamunitogola kwavija mweye hamuli ng'hondolo
zangu.
27 Ng'hondolo zangu wodihulika dizwi jangu. Nowatanga,
na wonikweleleza nie.
28 Nowagwelela ugima wa digunge, na hawadanganhika,
na haduhu munhu yondayadahe kuwabokonya kulawa
kumwangu.
29 Tataangu, yangwelele wano, iyo mkulu kubanza vinhu
vose. Haduhu munhu yondayadahe kuwabokonya kulawa
mmakono gake Tata.
30 Tata na nie twa kinhu kimwe."
31 Abaho, Wayahudi wenula mabwe kabili wamtoe nago.

32 Yesu kawalongela, “Niwalagusila mizonza bwando
mikulu kulawa ha Tataangu, mbuli ilihi ihile yumulondela
kunitoela na mabwe?”
33 Wamulongela, “Hatulonda kukutoa gweye na mabwe
sama ya mbuli zinogile, ila sama ya ufukuzi wako! Gweye
kwa munhu, abaho, kokiitenda mwenyego kuwa Mulungu!”
34 Yesu kawedika kalonga, “Hayandikigwe Mmalagizo
genu, ‘Nilonga, mweye mwa miungu’?
35 Kamba Mulungu kawakema ‘miungu’ awo wavikiligwe
na usenga wake, na Nyandiko Zing'alile hazidahika
kubezigwa,
36 kamba nie Tata kanisagula na kunhuma
muulumwengu, vilihi mweye molonga nofukula kwavija
nilonga nie iyo Mwana wa Mulungu?
37 Kamba sitendile sang'hano zoyonilonda nitende
Tataangu, sambimunitogole.
38 Ila kamba nihazitenda, hata kamba hamunitogola,
mogatogola gaja gondanitende, giladi m'vitange kamba Tata
ka mgati yangu, na nie na mgati ya Tataangu.”
39 Walonda kumgoga mwanza uyagwe kabili, ila kawazu-
luhuka mmakono gao.
40 Abaho, Yesu kabweleganya mwambu wa ikabili wa Ul-
wanda lwa Yolodani kachola hanhu haja hayakalile yobatiza
Yohana umwaka, kakala haja.
41 Wanhu bwando wamcholela, walonga, “Yohana ha-
tendile mzonza wowose, ila mbuli zose zayamulongile
munhu ino zilawila kweli.”
42 Avo wanhu bwando haja wamtogola Yesu.

11

Lazalo Kodanganhika

1 Munhu imwe yokemigwa Lazalo, yakalile yokala Beta-
nia, kakala yolumwa. Betania kikala kiwambo chawakalile
wokala Mata na lumbu jake Maliamu.
2 Maliamu ino iyo yamwitile mavuta ga kunung'hila Mn-
dewa mmagulu na kumuhangusa na mvili zake. Lazalo
yakalile yolumwa kakala lumbu jake.
3 Walumbu wano wamgalila usenga Mndewa, wolonga,
“Mndewa, mbwigaako yuumnogele kolumwa.”
4 Yesu viyahulike, kalonga, “Kimambukizo cha malawililo
ga utamu uno hakigala ifa ya Lazalo, ila ulawila giladi Mu-
lungu yayenzigwe. Na mkilamso kino, Mwana wa Mulungu
koyenzigwa.”
5 Yesu kakala yamnogele Mata na lumbu jake na Lazalo.

6 Viyahulike kamba Lazalo kolumwa, kakala bahaja
hayakalile mazua mabili.
7 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Tubweleganye
Yudea.”
8 Wanahina zake wamulongela, “Mkulufunzi, kipigiti
kiguhi kibitile Wayahudi wa kuja walonda kukutoa na
mabwe, abaho, konda kubweleganya kukuja?”
9 Yesu kalonga, “Zua hadili na masaa longo dimwe na ma-
bili? Avo munhu yoyose yotembela imisi hadaha kuikwala,
kwavija kowona mulangaza wa ulumwengu.
10 Ila yahatembela ikilo kokiikwala, kwavija kabule mu-
langaza.”
11 Viyamambukize kulonga gano, kawalongela, “Mbwiga
wetu Lazalo kawasa, ila nochola nikamulamuse.”
12 Wanahina zake wamulongela, “Mndewa, kamba
kawasa, basi kohona.”
13 Yesu kakala yalongile ifa ya Lazalo, ila wanahina zake
wagiza kawasa utulo wa mazua gose.
14 Avo Yesu kawalongela bila kufisa, “Lazalo kadangan-
hika,
15 ila sama yenu mweye, nie ninogelwa ng'hani kwavija
sikalile kuja, giladi mtogole. Tucholeni kumwake.”
16 Tomaso, yokemigwa Ubasa, kawalongela wanahina
wayage, “Tucholeni hamoja na Mkulufunzi, avo
yahakomigwa tukomigwe tose!”

Yesu Iyo Mzuso na Ugima

17 Yesu viyavikile, kavika Lazalo yazikigwe mazua mane
gabitile.
18 Betania kikala kiwambo kikalile behi na Yelusalemu,
kamba mwanza wa kilometa ndatu,
19 na Wayahudi bwando weza kumulola Mata na Maliamu
kuwahani avija lumbu jao viyadanganhike.
20 Mata viyahulike kamba Yesu kokwiza, kalawa hanze
yam'bokele, ila Maliamu kasigala mng'anda.
21 Mata kamulongela Yesu, “Mndewa, kamba uhakalile
baha, lumbu jangu sambiyadanganhike.
22 Ila nivitanga kamba hata lelo Mulungu kokugwelela
chochose chondaumpule.”
23 Yesu kamulongela, “Lumbu jako kozuka.”
24 Kamwidika, kalonga, “Nivitanga kamba kozuka mdizua
da ikimambukizo.”
25 Yesu kamulongela, “Nie iyo mzuso na ugima. Awo
wonitogola, hata kamba wahadanganhika, wowa wagima
kabili.
26 Na awo wose wali na ugima na kunitogola nie hawadan-
ganhika. Kozitogola mbuli zino?”

27 Kamulongela, “Ona, Mndewa, notogola kamba gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu, ayo yokwiza muulumwengu.”

Yesu Kolila

28 Mata viyeshile kulonga gano, kabweleganya mng'anda kachola kumkema lumbu jake Maliamu, kamnyong'onyela, “Mkulufunzi kabaha avo kokulonda.”
29 Maliamu viyahulike gano, kenuka hima kalawa hanze kachola ha Yesu.
30 Yesu kakala hanavika hakiwambo, ila kakala haja hawaiting'hane na Mata.
31 Wayahudi wakalile na Maliamu mng'anda womuhembekeza, viwamonile yogundumuka yolawa hanze, wamkweleleza. Wagiza kakala yochola kudipanga kulila.
32 Maliamu viyavikile haja hayakalile Yesu, viyamonile, kagwa ha magulu gake, kalonga, “Mndewa, kamba uhakalile baha, lumbu jangu sambiyadanganhike!”
33 Yesu kamulola viyakalile yolila, abaho, kawalola waja wanhu wakalile na heyo vivija viwakalile wolila, kagaya ng'hani mmoyo na kona chuhila ng'hani.
34 Kawauza, “Mumzikila kwahi?”
Wamulongela, “Izo ulole, Mndewa.”
35 Yesu kalila.
36 Wayahudi walonga, “Loleni viyamnogele!”
37 Ila wanhu wayagwe walonga, “Ayo yamtendile munhu kimbugumbugu yalole, hadahile kumtenda Lazalo sambiyadanganhike?”

Lazalo Kozusigwa

38 Yesu kona chuhila ng'hani mwanza wa ikabili, kachola kudipanga. Dikala kamba mhango, na dibwe kulu dikigwa hamulomo.
39 Yesu kalonga, “Segezeni dididbwe!”
Mata, lumbu ja ija imunhu yadanganhike, kamulongela, “Mndewa, kuna bundo, kwavija kazikigwa mazua mane gabitile!”
40 Yesu kamulongela, “Sikulongele kamba uhatogola, koyona yenzi ya Mulungu?”
41 Wadisegeza dididbwe. Yesu kalola uchana, kalonga, “Nokuheweza, Tata, kwavija konhegeleza nie.
42 Nivitanga kamba mazua gose konhegeleza, ila nolonga gano sama ya wanhu wali hano, giladi kwiza watogole kamba gweye iyo unhumile.”
43 Viyeshile kulonga gano, kenula dizwi yolonga, “Lazalo, lawa hanze!”

44 Ija imunhu yakalile yadanganhike kalawa hanze, kuno
makono gake na magulu gake gazingilizwe na sanda, na
kihanga chake kizingilizwa kitambala. Yesu kawalongela,
“Mfunguleni, mmuleke yachole na zake.”

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

45 Wayahudi bwando wezile kumulola Maliamu wagona
gaja gayatendile Yesu, na wamtogola.
46 Ila wayagwe mmwanza wao wachola ha Mafalisayo na
kuwalongela gaja Yesu gayatendile.
47 Avo Mafalisayo na wakulu wa wakulu wa nhambiko
waiting'hana na Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, wa-
longa, “Tutendeze? Loleni mizonza yose yootenda munhu
ino.
48 Kamba tuhamuleka yagendelele kamba vino, wanhu
wose womtogola, na Wakulu wa Loma wokwinuka na
kuibananga isi yetu na Ing'anda ya Mulungu.”

49 Imwe mmwanza wao, yokemigwa Kayafa, yakalile
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja, kalonga,
“Mweye mwa mipulaputi kabisa.
50 Ham'vitangile kamba vinoga munhu imwe yadangan-
hike sama ya wanhu bwando, kubanza kuileka isi yose
ibanangike?”
51 Halongile gano kulawa mmoyo wake mwenyego, ila
avija viyakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko
mulao uja, kakala yalongozwe na Mulungu yahokole kamba
Yesu kodanganhika sama ya Wayahudi wose,
52 na sio hewo weiyeka, ila vivija kaweka hamoja kamba
lukuli lumwe wana wa Mulungu wapwililike.

53 Songela zua dija wakulu wa Wayahudi weka mizundo
ya kumkoma Yesu.
54 Avo Yesu kakala yotembela mkuifisa muiisi ya Yudea, na
kasegela kachola hana ikiwambo kikemigwa Eflaim, kikalile
behi na luwala, kakala haja na wanahina zake.

55 Lusona lwa Pasaka lwa Wayahudi lukala behi, na
wanhu bwando walawa muisi zao wachola Yelusalemu
kutaulwa kipigiti lusona halunasonga.
56 Wakala womzahila Yesu, na viwakalile wemile
Kung'anda ya Mulungu, waiuza, “Mogelegeza vilihi? Heza
hana ulusona, ama vilihi?”
57 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo walava
ndagizi kamba, munhu yoyose yahakutanga kuyali Yesu
kolondigwa yakawalongele, giladi wamgoge.

12

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania
(Mat. 26:6-13; Mlk. 14:3-9)

1 Vigasigale mazua sita kuvikila Pasaka, Yesu kachola
Betania hakae ya Lazalo, munhu ija yazusigwe kulawa
mkudanganhika.
2 Wamtelekela mandia ga ichungulo, Mata kakala
yowataza kugomela. Lazalo kakala imwe wa wanhu
wakalile hameza na Yesu.
3 Abaho, Maliamu kasola nyhupa ya mavuta ga ku-
nung'hila ga hela bwando gatendigwe na nado, kamwitila
Yesu mmagulu, abaho, kamuhangusa na mvili zake.
Mnung'ho unogile wa gamavuta gaja ga kunung'hila wenela
mng'anda yose.
4 Mwanahina imwe wa Yesu, yokemigwa Yuda Isikalioti
ayo yamuhonzile Yesu, kalonga,
5 “Habali mavuta gano ga kunung'hila sambigaguzigwe
zipatikane hela za kuliha kitumetume cha mulao umwe
giladi wagweleligwe wakumbulu?”
6 Kalonga vino si kamba kowonela bazi wakumbulu, ila
kwavija kakala m'bavi. Heyo iyo yakalile yopapa umkoba
wa izihela na kakala yokwiba kulawa himo.
7 Ila Yesu kalonga, “Mulekeni! Lekeni yageke mavuta higo
mbaka zua da mazisi gangu.
8 Wakumbulu munao mazua gose, ila nie sikala namwe
mazua gose.”

Zundo da Kumkoma Lazalo

9 Wayahudi bwando wahulika kamba Yesu kakala mki-
wambo cha Betania, avo wachola kuja sio tu kumulola
Yesu ila vivija kumulola Lazalo, ayo Yesu yamzusile kulawa
mkudanganhika.
10 Avo wakulu wa wakulu wa nhambiko weka zundo da
kumkoma Lazalo vivija,
11 kwavija sama ya gaja gatendigwe kumwake, Wayahudi
bwando wawalema hewo na kumtogola Yesu.

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

12 Zua da ikabili, wanhu bwando wezile Kulusona lwa
Pasaka wahulika kamba Yesu kokwiza Yelusalemu.
13 Avo wasola mitambi ya mitende walawa wachola
kum'bokela, kuno wenula dizwi, wolonga, “Yatogolwe Mu-
lungu! Mulungu mmoteze ayo yokwiza mtwaga da Mndewa!
Mulungu mmoteze Mndewa wa Islaeli!”
14 Yesu kam'vika mwana mhunda, na kukwela uchana
yake, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

15 “Sambiudumbe, gweye kiwambo cha Sayuni!
Mndewa wako kokwiza,
yapapigwe mumgongo wa mhunda mdodo.”
16 Wanahina zake hawagatangile gano kipigiti kija, ila Yesu viyayenzigwe, wakumbukila kamba Nyandiko Zing'alile zilonga gano na avo gatendigwa gano sama yake.
17 Wanhu wakalile na Yesu kipigiti viyamkemile Lazalo kulawa mdipanga na kumzusa kulawa mkudanganhika wagendelela kugapeta gaja galawilile.
18 Wanhu bwando wachola kum'bokela, kwavija wakala wahulike kamba katenda mzonza uno.
19 Abaho, Mafalisayo wakiilongela, “M'vona, tuhumwa! Lola, ulumwengu wose womkweleleza heyo!”

Wagiliki Womzahila Yesu

20 Mmwanza wa wanhu waja wacholile Yelusalemu kutambika kipigiti cha Ulusona lwa Pasaka wakala Wagiliki.
21 Wachola ha Filipo, yakalile mwenekae wa Betisaida ako Galilaya, wamulongela, “Mndewa, tolonda kumona Yesu.”
22 Filipo kachola kumulongela Endelea, na awo wabili wachola kumulongela Yesu.
23 Yesu kawalongela, “Kipigiti cha nie, Mwana wa Munhu, kuyenzigwa kivika.
24 Nowalongela ikweli, kamba nzele ya ngano hailagale hasi na kudanganhika, yosigala kuwa imwe. Ila ihadanganhika, yolela nzele bwando.
25 Awo wounogela ugima wao wowagiza, na awo wowihila ugima wao muulumwengu uno wowika kuugima wa digunge.
26 Munhu yoyose yolonda kunisang'hanikila kolondigwa yang'holeleze nie, kuja kunili na mtumigwa wangu vivija kowa hiko. Tataangu komuhishimila munhu yoyose yonisang'hanikila nie.

Yesu Koilonga Ifa Yake

27 “Moyo wangu una giogio, nongeze? Nilonge, ‘Tata, sambiuleke mbuli zino zinivikile?’ Bule, kwavija niza sama ya mbuli zino.
28 Tata, udiyenzi twaga jako!”
Abaho, dihulikwa dizwi kulawa kuulanga, “Nidiyenzi, na nodiyenzi kabili.”
29 Wanhu bwando wakalile haja wadihulika dizwi dija, na wanhu wayagwe walonga ukala mdumo. Wayagwe walonga, “Msenga wa Mulungu wa kuulanga kalonga nayo!”
30 Ila Yesu kawalongela, “Dizwi dino dihulikwe si sama yangu nie, ila sama yenu mweye.

31 Kino hicho kipigiti cha kutaguswa kwa ulumwengu, na
kipigiti kino mtawala wa ulumwengu uno kowingigwa.
32 Nihenuligwa uchana kulawa muisi, nomkwega kila
munhu kumwangu."
33 Mkulonga gano kalagusa ifa ilihi yondayadanganhikile.
34 Adija ididale da wanhu dimulongela, "Malagizo getu
gotulongela kamba Kilisto kokala milongo yose. Avo gweye
kolongaze kamba Mwana wa Munhu kolondigwa yenuligwe
uchana? Mwana ino wa Munhu iyo yalihi?"
35 Yesu kawalongela, "Mulangaza wowa namwe mkipigiti
kidodo. Gendeleleni kutembela mnzila imulinayo kipig-
iti mulangaza ung'hali namwe, giladi ziza sambidiwavike.
Kwavija munhu yotembela mziza hakutanga koyochola.
36 Utogoleni mulangaza kipigiti u hamoja namwe, giladi
muwe wana wa mulangaza."

Wanhu Walibule Nhogola

Yesu viyeshile kulonga gano, kasegela kachola kuifisa.
37 Hamoja na kutenda mizonza ino yose hameso gao,
hawamtogole,
38 avo gaja gayalongile Muhokozi Isaya galawililа kweli,
yolonga,
"Mndewa, yalihi yautogole usenga wetu?
Mhiko ya Mndewa igubuligwa ha munhu yalihi?"
39 Hawatogole, kwavija vivija Isaya kalonga,
40 "Mulungu kagagubika meso gao,
na kuzibumbuwaza nzewele zao,
avo meso gao sambigalole,
na sambiwavitange mnzewele zao,
giladi sambiwanihindukile,
niwahonye."
41 Isaya kagalonga gano kwavija kayona yenzi ya Yesu na
kumulonga heyo.
42 Avo wanhu bwando mmwanza wa wakulu wa
Wayahudi wamtogola. Ila sama ya kuwadumba
Mafalisayo hawamtogole hakimwagaia, kwavija wadumba
sambiwawawinge kulawa mng'anda ya nhambiko.
43 Wanogelwa na nhogolwa za wanhu kubanza nhogolwa
za Mulungu.

Mbuli za Yesu Zowatagusa Wanhu

44 Yesu kenula dizwi kalonga, "Munhu yoyose yonitogola
nie hanitogola nie niiyeka, ila vivija komtogola ayo yanhu-
mile.
45 Munhu yoyose yonyona nie vivija komona ayo yanhu-
mile.

46 Nie niza muulumwengu kamba mulangaza, avo munhu
yoyose yonitogola sambiyasigale mdiziza.
47 Kamba munhu yoyose yahahulika usenga wangu na
kuuleka baho, simtagusa. Kwavija nie sizile kuutagusa
ulumwengu ila kuukombola.
48 Kwavija awo wonilema nie na kuulema usenga wangu,
kabaho yondayawataguse. Mbuli zinilongile zowa mula-
mula hana idizua da ikimambukizo.
49 Kwavija silongile kamba vinilondile nie mwenyego,
ila Tata yanhumile iyo yandagize gaja ga kulonga na vija
vondanigalonge.
50 Na nivitanga kamba ndagizi zake zogala ugima wa di-
gunge. Avo kinilonga nie kicho Tata chayanongele nilonge."

13

Yesu Kowanava Magulu Wanahina Zake

1 Ikala behi na Lusona lwa Pasaka. Yesu kavitanga
kamba kipigiti kivika cha heyo kuuleka ulumwengu uno
na kuchola ha Tataake. Mazua gose kakala yawanogele
awo wakalile wanhu zake muulumwengu, na kawanogela
mbaka hakimambukizo cha ugima wake.
2 Yesu na wanahina zake wakala woja mandia ga ichun-
gulo. Mwenembago kakala yeshile kwika mmoyo wa Yuda,
mwana wa Simoni Isikalioti, ngelegeza za kumuhonza Yesu.
3 Yesu kavitanga kamba Tata kamgwaa vinhu vose, na
kamba keza kulawa ha Mulungu na kakala yochola ha
Mulungu,
4 avo kenuka kulawa haja hameza, kasegeza kitambi
chake cha kuigubika mmaega, kaifunga na kitambala
mkigudi chake.
5 Abaho, kagela mazi mkiteleko, kasonga kuwanava mag-
ulu ga wanahina zake na kuwahangusa na ikitambala
kikalile mkigudi chake.
6 Keza ha Simoni Petulo, Simoni Petulo kamulongela,
"Mndewa, gweye konda kuganava magulu gangu?"
7 Yesu kamwidika, kalonga, "Kinitenda nie hukimanya
sambi baha, ila kokimanya kumwande."
8 Petulo kamulongela, "Bule, gweye huninava nie magulu
gangu!"
Yesu kamwidika, kalonga, "Kamba sikunavile gweye, hauli
hamoja na nie."
9 Simoni Petulo kamwidika, kalonga, "Mndewa, sio magulu
gangu geiyeka, vivija ninave na makono na pala jangu!"

10 Yesu kalonga, “Munhu yogile kang'ala lukuli lose,
ila magulu gake gago golondigwa kunavigwa. Mweye
mung'ala, ila si mose.”
11 Yesu kakala yammanyile munhu yalihi yondaya-
muhonze, kileka mana yalongile, “Si mose mung'alile.”
12 Yesu viyamambukize kuwanava magulu gao, kaigu-
bika kabili kitambi chake, abaho, kabwela haja hameza
hayakalile, abaho, kawauza, “Mkimanya kija kiniwatendele
sambisambi?
13 Monikema nie Mkulufunzi na Mndewa, motenda goya,
kwavija avo vivo nili.
14 Kamba nie na Mndewa wenu na Mkulufunzi wenu
niwanava magulu genu, vivija na mweye molondigwa mki-
inave magulu mwemwe kwa mwemwe.
15 Niwalagusila vija vondamtende, avo kwiza mtende
kamba vija nie viniwatendele mweye.
16 Nowalongela ikweli, nyakadala hali mkulu kum'banza
mndewa wake, na mtumigwa hali mkulu kum'banza ija
yamtumile.
17 Sambi mzitanga mbuli zino, momota ng'hani kamba
muhazisang'hana.
18 “Siwalonga mweye mose, niwatanga awo iniwasagule.
Ila Nyandiko Zing'alile zilonga, ‘Munhu yadile mandia gangu
kagaluka kuwa mdumuka wangu,’ zivikile.
19 Nowalongela gano sambisambi kipigiti haganalawila,
avo vondagalawile motogola kamba, ‘Nie iyo heyo yokwiza.’
20 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yom'bokela munhu
yoyose inimtumile konibokela nie, na munhu yoyose yoni-
bokela nie kom'bokela ayo yanhumile nie.”

Yesu Kohokola Vija Vondayahonzigwe
(Mat. 26:20-25; Mlk. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

21 Yesu viyeshile kulonga gano, kona giogio ng'hani
mmoyo wake, kalonga, “Nowalongela ikweli, munhu imwe
mmwanza wenu konihonza.”
22 Waja iwanahina wakiilola, wakanganya ng'hani
wogelegeza yalihi Yesu iyamulongile.
23 Mwanahina imwe, ayo Yesu yaamnogele ng'hani, kakala
yakalile behi na Yesu.
24 Simoni Petulo kamfunyiza yomulongela, “Muuze, yalihi
yoomulonga mdidale jetu?”
25 Avo ija imwanahina kuno yomsagamila Yesu, kamuuza,
“Mndewa, yalihi?”
26 Yesu kalonga, “Ayo yondanimgwelele kidanga kino
cha mkate nihesha kukizanhika mkikalango.” Avo kasola

ikidanga kakizanhika na kumgwaa Yuda, mwana wa Simoni Isikalioti.
27 Kipigiti kikija Yuda viyasolile ikidanga cha umkate,
Mwenembago kamwingila. Yesu kamulongela, “Chuugenda
kutenda, kitende mbwisa!”
28 Haduhu munhu yoyose iyagwe haja hameza yavimany-
ile kamba habali Yesu kamulongela Yuda mbuli zino.
29 Kwavija Yuda kakala iyo mgoga umkoba wa izihela,
wanahina wayagwe wagiza Yesu kamulongela yachole
kugula vinhu vilondigwa mulusona, ama kuwagwelela
kinhu wakumbulu.
30 Yuda kakibokela ikidanga cha umkate, abaho, kalawa
hanze hima. Na ikala ikilo.

Ndagizi ya Isambi

31 Yuda viyasegele, Yesu kalonga, “Sambisambi nie,
Mwana wa Munhu, noyenzigwa, na Mulungu koyenzigwa
mkubitila nie.
32 Kamba Mulungu kayenzigwa mkubitila Mwanage,
na vivija Mulungu komuyenzi Mwanage mkubitila heyo
mwenyego, na kotenda avo hima.
33 Wanangu, sikala namwe kipigiti kitali. Kwiza mo-
nizahila, ila nowalongela kamba viniwalongele Wayahudi,
sambi vivija nowalongela na mweye, ‘Kunichola nie mweye
hamdaha kwiza.’
34 Na sambisambi nowagwelela ndagizi ya isambi, ‘Muino-
gele.’ Kamba viniwanogele mweye, avo molondigwa muino-
gele.
35 Kamba muhainogela, wanhu wose wovitanga kamba
mweye mwa wanahina zangu.”

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele
(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34)

36 Simoni Petulo kamuuza, “Kochola kwahi, Mndewa?”
Yesu kamwidika, yolonga, “Hudaha kunikweleleza kuni-
chola nie sambisambi, ila koniwinza mazua ga hamwande.”
37 Petulo kamuuza, “Mndewa, habali sidaha kukuk-
weleleza sambisambi? Nie nhogola kudanganhika sama
yako!”
38 Yesu kamwidika, yolonga, “Kolonga kweli kamba ku-
togola kudanganhika sama yangu? Nokulongela ikweli,
behi na nzogolo zikwika, konibela mianza midatu kamba
hunimanyile.”

14

Yesu Iyo Nzila ya Kuvika ha Tata

1 Yesu kawalongela, “Sambimnyunguale mmioyo yenu.
Mtogoleni Mulungu, munitogole na nie.
2 Kuna magati bwando mng'anda ya Tataangu, nochola
kuwatandila hanhu. Kamba sambiiwe avo, sambiniwalon-
gele mweye gano.
3 Na nihachola kuwatandileni hanhu, nobwela niwasole
niwagale kumwangu, avo mowa haja hanili nie.
4 Moitanga nzila ilongoze hanhu kunichola.”
5 Tomaso kamulongela, “Mndewa, hatukutangile kuu-
chola, avo toitangaze inzila?”
6 Yesu kamwidika, yolonga, “Nie iyo nzila, kweli, na
ugima. Haduhu munhu yondayachole ha Tata kamba
habitile kumwangu.”
7 Yesu kawalongela, “Avija vumunitanga nie sambisambi,
vivija momtanga na Tataangu. Na songela kipigiti kino na
kugendelela, mumtanga na mumona.”
8 Filipo kamulongela, “Mndewa, tulagusile Tata, kino kicho
kinhu kitulonda.”
9 Yesu kamwidika, yolonga, “Nikala na mweye mkipigiti
kino chose, ung'hali hunanitanga, Filipo? Munhu yoyose
yanyonile nie kamona Tata. Habali ulonga, ‘Tulagusile
Tata’?”
10 Yesu kawalongela wanahina zake, “Hamtogola kamba
nie na mgati ya Tata na Tata ka mgati yangu? Mbuli
ziniwalongele sizilongile na udaho wangu mwenyego. Ila
Tata yokala mgati yangu kotenda sang'hano yake.
11 Nihalonga nie na mgati ya Tata, na Tata ka mgati yangu,
nitogoleni. Kamba hamulonda kutogola gano, zitogoleni
sang'hano zinitenda.
12 Nowalongela ikweli, awo wonitogola nie vivija wozi-
tenda sang'hano zinitenda nie, na wozitenda sang'hano
ng'hulu kubanza zino, kwavija nochola ha Tata.
13 Na chochose chondampule mtwaga jangu, nokitenda,
avo Tata yayenzigwe kubitila Mwana.
14 Kamba muhanipula kinhu chochose mtwaga jangu,
nokitenda.

Kilagano cha Wizilo wa Loho wa Mulungu

15 “Kamba muhaninogela nie, mozigoga ndagizi zangu.
16 Nompula Tata, na heyo kowagwelela Ija iyagwe wa
Kuwataza, yondayakale na mweye milongo yose.
17 Ino iyo Loho wa ikweli. Ulumwengu haudaha
kum'bokela, kwavija haumona ama kumtanga. Ila mweye
momtanga, kwavija kokala na mweye na kowa mgati yenu.
18 “Nihachola, siwaleka ukiwa, nowabwelela.

19 Kisigala kipigiti kiguhi ulumwengu haunyona, ila mweye monyona. Kwavija nowa na ugima, na mweye mowa na ugima.
20 Zua dija vondadivike movitanga kamba nie na mgati ya Tata, na mweye mwa mgati yangu, na nie na mgati yenu.
21 “Awo wozitogola ndagizi zangu na kuzigoga, wawo wanogelwe na nie. Na awo woninogela nie wonogelwa na Tataangu, na nie nowanogela na kuigubula kumwao.”
22 Yuda, sio Yuda Isikalioti, kalonga, “Mndewa, vilihi uigubule kumwetu na sio kuulumwengu?”
23 Yesu kamulongela, “Munhu yoyose yoninogela nie kogagoga mafundo gangu. Tataangu komnogela, na nie na Tataangu tokwiza kumwake na kukala na heyo.
24 Munhu yoyose yoleka kuninogela nie hagagoga mafundo gangu. Na mbuli zino zimuhulika sio mbuli zangu nie ila za Tata yanhumile.
25 “Niwalongela gano kipigiti ning'hali na mweye.
26 Ila Ija wa Kuwataza, ayo Loho wa Mulungu, Tata yondayamgale mtwaga jangu, kowafundiza kila kinhu na kuwakumbusa mbuli zose ziniwalongele.
27 “Tindiwalo nowalekela, tindiwalo kulawa kumwangu nowagwelela. Sidilava kamba ulumwengu vuulava. Sambimdumbe ama kudungwadungwa mmioyo yenu.
28 Munihulika nie vunilongile, ‘Nosegela, ila nobwela kumwenu.’ Kamba muhaninogele, muhadeng'helele kwavija nochola ha Tata, kwavija Tata mkulu kubanza nie.
29 Niwalongela gano kipigiti kino mbuli zino hazinalawila, giladi zihalawila, mtogole.
30 Silongelela ng'hani namwe kwavija mtawala wa ulumwengu uno kokwiza. Heyo kabule mhiko za kunihuma nie,
31 ila ulumwengu wolondigwa uvitange kamba nomnogela Tata. Kino kicho kilamso notenda vinhu vose voyonilonda nie nitende.
“Inukeni, tuchole.”

15

Yesu Iyo Mzabibu wa Ikweli

1 Yesu kawalongela wanahina zake, “Nie iyo mzabibu wa ikweli, na Tataangu iyo imulimi.
2 Kila tambi dili mgati yangu dilekile kulela, kodikanha. Na kila tambi dilela, kodifagilila giladi ding'ale na kulela ng'hani.
3 Mweye mwisha kung'alizwa na mafundo ganiwafundize.

4 Kaleni mgati yangu, na nie nokala mgati yenu.
Kamba vija tambi vidileka kulela dihakala diiyeka, kamba
hadikalile mumzabibu, vivija na mweye hamdaha kulela
kamba hamkalile mgati yangu.
5 “Nie iyo mzabibu, na mweye mwa matambi. Awo wokala
mgati yangu, na nie nihakala mgati yao, wolela ng'hani.
Kwavija mweye hamdaha kutenda mbuli yoyose kamba
hamkalile mgati yangu nie.
6 Munhu yoyose yoleka kukala mgati yangu kokwasigwa
hanze kamba tambi na kuholola. Matambi kamba gano
gokunzanywa na kwasigwa hamoto na kusomigwa.
7 Kamba muhakala mgati yangu na mbuli zangu zi-
hakala mgati yenu, puleni kinhu chochose kimulonda, mog-
weleligwa.
8 Tataangu koyenzigwa mmbuli ino, avija mweye
muhalela mujo bwando, na mowa wanahina zangu.
9 Nie niwanogela mweye kamba Tata viyaninogele nie.
Kaleni mdinoge jangu.
10 Kamba muhazigoga ndagizi zangu, mokala mdinoge
jangu, kamba nie vinizigogile ndagizi za Tataangu na kukala
mdinoge jake.
11 “Niwalongela mweye gano giladi deng'ho jangu dikale
mgati yenu na deng'ho jenu divikizwe.
12 Ndagizi yangu iyo ino, ‘Muinogele kamba nie vini-
wanogele mweye.’
13 Haduhu munhu yali na noge kulu kubanza dino, da
munhu kuulava ugima wake sama ya wambwiga zake.
14 Na mweye mowa wambwiga zangu muhatenda gaja
ganiwalagiza.
15 Siwakema mweye watumigwa, kwavija watumigwa
hawagatanga gaja goyotenda mkulu wao. Ila nowakema
mweye wambwiga, kwavija niwalongela vinhu vose vinivi-
hulike kulawa ha Tata.
16 Mweye hamunisagule nie, ila nie iyo niwasagule mweye
na kuwalagiza mchole mkalele mujo bwando, mujo uja
wondaukale milongo yose. Avo Tata kowagwelela chochose
chondampule mtwaga jangu.
17 Avo nowalagiza vino, ‘Muinogele.’ ”

Kwihilwa na Wanhu wa Ulumwengu

18 Yesu kalonga, “Kamba ulumwengu uhawehila,
m'vimanye kamba usonga kunihila nie tanhu.
19 Kamba mweye muhawile wa ulumwengu uno,
ulumwengu uhawanogele kamba wanhu zake. Ila
niwasagula mweye kulawa muulumwengu, na mweye

vumuli si wa ulumwengu uno, kino kicho kilamso ulumwengu uwehila.
20 Kumbukileni gaja ganiwalongele, 'Nyakadala hali mkulu kum'banza mtawala wake.' Kamba wanhu wahanigaza nie, vivija wowagaza na mweye. Kamba wahagagoga mafundo gangu, vivija wogagoga mafundo genu.
21 Ila wowatendela gano gose sama ya twaga jangu, kwavija hawamtanga ayo yanhumile nie.
22 Maza sizile kulonga nao, sambiwawe na vilozo. Ila sambisambi wabule cha kuiyalalila m'vilozo vao.
23 Munhu yoyose yonihila nie vivija komwihila na Tataangu.
24 Maza sitendile sang'hano zija hazinatendigwa na munhu yoyose mmwao, sambiwawe na vilozo. Ila sambisambi wazona na tose watwihila, nie na Tataangu.
25 Gano galawilila giladi gavikizwe gaja gandikigwe Mmalagizo gao, golonga, 'Wanihila bila kilamso.'
26 "Vondayeze Ija wa Kuwataza, ayo yondaniwagalile kulawa ha Tata, Loho wa ikweli yolawa ha Tata, kozilonga mbuli zangu nie.
27 Na mweye vivija molondigwa mzilonge mbuli zangu, kwavija mkala na nie songela haichanduso.

16

1 "Niwalongela mweye gano giladi sambimwage.
2 Mowingigwa kulawa mzing'anda za nhambiko, na kipigiti chokwiza munhu yahawakoma mweye kogelegeza kamba kotenda gamnogele Mulungu.
3 Wowatendela mweye mbuli zino kwavija hawamtangile Tata ama nie.
4 Ila niwalongela gano mweye, giladi kipigiti hicho kihavika cha hewo kuzitenda mbuli zino mokumbukila kamba nisha kuwalongela.

Sang'hano ya Loho wa Mulungu

"Siwalongele mbuli zino haichanduso, kwavija nikala namwe.
5 Ila sambisambi nochola ha heyo yanhumile, hata avo haduhu munhu yoyose mmwanza wenu yambuzile, 'Kwahi kuuchola?'
6 Ila kwavija niwalongela mbuli zino, mioyo yenu ina giogio.
7 Ila nowalongela ikweli, vinoga ng'hani kumwenu vija vinichola, kwavija kamba sicholile, Ija wa Kuwataza heza kumwenu. Ila kamba nihachola, nomgala kumwenu.

8 Na yeheza, koulagusila ulumwengu kamba uhonyela
mmbuli ya vilozo, uhonyela mgaja goyolonda Mulungu, na
uhonyela mnhaguso ya Mulungu.
9 Uhonyela mkutenda vilozo, kwavija uleka kunitogola
nie,
10 uhonyela mkuleka kugagoga gaja goyolonda Mulungu,
kwavija nochola ha Tata, ako kondamuleke kunyona kabili,
11 na uhonyela mnhaguso,* kwavija mtawala wa
ulumwengu uno kataguswa kamala.
12 "Nna mbuli bwando za kuwalongela, ila mkipigiti kino
hamdaha kugagoga gose.
13 Ila ayo Loho wa ikweli yeheza, kowalongoza muikweli
yose. Kwavija halonga gaja goyolonda heyo mwenyego, ila
kolonga gaja gose goyohulika, na kowalongela mbuli zose
zikwiza.
14 Koniyenzi nie, kwavija kozisola mbuli zangu na
kuwapetela mweye.
15 Gose gayalinago Tataangu, gangu nie, kino kicho kil-
amso cha nie kulonga Loho kosola mbuli zangu nie na
kuwapetela mweye.

Giogio Digaluka Ndeng'helelo

16 "Kisigala kipigiti kidodo hamunyona, na kipigiti kidodo
hamwande monyona."
17 Wanahina zake wayagwe wakiiuza, "Mbuli ino nhegulo
yake choni, ahaja hayatulongele, 'Kisigala kipigiti kidodo
hamunyona, na kipigiti kidodo hamwande monyona,' na
'Kwavija nochola ha Tata'?"
18 Walonga, "Mbuli ino nhegulo yake choni ahaja haya-
longile, 'Kipigiti kidodo'? Hatukitanga choyolonga!"
19 Yesu kavitanga kamba walonda kumuuza mbuli ino, avo
kawalongela, "Mokiiuza nhegulo ya mbuli zija avija vini-
longile, 'Mkipigiti kidodo hamunyona, na abaho, mkipigiti
kidodo monyona'?
20 Nowalongela ikweli, molila na kugegemeza, ila
ulumwengu wodeng'helela. Mweye mokona giogio, ila
giogio jenu dogaluka ndeng'helelo.
21 Mtwanzi yahawa mumgayo wa kulela kokona usungu,
kwavija kipigiti chake kivika. Ila mwana yahavumbuka,
koisemwa mgayo wake sama ya deng'ho da kuvumbuka
mwana muulumwengu.

---

* **16:11** Hano ***uhonyela mnhaguso*** nhegulo yake *wanhu viwamkomile Yesu wagiza nhaguso isegela, ila wahonyela kwavija nhaguso ing'hali baho mana mtawala wa ulumwengu katagusigwa kamala.*

22 Vino vivo ili kumwenu, sambisambi muna giogio,
ila nobwela kabili kumwenu na mioyo yenu yomema
ndeng'helelo, haduhu munhu yondayaisegeze.
23 "Zua dija dihavika, hamuniuza kinhu chochose. Nowa-
longela ikweli, Tata kowagwelela chochose chondamumpule
mtwaga jangu.
24 Mbaka sambisambi hamunapula kinhu chochose mt-
waga jangu, puleni na mobokela giladi ndeng'helelo yenu
ivikizwe.

Nie Niuhuma Ulumwengu

25 "Niwalongela mbuli zino mmahala. Ila kipigiti chokwiza
siwalongela mmahala, ila nomulonga Tata hakimwagaia.
26 Kuna dizua dija, mompula Tata mtwaga jangu. Silonga
kamba nie nompula Tata sama yenu.
27 Tata mwenyego kowanogela mweye, kwavija mweye
muninogela nie na mtogola kamba nilawa ha Mulungu.
28 Nie nilawa ha Tata, niza muulumwengu. Na sam-
bisambi nouleka ulumwengu, nobweleganya ha Tata."
29 Abaho, wanahina zake wamulongela, "Sambisambi ko-
longa utobola, bila kwika mahala.
30 Sambisambi tuvitanga kamba kila kinhu kukitanga, na
hulonda munhu yoyose yakuuze mbuli. Gano gatutenda
tweye tutogole kamba kulawa ha Mulungu."
31 Yesu kawalongela, "Sambisambi mtogola?
32 Kipigiti chokwiza na kipigiti kivika, mweye mose von-
dampwililike, kila munhu na kumwake, na monileka nie
niiyeka. Ila sikala niiyeka, kwavija Tata ka hamoja na nie.
33 Niwalongela gano giladi muwe na tindiwalo mkukala
mgati yangu. Ulumwengu wowagaza, ila funyeni umoyo!
Nie niuhuma ulumwengu!"

17

Yesu Kowatambikila Wanahina Zake

1 Yesu viyamambukize kulonga gano, kalola uchana kuu-
langa, kalonga, "Tata, kipigiti kivika. Umuyenzi Mwanago,
giladi Mwana yakuyenzi gweye.
2 Kwavija kumgwelela udaho mwa wanhu wose, awo
yondayawagwelele ugima wa digunge, wanhu awo yuumg-
welele.
3 Na ugima wa digunge uwo uno, wakutange gweye
Mulungu wiyeka uli wa ikweli, na wamtange Yesu Kilisto
yuumtumile.
4 Nikugalila yenzi muulumwengu mkuimambukiza
sang'hano yuungwelele niitende.

5 Avo, Tata, uniyenzi haulongozi wako na yenzi kamba iija
inikalile nayo kipigiti vinikalile nagwe kipigiti ulumwengu
haunalumbigwa.

6 “Nikutenda gweye twaga jako ditangigwe na awo yu-
ungwelele kulawa muulumwengu. Wakala wanhu zako,
kungwelela nie, na waigoga mbuli yako.
7 Sambisambi wavitanga kamba vinhu vose vuungwelele
vilawa kumwako.
8 Niwagwelela mbuli zuungwelele nie, na wazibokela.
Wavitanga kamba nie nilawa kumwako, na watogola kamba
gweye iyo unhumile.

9 “Nowatambikila. Siutambikila ulumwengu, ila awo
yuungwelele, kwavija wano wanhu zako.
10 Wose inilinao nie, wako gweye, na wose uulinao gweye,
wangu nie. Na nie mhata yenzi kubitila hewo.
11 Na sambisambi sili muulumwengu tena, ila hewo wa
muulumwengu. Nie nokwiza kumwako. Tata Ung'alile!
Wemilize na twaga jako, twaga diungwelele nie, giladi wawe
kinhu kimwe kamba nie na gweye vituli kinhu kimwe.
12 Kipigiti vinikalile na hewo, niwemiliza na mhiko za
twaga jako, twaga diungwelele nie. Niwakikiwiza, na
haduhu hata imwe yapotele, ila ija imwe yalumbiligwe
kupotela, giladi Nyandiko Zing'alile zivikile.
13 Na sambisambi nokwiza kumwako, ila nozilonga mbuli
zino kipigiti ning'hali muulumwengu, giladi ndeng'helelo
yangu imeme mgati yao.
14 Niwagwelela mbuli yako, na ulumwengu uwehila,
kwavija hewo sio wa ulumwengu, kamba vija nie vinili sio
wa ulumwengu.
15 Sikupula gweye uwalave muulumwengu, ila kinilonda
kumwako uwemilize kulawa ha Mwenembago.
16 Hewo sio wa ulumwengu, kamba vija nie vinili sio wa
ulumwengu.
17 Wang'alize na kweli yako. Mbuli yako iyo kweli.
18 Kamba gweye vuunhumile nie muulumwengu, na nie
niwatuma hewo muulumwengu.
19 Noing'aliza sama yao, giladi na hewo vivija wang'alizwe
kwelikweli.

20 “Siwatambikila wano weiyeka, ila vivija awo won-
dawanitogole kubitila usenga kulawa mwa wano.
21 Nowatambikila giladi wose wawe kinhu kimwe. Tata!
Kamba gweye vuuli mgati yangu nie na nie vinili mgati
yako gweye, na hewo vivija wawe mgati yetu tweye, giladi
ulumwengu utogole kamba gweye iyo unhumile.

22 Niwagwelela yenzi kamba iija yuungwelele nie, giladi
wawe kinhu kimwe kamba vija gweye na nie vituli kinhu
kimwe.
23 Nie na mgati yao na gweye kwa mgati yangu, giladi
wawe kinhu kimwe kabisa, na ulumwengu uvitange kamba
gweye iyo unhumile, na kuwanogela kamba vuuninogele
nie.
24 "Tata! Nolonda wano yuungwelele wakale hamoja na
nie haja hondanikale, giladi wayone yenzi yangu yuung-
welele, kwavija gweye kuninogela nie songela ulumwengu
haunalumbigwa.
25 Tata Ulibule Uzenzeleganye! Ulumwengu haukutanga,
ila nie nikutanga, na wano wakutanga kamba gweye iyo
unhumile.
26 Nie iyo niditendile waditange twaga jako, na nogen-
delela kutenda avo, giladi vija vuuninogele nie uwanogele
na hewo, avo na nie vivija niwe mgati yao."

18

Yesu Kohonzigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

1 Yesu viyeshile kulonga mbuli zino, kasegela heyo na
wanahina zake na kuloka bonde dikemigwa Kiduloni. Haja
hakala na hanhu ha kuhumulila, avo Yesu na wanahina zake
wengila haja.
2 Yuda, ija yomuhonza Yesu, kahatanga hanhu haja kwav-
ija mianza bwando Yesu kakala yoiting'hanila na wanahina
zake haja.
3 Avo Yuda kachola hanhu haja ha kuhumulila hamoja na
asikali wa Kiloma na wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu, wa-
tumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo.
Wakala na mizele kuno wagogile taa na miwenge.
4 Yesu kuno yovitanga vinhu vose vikalile vilonda ku-
mulawilila heyo, kakwenhuka haulongozi kawauza, "Yalihi
imumzahila?"
5 Wamwidika, "Yesu wa Nazaleti."
Kalonga, "Nie iyo."
Yuda, ija yomuhonza Yesu, kakala bahaja yemile nao.
6 Yesu viyawalongele, "Nie iyo," wabwela kuchugu, wagwa
hasi.
7 Abaho, Yesu kawauza kabili, "Yalihi imumzahila?"
Wamulongela, "Yesu wa Nazaleti."
8 Yesu kawalongela, "Nisha kuwalongela, 'Nie iyo.' Kamba
mweye monizahila nie, walekeni wano wayagwe wachole
na zao."

9 Kalonga vino giladi gaja gayalongile gavikile, “Tata, waja
ungwelele haduhu hata imwe inimwagize.”*
10 Simoni Petulo, yakalile na zele, kadisomola na
kumkanha gwiti da ukulume Maliko, nyakadala wa Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko.
11 Yesu kamulongela Petulo, “Bweza zele jako haja
hadikalile! Kokwagiza nie sing'wela kikasi cha mgayo
chayangwelele Tataangu?”

Yesu Haulongozi wa Anasi

12 Abaho, asikali wa Waloma na mkulu wao na wemilizi
wa Ng'anda ya Mulungu wamgoga Yesu wamfunga,
13 tanhu wamgala ha Anasi, yakalile tata mkwe yake
Kayafa, yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko
mulao uja.
14 Kayafa iyo yakalile yawalongele wakulu wa Wayahudi
kamba vinoga munhu imwe yadanganhike sama ya wanhu
wose.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-70; Mlk. 14:66-68; Luk. 22:55-57)

15 Simoni Petulo na mwanahina iyagwe wamkweleleza
Yesu. Kwavija ija imwanahina iyagwe kakala yatangigwe
goya na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, avo kengila
na Yesu mulubuga lwa mgati ya idikonhi da ing'anda ya
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko,
16 na Petulo kasigala hanze behi na ulwivi lwa idikonhi.
Abaho, ija imwanahina iyagwe, yakalile yatangigwe goya
na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kabweleganya
hanze kulonga na mndele yakalile mwimilizi wa ulwivi, na
kumwingiza Petulo mgati ya idikonhi.
17 Ija imndele yokwimiliza ulwivi kamulongela Petulo, “Na
gweye vivija kwa mwanahina wa munhu ija?”
Petulo kamwidika, “Nie sili mwanahina wake.”
18 Kwavija kukala na beho waja iwanyakadala na
iwemilizi wabwinha moto wa misizi, wakala wokota. Petulo
na heyo vivija kakala yemile na hewo, yokota.

Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Komuuzagiza Yesu
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

19 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza Yesu
mbuli ya wanahina zake na mafundo gake.
20 Yesu kamwidika, “Mazua gose nikala nilonga na wanhu
wose hakimwagaia, mafundo gangu gose nifundiza mz-
ing'anda za nhambiko na Kung'anda ya Mulungu amuja

* **18:9** Mbuli zino zolawa muisula ya 6:39 na muisula ya 17:12.

Wayahudi wose mowaiting'hana. Silongile kinhu chochose mkuifisa.
21 Avo habali uniuzagiza nie? Wauze awo wakalile wonhegeleza, wagatanga ganilongile."
22 Yesu viyalongile gano, mwimilizi imwe yakalile haja kamtoa kofi na kumulongela, "Kodahaze kumulongela kamba avo Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko!"
23 Yesu kamwidika, yolonga, "Kamba nilonga kinhu chochose kihile, kilonge kinhu hicho. Ila kamba silongile kinhu kihile mmbuli zinilongile, habali unhoa?"
24 Abaho, Anasi kamgala ha Kayafa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kuno Yesu yang'hali yadazigwe nzabi.

Petulo Kom'bela Yesu Kabili
(Mat. 26:71-75; Mlk. 14:69-72; Luk. 22:58-62)
25 Kipigiti Petulo yang'hali yemile haja yokota moto, wanhu wayagwe wamulongela, "Gweye huli imwe wa wanahina zake munhu ija?"
Petulo kabela, kalonga, "Nie sio."
26 Nyakadala imwe wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, ndugu yake munhu ija yakanhigwe gwiti jake na Petulo, kamuuza, "Nie sikonile gweye na heyo haja hanhu ha kuhumulila?"
27 Kabili Petulo kabela, yolonga, "Sio nie." Na bahaja nzogolo keka.

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Luk. 23:1-5)
28 Imitondo ng'hani Yesu kasoligwa kulawa kung'anda ya Kayafa wamgala kuding'anda da kindewa da Pilato, mndewa wa Yudea kulawa Loma. Wakulu wa Wayahudi hawengile mding'anda da kindewa, kwavija wadumba kuinyolodosa, kamba viili nzoela yao, giladi waije Pasaka.
29 Avo Pilato, mkulu wa isi ya Loma, kalawa hanze, kawauza, "Choni chumumtagusila munhu ino?"
30 Wamwidika, "Kamba yahakalile bule mbuli ihile, sambitumgale kumwako."
31 Pilato kawalongela, "Msoleni mwemwe wenyego, mkamtaguse kamba malagizo genu vigalonga."
Wamulongela, "Tweye hatulongeligwe kumtagusa munhu yoyose kudanganhika."
32 Gano galawililа giladi kuzitenda mbuli za Yesu zilawilile, haja hayailongile ifa yondayafe.
33 Pilato kabweleganya mding'anda da kindewa na kumkema Yesu, kamuuza, "Gweye iyo Mndewa wa Wayahudi?"

34 Yesu kamwidika, “Mbuli ino yuuniuza yolawa
kumwako, ama wanhu wayagwe wakulongela mbuli zangu
nie?”
35 Pilato kamwidika, “Kokwagiza nie na Muyahudi?
Wanhu zako mwenyego na wakulu wa wakulu wa nhambiko
wakugalile kumwangu. Kutenda choni?”
36 Yesu kalonga, “Undewa wangu si wa ulumwengu
uno. Kamba undewa wangu uhawile wa ulumwengu
uno, wemilizi zangu wahagombile kunigombeleza sambini-
gogigwe na wakulu wa Wayahudi. Ila undewa wangu sio wa
hano!”
37 Avo Pilato kamuuza, “Avo, gweye kwa mndewa?”
Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga kamba nie iyo mn-
dewa. Nivumbuka sama ya mbuli ino, na sama ya mbuli
ino niza muulumwengu kuilonga ikweli. Munhu yoyose yali
muikweli konhegeleza.”
38 Pilato kamuuza, “Ikweli iyo ilihi?”

Yesu Kotaguswa Kudanganhika
(Mat. 27:15-31; Mlk. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Abaho, Pilato kabweleganya hanze ha Wayahudi, na
kuwalongela, “Nie sonile mbuli yoyose ya kumtagusila.
39 Ila kwavija muna nzoela ya nie kuwafungulila
mfungigwa imwe kipigiti cha Pasaka, avo molonda
niwafungulile Mndewa wa Wayahudi?”
40 Wamwidika mkuguta nyangi, “Sambiutufungulile heyo!
Tufungulile Balaba!” Balaba kakala m'bokonyi.

19

1 Abaho, Pilato kalagiza Yesu yagogigwe na kulanhigwa.
2 Asikali watenda mkungo wa mizomola na kumwikila
mditwi jake. Abaho wam'vaza kanzu da zambalau,
3 na wamwizila mianza bwando womtendela mzihaka,
wolonga, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!” na kumtoa
makofi mkihanga.
4 Pilato kalawa hanze mwanza uyagwe, na kuwalon-
gela waja iwanhu, “Loleni, nowalavileni hanze munhu ino
m'vitange kamba sonile mbuli yoyose ya kumtagusila.”
5 Avo Yesu kalawa hanze yavalile kanzu da zambalau na
mkungo wa mizomola mditwi. Pilato kawalongela, “Loleni,
munhu mwenyego ino hano!”
6 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na iwemilizi wa
Ing'anda ya Mulungu viwamonile, waguta, wolonga,
“Muwambe mumsalaba! Muwambe mumsalaba!”
Pilato kawalongela, “Nie sonile mbuli ya kumtagusila, avo
msoleni mwemwe mkamuwambe mumsalaba.”

7 Wayahudi wamulongela, “Tweye tuna lagizo, na sama
ya lagizo hijo kolondigwa yadanganhike, kwavija kailonga
heyo ka Mwana wa Mulungu.”
8 Pilato viyahulike gano, kagendelela kona bwembwe.*
9 Kabweleganya mgati ya iding'anda da kindewa na ku-
muuza Yesu, “Kwahi kuulawa gweye?”
Ila Yesu hamwidike.
10 Pilato kamulongela, “Hunilongela? Huvitanga kamba
nie nna udaho wa kukufungula na vivija nna udaho wa
kukuwamba mumsalaba?”
11 Yesu kamwidika, “Gweye sambiuwe na udaho
kumwangu nie kamba sambiugweleligwe na Mulungu.
Avo munhu yangelile nie mmakono gako kana vilozo vikulu
ng'hani.”
12 Songela kipigiti kija, Pilato kageza kumfungula Yesu,
ila Wayahudi wagendelela kutoa nyangi, wolonga, “Kamba
uhamfungula munhu ino, gweye huli mbwiga wa Kaisali.†
Munhu yoyose yokiikema mndewa kom'beza Kaisali!”
13 Pilato viyahulike mbuli zino, kamulava Yesu kunze,
abaho, heyo kakala mkigoda cha nhaguso, hanhu
hokemigwa, “Bugano da Mabwe,” ama Mkieblania
wohakema, “Gabbata.”
14 Dikala zua da msasalo wa wiki ya Pasaka, kamba saa
sita imisi. Pilato kawalongela Wayahudi, “Mndewa wenu ino
hano!”
15 Wenula lwangi, womulongela, “Mkome! Mkome!
Muwambe mumsalaba!”
Pilato kawauza, “Molonda nie nimuwambe mumsalaba
mndewa wenu?”
Wakulu wa wakulu wa nhambiko wamwidika, “Tweye
twabule mndewa iyagwe ila Kaisali.”
16 Abaho, Pilato kamgela Yesu mmakono gao waka-
muwambe mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Luk. 23:26-43)

Avo wamsola Yesu,
17 kuno yapapile msalaba wake heyo mwenyego, kachola
“Hanhu ha Fulu da Pala” aho hakemigwe Mkieblania, “Golig-
ota.”
18 Haja baho wamuwambile, na vivija wawawamba
wanhu wayagwe wabili, imwe mkono wake wa ukumoso na
imwe mkono wake wa ukulume, na Yesu hagatigati yao.

---

* **19:8** Pilato kadumba kwavija mngelegeza zake kagiza kamba Yesu ka mmwanza wa miungu igaluke kuwa wanhu, avo yahatendigwa gehile kogaluka na kumkoma heyo. † **19:12** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

19 Pilato kalagiza chandikwe kibao kikigwe uchana ya umsalaba, kilonga, "YESU WA NAZALETI, MNDEWA WA WAYAHUDI."
20 Wayahudi bwando wakisoma, kwavija hanhu hayawambigwe Yesu hakala si kutali kulawa hakiwambo. Kija ikibao kikala chandikigwe Mkieblania, Mkilatini, na Mkigiliki.
21 Wakulu wa wakulu wa nhambiko wa Wayahudi wamulongela Pilato, "Sambiwandike 'Mndewa wa Wayahudi,' ila uhandike, 'Munhu ino kalonga, nie iyo Mndewa wa Wayahudi.' "
22 Pilato kawedika, yolonga, "Kinyandike, nyandika."
23 Asikali viweshile kumuwamba Yesu mumsalaba, wasola vivalo vake na kuvigola m'vifumvugulu vine, kila imwe na kifumvugulu chake. Vivija wasola ikanzu ilukigwe dimwe kwa dimwe bila lusilili lwa kushonigwa koneka.
24 Waja iwaasikali wakiilongela, "Sambituidege, na tuitoele kula tulole yalihi yondayaipate." Galawilila gano giladi kuzitenda Zinyandiko Zing'alile zivikile, zilonga,
"Waigolela vivalo vangu wenyego kwa wenyego
na kuitoela kula kanzu yangu."
Vino vivo iwaasikali viwatendile.
25 Behi na umsalaba wa Yesu wakala wemile mamaake Yesu, na lumbu ja mamaake Yesu, na Maliamu mtwanzi wa Kiliopa, na Maliamu wa kiwambo cha Magidala.
26 Yesu viyamonile mamaake na ija imwanahina yamnogele yemile hamgwazo wake, kamulongela mamaake, "Mama, ino iyo mwanago."
27 Abaho, kamulongela ija imwanahina, "Ino iyo mamaako." Songela kipigiti kija, ija imwanahina kamsola kachola kukala nayo ukae yake.

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49)
28 Yesu kavitanga kamba kipigiti kino kila kinhu kimala, na giladi yazitende Zinyandiko Zing'alile zilawilile kweli, kalonga, "Nokona ng'hilu."‡
29 Na haja kukala na kikonha kimemile divai ya ugwadu, avo wazabika siponji mkikonha cha idivai, waika isiponji mulumango lwa hisopo, wawinula mbaka hamulomo wake.
30 Yesu kaing'wa idivai na kulonga, "Imala!"
Abaho, kaidulika na kudanganhika.

Yesu Kotoboligwa Ulubavu
31 Avija vidikalile zua da msasalo wa Pasaka, na zua da ikabili dikala Zua kulu da Mhumulo, wakulu wa Wayahudi

‡ **19:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:21.

hawalondile waja iwanhu walekigwe mmisalaba kipigiti cha Zua da Mhumulo. Avo wampula Pilato yalagize gabenigwe magulu ga wanhu wawambigwe mumsalaba. Abaho wawahumuluse hasi.
32 Avo asikali weza na kubena magulu ga munhu wa ichanduso, yakalile yawambigwe mumsalaba hamoja na Yesu, abaho ija wa ikabili.
33 Ila viwavikile ha Yesu, wam'vika yeshile kudanganhika, avo magulu gake hawagabenile.
34 Ila asikali imwe kamuhoma Yesu mulubavu na mgoha wake, na bahaja ulawa mulopa na mazi.
35 Munhu yonile gano galawilile kagalonga, giladi na mweye vivija mtogole. Na gaja gayalongile kalonga kweli, na heyo kavimanya kamba kalonga kweli.
36 Mbuli zino zilawilila giladi Zinyandiko Zing'alile zivikile, "Haduhu hata luzege lwake lumwe londalubenigwe."§
37 Na kuna Nyandiko ziyagwe Zing'alile zilonga, "Womulola ayo iwamtobole."*

Mazisi ga Yesu
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

38 Abaho, Usufu, yakalile yolawa kukiwambo cha Alimataya, kampula Pilato yalusole lukuli lwa Yesu. Usufu kakala mwanahina wa Yesu, ila kakala yoifisa, kwavija kakala yowadumba wakulu wa Wayahudi. Pilato kamulongela yakalusole, avo Usufu kachola kulusegeza.
39 Nikodemo, ayo haichanduso yakalile yacholile ikilo kumulola Yesu, kachola na Usufu na kibweta cha vinung'hanung'ha va manemane na ubane vikalile na nzamo ya kilo malongo madatu.
40 Wanhu wano wabili walusola lukuli lwa Yesu, na kulugela msanda na ivinung'hanung'ha, kamba viwatendaga Wayahudi mkusasala lukuli na mazisi.
41 Haja Yesu hayakomigwe kukala na hanhu ha kuhumulila, hanhu haja hakala na panga da sambi hadinazikigwa munhu yoyose.
42 Kwavija dikala zua da Wayahudi da msasalo wa Zua da Mhumulo, na kwavija dija idipanga dikala behi, walwika lukuli lwa Yesu haja.

---

§ **19:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 12:46, MHETA 9:12, ZABULI 34:20. * **19:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10.

20

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-8; Mlk. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

1 Ndamuka ya zua da mwanduso wa wiki,* usiku hau-
nakucha goya, Maliamu wa kiwambo cha Magidala kachola
kudipanga, kavika idibwe dikalile hamulomo wa idipanga
disegezigwa.
2 Kakimbila kachola ha Simoni Petulo na ha ija
imwanahina iyagwe ayo Yesu yamnogele na kuwalongela,
"Wamsegeza Mndewa haja hadipanga, na hatukutangile
kuwamwikile!"
3 Abaho, Petulo na ija imwanahina iyagwe wachola kudi-
panga.
4 Wose wabili wakimbila, ila ija imwanahina iyagwe
kakimbila ng'hani kum'banza Petulo na kumulongola ku-
vika kudipanga.
5 Kainamila na kusungulila mgati, kayona isanda, ila
hengile mgati.
6 Simoni Petulo yakalile kuchugu chake, kavika na kengila
dimwe kwa dimwe mdipanga. Kavona ivitambala va isanda
viwasile haja,
7 vivija na ikitambala kikalile kizingilizwe mdipala da
Yesu. Hakikalile hamoja na isanda ila kikunzigwa na kiinega
kutali na isanda.
8 Abaho, ija imwanahina iyagwe yavikile haichanduso
kudipanga na heyo kengila mgati, kalola na kutogola.
9 Wakala hawanazimanya Zinyandiko Zing'alile zilonga
kamba kolondigwa yazuke kulawa mkudanganhika.
10 Abaho, waja iwanahina wabweleganya mkae zao.

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala
(Mat. 28:9-10; Mlk. 16:9-11)

11 Maliamu kema hanze ya idipanga yolila. Kuno yang'hali
yolila, kainamila kalola mgati mwa idipanga,
12 na kawona wasenga wabili wa Mulungu wa kuulanga
wavalile miguo mizelu, wakala haja halukalile lukuli lwa
Yesu, imwe kuna iditwi na imwe kuna gamagulu.
13 Wamuuza, "Gweye mtwanzi, habali ulila?"
Kedika, yolonga, "Wamsegeza Mndewa wangu, na siku-
tangile kuwamwikile!"
14 Abaho, kahinduka, kamona Yesu yemile bahaja, ila
havimanyile kamba kakala Yesu.
15 Yesu kamuuza, "Gweye mtwanzi, habali ulila? Yalihi
yuumzahila?"

---

* **20:1** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

Kuno yokwagiza kakala msang'hanika wa haja ihanhu ha kuhumulila, avo kamulongela, “Mndewa, kamba gweye iyo umsegeze, nongela kwahi kuumwikile nichole nikamsole.”

16 Yesu kamulongela, “Maliamu!”

Kamuhindukila na kulonga Mkieblania, “Labboni!” Nhegulo yake, “Mkulufunzi.”

17 Yesu kamulongela, “Sambiuninanahile kwavija sinachola uchana ha Tata. Ila genda ha wanahina zangu uwalongele kamba nie nobweleganya ha Tataangu na Tata wenu, Mulungu wangu na Mulungu wenu.”

18 Avo Maliamu wa kiwambo cha Magidala kachola kuwalongela wanahina kamba kamona Mndewa, na kuwalongela gaja gose gayamulongele.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

19 Ikala ichungulo ya zua da mwanduso wa wiki,† na wanahina wakala waiting'hane hamoja na kuno nyivi za ing'anda zikala zihindigwe, kwavija wakala wowadumba wakulu wa Wayahudi. Abaho, Yesu keza na kwima hamoja na hewo, kalonga, “Tindiwalo diwe hamoja namwe.”

20 Viyeshile kulonga gano, kawalagusila makono gake na lubavu lwake. Waja iwanahina wakala wamemile ndeng'helelo viwamonile Mndewa.

21 Yesu kawalongela kabili, “Tindiwalo diwe hamoja namwe. Kamba vija Tata viyanhumile nie, avo na nie nowatuma.”

22 Abaho, kawahuzila na mhumuzi yake, kawalongela, “Bokeleni Loho wa Mulungu.

23 Kamba muhavigela kumgongo vilozo va wanhu, vogeligwa kumgongo. Na kamba hamuvigelile kumgongo, havigeligwa kumgongo.”

Yesu na Tomaso

24 Imwe wa waja wanahina longo dimwe na wabili yokemigwa Tomaso, twaga diyagwe Ubasa, kakala haduhu viyezile Yesu.

25 Avo waja iwanahina wayagwe wamulongela, “Tumona Mndewa!”

Tomaso kawalongela, “Kamba sonile ng'hovu za misumali mmakono gake na kwika kidole changu mzing'hovu zake na mkono wangu mulubavu lwake, sitogola kamba kazuka!”

26 Vigabitile mazua saba wanahina zake waiting'hana kabili mng'anda, na Tomaso kakala baho. Nyivi zikala zihindigwe, ila Yesu keza na kwima na hewo, kalonga, “Tindiwalo diwe hamoja namwe.”

† **20:19** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

27 Abaho, kamulongela Tomaso, “Ika kidole chako na
ugalole makono gangu, abaho, golosa mkono wako uwike
mulubavu lwangu. Sambiudungwedungwe mmoyo, ila
utogole.”
28 Tomaso kamulongela, “Mndewa wangu na Mulungu
wangu.”
29 Yesu kamulongela, “Gweye kutogola kamba nizuka
kwavija kunyona. Wamota ng'hani awo wondawatogole bila
kunyona.”

Kilamso cha Kwandika Kitabu Kino
30 Mizonza yaatendile Yesu hameso ga wanahina zake
ilekile kwandikigwa mkitabu kino ikala bwando.
31 Ila gano gandikigwa giladi mtogole kamba Yesu iyo
Kilisto, Mwana wa Mulungu, na mkutogola gano muupate
ugima mtwaga jake.

21

Yesu Kowalawilila Wanahina Saba
1 Abaho, Yesu kawalawilila wanahina zake mwanza
uyagwe Kudilamba da Tibelia. Vino vivo viyawalawilile.
2 Simoni Petulo, na Tomaso yakemigwe Ubasa, na
Natanieli ayo yakalile yolawa Kana ako Galilaya, na wana
wa Zebedayo, na wanahina wayagwe wabili wa Yesu wakala
hamoja.
3 Simoni Petulo kawalongela wayage, “Nie nochola kuloa
somba.”
Wamulongela, “Na tweye tokwiza.” Avo walawa wachola
kwingila mngalawa, ila ikilo ija hawapatile kinhu.
4 Imitondo ng'hani, Yesu kema mulugigo lwa igamazi, ila
wanahina zake hawamtangile kamba kakala heyo.
5 Kawauza, “wambwiga zangu, muna somba?”
Walonga, “Twabule.”
6 Kawalongela, “Tandeni nhando yenu ng'ambu ya uku-
lume ya ingalawa, na mokonza.” Avo waitanda inhando
na hawadahile kuikwega waibweze mngalawa, kwavija
wawonza somba bwando.
7 Ija imwanahina Yesu iyamnogele kamulongela Petulo,
“Kumbe Mndewa!” Petulo viyahulike kumbe Mndewa,
kaizinga mkigudi kivalo chake cha kuigubika, na kuzumha
mmazi, kwavija kakala yavulile vivalo vake.
8 Wanahina wayagwe weza kuingalawa na kuikwekwesa
inhando imemile somba, kwavija hawakalile kutali kulawa
muisi inyalile, ikala kamba meta mia.
9 Viwavikile muisi inyalile, wona moto wa misizi, uchana
yake kukala somba na mkate.

10 Abaho, Yesu kawalongela, “Ngalileni somba kidogo
wumonzile sambisambi.”
11 Simoni Petulo kachola mngalawa na kuibululila kun-
yalile inhando imemile somba wakulu mia imwe na mal-
ongo matano na wadatu. Wakala somba bwando hata avo
inhando haidegeke.
12 Yesu kawalongela, “Izoni mje.” Haduhu hata
mwanahina imwe yagezile kumuuza, “Gweye iyo yalihi?”
kwavija wavitanga kamba kakala Mndewa.
13 Avo Yesu kachola kasola umkate na kuwagwelela,
abaho, katenda vivija na isomba.
14 Uno ukala mwanza wa ikadatu Yesu kuwalawilila
wanahina zake songela hayazukile.

Yesu na Petulo

15 Viweshile kuja, Yesu kamulongela Simoni Petulo, “Si-
moni, mwana wa Yohana, koninogela nie kubanza wano
wayagwe viwoninogela?”
Kamwidika, “Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba
nokunogela.”
Yesu kamulongela, “Wagwelele mandia ng'hondolo
zangu.”
16 Yesu kamulongela mwanza wa ikabili, “Simoni, mwana
wa Yohana, koninogela nie?”
Kamwidika, “Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba nie
nokunogela.”
Yesu kamulongela, “Imiliza ng'hondolo zangu.”
17 Yesu kalonga mwanza wa ikadatu, “Simoni, mwana wa
Yohana, koninogela?”
Petulo kona giogio avija Yesu viyamuuzile mwanza wa
ikadatu, “Koninogela?” Avo kamulongela Yesu, “Mndewa,
gweye kugamanya gose. Na kuvimanya kamba nokuno-
gela!”
Yesu kamulongela, “Wagwelele mandia ng'hondolo zangu.
18 Nokulongela ikweli, vuukalile mmhale, kukala uki-
ifunga mkwiji na kuchola kokose kuulondile kuchola. Ila
uhalala, kogogolosa makono gako na munhu iyagwe koku-
funga na kukusola yakugale hanhu hukulondile kuchola.”
19 Mkulonga gano, Yesu kalagusa ifa ilihi Petulo yondayafe
na yondaimgalile yenzi Mulungu. Abaho, kamulongela,
“Nikweleleze.”

Yesu na Wanahina Zake

20 Petulo kahinduka kuchugu kamona ija imwanahina
Yesu iyamnogele kowakweleleza. Ino iyo munhu ija yakalile
behi na Yesu viwakalile woja mkate wa ugima na iyo
yalongile, “Mndewa, yalihi yondayakuhonze?”

21 Petulo viyamuwene, kamuuza Yesu, “Mndewa, vilihi na
ino?”
22 Yesu kamwidika, “Kamba nihalonda yakale mbaka
niheza, ikudwanzaze? Nikweleleze!”
23 Avo mbuli zenela mwa wanahina wa Yesu kamba
mwanahina ino hadanganhika. Ila Yesu halongile vija
kamba hadanganhika, ila kalonga, “Kamba nihalonda
yakale mbaka niheza, ikudwanzaze?”
24 Heyo iyo ija imwanahina yazilongile mbuli zino, na
vivija iyo yazandike, na tuvimanya kamba gaja gayalongile
kalonga kweli.

Kimambukizilo
25 Na kuna mbuli bwando ziyagwe zayatendile Yesu.
Kamba zose zihandikwe, nokwagiza kamba ulumwengu
wose sambiudahe kuvipapa ivitabu vandikigwe.

SANG'HANO ZA WATUMIGWA WA KILISTO
ULONGOZI

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho kitabu kisimulila vija wanhu wamtogole Kilisto viwasongile na vija viwenele kulawa Yelusalemu mbaka Yudea, Samalia, na isi za kutali, kamba vija Yesu viyawalongele wanahina zake kipigiti hanasoligwa uchana kuulanga (1:8). Kitabu kino chandikigwa na Luka, ayo vivija yandike kitabu cha Usenga Unogile wa Luka. Heyo kakala mganga wa usipitali na kakala m'bala mkwandika mbuli vinogile. Vitabu vose vibili viyandike kamwandikila "Teofilo" ayo yakalile Mgiliki, kija cha Usenga Unogile wa Luka na kija cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto. Ila siku vitabu vino vivija vikala sama ya wanhu wamtogole Kilisto, wose, Wagiliki na Wayahudi (1:1).

Siku kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chandikigwa hagatigati ya milao ya 60-64 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, kwavija kitabu kino kimambukizwa kipigiti Paulo hanalawa mkifungo. Luka vivija kakala yokiilongoza na mtumigwa wa Kilisto Paulo na siku kandika kitabu kino mdiwambo da Antiokia. Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho mgendelelo wa kitabu cha Usenga Unogile wa Luka, na kisongela haja Yesu viyasoligwe uchana kuulanga. Kilamso cha Luka kwandika kitabu kino kikala kilingile na kija kili mkitabu chake cha Usenga Unogile. Kamulonda Teofilo na wanhu wose wamtogole Kilisto kutogola gaja gawafundizigwe, avo kandika vinogile mbuli ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile mgima na vija Ukilisto viwenele.

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chotulagusila avija wanhu wamtogole Kilisto wa umwaka viwakalile na vija viwakalile womtamanila Yesu. Vija watumigwa wa Kilisto viwakalile wokala wotulagusila tweye vija vitulondigwa kumtamanila Loho wa Mulungu muisang'hano ya kweneza Usenga Unogile mwa wanhu wayagwe.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Loho wa Mulungu kowahumulukila wanahina, na wanhu wamtogole Kilisto wosonga kongezeka (*1:1—8:1*).
2. Wanhu wamtogole Kilisto wogazigwa na kusonga kwenela kutali ya idiwambo da Yelusalemu (*8:2—12:23*).

3. Paulo kochola mwanza wake wa ichanduso kweneza Usenga Unogile (*12:24—14:28*).
4. Kitala kikulu choiting'hana Yelusalemu kulamula cha kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto (*15:1-35*).
5. Paulo kochola mwanza wake wa ikabili kweneza Usenga Unogile (*15:36—18:22*).
6. Paulo kochola mwanza wake wa ikadatu kweneza Usenga Unogile (*18:23—20:38*).
7. Paulo kogogigwa ako kudiwambo da Yelusalemu (*21—26*).
8. Hakimambukizo, kogaligwa kudiwambo da Loma (*27—28*).

1 Mkulu Teofilo, muna ikitabu changu cha ichanduso,
nyandika mbuli zose ziyatendile Yesu na kufundiza songela
2 mwanduso wa sang'hano yake
mbaka zua dija diyasoligwe kuchola kuulanga, viyeshile
kulava malagizo kubitila Loho wa Mulungu ha iwatumigwa
iyawasagule.
3 Mkipigiti cha mazua malongo mane songela viyadangan-
hike, Yesu kawalawilila watumigwa zake mianza bwando
giladi yawatende watogole kamba kakala mgima. Wamona,
na heyo kawalongela mbuli za Undewa wa Mulungu.
4 Na viyaiting'hane nao, kawalagiza yolonga vino, "Sam-
bimsegele Yelusalemu, ila beteni ija inhunza iniwalongele,
nhunza iyekile kilagano Tataangu.
5 Yohana kabatiza na mazi, ila mazua madodo hamwande,
mweye mobatizigwa na Loho wa Mulungu."

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Mlk. 16:19-20; Luk. 24:50-53)

6 Watumigwa wa Kilisto viwaiting'hane hamoja, wamuuza
Yesu, "Mndewa, kino kicho kipigiti chondauwabwezele un-
dewa Waislaeli?"
7 Ila Yesu kawalongela, "Kipigiti na msimu wa mbuli hizo
va mmakono ga Tataangu. Mweye, sio sang'hano yenu
kukitanga kipigiti na msimu wa mbuli hizo vondazilawilile.
8 Ila Loho wa Mulungu vondayawezile, mobokela mhiko,
na mowapetela wanhu mbuli zangu zimziwene mkiwambo
cha Yelusalemu, muisi yose ya Yudea na Samalia, na hata
hakimambukizo cha ulumwengu."
9 Viyamambukize kulonga avo, kasoligwa uchana kuu-
langa, na wose wamulola mbaka mawingu vigamfisile.
10 Viwakalile wang'hali wolola kuulanga kipigiti Yesu
viyakalile yochola, wedukila wanhu wabili wavalile vivalo
vizelu wema behi na hewo.

11 Walonga, “Mweye wanhu wa Galilaya, habali mwimile hano na kulola kuulanga? Yesu ino yasoligwe kulawa hamwenu kuchola kuulanga, kobweleganya mwanza uyagwe kamba vivija vimmuwene yochola kuulanga.”

Matia Kosaguligwa Kusola Hanhu ha Yuda
(Mat. 27:3-10)

12 Abaho, watumigwa wa Kilisto wabwela Yelusalemu kulawa Hakigongo cha Mizaituni, kukalile na utali wa kilometa imwe kulawa mkiwambo hicho.
13 Viwavikile mkiwambo, wengila mdigati da uchana, kuwakalile wokala Petulo, Yohana, Yakobo, Endelea, Filipo, Tomaso, Batolomayo, Matayo, Yakobo mwana wa Alufayo, Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza isi ya Islaeli, na Yuda mwana wa Yakobo.
14 Wano wose wakala wogendelela kuiting'hana hamoja kutambika, hamoja na watwanzi wayagwe, na Maliamu mamaake Yesu, na ndugu zake Yesu.
15 Mazua madodo hamwande, Petulo kema ha wanhu wamtogole Kilisto wakalile waiting'hane, dale jose dikala wanhu mia na malongo mabili,
16 kalonga, “Ndugu zangu, Nyandiko Zing'alile zilongigwe umwaka na Loho wa Mulungu kubitila mulomo wa Daudi zimulonga Yuda, yawalongoze awo wamgogile Yesu, zolondigwa zivikile.
17 Yuda kakala mmwanza wetu, kwavija kasaguligwa yasang'hanike msang'hano ino.”
18 Kagula mgunda kulawa mzihela ziyapatile mzisang'hano zake zihile, kagwa hasi, katulika, na utumbo wake ukutuka hanze.
19 Wanhu wose wa Yelusalemu waihulika mbuli hiyo, avo muulonzi wa kumwao waukema mgunda uwo Akelidama, nhegulo yake “Mgunda wa Mulopa.”
20 Petulo kagendelela kulonga, “Kwavija yandikigwa muna ikitabu cha Zabuli,
‘Ng'anda yake ikale bila kinhu,
na mgati yake sambiyakale munhu yoyose.’*
Vivija yandikigwa,
‘Munhu iyagwe yasole hanhu ha sang'hano yake.’†
21 “Avo kolondigwa yasaguligwe munhu imwe kulawa mmwanza wa wanhu wakalile hamoja na tweye mkipigiti chose vitukalile na Mndewa Yesu,
22 songela Yesu viyabatizigwe na Yohana, mbaka zua dija Yesu viyasoligwe kulawa kumwetu kuchola uchana

* **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:25. † **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 109:8.

kuulanga. Na munhu imwe mdidale jao kowa msindila wa mzuso wake hamoja na tweye."

23 Avo wasagula matwaga ga wanhu wabili, Usufu, yakemigwe Balisaba yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Yusto, na Matia.

24 Abaho, watambika, walonga, "Mndewa, gweye koitanga mioyo ya wanhu wose, avo tulagusile yalihi muna iwanhu wano wabili yuumsagule

25 giladi yasole sang'hano ino ya kitumigwa ayo iyailekile Yuda na kunhu kuyailumbile nako."

26 Na viwasagule, kula imulagalila Matia, avo na heyo kongezigwa muna ididale da watumigwa wa Kilisto longo dimwe na imwe.

2

Kwiza kwa Loho wa Mulungu

1 Vidivikile zua da Pentekoste, wanhu wose wamtogole Kilisto wakala waiting'hane hanhu hamwe.

2 Baho kiza kidinhilo kulawa kuulanga kilingile na m'bumo wa kukuzumbi, na kumemeza ng'anda yose iwakalile wakalile.

3 Abaho, wona vinhu vilingile kamba ndimi za moto ziigolile na kukala hachana ya kila munhu yakalile haja.

4 Wose wamemezwa Loho wa Mulungu,* wasonga kulonga lonzi za wanhu wayagwe kamba Loho viyawadahize kulonga.

5 Na ako Yelusalemu kukala na Wayahudi wakalile womtogola Mulungu, wakalile wolawa muisi zose za ulumwengu.

6 Viwahulike mbuli zino, dale kulu da wanhu diiting'hana. Wose wakanganya, kwavija kila munhu kawahulika wolonga muulonzi wake mwenyego.

7 Wakanganya ng'hani na kulonga, "Wanhu wose wano wolonga si wanhu wa Galilaya?

8 Avo, vilihi tweye kila munhu mmwanza wetu kowahulika wolonga muulonzi wake mwenyego?

9 Wayagwe wenekae wa Palitia, Media, na Elamu, na wayagwe wenekae wa Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, na wayagwe wolawa Ponto na Asia,

10 Fligia na Pamfilia, Misili na ng'ambu za Libia behi na Kilene, na wahenza wayagwe kulawa mdiwambo da Loma,

11 na Wayahudi wose na waja waitogole dini ya Kiyahudi, na wayagwe wanhu kulawa Kilete na Alabu. Na tweye

* **2:4** ***Wamemezwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *wagweleligwa Loho wa Mulungu.*

towahulika vowolonga sang'hano ng'hulu ziyatendile Mulungu muulonzi wetu wenyego!"
12 Wose wakanganya na kwazanywa, wakiiuza, "Mbuli ino nhegulo yake choni?"
13 Ila wanhu wayagwe wawaponeza wolonga, "Wanhu wano wakoligwa!"

Usenga wa Petulo mwa Wanhu

14 Baho Petulo kema hamoja na watumigwa wa Kilisto longo dimwe na imwe, kenula dizwi kalonga, "Wayahudi wayangu na wanhu wose mkala Yelusalemu, tegelezeni goya, giladi muitange mbuli ino.
15 Wanhu wano hawakoligwe kamba vimgelegeza mweye, kwavija sambi saa ndatu imitondo.
16 Ila, mbuli ino iyo ilongigwe na muhokozi Yoeli,
17 'Mulungu kalonga, muna gamazua ga kimambukizo,
kila munhu nomwitila Loho wangu.
Wanenu wa kimbigalo na wa kitwanzi wohokola,
wasongolo zenu wokona nzozi,
na wavyele zenu wolota.
18 Ona, vivija na watumigwa zangu wose, wakimbigalo na wakitwanzi,
nowetila Loho wangu mmazua higo,
na hewo wohokola.
19 Notenda mizonza uchana kuulanga,
na vilaguso hasi muisi,
kowa na mulopa, moto, na yosi kulu.
20 Zua dogaluka kuwa ziza,
na mulenge wowa mdung'hu kamba mulopa,
kipigiti hadinalawila zua dija kulu dili na yenzi da kwiza kwa Mndewa.
21 Abaho, munhu yoyose yondayatambike mtwaga da Mndewa, kokomboligwa.'†
22 "Mweye wanhu wa Islaeli, tegelezeni mbuli zino. Yesu wa Nazaleti iyo munhu yakalile na udaho wa kiungu ugubuligwe kumwenu na mizonza, mbuli za mkanganyo, na vilaguso viyatendile Mulungu kumwenu kubitila heyo, kamba vumtanga.
23 Munhu ino kalavigwa kamba viyalondile Mulungu na viyatangile songela mwaka, na mweye mumkoma mkuwalekela wanhu wehile wamuwambe mumsalaba.
24 Ila Mulungu kamzusa, kamkombola kulawa muna gamasungu ga kudanganhika, kwavija havidahike ifa imgoge.
25 Kwavija Daudi kalonga yomulonga heyo,

† **2:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:28-32.

‘Nimona Mndewa haulongozi wangu mazua gose,
kwavija kokala ng'ambu ya mkono wangu wa ukulume
giladi sambinigudemezwe.
26 Avo, moyo wangu wodeng'helela,
na lulimi lwangu lotoa lukenze lwa ndeng'ha.
Na lukuli lwangu lose
lokala mditamanilo,
27 kwavija huileka loho yangu kuzimu,
na humuleka Munhu wako Yang'alile yole mdipanga.
28 Kundagusila nzila za ugima,
konitenda nideng'he mkukala hamoja na nie.’‡
29 “Ndugu zangu Waislaeli, ndekeni niwalongele bila kudumba mbuli zimpatile tata wetu Daudi. Heyo kadanganhika na kuzikigwa, na panga jake da bahano kumwetu mbaka lelo.§
30 Ila kwavija Daudi kakala muhokozi, kavitanga kamba Mulungu kamduilila kamba munhu imwe kulawa mulukolo lwake Daudi komwika mkigoda chake cha undewa.
31 Daudi kagatanga gaja gose Mulungu gayalondile kutenda, avo kalonga mbuli ya kuzuka kwa Kilisto,
‘Halekigwe kuzimu,
na lukuli lwake halolile mdipanga.’
32 Yesu ino kazusigwa na Mulungu, na tweye tose tukala wasindila wa mbuli ino.
33 Kenuligwa uchana na kwikigwa mkono wa ukulume wa Mulungu, na kum'bokela Loho wa Mulungu yalalikigwe na Tata, na kutwitila gano gomgona na kugahulika.
34 Kwavija Daudi hakwelile kuulanga, ila kalonga,
‘Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
“Kala kumkono wangu wa ukulume
35 mbaka vondaniweke wadumuka zako wawe kamba kigoda cha kwikila magulu gako.” ’*
36 “Wanhu wose wa Islaeli wolondigwa kuvitanga kamba Yesu ino immuwambile mumsalaba, Mulungu kamtenda kamba Mndewa na Kilisto!”
37 Abaho, wanhu viwahulike vino, wahomigwa mmioyo yao, wamuuza Petulo na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe, “Ndugu zetu, tutende choni?”
38 Petulo kawalongela, “Kila munhu mmwanza wenu yaleke vilozo vake na kubatizigwa mditwaga da Yesu Kilisto giladi msegezeligwe vilozo venu, na kubokela nhunza ya Loho wa Mulungu.

---

‡ **2:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:8-11. § **2:29** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Luka viyandike lupwilili luno.* * **2:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1.

39 Kwavija kilagano kino kiza sama yenu mweye, na sama
ya wanenu, na sama ya wanhu wose wokala kutali, nhegulo
yake sama ya kila munhu yakemigwe na Mndewa Mulungu
wetu."
40 Petulo kawalongela mbuli ziyagwe bwando na kuwag-
ong'ondeza, yolonga, "Ikomboleni kulawa muna inhaguso
yondaize ya wanhu wa mulelo uno wihile!"
41 Wanhu wautogole usenga wake wabatizigwa, na zua
dija wongezeka kamba wanhu alufu ndatu.
42 Kipigiti chose wakala wobokela mafundo kulawa ha
watumigwa wa Kilisto, wakala hamoja, waumogola mkate,
na kutambika.

Ugima wa Wanhu Wamtogole Kilisto

43 Mizonza na mbuli bwando za mkanganyo zitendigwa
kubitila watumigwa wa Kilisto, na wanhu wose wona bwem-
bwe.
44 Wanhu wose wamtogole Kilisto wagendelela kukala
hamoja na kuigolela vinhu vao.
45 Wakala woguza mali na vinhu vao, abaho, wamgolela
hela munhu yoyose yakalile bule kinhu.
46 Mazua gose wagendelela kuiting'hana hamoja muna
Ing'anda ya Mulungu, na kipigiti cha kumogola mkate,
waiting'hana mzikae zao na waja mandia mkudeng'ha na
mioyo ing'alile.
47 Wamuyenzi Mulungu, na kunogelwa na wanhu wose.
Mazua gose Mndewa kongeza mheta ya ididale da wanhu
wakalile wokomboligwa.

3

Mbetembete Kohonyigwa

1 Zua dimwe, saa tisa ichungulo, mkipigiti cha kutambika,
Petulo na Yohana wakala wochola Kuing'anda ya Mulungu.
2 Na kukala na munhu imwe yakalile mbetembete songela
viyavumbuke. Munhu iyo kakala yopapigwa na wanhu
mazua gose na kwikigwa hana ulwivi lwa Ing'anda ya
Mulungu lukemigwe "Lwivi Lunogile," giladi yapule hela ha
wanhu wakalile wokwingila Muing'anda ya Mulungu.
3 Viyawawene Petulo na Yohana wokwingila muna
Ing'anda ya Mulungu, kawapula wamgwelele kinhu cho-
chose.
4 Petulo kamulola ng'hani na Yohana katenda vivija,
abaho, Petulo kamulongela, "Tulole tweye!"
5 Avo kawalola, kuno yotamanila kupata kinhu kulawa
kumwao.

6 Ila Petulo kamulongela, “Nie nabule feza ama zahabu,
ila nokugwaa kija nilinacho. Mtwaga da Yesu Kilisto wa
Nazaleti, wime utembele!”
7 Abaho, kamgoga na mkono wake wa ukulume, kamwin-
ula. Na bahaja magulu na ng'ongo zake zigangamala.
8 Kazumhazumha na magulu gake na kasonga kutembela.
Abaho, kengila muna Ing'anda ya Mulungu hamoja na
hewo, kuno yotembela na kuzumhazumha na kumuyenzi
Mulungu.
9 Wanhu wose viwamuwene yotembela na kumuyenzi
Mulungu,
10 wamtanga kamba munhu ija iyo yakalile yopula behi
na Ulwivi Lunogile lwa Ing'anda ya Mulungu, wakanganya
ng'hani na wazanywa na gaja gamulawilile.

Usenga wa Petulo Kuing'anda ya Mulungu

11 Munhu ija viyakalile yowananahila Petulo na Yohana,
wanhu wose wakimbila na kuilundiza hanhu hakemigwe
“Lubuga lwa Selemani,” na kukanganya ng'hani.
12 Petulo viyagawene gano, kawalongela, “Mweye Wais-
laeli, habali mkanganya mbuli ino? Habali mtulola ng'hani
tweye kamba vija udaho wetu wenyego ama sang'hano zetu
zinogile zizo zimtendile munhu ino yatembele?
13 Mulungu wa wahenga zetu Ablaham, Isaka, na Yakobo
kamuyenzi mtumigwa wake Yesu. Ila mweye mumgela
mmakono ga wanhu wali na udaho, na mmulema hameso
ga Pilato, hata haja Pilato viyalondile kumulekesa.
14 Mweye mmulema Munhu Yang'alile na Yalibule Uzen-
zeleganye, na mulonda mulekeseligwe munhu iyagwe
yakalile yokoma wanhu.
15 Mumkoma ija yakalile chanduso cha ugima, ila Mu-
lungu kamzusa kulawa mkudanganhika, na tweye twa
wasindila wa mbuli ino.
16 Munhu ino yummona na kumtanga, katendigwa kuwa
mgima na nhamanila ili mtwaga da Yesu. Nhamanila ili
mditwaga da Yesu iyo imuhonyile kamba vummona.
17 “Sambi, ndugu zangu, nivitanga kamba mweye mtenda
ubozi uno, kamba viwatendile wakulu zenu.
18 Ila vino Mulungu vivo viyagavikize gaja gayahokole
kubitila wahokozi zake wose, yolonga kamba Kilisto wake
kokwiza kugaya.
19 Avo, lekeni vilozo venu, mumgalukile Mulungu, giladi
vilozo venu visegezigwe,
20 giladi kize kipigiti cha kuhumula kulawa ha Mndewa,
na kuwagalila Kilisto iyawasagulile yokemigwa Yesu.

21 Heyo kolondigwa yasigale kuulanga mbaka vondakivike
kipigiti cha vinhu vose kutendigwa kuwa vinhu va sambi,
kamba Mulungu viyalongile umwaka kubitila wahokozi
zake wang'alile.
22 Kwavija Musa kalonga, 'Mndewa Mulungu wenu
kowenulila muhokozi kamba nie, kulawa imwe wa wanhu
zenu wenyego. Molondigwa kutegeleza kinhu chochose
chondayawalongele.
23 Munhu yoyose yondayaleme kumtegeleza muhokozi
hiyo kobaguligwa kulawa mwa wanhu zake mwenyego na
kubanangigwa.'*
24 Na wahokozi wose, songela Samweli mbaka waja wezile
kuchugu chake, wazihokola mbuli zilawilila mmazua gano.
25 Mweye mwa wana wa wahokozi waja na mgeligwa
mdilagano dija Mulungu diyailagane na wahenga zenu,
kamba viyamulongele Ablaham, 'Kubitila mulelo wako,
wanhu wose wali muisi womotezwa.'†
26 Avo, Mulungu viyamzusile mtumigwa wake, tanhu kam-
gala kumwenu, giladi yawamoteze mkuwatenda mweye
muleke mbuli zenu zihile."

4

Petulo na Yohana Wogaligwa Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

1 Petulo na Yohana viwakalile wang'hali wolonga na
wanhu, wakulu wa nhambiko na mkulu wa wemilizi wa
Ing'anda ya Mulungu hamoja na *Masadukayo wayagwe
wavika.
2 Wagevuzika ng'hani kwavija Petulo na Yohana wakala
wowafundiza wanhu kamba Yesu kazuka, kinhu kilagusa
kamba wanhu wadanganhike wozuka kulawa mkudangan-
hika.
3 Avo wawagoga Petulo na Yohana, na kwavija ikala
ichungulo, wawagela mkifungo mbaka imitondo iyagwe.
4 Ila wanhu bwando wauhulike usenga uja wamtogola
Mulungu, na mheta ya wambigalo yongezeka wavika wanhu
alufu tano.
5 Zua diyagwe wakulu wa Wayahudi, wavyele, na wafun-
diza Malagizo ga Musa waiting'hana Yelusalemu.
6 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yokemigwa Anasi
kakala haja, na Kayafa, na Yohana, na Alekizanda, na wanhu

---

* **3:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15, 18-19. † **3:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:18; 26:4. * **4:1** ***Masadukayo*** wakala wanhu walemile kutogola kamba kuna kuzuka kwa wanhu wadanganhike.

wayagwe wakalile wa mulango wa Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko.
7 Wawasola Petulo na Yohana waweka haulongozi wao,
wasonga kuwauza, “Mweye mtenda mbuli zino na mhiko
zilihi na mditwaga da munhu yalihi?”
8 Petulo, kuno yamemile Loho wa Mulungu, kawedika,
“Mweye wakulu na wavyele wa Islaeli!
9 Kamba tuhauzigwa lelo mmbuli ija inogile yaaten-
deligwe munhu ija yakalile mbetembete na vija viyaho-
nyigwe,
10 na vitangike kumwenu mweye na wanhu wose wa
Islaeli kamba munhu ino yemile haulongozi wenu kuno
yali mgima, kahonyigwa na mhiko za twaga da Yesu
Kilisto wa Nazaleti immuwambile mumsalaba, ayo Mulungu
iyamzusile kulawa mwa wanhu wadanganhike.
11 Yesu hiyo yolongigwa muna Zinyandiko Zing'alile,
‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza
mabwe gose.’†
12 Ukombola haulawa ha munhu yoyose iyagwe, kwavija
haduhu twaga diyagwe muisi yose wagweleligwe wanhu
giladi tukomboligwe kubitila twaga hijo.”
13 Wakulu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi vi-
wawawene Petulo na Yohana wolonga bila kudumba na
kuno hawasomile na hawakalile na ubala wowose, wakan-
ganya ng'hani, na kuvitanga kamba wakala hamoja na Yesu.
14 Ila viwamuwene ija imunhu yahonyigwe kema hamoja
na hewo, wakala wabule da kulonga.
15 Avo, wawalongela walawe hanze ya Ikitala Kikulu
cha Isi ya Wayahudi, na hewo wasigala weiyeka wasonga
kuilongela wenyego.
16 Wakiiuza, “Tuwatende choni wanhu wano? Kwavija kila
munhu yokala Yelusalemu kovitanga kamba mzonza uno
wa kukanganya utendeka, na tweye hatudaha kuibela mbuli
ino.
17 Ila, giladi mbuli ino sambiyenele ng'hani mwa wanhu,
tuwagomese sambiwalonge na munhu yoyose mditwaga
dino.”
18 Avo wawakema mng'anda mwanza uyagwe,
wawazuma sambiwalonge ama kufundiza mditwaga da
Yesu.
19 Ila Petulo na Yohana wawedika, “Lamuleni mwemwe
wenyego kamba kilihi kinogile hameso ga Mulungu, kamba
kuwategeleza mweye ama kumtegeleza Mulungu?

† **4:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22.

20 Kwavija tweye hatudaha kuleka kulonga mbuli zija zituziwene na kuzihulika."
21 Viwamambukize kuwalongela mbuli za kuwadumbiza, wawalekesa wachole. Hawayonile mbuli ya kuwasunila kwavija wanhu wose wakala womuyenzi Mulungu sama ya mbuli ija ilawilile.
22 Na munhu ija yahonyigwe kakala mkulu wa milao kubanza malongo mane.

Wanhu Wamtogole Kilisto Womtambikila Mulungu Yawagangamize
23 Viwalekesigwe, Petulo na Yohana wabwela ha wanhu zao, wawasimulila mbuli zose ziwalongeligwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele.
24 Na hewo viwahulike mbuli hiyo, wailumba mkumtambikila Mulungu, walonga, "Mndewa, gweye iyo ulumbile isi, ulanga, bahali, na vinhu vose vili mgati mwao.
25 Kulonga na Loho wa Mulungu kubitila mulomo wa muhenga wetu Daudi mtumigwa wako,
'Habali Wamhazi wagevuzika?
Habali wanhu wokwika mizundo ya bule?
26 Wandewa wa muisi waitanda na ng'hondo,
na wakulu waiting'hana hamoja
giladi wamuleme Mndewa na Kilisto wake.'‡
27 Kwavija Helode Antipa§ na Pontio Pilato waiting'hana na Wamhazi hamoja na Waislaeli mkiwambo kino wouzahila ugima wa Mtumigwa wako Yang'alile Yesu, yuumsagule.
28 Watenda gaja gaulamule na mhiko na moyo wako umwaka, kamba golondigwa galawilile.
29 Avo, Mndewa, zilole mbuli zao zigela bwembwe, uwatende watumigwa zako wazipete mbuli zako bila kudumba.
30 Golosa mkono wako uwahonye wanhu, na utende mizonza, vilaguso, na mikanganyo mditwaga da Mtumigwa wako Yang'alile Yesu."
31 Viwamambukize kutambika, hanhu haja hawakalile waiting'hane hatigisika, na wose wamemezigwa Loho wa Mulungu.* Wose wasonga kuzipeta mbuli za Mulungu bila kudumba.

Wanhu Wamtogole Kilisto Wosanga Vinhu Vao
32 Wanhu wose wamtogole Kilisto wakala na moyo umwe na loho imwe. Hakukalile na munhu yalongile kamba kinhu

‡ **4:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:1-2. § **4:27** ***Helode Antipa*** katawala isi ya Galilaya na kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu. * **4:31** ***Wamemezigwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *wagweleligwa Loho wa Mulungu.*

chochose yali nacho kamba kinhu chake mwenyego, ila wanhu wose waigolela vinhu viwakalile navo.

33 Watumigwa wa Kilisto wawapetela wanhu mmhiko ng'hulu mbuli ya kuzuka kwa Mndewa Yesu, na Mulungu kawamoteza motelo bwando.

34 Hakukalile na munhu yoyose hana ididale jao yakalile bule kinhu. Kwavija wanhu wose wakalile na migunda ama ng'anda waviguza, abaho, wagala zihela ziwapatile,

35 na kuwagwelela watumigwa wa Kilisto, abaho, waigolela kila munhu kamba viyalondigwe kupata.

36 Kukala na Mulawi imwe, mwenekae wa Sipulo, twaga jake Usufu, ayo watumigwa wa Kilisto wamkemile Banaba, nhegulo yake, "Munhu yowasegezela wanhu giogio."

37 Na heyo kakala na mgunda wake, kauguza, abaho, kazisola zihela na kuwagwelela watumigwa wa Kilisto.

5

Anania na Safila

1 Kukala na munhu imwe yakemigwe Anania, hamwe na mtwanzi wake Safila, na hewo vivija waguza mgunda.

2 Kuno mtwanzi wake yovitanga, Anania kabagula hela ziyagwe kazifisa, abaho, zisigale kawagwelela watumigwa wa Kilisto.

3 Abaho, Petulo kamulongela, "Anania, habali umulekile Mwenembago yawingile moyo wako, na kum'vwizila Loho wa Mulungu mkufisa zihela ziyagwe ziupatile mkuguza mgunda?

4 Vuukalile ung'hali haunaguzwa, haukalile wako? Na vuukalile uguzigwe, zihela ziupatile hazikalile zako? Habali kugelegeza vihile mmoyo wako na kutenda mbuli ino? Hum'vwizile munhu, ila kum'vwizila Mulungu!"

5 Anania viyahulike hivo, kagwa hasi, kadanganhika. Wanhu wose waihulike mbuli ino wadumba ng'hani.

6 Wamhale weza, waluzingiliza lukuli lwake muna isanda, abaho, walulava hanze, na kuluzika.

7 Vigabitile kamba masaa madatu, mtwanzi wake kengila, kuno hatangile gaja galawilile.

8 Petulo kamuuza, "Nilongele, zino zizo zihela zimpatile mkuguza mgunda wenu?" Na heyo kamwidika, "Ona, zizo zino."

9 Petulo kamulongela, "Vino habali gweye na mbigalo wako mwitogolela kumgeza Loho wa Mndewa? Tegeleza, wanhu wacholile kumzika mbigalo wako wa hana ulwivi, na gweye vivija wokusola."

10 Bahaja Safila kagwa hasi ha magulu ga Petulo, kadanganhika. Waja iwamhale viwengile wam'vika yeshile kudanganhika, wamulava kunze, abaho, wamzika habehi na mbigalo wake.
11 Wanhu wose wamtogole Kilisto na wanhu wose wayagwe waihulike mbuli hiyo wadumba ng'hani.

Vilaguso na Mikanganyo

12 Watumigwa wa Kilisto watenda vilaguso na mikanganyo bwando mwa wanhu. Na wanhu wose wamtogole Kilisto wakala woiting'hana hamoja Muing'anda ya Mulungu hana Ulubuga lwa Selemani.
13 Wanhu walekile kumtogola Kilisto wadumba kuilumba na hewo, hata avo wanhu wawagwaa nhogolwa ng'hulu.
14 Ila mheta ya watwanzi na wambigalo wamtogole Mndewa yongezeka ng'hani.
15 Na wanhu wakala wowagala watamu mnzila na kuwatambalika mzisazi na mmikeka giladi Petulo yahabita, walau sisila jake diwakwase watamu.
16 Wanhu bwando weza kulawa m'viwambo vizunguluke Yelusalemu, wawagala watamu zao na wanhu wavagaligwe na vinyamkela, na wose wahonyigwa.

Watumigwa wa Kilisto Wogazigwa

17 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage, awo wakalile wanhu wa dale da Masadukayo, wakala wokona migongo.
18 Wawagoga watumigwa wa Kilisto, na kuwagela mkifungo.
19 Ila mkipigiti cha ikilo, msenga wa Mndewa wa kuulanga kazivugula zinyivi za ing'anda ya kifungo, abaho, kawalava hanze kawalongela,
20 "Gendeni mkeme muna Ing'anda ya Mulungu mkawalongele wanhu mbuli zose za Ugima uno."
21 Watumigwa wa Kilisto viwahulike gano, imitondo ng'hani wengila muna Ing'anda ya Mulungu, wasonga kufundiza.

Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage viwavikile, wakema mting'hano wa Ikitala Kikulu cha Isi yose ya Wayahudi, abaho, wawalagiza wanhu wachole kuing'anda ya kifungo wawagale waja iwatumigwa.
22 Ila waja iwemilizi wa Ing'anda ya Mulungu viwavikile muna ing'anda ya kifungo, hawawawene, avo, wabwela na kuwalongela gaja galawilile,

23 walonga, “Tuivika ng'anda ya kifungo ihindigwa goya,
na wemilizi wema haulongozi wa zinyivi, ila vituvugule
zinyivi, hatum'vikile munhu yoyose mng'anda!”
24 Mkulu wa wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu na wakulu
wa wakulu wa nhambiko viwahulike mbuli ino, wazanywa
ng'hani wogelegeza choni chondakilawilile hamwande.
25 Abaho, munhu imwe keza kawalongela, “Tegelezeni,
waja iwanhu imuwekile mkifungo, sambi wa muna Ing'anda
ya Mulungu wofundiza wanhu.”
26 Avo imkulu wa wemilizi hamoja na watumigwa zake
wachola muna Ing'anda ya Mulungu, wawasola, wawa-
gala lugaluga, kwavija wadumba wanhu sambiwawatoe na
mabwe.
27 Wawagala waja iwatumigwa wa Kilisto, waweka hau-
longozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi. Abaho,
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kawauza,
28 “Hatuwagomese mweye kamba sambimfundize mdit-
waga dino? Loleni, Yelusalemu muimemeza mafundo genu,
na sambi molonda kutugalila nhaguso ya ifa ya munhu ija.”
29 Petulo na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe wedika,
walonga, “Tolondigwa kumtegeleza Mulungu, na sio wanhu.
30 Mulungu wa tata zetu kamzusa Yesu, ija mweye
imumkomile mkumuwamba mumsalaba.
31 Mulungu kamwinula na kumwika kumkono wake wa
ukulume, kawa Kilangizi na Mkombola, giladi yawatende
wanhu wa Islaeli waleke vilozo vao, na vilozo vao vigeligwe
kumgongo.
32 Tweye twa wasindila wa mbuli zino, hamoja na Loho wa
Mulungu wagweleligwe wanhu wose wamtogole Mulungu.”
33 Wanhu wose wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
viwahulike hivo, wona lusango ng'hani, na walonda
kuwakoma.
34 Ila Mfalisayo imwe twaga jake Gamalieli, mfundiza
Malagizo ga Musa yakalile yohishimilwa na wanhu wose,
kema haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi,
kalagiza kamba waja watumigwa wa Kilisto wekigwe hanze
mkipigiti kidodo.
35 Abaho, kawalongela, “Mweye Waislaeli wayangu, ite-
ganyeni ng'hani na kija kimulonda kuwatenda wanhu
wano!
36 Kwavija kipigiti kija kukala na munhu imwe twaga
jake Teuda, heyo kakiitenda kamba munhu mkulu na
kubanza wanhu mia nne wakiilumba hamoja na heyo. Ila
kakomigwa, na wanhu zake wose wapwililika, na mbuli
zake hazigendelele.

37 Kulawa ino, kalawilila Yuda munhu wa Galilaya mkipigiti cha kupetigwa wanhu, na munhu ino na heyo kawalundiza wanhu, abaho, wamkweleleza. Ila na heyo vivija kakomigwa, na wanhu zake wapwililika.
38 Avo, nowalongela, sambimuwatende kinhu chochose wanhu wano, walekeseni wachole! Kwavija, kamba mbuli ino ama sang'hano ino iwoitenda ilawa ha wanhu, haigendelela,
39 ila kamba ilawa ha Mulungu, hamdaha kuibananga. Sambimwoneke kamba mogomba na Mulungu!"

Avo watogola mbuli zake.
40 Avo wawakema mng'anda waja watumigwa wa Kilisto, wawalanha mbalati, na wawagomesa sambiwafundize mwanza uyagwe mditwaga da Yesu, abaho, wawalekesa wachole.
41 Na hewo wasegela kulawa haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi kuno wodeng'ha kwavija Mulungu kona kamba walumba kugeligwa kinyala sama ya twaga da Yesu.
42 Mazua gose hawalekile kufundiza mzikae zao na Kung'anda ya Mulungu, na kuwapetela wanhu Usenga Unogile kamba Yesu iyo Kilisto.

6

Wataza Saba

1 Mkipigiti hicho, wanhu wamtogole Kilisto viwakalile wokongezeka, Wayahudi wa Kigiliki wakala wowatwanganikila Wayahudi wa Kieblania kwavija vizuka wao waisemwigwa mkugoleligwa mandia gawaigolelaga kila zua.
2 Avo watumigwa wa Kilisto longo dimwe na wabili wawakema hamoja wanhu wose wamtogole Kilisto, wawalongela, "Havilumbile tweye tuleke kuwapetela wanhu Usenga wa Mulungu tululukile sang'hano ya kugola mandia.
3 Avo, ndugu zetu, saguleni wanhu saba kulawa kumwenu wotangigwa kamba sang'hano zao zinoga, wanhu wamemile Loho wa Mulungu, na wanhu wali na ng'hungwe, giladi tuwagwelele sang'hano ino.
4 Ila, tweye tosang'hanikila kutambika na kuupeta Usenga wa Mulungu."

5 Mbuli ino iwanogeza wanhu wose wakalile waiting'hane, avo wamsagula Stefano, munhu yali na nhamanila na yamemezigwe Loho wa Mulungu, na Filipo, Polokolo, Nikanoli, Timoni, Palimena, na Nikolao munhu wa wambo da Antiokia yakalile yengile muna idini ya Kiyahudi.

6 Wanhu wano wagaligwa haulongozi wa watumigwa
wa Kilisto, na hewo watambika na kuwekila makono
wowamoteza.
7 Avo Usenga wa Mulungu ugendelela kwenela mdiwambo
da Yelusalemu. Mheta ya wanhu wautogole igendelela
ng'hani kongezeka, na wakulu wa nhambiko bwando wait-
ogola nhamanila ino.

Stefano Kogogigwa

8 Mulungu kamnogela Stefano, kamgwelela bazi na mhiko
za kutenda mbuli za mkanganyo na mizonza mikulu mwa
wanhu.
9 Ila wanhu wayagwe wa ng'anda ya nhambiko ikemigwe
Ng'anda ya Nhambiko ya Wanhu Wailegehe, wakalile
walawile Kilene na Alekizandalia, na wayagwe kulawa Ki-
likia na Asia, wanhu wano wasonga kuibamilila na Stefano.
10 Ila walemelwa kumuhuma sama ya ng'hungwe yaali
nayo na kwavija viyalongozigwe na Loho wa Mulungu
viyakalile yolonga.
11 Abaho, wawaswagiza wanhu wayagwe walonge, “Tu-
muhulika Stefano yolonga mbuli za kumuliga Musa na
kumuliga Mulungu.”
12 Avo wawadinhiza wanhu, wavyele, na wafundiza Mala-
gizo ga Musa, na hewo wamcholela Stefano, wamgoga na
kumgala haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi.
13 Wawagala wasindila wa uvwizi walonga, “Munhu ino
haleka kuhalonga vihile Hanhu Hang'alile ha Mulungu na
Malagizo ga Musa.
14 Kwavija tumuhulika yolonga kamba Yesu wa Nazaleti
kohabananga hanhu hano, na kugalema Malagizo gatug-
weleligwe na Musa.”
15 Wanhu wose wakalile Mkitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi wam'bunhulila meso Stefano, wachona kihanga
chake kikala kamba kihanga cha msenga wa Mulungu wa
kuulanga.

7

Ulonzi wa Stefano

1 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza, “Mbuli
ino kweli?”
2 Stefano kalonga, “Ndugu zangu na tata zangu,
nhegelezeni nie, Mulungu wa yenzi kamulawila muhenga
wetu Ablaham viyakalile Mesopotamia yang'hali
hanahamila muisi ya Halani.

3 Mulungu kamulongela, 'Ilawe isi yako na lukolo lwako,
uchole hana iisi yondanikulagusile.'*
4 Avo Ablaham kasegela kulawa muisi ya Kaldayo na
kuchola kukala Halani. Tataake viyadanganhike, Mulungu
kamsegeza na kumgala kuna iisi ino yumkala mweye sambi.
5 Hano Mulungu hamgwelele Ablaham uhazi hata mgulu
umwe wa isi. Ila Mulungu keka kilagano na heyo kamba
heyo na lukolo lwake lose londalwize wogweleligwa isi ija
hata kamba kipigiti kija Ablaham kakala kabule mwana.
6 Mulungu kamulongela vino, 'Lukolo lwako lokala ukazi
wa uhenza kuisi ya wanhu wayagwe, na wotendigwa kuwa
nyakadala na kugazwa milao mia nne.'
7 Mulungu kalonga, 'Noisuna isi ija yondaiwasang'hanize
hewo kamba nyakadala, na ikwisha wosegela kulawa muisi
ija na kunitambikila nie hano.'†
8 Abaho, Mulungu kamgwaa Ablaham lagano da kumbi.
Avo Ablaham kamulela Isaka, abaho, kamwingiza kumbi
mdizua da nane, na Isaka kamulela Yakobo, na Yakobo
kawalela waja longo dimwe na wabili, wahenga zetu.
9 "Kwavija wana wa Yakobo wakala wamonela migongo
Usufu, avo wamguza kamba nyakadala kuna iisi ya Misili.
Ila Mulungu kakala na heyo,
10 avo kamkombola kulawa mmigayo yake yose. Kamg-
welela ng'hungwe na kumtenda yawe munhu yatogoligwe
hameso ga Falao, mndewa wa Misili, avo kamtenda yawe
mkulu wa Misili na ng'anda yose ya Falao.
11 Abaho, nzala mpamanho iigubika isi yose ya Mis-
ili na Kanaani, nzala igalile mgayo mkulu, na tata zetu
hawadahile kupata vakuja.
12 Yakobo viyahulike kamba kukala na vakuja kuna iisi
ya Misili, kawatuma wanage, tata zetu, wachole Misili
mmwanza wao wa ichanduso.
13 Mmwanza wao wa ikabili, Usufu kaitambula ha wan-
dugu zake, na Falao kalutanga mulango wa Usufu.
14 Abaho, Usufu kawatuma wasenga wachole kumkema
tataake Yakobo na lukolo lwake lose, na mheta yao ikala
malongo saba na watano.
15 Abaho, Yakobo kachola Misili, ako heyo na tata zetu
kuwadanganhikile.
16 Ng'huli zao zibwezigwa Shekemu na kwikigwa muna
dipanga diyagulile Ablaham kulawa mwa wana wa Hamoli
muisi ya Shekemu na mheta ya hela.

---

* **7:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:1. † **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:13-14.

17 “Kipigiti cha Mulungu kukivikiza kilagano chake ha
Ablaham vikikwenhuke, mheta ya wanhu zetu muisi ya
Misili yongezeka ng'hani.
18 Abaho, mndewa iyagwe yakalile hamtangile Usufu
kawa mtawala wa isi ya Misili.
19 Kawekila mizundo na kuwatendela gehile wahenga zetu
na kawashulutiza wavase ving'hele vao giladi vidanganhike.
20 Kino kicho kipigiti chayavumbuke Musa, heyo kakala
mwana yanogile ng'hani. Mkipigiti cha milenge midatu
kaleligwa mng'anda ya tataake.
21 Viyalavigwe hanze, mndele wa Falao kamsola na ku-
mulela kamba mwanage.
22 Musa kakala yafundizwe ng'hungwe zose za Wamisili,
na kakala na udaho mkulonga na mzisang'hano.
23 “Musa viyakalile na milao malongo mane, kalamula
yachole kuwatembelela wandugu zake Waislaeli yone vija
viwakalile wotendigwa.
24 Kamona imwe wa Waislaeli kotendeligwa ukenge-
meno na Mmisili, avo kamgombela ija yakalile yoten-
deligwa ukengemeno, abaho, kam'bwelezela ija Mmisili na
kumkoma.
25 Musa kagiza ndugu zake wovitanga kamba Mulungu
kamgala heyo kwiza kuwakombola hewo, ila hawavitangile.
26 Zua da ikabili keza ha Waislaeli wayagwe wakalile
wogomba, kageza kuwalumba, yolonga, ‘Mweye mwa wan-
dugu, habali mulonda kuilumiza wenyego kwa wenyego?’
27 Ila ija yakalile yomtendela ukaini miyage kamkunhiza
Musa kumgwazo na kulonga, ‘Yalihi yakutendile gweye uwe
mndewa na mulamula wetu?
28 Kolonda kung'homa nie kamba vuumkomile ija Mmisili
mayo?’‡
29 Musa viyahulike vija, kakimbilila muisi ya Midiani, ako
kuyakalile ukazi wa uhenza, na ako kapata wana wabili
wakimbigalo.
30 “Viibitile milao malongo mane, msenga wa Mulungu wa
kuulanga kamulawilila Musa mkitutua kikwaka mkiwala
behi na Gongo da Sinai.
31 Viyagawene gano kakanganya ng'hani mmeso gake,
kakwenhuka behi yalole goya, kahulika dizwi da Mndewa,
32 ‘Nie iyo Mulungu wa watata zako, Mulungu wa Abla-
ham, Isaka, na Yakobo.’§ Musa kagudema kuno yokona
bwembwe na hagendelele kulola mwanza uyagwe.

---

‡ **7:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:14. § **7:32** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:6.

33 Abaho, Mndewa kamulongela, 'Vula ng'hwabasa zako,
kwavija hanhu aho hawimile ha hanhu hang'alile.
34 Kweli niwona ukaini uwotendelwa wanhu zangu muisi
ya Misili. Niwahulika vija vowogugumila, avo nihumuluka
giladi niwakombole. Avo niza nikutume ubweleganye Mis-
ili.'*
35 "Ino iyo Musa iija wamulemile mkulonga mbuli zino,
'Yalihi yakutendile gweye kuwa mndewa na mulamula?'
Katumigwa na Mulungu mwenyego yawe mndewa na
mkombola wao kubitila msenga wa Mulungu wa kuulanga
yamulawilile mkitutua.
36 Kawalava Waislaeli muisi ya Misili, na mmilao malongo
mane kotenda mbuli za mkanganyo na vilaguso muisi ya
Misili na kuna Ibahali Indung'hu na muluwala.
37 Ino iyo Musa ayo yawalongele Waislaeli, 'Mulungu
kowenulila muhokozi kulawa mwa wanhu zenu kamba
viyeninule nie.'†
38 Heyo iyo yakalile na mting'hano wa wanhu wa Islaeli
muluwala. Kakala na wahenga zetu kipigiti msenga wa
Mulungu wa kuulanga viyalongile nayo hana Idigongo da
Sinai, kazibokela mbuli zili na ugima na kutugwelela tweye.
39 "Wahenga zetu walema kumtegeleza, avo wamsung'hiza
kumgwazo, na mmioyo yao wakala wabweleganye Misili.
40 Avo wamulongela Haloni, 'Tutendele mizimu yondaitu-
longoze kwavija Musa yatulongoze kulawa muisi ya Misili
hatuvitanga gamulawilile.'‡
41 Kipigiti kija watenda wegu dilingile na mwanang'ombe.
Wamulavila nhosa na kutenda lusona wokidumba kija ki-
tendigwe na makono gao.
42 Ila Mulungu kawaleka na kuwatenda wachole kutam-
bikila zua, mulenge, na nhondo kamba vija viyandikigwe
muna ikitabu cha wahokozi,
'Mweye wanhu wa Islaeli!
Hana zua mweye mundavile nhosa na kunyhinjila
wang'onyo
milao malongo mane vumkalile kuluwala?
Bule! Hamtendile hivo.
43 Mkala mtembela kuno mpapile hema ya mulungu wenu
Moleki,
na nhondo ya mulungu wenu Lefani,
miwegu imuitendile giladi muitambikile.
Avo nowahamizila mchole kuisi ya kutali kubanza Babeli.'§

---

* **7:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:5, 7, 8, 10. † **7:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15. ‡ **7:40** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 32:1. § **7:43** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 5:25.

44 "Wahenga zetu wakala na hema da usindila muluwala.
Itendigwa kamba Mulungu viyamulongele Musa kamba vija
viyalagusiligwe.
45 Viwadibokele hema dija kulawa ha watata zao, watata
zetu kuno wolongozwa na Yoshua, wengila nayo kipigiti
viwaisolile iisi ya Wamhazi Mulungu yaawawingile haulon-
gozi wao. Isigala muisi mbaka kipigiti cha Daudi,
46 ayo yageligwe bazi da Mulungu na kupula yamzengele
ng'anda Mulungu wa Yakobo.
47 Ila Selemani iyo yaizengile ng'anda ya Mulungu.
48 "Ila Mulungu Mkulu Ng'hani hakala mng'anda
izengigwe na wanhu, kamba muhokozi viyolonga,
49 'Mndewa kolonga, Ulanga kicho kigoda changu cha un-
dewa,
na isi kicho kigoda cha kwikila magulu gangu.
Ng'anda ya vilihi yondamunizengele nie?
Ama kwahi hondauwe ukazi wangu?
50 Sio mkono wangu utendile vinhu vino vose?'*
51 "Mweye wanhu muli na singo ndala, mulekile kwingila
kumbi mmioyo yenu na mmagwiti genu, mazua gose
mom'bamilila Loho wa Mulungu kamba wahenga zenu
viwatendile!
52 Muhokozi yalihi hagazigwe na wahenga zenu?
Wawakoma hata waja wahokole kwiza kwa Munhu Yalibule
Uzenzeleganye. Na mweye mmuhonza na kumkoma.
53 Mweye wenyego iwo m'bokele lagizo kulawa ha
wasenga wa Mulungu wa kuulanga, na hata ivo hamdi-
gogile!"

Stefano Kotoigwa Mabwe

54 Viwahulike mbuli zino, wona lusango ng'hani na
kumgegedulila meno gao Stefano.
55 Ila Stefano, kuno yamemile Loho wa Mulungu, kalola
uchana kuulanga kayona yenzi ya Mulungu na Yesu yemile
kumkono wa ukulume wa Mulungu.
56 Kalonga, "Lola, nokona ulanga uvuguka na Mwana wa
Munhu kema kumkono wa ukulume wa Mulungu!"
57 Viwahulike gano, waziwa magwiti gao na kuguta nyangi
ng'hani, na wose hamoja wam'vamhila,
58 wamkwekwesa wamulava hanze ya idiwambo na ku-
songa kumtoa na mabwe. Kipigiti kikija, wasindila weka
vivalo vao hamagulu ga mmhale imwe yakemigwe Sauli.
59 Viwakalile womtoa, Stefano katambika yolonga, "Mn-
dewa Yesu, ibokele loho yangu." 60 Abaho, kafugama

* **7:50** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 66:1-2.

mavindi na kwinula dizwi yolonga, “Mndewa, sambi-uwapetele kilozo kino.” Viyalongile vino, kadanganhika.

8

1 Na Sauli kona goya kukomigwa kwa Stefano.

Sauli Kowagaza Wanhu Wamtogole Kilisto

Kipigiti hicho mgayo mkulu ulawilila mwa wanhu wamtogole Kilisto ako Yelusalemu, na wanhu wose wapwililika wakimbilila ng'ambu za Yudea na Samalia. Ila watumigwa wa Kilisto weiyeka iwo wasigale.

2 Wanhu wa Mulungu wamzika Stefano na kumulilila ng'hani.

3 Ila Sauli kasonga kuwagaza wanhu wamtogole Kilisto, kengila ng'anda kwa ng'anda, yowalava wose, watwanzi na wambigalo, na kuwagela mkifungo.

Usenga Unogile Wopetigwa Samalia na Filipo

4 Waja wapwililike wachola kila hanhu waupeta Usenga Unogile.

5 Filipo kahumulukila mdiwambo dili muisi ya Samalia na kuwapetela wanhu mbuli za Kilisto.

6 Dale da wanhu vidimuhulike Filipo na vija viwonile mizonza iyatendile, wagategeleza goya gaja gayatendile.

7 Na vinyamkela wakalile wawavagale wanhu bwando wawalawa kuno woguta nyangi ng'hani, na wanhu bwando wakalile waholole na walemale wahonyigwa.

8 Avo kukala na ndeng'ha ng'hulu mdiwambo dija.

9 Kukala na munhu imwe yakemigwe Simoni yakalile yotenda uhawi mdiwambo hijo, na kuwazanya wanhu wa isi ya Samalia, na kuitenda kamba heyo iyo munhu mkulu.

10 Wanhu wose, wadodo na wakulu, wamtegeleza goya walonga, “Munhu ino iyo mhiko ya Mulungu ikemigwa, ‘Mhiko Ng'hulu.’ ”

11 Na hewo wamtegeleza goya, kwavija mkipigiti kitali kakala yowazanya ng'hani.

12 Ila viwamtogole Filipo viyakalile youpeta Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu na twaga da Yesu Kilisto, wose wabatizigwa, wambigalo na watwanzi.

13 Na Simoni mwenyego katogola, kabatizigwa, na kakala yokiilongoza na Filipo. Abaho, kakanganya mizonza na mbuli za mkanganyo zikalile zotendeka.

14 Na watumigwa wa Kilisto wakalile Yelusalemu, vi-wahulike kamba wanhu wa Samalia wautogola Usenga wa Mulungu, wawatuma Petulo na Yohana.

15 Viwavikile, wawatambikila ha Mulungu giladi wabokele
Loho wa Mulungu.
16 Kwavija Loho wa Mulungu kakala hanamuhumulukila
munhu yoyose mdidale jao, ila wakala wabatizigwe mdit-
waga da Mndewa Yesu diiyeka.
17 Abaho, Petulo na Yohana wawekila makono gao, na
hewo wabokela Loho wa Mulungu.
18 Simoni viyawene kamba wanhu wabokela Loho wa
Mulungu mkwikilwa makono na watumigwa wa Kilisto, avo,
kageza kuwagwelela hela Petulo na Yohana yolonga,
19 "Nigweleleni na nie udaho uno, giladi munhu yoyose
yondanimwikile makono gangu, yabokele Loho wa Mu-
lungu."
20 Ila Petulo kamwidika, "Udanganhike gweye hamoja na
hela zako, kwagiza nhunza ya Mulungu yoguligwa na hela!
21 Kwabule hanhu hohose muisang'hano ino, kwavija
moyo wako haumnogeze Mulungu.
22 Avo, ukileke kilozo kino na umtambikile Mndewa,
siku kokugela kumgongo mkukala na ngelegeza kamba ino
mmoyo wako.
23 Kwavija nokona kumema migongo na kwa mkifungo
cha mbuli zihile."
24 Simoni kedika, kalonga, "Nitambikileni ha Mndewa,
giladi mbuli zose zimulongile sambizinivike."
25 Petulo na Yohana viwamambukize kulonga gaja
gawonile na kuwapetela wanhu Usenga Unogile, wabwela
Yelusalemu, na kuupeta Usenga Unogile muna iviwambo
bwando va Samalia.

Filipo na Mkulu wa Etiopia

26 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela Filipo,
"Isasale, uchole ng'ambu ya kusi kubitila nzila ya kiwala,
ihumuluka kulawa Yelusalemu mbaka Gaza."
27 Avo, Filipo kaisasala kuchola, na viyakalile mnzila,
kaiting'hana na kibohola wa Etiopia, yakalile mkulu wa
ngama yose ya Kandake, Malikia wa Etiopia. Munhu ino
kakala yacholile Yelusalemu kutambika.
28 Viyakalile yakalile mdikwama yobwela ukae, kakala
yosoma kitabu cha muhokozi Isaya.
29 Loho wa Mulungu kamulongela Filipo, "Dikwenhukile
kwama dija uilongoze najo."
30 Abaho, Filipo kadikimbilila dikwama, na kamuhulika
munhu yosoma kitabu chandikigwe na muhokozi Isaya.
Filipo kamuuza, "Vino kugatanga ago guusoma?"

31 Na heyo kedika, “Nodahaze kuvitanga, bila munhu kunilongoza?” Avo kamgoneka Filipo yakwele uchana yakale hamoja na heyo.
32 Na hanhu hayakalile yosoma handikigwa vino,
“Kalongozigwa kamba ng'hondolo yochola kuchinjigwa,
na kamba vija mwana ng'hondolo yanyamale haulongozi wa imunhu yomkanha mijusu,
na heyo halongile mbuli yoyose.
33 Kageligwa kinyala na kakala bule munhu wa kumgombela.
Yalihi yodaha kulusima lukolo lwake?
Kwavija ugima wake usegezigwa muisi.”*
34 Mkulu ija kamuuza Filipo, “Nilongele, muhokozi ino kolonga mbuli za munhu yalihi? Kolonga mbuli zake mwenyego ama za munhu iyagwe?”
35 Abaho, Filipo kasongela Mzinyandiko zizija Zing'alile, kumpetela Usenga Unogile wa Yesu.
36 Viwakalile mnzila wochola, wavika hanhu hakalile na mazi, na ija imkulu kalonga, “Hano hana mazi, avo kinhu chaki kinigomesa ndeke kubatizigwa?”
37 Filipo kamulongela, “Kamba kotogola mmoyo wako wose, kodaha kubatizigwa.”
Na heyo kedika, kalonga, “Ona, notogola kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu.”
38 Mkulu hiyo kalagiza dikwama dime, abaho, wose wabili wahumuluka wengila mgamazi, na heyo Filipo kam'batiza.
39 Abaho, viwalawile mmazi, baho Loho wa Mndewa kamnyamula Filipo, na ija imkulu hamuwene mwanza uyagwe, avo kagendelela na mwanza wake kuno yodeng'ha.
40 Filipo kedukila ka Azoto, na viyakalile mnzila kakala youpeta Usenga Unogile m'viwambo vose mbaka viyavikile Kaisalia.

9

Sauli Kogaluka
(Sang'h. 22:6-16; 26:12-18)
1 Kipigiti kikija, Sauli yang'hali yowadumbiza na kugelegeza kuwakoma wanahina wa Mndewa. Kachola ha Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, na
2 kupula lupwilili lwa kumtenda yatambulwe muna zing'anda zose za nhambiko ako kudiwambo da Damaski, giladi yahawavika, wambigalo ama watwanzi woiwinza Nzila hiyo ya Mulungu, yawagoge na kuwabweza Yelusalemu.

* **8:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:7-8.

3 Sauli viyakalile mnzila behi na kuvika Damaski, kedukila
mulangaza kulawa kuulanga ummwemwesa ng'ambu zose.
4 Kagwa hasi, kahulika dizwi dilonga, “Sauli, Sauli! Habali
ungaza?”
5 Sauli kauza, “Gweye kwa munhu waki, Mndewa?”
Na heyo kedika, “Nie iyo Yesu, ija gweye umgaza.
6 Ila wime, wingile mdiwambo, ako kolongeligwa chuu-
londigwa kutenda.”
7 Wanhu wakalile mmwanza umwe na Sauli wema haja
bila kulonga mbuli kuno wokanganya, wadihulika dija
didizwi, ila hawamuwene munhu.
8 Sauli kenuka, ila viyananule meso gake, honile kinhu.
Avo wamgoga mkono wamulongoza mbaka mdiwambo da
Damaski.
9 Kakala hadahile kulola mmazua madatu, na kakala
hadahile kuja ama kung'wa kinhu chochose.
10 Ako Damaski kukala na mwanahina imwe yakemigwe
Anania. Mndewa kamulongela kinhu mnzozi, kamkema,
“Anania!”
Anania kedika, “Iyo nie, Mndewa.”
11 Mndewa kamulongela, “Winuke uchole kung'anda ya
Yuda kubitila nzila ikemigwa Nzila Igoloke, ukamuuze
munhu yokemigwa Sauli, mwenekae wa Taliso, kwavija
heyo kotambika.
12 Na heyo muna inzozi kamona munhu, yokemigwa
Anania, keza kamwikila makono gake uchana yake, giladi
yadahe kulola mwanza uyagwe.”
13 Ila Anania kedika, “Mndewa, nizihulika mbuli za munhu
ino mwa wanhu bwando na mbuli zose zihile ziyawatendele
wanhu zako wang'alile muisi ya Yelusalemu.
14 Na heyo keza hano yali na udaho kulawa ha wakulu wa
wakulu wa nhambiko kuwagoga wanhu wose wotambika
mditwaga jako.”
15 Ila Mndewa kamulongela, “Genda, kwavija munhu ino
iyo kia changu kinisagule giladi yadipape twaga jangu ha
Wamhazi, wandewa zao, na ha wanhu wa Islaeli.
16 Na nie nomulagusila vija voyolondigwa kugaya ng'hani
sama ya twaga jangu.”
17 Avo, Anania kachola kengila muna ing'anda. Abaho,
kamwikila makono gake Sauli, kamulongela, “Ndugu yangu
Sauli, Mndewa Yesu mwenyego, yakulawilile mnzila yuu-
bitile, kanilagiza giladi udahe kulola mwanza uyagwe na
umemezwe Loho wa Mulungu.”*

* **9:17** ***Umemezwe Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *ugweleligwe Loho wa Mulungu.*

18 Bahaja vinhu kamba vigome vilagala kulawa mmeso ga
Sauli, na kadaha kulola kabili. Kema, abaho, kabatizigwa.
19 Na viyamambukize kuja mandia, mhiko zimbwelela.

Sauli Kowapetela Wanhu Usenga Unogile Mdiwambo da Damaski

Sauli kakala mazua madodo hamoja na wanahina ako
Damaski.
20 Baho kasonga kuwapetela wanhu muna zing'anda za
nhambiko kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu.
21 Wanhu wose wamuhulike wakanganya, na kuuza,
“Munhu ino si ija yakalile yowagaza waja wakalile
wodikema twaga dino hiko Yelusalemu? Na hezile hano
giladi yawagoge na kuwagala ha iwakulu wa wakulu wa
nhambiko?”
22 Sauli kagendelela kuwa na mhiko, na kuwazanya
Wayahudi wa Damaski mkulonga kamba Yesu iyo Kilisto.
23 Vigabitile mazua bwando, Wayahudi watenda zundo
giladi wamkome Sauli.
24 Ila Sauli kazitanga sang'hano zao. Imisi na ikilo
wemiliza zinyivi za idiwambo giladi wamkome.
25 Ila kipigiti cha ikilo wanahina zake wamsola mumgelo
na kumuhumulusa hasi kubitila hanhu hakalile na zonzo
mkiwambaza cha idiwambo.

Sauli Kobwela Yelusalemu

26 Sauli viyavikile Yelusalemu, kageza kuilumba na
wanahina, ila wose wamdumba, hawatogole kamba kweli
heyo kakala mwanahina.
27 Ila Banaba kamsola na kumgala ha watumigwa wa
Kilisto. Kawalongela vija Sauli viyamuwene Mndewa, na
Mndewa viyalongile na Sauli viyakalile mmwanza wake,
na vija Sauli viyakalile yowapetela wanhu Usenga Unogile
mtwaga da Yesu ako Damaski bila kudumba.
28 Avo Sauli kakala hamoja na hewo na kuzunguluka
Yelusalemu yose kuno youpeta Usenga Unogile mditwaga da
Mndewa bila kudumba.
29 Kalonga na kuibamilila na Wayahudi wa Kigiliki, ila
wageza kumkoma.
30 Wanhu wamtogole Kilisto viwahulike mbuli zino,
wamsola Sauli wamgala Kaisalia, abaho, wamuleka yachole
Taliso.
31 Abaho, kipigiti hicho wanhu wamtogole Kilisto wakala
mditindiwalo muisi zose za Yudea, Galilaya, na Samalia.
Na kubitila Loho wa Mulungu, wageligwa mhiko na kukula
mkumnogela Mndewa, na mheta yao yongezeka.

Petulo M'viwambo va Lida na Yopa

32 Petulo viyakalile yozunguluka kila hanhu, kachola
kuwatembelela na wanhu wa Mulungu wakalile wokala
Lida.
33 Ako kamona munhu imwe twaga jake Enea yakalile ya-
holole, munhu hiyo kakala yatambalale mulusazi mkipigiti
cha milao minane.
34 Petulo kamulongela, “Enea, Yesu Kilisto kokuhonya.
Winuke, utandike lusazi lwako.” Baho Enea kenuka.
35 Wanhu wose wakalile Lida na Shaloni wamuwene Enea,
wamtogola Mndewa.
36 Kukala na mwanahina imwe mkiwambo cha Yopa
twaga jake Tabita, nhegulo yake Mkigiliki Dolikasi, munhu
yakalile na sang'hano zinogile na kuwagwelela vinhu
wakumbulu.
37 Kipigiti hicho kakala yolumwa, abaho, kadanganhika,
na lukuli lwake vilukoshigwe, lwikigwa mdigati da uchana.
38 Kiwambo cha Lida kikala behi na kiwambo cha Yopa,
avo wanahina viwahulike kamba Petulo ka mkiwambo cha
Lida, wamulagizila wanhu wabili na kumulongela, “Wize
mbwisa kumwetu.”
39 Petulo kachola hamoja na hewo, na viyavikile, ka-
galigwa gati da uchana. Vizuka wose wema behi nayo
kuno wolila na kumulagusila ng'hanzu na vivalo viyagwe
viyavitendile Dolikasi viyakalile hamoja na hewo.
40 Petulo kawalava kunze wanhu wose, kafugama
mavindi, katambika. Abaho, kalugalukila luja ulukuli
kalonga, “Tabita, lamuka.” Na heyo kananula meso gake, na
viyamuwene Petulo, kenuka kakala.
41 Kamgoga mkono na kumwinula. Abaho, kawakema
wanhu wamtogole Kilisto na vizuka, kamwika haulongozi
wao kuno yali mgima.
42 Mbuli ino ibwililika muisi yose ya Yopa, na wanhu
bwando wamtogola Mndewa.
43 Petulo kagendelela kukala Yopa mazua bwando hakae
ha munhu imwe twaga jake Simoni, yakalile msindika
mikwembe.

10

Petulo na Kolinelio

1 Ako kudiwambo da Kaisalia kukala na munhu imwe
twaga jake Kolinelio, mkulu wa dale da asikali mia wa Loma
dikemigwa “Dale da Italia.”
2 Heyo hamoja na wanhu wose wa ng'anda yake wakala
wanhu wa nhambiko, na wakala womdumba Mulungu.
Kakala yowagwelela vinhu awo wakalile bule vinhu na
kumtambikila Mulungu mazua gose.

3 Zua dimwe kamba saa tisa ichungulo kona kinhu mnzozi.
Kamona na meso gake msenga wa Mulungu wa kuulanga
yomwizila na kulonga, “Kolinelio!”
4 Kolinelio kamulola kuno yokona bwembwe, abaho, ka-
muuza, “Kuna choni, Mndewa?”
Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamwidika, “Nham-
biko zako na nhosa zako zuuwagwelele wakumbulu zivika
uchana na kuwa ukumbuso ha Mulungu.
5 Avo uwatume wanhu wachole Yopa wakamkeme munhu
imwe twaga jake Simoni yakalile yokemigwa Petulo.
6 Kokala hamoja na Simoni msindika mikwembe, ng'anda
yake ya behi na ibahali.”
7 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga viyasegele, Ko-
linelio kawakema nyakadala zake wabili na asikali imwe
yakalile yamnogele Mulungu yakalile yomsang'hanikila
heyo.
8 Kawalongela mbuli zose zilawilile, abaho, kawalagiza
wachole Yopa.
9 Zua da ikabili mkipigiti cha kamba saa sita viwakalile
mmwanza wao, wakwenhukila ikiwambo, Petulo kakwela
mkiswili kutambika.
10 Kona nzala ng'hani, kasulukila kinhu cha kuja. Na
mandia vigakalile gosasaligwa kapata kigumbizi.
11 Kawona ulanga uvuguka, na kinhu kilingile kamba guo
kulu dikala dihumuluswa hasi digogigwe mng'ambu zake
nne.
12 Mgati yake kukala na wang'onyo wose wali na migulu
mine, waja wotambala na ndege wa kuulanga.
13 Abaho, kahulika dizwi domulongela, “Petulo, lamuka
uchinje, uje!”
14 Ila Petulo kalonga, “Bule, Mndewa, nie sinakuja ng'hone
ama kinhu chochose kinyolodoke.”
15 Dizwi dimulongela mwanza wa ikabili, “Sambiuvikeme
ng'hone vinhu vinogezwe na Mulungu.”
16 Mbuli ino ilawilila mianza midatu, na baho kija ikinhu
kilingile kamba guo kulu kisoligwa kubwela kuulanga.
17 Petulo viyakalile yogelegeza nhegulo ya inzozi ija, waja
wanhu watumigwe na Kolinelio walawilila. Wakala wouza
kuili ng'anda ya Simoni kuno wemile haulongozi wa ulwivi.
18 Wakemelela, wauza, “Hana muhenza hano yokemigwa
Simoni Petulo?”
19 Petulo viyakalile yang'hali yogelegeza nhegulo ya inzozi
ija, Loho wa Mulungu kamulongela, “Simoni, hana wanhu
wadatu wokuzahila.
20 Avo wime na uhumuluke hasi. Sambiusinhe kuchola
hamoja na hewo, kwavija nie iyo niwalagize.”

21 Petulo kahumuluka hasi kawalongela, “Nie iyo munhu yumumzahila. Mwiza kuwinza choni?"

22 Waja wanhu walonga, “Kolinelio, mkulu wa dale da asikali mia wa Loma, katulagiza. Ino iyo munhu yalibule uzenzeleganye, munhu yomdumba Mulungu, na yodumbigwa na Wayahudi wose. Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela kamba, gweye uchole kung'anda yake giladi yahulike kija chondaulonge.”

23 Abaho, Petulo kawabokela na kuwengiza mng'anda na kuwagwelela uwaso haja.

Zua diyagwe Petulo kasonga mwanza hamoja na hewo, na ndugu wayagwe kulawa Yopa wailongoza hamoja na heyo.

24 Zua da ikabili wavika mdiwambo da Kaisalia, ako Kolinelio kuyakalile yowabeta hamoja na ndugu zake na wambwiga zake yaakalile yawagoneke.

25 Petulo viyakalile behi kwingila mng'anda, Kolinelio kam'bokela na kumfugamila mavindi yomtambikila.

26 Ila Petulo kamwinula, kalonga, “Inuka, nie mwenyego na munhu tu.”

27 Petulo kagendelela kulonga na Kolinelio, na viyengile mng'anda kajona dale kulu da wanhu wailundiza.

28 Kawalongela, “Mweye movitanga kamba Muyahudi yoyose kagomesigwa na Malagizo ga Musa kuilumba na Mmhazi ama kumtembelela. Ila Mulungu kanizuma kamba sambinimkeme munhu yoyose keha ama kanyolodoka.

29 Vumunikemile, silemile kwiza. Avo nouza, mbuli ilihi yumunikemele?”

30 Kolinelio kedika, “Mazua mane gabitile mkipigiti kamba kikino cha saa tisa, nikala mng'anda yangu nitambika. Baho munhu yakalile yavalile vivalo vinang'hazika kema haulongozi wangu

31 na kulonga, ‘Kolinelio! Mulungu kaihulika nhambiko yako na kuzikumbuka nhunza zako ziuwagwelele wakumbulu.

32 Mulagize munhu yachole Yopa ha munhu yokemigwa Simoni yokemigwa Petulo. Heyo kokala muing'anda ya Simoni msindika mikwembe, yokala behi na bahali.'

33 Avo, hima niwalagiza wanhu kumwako, na gweye kutenda goya vuwizile. Avo wose twabaha haulongozi wa Mulungu kutegeleza mbuli yoyose yaakulagize Mndewa utulongele tweye.”

Ulonzi wa Petulo

34 Abaho, Petulo kasonga kulonga, “Sambi nivitanga kamba Mulungu halola kihanga cha munhu.

35 Ila wanhu wa isi yoyose womdumba heyo na kutenda
ganogile, kowatogola.
36 Moitanga imbuli yaigalile Mulungu ha wanhu wa Islaeli,
kuno youpeta Usenga Unogile ugala tindiwalo kubitila Yesu
Kilisto, yali Mndewa wa wanhu wose.
37 Mkitanga kija kilawile muisi yose ya Yudea, kusongela
Galilaya, Yohana viyeshile kuwapetela wanhu usenga wake
wa ubatizo.
38 Mumtanga Yesu wa Nazaleti, vija Mulungu viyamsagule
kubitila Loho wa Mulungu na mhiko. Kachola kila hanhu,
yotenda mbuli zinogile na kuwahonya wanhu wose wakalile
wagogigwe na mhiko za Mwenembago, kwavija Mulungu
kakala hamoja na heyo.
39 Tweye twa wasindila wa mbuli zose ziyatendile muisi
ya Wayahudi na Yelusalemu. Na hewo wamkoma mku-
muwamba mumsalaba.
40 Ila Mulungu kamzusa zua da ikadatu na kumtenda
yoneke.
41 Honeke na wanhu wose, ila na wasindila wakalile
wasaguligwe na Mulungu. Wasindila awo iwo tweye tukalile
tudile na kung'wa hamoja na heyo, viyeshile kuzuka kulawa
mkudanganhika.
42 Katulagiza tuwapetele wanhu Usenga Unogile na
kusindila kamba Yesu iyo yasaguligwe na Mulungu yawe
mulamula wa wanhu wagima na wadanganhike.
43 Wahokozi wose wolava usindila wa mbuli zake, kamba
kila munhu yamtogole heyo, vilozo vake vogeligwa kum-
gongo kubitila twaga jake."

Wamhazi Wobokela Loho wa Mulungu

44 Petulo viyakalile yang'hali yolonga mbuli zino, Loho
wa Mulungu kawahumulukila wanhu wose wakalile
woutegeleza uusenga.
45 Wayahudi wamtogole Kilisto wezile hamoja na Petulo
wakanganya, avija Wamhazi vivija viwetiligwe nhunza ya
Loho wa Mulungu.
46 Kwavija wawahulika wolonga ulonzi wa mkanganyo na
kumuyenzi Mulungu. Abaho, Petulo kalonga,
47 "Wanhu wano wabokela Loho wa Mulungu kamba
tweye vitubokele. Vino hana munhu yoyose yodaha kuwag-
omesa sambiwabatizigwe na mazi?"
48 Avo kalagiza kamba wabatizigwe mditwaga da Yesu
Kilisto. Abaho, wamuyalalila Petulo yakale na hewo
mmazua madodo.

11

Petulo Kopeta Mbuli Ziyatendile mwa Wanhu Wamtogole Kilisto ako Yelusalemu

1 Watumigwa wa Kilisto na wanhu wamtogole Kilisto
wakalile muisi yose ya Yudea wahulika kamba Wamhazi na
hewo waubokela Usenga wa Mulungu.
2 Avo, Petulo viyacholile Yelusalemu, wanhu wamtogole
Kilisto wakalile wengile kumbi wam'bamilila,
3 walonga, “Habali gweye wingile mng'anda ya wanhu
walekile kwingila kumbi na kuja na hewo?”
4 Avo, Petulo kasonga kuwasimulila vinhu vose lumosilu-
mosi.
5 “Nikala mdiwambo da Yopa notambika, mhata kigumbizi
nyona nzozi. Nyona kinhu kilingile kamba guo kulu dikalile
dihumuluswa hasi kulawa kuulanga digogigwe mng'ambu
zake nne na dikala dihumulukila hanhu hanikalile.
6 Nidilola goya mgati yake, nyona wang'onyo wa muisi
wali na migulu mine, wang'onyo wa kumuhulo, wang'onyo
wotambala, na ndege wa kuulanga.
7 Abaho, nihulika dizwi dinilongela, ‘Petulo, gandamuka
uchinje, uje!’
8 Ila nie nilonga, ‘Bule, Mndewa, nie sinakuja ng'hone ama
kinhu chochose kinyolodoke.’
9 Ila dizwi kulawa kuulanga dinidika mwanza wa ikabili,
‘Sambiukikeme ng'hone ama kinyolodoka kinhu chochose
chayakinogeze Mulungu.’
10 Mbuli ino ilawilila mianza midatu, abaho, vinhu vose
vikwenhigwa kabili kubwela kuulanga.
11 Kipigiti kikija wanhu wadatu, wakalile watumigwe
kumwangu kulawa Kaisalia, wema kuna ing'anda inikalile
nikala.
12 Loho wa Mulungu kanilongela nichole na hewo sambin-
isinhe. Wandugu wano sita vivija wachola hamoja na nie,
twingila muna ing'anda ya ija imunhu yatulagize.
13 Katulongela vija viyamonile msenga wa Mulungu wa
kuulanga yemile mng'anda yake na kulonga, ‘Mtume munhu
yachole Yopa yamgale hano Simoni yokemigwa Petulo,
14 kokugwelela usenga, na kubitila usenga hiwo, gweye
hamoja na wanhu wa ng'anda yako yose wokomboligwa.’
15 Na vunisongile kulonga, Loho wa Mulungu kawahu-
mulukila na kukala uchana yao kamba viyatuhumulukile
uchana yetu tweye haichanduso.
16 Avo ng'humbuka gaja gayalongile Mndewa kamba,
‘Yohana kakala yobatiza na mazi, ila mweye mobatizigwa
na Loho wa Mulungu.’

17 Avo kamba Mulungu kaweng'ha nhunza iija iyatug-
welele tweye kipigiti vitumtogole Mndewa Yesu Kilisto, nie
iyo munhu waki hata nim'bamilile Mulungu?"

18 Viwahulike gano, wanyamala wamuyenzi Mulungu
wolonga, "Avo Mulungu kawagwelela hata Wamhazi bazi da
kuleka vilozo digala ugima."

Wanhu Wamtogole Kilisto Mdiwambo da Antiokia

19 Avo waja wakalile wapwililike kipigiti cha mgayo ulaw-
ilile kipigiti chayakomigwe Stefano wachola isi za kutali za
Foinike, Sipulo, na Antiokia woupeta Usenga mwa Wayahudi
weiyeka.
20 Ila mmwanza wao wakala wanhu wayagwe kulawa Sip-
ulo na Kilene wachola kudiwambo da Antiokia na kusonga
kulongelela na Wagiliki, wowapetela Usenga Unogile wa
Mndewa Yesu.
21 Mkono wa Mndewa ukala hamoja na hewo, na wanhu
bwando watogola na kugalukila kuyali Mndewa.

22 Mbuli zino zihulikwa na wanhu wamtogole Kilisto
wakalile Yelusalemu, avo wamtuma Banaba yachole kudi-
wambo da Antiokia.
23 Viyavikile na kona vija Mulungu viyawamoteze wanhu,
kadeng'ha na kuwagong'ondeza wose wagendelele kukala
muikweli ya Mndewa na mioyo yao yose,
24 kwavija heyo kakala munhu yali na moyo unogile
yamemile Loho wa Mulungu na nhamanila. Na wanhu
bwando wamtogola Mndewa.

25 Abaho, Banaba kachola Taliso kumzahila Sauli,
26 na viyamuwene, kamgala kudiwambo da Antiokia. Avo
mmulao wose Banaba na Sauli wakala wokiiting'hanila na
wanhu wamtogole Kilisto na kufundiza wanhu bwando ako
kudiwambo da Antiokia. Na wanahina baho wasongile
kukemigwa Wakilisto haja Antiokia.

27 Muna ikipigiti kino wahokozi kulawa Yelusalemu weza
Antiokia.
28 Imwe mmwanza wao yokemigwa Agabo kema na
kuhokola kubitila Loho wa Mulungu yolonga kamba nzala
mpamanho yogubika ulumwengu wose, na gano galawilila
kipigiti Klaudio viyakalile Mndewa.
29 Wanahina waitogolela kulava vinhu kila munhu
viyadahile na kuwagwelela wanhu wamtogole Kilisto
wakalile wokala Yudea.
30 Wagatenda gano, abaho, wawagwaa Banaba na Sauli
wavigale vija viwasangile ha wavyele.

12

Mgayo Ubanzilinze

1 Mkipigiti kiguhi Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso* kawagoga wanhu wayagwe wamtogole Kilisto giladi yawagaze.
2 Kamsola Yakobo, ndugu yake Yohana, na kumkoma na zele.
3 Viyawene kamba mbuli ino iwanogela Wayahudi, kagendelela kumgoga na Petulo. Mbuli zino zilawilila mkipigiti cha Lusona lwa Mikate Ilibule Mela.
4 Viyeshile kumgoga Petulo kamgela mkifungo, kamwika mmakono ga madale mane ga asikali, na kila dale dikala na asikali wane, wamwimilize. Helode kakala yogelegeza kumulava hanze mwa wanhu kipigiti Ulusona lwa Pasaka† luhamala.
5 Avo Petulo kemilizwa mding'anda da kufungila wanhu, ila wanhu wamtogole Kilisto wagangamala kumtambikila Mulungu sama yake.

Petulo Kofunguligwa Kulawa Mkifungo

6 Ikilo ya kuchela imitondo ya zua diyalondile Helode kumulava hanze mwa wanhu, Petulo kakala yawasile hagatigati ya asikali wabili kuno yafungigwe minyolo mibili, na wemilizi wakala wogonelela wokwimiliza ulwivi lwa iding'anda da kufungila wanhu.
7 Bahaja msenga wa Mndewa wa kuulanga kalawilila na mulangaza umwemwesa muja mdigati, kamkwasa mulubavu na kumulamusa, abaho, kamulongela, “Inuka mbwisa!” Na bahaja iminyolo imulagala kulawa mmakono gake.
8 Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, “Vala vivalo vako na ng'hwabasa zako.” Na Petulo katenda vija vayalongeligwe. Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, “Izinge guo jako unikweleleze.”
9 Petulo kamkweleleza mbaka hanze ya iding'anda da kufungila wanhu, ila kakala bule nzonzi kamba gaja msenga wa Mndewa wa kuulanga gayatendile gakala kweli galawilila, kagiza kakala yokona nzozi.
10 Wadibita dale da asikali da ichanduso na dale da asikali wemilizi da ikabili na kuvika kuna ulwivi lutendigwe na mizuma lukalile lulola kudiwambo, luwavugukila lwenyego na hewo wabita. Na viwakalile wotembela mnzila ya mdiwambo, kedukila ija imsenga wa Mndewa wa kuulanga kamuleka Petulo.

---

* **12:1** ***Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso*** kakala mzukulu wa Mndewa Helode Mkulu. † **12:4** ***Pasaka*** nhegulo yake *kubita uchana.*

11 Abaho, Petulo nzonzi zim'bwelela, kailongela
mwenyego, “Sambi nivitanga kamba Mndewa kamtuma
msenga wake wa kuulanga yanikombole kulawa mmakono
ga Helode na kulawa mgaja gose gowokala wotamanila
Wayahudi galawilile.”
12 Kipigiti kikija zinzonzi vuzim'bwelele, kachola
kung'anda ya Maliamu, mamaake Yohana, ayo yakalile
na twaga da ikabili dikemigwa Maluko, ako wanhu bwando
kuwakalile waiting'hane wotambika.
13 Petulo kalubwenga ulwivi lwa kunze, na mndele
yokemigwa Loda keza kumulola munhu yobwenga ulwivi.
14 Viyategeleze na kudihulika dizwi da Petulo, kadeng'ha
ng'hani kakimbila kabweleganya bila kuvugula ulwivi na
kuguta yolonga, “Petulo ka halwivi.”
15 Wamulongela, “Gweye kuna luwege.” Viyagendelele
kugangamiza kamba kweli Petulo ka halwivi, walonga, “Siku
kowa msenga wa Mulungu wa kuulanga yali hamoja nayo.”‡
16 Ila Petulo kagendelela kubwenga ulwivi, na viwavugule
ulwivi na kumona heyo, wakanganya ng'hani.
17 Petulo kawahungila na mkono wake giladi wanyamale
na kuwagondela avija Mndewa viyamulawilile kulawa md-
ing'anda da kufungila wanhu, kalonga, “Mulongeleni mbuli
zino Yakobo na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto.” Abaho,
kasegela kachola hanhu hayagwe.
18 Viivikile imitondo, kukala na mkomemkome mmwanza
wa asikali, wolonga, “Kinhu chaki kimulawilile Petulo?”
19 Helode kalagiza wanhu wamzahilile Petulo kila hanhu
ila hawamonile. Avo kawatuma wanhu wawauze goya waja
iwaasikali, abaho, kalagiza wakomigwe. Abaho, Helode
kasegela Yudea kachola kukala Kaisalia.

Helode Kodanganhika

20 Helode Agilipa wa ichanduso kawonela lusango wanhu
wa miwambo ya Tilo na Sidoni, avo wanhu wa Tilo na
Sidoni waiduganya hamoja wachole kuiting'hana nayo. Avo
wamuyalalila Blasto, mkulu wa ng'anda da kindewa da
Helode, wachole na heyo ha Helode Agilipa wa ichanduso
kumgwila mavindi kwavija isi yao yopata mandia kulawa
muisi ya Helode.
21 Zua diwasagule kuiting'hana vidivikile, Helode kavala
miguo yake ya kindewa, kakala mkigoda chake cha undewa
na kuwapetela wanhu.

‡ **12:15** Kipigiti kija Wayahudi wakala wogelegeza kamba Mulungu komgwaa kila munhu msenga wake wa kuulanga yamwimilize, na msenga ija kolinga na munhu ija yomwimiliza mkihanga na mkiwiliwili.

22 Wanhu wakala woguta, wolonga, “Dizwi dino da mulungu, na sio dizwi da munhu.”
23 Kwavija Helode hamuyenzile Mulungu, bahaja msenga wa Mndewa wa kuulanga kamtoa, kagwa hasi, kadigwa na masango, na kudanganhika.
24 Ila Usenga wa Mulungu ugendelela kwenela na kukula.
25 Abaho, Banaba na Sauli viwamambukize sang'hano yao, wasegela Yelusalemu, wamsola na Yohana ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko.

13

Banaba na Sauli Wosaguligwa na Kutumigwa

1 Mdidale da wanhu wamtogole Kilisto ako kudiwambo da Antiokia kukala na wahokozi na wakulufunzi wakalile wokemigwa Banaba, Simioni yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Munhu Mtitu, Lukio munhu wa Kilene, Manaeni yakalile yakulile mding'anda da Mndewa Helode Antipa, na Sauli.
2 Viwakalile womtambikila Mndewa na kufunga, Loho wa Mulungu kalonga, “Nibagulileni Banaba na Sauli sama ya sang'hano iniwakemele.”
3 Avo viwamambukize kufunga na kutambika, wawekila makono gao na kuwatuma.

Ako Sipulo

4 Wabili waja watumigwa na Loho wa Mulungu wabita mkiwambo cha Seleusia, kulawa haja wakwela mmeli wachola kukisiwa cha Sipulo.
5 Viwavikile mdiwambo da Salamisi, waupeta Usenga wa Mulungu mzing'anda za nhambiko za Wayahudi. Yohana, ayo vivija yakemigwe Maluko, kakala na hewo yowataza.
6 Watembela wabita mkisiwa chose mbaka walawilila Pafosi. Haja wam'vika muhawi wa Kiyahudi na muhokozi wa uvwizi yokemigwa Bali Yesu.
7 Yakalile munhu wa behi ng'hani na mkulu wa kisiwa kija yokemigwa Seligio Paulo, yakalile munhu m'bala ng'hani, ayo yagalile usenga ha Banaba na Sauli yolonda kuhulika Usenga wa Mulungu.
8 Ila Elima ija imuhawi, kwavija ino iyo nhegulo ya twaga jake dikemigwa Bali Yesu muulonzi wa Kigiliki, kawabamilila na kugeza kumtenda ija imkulu wa kisiwa yaileme nhamanila ija.
9 Ila Sauli, ayo vivija yakalile yokemigwa Paulo, kamemezwa Loho wa Mulungu kamulola ng'hani Elima
10 na kulonga, “Gweye kwa mwana wa Mwenembago na kwa mdumuka wa vinhu vose vilibule uzenzeleganye.

Huleka kuzibulunya mbuli za Mndewa zilibule uzenzeleganye?
11 Avo lusango lwa Mndewa lwa hamoja nagwe, kowa kimbugumbugu, na mkipigiti kidodo hudaha kuwona mulangaza wa zua."

Bahaja vinyunyu na ziza vimwizila, na kasonga kubabasila yozahila munhu yamgoge mkono yamulongoze.
12 Ija imkulu wa ikisiwa viyagonile gaja galawilile, katogola kwavija kakala yokanganya mafundo ga mbuli za Mndewa.

Ako Kudiwambo da Antiokia Muisi ya Pisidia

13 Abaho, Paulo na wayage wakwela mmeli kulawa Pafosi wachola Pega ili muisi ya Pamfilia, na viwavikile haja, Yohana, ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko, kawaleka kabwela Yelusalemu.
14 Kulawa Pega, Paulo na Banaba wagendelela wachola kudiwambo da Antiokia muisi ya Pisidia. Mdizua da Mhumulo wengila mng'anda ya nhambiko wakala hasi.
15 Viwamambukize kusoma Malagizo ga Musa na wahokozi, mkulu wa ing'anda ya nhambiko katuma munhu kumwao yolonga, "Ndugu zetu, kamba muna mbuli ya kuwagangamiza wanhu, mulonge."
16 Paulo kenuka na kuwahungila mkono na kulonga, "Mweye wanhu wa Islaeli na mweye wanhu hamuli Wayahudi mumtambikila Mulungu, nhegelezeni!
17 Mulungu wa wanhu wa Islaeli kawasagula wahenga zetu na kawatenda wongezeke kipigiti viwakalile Misili na kuwalava muisi ija na mhiko ng'hulu.
18 Kawazaganya mmilao malongo mane muluwala,
19 na kaibananga mitala saba ya Kanaani na kuwagwelela wanhu zake isi zao kamba uhazi wao.
20 Mbuli zino zose zisola kamba milao mia nne na malongo matano.
"Vugabitile gano, Mulungu kawagwelela walamula mbaka kipigiti cha muhokozi Samweli.
21 Abaho, wanhu walonda mndewa, na Mulungu kawagwelela Sauli mwanage Kishi, wa mtala wa Benjamini, yakalile yatawale milao malongo mane.
22 Viyamsegeze Sauli, kamtenda Daudi yawe mndewa wao. Mulungu kalonga vino yomulonga Daudi, 'Nimpata Daudi mwana wa Yese, munhu inimnogele, yondayagatende gose ganimulonda heyo yagatende.'
23 Kulawa mulukolo lwa munhu ino Mulungu kamgala Mkombola, Yesu, muisi ya Islaeli, kamba viyekile kilagano.

24 Yesu viyakalile hanasonga sang'hano yake, Yohana kaupeta usenga wa kuleka vilozo na kubatizigwa mwa wanhu wose wa Islaeli.
25 Yohana viyamambukize sang'hano yake, kalonga, 'Mweye mokwagiza nie iyo munhu yalihi? Nie sio munhu ija imumtamanila kwiza, ila heyo kokwiza hachugu changu, ayo ng'hwabasa zake nie silondigwa kuzifungula.'

26 "Ndugu zangu, wana wa Ablaham, na mweye wanhu mumtambikila Mulungu mulekile kuwa Wayahudi, usenga uno wa ukombola tugaliligwa tweye!
27 Wanhu wa Yelusalemu na wakulu zao wa isi hawamtangile Yesu ama kuzitanga mbuli za wahokozi. Hata avo mkumtagusa Yesu kudanganhika, wazitenda mbuli zino za wahokozi ziwosoma Mazua gose ga Mhumulo zivikile.
28 Hata kamba hawonile kilamso kimulumbile heyo kudanganhika, wamulongela Pilato yamtaguse ifa.
29 Viwamambukize kutenda mbuli zose zayandikiligwe heyo, wamuhumulusa hasi kulawa mumsalaba na kumtambalika mdipanga.
30 Ila Mulungu kamzusa kulawa mkudanganhika,
31 na mazua bwando kakala yokoneka na awo wakalile wotembela nayo kulawa Galilaya mbaka Yelusalemu. Awo sambi iwo wasindila mwa wanhu wa Islaeli.
32 Tuwagalila Usenga Unogile awo Mulungu uwailagane na wahenga zetu,
33 katuvikizila tweye, wana zao, mkumzusa Yesu. Vivija, kamba vija viyandikigwe mzabuli ya ikabili ilonga,

'Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako.'*

34 Ikweli ya kamba, Mulungu kamzusa Yesu kulawa mkudanganhika, sambiyadanganhike kabili, ilongwa muna zimbuli zino,

'Nowagwelela motelo zing'alile na za kweli
ziniilagane na Daudi.'†

35 Avo vivija kalonga mzabuli iyagwe,

'Humuleka Munhu wako Yang'alile yolele mdipanga.'‡

36 Kwavija Daudi viyamalile kusang'hanikila mbuli za Mulungu mwa wanhu wa mulelo wake mwenyego, kadanganhika, kazikigwa hamoja na wahenga zake, na lukuli lwake lolela mdipanga.
37 Ila munhu ija Mulungu iyamzusile holile.

---

* **13:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. † **13:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 55:3. ‡ **13:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:10.

38 Avo, ndugu zangu, mbuli ino na itangike kumwenu
kamba mkubitila Yesu mpeteligwa kugeligwa kumgongo
kwa vilozo.
39 Mkubitila Yesu iino, kila munhu yotogola kosegezelwa
vilozo vose, vija havidahike kusegezigwa na Malagizo ga
Musa.
40 Avo teganyeni, gaja gandikigwe mkitabu cha wahokozi
sambigawalawilile mweye.
41 'Loleni mweye mtenda mzihaka, kanganyeni na mdangan-
hike!
Kwavija mmazua genu, nosang'hana sang'hano,
sang'hano ayo yondamuleke kuitogola,
hata kamba munhu yahawalongela!'§"
42 Paulo na Banaba viwakalile wolawa hanze, wanhu
wawayalalila wazilonge mbuli zino kabili Mdizua diyagwe
da Mhumulo.
43 Mting'hano wa ing'anda ya nhambiko vuuigolile,
Wayahudi bwando na waja Iwamhazi watogole kuwa
Wayahudi wawakoleleza Paulo na Banaba. Paulo na Banaba
wawayalalila wagendelele kukala mngekewa ya Mulungu.
44 Zua diyagwe da Mhumulo, wanhu behi na wose wa mdi-
wambo dija waiting'hana kutegeleza Usenga wa Mndewa.
45 Ila Wayahudi viwawene bwando da wanhu, wona
migongo, wasonga kulonga mbuli za ufukuzi, kuno woz-
ibeza mbuli zoyokala yolonga Paulo.
46 Abaho, Paulo na Banaba wose wabili wenula dizwi
walonga bila kidumbo wolonga, "Ilondigwa kamba, Usenga
wa Mulungu ulondigwa tanhu upetigwe kumwenu. Ila
muulema na kulamula mwemwe wenyego kukala kutali
na ugima wa digunge, avo tweye sambi towahindukila
Wamhazi.
47 Kwavija Mndewa katushulutiza tweye yolonga,
'Niwatenda mweye muwe mulangaza wa Wamhazi,
avo muugale ukombola mbaka kuuwishilile
ulumwengu.'* "
48 Wamhazi viwahulike mbuli zino, wadeng'ha na ku-
uyenzi Usenga wa Mndewa, na wose wasaguligwe sama ya
ugima wa digunge wamtogola Kilisto.
49 Avo Usenga wa Mndewa wenela muisi ija yose.
50 Ila Wayahudi wawaswagiza watwanzi wali na matwaga
wakalile womdumba Mulungu na wakulu wa idiwambo. Na
hewo kawagaza Paulo na Banaba na kuwawinga, wawalava
hanze ya isi ija.

§ **13:41** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 1:5. * **13:47** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:6.

51 Avo wakung'unha timbwisi dikalile mmagulu gao
mkuwadukumiza na kuchola Ikonio.
52 Na wanahina wa mdiwambo da Antiokia wakala
wamemile deng'ho na Loho wa Mulungu.

14

Ako Ikonio

1 Mbuli zizija zilawilila ako kudiwambo da Ikonio.
Paulo na Banaba wengila muna ing'anda ya nhambiko ya
Wayahudi na kulonga bila kudumba, na Wayahudi bwando
na Wamhazi wamtogola Mndewa.
2 Ila waja Wayahudi walemile kumtogola Mndewa
wawaswagiza Wamhazi na kuzigela usungu ngelegeza zao
giladi wawaleme Paulo na Banaba.
3 Avo wakala haja kipigiti kitali woupeta Usenga wa
Mndewa bila kudumba, na Mndewa kailagusa mmbuli
ya ngekewa yake mkulava bule vilaguso na mikanganyo
itendeke kubitila hewo.
4 Ila wanhu wa idiwambo dija wakala waigolile. Wayagwe
wakala ng'ambu ya Wayahudi, na wayagwe ng'ambu ya
watumigwa wa Kilisto.
5 Kukala na zundo, ditendigwe na Wamhazi na Wayahudi
na wakulu zao, da kuwatendela ukaini na kuwatoa na
mabwe.
6 Ila watumigwa wa Kilisto wazimanya mbuli zija, avo
wakimbilila Listila na Delibe, miwambo ya Likaonia, na isi
ziwazunguluke,
7 na haja wagendelela kuupeta Usenga Unogile.

Ako Listila na Delibe

8 Kuja Listila kukala na munhu imwe yakalile mbetembete
songela hayavumbuke, na kakala hadahile kutembela hata
mwanza umwe.
9 Kamtegeleza Paulo viyakalile yolonga. Paulo kamulola
ng'hani, kona kamba kakala na nhamanila ya kuhonyigwa,
10 avo Paulo kenula dizwi yolonga, “Ima na magulu gako!”
Bahaja ija imunhu kazumha na kusonga kutembela.
11 Wanhu viwonile gaja gayatendile Paulo, waguta muu-
lonzi wa Kilikaonia, “Miungu ilumbile kamba wanhu ituhu-
mulukila!”
12 Banaba wamkema Zeu, na Paulo wamkema Helime,
kwavija kakala iyo yolonga mbuli zose.
13 Mkulu wa nhambiko wa mzimu ukemigwa Zeu, ayo
ng'anda yake ikalile hanze ya idiwambo, kagala ng'ombe na
mkungo wa malua halwivi lwa idiwambo, heyo na ididale da
wanhu walonda kuwalavila nhosa watumigwa wa Kilisto.

14 Ila watumigwa wa Kilisto Banaba na Paulo viwahulike
gano, wadega vivalo vao na hima walopola walawa hanze na
kukimbilila hagatigati ya didale da wanhu, abaho, wenula
dizwi walonga,
15 “Mweye wanhu, habali mtenda mbuli zino? Tweye
vivija twa wanhu tu kamba mweye! Tuwagalila mweye
Usenga Unogile, tuwalongela mweye mgaluke kulawa mm-
buli zino zilibule kinhu na mmuhindukile Mulungu yali na
ugima, yalumbile ulanga na isi na bahali na vinhu vose vili
himo.
16 Umwaka Mulungu kawaleka wanhu wose wachole
mnzila zao wenyego.
17 Hata avo kalagusa usindila wa kulagusa vija viyakalile
baho. Kawalagusila mweye unozi wake mkuwagwaa mvula
kulawa kuulanga na ndigwa mmisimu yake, kawagwaa
mandia bwando na kuwamemeza ndeng'ha mmioyo yenu.”
18 Hamoja na mbuli zino ikala vidala kudizuila ididale da
wanhu sambidiwalavile nhosa.
19 Ila Wayahudi kulawa mdiwambo da Antiokia na Ikonio
weza haja na kudiswagiza ididale da wanhu. Abaho,
wamtoa na mabwe Paulo, wam'bulula, wamulava hanze ya
idiwambo, wagiza kadanganhika.
20 Ila wanahina viwamzunguluke, kenuka na kubwele-
ganya mgati ya idiwambo. Imitondo iyagwe heyo na Banaba
wasegela wachola Delibe.

Kubweleganya Mdiwambo da Antiokia Muisi ya Silia

21 Waupeta Usenga Unogile mdiwambo dija na kuwapata
wanahina bwando, abaho, wabweleganya wachola Listila,
Ikonio, na kudiwambo da Antiokia.
22 Haja wawagangamiza imioyo wanahina na kuwag-
ong'ondeza kamba wagendelele kukala muinhamanila, wo-
longa, “Tolondigwa tubitile migayo bwando kileka mana
twingile Muundewa wa Mulungu.”
23 Paulo na Banaba wawasagulila wavyele mmadale gose
ga wanhu wamtogole Kilisto. Na mkutambika na kufunga
waweka mmakono ga Mndewa mwa ayo nhamanila yao
muikalile.
24 Abaho, wabitila Pisidia wengila Pamfilia,
25 na viwaupetile Usenga Unogile kuja Pega, wachola
Atalia,
26 kulawa Atalia wabweleganya mdiwambo da An-
tiokia, ahaja hawawekile mngekewa ya Mulungu sama ya
sang'hano ija iwamambukize.
27 Viwavikile wawakema hamoja wanhu wamtogole
Kilisto na kuwalongela mbuli zose Mulungu ziyatendile

kubitila hewo na vija viyawavugulile Wamhazi lwivi lwa nhamanila.
28 Wakala haja mazua bwando na wanahina.

15

Mting'hano ako Yelusalemu

1 Weza wanhu kulawa Yudea wakala wowafundiza wanhu wamtogole Kilisto, wolonga, “Kamba hamwingile kumbi kamba viyafundize Musa, havidahika mweye kukomboligwa.”
2 Mbuli ino iwatenda Paulo na Banaba waibamilile nao na kuiuzagiza nao ng'hani. Avo Paulo na Banaba wasaguligwa, hamoja na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto, wachole Yelusalemu ha watumigwa wa Kilisto na wavyele wakawauze mbuli ino.
3 Wanhu wamtogole Kilisto wawatuma, na viwakalile wochola kubitila Foinike na Samalia, wawalongela avija Wamhazi viwautogole Usenga wa Mndewa. Mbuli zino ziwatenda wanhu wose wamtogole Kilisto wadeng'he ng'hani.
4 Viwavikile Yelusalemu, wabokelwa na wanhu wamtogole Kilisto, watumigwa wa Kilisto, na wavyele. Wawasimulila gose gayatendile Mulungu kubitila hewo.
5 Abaho, wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wakalile ng'ambu ya Mafalisayo wema na kulonga, “Wamhazi wolondigwa wengizigwe kumbi na wagawinze Malagizo ga Musa.”
6 Watumigwa wa Kilisto na wavyele waiting'hana wailole goya mbuli ino.
7 Viwagendelele ng'hani kulongelela, Petulo kenuka na kuwalongela, “Ndugu zangu, movitanga kamba mazua gabitile Mulungu kanisagula nie kulawa mmwanza wenu niwapetele Wamhazi Usenga Unogile giladi wahulike na watogole.
8 Na Mulungu, yoitanga mioyo ya wanhu, kalagusa kamba kawatogola mkuwagwelela Loho wake, kamba viyatendile kumwetu.
9 Mkuing'aliza mioyo yao na nhamanila, katutenda tweye na hewo tuilinge.
10 Avo habali mulonda kumgeza Mulungu mkuwekila wanahina nila msingo ayo wahenga zetu ama tweye hatuidaha kuipapa?
11 Si vivo! Totogola kamba tokomboligwa kubitila ngekewa ya Mndewa wetu Yesu, kamba vija hewo viwokomboligwa.”
12 Wanhu wose waiting'hane haja wanyamala, wawategeleza Paulo na Banaba viwakalile wowalongela vilaguso

na mikanganyo Mulungu iyatendile mwa Wamhazi kubitila hewo.
13 Viwamambukize kulonga, Yakobo kalonga, “Ndugu
zangu, nhegelezeni!
14 Simoni Petulo katusimulila avija tanhu Mulungu vi-
imnogele kuwasola wanhu kulawa mwa Wamhazi sama ya
twaga jake.
15 Mbuli za wahokozi zoigondanya na mbuli ino kamba
vizandikwe,
16 ‘Zihamala mbuli zino, nobweleganya,
na kudizenga kabili hema da Daudi dikalile digwile.
Nodizenga chusa haja hadibanangigwe, na kudinula.
17 Avo wanhu wose wasigale wamzahile Mndewa,
hamoja na Wamhazi wose, awo wakemigwe mtwaga
jangu,
kolonga Mndewa yatendile mbuli zino,’*
18 zitangigwe songela mwaka.
19 “Avo, vino vivo nilamule kamba, sambituwagaze Wam-
hazi wamtogole Mulungu,
20 ila tuwandikile kamba wakale kutali na vakuja vilav-
igwe nhosa ha miwegu, ugoni, kuja nyama ifile mkubotigwa,
na kuja na kung'wa mulopa.
21 Kwavija Musa kapetwa m'viwambo vose songela
mwaka na mwaka, na mbuli zake zisomigwa mzing'anda za
nhambiko Mmazua gose ga Mhumulo.”

Lupwilili Lwandikiligwe Wamhazi Wamtogole Kilisto

22 Abaho, watumigwa wa Kilisto na wavyele na wanhu
wose wamtogole Kilisto walamula kuwasagula wanhu ku-
lawa mmwanza wao, wawatume wachole kudiwambo da
Antiokia hamoja na Paulo na Banaba. Avo wawasagula
wanhu wabili, Yuda, yakalile na twaga da ikabili dikemigwa
Balisaba, na Sila, wakalile vilangizi wa wanhu wamtogole
Kilisto.
23 Wawagwelela na lupwilili luno lwandikigwe vino,
“Tweye watumigwa wa Kilisto na wavyele, wandugu
zenu, ha Wamhazi wamtogole Kilisto ako kudiwambo da
Antiokia, na muisi za Silia na Kilikia. Towalamsa.
24 Tuhulika kamba kuna wanhu walawa kunze ya gaja
gatufundize bila kulongeligwa na tweye walonga mbuli za
kuwagaza na kuzizungulusa ngelegeza zenu,
25 avo wose tuitogolela kuwasagula wanhu tuwatume
kumwenu na wambwiga zetu wanogelwa Banaba na Paulo,
26 wauhonzile ugima wao sama ya Mndewa wetu Yesu
Kilisto.

* **15:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 9:11-12.

27 Avo tuwatuma Yuda na Sila awo wenyego wowalongela na mulomo wao mbuli zino zitwandike.
28 Imnogela Loho wa Mulungu na tweye sambituwadikwe kinhu kiyagwe chochose hanze ya malagizo gano,
29 kamba muleke kuja vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu, muleke kuja na kung'wa mulopa, muleke kuja nyama ibotigwe, na muleke ugoni. Kamba muhainega na vinhu vino, motenda goya. Tokiibona."
30 Waja wanhu watumigwa wachola kudiwambo da Antiokia, viwavikile wawakema hamoja wanhu wamtogole Kilisto na kuwagwelela ulupwilili.
31 Wanhu viwalusomile, wadeng'helela sama ya Usenga uja wa kugangamiza.
32 Yuda na Sila wakala wahokozi walonga mbuli bwando za kuwagangamiza na kuwagela mhiko wanhu wamtogole Kilisto.
33 Wakala haja kipigiti kiguhi, abaho, wanhu wamtogole Kilisto wawabweza na tindiwalo ha awo wawatumile.
34 Ila Sila kanogelwa kukala haja.
35 Ila Paulo na Banaba wasigala mdiwambo da Antiokia, hamoja na wanhu wayagwe bwando wafundiza na kuupeta Usenga wa Mndewa.

Paulo na Banaba Woigola

36 Mazua madodo hamwande Paulo kamulongela Banaba, "Na tubweleganye kuchugu tuwatembelele wanhu wose wamtogole Kilisto m'viwambo vose kutuupetile Usenga wa Mndewa tukawalole vija vowogendelela."
37 Banaba kalonda kumsola Yohana, yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Maluko, wachole wose,
38 Ila Paulo kalema kwavija Yohana vivija yokemigwa Maluko kakala yawalekile Pamfilia na kulema kugendelela na hewo msang'hano.
39 Avo wakala wokiibamilila ng'hani mbaka waigola. Banaba kamsola Maluko wengila mmeli na kuchola Sipulo.
40 Ila Paulo kasagula kuchola na Sila, na wanhu wamtogole Kilisto wawatambikila wachole na ngekewa ya Mulungu.
41 Kachola kubitila isi za Silia na Kilikia yowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto.

16

Timoteo Koilumba na Paulo na Sila

1 Paulo kavika Delibe na Listila, kuyakalile yokala mwanahina imwe yakemigwe Timoteo. Kakala mwana wa

mtwanzi wa Kiyahudi Yamtogole Kilisto, ila tataake kakala Mgiliki.
2 Wanhu wamtogole Kilisto wa Listila na Ikonio wanogezwa ng'hani na Timoteo.
3 Paulo kamulonda Timoteo yachole nayo mmwanza wake, kamsola kamwingiza kumbi sama ya Wayahudi wakalile wokala hiko, kwavija wose wavitanga kamba tataake kakala Mgiliki.
4 Viwakalile wobita mmiwambo ija, wawagwaa wanhu malagizo galavigwe na watumigwa wa Kilisto na wavyele wa hiko Yelusalemu, giladi wagagoge.
5 Avo wanhu wamtogole Kilisto wagendelela kugangamala muna inhamanila, na kila zua mheta yao yongezeka.

Nzozi ya Paulo ako Tiloa

6 Paulo na wayage wabitila muisi ya Fligia na Galatia, kwavija Loho wa Mulungu kawagomesa sambiwaupete Usenga wa Mulungu muisi ya Asia.
7 Viwavikile muimbaka ya isi ya Misia, wageza kuchola isi ya Bitinia, ila Loho wa Yesu kawagomesa.
8 Avo, wabitila Misia, wahumuluka mbaka mdiwambo da Toloa.
9 Mkipigiti cha ikilo Paulo kona nzozi. Kamona munhu wa isi ya Makedonia kema na kumuyalalila yomulongela, “Wize Makedonia ukatutaze!”
10 Paulo viyaiwene nzozi hiyo, kipigiti kikija tuisasala kuchola Makedonia, kwavija Mulungu katukema tuwapetele Usenga Unogile.

Ako Filipi

11 Kulawa Toloa tuloka na meli dimwe kwa dimwe mbaka Samotilake, imitondo yake tuvika Neapoli.
12 Kulawa haja tuchola mbaka Filipi, wambo kulu muisi ya Makedonia, dikalile koloni da Waloma. Tukala haja mazua madodo.
13 Mdizua da Mhumulo tulawa hanze ya ulwivi lwa idiwambo tuchola kumgwazo wa ulwanda, kutugelegeze kamba ako kukala na hanhu ha kutambikila. Tukala hasi na kulongelela na watwanzi wakalile wailundize haja.
14 Mtwanzi imwe yakemigwe Lidia, yakalile yochuluza vivalo va hela bwando kulawa mdiwambo da Tiatila, yakalile yomtambikila Mulungu, katutegeleza. Mndewa kauvugula moyo wake, kagabokela gaja gakalile golongigwa na Paulo.
15 Heyo na wanhu wa kung'anda yake viwabatizigwe, katugoneka yotuyalalila yolonga, “Ihawa munyona kamba nie nimtogola Mndewa, izoni mkale mng'anda yangu.” Abaho, katunanahila tuchole.

Paulo na Sila Mkifungo ako Filipi

16 Zua dimwe vitukalile tochola hanhu ha kutambik-
ila, tumting'hana nyakadala wa kitwanzi yakalile na
kinyamkela wa ulaguzi. Nyakadala hiyo kakala yowag-
welela hela bwando wakulu zake kulawa mzisang'hano zake
za ulaguzi.
17 Mndele ino kamuwinza Paulo na tweye, kenula lwangi
kalonga, “Wanhu wano wawo watumigwa wa Mulungu
Mkulu Ng'hani! Wowapeteleni nzila ya kukomboligwa!”
18 Na katenda vino mmazua bwando, ila Paulo kona
lusango, kahinduka na kumulongela ikinyamkela, “Mtwaga
da Yesu Kilisto, nokulonda umulawe mndele ino!” Na kipigiti
kikija ija ikinyamkela kamulawa.

19 Iwakulu zake viwawene kamba tamanilo jao da kupata
hela dimala, wawagoga Paulo na Sila na kuwakwekwesa
mbaka kuna disoko haulongozi wa wanhu wali na udaho.
20 Wawagala ha walamula walonga, “Wambo jetu
dibanangigwa sama ya Wayahudi wano.
21 Wozipeta nzoela zigomesigwe na malagizo getu kuz-
ibokela ama kuziwinza, kwavija tweye twa wenekae wa
Loma.”
22 Dale da wanhu dikiilumba na kuwavamhila, na iwala-
mula walagiza wavuligwe vivalo vao, abaho, walanhigwe
mbalati.
23 Viweshile kuwalanha ng'hani, wawagela mkifungo, na
mwimilizi wa ing'anda ya kifungo kalagizigwa yawemilize
goya.
24 Na heyo viyabokele ndagizi ino, kawagela mdigati da
mng'anda, na kuwadaza gamagulu na mhikwi.

25 Viivikile kilo kikulu Paulo na Sila wakala wotambika
na kumwimbila Mulungu nyila za kumtogola, na wanhu
wayagwe wakalile wafungigwe na hewo wakala wowa-
tegeleza.
26 Bahaja ulawilila mgudemo mkulu wa isi, hata msingi wa
ing'anda ya kifungo utigisika. Baho nyivi zose za ing'anda ya
kifungo zivuguka, na minyolo ikalile iwafungile ikongoloka.
27 Ija imwimilizi wa ing'anda ya kifungo kalamuka, na
viyawene zinyivi za ing'anda ya kifungo zivuguka, kasomola
zele jake na kulonda kukiikoma kwavija kagelegeza kamba
wanhu wakalile mkifungo wakimbila.
28 Ila Paulo kenula dizwi kalonga, “sambiuikome
mwenyego! Tweye tose twa bahano!”

29 Viyamkemile munhu yagale viwenge, ija imwimilizi
wa ing'anda ya ikifungo kakimbilila mng'anda, kailagaza
haulongozi wa gamagulu ga Paulo na Sila kuno yogudema.

30 Abaho, kawalava hanze kawauza, “Wandewa, nhendeze
giladi nikomboligwe?”
31 Wamwidika, “Mtogole Mndewa Yesu, kokomboligwa
gweye na wanhu wali mng'anda yako.”
32 Abaho, wampetela Usenga wa Mndewa, heyo na wanhu
wose wali mng'anda yake.
33 Kipigiti kikija cha ikilo ija imwimilizi kawasola Paulo
na Sila kawasuluza vilonda vao, baho heyo na wanhu wose
wali mng'anda yake wabatizigwa.
34 Kawasola, kawagala kung'anda yake, na kuwagwelela
mandia. Heyo na wanhu wose wali mng'anda yake
wadeng'ha ng'hani, kwavija wamtogola Mulungu.
35 Imitondo iyagwe, walamula wawalagiza wakulu wa
asikali wa Loma, walonga, “Walekeseni waja wanhu wac-
hole.”
36 Ija imwimilizi wa ing'anda ya kifungo kamulongela
Paulo, “Walamula walagiza kamba mulekesigwe. Avo,
laweni hanze, mchole mditindiwalo.”
37 Ila Paulo kawalongela iwakulu wa asikali, “Hatutendile
mbuli yoyose ihile, ila watutoa haulongozi wa wanhu, na
kutugela mkifungo kamba tweye twa wenekae wa wambo
da Loma. Na sambi wolonda kutulava mkifiso. Bule! Leka
weze watulekese wenyego.”
38 Wakulu wa asikali wawalongela walamula mbuli zino,
na hewo viwahulike kamba Paulo na Sila wakala wenekae
wa Loma, wadumba.
39 Weza wawayalalila, na viweshile kuwalava hanze,
wawalongela wahalawe mdiwambo dija.
40 Paulo na Sila viwalawile mkifungo, wachola hakae
ya Lidia, viweshile kuiyona na wanhu wamtogole Kilisto,
wawagangamiza, abaho, wachola.

17

*Paulo Koupeta Usenga Unogile ako Kudiwambo da Tesa-
lonike*

1 Paulo na Sila viwabitile m'viwambo va Amfipolia na
Apolonia, wavika Tesalonike, kukalile na ng'anda ya nham-
biko ya Wayahudi.
2 Paulo, kamba viyatendaga, kengila mng'anda ya nham-
biko, mkipigiti cha Mazua madatu ga Mhumulo kalongelela
na Wayahudi kulawa Mzinyandiko Zing'alile,
3 kawapetela na kuwalagusila kamba Kilisto kagazigwa na
kuzuka kulawa mkudanganhika. Paulo kalonga, “Yesu, ino
iniwapetele mweye mbuli zake, iyo Kilisto.”

4 Wayahudi wayagwe watogola na kuilumba na Paulo na
Sila, watenda mheta ya Wagiliki wamdumbile Mulungu iwa
ng'hulu, na watwanzi bwando wali na udaho.
5 Ila Wayahudi wona migongo, wawasola wanhu wehile
kulawa mdisoko, watenda dale na kusonga kutenda mbuli
zihile mdiwambo. Waivamhila ng'anda ya Yasoni, kuno
wowazahila Paulo na Sila giladi wawagale haulongozi wa
didale da wanhu.
6 Ila viwawahonyile, wamkwekwesa Yasoni na wanhu
wayagwe wamtogole Kilisto haulongozi wa iwakulu wa
idiwambo, walonga, "Wanhu wano wagala ndwagi muu-
lumwengu wose na sambi wa hano,
7 na Yasoni kawagoneka hakae yake. Wose watenda mbuli
zilemigwe na malagizo ga Kaisali,* wolonga kamba hana
mndewa iyagwe, yokemigwa Yesu."
8 Viwahulike vino, wakulu wa idiwambo na ididale da
wanhu wenula hebohebo kulu.
9 Wawatoza hela Yasoni na wayage, abaho, wawalekesa
wachole.

Paulo na Sila ako Kudiwambo da Beloya

10 Viivikile ikilo, wanhu wamtogole Kilisto wawatuma
Paulo na Sila ako Beloya. Viwavikile hiko, wengila muna
ing'anda ya nhambiko.
11 Wanhu wa hiko wakala wana sulukila za kuifundiza
kubanza wanhu wa Tesalonike. Waubokela goya uja usenga
mmioyo yao, na mazua gose wakala wozigelegeza ng'hani
Zinyandiko Zing'alile, giladi wone kamba zija zilongigwe na
Paulo na Sila zikala mbuli za kweli.
12 Wanhu bwando mmwanza wao watogola,
ng'haning'hani watwanzi wali na matwaga na wambigalo
bwando wa Kigiliki.
13 Wayahudi wa Tesalonike viwahulike kamba Paulo
koupeta Usenga wa Mulungu ako Beloya, wachola hiko
na kusonga kutenda kiyahiyahi na kudivuluga didale da
wanhu.
14 Bahaja wanhu wamtogole Kilisto wamtuma Paulo yac-
hole mhwani, ila Sila na Timoteo wasigala Beloya.
15 Waja iwanhu wakalile womsindikiza Paulo wamgala
mbaka Atene, abaho, wabwela na ndagizi kulawa ha Paulo
kamba Sila na Timoteo wamuwinze mbwisa.

Paulo Mdiwambo da Atene

16 Paulo viyakalile Atene yowabeta Sila na Timoteo, moyo
wake ugevuzika ng'hani, viyonile wambo hijo vidimemile
miwegu.

---

* **17:7** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

17 Kakala yokiibamilila na Wayahudi na wanhu wayagwe
wakalile womnogela Mulungu muna ing'anda ya nhambiko,
na mazua gose kakala yokiibamilila hadisoko hamoja na
wanhu wose wakalile hano.
18 Vivija wanhu wayagwe wawinzile mafundo ga
Waepikulio na Wastoiki wambamilila. Wayagwe walonga,
“M'bozi ino kolonda kulonga choni?” Na wayagwe walonga,
“Kokoneka kamba munhu yozipeta mbuli za mizimu ya
wahenza.” Walonga vino kwavija Paulo kakala youpeta
Usenga Unogile wa Yesu na mbuli ya mzuso wa wanhu.
19 Abaho, wamsola Paulo wamgala ha wakulu wa ikitala
cha Aleopago, walonga, “Tolonda kuitanga mbuli ino ya
mafundo ga sambi guulonga.
20 Kwavija mbuli ziyagwe zituhulike zigala mkanganyo
mmagwiti getu, avo tolonda kuzitanga nhegulo za mbuli
zino.”
21 Wenekae wose wa Atene na wahenza wakalile hiko
waleka sang'hano zao zose ila wakala wosimulila na
kutegeleza mbuli za sambi.
22 Paulo kema haulongozi wa ikitala cha Aleopago ka-
longa, “Wanhu wa Atene, nokona kamba mweye mwa
wanhu muigogile dini ng'hani.
23 Vinikalile nizunguluka mdiwambo jenu na kulola goya
hanhu hamtambikila, nyona kilingo kimwe cha kulavila
nhosa chandikigwa, ‘Ha Mulungu yalekile kutangigwa.’ Avo,
heyo yumumtambikila bila kumtanga, iyo niwapetela mbuli
zake.
24 Mulungu yautendile ulumwengu na vinhu vose vili
mgati yake, iyo Mndewa wa ulanga na isi, heyo hakala
mzing'anda zizengigwe na makono ga wanhu.
25 Heyo hasang'hanikiligwa na makono ga wanhu
kamba vija kolonda kinhu kulawa kumwao, kwavija heyo
mwenyego iyo yowagwelela wanhu ugima, yowatenda
wahumule na kuwagwelela vinhu vose.
26 Kulawa munhu imwe kazitenda ng'holo zose za wanhu
giladi wakakale isi yose, vivija kalamula kipigiti kikigwe
sama yao na hanhu hondawakale.
27 Mulungu katenda vino giladi wanhu wamzahile, hata
mkum'babasababasa, giladi wamone, ila Mulungu halikutali
na munhu yoyose mmwanza wetu.
28 Kamba viyalongile munhu imwe,
‘Mgati mmwake tweye tokala, totembela, na towa wagima.’
Kamba watunga nyila zenu wayagwe viwalongile,
‘Tweye twa wanage.’
29 Kwavija tweye twa wana wa Mulungu, havilumbile
kugelegeza kamba Mulungu yali kuulanga ka kamba zahabu

ama zuma ama dibwe, vinhu visongoligwe na kuhambigwa na wanhu.
30 Umwaka Mulungu kakala kamba vija hawonile ubozi uno uwatendile wanhu. Ila sambi kowalagiza wanhu wose wa kila hanhu waleke vilozo vao.
31 Kwavija keka zua dondayawalamule wanhu wose wali muulumwengu bila kulola kihanga cha munhu kubitila munhu imwe yamsagule. Mulungu kawagubulila wanhu wose mbuli ino mkumzusa munhu iyo kulawa mkudanganhika!"
32 Avo viwahulike Paulo yolonga mbuli ya kuzuka, wayagwe wasonga kutenda zihaka, ila wayagwe walonga, "Tolonda tukuhulike mwanza uyagwe mmbuli ino."
33 Avo Paulo kawaleka mkitala, kachola.
34 Wanhu wayagwe wailumba na Paulo, watogola. Mmwanza wao kakala Dionisio yakalile munhu wa kitala cha Aleopago, na mtwanzi imwe yakemigwe Damali, na wanhu wayagwe.

18

Paulo Mdiwambo da Kolinto
1 Vigamalile gano, Paulo kasegela Atene kachola kudiwambo da Kolinto.
2 Ako kam'vika Muyahudi imwe twaga jake Akuila, mwenekae wa isi ya Ponto, yakalile na kipigiti kiguhi songela viyavikile kulawa isi ya Italia hamoja na mtwanzi wake yakemigwe Pilisila, kwavija Mndewa Klaudio kakala yalagize kamba Wayahudi wose wasegele wambo da Loma. Paulo kachola kuwalola,
3 na kwavija hewo wakala wogongomanya mahema ga kuguza kamba heyo, avo Paulo kakala nao, yosang'hanika hamoja na hewo.
4 Mazua gose ga Mhumulo kakala yoibamilila na Wayahudi na Wagiliki mzing'anda za nhambiko, yogeza kuwatenda wamtogolele gaja goyowalongela.
5 Sila na Timoteo viwavikile kulawa isi ya Makedonia, Paulo kasonga kuupeta Usenga Unogile kipigiti chose yolava usindila ha Wayahudi kamba Yesu iyo Kilisto.
6 Viwam'bezile na kumuliga, kakung'unha vivalo vake, kawalongela, "Mulopa wenu na uwe mmapala genu wenyego! Nie nabule mbuli haulongozi wa Mulungu. Songela sambi nowacholela Wamhazi."
7 Abaho, kahalawa hanhu haja, kachola hakae ya munhu imwe Mmhazi, twaga jake Tito Yusto, munhu mwende wa Mulungu. Ng'anda yake ikala ibakane na ing'anda ya nhambiko.

8 Kilisipo, yakalile mkulu wa ng'anda ya nhambiko, kamtogola Mndewa hamoja na wanhu wose wali mng'anda yake, na wanhu bwando kulawa Kolinto wamuhulike Paulo wamtogola Mulungu na wabatizigwa.

9 Ikilo imwe Mndewa kamulongela Paulo mnzozi, kalonga, "sambiudumbe, ila gendelela kupeta, sambiunyamale,

10 kwavija nie mwenyego na hamoja na gweye, na haduhu munhu yondayadahe kukuvamhila na kukulumiza, kwavija mdiwambo dino nnao wanhu bwando."

11 Avo Paulo kakala hiko mulao umwe na milenge sita, yowafundiza wanhu Usenga wa Mulungu.

12 Galio viyakalile mkulu wa isi ya Akaya, Wayahudi waifunga hamoja, wamgoga Paulo na kumgala kukitala.

13 Walonga, "Munhu ino kowatenda wanhu wamtambikile Mulungu muinzila hailagizwe na malagizo."

14 Paulo viyakalile behi na kulonga, Galio kawalongela Wayahudi, "Kamba mweye Wayahudi muhamtaguse munhu ino na mbuli ihile ama ya uzenzeleganye, nihatogole kuwategeleza.

15 Ila avija mbuli ino vuili mbuli ya mbuza za mbuli na matwaga na malagizo genu wenyego, galoleni mwemwe wenyego. Nie sidaha kuwa mulamula wa mbuli zino!"

16 Avo kawawinga walawe mkitala.

17 Abaho, wose wamgoga Sositene, yakalile mkulu wa ing'anda ya nhambiko na kumtoa haulongozi wa ikitala. Ila Galio hasang'hanike na chochose mmbuli ino.

Mwanza wa Kubwela Mdiwambo da Antiokia

18 Paulo kagendelela kukala mdiwambo da Kolinto mazua bwando, abaho, kawalaga wanhu wamtogole Kilisto, kachola kuisi ya Silia hamoja na Pilisila na Akuila. Kipigiti hanasegela mdiwambo da Kenikilea, kabea mvili zake sama ya kiduilo kiyaiduile.

19 Viwavikile mdiwambo da Efeso, Paulo kawaleka hiko, heyo kengila muna ing'anda ya nhambiko, kaibamilila na Wayahudi.

20 Viwamulondile yakale na hewo mkipigiti kitali, heyo hanogelwe.

21 Ila viyakalile yowalaga kalonga, "Ihamnogela Mulungu, nobwela kabili kumwenu." Kakwela mmeli kasegela mdiwambo da Efeso.

22 Viyavikile mdiwambo da Kaisalia, kachola kudiwambo da Yelusalemu kuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto, abaho, kachola kudiwambo da Antiokia.

23 Kakala hiko mazua madodo, abaho, kasegela kachola yobita kiwambo kimwe mbaka kiyagwe yobitila isi za Galatia na Fligia, yowagangamiza wanahina wose.

Apolo M'viwambo va Efeso na Kolinto

24 Kipigiti hicho kukala na Muyahudi imwe twaga jake
Apolo, munhu wa wambo da Alekizandalia, keza mdiwambo
da Efeso. Kakala munhu yali na udaho wa kulonga, na
kakala yozitanga goya Nyandiko Zing'alile.
25 Kakala yafundizigwe Nzila ya Mndewa, na kakala
yolonga kuno yogangamiza gaja goyolonga, na kuwafundiza
wanhu mbuli za Yesu vija vuzilondigwa, ila kaitanga mbat-
iza ya Yohana iiyeka.
26 Kasonga kulonga bila kudumba muna ing'anda ya
nhambiko. Ila Pilisila na Akuila viwamuhulike, wamsola
wamgala hakae yao wamsambulila goya Nzila ya Mulungu.
27 Apolo viyalondile kuchola kuisi ya Akaya, wanhu
wamtogole Kilisto wamgangamiza, wawandikila lupwilili
giladi wanhu wa Akaya wam'bokele. Viyavikile hiko,
kawataza ng'hani waja watogole kubitila ngekewa ya Mu-
lungu,
28 kwavija kawahuma Wayahudi haulongozi wa wanhu,
kuno yogangamiza kubitila Mzinyandiko Zing'alile kamba
Yesu iyo Kilisto.

19

Paulo Mdiwambo da Efeso

1 Apolo viyakalile mdiwambo da Kolinto, Paulo kabitila
mziisi za mgati kachola kudiwambo da Efeso. Haja
kawavika wanhu wamtogole Kilisto,
2 kawauza, “Vumumtogole Kilisto, mum'bokela na Loho
wa Mulungu?” Wamwidika, “Bule, hata kuhulika kamba
hana Loho wa Mulungu hatunahulika.”
3 Paulo kawauza, “Vino m'batizigwa ubatizo ulihi?”
Wamwidika, “Ubatizo wa Yohana.”
4 Paulo kalonga, “Ubatizo wa Yohana ukala ubatizo wa
kuleka vilozo, yowalongela wanhu wamtogole ija yondayeze
hachugu chake, na heyo iyo Yesu.”
5 Viwahulike gano, wabatizigwa mditwaga da Mndewa
Yesu.
6 Abaho, Paulo kawekila makono gake, na Loho wa Mu-
lungu kawahumulukila, wasonga kulonga ulonzi wa sambi
na kupeta Usenga ulawile ha Mulungu.
7 Mheta yao ikala kamba wambigalo longo dimwe na
wabili.
8 Paulo kengila muna ing'anda ya nhambiko na kulonga
bila kudumba mkipigiti cha milenge midatu. Kaibamilila
na wanhu na kuwatenda wazitogole mbuli za Undewa wa
Mulungu.

9 Ila wanhu wayagwe wakala wadala, walema kutogola,
na kuilonga vihile Inzila ija haulongozi wa wanhu. Avo
Paulo kawaleka, kawasola wanahina na kuibamilila nawo
kila imitondo muna dibugano da kufundizila da Tilano.
10 Mbuli zino zigendelela mkipigiti cha milao mibili, avo
wanhu wose wa isi ya Asia, Wayahudi na Wagiliki, wauhu-
lika Usenga wa Mulungu.

Wana wa Skeva

11 Mulungu katenda mizonza ya kukanganya kubitila
makono ga Paulo,
12 hata vidanga va vivalo va kuihangusila mhome na
vivalo viyagwe va sang'hano vilawile mulukuli lwake, wa-
galiligwa watamu na hewo wahonyigwa, na waja wakalile
na vinyamkela viwalawa.
13 Wayahudi wayagwe wakalile wozunguluka kuno na
kuno wowinga vinyamkela, wageza kudikema twaga da
Yesu mwa awo wavagalwe na vinyamkela, wolonga, "Mt-
waga da Yesu, ija yopetigwa na Paulo, nowalagiza mulawe."
14 Watendile gano wakala wana saba wa Muyahudi imwe,
yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, yakalile
yokemigwa Skeva.
15 Ila ija ikinyamkela kawedika, kawalongela, "Yesu nom-
tanga na Paulo nomtanga, ila mweye mwa wanhu waki?"
16 Abaho, munhu ija yavagaligwe na kinyamkela
kawavamhila na kawahuma wose. Na hewo wana wa
Skeva wakimbila kulawa muna ing'anda ija kuno wali
mwazi na kulumizigwa.
17 Mbuli ino vuitangike na Wayahudi na Wagiliki wakalile
wokala mdiwambo da Efeso, wose wona bwembwe, na
twaga da Mndewa Yesu diyenzigwa.
18 Na wanhu bwando wamtogole Kilisto weza haulongozi
wa wanhu na kuyalalila mbuli zao zihile ziwatendile,
19 Wanhu bwando, wakalile wahawi, wagala vitabu vao
na kuvisoma moto haulongozi wa wanhu. Viwapetile mheta
ya zihela zigulile ivitabu vija ivikila kamba vidanga alufu
malongo matano (50,000) va hela.*
20 Avo Usenga wa Mndewa ubwililika na ukala na mhiko
ng'hani.

Mzahimzahi Mdiwambo da Efeso

21 Vigamalile gano, Paulo kalamula kuchola kudiwambo
da Yelusalemu mkubitila isi za Makedonia na Akaya. Ka-
longa, "Nihavika hiko, vivija nolondigwa nichole kudi-
wambo da Loma."

* **19:19** Maliho ga munhu imwe kipigiti hicho gakala kidanga kimwe cha hela msang'hano ya zua dimwe.

22 Avo, kawatuma Timoteo na Elasto, wakalile womtaza,
wachole Makedonia, kipigiti heyo viyakalile muisi ya Asia,
mkipigiti kitali kidogo.

23 Kipigiti hicho kulawilila hebohebo kulu mdiwambo da
Efeso sama ya Nzila ya Mndewa.
24 Kukala na munhu imwe muhunzi yokemigwa
Demetilio, yakalile yotenda miwegu ya ng'anda ya mulungu
wa kitwanzi yakemigwe Atemi kulawa mmadini ga feza.
Sang'hano iwatendile wasang'hana zake wapate hela
bwando.
25 Heyo kawakema hamoja wasang'hana wose, hamoja na
wanhu wayagwe wakalile wosang'hana sang'hano kamba
hiyo, kawalongela, “Mweye wanhu, movitanga kamba tweye
topata hela bwando sama ya sang'hano ino.
26 Na mololа na kuhulika avija Paulo viyawaswagize na
kuwagiza wanhu bwando hano Efeso. Na sio tu hano Efeso
ila muisi yose ya Asia. Kolonga kamba miungu ija itendigwe
na makono ga wanhu si miungu.
27 Sio tu kamba sang'hano yetu ino yobanangika, ila vivija
ng'anda ya mulungu wa kitwanzi yokemigwa Atemi yoz-
abuzwa, na mulungu heyo mwenyego yotambikilwa muisi
yose ya Asia na ulumwengu mgima, kosegezeligwa ukulu
wake.”

28 Viwahulike vino, wagevuzika, wasonga kuguta nyangi,
wolonga, “Atemi wa Waefeso iyo mkulu!”
29 Wambo jose dikala mkiyahiyahi. Wawagoga Gayo
na Alistaliko, wenekae wa Makedonia wakalile mmwanza
umwe na Paulo, na wakimbila nao hamoja wengila hanhu
ha kuchezela.
30 Paulo kalonda kwingila mdidale, ila wanahina
wamgomesa.
31 Wakulu wayagwe wa isi ya Asia, wakalile wambwiga
zake, wamgalila usenga wamuyalalila kamba sambiyaila-
guse mwenyego mkwingila hanhu ha kuchezela.
32 Kipigiti hicho wayagwe wakala wobwatila kino na
wayagwe wakala wobwatila kija, kwavija mting'hano uja
ukala utibuke, hata wanhu behi na wose mmwanza wao
hawakitangile kilamso cha hewo kuiting'hana hamoja.
33 Wayahudi wamsung'hiza Alekizanda haulongozi
wa ididale, na wanhu wayagwe wa mdidale wakala
wom'bwatiza heyo. Avo Alekizanda kawahungila mkono
giladi yaigombele haulongozi wa ididale da iwanhu.
34 Ila vuwamtangile kamba heyo kakala Muyahudi, wose
hamoja waguta nyangi mkipigiti cha kamba masaa mabili,
wolonga, “Atemi wa Waefeso iyo mkulu!”

35 Na mkulu wa ikiwambo viyawanyamaze wanhu, kalonga, “Mweye wanhu wa Efeso, munhu yalihi hano yalekile kuvitanga kamba wambo da Efeso dijo mwimilizi wa ng'anda ya Atemi mkulu na wegu jake dilagale kulawa kuulanga?
36 Avija mbuli zino vuzili hazidahika kubeligwa, molondigwa munyamale, sambimulopole kutenda kinhu chochose.
37 Wanhu wano imuwagalile hano hawebile kinhu chochose kulawa mng'anda ya mulungu ama kumulonga mulungu wetu mbuli za ufukuzi.
38 Avo, kamba Demetilio na wasang'hana zake wana mbuli na munhu yoyose, vitala vabaho, na wakulu wa viwambo wabaho, na wagale mbuli zao hiko wakataguse.
39 Kamba muna mbuli iyagwe imulonda kuigala, yolamulwa hana ikitala.
40 Kwavija todaha kutagusigwa sama ya mzahimzahi ulawilile lelo, avija vukili haduhu kilamso kiloleka chondatukilonge kisongeze mzahimzahi uno.”
41 Viyamambukize kulonga gano, kaulaga umting'hano.

20

Paulo Kochola Makedonia na Ugiliki

1 Mzahimzahi vuumalile, Paulo kawakema wanahina, na viyamalile kuwagangamiza na kuwalaga, kasegela kachola isi ya Makedonia.
2 Kachola kubitila isi zija, kalonga mbuli bwando yowagangamiza wanhu, hakimambukizo, kavika Ugiliki,
3 ako kakala milenge midatu. Viyakalile yoifunganya kuchola isi ya Silia, kavitanga kamba Wayahudi wakala wamwikile zundo, avo kalamula kubwela mkubitila isi ya Makedonia.
4 Kailongoza na Sopata, mwanage Pilo, kulawa mdiwambo da Beloya, na Alistaliko na Sekundo kulawa mdiwambo da Tesalonike, na Gayo kulawa mdiwambo da Delibe, na Tikiko na Tulofimo kulawa muisi ya Asia, na Timoteo.
5 Wanhu wano walongola na wotubeta kudiwambo da Toloa.
6 Vikimalile kipigiti cha Lusona lwa Mikate Ilibule Mela, tukwela meli kulawa Filipi, na vigabitile mazua matano, tuvika Toloa. Ako tukala mazua saba.

Yutiko Kozusigwa Kulawa Mkudanganhika

7 Mdizua da mwanduso* wa wiki, tuiting'hana hamoja giladi tuumogole mkate. Kwavija Paulo kalonda kuchola

* **20:7** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

imitondo iyagwe, avo kawapetela wanhu na kugendelela kulongelela nao mbaka kilo kikulu.

8 Kukala na viwenge bwando vokwaka mdigati da uchana haja hatukalile tuiting'hane.

9 Mmhale imwe yakemigwe Yutiko kakala yakalile mdizonzo da ing'anda kipigiti Paulo viyakalile yogendelela kulongelela. Yutiko kakala yasongile kukukila mbaka kawasa utulo, avo kalagala hasi kulawa muigolofa ya ikadatu uchana, abaho, wamdondola kuno yeshile kudanganhika.

10 Paulo kahumuluka hasi, kamwinamila na kamkumbatila, kalonga, "Sambimgaye, mgima!"

11 Abaho, Paulo kakwela kabili kudigati uchana, kaumogola mkate kaja, abaho, kagendelela kulongelela nawo mbaka ulukwili, abaho, kachola.

12 Wanhu wamsola ija immhale wamgala hakae yake yali mgima, na mioyo yao ihozigwa.

Paulo Kolawa Mdiwambo da Toloa Kochola Kudiwambo da Mileto

13 Paulo kasegela haja kachola kudiwambo da Aso na magulu, kwavija kuko yalondile heyo mwenyego tum'bitile tukamsole, avo tweye tulongola kukwela meli, tuchola Aso.

14 Viyatuvikile ako Aso, kakwela muna imeli itukalile, abaho, tuchola mdiwambo da Mitilene.

15 Kulawa hiko tusonga mwanza, na zua da ikabili tuvika behi na kisiwa cha Kio. Na zua da ikadatu tuvika kisiwa cha Samo, na zua da ikane tuvika Mileto.

16 Paulo kalamula kugendelela na mwanza wake bila kubitila mdiwambo da Efeso, giladi sambiyakawilile muisi ya Asia. Kwavija kakala yosulukila kuvika Yelusalemu mdizua da Pentekoste kamba vihadahike.

Paulo Kowalaga Wavyele wa Efeso

17 Kulawa Mileto, Paulo katuma usenga uchole kudiwambo da Efeso yowakema wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto giladi waiting'hane na heyo.

18 Viwavikile kawalongela, "Mwemwe wenyego movitanga vija ving'halile na mweye songela zua da mwanduso vinivikile muisi ya Asia.

19 Nimsang'hanikila Mndewa na wende mkulu, na mahozi, na migayo iniiting'hane nayo kubitila mizundo ya Wayahudi.

20 Movitanga kamba silekile kuwapetela mweye kinhu chochose kinogile, ila nifundiza haulongozi wa wanhu na kulawa ng'anda imwe mbaka ng'anda iyagwe,

21 niwapetela Wayahudi hamoja na Wagiliki kamba wamuhindukile Mulungu mkuleka vilozo na kumtogola Mndewa wetu Yesu.
22 Na sambi, nochola Yelusalemu, nilongozwa na Loho wa Mulungu, sikitanga chondakinilawilile hiko.
23 Ila Loho wa Mulungu kangwelela usindila mmiwambo yose kamba kifungo na migayo vonibeta.
24 Ila siugesa ugima wangu kamba kinhu cha kuigodela ng'hani, ila nogesa kumambukiza mkimbilo wangu na kumambukiza sang'hano Mndewa Yesu iyanigwelele nie, sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile uli na ngekewa ya Mulungu.
25 "Na sambi nivitanga kamba, haduhu munhu yoyose wa kumwenu mmwanza wa awo inibitile kumwao niupeta Undewa wa Mulungu, yondayanyone nie kabili.
26 Avo, lelo nowalongela kamba, nie nabule mbuli mnhaguso ya munhu yoyose.
27 Kwavija silekile kuwapetela gaja gose yogalonda Mulungu.
28 Iloleni wenyego kwa wenyego na mdilole na ididale jose Loho wa Mulungu yawekile mweye mdilole goya. Muwemilize wanhu wa Mulungu wamtogole Kilisto, yawapatile na mulopa wa Mwanage.
29 Novitanga kamba nie nihasegela, mbwizi womwizileni na kuleka kujonela bazi didale.
30 Hata kulawa mmwanza wenu, wolawila wanhu wondawalonge mbuli za uvwizi giladi wawagize wanahina na kuwatenda wawawinze hewo.
31 Avo muiteganye, mkumbukile kamba mkipigiti cha milao midatu imisi na ikilo, silekile kumzuma kila munhu mmwanza wenu na mahozi.
32 "Na sambi noweka mmakono ga Mulungu na mmbuli ya ngekewa yake, yondaiwagangamize na kuwagwelela uhazi wose awo wang'alizwe.
33 Nie silondile kusola hela ama zahabu ama vivalo va munhu yoyose.
34 Mweye wenyego movitanga kamba nisang'hana na makono gangu mwenyego, giladi mhate vinhu vinilonda nie hamoja na wayangu inilinao.
35 Mzimbuli zose zino zinitendile niwalagusila kamba mkusang'hanika sang'hano ngaga kamba zino, tolondigwa kuwagwelela vinhu wakumbulu, tukumbukile mbuli za Mndewa Yesu mwenyego, yolonga, 'Vinoga ng'hani kulava, kubanza kubokela.' "
36 Paulo viyamambukize kulonga gano, kafugama mavindi hamoja na hewo wose, katambika.

37 Wanhu wose wamulilila Paulo, na kumkumbatila na kumnonela.
38 Kiwagelile giogio ng'hani kikala mbuli zake ziyalongile kamba hawachona kabili kihanga chake. Abaho, wamsindikiza mbaka hana imeli.

21

Paulo Kochola Yelusalemu

1 Vituwalagile na kwingila mmeli, tuchola dimwe kwa dimwe tuvika kukisiwa cha Kosi, na imitondo iyagwe tuchola kisiwa cha Lode, na kulawa haja tuchola kukisiwa cha Patala.
2 Hiko tuvika meli ichola isi ya Foinike, twingila na kuchola.
3 Vituchonile kisiwa cha Sipulo na kubita ng'ambu ya kusi, tugendelela na mwanza wetu mbaka isi ya Silia. Twiza kwima mdiwambo da Tilo, aho meli yetu ikala ihumulusa mizigo.
4 Haja tuwavika wanahina, tukala nao mazua saba. Mkubitila Loho wa Mulungu wamuyalalila Paulo sambiyachole kudiwambo da Yelusalemu.
5 Ila kipigiti chetu chose cha kukala haja vukimalile, tusegela na kugendelela na mwanza wetu. Wanahina wose na watwanzi zao na wana zao watusindikiza mbaka hanze ya idiwambo kuna imhwani, tufugama mavindi tutambika.
6 Vitumambukize kuilaga, tukwela muimeli, na hewo wabwela ukae yao.

7 Tugendelela na mwanza wetu m'bahali kulawa Tilo na kugela nanga mdiwambo da Tolemai, ako tuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na kukala na hewo zua dimwe.

8 Imitondo iyagwe tusegela tuchola kudiwambo da Kaisalia twingila mng'anda ya Filipo yakalile mpeta Usenga Unogile yakalile mmwanza wa wanhu saba wasaguligwe kugola mandia.
9 Kakala na wandele wane wakalile wagane wakalile na nhunza ya uhokozi.
10 Vitukalile haja mazua bwando, muhokozi imwe yokemigwa Agabo keza kulawa isi ya Yudea.
11 Keza hatuli tweye kausola mkwiji wa Paulo kaifunga mwenyego mmakono na mmagulu gake na umkwiji, na kulonga, “Loho wa Mulungu kolonga vino, ‘Vino vivo Wayahudi wa Yelusalemu vondawamfunge munhu mwene mkwiji uno na kuwagwelela Wamhazi.’ ”
12 Vituhulike mbuli zino tweye na wanhu wakalile haja, tumuyalalila Paulo sambiyachole Yelusalemu.

13 Abaho, Paulo kedika kalonga, “Kinhu chaki kimtenda,
molila na kunibogoyola umoyo? Kwavija nie niitanda sio
kufungigwa tu ila hata kudanganhikila Yelusalemu sama ya
twaga da Mndewa Yesu.”
14 Avija viyalemile kututegeleza, tunyamala, ila tulonga,
“Gaja goyolonda Mndewa gatendeke.”
15 Vugamalile mazua gano, tuisasala na kusonga kuchola
Yelusalemu.
16 Wanahina wayagwe kulawa Kaisalia vivija wachola
hamoja na tweye, watugala kung'anda ya Mnasoni ako
kutukalile. Mnasoni kakala munhu kulawa Sipulo na kakala
mmwanza wa wanahina wa ichanduso.

Paulo Komtembelela Yakobo

17 Vituvikile Yelusalemu, wandugu zetu wamtogole Kilisto
watubokela na ndeng'helelo.
18 Imitondo iyagwe Paulo kachola hamoja na tweye
kumtembelela Yakobo, na wavyele wose wakala baho.
19 Vuyamambukize kuwalamsa, Paulo kasonga
kuwasimulila lumosilumosi mbuli ziyatendile Mulungu
mwa Wamhazi kubitila sang'hano yake.
20 Viwahulike mbuli zino wamuyenzi Mulungu, abaho,
wamulongela, “Kuvona, ndugu yetu, maalufu mangahi ga
Wayahudi watogole na wose waja wagagogile ng'hani Mala-
gizo ga Musa.
21 Walongeligwa mbuli zako kamba kofundiza Wayahudi
wose wokala hamoja na Wamhazi, wamuleme Musa uwa-
longela sambiwawengize kumbi wana zao na sambiwaw-
inze nzoela zetu.
22 Tutendeze? Kwa vovose wohulika kamba kwiza.
23 Avo tenda kino chondatukulongele, hana wambigalo
wane hano waiduile.
24 Wasole wanhu wano uilumbe nao mnzoela zao za ku-
ing'aliza, na ulihe hela za kubea mvili zao. Avo wanhu wose
wovimanya kamba gaja gawalongeligwe gokulonga gweye
gakala uvwizi, na gweye mwenyego kogawinza Malagizo ga
Musa.
25 Ila awo Wamhazi wamtogole Kilisto tuwandikila vija vi-
tulamule kamba wolondigwa waleke kuja vakuja vilavigwe
nhosa ha miwegu, waleke kuja mulopa, waleke kuja nyama
ilawile mwa mng'onyo yabotigwe, na waleke ugoni.”
26 Imitondo iyagwe Paulo kawasola waja iwanhu na ku-
ing'aliza heyo mwenyego hamoja na hewo. Abaho, kachola
nao Kung'anda ya Mulungu na kulonga vija kipigiti cha
ung'alizo wao vondakimale na nhosa yondaitendeke mwa
kila munhu mmwanza wao.

Paulo Kogogigwa Kung'anda ya Mulungu

27 Kipigiti cha gaja ga mazua saba ga ung'alizo vikikalile
behi kwisha, Wayahudi kulawa Asia wamona Paulo Mu-
ing'anda ya Mulungu. Wadiswagiza idale jose da wanhu na
kumgoga.
28 Watoa nyangi wolonga, “Mweye wambigalo wa Islaeli!
Tutazeni! Ino iyo munhu yowafundiza wanhu wose kila
hanhu sambiwatende nzoela za wanhu zetu na sambiwa-
gawinze Malagizo getu ga Musa na sambiweze hanhu hano.
Sio gano tu, ila kawagala Wagiliki Kung'anda ya Mulungu na
kunyolodosa Hanhu hano Hang'alile.”
29 Kwavija haichanduso wamona Tulofimo munhu kulawa
mdiwambo da Efeso hamoja na heyo mdiwambo, avo wag-
iza kamba Paulo kamgala Kung'anda ya Mulungu.
30 Avo wanhu wose wa mdiwambo wenuka, wose hamoja
wakimbilila Kung'anda ya Mulungu kulawa ng'ambu zose.
Wamgoga Paulo wamkwekwesa na kumulava hanze ya
Ing'anda ya Mulungu, na kipigiti kikija mizivi ya Ing'anda
ya Mulungu ihindigwa.
31 Viwalondile kumkoma, mbuli zija zim'vikila mkulu wa
madale gose ga asikali wa Loma kamba wanhu wose wa
mdiwambo da Yelusalemu wakala mumzahimzahi.
32 Kipigiti kikija kawasola asikali na wakulu wa madale ga
asikali mia na kukimbilila kudikalile didale da wanhu. Waja
iwanhu wakalile mumzahimzahi viwamonile ija imkulu na
asikali zake, waleka kumtoa Paulo.
33 Ija imkulu kamcholela na kumgoga Paulo na kulagiza
yafungigwe na minyolo mibili. Abaho, kauza kamba ija
kakala munhu yalihi na choni chayatendile.
34 Wanhu wayagwe walonga vino na wayagwe walonga
vija. Avo avija ija imkulu viyaihonyile ikweli ya mbuli
ija sama ya umzahimzahi, kalagiza kamba Paulo yageligwe
muingome.
35 Paulo viyavikile mzingwandala, mzahimzahi ukala
mkulu ng'hani avo kapapigwa na asikali.
36 Dija ididale da wanhu dikalile dimkweleleza digen-
delela kutoa nyangi dilonga, “Yakomigwe!”

Paulo Koigombeleza

37 Paulo viyakalile behi na kwingizwa muingome, ka-
muuza ija imkulu, yolonga, “Nikulongele kinhu?”
Ija imkulu kamuuza, “Gweye kodaha kulonga Kigiliki?
38 Gweye sio Mmisili ija yasongeze muhindumuhindu na
kuwalongoza wanhu makaini alufu nne kuluwala?”
39 Paulo kamwidika yolonga, “Nie na Muyahudi kulawa
Taliso muisi ya Kilikia, nie na mwenekae wa wambo dimwe
kulu ng'hani. Nokuyalalila unileke nilonge na wanhu wano.”

40 Ija imkulu viyamulekile yalonge, Paulo kema mzingwandala na kudihungila mkono ididale da wanhu, wose viwanyamale kawalongela muulonzi wa Kieblania.

22

1 "Ndugu zangu na watata zangu, tegelezeni uyalazi wangu unilonga sambisambi haulongozi wenu!"

2 Viwamuhulike vija voyolonga na hewo Mkieblania, wagendelela kunyamala. Abaho, Paulo kalonga.

3 "Nie na Muyahudi nivumbukile Taliso muisi ya Kilikia. Ila nikulila mdiwambo dino da Yelusalemu, nikala mwanahina wa Gamalieli. Nifundizigwa Malagizo gose ga watata zetu, na nikala nigagogile ng'hani Malagizo sama ya Mulungu kamba vumuli mweye lelo.

4 Niwagaza wanhu waitogole Nzila ino na hata kuwakoma. Niwagoga watwanzi na wambigalo na kuwagela mkifungo.

5 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na Kitala chose cha wavyele wodaha kusindila mbuli zino. Na vivija kulawa kumwao nibokela lupwilili niwagalile wandugu zao wali Damaski, avo nichola ako kuwagoga wanhu wamtogole Kilisto kamba wafungigwa niwagale Yelusalemu wakasunigwe.

Paulo Kolonga Vija Viyam'bokele Yesu
(Sang'h. 9:1-19; 26:12-18)

6 "Vunikalile mnzila behi na Damaski ikala kamba saa sita imisi, nidukila mwemwe kulawa kuulanga dimwemwesa kunizunguluka nie.

7 Nigwa hasi, abaho, nihulika dizwi donilongela, 'Sauli, Sauli! Habali unigaza?'

8 Niuza, 'Kwa nani gweye, Mndewa?' Kedika kalonga, 'Nie iyo Yesu wa Nazaleti ayo uyumgaza.'

9 Waja wayangu inikalile nao wajona idimwemwe, ila hawaditangile idizwi dikalile dilonga na nie dilawa ha munhu yalihi.

10 Niuza, 'Nitendeze, Mndewa?' Na Mndewa kanilongela, 'Gandamuka uchole Damaski, na haja kolongeligwa gaja gose gaulondigwa kutenda.'

11 Wayangu inikalile nao wanigoga mkono wanilongoza mbaka Damaski, kwavija unang'hazi wa idimwemwe unikoma gameso.

12 "Munhu imwe yokemigwa Anania keza kunilola. Kakala munhu wa Mulungu, yakalile yokala kamba vugalonda Malagizo, yakalile yohishimilwa ng'hani na Wayahudi wose wakalile wokala haja.

13 Kema hamgwazo wangu na kulonga, 'Ndugu yangu
Sauli, ulole kabili!' Na kipigiti kikija nilola kabili na nimona
heyo.
14 Abaho, kalonga, 'Mulungu wa watata zetu kakusagula
gweye ugatange goya goyolonda, na kumona Munhu Yal-
ibule Uzenzeleganye, na kuhulika mbuli kulawa mmulomo
wake.
15 Gweye kowa msindila wake mwa wanhu wose mmbuli
zino ziwonile na kuzihulika.
16 Avo habali ukawa? Gandamuka ubatizigwe na uleke
kutali vilozo vako. Mkutenda vino kodikema twaga da
Mndewa.'

Lukemo lwa Paulo lwa Kuupeta Usenga Unogile mwa Wamhazi

17 "Vunibwelile Yelusalemu na kipigiti vunikalile nitam-
bika Kung'anda ya Mulungu, mhata kigumbizi,
18 nimona Mndewa yolonga, 'Hima, segela Yelusalemu mb-
wisa, kwavija hawautogole usindila wako wondaunilonge
nie.'
19 Nidika, nilonga, 'Mndewa, wanhu wano wavimanya
kamba nichola mzing'anda zose za nhambiko niwagela
mkifungo na kuwasuna awo wakutogole gweye.
20 Na kipigiti mulopa wa msindila wako Stefano vuwitike,
nikala bahaja nimile, kuno nideng'hela kija kitendeke na
kugoga vivalo va awo wakalile womkoma.'
21 Abaho, Mndewa kanilongela, 'Genda, kwavija nokugala
kutali kuisi ya Wamhazi.' "
22 Dija ididale da wanhu dimtegeleza Paulo mbaka
viyalongile mbuli ino. Abaho, waguta nyangi wolonga
"Yakomigwe! Halondigwa kugendelela kuwa mgima!"
23 Na viwakalile woguta nyangi na kwasa vivalo vao na
kwasa timbwisi uchana,
24 ija imkulu wa madale gose ga asikali kalagiza Paulo ya-
soligwe, yengizigwe muingome. Kawalongela wamulanhe,
abaho, wamuuze goya giladi wavimanye habali wanhu
wakala wobwata kamba vino sama yake.
25 Viwakalile womgolosa giladi wamulanhe, Paulo kamu-
longela ija imkulu wa asikali mia wa Loma yemile haja,
"Vivo vilagizwe mweye mmulanhe mwenekae wa Loma hata
kamba vilozo havoneke kumwake?"
26 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma viyahulike vino,
kachola ha ija imkulu wa madale gose ga asikali na kumu-
longela mbuli ino. Kamuuza, "Kotendaze? Kwavija munhu
ino mwenekae wa Loma!"
27 Ija imkulu wa madale gose ga asikali kachola ha Paulo
na kumuuza, "Nilongele, gweye kwa mwenekae wa Loma?"

Paulo kedika, “Ona, nie na mwenekae wa Loma.”
28 Abaho, ija imkulu kalonga, “Nie niliha hela bwando
giladi nhogoligwe kuwa mwenekae wa Loma.”
Paulo kedika, kalonga, “Ila nie mhata wenekae wa kuvum-
buka Loma.”
29 Waja wakalile wolonda kumuuzagiza, himahima
wanyelenhuka. Ija imkulu, vivija kadumba, kwavija
kavitanga kamba Paulo kakala mwenekae wa Loma na
heyo kakala yamdazile na minyolo.

Paulo Haulongozi wa Kitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

30 Imitondo iyagwe, avija ija imkulu wa madale gose
ga asikali viyalondile kukimanya kilamso cha Paulo kuta-
gusigwa na Wayahudi, kamfungula na kulagiza wakulu wa
wakulu wa nhambiko na wanhu wose wa Ikitala Kikulu cha
Isi ya Wayahudi kuiting'hana. Abaho, kamgala Paulo hasi
na kumwimiza haulongozi wao.

23

1 Paulo kawalola ng'hani wanhu wa Ikitala Kikulu cha
Isi ya Wayahudi na kulonga, “Ndugu zangu, mazua gose
nikala na udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile
haulongozi wa Mulungu mbaka zua da lelo.”
2 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko
yokemigwa Anania kawashulutiza waja wakalile behi na
Paulo, wamtoe kofi mmulomo.
3 Paulo kamulongela, “Mulungu kokusuna gweye, gweye
ulingile kamba kiwambaza kibakigwe chokaa!* Kukala aho
unilamule nie kamba Malagizo ga Musa vugalonga, ila gw-
eye mwenyego kogabemenda Malagizo ga Musa mkuwashu-
lutiza wanhu wanitoe nie!”
4 Awo wakalile wemile behi na Paulo walonga, “Komuliga
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yasaguligwe na
Mulungu?”
5 Paulo kedika, kalonga, “Ndugu zangu, sivimanyile kamba
heyo kakala Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kwavija
yandikigwa, ‘Sambiumulonge vihile mtawala wa wanhu
zako.’† ”
6 Paulo viyawene kamba wayagwe wakala Masadukayo
na wayagwe wakala Mafalisayo, kenula dizwi muja Mkitala
Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yolonga, “Ndugu zangu, nie na
Mfalisayo mwana wa Mafalisayo. Ningila mumgayo sama ya
tamanilo jangu da kuzusigwa kwa wanhu wadanganhike.”

---

* **23:3** ***Kiwambaza kibakigwe chokaa*** nhegulo yake *ligo da kumulonga munhu yali kizenzeleganye.* † **23:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 22:28.

7 Viyalongile gano, mbamila izuka hagatigati ya Mafalisayo na Masadukayo, avo mting'hano uigola.
8 Masadukayo wolonga kamba haduhu kuzuka kwa wanhu wadanganhike na haduhu wasenga wa Mulungu wa kuulanga na haduhu loho, ila Mafalisayo wotogola gano gose.
9 Kulawilila bwato kulu, na wafundiza Malagizo ga Musa wayagwe wakalile Mafalisayo wema na kubamila ng'hani, wolonga, "Hatonile mbuli yoyose ihile yaatendile munhu ino! Siku loho ama msenga wa Mulungu wa kuulanga kalonga na heyo!"
10 Bwato dija dikula mbaka ija imkulu wa madale gose ga asikali kakala yodumba siku Paulo womdega vidangavidanga. Avo kawalagiza asikali zake wachole kudidale kumsola na mhiko kulawa hagatigati yao na kumwingiza mgati ya ingome.
11 Ikilo ija Mndewa kema behi yake na kumulongela, "Sambiudumbe! Kamba vuulavile usindila wangu kuja Yelusalemu, avo kolondigwa vivija uulave usindila mdiwambo da Loma."

Zundo da Kumkoma Paulo
12 Imitondo iyagwe Wayahudi wayagwe waiting'hana, na kwika zundo da kuifunga wenyego mkuiduila kamba hawaja ama kung'wa mbaka wamkome Paulo.
13 Kukala na wanhu wabanzile malongo mane wekile zundo dino.
14 Wachola ha wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele na kulonga, "Tweye tuifunga wenyego mkuiduila sambituje ama kung'wa kinhu chochose mbaka tumkome Paulo.
15 Avo mweye hamoja na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi molondigwa mmulongele ija imkulu wa madale gose ga asikali yamgale Paulo haulongozi wenu, mkiitenda kamba molonda mkitange goya kilamso cha mbuli yake. Na tweye toisasala kumkoma kipigiti hanavika hano."
16 Ila mwana wa lumbu jake Paulo viyahulike zundo dija, kengila muingome na kumulongela Paulo.
17 Abaho, Paulo kamkema imwe wa iwakulu wa asikali mia wa Loma na kumulongela, "Msole mmhale ino umgale ha imkulu wa madale gose ga asikali, kana kinhu cha kumulongela."
18 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma kamsola kamgala ha ija imkulu wa madale gose ga asikali, kalonga, "Paulo, ija yageligwe mng'anda, kanikema na kunilongela nimgale mmhale ino kumwako, kana kinhu cha kukulongela."

19 Ija imkulu wa madale gose ga asikali kamsola ija im-
mhale mkumgoga mkono kamgala hamgwazo na kumuuza,
“Kolonda kunilongela choni?”
20 Ija immhale kalonga, “Wakulu wa Wayahudi wailongela
kamba, wakulongele gweye umgale Paulo haulongozi wa Ik-
itala Kikulu cha Isi ya Wayahudi mayo, na hewo wokiitenda
kamba wolonda wakitange goya kilamso cha mbuli yake.
21 Ila sambiumgale kumwao kwavija wanhu kubanza
malongo mane wom'beta mnzila wamkome mkumsinhuk-
iza. Waiduila kamba hawaja, hawang'wa mbaka wamkome
Paulo. Sambisambi woisasala wokubeta gweye uwatogolele
gaja gawakupulile.”
22 Avo ija imkulu wa madale gose ga asikali kamulongela,
“sambiumulongele munhu yoyose kamba kunilongela mbuli
ino.” Abaho, kamuleka yachole.

Paulo Kogaligwa ha Feliksi, Mtawala wa Yudea

23 Abaho, ija imkulu wa madale gose ga asikali, kawakema
asikali zake wabili wakalile wakulu wa asikali mia wa Loma,
kawalongela, “Ifunganyeni msegele saa ndatu ikilo mchole
Kaisalia na asikali mia mbili, hamoja na asikali sabini wa
falasi na asikali mia mbili wayagwe wa migoha.
24 Vivija kalava falasi sama ya Paulo, giladi yasoligwe
mditindiwalo yachole ha Feliksi, mtawala wa isi ya Yudea.”
25 Kandika lupwilili luno,
26 “Nie Klaudio Lisiasi, ha mtawala wa Yudea Feliksi,
nokulamsa.
27 Munhu ino kakala yagogigwe na Wayahudi na wakala
wolonda kumkoma. Ila niza na asikali zangu na kumkom-
bola, kwavija nivimanya kamba munhu ino mwenekae wa
Loma.
28 Nilonda kuvitanga kamba habali womtagusa, avo
nimgala kuna Ikitala chao Kikulu cha Isi ya Wayahudi.
29 Nyona kamba kakala yataguswe sama ya Malagizo
gao, ila hatendile kinhu chochose kilumbile heyo kudangan-
hika ama kugeligwa mkifungo.
30 Vunilongeligwe kamba kowa na zundo da kumkoma
munhu ino, nimgala kumwako himahima. Na niwashulu-
tiza waja womtagusa vivija weze kusimulila hameso gako
kija chowomtagusila.”
31 Avo waja iwaasikali wamsola Paulo na kumgala An-
tipatili ikilo, kamba vija viwalongeligwe.
32 Imitondo iyagwe wawaleka waja iwaasikali wa falasi
wagendelele na Paulo, ila asikali wa magulu wabweleganya
kuingome.

33 Viwavikile Kaisalia, wamgwelela mndewa ulupwilili, na
vivija wamwika Paulo mmakono gake.
34 Ija imndewa viyalusomile ulupwilili, kauza ng'ambu
ilihi kuyakalile yolawa Paulo, na viyavimanyile kamba
kakala yolawa Kilikia,
35 kalonga, “Noitegeleza mbuli yako kipigiti waja woku-
tagusa wahavika hano.” Abaho, kalagiza kamba Paulo
yemilizwe mding'anda da Helode.

24

Paulo Kotagusigwa na Wayahudi

1 Vugabitile mazua matano, Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko yokemigwa Anania, keza Kaisalia hamoja na
wavyele wayagwe na munhu yagatangile goya malagizo
yokemigwa Tatulo. Wagala mbuli yao womtagusa Paulo ha
mndewa.
2 Paulo viyakemigwe, Tatulo kasonga kumtagusa.
“Mkulu Feliksi, tukala tudeng'hela tindiwalo mkipigiti
kitali muundewa wako na udaho wako wa kulola kutali
kugala ugaluko muisi ino.
3 Toibokela mbuli ino kila hanhu na mkipigiti chose na
tokuheweza ng'hani.
4 Ila giladi sambinikudonheze ng'hani, nokuyalalila
kamba utwazaganye, ututegeleze goya.
5 Munhu ino koneka iyo msongeza ndwagi, kosongeza
mzahimzahi mwa Wayahudi muulumwengu wose. Heyo iyo
kilangizi wa mbaguko ya Wanazaleti.
6 Na vivija kainyolodosa Ing'anda ya Mulungu, avo tum-
goga.
7 Ila Lisiasi, ija imkulu wa madale gose ga asikali, keza
na mhiko ng'hulu, kamsola kulawa mmakono getu, kuno
yowashulutiza waja womtagusa, weze kumwako gweye.
8 Uhamuuzagiza goya, gweye mwenyego kozimanya mbuli
zose zitumtagusile kulawa kumwake.”
9 Na Wayahudi vivija wailumba hamoja mnhaguso ija,
wosindila kamba mbuli zino zose za kweli.

Paulo Koigombeleza Haulongozi wa Feliksi, Mtawala wa Yudea

10 Mndewa viyamulingile kidole Paulo giladi yalonge,
Paulo kalonga, “Novimanya kamba gweye kwa mulamula
muisi ino mmilao bwando, avo mkudeng'ha noigombeleza.
11 Gweye kuvitanga kamba mazua longo dimwe na mabili
gabitile, nichola Yelusalemu kutambika.
12 Wanhu wonitagusa hawanivikile nie niibamilila na
munhu yoyose Kung'anda ya Mulungu ama niwading'hula

wanhu mng'anda ya nhambiko ama hanhu hohose mdi-
wambo.
13 Na hawadaha kulagusa kamba mbuli zowonitagusila
nie kumwako sambisambi kamba za kweli.
14 Ila nie notogola kamba nomtambikila Mulungu wa tata
zetu kamba imwe wa wanhu wa Nzila ija hewo iwoikema
mbaguko. Notogola vinhu vose vitogolwa na Malagizo na
vija vandikwe na wahokozi.
15 Nhamanila inilinayo ha Mulungu ilinga na nhamanila
iwalinayo hewo wenyego, notogola kamba kuna mzuso wa
wanhu wa namna mbili, walekile kuwa vizenzeleganye na
awo wali vizenzeleganye.
16 Avo mazua gose noiyoha kutenda udaho wangu wa
kusambula gehile na ganogile ung'ale haulongozi wa Mu-
lungu na haulongozi wa wanhu.
17 "Vunikalile haduhu mkipigiti cha milao bwando, nichola
Yelusalemu kuwagwelela nhunza wanhu zangu na kulava
nhosa.
18 Kipigiti vunikalile nitenda gano, wanivika Kung'anda ya
Mulungu nimambukiza nzoela ya kuing'aliza. Hakukalile na
dale da wanhu ama hebohebo.
19 Ila kukala na Wayahudi kulawa muisi ya Asia awo
wolondigwa kwiza hano haulongozi wako wagale nhaguso
zao kamba wana mbuli yoyose ya kunitagusila.
20 Ama wano wali hano wenyego na walonge mbuli
ilihi ihile iwayonile kumwangu, kipigiti vunikalile nimile
haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi.
21 Ila kinhu kimwe kinilongile na dizwi kulu vunikalile
haulongozi wao, 'na kinhu hicho kikala mbuli ya kuzuka
kwa wanhu wadanganhike ayo inigwelele mbuli mbaka
nima haulongozi wako lelo.' "
22 Abaho, Feliksi yakalile yalongeligwe goya mbuli za Nzila
ija, kaukomeleza umting'hano uja mkulonga, "Kipigiti Lisiasi
mkulu wa madale gose ga asikali yeheza, noilamula mbuli
yenu."
23 Abaho, kamulagiza asikali, mkulu wa asikali mia wa
Loma, yamwike Paulo hasi ya wimilizi, ila yagweleligwe
ulegeho kidogo na kuwaleka wambwiga zake wamgwelele
vinhu voyolonda.

Paulo Haulongozi wa Feliksi na Dulusila

24 Mazua madodo hamwande Feliksi keza na mtwanzi
wake yokemigwa Dulusila, yakalile Muyahudi. Kamkema
Paulo, wamtegeleza viyakalile yoilonga vija vowolondigwa
kumtogola Kilisto Yesu.
25 Paulo viyalongelele nawo yopeta kuleka uzenzeleganye,
na kuinega na vinhu viyagomese Mulungu, na nhaguso

yondaize, Feliksi kadumba na kulonga, “Basi segela sambi-
ugendelele, nihapata nafasi nokukema.”
26 Ila munda kwa munda kakala yotamanila kamba, siku
Paulo komgwelela hongo. Avo kamkema mianza bwando na
kulongelela nayo.
27 Vuibitile milao mibili, Polikio Festo kasaguligwa kusola
hanhu ha Feliksi na kuwa mtawala wa Yudea. Ila kwavija
Feliksi kalonda yanogelwe na Wayahudi, kamuleka Paulo
mkifungo.

25

Paulo Koigala Kumwande Mbuli Yake ha Kaisali

1 Vigabitile mazua madatu songela Festo viyavikile
muisi ya Kaisalia, kafunga mwanza kulawa haja kachola
Yelusalemu,
2 ako wakulu wa wakulu wa nhambiko na wakulu wa
Wayahudi wamcholela na kumtagusa Paulo kumwake.
3 Wamuyalalila Festo yawataze kumgala Paulo
Yelusalemu, kwavija hewo waisasala kum'vamhila na
kumkoma Paulo kipigiti yang'hali mnzila.
4 Avo Festo kedika, “Paulo kokwimilizwa ako Kaisalia, na
nie mkipigiti kiguhi nochola hiko.
5 Walekeni wakulu zenu wayagwe wachole na nie Kaisalia,
na kamba katenda kinhu chochose kihile, wamtaguse.”
6 Festo kakala hamoja na hewo kamba mmazua manane
ama longo dimwe, abaho, kachola Kaisalia. Zua diyagwe
kakala mkigoda cha nhaguso mkitala, abaho, kalagiza Paulo
yagaligwe.
7 Paulo viyavikile, Wayahudi walawile Yelusalemu
wamzunguluka, wasonga kumtagusa nhaguso bwando
ng'hulung'hulu azo zilekile kulagusa kweli mgati yake.
8 Paulo mkuigombela, kalonga, “Nie sitendile chochose
kihile Mmalagizo ga Wayahudi, ama Kung'anda ya Mulungu,
ama ha Kaisali.”*
9 Ila Festo kuno yolonda kuwataza Wayahudi, kamulon-
gela Paulo, “Kolonda kuchola Yelusalemu, ako ukataguswe
mzimbuli zino haulongozi wangu?”
10 Paulo kedika, kalonga, “Nie nokwima hano haulon-
gozi wa ikitala cha Kaisali, hano hanilondigwa kutaguswa.
Kamba vija mweye wenyego vumuvitangile goya kamba
siwatendele Wayahudi mbuli yoyose ihile.
11 Avo kamba nyoneka kamba nitenda mbuli ihile ilum-
bile nie kudanganhika, sidaha kuikimbila ifa. Ila, kamba
nhaguso iwanitaguse Wayahudi wano ihawa ya uvwizi,

* **25:8** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

haduhu munhu yondayanigele mmakono gao. Noigala kumwande mbuli ino ha Kaisali."
12 Avo Festo, viyeshile kulongelela na wanhu wa ikitala,
kamwidika Paulo, kalonga, "Kuigala kumwande mbuli yako
ha Kaisali, avo uchole ha Kaisali."

Paulo Haulongozi wa Agilipa na Benike

13 Vigabitile mazua madodo, Mndewa Agilipa† na Benike
wavika Kaisalia kumulamsa Festo.
14 Na viwakalile hiko mazua bwando, Festo kamsimulila
Mndewa Agilipa mbuli ya nhaguso ya Paulo, kalonga, "Hano
hana munhu yalekigwe mkifungo na Feliksi.
15 Vinyholile Yelusalemu, wakulu wa wakulu wa nham-
biko na wavyele wa Wayahudi wamtagusa kumwangu, na
waniyalalila nimtaguse na kusunigwa.
16 Ila nie niwalongela kamba, vino sio viwatendaga
Waloma, kumgela mmakono ga wanhu munhu yatagusigwe
ihawa yang'hali hanaiting'hana na wanhu wamtaguse meso
kwa meso, na kulondigwa yaigombele mzimbuli zoyota-
gusigwa.
17 Avo viwaiting'hane hano, nie siikawize imbuli, ila
imitondo iyagwe nikala mkigoda cha nhaguso na kulagiza
munhu hiyo yagaligwe.
18 Wanhu wamtaguse viwemile, hawalavile nhaguso
yoyose ihile kamba vinigesile.
19 Ila mbuli iwakalile nayo ikala kuibamilila mmbuli za
nhamanila yao wenyego, na mmbuli ya munhu imwe yadan-
ganhike yokemigwa Yesu ayo Paulo yaamulongile mgima.
20 Sivitangile vija vondaniipate ikweli ya mbuli ino, avo
nimulongela Paulo kamba kotogola kuchola Yelusalemu
yakatagusiligwe kuja mmbuli ino.
21 Ila Paulo kaigala kumwande mbuli ino, kapula yekigwe
mkifungo na mbuli yake ilamuligwe na Kaisali.‡ Avo
nilagiza yakale mkifungo mbaka vondanimgale ha Kaisali."
22 Agilipa kamulongela Festo, "Nolonda nimuhulike
munhu ino nene mwenyego."
Festo kamwidika, kalonga, "Mayo, komuhulika."
23 Imitondo iyagwe Agilipa na Benike weza na ndeng'ho
ng'hulu, wengila mdigati da mting'hano kuno wailongoze na
wakulu wa wemilizi na wakulu wa idiwambo. Abaho, Festo
kalagiza Paulo yagaligwe.
24 Festo kalonga, "Mndewa Agilipa na wanhu wose muli
hano hamoja na tweye, mmona munhu ino. Wayahudi wose

† **25:13** ***Mndewa Agilipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso. ‡ **25:21** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

wa ako Yelusalemu na Wayahudi wa hano waniyalalila na
kuguta nyangi kamba munhu ino halondigwa kuwa mgima.
25 Ila nie siyonile mbuli yoyose ihile yaatendile ilumbile
heyo kukomigwa. Ila kwavija heyo mwenyego kalonda
nhaguso yake igaligwe hamwande itegelezwe na Kaisali, na
nie nilamula kumgala.
26 Ila mmbuli ya munhu ino, nie nabule cha kumwandikila
Kaisali. Avo nimgala hano haulongozi wenu mweye mose
na ng'haning'hani haulongozi wako gweye Mndewa Agilipa,
avo tuhesha kumuuzagiza, nipate mbuli ya kwandika.
27 Kwavija havilumbile kumgala mfungigwa bila kulagusa
nhaguso yake yootagusigwa."

26

Paulo Koigombela Haulongozi wa Mndewa Agilipa

1 Agilipa kamulongela Paulo, "Kotogozigwa kuigombela."
Avo Paulo kagolosa mkono wake na kusonga kuigombela
yolonga vino.
2 "Mndewa Agilipa! Nokiyona munhu yali na mhome in-
ogile mdizua da lelo kwima haulongozi wako na kuigombela
sama ya mbuli zose zinitagusigwe na Wayahudi.
3 Hasa kwavija gweye kozitanga goya nzoela za Wayahudi
na mbamila zao, avo nokuyalalila unhegeleze mkunyaza-
ganya.
4 "Wayahudi wose wautanga ukazi wangu songela
ving'halile mmhale, songela ha umwanduso wa ugima
wangu muisi yangu mwenyego na vivija kuja Yelusalemu.
5 Wonitanga mkipigiti kitali, na kamba wahalonda
wodaha kulava usindila, kamba songela haichanduso nikala
imwe wa wanhu waigogile ng'hani nhamanila yetu, nikala
Mfalisayo.
6 Na sambi nima hano lelo notaguswa sama ya nhamanila
yangu Mulungu yaailagane na wahenga zetu.
7 Kino kicho kilagano kitamanilwe koneka na mitala yetu
longo dimwe na mibili kivikile, kileka mana womtambikila
Mulungu misi na kilo na nhamanila ng'hulu. Avo mndewa,
Wayahudi wonhagusa sama ya nhamanila ino.
8 Habali mweye hamdaha kutogola kamba Mulungu
kowazusa wanhu wadanganhike?
9 "Vivija na nie niswagizigwa mmoyo wangu kamba
nolondigwa kutenda gose kamba vunidahile kudilema
twaga da Yesu wa Nazaleti.
10 Vino vivo nitendile kuja Yelusalemu. Nibokela udaho
kulawa ha wakulu wa wakulu wa nhambiko, na niwagela

mkifungo wanhu bwando wa Mulungu. Na viwatagusigwe kudanganhika, nie vivija nigongomela.

11 Mianza bwando nichola kuna zing'anda za nhambiko kuwagaza, na niwashulutiza wailonge nhamanila ino mbuli za ufukuzi. Nikala niwehile ng'hani, hata nichola kuna imiwambo ya isi ziyagwe kuwagaza.

Paulo Kolonga Vija Viyakomboligwe
(Sang'h. 9:1-19; 22:6-16)

12 "Sama ya mbuli ino nichola Damaski, kuno nili na udaho na ndagizi kulawa ha wakulu wa wakulu wa nhambiko.

13 Mndewa, mkipigiti cha imisi vinikalile mnzila, nyona mulangaza kulawa kuulanga, umwemwesa kubanza mulangaza wa zua, unizunguluka nie hamoja na waja wakalile mmwanza umwe na nie.

14 Tweye tose tulagala hasi, na nihulika dizwi dinilongela muulonzi wa Kieblania, 'Sauli, Sauli, habali unigaza? Koilumiza mwenyego kuzibweza kuchugu mbuli zangu kamba ng'ombe yoibwelezela kuitoa teke fimbo ya munhu yomchunga.'

15 Na nie nimuuza, 'Mndewa, gweye iyo yalihi?' Na Mndewa kedika, 'Nie iyo Yesu, gweye umgaza.

16 Ila gandamuka wime na magulu gako, kwavija nikulawilila gweye nikusagule uwe mtumigwa wangu na msindila wa mbuli zangu ziuwene na zija zondanikulagusile.

17 Nokukombola kulawa mmakono ga wanhu wa Islaeli na mmakono ga Wamhazi ha awo kondanikugale.

18 Ukawavugule meso gao giladi wahinduke kulawa mdiziza, wagalukile kuna umulangaza na kulawa mmhiko za Mwenembago na kumgalukila Mulungu, giladi vilozo vao vigeligwe kumgongo na wagweleligwe hanhu hawali awo wang'alizwe mkunitamanila nie.'

Paulo Kolonga Mbuli ya Sang'hano Yake

19 "Avo, Mndewa Agilipa, nie siidulukile bule nzozi ija ilawile kuulanga.

20 Ila tanhu nisonga kuwapetela wanhu wa Damaski, abaho, wanhu wa Yelusalemu na muisi yose ya Yudea, vivija na ha Wamhazi. Niwapetela kamba waleke vilozo vao na wam'bwelele Mulungu, na sang'hano zao zizo zondazilaguse kamba waleka vilozo vao.

21 Sama ya mbuli ino, Wayahudi wangoga Kung'anda ya Mulungu, na walonda kung'homa.

22 Ila Mulungu kangombeleza kileka mana nili mgima mbaka zua da lelo, na avo nima hano kuulava usindila wangu ha wanhu wadodo na wakulu. Kinhu kinilonga

kilinga na kija kiyalongile Musa na wahokozi kamba chokwiza kulawilila,
23 kamba Kilisto kolondigwa tanhu yagaye na yawe wa
mwanduso kuzuka kulawa mkudanganhika, giladi yaupete
mulangaza wa ukombola ha wanhu zake mwenyego na ha
Wamhazi."
24 Paulo viyakalile yogendelela kuigombela, Festo
kadang'hila, kabwata yolonga, "Paulo, kuna moyo! Kusoma
ng'hani kuusomile kukugela kibozi!"
25 Ila Paulo kedika, "Nabule kibozi, Mndewa! Ila nolonga
kinhu cha kweli, kuno nili na nzonzi zangu.
26 Kwavija Mndewa Agilipa, kuzitanga mbuli zino, na nie
nodaha kulonga bila kudumba, kwavija novitanga kamba
haduhu hata mbuli imwe mzimbuli hizo iulekile kuitanga,
kwavija mbuli ino haitendeke mkifiso.
27 Mndewa Agilipa, vino, kowatogola wahokozi wa
umwaka? Novitanga kamba kowatogola."
28 Agilipa kamulongela Paulo, "Kokwagiza kamba mkipig-
iti kino kiguhi kodaha kunitenda nie nimtogole Kilisto?"
29 Paulo kamwidika, "Kiwe kipigiti kiguhi ama kitali, ila
nomtambikila Mulungu kamba sio gweye wiyeka, ila hata
waja wose wonitegeleza nie lelo wagaluke wawe kamba
vunili nie, ila sambiwafungilizwe minyolo ino."
30 Abaho, Mndewa Agilipa, mkulu wa ikiwambo, Benike,
na waja wose wakalile hamoja nao wema.
31 Viwacholile, wailongela, "Munhu ino hatendile mbuli
yoyose ihile ya kumtenda yatagusigwe ifa ama kugeligwa
mkifungo."
32 Agilipa kamulongela Festo, "Munhu ino yahalekesigwe kamba yahalekile kuigala hamwande mbuli yake ha
Kaisali."*

27

Paulo Kogaligwa Kudiwambo da Loma

1 Viwalamule kamba tukwele meli tuchole mbaka Italia,
Paulo hamoja na wafungigwa wayage wageligwa mmakono
ga Yulio yakalile mkulu wa asikali mia wa Loma, yakalile
yalawile mdidale da Asikali wa Mndewa wa Loma.
2 Tukwela muimeli kulawa Adulamiti, ikalile ichola kuna
zibandali za isi ya Asia, tuchola. Alistaliko, munhu wa isi ya
Makedonia kulawa Tesalonike, kakala hamoja na tweye.
3 Imitondo iyagwe tuvika Sidoni. Yulio kamtendela
ganogile Paulo, kamtogolela yachole kuwalola wambwiga
zake, wakamgwelele vinhu viyalondile.

* **26:32** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

4 Kulawa hiko tugendelela na mwanza, na kwavija beho
dikala dobuma diisung'hiza imeli kuchugu, avo tubita
ng'ambu iyagwe ya ikisiwa cha Sipulo ikalile bule beho.
5 Na vituikanhize ibahali ya isi za Kilikia na Pamfilia,
tuvika mkiwambo cha Mila, muisi ya Likia.
6 Na ako mkulu ija wa asikali mia wa Loma kaivika meli
ya Alekizandalia ikalile ichola Italia, avo katukweleza himo.
7 Tugendelela na mwanza mholemhole mmazua bwando
na mkuigagahiza ng'hani, tuvika mkiwambo cha Nido, na
kwavija beho dituzuila sambitugendelele na mwanza kuna
ing'ambu ija, avo tuchola kubitila ng'ambu ya kisiwa cha
Kilete behi na Lasi ya Salimone, kukalile bule beho.
8 Tuigagahiza kubita muimhwani ya Kilete tuvika hanhu
hokemigwa Bandali Iholile behi na kiwambo cha Lasea.
9 Kipigiti kitali kibita, na mwanza ukala wodumbiza
ng'hani kwavija Mazua ga Kufunga gakala gabitile, avo
Paulo kawalongela vino,
10 "Ndugu, nokona mwanza uno wodumbiza na wokwag-
iza vinhu bwando. Na si kwagiza mizigo na imeli iiyeka, ila
vivija hata kwagiza ugima wetu."
11 Ila mkulu ija wa asikali mia wa Loma, hagategeleze
gaja gayamulongele Paulo, ila kagategeleza gaja gayakalile
yolonga ija yakalile yoilongoza imeli na ija mwene imeli.
12 Avija bandali ija viikalile hainogile mkipigiti cha kihuhe,
wanhu bwando mmwanza wao walamula kugendelela na
mwanza wavike Foinike giladi wakale haja mkipigiti cha
kihuhe. Ino ikala bandali ya Kilete, ilola hagatigati ya kusi
na uswelo wa zua, na hagatigati ya kasikazi na uswelo wa
zua.

Kukuzumbi M'bahali

13 Beho da ng'ambu ya kusi vudisongile kubuma mholem-
hole, waja wanhu wagiza kamba wamhisa kiwalondile. Avo
waing'ola inanga na kuchola wobitila mumgwazogwazo wa
ibahali ya Kilete.
14 Ila vikikalile hakinabita kipigiti kitali, kukuzumbi
dikemigwa "Kukuzumbi da Hagatigati ya Kasikazi na Ulaw-
ilo wa Zua" diza kulawa mkisiwa.
15 Meli isoligwa na dikukuzumbi na havidahike kuilon-
goza kudikalile dilawa dikukuzumbi, avo tuileka na kuk-
wekwesigwa na dikukuzumbi.
16 Vitubitile ng'ambu ilibule kukuzumbi ya kisiwa kidodo
kikemigwa Kauda, tugaya ng'hani kudaha kuileweleza in-
galawa ikalile ifungigwe na kukwenhigwa na imeli kuchugu.
17 Viwaingize ingalawa muna imeli, wazibitiza nzabi hasi
ya imeli na kuifunga imeli hamoja nganganga. Wodumba

sambiwanamate mdifumvugulu da misenga kuna imhwani ya isi ya Libia, avo wagahumulusa matanga, na kuileka imeli isoligwe na ubeho.

18 Kukuzumbi dija digendelela, avo imitondo iyagwe, wasonga kwasa mmazi imizigo ibanzile mmeli.

19 Na zua da ikadatu wasonga kwasa via va imeli vibanzile na makono gao wenyego.

20 Mkipigiti cha mazua bwando, hatonile zua ama nhondo, na kukuzumbi digendelela kubuma ng'hani. Hakimambukizo, nhamanila ya tweye kukomboligwa ipotela.

21 Avija wanhu viwakalile kipigiti kitali bila kuja kinhu, Paulo kema haulongozi wao kalonga, "Mweye wanhu, muhagategeleze gaja ganongile, kamba sambitusegele kulawa haja Kilete, ubananzi uno na hasala ino sambivituvike.

22 Ila sambi nowayalalila, gangamaleni! Kwavija haduhu hata munhu imwe mmwanza wenu yondayadanganhike, ila meli iiyeka iyo yondaibanangike.

23 Kwavija ikilo ya lelo msenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo nie nili munhu wake, na ayo inimtambikila na kumsang'hanikila, kakala yemile behi na nie,

24 kalonga, 'Paulo, sambiudumbe, kolondigwa wime haulongozi wa Kaisali.* Mulungu muunozi wake kowimiliza ugima wako gweye na awo wose uuchola nao.'

25 Avo, ndugu zangu, mgangamale! Kwavija nie nna nhamanila ha Mulungu kamba gano gayanilongele golawililа kamba viyanilongele.

26 Ila tochola kunamata kuna imhwani ya ikisiwa kimwe."

27 Muikilo ya longo dimwe na nne, tukala tung'hali tukwekwesigwa muna Ibahali ya Meditelania. Behi na kilo kikulu walosaji wavimanya kamba wakala wali behi na isi inyalile.

28 Wahumulusa luzabi hasi lufungigwe kinhu kizamile na kona kamba mazi gakala na utali wa meta malongo mane. Mkipigiti kidodo wabwelela mwanza uyagwe na kona kamba mazi gakala na utali wa meta malongo madatu.

29 Kwavija wadumba meli sambiikibwengeze mgamabwe, avo wahumulusa nanga nne kukisogo cha imeli, abaho, watambika giladi imitondo ivike.

30 Na walosaji viwalondile kunyelenhuka kulawa muimeli, waihumulusa ingalawa m'bahali, wokiitenda wozihumulusa zinanga kulawa kuulongozi wa imeli,

31 Paulo kamulongela ija imkulu wa asikali mia wa Loma na asikali zake, "Kamba wanhu wano hawakalile muna imeli, hamkomboligwa."

---

* **27:24** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

32 Avo waja iwaasikali wazikanha zinzabi za ingalawa,
abaho, waileka ichole.
33 Viikalile behi na imitondo, Paulo kawagong'ondeza
wose waje mandia. Kalonga, “Lelo zua da longo dimwe
na nne mkala mkiyahiyahi na mkala bila mandia, hamdile
kinhu chochose.
34 Avo nowalongela, mje mandia giladi mgendelele kuwa
wagima, kwavija haduhu hata munhu imwe mmwanza
wenu yondayagize luvili lwake kulawa mpala jake.”
35 Viyamambukize kulonga gano, Paulo kausola mkate,
kamgwelela Mulungu hewela haulongozi wao wose, kau-
mogola, na kasonga kuja.
36 Wose wagangamizwa, na waja mandia wawo wenyego.
37 Mheta ya wanhu wose tukalile mmeli ikala wanhu mia
mbili na malongo saba na sita.
38 Viweshile kuja na kwiguta, wasonga kuhunguza miba-
hasha ya ngano kulawa muna imeli na kuyasa m'bahali.

Meli Yobeneka

39 Viivikile imitondo, hawaitangile isi ija, ila wona mhwani
ili na msanga unogile, aho hawalamule kuigala imeli, kamba
vihadahike.
40 Avo wazikanha zinanga na kuzileka m'bahali, na kuz-
ifungula zinzabi zikalile zitatilizwe muna uusukani, na
kwika tanga dimwe haulongozi giladi beho diikwekwese
imeli kuulongozi, wachole kuna iisi inyalile.
41 Ila ija imeli ingila mdifumvugulu da misenga na ku-
didimila mmisenga. Ng'ambu ya kuulongozi wa imeli
inamata na haidahile kukwenhuka, na ng'ambu ya kuchugu
ikala ibeneke vidangavidanga sama ya kisindo cha maw-
imbi.
42 Waja iwaasikali walonda kuwakoma wafungigwa wose,
giladi sambiwakogelele na kukimbila.
43 Ila kwavija ija imkulu wa asikali mia wa Loma kalonda
kumuhonya Paulo, kawagomesa sambiwatende hivo. Avo
kawalagiza waja wose wadahile kogelela wazumhe kulawa
muna imeli, wachole kuisi inyalile.
44 Na wose wayagwe wasigale, wachole kuja m'vidanga
va mbao ama vidanga vibeneke va imeli. Mkutenda vino
wanhu wose tuvika goya muisi inyalile.

28

Ako Malita

1 Vituvikile mhwani tuli wagima, tuvimanya kamba kija
ikisiwa kikala kikemigwa Malita.

2 Tukanganya kwavija wanhu wa haja watutendela
ganogile ng'hani. Wabwinha moto na kutulongela tweye
tose twote, kwavija kukala na beho na mvula ikala isonga
kutoa.
3 Paulo kakala yodondola ngodi na kuzigela hamoto,
nyoka yali na sumu viyapatile zimbumoto kakimbila kulawa
mzingodi na kamulumiza na kuninila mumkono wake.
4 Wanhu wa ikisiwa kija viwamonile nyoka yoninila
mumkono wake, wailongela, “Kwa vovose munhu ino
kowa mkoma wanhu. Hata kamba kakomboligwa kulawa
m'bahali, mulungu wetu wa kitwanzi yokemigwa Haki
haumuleka yawe mgima.”
5 Ila Paulo kamkung'unhila hamoto ija inyoka na hamulu-
mize hanhu.
6 Wanhu wagelegeza kamba kolulumuka ama yahalagale
hasi chanyoya na kudanganhika. Ila viwabetile mkipigiti
kitali na kuleka kona kinhu chochose kimulawilile, avo
wagaluka na kulonga kamba heyo kakala mulungu.
7 Behi na haja kukala na mgunda wa mkulu imwe wa
kisiwa kija yakemigwe Publio. Katubokela goya na kutugala
kumwake, na mkipigiti cha mazua madatu, katutendela
ganogile ng'hani.
8 Tataake Publio kakala mtamu wa homa na kuhala, avo
kawasa mulusazi. Paulo kachola kumulola, kamtambikila,
kamwikila makono gake na kamuhonya.
9 Vugalawilile gano, vivija watamu wose wasigale mkisiwa
kija weza na kuhonyigwa.
10 Watugwelela vinhu bwando, na vitulondile kuchola,
wengiza mmeli vinhu vose vitulondile mmwanza.

Kulawa Kisiwa cha Malita Kuchola Wambo da Loma

11 Viibitile milenge midatu, tusonga mwanza na meli ya
wambo da Alekizandalia ikemigwe, “Miungu Ubasa.” Meli
ikalile hakisiwa kija mkipigiti chose cha kihuhe.
12 Tuvika mdiwambo da Salakusa, tukala haja mazua
madatu.
13 Na kulawa haja, tugendelela na mwanza na kuvika
mdiwambo da Lejimu. Na imitondo iyagwe beho disonga
kubuma kulawa kusi, na mmazua mabili tuvika mkiwambo
kikemigwa Puteoli.
14 Haja tuwavika wanhu wamtogole Kilisto, awo watu-
londile tukale na hewo mazua saba, na, abaho, tuvika Loma.
15 Na wanhu wamtogole Kilisto wakalile haja viwahulike
kamba tokwiza, wafunga mwanza mtali, wavika Kudisoko
da Apio na Ng'anda Ndatu za Kuwasa Wahenza. Paulo
viyawawene, kamgwaa Mulungu hewela na kagangamizwa.

Paulo Mdiwambo da Loma

16 Vituvikile mdiwambo da Loma, Paulo katogolelwa
kukala yeiyeka na asikali yakalile yomwimiliza.
17 Vigabitile mazua madatu, Paulo kawakema hamoja
wakulu wa Wayahudi. Viwaiting'hane hamoja, kawalon-
gela, "Ndugu zangu, hata kamba sitendile kinhu chochose ki-
hile mwa wanhu ama mnzoela za wahenga zetu, nigogigwa
kuja Yelusalemu na kugeligwa mmakono ga Waloma.
18 Viweshile kuniuzagiza, walonda kunilekesa, kwavija
hayoneke mbuli yoyose ihile ilumbile nie kutagusigwa ifa.
19 Ila Wayahudi viwailemile mbuli ino, nishulutizwa
kuigala mbuli yangu ha Kaisali.* Hata kamba nikala bule
nhaguso ya kuwatagusa wanhu wa isi yangu.
20 Mkilamso kino, niwakema mweye giladi niwalongele
mweye ikweli ya mbuli ino kamba, nifungigwa na mnyolo
kamba vino, sama ya acho wanhu wa Islaeli chowokita-
manila."
21 Na hewo wamulongela, "Tweye hatubokele lupwilili
lolose kulawa Yudea lulonga mbuli zako, na haduhu hata
munhu imwe kulawa mwa wandugu zetu Wayahudi yezile
hano kulonga mbuli yako yoyose, ama kukulonga gweye
vihile.
22 Ila tolonda kuhulika kulawa kumwako vija vuugelegeza,
kwavija tweye tovitanga kamba kila hanhu, wanhu woi-
longa vihile nhamanila ino."
23 Viwasagule zua da kuiting'hana nayo, wanhu bwando
wamwizila hana ing'anda yaakalile yokala. Kusongela imi-
tondo mbaka ichungulo, Paulo kawalongela na kuwapetela
mbuli za Undewa wa Mulungu na kuwagong'ondeza mbuli
za Yesu Kilisto muna Gamalagizo ga Musa na kulawa mm-
buli za wahokozi.
24 Wanhu wayagwe wagatogola gaja gayakalile yolonga,
ila wayagwe hawagatogole.
25 Avo waibamilila wenyego kwa wenyego, na viwakalile
wosegela, Paulo kakomeleza mkulonga ulonzi uno, "Loho wa
Mulungu kawalongela ikweli ahaja hayawalongele wahenga
zenu kubitila muhokozi Isaya,
26 kalonga,
'Genda ukawalongele wanhu wano,
kuhulika mohulika, ila ham'vitanga,
kulola mololа, ila ham'vimanya.
27 Kwavija wanhu wano wana mioyo midala,
magwiti gao wagatenda sambigahulike,
na meso gao wafing'hiliza.

* **28:19** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.'† "

28 "Avo nolonda m'vitange kamba, ukombola wa Mulungu
ugaligwa ha Wamhazi. Na hewo wohulika!"
29 Paulo viyeshile kulonga gano, Wayahudi wachola kuno
wokiiuza mbuli bwando wenyego kwa wenyego.
30 Mkipigiti cha milao mibili yose, Paulo kakala muna
ing'anda yaapangile mwenyego, na kawabokela wanhu
wose wezile kumulola.
31 Kazipeta mbuli za Undewa wa Mulungu na kufundiza
mbuli za Mndewa Yesu Kilisto bila kudumba, na hagome-
sigwe na munhu yoyose.

† **28:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WALOMA

ULONGOZI

Ilongigwa kamba kitabu cha Waloma chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 54 na 58 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo hatembelele bule wambo da Loma, avo kautuma usenga uno wa ndagizi ha wanhu wamtogole Kilisto wa idiwambo da Loma, awo wali Wayahudi na awo hawali Wayahudi. Kandika lupwilili luno kulawa mdiwambo da Kolinto ako kuyakalile yokala mkipigiti kija. Paulo kandika giladi kamba wanhu wa isi zose wamtamanile na kumtogola Yesu Kilisto (16:26).

Kitabu cha Waloma kicho kitabu kilondigwa ng'hani na wanhu wamtogole Kilisto kila hanhu na kila kipigiti kwavija Paulo kaulongelela goya ukombola bila kifiso kamba tweye todaha kuupata kubitila Yesu Kilisto. Vivija Paulo kaulumba hamoja Usenga Unogile wa Yesu Kilisto na Lagano da Umwaka. Wasomi bwando wakiibamilila wolonga kamba mnhongo uli na mbweto muna ikitabu kino cha Waloma uwo 1:16 awo ulonga, “Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha Wamhazi.” Hanhu ha mwanduso mgati ya ikitabu cha Waloma (1—11) holongelela mbuli za gaja gamnogele Mulungu na gaja hagamnogele Mulungu, na hanhu ha ikabili (12—15) holongelela ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake kamba viyatendaga mkuitambula mwenyego na kulonga wanhu walihi yowaandikila (*1:1-15*).
2. Abaho, kandika mbuli za kiunhu na ukombola udahika kubitila Yesu Kilisto (*1:16—11:36*).
3. Vigamalile gano, Paulo kalava ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto (*12:1—15:13*).
4. Abaho, kamambukiza ikitabu cha Waloma mkulava ndamsa bwando ha wanhu wamtogole Kilisto wa diwambo da Loma (*16*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto na kutumigwa yakaupete Usenga Unogile wa Mulungu,

2 uyekile kilagano umwaka kubitila wahokozi zake
Mzinyandiko Zing'alile.
3 Usenga uja umulonga Mwanage, Yesu Kilisto, ayo mm-
buli ya kiunhu yakalile yolawa mulukolo lwa Daudi,
4 na vija viyali na ung'azi ulawa ha Mulungu kala-
gusigwa na mhiko ng'hulu kuwa Mwana wa Mulungu kipig-
iti viyazusigwe kulawa mkudanganhika.
5 Kubitila heyo, Mulungu kanigwelela ngekewa na utu-
migwa wa Kilisto giladi niwapetele wanhu wa isi zose giladi
watogole na kumtogola heyo, giladi twaga jake diyenzigwe.
6 Vivija na mweye mwa mmwanza wa waja wakemigwe
kuwa wanhu wa Yesu Kilisto.
7 Nowandikila mweye wanhu wose wa wambo da Loma,
mnogelwe na Mulungu na mkemigwe kuwa wanhu zake
mwenyego.
Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na
kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kulava Hewela

8 Tanhu, nomuheweza Mulungu wangu kubitila Yesu
Kilisto sama yenu mweye mose, kwavija nhamanila yenu
yopetigwa muulumwengu wose.
9 Mulungu, inimsang'hanikila na moyo wangu wose mku-
upeta Usenga Unogile wa Mwanage, iyo msindila wangu vija
viniwakumbukila mweye mazua gose
10 muna zinhambiko zangu. Kipigiti chose notambika
ha Mulungu, vihamnogela, yanidahize kwiza kumwenu
sambisambi.
11 Kwavija nosulukila ng'hani niwone, giladi niwagwelele
nhunza ya muloho giladi mgangamizwe.
12 Nie nolonda tuigangamize, nhamanila yenu ini-
gangamize nie, na nhamanila yangu iwagangamize mweye.
13 Ndugu zangu, nolonda m'vitange kamba mianza
bwando nilonda kwiza kumwenu, ila nizuiligwa. Nilonda
mmwanza wenu niwatende wanhu wamtogole Kilisto,
kamba viniwatendile mmwanza wa Wamhazi wayagwe.
14 Kwavija nolondigwa kuwasang'hanikila wanhu wose,
Wagiliki na wanhu hawali Wagiliki, wanhu wali na nzewele
na walibule nzewele.
15 Avo, vivija nolonda kuupeta Usenga Unogile kumwenu
mweye mkala hiko Loma.

Mhiko ya Usenga Unogile

16 Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko
ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha
Wayahudi, na vivija ha Wamhazi.

17 Kwavija Usenga Unogile wogubula vija Mulungu
viyowatenda wanhu kuwa bule uzenzeleganye kubitila
nhamanila songela haichanduso mbaka hakimambukizo,
kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu ayo
yalibule uzenzeleganye kokala muinhamanila.”*

Kuhonyela Kiunhu

18 Lusango lwa Mulungu lugubuligwa kulawa kuulanga ha
wanhu walekile kumtanga Mulungu na ha wanhu wehile,
awo woigubika ikweli na wiho wao.
19 Kwavija gaja godahika kutangigwa muna zimbuli
za Mulungu wafunuliligwa, kwavija Mulungu kagalagusa
kumwao.
20 Songela vuulumbigwe ulumwengu, mbuli za Mulungu
ziifisile, nhegulo yake mhiko zake za digunge na uungu
wake, zigubuligwa, zimanyika kulawa m'vinhu viyavilum-
bile. Avo wanhu wabule mbuli ya kuigombela.
21 Womtanga Mulungu, ila hawamuhishimila kamba Mu-
lungu ama kumgwelela hewela, ila ngelegeza zao zigaluka
ubozi, na nzonzi zao za ubozi zigeligwa kiziza.
22 Wokiiyona wabala, ila wabule nzewele,
23 na waleka kumtambikila Mulungu yokala digunge na
kusonga kuitambikila miwegu ilingile kamba munhu ama
ndege ama wang'onyo wali na magulu mane ama nyoka.

24 Avo Mulungu kawaleka wawinze mbuli zihile zisuluk-
ilwa na mioyo yao na kuitendela wenyego kwa wenyego
mbuli za kinyala mzing'huli zao.
25 Waigalula ikweli ya Mulungu kuwa uvwizi, wavitam-
bikila na kuvisang'hanikila vinhu vilumbigwe na Mulungu,
na kuleka kumtambikila Mulungu yavilumbile, yolondigwa
kuyenzigwa mazua gose! Amina.

26 Sama ya kilamso kino, Mulungu kawaleka wawinze
sulukila zao zigela kinyala. Hata watwanzi zao wazihindula
nzila za kuilumba zilumbigwe na Mulungu na kuilumba vija
Mulungu havilumbile.
27 Vivija wambigalo na hewo waleka kuilumba na wat-
wanzi na kuisulukila wenyego kwa wenyego. Wambigalo
watenda mbuli zigela kinyala na wambigalo wayao na
kubokela nhaguso ilumbile na gaja gawatendile.

28 Kwavija wanhu walema kumtanga Mulungu, Mu-
lungu kawaleka mzinzonzi zao zihile, giladi watende mbuli
hazilondigwe kutendigwa.

---

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4.

29 Wamema mbuli zose zihile, wiho, sulukila ya vinhu
va wanhu, na kunogelwa na gehile. Wamema migongo,
ukomaji, ngomba, uvwizi, na kuilondela gehile. Wodeta,
30 wowalonga wanhu vihile, womwihila Mulungu,
wamema maligo, magoda, na matopa. Wamema mbuli
zihile na hawawahishimila waja wawalelile.
31 Wabozi, vizenzeleganye, wabule noge, na wabule bazi.
32 Wovitanga kamba lagizo da Mulungu dolonga kamba
wanhu wotenda mbuli kamba zino wolondigwa wadangan-
hike. Hata avo, si kamba wazitenda mbuli hizo tu, ila hata
kuwatogola wanhu wayagwe wozitenda mbuli hizo.

2

Nhaguso ya Mulungu

1 Avo haduhu kuigombela hata uhawile munhu yalihi
ihawa komtagusa uvwizi miyago, kwavija vuubitiza nh-
aguso ha miyago, kokiitagusa mwenyego, kwavija na gweye
kotenda gagaja gayatendile heyo.
2 Tovitanga kamba nhaguso ya Mulungu mwa awo wo-
tenda vinhu kamba avo ikala muikweli.
3 Ila gweye, munhu, uwatagusa waja wotenda mbuli
kamba zino ihawa na gweye mwenyego kotenda mbuli zizo,
kogelegeza kodaha kuikimbila nhaguso ya Mulungu?
4 Ama kodizabuza bwando da ugoli wa unozi wake na
mwazaganyo wake? Huvimanya kamba unozi wa Mulungu
wokulongoza gweye uleke vilozo?
5 Ila sama ya udala wa moyo wako na vija vuuli na moyo
wa kulema kuleka vilozo, kokiimemekezela lusango gwegwe
mwenyego kuna dizua da lusango aho nhaguso ya Mulungu
ilibule uzenzeleganye vondaigubuligwe.
6 Kwavija Mulungu komuliha kila munhu kamba vija
viyasang'hanike.*
7 Awo wokwazaganya mkutenda ganogile wozahila yenzi,
hishima, na ugima, Mulungu kowagwelela ugima wa di-
gunge.
8 Wanhu wayagwe wozahila mbuli zao wenyego na awo
woilema ikweli na kuzikweleleza mbuli zihile, Mulungu
kowonela lusango na ng'hasilika.
9 Kuja kowa na mgayo na kugazika ha wanhu wose
wotenda gehile, tanhu Wayahudi, abaho Wamhazi.
10 Ila Mulungu kowagwaa yenzi na hishima na tindiwalo
wanhu wose wotenda ganogile, tanhu Wayahudi, abaho
Wamhazi.
11 Kwavija Mulungu hasagula wa kumnogela.

* **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 62:12; LONZI 24:12.

12 Wanhu wose walozile bila kugatanga Malagizo ga
Musa wokwangama hata kamba hawagatangile Gamalagizo,
na wose walozile mkugatanga Malagizo wotagusigwa na
Gamalagizo.
13 Kwavija si kamba awo wogahulika Malagizo wawo
walibule uzenzeleganye hameso ga Mulungu, ila waja wa-
gagogile Malagizo wawo wapetigwe kamba wabule uzenzele-
ganye.
14 Hata Wamhazi, awo walibule Malagizo ga Musa,
yokoneka kamba wagatanga Malagizo ahaja vowagawinza
bila kufundizwa na munhu, hata kamba hawanagahulika.
15 Yolagusa kamba gaja golondigwa na Malagizo gandikwa
mmioyo yao, na udaho wao wa kusambula gehile na
ganogile vivija wolava usindila, na ngelegeza zao kipigiti
kiyagwe zowatagusa na kipigiti kiyagwe zowakikiwiza.
16 Mbuli zino zolawilila mdizua dija Mulungu vondayaz-
itaguse ngelegeza zifisike za wanhu kubitila Yesu Kilisto
kamba Usenga wangu Unogile vuulonga.

Wayahudi na Malagizo ga Musa

17 Gweye ukiikema mwenyego Muyahudi, na kogata-
manila Malagizo ga Musa na kuigodela uhamoja na Mu-
lungu,
18 kamba vija kugatanga gaja goyolonda, na kugatogola
gaja ganogile, kwavija kulagizigwa na Gamalagizo ga Musa.
19 Kokwagiza kamba gweye kwa kilangizi wa vimbugum-
bugu, mulangaza mwa awo wali mdiziza,
20 mkulufunzi wa wabozi, na mfundiza wana. Kokwagiza
kamba kunago Malagizo gali na ilimu na kweli.
21 Gweye uwafundiza wanhu wayagwe, habali hukiifun-
diza gweye mwenyego? Gweye uwapetela wanhu sambi-
webe, habali gweye kokwiba?
22 Gweye ulonga kamba wanhu sambiwatende ugoni,
habali gweye kotenda ugoni? Gweye uihila miwegu, habali
gweye kokwiba kulawa mzing'anda zao?
23 Gweye ukiitopela Malagizo ga Musa, habali gweye
komzabuza Mulungu mkugakeng'enha Malagizo?
24 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Twaga da
Mulungu dofukuligwa hagatigati ya Wamhazi sama yenu
mweye.”†
25 Kwingila kumbi kololwa kamba muhagagoga Malagizo
ga Musa, ila kamba muhagakeng'enha Gamalagizo ga Musa,
kwingila kumbi kumwenu kogaluka kuleka kwingila kumbi
kamba Wamhazi.

† **2:24** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:5; EZEKIELI 36:22.

26 Kamba awo walekile kwingila kumbi wahagagoga Malagizo ga Musa, kuleka kwingila kumbi hakupetigwa kamba kwingila kumbi kamba viwali wanhu wa Mulungu?
27 Awo walekile kwingila kumbi da lukuli ila wogagoga Malagizo ga Musa wokutagusa gweye hata kamba kunago Gamalagizo gandikigwe na kwingila kumbi, kwavija kogakeng'enha Gamalagizo ga Musa.
28 Munhu hapetigwa kuwa Muyahudi mkuvumbuka ama mkwingila kumbi kwiyeka.
29 Munhu kowa Muyahudi wa kweli kamba yahawa Muyahudi kulawa mgati, ihawa moyo wake wingizigwa kumbi, na sang'hano ino yotendigwa na Loho wa Mulungu, na sio na Malagizo gandikigwe. Munhu kamba ino kobokela nhogolwa kulawa ha Mulungu, na sio kulawa ha wanhu.

3

1 Muyahudi kana kinhu chaki kibanzile? Ama kuna kinhu chaki cha kuigodela mwa munhu yengizigwe kumbi?
2 Kuna vinhu bwando va kuigodela! Tanhu, Mulungu kawagwelela Wayahudi usenga wake.
3 Yowaze kamba wayagwe mmwanza wao wabule nhamanila? Kuwa bule nhamanila kuwali nako komtenda Mulungu yawe kizenzeleganye?
4 Bule! Hata kamba kila munhu yahawa m'vwizi, Mulungu havwiza. Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

"Giladi upetigwe kamba kwabule uzenzeleganye mzimbuli zako,
na kuhuma muinhaguso yako."*

5 Kamba mbuli zetu zihile zosimulila lumosilumosi vija Mulungu viyalibule uzenzeleganye, tulongeze? Tulonge Mulungu kotenda vihile voyotugalila tweye lusango lwake? Hano nolonga kiunhu.
6 Bule! Ihawile hivo, Mulungu yahadahile vilihi kuutagusa ulumwengu?
7 Ila ihawa uvwizi wangu woisang'hanikila yenzi ya Mulungu mkuitenda ikweli yake itangigwe ng'hani, habali ning'hali nidukumizwa kamba mtenda vilozo?
8 Habali hatulonga, kamba wanhu wayagwe vowotulonga vihile mkutulonga kamba tweye tulonga, "Leka tutende gehile giladi geze ganogile"? Walumba kutagusigwa.

Haduhu Munhu Yalibule Uzenzeleganye

* **3:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 51:4.

9 Avo tulongeze? Tweye Wayahudi tunoga kubanza
wanhu wayagwe? Bule! Kwavija tweye tose twisha kuta-
gusigwa, wose, Wayahudi na Wamhazi twa hasi ya mhiko
za vilozo.
10 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Haduhu munhu yalibule uzenzeleganye, haduhu hata
munhu imwe,
11 haduhu munhu yomtanga Mulungu,
haduhu munhu yomzahila Mulungu.
12 Wose wamuleka Mulungu,
wose hamoja wagaluka miwewela,
haduhu munhu yotenda ganogile, haduhu hata munhu
imwe.†
13 Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe,‡
ndimi zao zolonga uvwizi,§
sumu ya nyoka ya mmilomo yao.*
14 Milomo yao imema ndukumiza na usungu.†
15 Magulu gao gowalongoza walopole kwita mulopa,
16 ubananzi na migayo va mzinzila zao,
17 na nzila ya tindiwalo hawaitanga.‡
18 Haduhu bwembwe da Mulungu haulongozi wa meso
gao."§
19 Sambi tovitanga kamba Malagizo ga Musa gowalonga
waja wali hasi ya Gamalagizo higo, giladi munhu yoyose
sambiyawe na mbuli ya kuigombela, na ulumwengu wose
ulamulwe na Mulungu.
20 Kwavija haduhu munhu yondayapetigwe kamba kabule
uzenzeleganye hameso gake mkugagoga Malagizo, kwavija
kubitila Malagizo higo topata udaho wa kuvitanga vilozo tu.

Vija Mulungu Viyotutenda Tuwe Bule Uzenzeleganye

21 Ila sambi nzila ya Mulungu ya kuwatenda wanhu wawe
bule uzenzeleganye igubuligwa bila kutamanila Malagizo ga
Musa, hata kamba Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile
za wahokozi woilavila usindila.
22 Kuwa bule uzenzeleganye kokwiza kubitila kumta-
manila Yesu Kilisto* mwa awo wose wotogola. Haduhu
yam'banzile miyage,

† **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 14:1-3; 53:1-3; MSIMULIZI 7:20.
‡ **3:13** ***Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe*** nhegulo yake *Wao wanhu wolonga mbuli zihile ng'hani zigala ifa.* § **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 5:9. * **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 140:3.
† **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 10:7. ‡ **3:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 59:7-8. § **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 36:1. * **3:22** ***Kubitila kumtamanila Yesu Kilisto*** yodaha kutapitigwa kamba *kubitila wende wa Yesu Kilisto.*

23 kwavija wose watenda vilozo na kuhungukilwa na yenzi
ya Mulungu.
24 Wapetigwa kuwa wanhu walibule uzenzeleganye bila
kuliha kinhu chochose, kubitila ukombola kulawa ha Yesu
Kilisto.
25 Mulungu kamulava Yesu yawe kamba nhosa ya
kuwalumba wanhu na heyo mwenyego kubitila nhamanila
mmulopa wake. Kagatenda gano kulagusa kamba kabule
uzenzeleganye, kwavija mkwazaganya kumwake Mulungu
hawataguse awo watendile vilozo umwaka.
26 Kagatenda gano giladi yalaguse kamba kabule uzenzel-
eganye mkipigiti kino na kamba voyomtenda munhu yoyose
yomtamanila Yesu yawe bule uzenzeleganye.
27 Avo, choni chondatuigodele? Hahudu! Tuigode kwavija
tugagoga Malagizo ga Musa? Si vivo, ila kwavija tutogola
kamba Yesu kotukombola.
28 Kwavija tuvimanya kamba munhu kopetigwa kamba
kabule uzenzeleganye kubitila nhamanila na sio mkugagoga
Gamalagizo ga Musa.
29 Ama Mulungu ka Mulungu wa Wayahudi weiyeka?
Heyo vivija hali Mulungu wa Wamhazi? Ona, heyo vivija
ka Mulungu wa Wamhazi.
30 Mulungu ka imwe, yowatenda wawe bule uzenzel-
eganye waja wengile kumbi kubitila nhamanila na waja
walekile kwingila kumbi kubitila nhamanila iija.
31 Avo, tugase Gamalagizo ga Musa sama ya nhamanila
ino? Si vivo, ila togavikiza Gamalagizo ga Musa.

4

Kamba Vija Viyatendile Ablaham

1 Tulonge choni mmbuli zija ziyapatile Ablaham, muhenga
wetu mmbuli ya kiunhu?
2 Kamba Ablaham koneka kabule uzenzeleganye hameso
ga Mulungu kubitila sang'hano zake za lukuli, avo kana
kinhu cha kuigodela, ila sio haulongozi wa Mulungu.
3 Nyandiko Zing'alile zolongaze? “Ablaham kamtogola Mu-
lungu, na Mulungu kampeta heyo kamba munhu yalibule
uzenzeleganye.”*
4 Munhu yosang'hanika, kitumetume chake hakiwa
kamba nhunza, ila chowa kamba maliho gake.
5 Ila wanhu wopetigwa kamba wabule uzenzeleganye,
sio sama ya sang'hano zao, ila sama ya nhamanila yao ha
Mulungu, ayo yowagela kumgongo wanhu wali na vilozo.

* **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

6 Avo, vivija Daudi kozilonga motelo za munhu ayo Mulungu yampetile kamba kabule uzenzeleganye kutali na sang'hano.

7 “Wamota waja udulu wao ugeligwe kumgongo,
na awo wasegezelwe vilozo vao!

8 Kamota munhu ija Mndewa yoleka kumpetela vilozo!”†

9 Motelo zino ha wanhu wengile kumbi weiyeka, ama vivija ha wanhu walekile kwingila kumbi? Tweye tulonga, “Nhamanila ya Ablaham iyo imtendile yawe bule uzenzeleganye.”

10 Kipigiti chaki mbuli ino imulawila Ablaham? Viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi ama viyeshile kwingila kumbi? Imulawila kipigiti hanakwingila kumbi, na sio kipigiti viyeshile kwingila kumbi.

11 Heyo kabokela kilaguso cha kwingila kumbi kamba utango wa kuwa bule uzenzeleganye kuyakalile nao kubitila nhamanila kipigiti viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi. Avo heyo iyo tata wa waja wose wotogola bila kwingila kumbi, giladi wapetigwe kamba wabule uzenzeleganye.

12 Na heyo vivija iyo tata wa awo wengile kumbi, sio awo wengile kumbi tu, ila awo vivija wotembela mkuiwinza nhamanila ija yaakalile nayo tata wetu Ablaham kipigiti viyakalile hanakwingila kumbi.

Kilagano cha Mulungu Chobokelwa Kubitila Nhamanila

13 Kwavija kilagano Mulungu chayailagane na Ablaham na lukolo lwake, kamba hewo wouhala ulumwengu, hakizile ha Ablaham ama ha lukolo lwake kubitila Malagizo ga Musa, ila sama ya kuwa bule uzenzeleganye kwizile kubitila nhamanila.

14 Kwavija kamba waja wogatamanila Malagizo ga Musa wao wahazi, nhamanila izabuka na ikilagano si kinhu.

15 Kwavija Malagizo ga Musa gago gogala lusango lwa Mulungu. Ila hanhu halibule Malagizo ga Musa, haduhu udulu wa Malagizo.

16 Avo, kilagano chokwiza kubitila nhamanila, giladi kilavigwe bule kamba nhunza ya Mulungu mwa lukolo lose lwa Ablaham. Sio tu ha awo wogagoga Malagizo ga Musa, ila vivija ha awo wali na nhamanila kamba ya Ablaham. Kwavija heyo iyo tata wa tweye tose.

17 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Nikutenda gweye uwe tata wa isi bwando.”‡ Kilagano hicho

† **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 32:1-2. ‡ **4:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 17:5.

kinoga haulongozi wa Mulungu yaamtamanile, ayo yowag-
welela ugima wanhu wadanganhike na kuvikema vinhu
vilihaduhu viwe baho.
18 Ablaham katamanila mbuli hazidahike kutamanilwa,
katogola kokwiza kugaluka tata wa isi bwando, na kawa avo,
kamba viyalongeligwe, “Avo kowa na wana bwando.”§
19 Nhamanila yake haihungule hata haja viyalugelegeze
lukuli lwake mwenyego, lukalile behi na kudanganhika
kwavija kakala na milao kamba mia, na vija viyamgelegeze
Sala ayo yakalile bule sambo.
20 Haduhu kinhu chochose kimtendile yasinhe kukitogola
kilagano cha Mulungu, ila kagendelela kuwa na mhiko
mnhamanila yake kuno yomuyenzi Mulungu,
21 yotogola kamba Mulungu kodaha kugatenda gaja
gayailagane.
22 Avo, sama ya nhamanila yake, “Kapetigwa kuwa munhu
yalibule uzenzeleganye.”*
23 Ila mbuli ilonga, “Kapetigwa,” handikiligwe heyo
yeiyeka,
24 ila vivija sama yetu tweye, tondatupetigwe kuwa wanhu
walibule uzenzeleganye, tweye tumtogole heyo yamzusile
Yesu Mndewa wetu kulawa mkudanganhika.
25 Heyo kalavigwa giladi yadanganhike sama ya vilozo
vetu, na kuzuswa kulawa mkudanganhika giladi tutendigwe
wanhu walibule uzenzeleganye.

5

Kuwa Bule Uzenzeleganye Hameso ga Mulungu

1 Avo, avija vitupetigwe kamba twabule uzenzeleganye
hameso ga Mulungu kubitila nhamanila, tuna tindiwalo na
Mulungu kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto,
2 ayo yatutendile tupate nzila kubitila nhamanila mbaka
kwingila mngekewa ino itwimile nayo sambi. Na todeng'ha
mditamanilo da yenzi ya Mulungu.
3 Sio higo geiyeka, ila vivija toideng'hela migayo yetu
kwavija tuvitanga kamba mgayo wogala mwazaganyo,
4 na mwazaganyo woigangamiza nhogolwa inogile, na
nhogolwa inogile yodigangamiza tamanilo da ukombola
wetu.
5 Tamanilo dino haditutenda tunyunguale, kwavija Mu-
lungu katwitila noge jake mmioyo yetu kubitila Loho wa
Mulungu yaatugwelele tweye.

§ **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:5. * **4:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

6 Vitukalile twabule mhiko, Kilisto keza mkipigiti kito-
goligwe na kadanganhika sama ya tweye Wamhazi.
7 Vidala munhu kudanganhika sama ya munhu yalibule
uzenzeleganye. Ila vodahika munhu kudanganhika sama ya
munhu yanogile.
8 Ila Mulungu kotulagusila tweye noge jake, avija
Kilisto viyadanganhike sama yetu tweye, kipigiti vitukalile
tung'hali na vilozo!
9 Avo, avija vitupetigwe kuwa bule uzenzeleganye kubitila
mulopa wake, yolagusa kotukombola ng'hani kulawa mulu-
sango lwa Mulungu kubitila heyo!
10 Tukala wadumuka wa Mulungu, ila katutenda kuwa
wambwiga zake kubitila ifa ya Mwanage. Avija vitupetigwe
kuwa wambwiga zake Mulungu, yolagusa kotukombola
ng'hani kubitila ugima wake Kilisto!
11 Ila sio higo geiyeka, ila vivija todeng'ha mgati mwa
Mulungu kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto, na kubitila
heyo tuilumba na Mulungu.

Adamu na Kilisto

12 Avo, kamba vilozo vingila muulumwengu kubitila
munhu imwe, na ifa iza kubitila vilozo, avo ifa yenela mwa
wanhu wose, kwavija wanhu wose watenda vilozo.
13 Vilozo vikala baho muulumwengu songela Malagizo
ga Musa haganalavigwa, ila vilozo havipetigwe kipigiti
vikukalile haduhu Malagizo.
14 Ifa itawala songela kipigiti cha Adamu mbaka kipigiti
cha Musa, ifa iwatawala hata waja wakalile hawatendile
vilozo va kugadulukila Malagizo, kamba viyatendile Adamu,
ayo yalingile na Kilisto yondayeze.
15 Ila nhunza ya Mulungu hailingile kamba kilozo cha
Adamu, kwavija kamba wanhu bwando wadanganhika
kubitila kilozo cha munhu imwe, avo chowa kiasi kikulu
ng'hani cha ngekewa ya Mulungu yondaize sama ya
ngekewa ya munhu imwe yokemigwa Yesu Kilisto, iwetikila
wanhu bwando!
16 Nhunza ya Mulungu hailingile na malawililo ga kilozo
cha munhu imwe. Kwavija nhaguso iwinza kilozo kimwe na
igala msuno. Ila nhunza ya Mulungu iwinza vilozo bwando
na iwatenda wanhu kuwa bule uzenzeleganye.
17 Kwavija sama ya kilozo cha munhu imwe Adamu, ifa
itawala wanhu bwando. Avo chowa kipigiti kikulu ng'hani
chondawatawale awo wabokele ngekewa ya Mulungu na
nhunza ya kuwa bule uzenzeleganye awo wokala mkuvi-
huma vilozo, kubitila ifa ya munhu ino, Yesu Kilisto.

18 Avo, malawililo ga kilozo cha munhu imwe gakala nhaguso mwa wanhu wose, avo vivija malawililo ga sang'hano ya munhu imwe yalibule uzenzeleganye yowatenda wanhu wose wapetigwe kamba wanhu walibule uzenzeleganye, ija igala ugima mwa wanhu wose.
19 Kwavija kubitila udulu wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe na vilozo, avo vivija kubitila wende wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe bule uzenzeleganye.
20 Malagizo ga Musa vugezile, vilozo vongezeka. Ila hanhu vilozo havongezeke, ngekewa ya Mulungu yokongezeka ng'hani.
21 Avo, kamba vija vilozo vuvitawale na kugala ifa, avo vivija na ngekewa ya Mulungu yotawala kubitila kuwa bule uzenzeleganye, ako kutulongoza tweye kuugima wa digunge kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.

6

Vilozo Vogala Ifa, ila Kuilumba na Kilisto Kogala Ugima

1 Avo, tulongeze? Tugendelele kutenda vilozo giladi Mulungu yongeze ng'hani ngekewa yake?
2 Mmbuli ya vilozo tweye tudanganhika, todahaze kugendelela kukala m'vilozo?
3 Ham'vitanga kamba tweye tose tubatizigwa mkuilumba na Yesu Kilisto tubatizigwa mkuilumba muifa yake?
4 Avo, tuzikigwa hamoja nayo kubitila mbatiza ya kuilumba muifa yake, giladi kamba Kilisto viyazukile kulawa mkudanganhika kubitila mhiko ya yenzi ya Tata, vivija na tweye tukale ukazi wa sambi.
5 Kwavija ihawa tuilumba hamoja na heyo muifa iyadanganhike heyo, vivija toilumba hamoja na heyo mumzuso uwazukile heyo.
6 Tovitanga kamba unhu wetu wa umwaka uwambigwa mumsalaba hamoja na heyo, giladi vilozo sambiviwe na mhiko, sambituwe nyakadala wa vilozo.
7 Kwavija munhu yadanganhike mkuilumba na Kilisto kafunguligwa kulawa mmhiko za vilozo.
8 Ihawa tudanganhika hamoja na Kilisto, vivija totogola kamba tokwiza kukala hamoja na heyo.
9 Kwavija tovitanga kamba Kilisto kazuka kulawa mkudanganhika, avo hadanganhika mwanza uyagwe, na ifa haimtawala.
10 Ifa iyadanganhike, kadanganhika mwanza umwe sama ya vilozo va wanhu wose, ila ugima uyalinao, kokala sama ya yenzi ya Mulungu.

11 Vivija na mweye wenyego mgelegeze kamba mmbuli
ya vilozo mdanganhika, ila ha Mulungu muna ugima
mkuilumba na Yesu Kilisto.
12 Avo, sambimuleke vilozo vitawale mzing'huli zenu,
mkuziwinza sulukila zihile za ng'huli zenu.
13 Sambim'vilave vipindi va ng'huli zenu viwe via va
kutendela gehile, visang'hanike mkutenda vilozo. Ila vi-
hanogile muilave wenyego ha Mulungu kamba awo wab-
wezigwe kulawa mkudanganhika na kuwa wagima, na
m'vilave vipindi va ng'huli zenu ha Mulungu kamba via
vilibule uzenzeleganye.
14 Vilozo haviwatawala, kwavija hamuli hasi ya Malagizo
ga Musa, ila mwa hasi ya ngekewa ya Mulungu.

Nyakadala wa Mbuli Zilibule Uzenzeleganye

15 Avo tulongeze? Tutende vilozo kwavija hatuli hasi ya
malagizo ila twa hasi ya ngekewa ya Mulungu? Si vivo!
16 Ham'vitanga kamba muhailava wenyego ha munhu
yoyose kuwa nyakadala, mweye mwa nyakadala wa munhu
ija imuilavile kumwake? Mdaha kuwa nyakadala wa vilozo
viwalongoza kuna iifa, ama mdaha kuwa wende wa Mu-
lungu kuwalongoza kulibule uzenzeleganye?
17 Ila Mulungu yahewezigwe, kwavija mkala nyakadala
wa vilozo, ila mgaluka wende kulawa mmioyo na kugawinza
mafundo gamfundizigwe.
18 Mkomboligwa kulawa m'vilozo, na mgaluka nyakadala
wa mbuli zilibule uzenzeleganye.
19 Nolonga ulonzi wa kiunhu sama ya udaho mdodo
umulinao. Kamba vija vum'vilavile vipindi venu viwe
nyakadala wa vilozo na kuutenda wiho ubanze, avo sambi
vilaveni viwe nyakadala wa mbuli zilibule uzenzeleganye
zondaziwatende mng'ale.
20 Vumkalile nyakadala wa vilozo, mkala muilegehe ku-
lawa mzimbuli zilibule uzenzeleganye.
21 Avo, kinhu chaki chumpatile mkipigiti kija kulawa
mzimbuli zumzonela kinyala sambi? Kwavija malawililo ga
mbuli zija gakala ifa.
22 Ila sambi mkomboligwa kulawa m'vilozo na mgaluka
nyakadala wa Mulungu. Kinhu chumpatile kicho ung'azi, na
malawililo gake, ugima wa digunge.
23 Kwavija kitumetume cha vilozo kicho ifa, ila nhunza
ya Mulungu iyo ugima wa digunge kubitila Yesu Kilisto
Mndewa wetu.

7

Mmbuli ya Kusola

1 Ndugu zangu, nolonga na wanhu wogatanga goya Malagizo ga Musa. Ham'vitanga kamba Malagizo gomfunga munhu kipigiti cha ugima wake tu?
2 Kamba vija mtwanzi yasoligwe kofungigwa na malagizo kipigiti mbigalo wake yang'hali mgima. Ila mbigalo wake yahadanganhika, kafunguligwa kulawa mmalagizo ga kusola na kusoligwa.
3 Kokemigwa mgoni kamba yahasoligwa na mbigalo iyagwe kipigiti mbigalo wake yali mgima. Ila kamba mbigalo wake yahadanganhika, kafunguligwa kulawa mdilagizo dija, na heyo hakemigwa mgoni, hata kamba yahasoligwa na mbigalo iyagwe.
4 Vivija na mweye, ndugu zangu, mdanganhika mmbuli ya Malagizo ga Musa kubitila lukuli lwa Kilisto, giladi muwe wanhu wa munhu iyagwe, heyo yazukile kulawa mkudanganhika giladi tumulelele mujo Mulungu.
5 Vitukalile tukala ukazi wa kulongozigwa na ng'huli zetu, sulukila zetu za vilozo ziswagizwe na Malagizo ga Musa, zisang'hanika na vipindi vetu zilela mujo ugala ifa.
6 Ila sambi tufunguligwa kulawa Mmalagizo ga Musa, tudanganhika mmbuli zija zitufungile, giladi tweye sambituwe nyakadala wa Malagizo ga umwaka gandikigwe, ila tuwe nyakadala muukazi wa sambi wa Loho wa Mulungu.

Malagizo ga Musa na Vilozo

7 Avo tulongeze? Kamba Malagizo ga Musa gago vilozo? Si vivo! Kamba kuhakalile haduhu Malagizo ga Musa, sambinivitange vilozo. Sambinivitange kamba kusulukila vinhu va wanhu kukala vilozo kamba Gamalagizo ga Musa sambigalonge, “Sambiusulukile vinhu va wanhu.”*
8 Ila vilozo vipata nzila muindagizi ino kwinula sulukila zose zihile mgati yangu. Kwavija kamba kuhawile haduhu Malagizo ga Musa, vilozo vihadanganhike.
9 Kipigiti kimwe nikala bila kugatanga Malagizo ga Musa. Ila indagizi viizile, vilozo vipata ugima,
10 na nie nidanganhika. Na ndagizi iija ilongigwe yogala ugima, kumwangu nie igala ifa.
11 Kwavija vilozo vipata hanhu muindagizi ija, vinivwizila, na kubitila ndagizi hiyo ving'homa.
12 Avo, Malagizo ga Musa gang'ala, na indagizi ija ing'ala na yabule uzenzeleganye na inoga.
13 Kija kinogile kinigalila nie ifa? Si vivo! Vikala vilozo vigalile ifa mgati yangu kubitila kija kinogile, giladi vilozo

* **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:21.

voneke kuwa vilozo. Na kubitila indagizi ija, vilozo voneke kuwa viha ng'hani.

Kugomba Mgati mwa Munhu Mwenyego

14 Tuvitanga kamba Malagizo ga Musa simbuko jake loho,
ila nie si munhu wa muloho, niguzigwa na kuwa nyakadala hasi ya vilozo.
15 Sigatanga gaja gonitenda. Kwavija gaja gonilonda kugatenda, sigatenda. Ila gaja gonigehila kugatenda, nogatenda.
16 Na ihawa nogatenda gaja gonilema kugatenda, notogola kamba Gamalagizo ga Musa ganoga.
17 Avo, sio nie mwenyego nigatenda gano, ila kilozo kili mgati yangu.
18 Novitanga kamba haduhu kinhu kinogile kikala mgati yangu, mulukuli lwangu. Kwavija nolonda kugatenda ganogile, ila sidaha kugatenda.
19 Kwavija sigatenda ganogile gonilonda kugatenda, ila gehile gonilema kugatenda, gago nigatenda.
20 Ihawa nogatenda gaja gonilema kugatenda, sio nie nigatenda higo, ila vilozo vikala mgati yangu.
21 Avo, nivitanga kamba nzoela ino yosang'hanika, nihalonda kugatenda ganogile, gehile gokwima haulongozi wangu.
22 Kwavija mgati yangu nogadeng'helela malagizo ga Mulungu.
23 Ila nokona nzoela ziyagwe zosang'hanika m'vipindi va lukuli lwangu. Nzoela hizo zogomba na nzoela za nzonzi zangu na zonitenda nie niwe mfungigwa wa malagizo ga vilozo gosang'hanika m'vipindi vangu.
24 Nie munhu mkiwa! Yalihi yondayanikombole kulawa mulukuli luno lwa kudanganhika?
25 Mulungu yahewezigwe yogatenda gano kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu!

Avo, nie mwenyego mzinzonzi zangu na nyakadala wa malagizo ga Mulungu, ila mulukuli na nyakadala wa malagizo ga vilozo.

8

Ugima Mgati ya Loho wa Mulungu

1 Avo, sambi haduhu nhaguso mwa wanhu waja wailumbile hamoja na Yesu Kilisto.
2 Kwavija kubitila Yesu Kilisto, mhiko za Loho wa Mulungu zili na ugima zinikombola kulawa mmhiko za vilozo na ifa.
3 Malagizo ga Musa galemelwa kutukombola tweye sama ya udonhi wa ng'huli zetu. Avo Mulungu kagatenda gaja galemelwe kutendigwa na Malagizo ga Musa. Kamtuma

Mwanage mwenyego mulukuli kamba ng'huli zitulinazo tweye watenda vilozo. Na mulukuli luja Mulungu kakipeta kimambukizo cha vilozo vitutawale tweye mkumulava Mwanage kamba nhosa sama ya vilozo vetu,

4 giladi mbuli zilibule uzenzeleganye zilondeka na Gamalagizo ga Musa zivikile mgati yetu tweye tulekile kutamanila lukuli, ila tumtamanile Loho wa Mulungu.

5 Wanhu waja wose wokala mkuluwinza lukuli, nzonzi zao zogelegeza gaja golulonda lukuli. Na waja wose wokala mkumuwinza Loho wa Mulungu, nzonzi zao zogelegeza gaja goyolonda Loho ija.

6 Kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za lukuli, kogala ifa. Ila kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za Loho wa Mulungu, kogala ugima na tindiwalo.

7 Sama ya kilamso kino, nzonzi zitamanila lukuli zoibamilila na Mulungu, kwavija zogadulukila malagizo ga Mulungu, na hazidaha kugatogola.

8 Wanhu wolongozwa na sulukila za lukuli hawadaha kugatenda gaja gomnogela Mulungu.

9 Ila mweye hamulongozigwa na lukuli, ila molongozigwa na Loho wa Mulungu, kwavija Loho wake kokala mgati yenu. Na munhu yoyose yalibule Loho wa Kilisto, heyo si munhu wa Kilisto.

10 Ila kamba Kilisto yahakala mgati yenu, hata kamba ng'huli zenu zihadanganhika sama ya vilozo, Loho wa Mulungu kowagwelela mweye ugima kwavija mtendigwa wanhu walibule uzenzeleganye na Mulungu.

11 Ihawa Loho wake ayo yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika kokala mgati yenu, heyo yamzusile Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika vivija kozigwelela ugima ng'huli zenu zibanangika kubitila Loho wake, ayo yokala mgati yenu.

12 Avo, ndugu zangu, towilwa, ila si mkukala mkulongozwa na gaja golulonda lukuli.

13 Kwavija kamba mokala mkulongozigwa na lukuli, modanganhika. Ila kamba mokala mkulongozigwa na Loho wa Mulungu, mozikoma sang'hano za lukuli, na mowa wagima.

14 Kwavija wose awo wolongozigwa na Loho wa Mulungu, wao wana wa Mulungu.

15 Kwavija Loho ija Mulungu iyawagwelele mweye hawatenda mweye muwe nyakadala na kuwagela bwembwe, ila mum'bokela Loho wake yowatenda muwe wana wa Mulungu. Na kubitila heyo tomkema, “Aba,” nhegulo yake “Tata.”

16 Loho wa Mulungu kosindila hamoja na loho zetu kamba
tweye twa wana wa Mulungu.
17 Na kamba tweye twa wana, twa wahazi, twa wahazi
wa Mulungu, na tohala hamoja na Kilisto, kamba tugazika
hamoja nayo giladi vivija tuyenzigwe hamoja nayo.

Yenzi Ikwiza
18 Vinigesa nie migayo ya kipigiti kino haihile ng'hani
uhailinga na yenzi yondatugubuliligwe tweye.
19 Kwavija vinhu vose vilumbigwe vobeta mkusulukila
ng'hani kuno vitamanila wana wa Mulungu kufunuligwa.
20 Kwavija vinhu vilumbigwe viwa si kinhu, si mkulonda
venyego, ila kamba vija viyalondile ayo yavilumbile. Ila
kuna tamanilo,
21 vinhu vilumbigwe venyego vokwiza kukomboligwa
kulawa m'vifungo vake va kubanangika na kugaligwa kuna
iyenzi ya ulegeho wa wana wa Mulungu.
22 Kwavija tovitanga kamba mbaka kipigiti kino* vinhu
vose vilumbigwe vogugumila na usungu kamba uja wa
kulela mwana.
23 Na si vinhu vilumbigwe viiyeka vigugumila, ila na
tweye wenyego, tuli na malimbuko ga Loho wa Mulungu,
togugumila munda kwa munda kipigiti tubeta kutendigwa
wana wa Mulungu, ukombola wa ng'huli zetu.
24 Kwavija tukomboligwa mditamanilo dino. Ila tamanilo
dija dikoneka si tamanilo. Kwavija yalihi yotamanila kija
ikinhu yeshile kuwa nacho?
25 Ila ihawa totamanila kinhu tuleka kuchona, tokibeta na
mwazaganyo.
26 Vivija Loho wa Mulungu kotutaza muudonhi utulinao,
kwavija hatuvitanga kutambika kamba vija vitulondigwa
kutambika, ila Loho wa Mulungu kotambika sama yetu
tweye mkugugumila mmbuli hazidahika kulongeka.
27 Na Mulungu, yogalola gali mmioyo ya wanhu, kozitanga
ngelegeza za Loho wake, kwavija Loho wake kotambika
sama ya wanhu wa Mulungu kamba vija voyolonda Mu-
lungu.
28 Tovitanga kamba Mulungu kowatendela ganogile awo
iwamnogele mzimbuli zose, awo iyawakemile sama ya gaja
goyolonda.
29 Kwavija waja Mulungu yawatangile songela mwaka,
vivija kawasagula walinge kamba Mwanage, giladi Mwan-
age yawe chaudele wa mulango mkulu.

---

* **8:22** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

30 Na waja yawasagule, kawakema. Na waja yawakemile,
kawapeta kamba wabule uzenzeleganye. Na waja
yawapetile kamba wabule uzenzeleganye, kawayenzi.

Noge da Mulungu ha Yesu Kilisto

31 Avo, tulongeze mmbuli zino? Kamba Mulungu ka
ng'ambu yetu, yalihi yondayadahe kuibamilila na tweye?
32 Heyo yalekile kumfisa Mwanage, ila kamulava sama
yetu tweye tose. Avo, vivija kolekaze kutugwelela vinhu
vose hamoja na Mwanage?
33 Yalihi yondayagale nhaguso yoyose mwa awo yawasag-
ule Mulungu? Mulungu mwenyego iyo yawatendile wawe
bule uzenzeleganye.
34 Yalihi yondayatutaguse? Haduhu, kwavija Yesu Kilisto
kadanganhika sama yetu na kazusigwa kawa mgima sama
yetu, na kakala kumkono wa ukulume wa Mulungu, yotu-
tambikila tweye!
35 Yalihi yondayatubagule na noge da Kilisto? Mgayo,
ama ukumbulu, ama kugazigwa, ama nzala, ama kuwa bule
vivalo, ama mmwangalo, ama zele?
36 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Sama yako gweye, todanganhika misi ngima,
tupetigwa kamba ng'hondolo yolondigwa kuchin-
jigwa."†

37 Bule, mzimbuli zino zose, tweye tubanziliza kuhuma
kubitila heyo yatunogele.
38 Kwavija notogola kamba si ifa, ama ugima, ama wasenga
wa Mulungu wa kuulanga, ama vinyamkela, ama vinhu vili
sambi, ama vinhu vondavize, ama mhiko zozose,
39 ama ulumwengu wa uchana, ama ulumwengu wa hasi,
ama kinhu chochose muna ivinhu vose vilumbigwe chon-
dakidahe kutubagula na noge da Mulungu ha Yesu Kilisto
Mndewa wetu.

9

Mulungu na Wanhu Zake

1 Nolonga ikweli na silonga uvwizi kwavija nie na hamoja
na Kilisto, na udaho wangu wa kusambula gehile na
ganogile hamoja na Loho wa Mulungu vosindila mbuli zino.
2 Moyo wangu umema usungu mkulu na giogio dilibule
nziga

† **8:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 44:22.

3 sama ya wanhu zangu, wandugu zangu wa Kiyahudi
kwavija kamba nihadahile, nilonda nie mwenyego ni-
hadukumizwe na kusegezigwa kulawa ha Kilisto kamba
mkutenda vino wahakomboligwe.
4 Wanhu wa Islaeli, watendigwe wana, wagweleligwe
yenzi ya Mulungu, wagweleligwe malagano, wagweleligwe
Malagizo ga Musa, wagweleligwe mhome ya kumtambikila
Mulungu, na wagweleligwe vilagano.
5 Hewo wao vilangizi, na kulawa kumwao kalawilila
Kilisto mmbuli ya lukuli. Na Mulungu, ayo yotawala vinhu
vose, yayenzigwe milongo yose! Amina.
6 Si kamba Usenga wa Mulungu uhumwa. Kwavija si
wanhu wose wolawa mulukolo lwa Waislaeli wao Waislaeli
kweli.
7 Sio wose wolawa mulukolo lwa Ablaham wanage Abla-
ham kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Kubitila Isaka,
lukolo lwako lokemigwa.”*
8 Nhegulo yake iyo ino, sio wana wa lukuli wa Abla-
ham wali wana wa Mulungu, ila wana wa kilagano wao
wopetigwa kamba lulo lukolo lwa Ablaham.
9 Kwavija vino vivo ikilagano vikilonga, “Kamba kipig-
iti kikino mulao ukwiza nobweleganya, na Sala kowa na
mwana mbigalo.”†
10 Sio gano geiyeka, kinhu kilingile na kino kimulawilila
Lebeka ahaja viyapatile inda ya wana wabili kulawa ha
mbigalo imwe, yokemigwa Isaka tata wetu.
11 Hata viwakalile hawanavumbuka, ama hawanatenda
kinhu chochose kinogile ama kihile, giladi ija iyamulondile
Mulungu kumsagula yapatikane,
12 sio sama ya gaja gayatendile, ila kubitila lukemo lwake,
Lebeka kalongeligwa, “Mkulu komsang'hanikila mdodo.”‡
13 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Yakobo
nimnogela, ila Esau nimwihila.”§
14 Avo, tulongeze? Kuna uzenzeleganye ha Mulungu? Si
vivo!
15 Kwavija kamulongela Musa, “Nomgela kumgongo ayo
inimulonda kumgela kumgongo, na nomonela bazi ayo
inimulonda kumonela bazi.”*
16 Avo, haitamanila vija viyosulukila munhu ama vija
viyokiiyoha, ila yotamanila bazi da Mulungu.

---

* **9:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12. † **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 18:10, 14. ‡ **9:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 25:23. § **9:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MALAKI 1:2-3.
* **9:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 33:19.

17 Kwavija Nyandiko Zing'alile zomulonga Falao, “Nikwinula sama ya kulagusa mhiko zangu mgati yako, giladi twaga jangu dipetigwe kila hanhu muisi.”†
18 Avo, Mulungu komonela bazi, munhu yoyose yoolonda kumonela bazi, na komgela moyo udala, munhu yoyose yoolonda kumgela moyo udala.

Lusango na Bazi da Mulungu

19 Abaho moniuza, “Habali Mulungu yang'hali yotulonga? Yalihi yodaha kugadulukila gaja goyolonda?”
20 Ila gweye iyo munhu yalihi hata um'bamilile Mulungu? Kinhu kitendigwe kimulongele ayo yakitendile, “Habali kunitenda nie kamba vino?”‡
21 Vino muumbi hadaha kulamula kuumba kulawa mditonge dimwe da ulongo kia kimwe kisinyo, na kia kiyagwe cha sang'hano za mazua gose?
22 Vivija hata kamba Mulungu kana udaho wa kulagusa lusango lwake na mhiko zake, ila heyo kowazaganya ng'hani awo yoowonela lusango, awo walumbile kubanangigwa.
23 Na ihawile vilihi kamba katenda gano giladi yatende ugoli wa yenzi yake utangigwe mwa awo wapatile bazi jake, awo yawatandile yenzi yake,
24 na hata tweye yatukemile, sio kulawa ha Wayahudi weiyeka, ila vivija kulawa ha Wamhazi?
25 Kamba viyalongile muna ikitabu cha Hosea,

“Waja wakalile si wanhu zangu
nowakema, ‘Wanhu zangu.’
Na ayo nilekile kumnogela
nomkema, ‘Mnogelwa wangu.’§

26 Na hanhu hahaja hawalongeligwe, ‘Mweye sio wanhu zangu,’
bahaja wokemigwa, ‘wana wa Mulungu yali na ugima.’ „*

27 Na Isaya kenula dizwi yoilonga Islaeli, kalonga, “Hata kamba mheta ya wana wa Waislaeli yowa kamba misenga ya mumgwazo wa ibahali, ila wondawakomboligwe wowa wadodo,
28 kwavija Mndewa koitenda nhaguso yake muisi mbwisa na kuimambukiza.”†
29 Kamba Isaya viyahokole, yolonga, “Kamba Mndewa Mwene Udaho sambiyatulekele wana, tuhawile kamba Sodoma, na tuhalingile na Gomola.”‡

† **9:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 9:16. ‡ **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:16; 45:9. § **9:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 2:23. * **9:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 1:10. † **9:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 10:22-23. ‡ **9:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 1:9.

Paulo Koitambikila Islaeli

30 Avo, tulongeze? Wamhazi, awo walekile kuzahila kuwa
bule uzenzeleganye, wasegezeligwa uzenzeleganye kubitila
nhamanila.
31 Ila Waislaeli, wakalile woiyoha mkuzahila kuwa bule
uzenzeleganye mkugawinza Malagizo ga Musa, hawapatile
kuwa bule uzenzeleganye.
32 Habali hawapatile? Kwavija hawakuzahile kubitila
nhamanila, ila kubitila kugagoga Malagizo ga Musa. Waik-
wangwala hana didibwe da kuikwala.
33 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
"Lola! Ako Sayuni nokwika dibwe
dondadiwatende wanhu waikwale,
dibwe dondadiwatende walagale.
Ila munhu yoyose yondayamtogole hageligwa kinyala."§

10

1 Ndugu zangu, sulukila ya moyo wangu na nhambiko
yangu ha Mulungu nolonda wanhu wa Islaeli wakom-
boligwe!
2 Kinidaha kulonga mmbuli ya wanhu wano icho kino,
kamba wokiiyoha ng'hani kumzahila Mulungu. Ila vija
viwomzahila, hawamzahila na nzewele.
3 Kwavija hawaitangile nzila ya kuwa bule uzenzeleganye
ilawa ha Mulungu, ila wozahila kutenda mbuli zao wenyego,
avo hawatogole kulongozigwa na nzila ya Mulungu ya
kuwatenda wawe bule uzenzeleganye.
4 Kwavija Kilisto kakigala ikimambukizo cha Malagizo ga
Musa, giladi wanhu wose wotogola wapetigwe kuwa bule
uzenzeleganye.

Wanhu Wose Wolondigwa Wakomboligwe

5 Mmbuli ya nzila ya kuwa bule uzenzeleganye ilawa
mkugagoga Malagizo ga Musa, Musa kandika vino, "Munhu
yoyose yogagoga malagizo gali Mmalagizo ga Musa kowa
mgima kubitila Malagizo higo."*
6 Ila mbuli ya kuwa bule uzenzeleganye, ikwiza kulawa
mnhamanila, yolonga,
"sambiulonge mmoyo wako,
'Yalihi yondayakwele mbaka kuulanga?'†
nhegulo yake, kumuhumulusa hasi Kilisto.
7 Ama sambiulonge,

---

§ **9:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14; 28:16. * **10:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **10:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13.

'Yalihi yondayahumuluke mbaka kuzimu?'‡
nhegulo yake, kumwinula Kilisto kulawa mkudanganhika."
8 Ila Nyandiko Zing'alile zolongaze? "Usenga wa Mulungu
wa habehi nagwe, mmulomo wako na mmoyo wako."§ Uno
uwo usenga wa nhamanila utuwapetela wanhu.
9 Kwavija kamba uhatogola na mulomo wako kamba Yesu
iyo Mndewa na kutogola mmoyo wako kamba Mulungu
kamzusa kulawa mkudanganhika, kokomboligwa.
10 Kwavija munhu yahatamanila mmoyo wake kopetigwa
kamba kabule uzenzeleganye, na munhu yahatogola na
mulomo wake kokomboligwa.
11 Nyandiko Zing'alile zolonga, "Munhu yoyose yomta-
manila hageligwa kinyala."*
12 Kwavija Muyahudi na Mmhazi haduhu yam'banzile
miyage. Wana Mndewa imwe, na iyo Mndewa wa wose,
yowamemeza motelo wose awo womkema.
13 Kwavija, "Munhu yoyose yodikema twaga da Mndewa
kokomboligwa."†
14 Avo wodahaze kumkema ayo walekile kumtogola? Na
wodahaze kumtogola ayo walekile kumuhulika? Na woda-
haze kumuhulika bila munhu kuwapetela?
15 Na wodahaze kuupeta Usenga Unogile kamba hawa-
tumigwe? Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
"Ganoga ng'hani magulu ga awo wougala Usenga Unogile!"‡
16 Ila sio wose wautogole Usenga Unogile. Kwavija Isaya
kalonga, "Mndewa, yalihi yautogole usenga wetu?"§
17 Avo, nhamanila mwanduso wake kuhulika, kuuhulika
Usenga Unogile wa Kilisto.
18 Ila nouza, hewo hawahulike? Si vivo, wahulika,
"Dizwi jao jenela muisi yose,
na mbuli zao zenela mbaka hana zisota za
ulumwengu."*
19 Nouza kabili, Waislaeli hawavitangile? Tanhu Musa
kolonga,
"Nowatenda mweye mwone migongo
mwa awo wali si isi,
na nowatenda mweye muwe na lusango
na isi ija ilibule nzewele."†

‡ **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. § **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:14. * **10:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **10:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:32. ‡ **10:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:7. § **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:1. * **10:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 19:4. † **10:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:21.

20 Isaya kagangamiza kulonga,
“Nyoneka na awo walekile kunizahila,
na nikiifunula mwenyego mwa awo walekile kunipula.”‡
21 Ila mmbuli ya Islaeli kolonga,
“Imisi ngima nigolosa makono gangu
kuwabokela wanhu awo walekile kutogola na wadulu.”§

11

Mulungu Kowonela Bazi Waislaeli

1 Avo nouza, Mulungu kawalema wanhu zake? Si vivo! Nie mwenyego na Muislaeli, lukolo lwa Ablaham, kulawa mtala wa Benjamini.
2 Mulungu hawalemile wanhu zake, awo yaawasagule songela mwaka. Ham'vitanga vija Nyandiko Zing'alile vuzilonga mmbuli ya Eliya, vija viyawataguse Waislaeli ha Mulungu?
3 “Mndewa, wawakoma wahokozi zako na kuvibomola vilingo vako va kulavila nhosa. Ila nie niiyeka nisigale, na hewo wouzahila ugima wangu.”*
4 Ila Mulungu kamwidika vilihi? “Nikiikila mwenyego wanhu alufu saba walekile kumfugamila mavindi Baali, mulungu wa uvwizi.”†
5 Vivija mkipigiti kino hana wanhu wadodo wasaguligwe kubitila ngekewa ya Mulungu.
6 Usaguzi wake utamanila ngekewa yake, na sio kija kiwasang'hane. Kwavija kamba usaguzi wa Mulungu uhatamanile kija kiwasang'hane wanhu, avo ngekewa yake sambiiwe ngekewa ya kweli.
7 Avo, Waislaeli walemelwa kukipata kija kiwakalile wokizahila? Waja wasaguligwe wakipata, ila wasigale wakala na mioyo midala.
8 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Mulungu kawagwelela moyo wa ubozi,
giladi meso gao sambigadahe kulola
na magwiti gao sambigadahe kuhulika,
mbaka zua dino.”‡
9 Na Daudi kolonga,
“Sona zao zigaluke tanzi na mtego,
lwingila na msuno ulingile na gaja gawatendile!
10 Meso gao gageligwe ziza giladi sambiwadahe kulola,

---

‡ **10:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:1. § **10:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:2. * **11:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:10, 14. † **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:18. ‡ **11:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 29:4; ISAYA 29:10.

na migongo yao iveduke milongo yose!"§
11 Avo nowauza, Wayahudi waikwala na kugwa hasi
kabisa? Si vivo! Ila sama ya vilozo viwatendile, ukom-
bola uchola ha Wamhazi, avo kuwatenda Waislaeli wone
migongo.
12 Vilozo va Wayahudi vigala ugoli muulumwengu, na
ukumbulu wao wa muloho ugala ugoli ha Wamhazi. Avo,
Wayahudi wahaibokela nhunza ya ukombola wa Mulungu,
wogala ugoli mkulu ng'hani muulumwengu!

Ukombola wa Wamhazi
13 Nowalongela mweye Wamhazi, kwavija nie na mtu-
migwa wa Kilisto ha Wamhazi, noiyenzi sang'hano yangu
14 giladi niwatende wanhu wa isi yangu mwenyego wone
migongo, na niwakombole wayagwe mmwanza wao.
15 Ihawa kulemigwa kumwao kutenda ulumwengu
uilumbe na Mulungu, avo yowaze aho vondawatogoligwe?
Yowa ugima ha awo wadanganhike.
16 Kamba kidanga cha ichanduso cha mkate kilavigwe
ha Mulungu king'ala, avo mkate wose usigale ung'ala. Na
kamba mizizi ing'ala, na gamatambi gang'ala.
17 Ila kamba matambi gayagwe ga mzaituni gakan-
higwa, na mweye, muli matambi ga mzaituni muhulo,
muombekigwe hanhu hagakalile matambi gaja gakanhigwe
na sambi moja ugoli wa mzizi wa mzaituni,
18 avo sambimgazabuze matambi ago gakalile gakan-
higwe. Kamba muhagazabuza, mgelegeze kamba sio mweye
muugogile umzizi, ila umzizi uwo uwagogile mweye.
19 Gweye kolonga, "Matambi gakanhigwa giladi nie
niombekigwe."
20 Ona, vivo ili! Ila wakanhigwa sama ya kuleka kutogola
kumwao, ila gweye kwima kubitila nhamanila. Avo sam-
biuitope, ila udumbe.
21 Kwavija kamba Mulungu hagalekile matambi gali si ga
kuombeka, siku na gweye hakuleka.
22 Avo, mgelegeze unovu na ukali wa Mulungu. Ukali wa
Mulungu mwa awo watendile vilozo, ila unovu wa Mulungu
kumwenu ulavigwa ihawa mogendelela kukala muunovu
wake. Ila kamba si hivo, vivija na mweye mokanhigwa.
23 Na hata Wayahudi, kamba wahagaluka na kuto-
gola, woombekigwa, kwavija Mulungu kana udaho wa
kuwaombeka kabili.
24 Kwavija kamba mkanhigwa kulawa mumzaituni
muhulo, na muombekigwa mumzaituni kae uli na simbuko

§ **11:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:22-23.

diyagwe, vobuha ng'hani matambi gano ga mzaituni kae kuombekigwa kabili kumzaituni kugakalile.

Mulungu Kowonela Bazi Wanhu Wose

25 Ndugu zangu, nolonda muitange nyong'onyo ino giladi
sambimgelegeze kamba muna nzewele ng'hani kubanza
vimuli. Udala wa mioyo ya wanhu wa Waislaeli haugen-
delela, ila womalila haja mheta yose ya Wamhazi vondaize
ha Mulungu.
26 Avo Waislaeli wose wokomboligwa, kamba
viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
"Mkombola kokwiza kulawa Sayuni,
na kuusegeza umhazi kulawa mulukolo lwa Yakobo.
27 Na dino dijo lagano jangu dondaniilagane nawo,
kipigiti vondaniwasegezele vilozo vao."*
28 Kwavija waulema Usenga Unogile, Wayahudi wawa wadu-
muka wa Mulungu sama yenu mweye Wamhazi. Ila kwavija
Mulungu kawasagula Wayahudi, wawa mbwiga zake sama
ya wahenga zao.
29 Kwavija nhunza ya Mulungu na lukemo lwake havigaluka.
30 Umwaka, mweye Wamhazi, mkala mumdulukile Mu-
lungu, ila sambi m'bokela bazi jake sama ya udulu wa
Wayahudi.
31 Avo na hewo Wayahudi sambi womdulukila Mulungu, gi-
ladi kubitila bazi da Mulungu dim'bokele mweye Wamhazi,
na hewo Wayahudi vivija wadibokele.
32 Kwavija Mulungu kawafunga wanhu wose mkifungo cha
udulu, giladi yawonele bazi wanhu wose.

Mulungu Atogolwe

33 Lola Mulungu viyali na bwando da ugoli, ng'hungwe na
ilimu!
Yalihi yodaha kupeta ulamuzi wake?
Na yalihi yodaha kuzitanga nzila zake?
34 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Kwavija yalihi yozitanga ngelegeza za Mndewa?
Ama yalihi yondayawe mulangulizi wake?†
35 Yalihi yamgwelele kinhu chochose Mulungu,
giladi Mulungu yam'bwezele?"‡
36 Kwavija vinhu vose vilawa kumwake, na vinhu vose
vabaha sama yake, na vinhu vose vabaha sama ya ku-
muyenzi Mulungu. Mulungu yayenzigwe milongo yose.
Amina.

---

* **11:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 27:9; 59:20-21; YELEMIA 31:33-34.
† **11:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:13. ‡ **11:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AYUBU 41:11.

12

Ugima Muna Isang'hano ya Mulungu

1 Avo, ndugu zangu, kubitila bazi da Mulungu, nowayalalila zilaveni ng'huli zenu kamba nhosa ili na ugima, ing'alile na imnogela Mulungu, kwavija ino iyo nhambiko yenu ya ikweli.

2 Sambimuukweleleze ulumwengu uno, ila muhindulwe mkutendigwa wa sambi mnzewele, avo mdahe kulanza na kugatanga gaja goyolonda Mulungu, gaja ganogile, gomnogela na vija viyalekile kuhungula hanhu.

3 Kwavija kubitila bazi dinigweleligwe, nomulongela kila munhu mmwanza wenu, kamba sambimuigelegeze wenyego kamba mweye mwa uchana ng'hani kubanza vija vimuli, ila muwe bule uzenzeleganye mkuigelegeza wenyego, mkuipima wenyego na nhamanila iyawagwelele Mulungu.

4 Kamba vituli tweye tuna lukuli lumwe luli na vipindi bwando, na vipindi vino vose havitenda sang'hano imwe,

5 na vivija, tweye tuli bwando, twa lukuli lumwe kubitila Kilisto, na kila kipindi choilumba na miyage.

6 Tusang'hanike na nhunza zetu zilekile kuilinga, kulingana na ngekewa ya Mulungu iyatugwelele kila munhu mmwanza wetu. Kamba munhu kana nhunza ya kuhokola, basi yahokole kulingana na nhamanila iyalinayo,

7 kamba kusang'hanika, basi yasang'hanike, kamba kufundiza, basi yafundize,

8 kamba kuwagangamiza wanhu, basi yawagangamize, kamba kuwasangila vinhu wanhu wayagwe, basi yawasangile na moyo unogile, kamba kuwalongoza wanhu, basi yawalongoze mkuiyoha, na kamba kuwonela bazi wanhu, basi yawonele bazi na moyo usamhuke.

9 Noge sambidiwe da uzenzeleganye. Mkihile kija kihile, ila mkigoge kija kinogile.

10 Muinogele wenyego kwa wenyego kubitila noge da udugu. Na mkiihishimile wenyego kwa wenyego.

11 Sambimdonhe kuinanahila nhamanila yenu, ila muiyohe muloho mkumsang'hanikila Mndewa.

12 Deng'heni mditamanilo, mwazaganye mmigayo, na mtambike mazua gose.

13 Muwasangile vinhu wanhu wa Mulungu wali wakumbulu, na mazua gose sulukileni kuwatendela wahenza ganogile.

14 Wamotezeni awo wowagaza mweye. Wamotezeni, na sambimuwadukumize.

15 Deng'heni na awo wodeng'ha, na lileni na awo wolila.

16 Muilumbe mwemwe kwa mwemwe. Sambimuitope, ila
igogeni na wanhu wali hasi yenu, sambimgelegeze kamba
muna nzewele ng'hani kubanza vija vumuli.
17 Sambimmulihe munhu yoyose dihile kwa dihile, ila
gezeni kutenda ganogile hameso ga wanhu wose.
18 Tendeni jojose didahika giladi mkale mditindiwalo na
wanhu wose.
19 Mbwiga zangu, sambimuibwelezele gehile, ila lulekeni
lusango lwa Mulungu lusang'hanike, kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, " 'Nie iyo yondanim'bwelezele
munhu gehile, nie noliha,' kolonga Mndewa."*
20 Ila, "Kamba mdumuka wako yahawa na nzala, mgwelele
mandia yaje, na yahawa na ng'hilu, mgwelele kinhu cha
kung'wa yang'we. Kwavija mkutenda vino, komwikila
ming'hea ya moto mpala jake."†
21 Sambiuhumigwe na gehile, ila ugahume gehile mku-
tenda ganogile.

13

Kuwahishimila Watawala wa Isi
1 Kila munhu sambiyaidulukile silikali itawala, kwavija
haduhu silikali haikigwe na Mulungu. Silikali zose zitawala
sambi zikigwa na Mulungu.
2 Avo yoyose yoidulukila silikali kokidulukila kija kisag-
uligwe na Mulungu, na waja wose woidulukila woigalila
nhaguso hewo wenyego.
3 Kwavija watawala hawawadumbiza awo wotenda
ganogile, ila mwa awo wotenda gehile. Kolonda sambiuwe
na bwembwe haulongozi wa mtawala? Avo tenda ganogile,
na gweye kopata nhogolwa kulawa kumwake,
4 kwavija hewo wao watumigwa wa Mulungu
wowasang'hanikila mweye ganogile. Ila kamba uhatenda
gehile, udumbe, kwavija watawala hawamwinulila munhu
zele bila kilamso. Hewo wao watumigwa wa Mulungu,
woluvikiza lusango lwa Mulungu ha watenda gehile.
5 Avo, kolondigwa kuwahishimila watawala, sio tu sama
ya lusango lukwiza, ila sama ya udaho wa kusambula gehile
na ganogile.
6 Kwavija kino kicho kilamso cha mweye kuliha kodi,
kwavija watawala womsang'hanikila Mulungu, awo wolava
kipigiti chao chose mkutawala.
7 Mgweleleni kila munhu choyolondigwa kugweleligwa.
Muwila kodi, yagweleligwe kodi, munhu wa ushulu,

* **12:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35.
† **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 25:21-22.

yagweleligwe ushulu, munhu yolondigwa kuhishimilwa, yahishimilwe, na munhu yolondigwa kudumbigwa, yadumbigwe.

Kuwanogela Wayagwe

8 Sambimuwilwe na munhu yoyose, ila kinhu kimulondigwa kuwilwa kicho kino, inogeleni wenyego kwa wenyego, kwavija ayo yowanogela wayagwe kagavikiza Malagizo ga Musa.

9 Kwavija ndagizi zilonga, "sambiutende ugoni, sambiukome, sambiwibe, sambiusulukile vinhu va miyago,"* na ndagizi zose ziyagwe za hasi ya ndagizi ino imwe ilonga, "Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukiinogela mwenyego."†

10 Noge hadimtendela gehile munhu wa habehi nagwe. Avo noge dogavikiza Malagizo ga Musa.

11 Na mkitange kipigiti kitulinacho. Kipigiti kivika cha mweye kulamuka kulawa muutulo. Kwavija ukombola wetu ukwenhuka ng'hani kubanza vitusongile kutogola.

12 Kilo kigendelela ng'hani, na misi ikwenhuka. Avo tuzike hamgwazo sang'hano za ziza, na kuvala via va kuiimilizila va mulangaza.

13 Tukale ukazi wa kuihishimila kamba wanhu wa imisi, sambituwe wamelo na sambitung'we ugimbi, sambituwe wagoni na washalati, sambitugombe na kuiyonela migongo.

14 Ila mum'vale Mndewa Yesu Kilisto, sambimzikweleleze sulukila zihile za ng'huli zenu mkutenda vija vuzilonda.

14

Sambimuitaguse Wenyego kwa Wenyego

1 Wabokeleni awo wali na nhamanila ndodo, ila sambimuibamilile nao sama ya ngelegeza zao.

2 Nhamanila ya munhu imwe yomtogoza kuja vinhu vose, ila munhu iyagwe yali na nhamanila hainakangala koja mboga za matepo geiyeka.

3 Munhu yoja vinhu vose sambiyamzabuze ayo yoleka kuja vinhu vose, na munhu yoleka kuja vinhu vose, sambiyamtaguse munhu ayo yoja vinhu vose, kwavija Mulungu kamtogola.

4 Avo gweye kwa munhu yalihi hata umtaguse mtumigwa wa munhu iyagwe? Mndewa wake mwenyego iyo yondayalamule kamba yadahe ama yalemelwe. Na heyo kokwima, kwavija Mndewa Mulungu kodaha kumtenda yeme.

---

* **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:13-15, 17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17-19, 21. † **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

5 Munhu imwe kogelegeza kamba zua dimwe ding'ala
ng'hani kubanza zua diyagwe, na munhu iyagwe kogelegeza
kamba mazua gose galinga. Kila munhu yawinze vija nzonzi
zake vuzimulongoza.
6 Awo womtambikila Mulungu mdizua kisinyo, wotenda
avo sama ya kumuhishimila Mndewa. Vivija awo woja
vakuja vose, woja sama ya kumuhishimila Mndewa, kwavija
womgwelela Mulungu hewela. Na awo woleka kuja, hawaja
sama ya kumuhishimila Mndewa na kumgwelela Mulungu
hewela.
7 Kwavija haduhu munhu mmwanza wetu yodaha
kuwa mgima mkulonda mwenyego, na vivija haduhu
munhu mmwanza wetu yodaha kudanganhika mkulonda
mwenyego.
8 Ihawa towa wagima, towa wagima sama ya Mndewa, na
ihawa todanganhika, todanganhika sama ya Mndewa. Avo,
ihawa towa wagima ama todanganhika, tweye twa wanhu
wa Mndewa.
9 Mkilamso kino, Kilisto kadanganhika na kuzuka giladi
yawe Mndewa wa wose wadanganhike na wali wagima.
10 Habali umtagusa ndugu yako? Ama habali umzabuza
ndugu yako? Kwavija tweye tose tokwima haulongozi wa
kigoda cha nhaguso cha Mulungu.
11 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
“Mndewa kolonga, ‘Nowalongela ikweli kamba
kila vindi donifugamila,
na kila lulimi lotogola kamba nie iyo Mulungu.’ ”*
12 Avo, kila munhu mmwanza wetu kozipeta mbuli zake
mwenyego ha Mulungu.

Sambimuilagaze M'vilozo Wenyego kwa Wenyego

13 Avo, tuleke kuitagusa wenyego kwa wenyego. Ila
zigalule nzewele zako, uleke kwika kikwangwazi ama
king'hwaso mnzila ya ndugu yako.
14 Novitanga na notogola mkuilumba na Mndewa Yesu
kamba haduhu kinhu chochose kinyolodoke kihawa
chenyego. Ila kamba munhu yahakigelegeza kamba
kinyolodoka, basi kinhu hicho kinyolodoka ha munhu
hiyo.
15 Kamba ndugu yako yahanyunguala sama ya kija chuuja,
hauli mdinoge. Sambiumbanange ndugu yako sama ya kija
chuuja kwavija Kilisto kadanganhika sama yake.
16 Avo sambimtogole kija kimgelegeza kamba kinoga kilo-
ngigwe kamba kiha.

* **14:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 45:23.

17 Kwavija Undewa wa Mulungu sio kuja na kung'wa, ila
kuwa bule uzenzeleganye, tindiwalo, na ndeng'ha mgati ya
Loho wa Mulungu.
18 Kwavija munhu yoyose yomsang'hanikila Kilisto
muinzila ino, kotenda gamnogele Mulungu na kutogoligwa
na wanhu.
19 Avo tuiyohe ng'hani kutenda gaja gondagatulongoze
kuditindiwalo, na kuigangamiza wenyego kwa wenyego.
20 Sambiuibanange nhamanila yaaikile Mulungu mgati
ya munhu sama ya mandia. Mandia gose ganoga, ila
havilumbile munhu kuja kinhu chochose kimtenda miyage
yagwile m'vilozo.
21 Vihanogile kuleka kuja nyama, ama kung'wa divai,
ama kutenda kinhu chochose chondakimtende ndugu yako
yagwile m'vilozo.
22 Chochose chuutogola mzimbuli zino kikale hagatigati
yako mwenyego na Mulungu. Kamota munhu ayo yoleka
kuidukumiza mwenyego sama ya kija choyokitogola.
23 Ila munhu yosinhasinha sama ya kija choyolonda kuja
basi sambiyaje, yahaja kotenda vilozo, kwavija kabule
nhamanila ya kinhu kija choyoja. Na kinhu chochose
kitendeka bila nhamanila chowa kilozo.

15

Wanogele Wayagwe, Sambiuinogele Mwenyego

1 Tweye tuli na mhiko tolondigwa kuwataza mbuli zi-
wahumwile waja walibule mhiko, na sambituinogele tweye
wenyego.
2 Kila munhu mmwanza wetu yamtendele ganogile
munhu wa habehi yake mnia inogile ya kumgangamiza.
3 Kwavija hata Kilisto hakiinogele mwenyego, ila
kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Maligo gaja
gawakuligile gweye, ganigwila nie.”*
4 Vinhu vose vandikigwe umwaka vandikigwa giladi
vitufundize tweye, giladi kubitila mwazaganyo na ku-
gangamizwa na Nyandiko Zing'alile tuwe na tamanilo.
5 Na Mulungu, ayo yolava mwazaganyo na
kugangamizwa, yawagwelele loho ya kuilumba hamoja
wenyego kwa wenyego, kipigiti vumumkoleleza Yesu Kilisto,
6 giladi mose hamoja mmuyenzi Mulungu na Tata wa
Mndewa wetu Yesu Kilisto na dizwi dimwe.

Usenga Unogile ha Wamhazi

7 Avo mwibokele wenyego kwa wenyego, kamba Kilisto
viyawabokele mweye, sama ya yenzi ya Mulungu.

* **15:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:9.

8 Kwavija nowalongela kamba Kilisto keza kamba mtu-
migwa wa Wayahudi kulagusa kamba Mulungu kabule
uzenzeleganye m'vilagano viyavitendile ha wahenga zao,
9 giladi Wamhazi wamuyenzi Mulungu sama ya bazi jake.
Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
"Avo nokutogola mdidale da Wamhazi,
na kwimba nyila za kudiyenzi twaga jako."†
10 Vivija zolonga,
"Deng'heni, Wamhazi, hamoja na wanhu zake!"‡
11 Na vivija,
"Wamhazi wose, mmuyenzi Mndewa.
Na wanhu wose, mmuyenzi heyo!"§
12 Vivija Isaya kolonga,
"Kolawila munhu kulawa mulukolo lwa Yese,
ayo yondayenuke yawatawale Wamhazi,
na hewo womtamanila heyo."*
13 Mulungu wa tamanilo yawamemeze ndeng'ha yose na
tindiwalo kamba vija vimumtamanila, giladi mmemezwe na
tamanilo kubitila mhiko za Loho wa Mulungu.

Kilamso cha Paulo Kwandika Mkuidandaya

14 Ndugu zangu, nie mwenyego notogola kamba mweye
wenyego mmema unovu, na mmemezwa ilimu yose, na
modaha kuifundiza wenyego kwa wenyego.
15 Niwandikila mweye kuno nikiidandaya mmbuli
ziyagwe kamba kuwakumbusa kabili, sama ya bazi
diyangwelele Mulungu
16 da kuwa msang'hana wa Yesu Kilisto ha Wamhazi,
msang'hano ya ukulu wa nhambiko ya kuupeta Usenga
Unogile wa Mulungu, giladi Wamhazi wawe nhosa itogolwe
na Mulungu, ing'alizwe na Loho wake.
17 Avo, kubitila Yesu Kilisto, nna kilamso cha kuitopela
sang'hano yangu ha Mulungu.
18 Sigeza kulonga kinhu chochose ila kija kiyatendile
Kilisto kubitila nie mkuwalongoza Wamhazi wamtogole
Mulungu kubitila gaja ganilongile na kugatenda,
19 kubitila mhiko za vilaguso na mikanganyo, kubitila
mhiko za Loho wa Mulungu. Avo kulawa Yelusalemu mbaka
viwambo vose vizunguluka Ililiko, niupeta ng'hani Usenga
Unogile wa Kilisto.

---

† **15:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 22:50; ZABULI 18:49. ‡ **15:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43. § **15:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 117:1. * **15:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 11:10.

20 Sulukila yangu mazua gose ikala kuupeta Usenga
Unogile hanhu Kilisto hanatangigwa, giladi sambinizenge
hayasongile kuzenga munhu iyagwe.
21 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Awo wakalile hawanalongeligwa mbuli zake, womona,
na awo wakalile hawanamuhulika, womtanga.”†

Paulo Kofunga Mwanza wa Kuchola Mdiwambo da Loma

22 Kino kicho kilamso cha nie kugomesigwa mianza
bwando kwiza kumwenu.
23 Ila sambi haduhu hanhu hayagwe muisi ino ha nie ku-
sang'hanika, na avija vinikalile nisulukila mmilao bwando
kwiza kumwenu,
24 nogelegeza kutenda avo kipigiti vondanichole muisi ya
Sipania. Notamanila kuwatembelela mweye vondanibitile
aho. Tuhesha kukala hamoja mkipigiti kidodo, munisangile
sama ya mwanza wangu.
25 Ila, sambi nochola Yelusalemu kuwasang'hanikila
wanhu wa Mulungu.
26 Kwavija wanhu wamtogole Kilisto wali muisi za
Makedonia na Akaya wanogelwa kuwasangila wakumbulu
wamtogole Kilisto wali Yelusalemu.
27 Wanogelwa kutenda vino, kweli walondigwa kuwaten-
dela vino. Kwavija Wayahudi wawagwelela Wamhazi vinhu
vao va muloho, na Wamhazi wolondigwa kuwagwelela
Wayahudi motelo zao zowopata muulumwengu.
28 Avo nihaimambukiza sang'hano ino, na kuwavikizila
kija kisangigwe, nosonga mwanza wa kuchola Sipania
nibitila kumwenu.
29 Novitanga kamba niheza kumwenu, nokwiza na motelo
bwando za Kilisto.
30 Ndugu zangu, nowayalalila mditwaga da Mndewa wetu
Yesu Kilisto na mdinoge da Loho wa Mulungu, mwilumbe na
nie mumgayo wangu mkunitambikila ha Mulungu.
31 Tambikeni kamba nikomboligwe kulawa ha wanhu
walekile kumtogola Kilisto ako Yudea, na kamba sang'hano
yangu ako Yelusalemu itogoligwe na wanhu wa Mulungu
wali hiko,
32 giladi vihamnogela Mulungu, nize kumwenu na
ndeng'ha, na mhate kuhumula hamoja na mweye.
33 Mulungu wa tindiwalo yakale na mweye mose. Amina.

16

Paulo Kowalamsa Wanhu wa Mdiwambo da Loma

† **15:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:15.

1 Nomwika mmakono genu lumbu jetu Foibe, shemasi wa
wanhu wamtogole Kilisto ako mdiwambo da Kenikilea.
2 M'bokeleni mditwaga da Mndewa, kamba vowolondigwa
kutenda wanhu wa Mulungu wang'alile, mgweleleni kinhu
chochose choyolonda kulawa kumwenu, kwavija kawataza
wanhu bwando hamoja na nie mwenyego.
3 Walamseni Pilisila na Akuila, wasang'hana wayangu
msang'hano ya Yesu Kilisto,
4 awo wauhonzile ugima wao sama yangu nie. Sio nie
niiyeka niwaheweza, ila vivija na Wamhazi wose wamtogole
Kilisto.
5 Vivija walamseni wanhu wamtogole Kilisto awo woit-
ing'hana mng'anda yao.

Mulamseni mbwigaangu Epaineto, ayo yakalile wa mwan-
duso kum'bokela Kilisto muisi ya Asia.
6 Mulamseni Maliamu, ayo yawasang'hanikile mweye
ng'hani.
7 Mulamseni Enduloniko na Yunia, Wayahudi wayangu
wakalile mkifungo hamoja na nie, awo watangigwe ng'hani
mmwanza wa watumigwa wa Kilisto, na hewo wanilongola
nie mkumtogola Kilisto.
8 Mulamseni Ampiliato, mbwigaangu muuhamoja na Mn-
dewa.
9 Mulamseni Alibano, msang'hana mietu hamoja na
Kilisto, na mbwigaangu Sitaku.
10 Mulamseni Apele, ayo yatogoligwe na Kilisto. Walam-
seni awo wali mng'anda ya Alistobulo.
11 Mulamseni Muyahudi miyangu Helodiana. Walamseni
awo wamtogole Mndewa wali mng'anda ya Nakiso.
12 Walamseni Tulufena na Tulufosa, awo wosang'hanika
sama ya Mndewa. Mulamseni mbwigaangu Pesisi, ayo
yasang'hanike ng'hani sama ya Mndewa.
13 Mulamseni Lufo, yasaguligwe na Mndewa, mulamseni
na mamaake, ayo vivija yakalile kamba mamaangu.
14 Mulamseni Asinikilito, Filegoni, Helime, Patuloba, He-
lima, na ndugu wamtogole Kilisto wali hamoja nao.
15 Mulamseni Filologo, Yulia, Nelea na lumbu jake, na
Olimpa, na wanhu wose wamtogole Kilisto wali hamoja nao.
16 Ilamseni wenyego kwa wenyego na mnonelo ung'alile.
Madale gose ga wanhu wamtogole Kilisto gowalamsa.

Ndagizi za Kimambukizo

17 Ndugu zangu, nowayalalila kamba mwitiganye na awo
wogala mbagu na ving'hwaso mzinzila zenu, mkugahindula
mafundizo gamfundizigwe. Mwinege nawo.

18 Kwavija wanhu kamba hiwo hawamsang'hanikila Mndewa wetu Kilisto, ila wosang'hanikila gaja gowosulukila wenyego. Muulonzi unyilibuke na mbuli za kunogeza, woivwizila mioyo ya wanhu wali na ngelegeza ndodo.
19 Kila munhu kahulika mmbuli ya wende umulinao, avo nodeng'ha sama yenu. Nolonda muwe na nzewele mmbuli ya gaja ganogile, ila muwe wabozi mmbuli ya gaja gehile.
20 Mulungu wa tindiwalo mbwisa komuhonda Mwenembago hasi ha magulu genu.
Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye.
21 Timoteo, msang'hana miyangu, kowalamsa, na Lukio, na Yasoni, na Sosipata, Wayahudi wayangu.
22 Nie Tatio, nyandike lupwilili luno, nowalamsa mditwaga da Mndewa.
23 Gayo, mwenekae wangu na wanhu wose wamtogole Kilisto, kowalamsa. Elasto, mwika hela wa idiwambo, na ndugu yetu Kwato wowalamsa.
24 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye mose. Amina.*

Nhambiko ya Kimambukizo ya Kumuyenzi Mulungu

25 Yenzi yose imcholele Mulungu yali na udaho wa kuwagela mweye mhiko kubitila Usenga wangu Unogile na kumpeta Yesu Kilisto na kubitila lugubulo lwa nyong'onyo ifisigwe songela mwaka.
26 Ila sambi igubuligwa kubitila Nyandiko Zing'alile za wahokozi na kubitila ndagizi ya Mulungu wa digunge itendigwa itangigwe na Wamhazi wose, giladi wanhu wose wamtogole na kumtegeleza heyo.
27 Ha Mulungu, yeiyeka yali na nzewele, yayenzigwe milongo yose kubitila Yesu Kilisto! Amina.

* **16:24** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 24.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Ichanduso lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo mmilao ya 55 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ichanduso mmhwilili mbili zitulinazo Paulo za-yawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Siku kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mdiwambo da Efeso, viyakalile mnzila yochola na kubwela muisi ya Makedonia kipigiti hanagesa kuchola Kolinto (16:5-9).

Lupwilili luno lukala nyidikila ya mbuli ziyazibokele Paulo kulawa ha wanhu wayagwe wamtogole Kilisto zi-longa mbuli bwando zihile zikalile zitendeka mwa wanhu wamtogole Kilisto kamba vija mbagu na ushalati. Wambo da Kolinto dikala ditangigwa ng'hani mmbuli ya ushalati avo hakikalile kinhu cha mkanganyo mbuli ino kulawilila mwa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo dino. Lupwilili lwa Ichanduso lwa Wakolinto vivija luna sula itangigwe ng'hani, sula ilonga mbuli ya noge (13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kowalamsa Wakolinto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1:1-9*).
2. Abaho kozipeta mbuli za mbagu ziyazibokele mwa wanhu wamtogole Kilisto wa Kolinto (*1:10—4:21*).
3. Abaho kozipeta mbuli za ushalati na kuigala wenyego kwa wenyego kuna ivitala (*5—6*).
4. Abaho kolava mafundo ga zengele, kulava nhosa ha miwegu, mating'hanilo ga nhambiko, nhunza za muloho, na mzuso (*7—15*).
5. Hakimambukizo, kokomeleza na mbuli za sang'hano na mbuli zake mwenyego (*16*).

Ndamsa Kulawa ha Paulo

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yakemigwe na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Sositene ndugu yetu.

2 Nowandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto, wali wanhu wa Mulungu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto, wakemigwe wawe wanhu wang'alile, hamoja

na awo wose wali kila hanhu wodikema twaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, Mndewa wao na wetu.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

4 Nomuheweza Mulungu wangu mazua gose sama yenu, sama ya ngekewa ya Mulungu iyawagwelele mweye kubitila Yesu Kilisto.

5 Mkuilumba hamoja na Kilisto mgaluka wagoli m'vinhu vose, muulonzi wose na ilimu yose,

6 kwavija usindila wetu mmbuli ya Kilisto woneka mgati yenu.

7 Avo hamuhungukilwe nhunza yoyose ya muloho mbaka kipigiti kino vum'beta na sulukila kufunuligwa kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto.

8 Vivija heyo iyo yondayawagele mhiko mbaka hakimambukizo, giladi sambimuwe na mbuli mdizua dija da kubwela Mndewa wetu Yesu Kilisto.

9 Mulungu kozindilila mbuli zake, na heyo iyo yawakemile muwe na udugu na mwanage, Yesu Kilisto Mndewa wetu.

Kuigola Mmwanza wa Wanhu Wamtogole Kilisto

10 Nowayalalila mweye, ndugu zangu, mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, kamba mweye mose muitogolele gaja gomulonga giladi sambikuwe na mbagu mmwanza wenu, avo muigoge ng'hani mnzewele na mngelegeza.

11 Kwavija wanhu kulawa mulango wa Kloe wanongela kamba kuna ngomba mmwanza wenu, mweye ndugu zangu.

12 Kinilonga nie icho kino, kila munhu kolonga jake. Ino kolonga, “Nie wa Paulo,” iyagwe, “Nie wa Apolo,” iyagwe, “Nie wa Petulo,” na iyagwe, “Nie wa Kilisto.”

13 Kilisto kaigola? Paulo iyo yawambigwe mumsalaba sama yenu? Mweye m'batizigwa mditwaga da Paulo?

14 Nomuheweza Mulungu kamba sim'batize munhu yoyose mmwanza wenu ila Kilisipo na Gayo,

15 avo haduhu munhu yondayadahe kulonga kamba m'batizigwa mditwaga jangu.

16 Ona! Vivija niubatiza mulango wa Stefana, ila sivitanga kamba nim'batiza munhu iyagwe.

17 Kwavija Kilisto handagize nie kubatiza. Ila kandagiza kuupeta Usenga Unogile, si na mbuli zili na ng'hungwe ya kiunhu, giladi msalaba wa Kilisto sambiusegezeligwe mhiko zake.

Kilisto Iyo Mhiko na Ng'hungwe ya Mulungu

18 Kwavija usenga wa ifa ya Kilisto mumsalaba wokoneka
ubozi ha awo wopotela, ila ha tweye tukomboligwe, usenga
hiwo uwo mhiko ya Mulungu.
19 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
“Noibananga ng'hungwe ya wabala,
na noibumbuwaza nzewele ya wene nzewele.”*
20 Kakwahi munhu ija yali m'bala? Kakwahi mfundiza
Malagizo ga Musa? Kakwahi yali na mbamila mkipigiti
kino? Mulungu kaitenda ng'hungwe ya ulumwengu uno iwe
ubozi!
21 Kwavija Mulungu mng'hungwe yake katenda sambivi-
dahike wanhu kumtanga heyo mkubitila ng'hungwe yao
wenyego. Ila mnzila ya usenga utuupeta, awo woukema,
“ubozi,” Mulungu kasagula kuwakombola awo wotogola.
22 Wayahudi wolonda mizonza giladi watogole, na Wagiliki
wozahila ng'hungwe.
23 Ila tweye tompeta Kilisto yawambigwe mumsalaba, mbuli
ili king'hwaso mwa Wayahudi na ubozi mwa Wamhazi.
24 Ila ha awo wakemigwe na Mulungu, wose, Wayahudi na
Wagiliki, Kilisto iyo mhiko ya Mulungu na ng'hungwe ya
Mulungu.
25 Kwavija kija kikoneka kuwa ubozi wa Mulungu kicho
ubala kubanza ng'hungwe ya wanhu, na kulegela kwa
Mulungu kowa mhiko ng'hulu ng'hani kubanza mhiko za
wanhu.
26 Ndugu zangu, gelegezeni vija vumkalile kipigiti
vumkemigwe na Mulungu. Si wanhu bwando mmwanza
wenu mkalile wabala kuvikila ubala wa kiunhu, na si
wanhu bwando mkalile na mhiko, na si wanhu bwando
mkalile wagoli.
27 Ila Mulungu kagasagula gaja ulumwengu ugogesa
kamba ga ubozi giladi kuwagela kinyala iwabala, na ka-
gasagula gaja ulumwengu ugogesa kamba galegela giladi
kuwagela kinyala waja wali na mhiko.
28 Mulungu kavisagula vinhu vili hasi ng'hani na viz-
abuzwe na wanhu muulumwengu uno, vinhu vilibule
nhogolwa giladi kuvibananga vija vikoneka na wanhu kuwa
na nhogolwa muulumwengu uno.
29 Avo munhu sambiyaitope haulongozi wa Mulungu.
30 Sama ya Mulungu mweye muilumba hamoja na Yesu
Kilisto, ayo sama yetu tweye yagaluke ng'hungwe kulawa
ha Mulungu, na katutenda tuwe bule uzenzeleganye, na
kutung'aliza, na kutukombola.

---

* **1:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:14.

31 Avo kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Munhu yoyose yahalonda kuitopa, yaitope mgati ya Mndewa.”

2

Usenga wa Kuwambigwa Kilisto Mumsalaba

1 Ndugu zangu, kipigiti vunizile kumwenu kuipeta ikweli
ya Mulungu iifisile, silongile mmahala ama m'vitega.
2 Kipigiti kiguhi kinikalile na mweye, nizitenda ngelegeza
zangu sambizigelegeze kinhu chochose, ila Yesu Kilisto ayo
yawambigwe mumsalaba.
3 Nie niza kumwenu kuno nilegele na kuno nidumba na
kuno nigudema.
4 Usenga wangu na mafundo gangu hagakalile na
ng'hungwe ya kiunhu ama mbuli zilimwilile, ila gakala na
utango wa mhiko za Loho wa Mulungu,
5 giladi nhamanila yenu sambiikale mng'hungwe ya
wanhu, ila mmhiko za Mulungu.

Ng'hungwe ya Mulungu

6 Hata avo noupeta usenga uli na ng'hungwe ha awo
wakangale muloho. Ila sio ng'hungwe ya ulumwengu uno
ama za watawala wa ulumwengu uno awo wohuha.
7 Ng'hungwe iniipeta iyo ng'hungwe ya Mulungu
ifisike, ayo iyeshile kuisagula sama ya yenzi yetu songela
ulumwengu haunalumbigwa.
8 Haduhu mtawala yoyose wa ulumwengu uno yaitangile
ng'hungwe ino. Kamba wahaitangile, sambiwamuwambe
mumsalaba Mndewa wa iyenzi.
9 Ila kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Gaja haganakoneka ama kuhulikwa na munhu yoyose,
gaja haduhu munhu yagagesile kamba godaha kulawila,
gano gago Mulungu goyowagomela awo wamnogele.”
10 Ila mbuli zino Mulungu katugubulila tweye kubitila Loho
wake. Kwavija Loho wake kozahila vinhu vose, hata mbuli
za Mulungu ziifisile.
11 Kwavija haduhu munhu mmwanza wa wanhu yozitanga
ngelegeza za miyage, ila loho wa munhu ija yali mgati yake
iyo yodaha kuzitanga. Vivija haduhu munhu yozitanga
ngelegeza za Mulungu ila Loho wa Mulungu.
12 Tweye hatum'bokele loho wa ulumwengu uno, ila
tum'bokela Loho yolawa ha Mulungu, giladi tugatange gaja
gayatugwelele Mulungu.
13 Tozilonga mbuli zino, mmbuli hazilingile na zija zifun-
dizwa na ng'hungwe ya wanhu, ila kamba zija zifundizigwa

na Loho wa Mulungu, zigubula mbuli zili mgati ya Loho wa Mulungu mwa awo wali na Loho wa Mulungu.

14 Munhu yoyose yalibule Loho wa Mulungu hadaha kubokela nhunza zilawa ha Loho wa Mulungu. Kwavija kumwake heyo za kamba ubozi na hadaha kuzitanga, kwavija zomanyigwa muloho.

15 Munhu yoyose yali na Loho wa Mulungu kodaha kuvitagusa vinhu vose, ila heyo mwenyego hataguswa na munhu yoyose.

16 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

“Yalihi yozimanya ngelegeza za Mndewa?
Yalihi yodaha kumgwelela heyo masala?”

Ila tweye tozitanga mbuli zino, kwavija tuna ngelegeza za Kilisto.

3

Watumigwa wa Mulungu

1 Ndugu zangu, vunikalile hamoja na mweye sidahile kulonga na mweye kamba wanhu wa muloho, ila kamba wanhu wa ulumwengu, kamba wana wadodo muinhamanila ya Ukilisto.

2 Niwang'weza matombo, na sio mandia gazamile, kwavija mkala hamnavikila kuja mandia gazamile. Na hata sambi mng'hali hamnavikila kuja mandia gazamile,

3 kwavija mng'hali wanhu wa ulumwengu uno. Kamba kuna migongo na kugomba wenyego kwa wenyego, gano hagalagusa kamba mweye mwa wanhu wa ulumwengu uno, mkala kamba wanhu wa ulumwengu?

4 Ihawa imwe mmwanza wenu kolonga, “Nie wa Paulo,” na iyagwe, “Nie wa Apolo,” mweye si wanhu wa ulumwengu uno?

5 Tuhagaleka gano gose, niwauze, Apolo iyo yalihi? Na Paulo iyo yalihi? Tweye twa watumigwa wa Mulungu, awo wawalongoze mweye kutogola. Kila munhu mmwanza wetu kosang'hana sang'hano yaamgwelele Mndewa kuitenda.

6 Nie nihanda mbeyu, Apolo kagelela mazi, ila Mulungu iyo yokuza.

7 Ayo yohanda na ayo yogelela mazi wose si kinhu, ila Mulungu yeiyeka youtenda ukule.

8 Ayo yohanda na ayo yogelela mazi wose wali kinhu kimwe, na kila munhu kobokela kitumetume kilinga na sang'hano iyatendile.

9 Kwavija tweye twa wasang'hana wa Mulungu, tusang'hanika hamoja, na mweye mwa mgunda wa Mulungu.

Vivija mweye mwa ng'anda ya Mulungu.

10 Sama ya bazi da Mulungu diyangwelele nie, niuzenga
msingi kamba mzenzi yali galu, na munhu iyagwe kozenga
uchana yake. Ila kila munhu yateganye vija voyozenga.
11 Kwavija haduhu munhu yodaha kwika msingi uyagwe
mbali na uja wishile kwikigwa, na msingi hiwo uwo Yesu
Kilisto.
12 Kamba munhu yoyose yahazenga mumsingi uno na
zahabu, ama madini ga feza, ama mabwe ganogile ng'hani,
ama mbao, ama mijani, ama mibelege,
13 sang'hano yake yokoneka kipigiti zua dondayab-
wele Kilisto vondadiigubule. Kwavija mdizua dija moto
woigubula sang'hano ya kila munhu, na kuupima unovu wa
sang'hano ya kila munhu.
14 Kamba kija kizengigwe uchana ya umsingi hakilukule,
ija yazengile kobokela nhunza.
15 Ila sang'hano ya munhu yoyose ihalukula, ija yazengile
kopata hasala, ila heyo mwenyego kokomboligwa kamba
munhu yahonyokwe kubitila uja umoto.
16 Ham'vimanyile kamba mweye mwa Ng'anda ya Mu-
lungu na kamba Loho wa Mulungu kokala mgati yenu?
17 Avo kamba munhu yoyose yahaibananga Ng'anda ya
Mulungu, Mulungu kom'bananga munhu ija. Kwavija
Ng'anda ya Mulungu ing'ala, na mweye wenyego mwa
Ng'anda ya Mulungu.
18 Sambiuibunyike mwenyego. Kamba uhagiza kamba
kwa m'bala muulumwengu uno, kolondigwa ugaluke
m'bozi, giladi uwe m'bala wa ikweli.
19 Kwavija ng'hungwe ya ulumwengu uno iyo ubozi hau-
longozi wa Mulungu. Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile, “Kawanamata iwabala muubala wao,”
20 na Mzinyandiko ziyagwe Zing'alile zolonga, “Mndewa
kavimanya kamba ngelegeza za wanhu wabala, si kinhu.”
21 Avo munhu sambiyaitopele kinhu choyodaha kutenda
munhu. Kwavija vinhu vose venu mweye,
22 kamba Paulo ama Apolo ama Petulo ama ulumwengu
ama ugima ama ifa ama kipigiti kino ama kipigiti kikwiza.
Gano gose genu mweye,
23 na mweye wa Kilisto, na Kilisto wa Mulungu.

4

Watumigwa wa Kilisto

1 Avo wanhu wolondigwa kutugelegeza tweye tuli watu-
migwa wa Kilisto, kamba wanhu watogoligwe kugweleligwa
vinhu va Mulungu viifisile.

2 Kinhu kimwe kilondigwa ha watumigwa wano kicho
kino, wolondigwa sambiwawe vizenzeleganye.
3 Ila kumwangu nie nna vinhu vidodo ng'hani
vinilondigwa kutagusigwa na mweye, ama na kitala
chochose cha kiunhu, na hata siitagusa mwenyego.
4 Udaho wangu wa kusambula gehile na ganogile ung'ala,
ila dino hadinitenda niiyone kamba nabule vilozo kabisa.
Mndewa iyo yondayanhaguse.
5 Avo sambimumtaguse munhu yoyose kamba kipigiti
hakinavikila, beteni mbaka Mndewa yeheza. Heyo kogeka
mmulangaza gaja gaifisile mdiziza, na kozigubula ngelegeza
za mioyo ya wanhu. Mkipigiti hicho kila munhu kobokela
nhogolwa yolondigwa kupata kulawa ha Mulungu.
6 Avo, ndugu zangu, mbuli zino nizilinganyiza na nie na
Apolo sama yenu giladi muifundize kumwetu nhegulo ya
ulonzi uno ulonga, “Sambim'banze gaja gandikigwe,” giladi
munhu yoyose mmwanza wenu sambiyaitopele munhu
imwe na kumzabuza munhu iyagwe.
7 Yalihi yawatendile mweye kuwa wakulu wa waenu? Si
heyo Mulungu yawagwelele vinhu vose vumulinavo? Avo
habali muitopa kamba vija vimulinavo hamgweleligwe na
Mulungu?
8 Mokwagiza mwisha kwing'higwa vinhu vose vumu-
londa? Mwisha kugaluka wagoli? Mwisha kugaluka
wandewa hata kamba tweye hatuli wandewa? Vihanogile
muhawile wandewa kweli giladi na tweye tuwe wandewa
hamoja na mweye.
9 Kwavija kumwangu yokoneka kamba Mulungu katwika
tweye watumigwa wa Kilisto wa hanhu haikimambukizo,
kamba wanhu watagusigwe kudanganhika haulongozi wa
wanhu kamba kinhu cha kulagusila ulumwengu mgima,
wanhu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
10 Tweye twa wabozi sama ya Kilisto, ila mweye mwa
wabala mkuilumba na Kilisto! Tweye tulegela, ila mweye
muna mhiko! Tweye tozabuzwa, ila mweye mohishimilwa!
11 Mbaka kipigiti kino cha sambi tuna nzala na ng'hilu,*
tovala vikumbi, totoigwa, twabule kae.
12 Togaya ng'hani mkusang'hanika na makono getu
wenyego, na tuhadukumizwa, tweye towamoteza.
Tuhagazigwa, tweye tokwazaganya.
13 Tuhalongigwa vihile, tokwidika mmbuli zinogile.
Mbaka kipigiti kino† tugaluka unyolodo wa muisi ino na

* **4:11** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.* † **4:13** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

uvuludu wa ulumwengu!

14 Nowandikila gano sio kamba nolonda kuwatenda mweye mone kinyala, ila nowazuma kamba wanangu iniwanogele.

15 Hata kamba muhawa na wemilizi alufu longo dimwe muukazi wenu wa kuilumba hamoja na Kilisto, ila mwabule watata bwando, kwavija nie nigaluka tata wenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu kubitila Usenga Unogile.

16 Avo nowayalalila, tendeni kamba vunitenda nie.

17 Sama ya mbuli ino nomgala Timoteo kumwenu, mwanangu inimnogele na yalibule uzenzeleganye mkuilumba na Mndewa. Heyo kowakumbusa ukazi wangu unikala hamoja na Yesu Kilisto, ulingile na gaja ganifundiza mwa wanhu wamtogole Kilisto kila hanhu.

18 Wanhu wayagwe mmwanza wenu wakiitopa kwavija wagiza kamba siza kumwenu.

19 Ila nokwiza kumwenu sambisambi kamba vihamnogela Mndewa, abaho nogatanga, sio gaja tu gowolonga wanhu wano wali na matopa, ila vivija nozitanga mhiko ziwalinazo.

20 Kwavija Undewa wa Mulungu hauli mmbuli zoyolonga munhu, ila vivija mzisang'hano za mhiko.

21 Monogelwa nize na choni? Nize na mbalati ama na noge na moyo uholile?

5

Ugoni Wowanyolodosa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kuna mbuli za kweli zilonga kamba kuna ugoni hagatigati yenu, ugoni wa namna hiyo haunakoneka hata mwa Wamhazi, munhu kutenda ugoni na mtwanzi wa tataake.

2 Na hata avo moitopa! Hamulondigwa kusudagala, na ija yatendile gano yasegezwe kulawa mmwenu?

3 Hata kamba sili hamoja namwe mulukuli, ila na hamoja namwe mngelegeza. Kamba vija nikala baho, nisha kumtagusa

4 mtwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto munhu yatendile gano. Muhaiting'hana hamoja, na nie na hamoja namwe muloho, na mhiko za Mndewa wetu Yesu zowa hamoja na tweye.

5 Abaho molondigwa mum'bagule munhu ino kulawa mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto, mumgwelele Mwenembago, giladi lukuli lwake lubanangigwe, na loho yake ikomboligwe mdizua dija vondayeze Mndewa Yesu.

6 Havinogile mweye kuitopa! Muutange ulonzi ulonga, “Mela dodo dotenda tonge jose da ngano kululumuka.”

7 Segezeni mela da umwaka da vilozo giladi muwe tonge
da ngano da sambi dilibule mela kamba vija vimuli. Kwavija
Kilisto, Mwana Ng'hondolo wetu wa Pasaka, kesha kulav-
igwa nhosa.
8 Kamba lusona lwa Pasaka vulukalile lutendigwa na
mkate ulibule mela, avo natukale ukazi wa bila mela da
mwaka, mela da vilozo na mbuli zihile, ila tuwe na ukazi
ulibule mela, ukazi wa kuleka vilozo.
9 Niwandikila mulupwilili lwangu lubitile kamba, sam-
bimuiduganye na wanhu wagoni.
10 Si kamba sambimuiduganye na wanhu wa ulumwengu
uno wali wagoni ama wali wagila ama wabokonyi
ama watambikila miwegu, kwavija kamba ihawile vino
muhalondigwe msegele muulumwengu uno.
11 Ila sambi nie nowandikila kamba, sambimuiduganye
na munhu yoyose yokiikema munhu yamtogole Kilisto na
kuno kotenda ugoni ama mgila ama yotambikila miwegu
ama mwene maligo ama mng'wa ugimbi ama m'bokonyi.
Munhu kamba ino hamulondigwa hata kuja nayo.
12 Sang'hano yangu sio kuwatagusa awo walekile kumto-
gola Kilisto. Mweye molondigwa muwataguse awo wamto-
gole Kilisto.
13 Mulungu kowalamula awo walekile kumtogola Kilisto.
Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Muwingeni munhu
yehile yalawe mmwenu.”

6

Nhaguso mwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kamba munhu yoyose mmwanza wenu yahagomba na
munhu miyage yamtogole Kilisto, kodaha vilihi kuchola ha
walamula wa Kimhazi na kuleka kuchola ha wanhu wa
Mulungu wang'alile?
2 Ham'vitangile kamba wanhu wamtogole Kilisto wawo
wondawaulamule ulumwengu? Na kamba mweye moula-
mula ulumwengu, vilihi hamdaha kulamula mbuli ndodo?
3 Ham'vitangile kamba tweye towalamula wasenga wa
Mulungu wa kuulanga? Kamba vihawa vino modaha
ng'hani kulamula mbuli za ugima uno!
4 Avo kamba muhagomba mmbuli zino ndodo, habali
mzigala ha wanhu walekile hata kuhishimilwa hagatigati ya
wanhu wamtogole Kilisto wawalamule?
5 Nogalonga gano giladi niwagele kinyala. Vino kweli
haduhu hata munhu imwe mmwenu yali na ng'hungwe ya
kulamula ngomba mwa wanhu wamtogole Kilisto?

6 Kinhu cha kukanganya, munhu yamtogole Kilisto kom-
gala munhu miyage yamtogole Kilisto kukitala na kuwa-
tenda Wamhazi walamule mbuli yake!
7 Kweli mbuli zino za wanhu wamtogole Kilisto
wenyego kwa wenyego kuitagusila m'vitala zolagusa
vija vimuhumwile kabisa. Havinogile ng'hani mweye
kutendelwa gehile? Havinogile ng'hani mweye kubokonywa
vinhu venu?
8 Kinhu cha kukanganya, mweye wenyego movwiza na
kutenda gehile, na mogatenda gano mwa wanhu waenu
wamtogole Kilisto!
9 Ham'vitangile kamba wanhu wotenda gehile hawauhala
Undewa wa Mulungu? Sambimuibunyike wenyego. Wag-
oni, na watambikila miwegu, na wafutuzi, na wenekuigona
wambigalo kwa wambigalo, na wambigalo wotenda uchu-
luzi wa kugonigwa,
10 na wabavi, na wagila, na wang'wa ugimbi, na wavwizi,
na vizenzeleganye, haduhu hata imwe mmwanza wa wanhu
wano yondayauhale Undewa wa Mulungu.
11 Na wayagwe mmwanza wenu mkala kamba vino, ila
msuluzwa, abaho, mung'alizwa na mtendigwa wanhu wal-
ibule uzenzeleganye mtwaga da Mndewa Yesu Kilisto na
Loho wa Mulungu wetu.

Ng'huli Zenu Zimuyenzi Mulungu

12 Munhu kodaha kulonga, “Haduhu kinhu kili mwiko
kumwangu.” Ila sio vinhu vose vinoga. Nie nodaha kulonga,
“Haduhu kinhu kili mwiko kumwangu.” Ila nie sitogola
kuwa nyakadala wa kinhu chochose.
13 “Mandia sama ya inda, na inda sama ya mandia.” Ila Mu-
lungu kovibananga vose vibili. Lukuli halulumbigwe sama
ya ugoni, ila lulumbigwa sama ya Mndewa, na Mndewa
sama ya lukuli.
14 Na mhiko zake Mulungu kotuzusa tweye kulawa mku-
danganhika, kamba viyamzusile Mndewa wetu kulawa
mkudanganhika.
15 Ham'vitangile kamba ng'huli zenu vivo vipindi va lukuli
lwa Kilisto? Nivisole vipindi va Kilisto nivilumbe hamoja na
mtenda ugoni ndwanga? Havidahika!
16 Ham'vitangile kamba ayo yokiilumba mwenyego na
mtenda ugoni ndwanga ka hamoja na heyo mulukuli?
Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Na wabili
wano wowa lukuli lumwe.”*
17 Ila ayo yokiilumba mwenyego na Mndewa ka hamoja
na heyo muloho.

* **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

18 Ukimbileni ugoni. Vilozo vose viyagwe voyotenda
munhu va hanze ya lukuli lwake, ila munhu yotenda ugoni
koloza mulukuli lwake mwenyego.
19 Ham'vimanyile kamba ng'huli zenu zizo Ng'anda ya
Loho wa Mulungu yali mgati yenu, ayo yumum'bokele
kulawa ha Mulungu? Na sio ng'huli zenu mweye wenyego.
20 Kawagula na beyu ng'hulu. Avo mmuyenzi Mulungu na
ng'huli zenu.

7

Mbuza za Kusola na Kusoligwa

1 Avo tanhu tuzilole mbuza zija zimunyandikile.

Vinoga mbigalo sambiyasole mtwanzi.*
2 Ila kwavija kuna mbuli bwando za ugoni, kila mbigalo na
yawe na mwehe wake mwenyego, na kila mtwanzi na yawe
na mbigalo wake mwenyego.
3 Mbigalo yamtendele mwehe wake gaja goyolondigwa
kutendeligwa mng'anda, na vivija mwehe yatende vivo ha
mbigalo wake.
4 Mwehe kabule udaho mulukuli lwake mwenyego, ila
mbigalo wake, vivija mbigalo kabule udaho mulukuli lwake
mwenyego, ila mwehe wake.
5 Sambimuiime, ila kamba muitogolela kwika kipig-
iti kiguhi cha kuinega giladi mpate kutambika, abaho
m'bwele hamoja kabili, giladi Mwenembago sambiyawen-
gize m'vitega sama ya kuhumwa kuizuila.
6 Nowalongela gano si kamba shuluti, ila kamba
vinigelegeza nie.
7 Ila vinilonda nie wanhu wose wawe kamba vinili nie. Ila
kila munhu kana nhunza yake yaagweleligwe na Mulungu,
ino kana ino, na iyagwe kana ija.
8 Mmbuli ya awo wali wagane na vizuka nolonga kamba
vihanogile kumwao kukala ugane kamba vinili nie.
9 Ila kamba hawadaha kuizuila, basi nawasole ama ku-
soligwa, kwavija vinoga kusola ama kusoligwa kubanza
kulukula na usu da ugoni.
10 Mwa wanhu wasolile ama wasoligwe, nowagwelela
ndagizi ino, sio ndagizi yangu ila ndagizi ya Mndewa kamba,
mwehe sambiyamwase mbigalo wake,
11 ila kamba yahamwasa, kolondigwa yakale bila ku-
soligwa, ama yabwezigwe kumzengo na mbigalo wake. Na
mbigalo sambiyamwase mwehe wake.

---

* **7:1** ***Sambiyasole mtwanzi*** nhegulo yake *sambiyawase na mtwanzi.*

12 Mwa wasigale nolonga vino, hano nolonga nie sio
Mndewa, kamba mbigalo yamtogole Kilisto kana mwehe
yalekile kumtogola Kilisto, na ija imwehe katogola kukala
na heyo, sambiyamwase.
13 Na kamba mtwanzi yamtogole Kilisto kana mbigalo
yalekile kumtogola Kilisto, na ija imbigalo katogola kukala
na heyo, sambiyamwase.
14 Kwavija mbigalo yalekile kumtogola Kilisto kong'alizwa
kubitila mwehe wake yamtogole Kilisto, na mwehe yalek-
ile kumtogola Kilisto kong'alizwa kubitila mbigalo wake
yamtogole Kilisto. Kamba vihalekile kuwa vino, wanenu
wahawile kamba wana wa Wamhazi. Ila sama ya mbuli ino,
watogoligwa na Mulungu.
15 Ila kamba ija yalekile kumtogola Kilisto yahamwasa
miyage yamtogole Kilisto, muleke yamwase. Ila mmbuli
kamba ino mbigalo yamtogole Kilisto ama mtwanzi yamto-
gole Kilisto hazuilwa. Mulungu katukema tukale mditindi-
walo.
16 Kovitangaze gweye, mwehe umtogole Kilisto, kamba
siku komkombola mbigalo wako? Ama kovitangaze gweye,
mbigalo umtogole Kilisto, kamba siku komkombola mwehe
wako?

Sigaleni Kamba Vumkemigwe na Mulungu

17 Ila kila munhu mmwanza wenu yagendelele kukala
kamba Mndewa viyamulondile yakale, na kamba Mulungu
viyamkemile. Dino dijo lagizo jangu dinifundiza mwa
wanhu wose wamtogole Kilisto.
18 Kamba munhu yahakemigwa kuno yeshile kwingila
kumbi, sambiyazahile kuisegeza ng'hovu yake ya kwingila
kumbi. Na kamba munhu yahakemigwa kuno hanakwingila
kumbi, halondigwa kwingila kumbi.
19 Kwingila kumbi ama kuleka kwingila kumbi si kinhu,
ila kinhu kilondigwa kuzigoga ndagizi za Mulungu.
20 Kila munhu yasigale na hali yaakalile nayo mkipigiti
viyakemigwe na Mulungu.
21 Gweye kukala nyakadala kipigiti vuukemigwe na Mu-
lungu? Haduhu mbuli! Ila kamba uhawa na nzila ya
kutenda giladi uilegehe, tenda avo.
22 Kwavija munhu yakalile nyakadala kipigiti
viyakemigwe na Mndewa, heyo ha Mndewa ka munhu
yailegehe, vivija heyo yakalile yailegehe kipigiti
viyakemigwe, ka nyakadala wa Kilisto.
23 Kilisto kawagula mweye na beyu ng'hulu, avo sambim-
galuke nyakadala wa wanhu.

24 Ndugu zangu, muhali yoyose imkemigwe sigaleni na
Mulungu.

Mbuza za Wagane na Vizuka

25 Tuilole mbuli ya wagane imnyandikile. Nabule ndagizi
kulawa ha Mndewa, ila nolava ngelegeza zangu kamba
munhu yoneligwe bazi na Mndewa, nigweleligwe mhome
ya kutogolwa.
26 Sama ya migayo ili sambi, vinoga mweye mkale kamba
vimuli.
27 Kusola mwehe? Sambiulonde kumwasa. Hunasola?
Sambiuzahile mwehe.
28 Ila kamba uhasola, hutendile vilozo, na kamba mndele
yahasoligwa, hatendile vilozo. Ila nolonda mgatange gano,
kamba awo wosola na kusoligwa wokwiza kugaya ng'hani
muulumwengu uno, ila nie nolonda sambigawavike gano.
29 Ndugu zangu, nhegulo yake choni mbuli ino? Nheg-
ulo yake iyo ino, kamba kisigala kipigiti kidodo. Avo
songela kipigiti kino na kugendelela, awo wali na watwanzi
wolondigwa wakale kamba vija wabule watwanzi,
30 awo wolila wakale kamba vija wabule giogio, awo
wodeng'ha wakale kamba vija hawadeng'ha, awo wogula
vinhu wakale kamba vija wabule kinhu,
31 na awo wosang'hanika na vinhu va ulumwengu sam-
biwavinanahile.† Kwavija ulumwengu uno ukoneka sambi
haukala gunge na gunge.
32 Nowalonda mweye sambimgaye mkugelegeza mmioyo.
Mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto, mbigalo yali
mgane kogaya mkugelegeza mbuli za Mndewa, vija von-
dayamnogeze Mndewa.
33 Ila mbigalo yali na mwehe kogaya mkugelegeza mbuli
za ulumwengu uno, vija vondayamnogeze mwehe wake,
34 avo ngelegeza zake zokiigola mianza mibili. Vivija na
mtwanzi yali mgane ama mhambe, kogaya mkugelegeza
mbuli za Mndewa, kwavija kosulukila yamnogeze Mn-
dewa mulukuli na muloho. Ila mtwanzi yasoligwe kogaya
mkugelegeza mbuli za ulumwengu uno, vija vondayamno-
geze mbigalo wake.
35 Nolonga gano sama ya kuwataza mweye, si kamba
nolonda niwekile king'hwaso, ila nolonda mkale muinzila
imnogele Mulungu ya kumtambikila Mndewa nhambiko
ilibule mbagu.
36 Kamba munhu yahagesa kamba hatenda vinogile ha
mhambe yolonda kumsola, na kamba ngelegeza zake zose

† **7:31** Mnhongo wa 29 mbaka wa 31 nhegulo yake *Wehe, giogio, ndeng'ha, na ugoli sambiviwatende wanhu sambiwamsang'hanikile Mulungu.*

za ha ija imhambe, na kogesa kamba kolondigwa yamsole, nayamsole. Hatenda vilozo, wolondigwa waisole.

37 Ila kamba munhu bila kushulutizwa kagimbula kumsola ija imhambe kulawa mngelegeza zake mwenyego, na kuzihuma ngelegeza zake mwenyego, avo kotenda vinogile yahaleka kumsola.

38 Avo ayo yondayamsole mkasano wake kotenda vinogile, ila ayo yogimbula kumsola mkasano wake vivija na heyo kotenda vinogile ng'hani.

39 Mtwanzi ka mkifungo cha mbigalo wake kipigiti mbigalo wake yang'hali mgima, ila kamba mbigalo wake yahadanganhika, kailegeha na kodaha kusoligwa na munhu yoyose yoomulonda, muladi yawe munhu yamtogole Kilisto.

40 Mngelegeza zangu vihanogile kumwake kukala ugane. Na nogelegeza kamba na nie vivija nna Loho wa Mulungu.

8

Mbuza ya Kuilavila Miwegu Nhosa ya Nyama

1 Avo tuilole mbuza ija imnyandikile ya nyama ilavigwe nhosa ha miwegu.

Tuvitanga kamba tweye tose tuna ilimu, ila ilimu yotutenda tuwe na matopa, ila noge dogela mhiko.

2 Munhu yokwagiza koitanga goya mbuli, hanaitanga kamba vija voyolondigwa kuitanga.

3 Ila munhu yomnogela Mulungu, kotangigwa na Mulungu.

4 Avo tuilole mbuli ya kuja nyama ilavigwe nhosa ha miwegu. Tuvitanga kamba wegu si kinhu kabisa muulumwengu uno, na haduhu Mulungu iyagwe ila imwe yeiyeka.

5 Hata kamba hana ija ikemigwa mizimu, kamba kuulanga ama muisi, kweli hana mizimu bwando na wandewa bwando,

6 ila tweye tuna Mulungu imwe yeiyeka, Tata, yalumbile vinhu vose, na sama yake heyo tweye tuna ugima. Na hana Mndewa imwe yeiyeka, Yesu Kilisto, mkubitila heyo vinhu vose vilumbigwa, na mkubitila heyo tweye tuna ugima.

7 Ila si wanhu wose woitanga kweli ino. Wanhu wayagwe wakala woisang'hanikila miwegu avo mbaka lelo* wahaja nyama wogelegeza kamba woja nyama ija iwakalile woilava nhosa ha miwegu, na kwavija udaho wao wa kusambula gehile na ganogile mdodo, wonyolodoka.

---

* **8:7** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

8 Ila mandia hagatukwenhusa behi na Mulungu, tuhaleka
kuja hatwasa kinhu chochose, na tuhaja hatupata kinhu
chochose.
9 Teganyeni, sang'hano za ulegeho umulinao, sam-
bizigaluke king'hwaso ha awo wanyekile muinhamanila.
10 Kamba munhu yali na udaho mdodo wa kusambula
gehile na ganogile kokona gweye uli na ilimu ino uja
mng'anda ya miwegu, kokwagiza mbuli ino haimgela mhiko
yagendelele kuja vakuja vija vilavigwe nhosa ha miwegu?
11 Avo ndugu yako ino yali na udaho mdodo wa kusambula
gehile na ganogile, ayo Kilisto yadanganhike sama yake,
kopotela sama ya ilimu yako.
12 Kamba uhawatendela vilozo na kuwagela milonda
wanhu waenu wamtogole Kilisto, wali na udaho mdodo wa
kusambula gehile na ganogile, kumtendela vilozo Kilisto.
13 Avo kamba kija kinija chomtenda ndugu yangu yengile
m'vilozo, basi noleka kuja nyama giladi sambinimtende
heyo yatende vilozo.

9

Sang'hano za Mtumigwa wa Kilisto

1 Nie siilegehe? Nie sili mtumigwa wa Kilisto? Nie
simonile Mndewa wetu Yesu? Mweye hamuli malawililo ga
sang'hano yangu inimsang'hanikile Mndewa?
2 Hata kamba nie sili mtumigwa wa Kilisto mwa wanhu
wayagwe, ila nie na mtumigwa wa Kilisto kumwenu. Kwav-
ija mweye mwa kilaguso cha utumigwa wangu mkuilumba
hamoja na Mndewa.
3 Ino iyo mbuli yondaniwalongele awo wondawanibeze.
4 Tweye hatulumbile kugweleligwa vakuja na vinhu va
kung'wa sama ya sang'hano yetu?
5 Tweye hatulumbile kuilongoza na mwehe yamtogole
Kilisto mmianza yetu kamba watumigwa wayagwe wa
Kilisto na wandugu wa Mndewa na Petulo viwatendile?
6 Ama nie na Banaba twiyeka iwo tulondigwa tu-
sang'hanike wenyego mmbuli za ugima wetu?
7 Yalihi yosang'hanika na sang'hano ya uasikali bila ku-
londa maliho? Yalihi yali na mgunda wa zabibu yoleka
kuja mujo wake? Yalihi yali na dale da ng'hondolo yoleka
kung'wa matombo gake?
8 Nie nolonga gano mngelegeza za kiunhu? Malagizo ga
Musa hagalonga gago?
9 Kwavija yandikigwa Mmalagizo ga Musa kamba, “sam-
biumfunge ng'ombe mulomo kipigiti yahahugusa muhindi

mkuubojaga." Avo hano Mulungu kolonga mbuli ya ng'ombe?
10 Kweli hano Mulungu halonga mbuli zino sama yetu? Kweli mbuli zino zandikigwa sama yetu. Kwavija mulimi na ayo yohuna wolondigwa watende vino mkutamanila kuigolela fungu da vakuja.
11 Kamba tuhahanda mbeyu inogile ya muloho mmwenu, yowa mbuli ng'hulu kamba tuhahuna vinhu va mulukuli kulawa mmwenu?
12 Kamba watumigwa wayagwe wa Mulungu wolondigwa kutazigwa na mweye, avo tweye hatulondigwa ng'hani kutazigwa na mweye?
Ila hatulondile kutazigwa, twazaganya kila kinhu giladi sambitwike ving'hwaso muna inzila ya Usenga Unogile wa Kilisto.
13 Ham'vimanyile kamba awo wosang'hanika Kung'anda ya Mulungu wopata vakuja vao kulawa himo? Na awo wosang'hanika na kulava nhosa hakilingo cha kulavila nhosa wopata fungu kulawa m'vinhu vija vilavigwa nhosa?
14 Vivija, Mndewa kalagiza kamba awo woupeta Usenga Unogile wolondigwa watamanile kupata vinhu va kulutenda lukuli lupate ugima kulawa Muusenga Unogile.
15 Hata avo haduhu hata mbuli imwe iniisang'hanikile mmwanza wa mbuli zino zinilumbile nie kuzipata. Na sandike gano giladi nitamanile kamba munitendele nie mbuli zino. Vinoga nie nidanganhike kubanza munhu yanisegezele nafasi yangu ya kuitopa.
16 Hata avo nihaupeta Usenga Unogile, sidaha kuitopa, kwavija nishulutizwa kuupeta. Na kamba siupetile Usenga Unogile, nojona!
17 Kamba nihaisagule sang'hano ino mkulonda mwenyego, nihatamanile maliho. Ila kamba siisagule mkulonda mwenyego, noitenda kamba sang'hano yangu yaanondile Mulungu niitende.
18 Avo maliho gangu choni? Maliho gangu igo gano, mhome ya kuupeta Usenga Unogile bila kulonda kinhu, bila kulola gaja ganilondigwa kupata msang'hano yangu ya Usenga Unogile.
19 Hata kamba nie sili nyakadala wa munhu yoyose, ila noitenda nene mwenyego niwe nyakadala wa wanhu wose, giladi nimgalile wanhu bwando Kilisto kamba vihadahika.
20 Mwa Wayahudi, nikala kamba Muyahudi giladi niwagale Wayahudi ha Kilisto. Mwa awo wowinza Malagizo ga Musa, nikala kamba imwe wa awo wowinza Malagizo ga Musa, hata kamba nie sigawinza Malagizo ga Musa, giladi niwagale ha Kilisto awo wowinza Malagizo ga Musa.

21 Mwa awo walekile kufungigwa na Malagizo ga Musa,
nikala kamba munhu yalekile kufungigwa na Malagizo ga
Musa, hata kamba nie sifunguligwe kulawa Mmalagizo ga
Mulungu, kwavija nie nifungigwa na Malagizo ga Kilisto,
giladi niwagale ha Kilisto awo walekile kufungigwa na
Malagizo ga Musa.
22 Mwa awo wanyekile muinhamanila, nikala kamba
munhu yanyekile, giladi niwagale ha Kilisto awo wanyekile.
Nigaluka vinhu vose mwa wanhu wose, giladi mnzila yoyose
wayagwe wakomboligwe.
23 Nigatenda gano gose sama ya Usenga Unogile, giladi na
nie mhate fungu da motelo zake.
24 Ham'vitangile kamba hali na mkimbilo, wanhu bwando
wokimbila, ila imwe yeiyeka iyo yogweleligwa nhunza?
Kimbileni kamba avo, giladi mgweleligwe nhunza.
25 Kila munhu yozahila kuhuma koizuila mkutenda vinhu
bwando. Wotenda vino giladi wagweleligwe nhunza
ibanangika, ila tweye totenda vino giladi tugweleligwe
nhunza yondaikale milongo yose.
26 Avo nie sikimbila kamba munhu ija yokimbila bila
kutamanila kinhu. Nie sitoa ng'honde kamba munhu ija
yotoa ng'honde ubeho.
27 Nolugaza lukuli lwangu na kulutenda nyakadala
wangu, giladi nihawapetela wayagwe Usenga Unogile na nie
mwenyego sambinilemigwe.

10

Nzuma ha awo Wotambikila Miwegu

1 Ndugu zangu, nolonda mkumbuke kamba wahenga zetu
wose wakala hasi ya wimilizi wa dija idiwingu, na wose
waikanhiza Ibahali Indung'hu.
2 Wose wakala wabatizigwe mgati ya dija idiwingu na ija
ibahali giladi wawe wanahina wa Musa.
3 Wose waja mandia gagaja ga muloho,
4 na kung'wa ung'waji uuja wa muloho, kwavija wang'wa
mazi galawile mdidibwe dija da muloho ditembele hamoja
na hewo, na dibwe dija dikala Kilisto.
5 Ila hata avo wanhu bwando mmwanza wao Mulungu
hanogelwe na hewo, avo mitufi yao ipwililika muluwala.
6 Avo mbuli zino zose zizo kilingilo chetu tweye cha
kutuzuma sambitusulukile vinhu vihile kamba viwatendile
hewo,
7 na vivija sambitutambikile miwegu kamba viwakalile
wotenda wanhu wayagwe mmwanza wao, kamba

viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Wanhu wakala hasi woja na kung'wa, abaho, wenuka wacheze.”

8 Na sambitutende ugoni kamba wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wanhu alufu malongo mabili na ndatu (23,000) mmwanza wao wadanganhika mdizua dimwe.

9 Sambitumgeze Mndewa,* kamba wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wadanganhika mkulumizwa na nyoka.

10 Na sambimtwanganike kamba wanhu wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wakomigwa na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ubananzi.

11 Mbuli zino zose ziwalawilila wahenga zetu kamba vilingilo ha wanhu wayagwe, na mbuli zino zandikigwa kamba nzuma kumwetu tweye. Kwavija tokala mkipigiti kino kili behi na isota.

12 Avo kamba muhagiza mwima goya, mteganye sambimugwe.

13 Haduhu ving'hwaso viwapatile mweye ila vija viwapataga wanhu wose. Na Mulungu haisemwaga kilagano chake, hawaleka mweye mpate ving'hwaso kubita vija vumdaha. Ila muhapata ving'hwaso, Mulungu kotenda nzila ya kulawila, giladi mdahe kuvihuma.

14 Avo, mbwiga zangu wanogelwa, ikimbileni nhambiko ya miwegu.

15 Nolonga na wanhu wali na nzewele, lamuleni wenyego gano gonilonga.

16 Tuhamuheweza Mulungu sama ya kikasi kuna imeza ya Mndewa, hatuilumba hamoja na mulopa wa Kilisto? Na tuhaumogola umkate, hatuilumba hamoja na lukuli lwa Kilisto?

17 Kwavija kuna mkate umwe, tweye tose hata kamba twa bwando, twa lukuli lumwe, kwavija tweye tose tuja mkate umwe.

18 Wagelegezeni wanhu wa Islaeli, awo woja vinhu vilavigwe nhosa. Wabule uhamoja na ikilingo cha kulavila nhosa?

19 Kinilonda kulonga icho kino. Kinhu kilavigwa nhosa ha miwegu kina unozi? Ama miwegu ina unozi?

20 Si vivo, ila nhosa ya wamhazi yolavigwa ha vinyamkela sio ha Mulungu, na nie silonda mweye muwe na uhamoja na vinyamkela.

21 Hamdaha kung'wela kikasi king'welagwa mmandia ga Mndewa kuno mking'wela kikasi king'welagwa mnhambiko

* **10:9** ***Mndewa*** mnyandiko ziyagwe zomkema *Kilisto.*

ya vinyamkela. Vivija hamdaha kuja mmeza ya mandia ga Mndewa kuno muja mmeza ya mnhambiko ya vinyamkela.
22 Ama tolonda tuwinule wivu wa Mndewa? Tweye tuna mhiko kubanza heyo?
23 Mweye molonga, “Vinhu vose havigomeswe,” ila nie nolonga, “Sio kila kinhu kinoga.” Mweye molonga, “Vinhu vose havigomeswe,” ila nie nolonga, “Sio kila kinhu chozenga.”
24 Munhu yoyose sambiyagese mbuli zake mwenyego yeiyeka, ila yagese na mbuli za wayage.
25 Dieni kinhu chochose kiguzigwa hasoko, sambimwinule mbuza kulawa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile.
26 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Isi na vose viimemeze va Mndewa.”
27 Kamba Mmhazi yahawagoneka mkaje mandia, na mweye mtogola kuchola, dieni chochose chondayawagomele sambimwinule mbuza kulawa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile.
28 Ila kamba munhu yahawalongela kamba, “Nyama ino ilavigwa nhosa ha miwegu,” sambimuije nyama ija, sama ya ija yawalongele na sama ya udaho wa kusambula gehile na ganogile,
29 kinilonga nie, udaho wa ija imunhu iyagwe wa kusambula gehile na ganogile na sio udaho wenu mweye.
Avo habali ulegeho wangu ulamulwe na udaho wa kusambula gehile na ganogile wa munhu iyagwe?
30 Kamba nihamuheweza Mulungu sama ya mandia, habali nidununzwe sama ya mandia ganimuhewezela Mulungu?
31 Avo muhaja ama muhang'wa ama muhatenda kinhu chochose, tendeni gose muyenzi ya Mulungu.
32 Sambimsongeze king'hwaso ha munhu yoyose, ha Wayahudi ama ha Wagiliki ama ha wanhu wamtogole Mulungu,
33 kamba nie vinigeza kuwatendela ganogile wanhu wose, mmbuli zose vinitendile. Kwavija nie sizahile nhogolwa yangu mwenyego, ila nhogolwa ya wanhu bwando, giladi wakomboligwe.

11

1 Munige nie, kamba nie vunimwiga Kilisto.

Kugubika Ditwi Mkipigiti cha Kutambika

2 Nie nowatogola mweye kwavija vumng'humbuka nie m'vinhu vose, na vija vumgagoga mafundo gangu, kamba vija viniwafundize.

3 Avo nowalonda mweye m'vitange kamba Kilisto iyo ditwi
da kila mbigalo, mbigalo iyo ditwi da kila mtwanzi, na
Mulungu iyo ditwi da Kilisto.
4 Mbigalo yoyose yotambika ama yohokola kuno ditwi jake
digubikigwe komgela kinyala Kilisto, ayo yali ditwi.
5 Na mtwanzi yoyose yotambika ama yohokola bila kugu-
bika ditwi jake komgela kinyala mbigalo wake, ayo yali
ditwi, kwavija kowa kamba mtwanzi yabeigwe.
6 Kamba mtwanzi hagubika ditwi jake, nayakanhigwe
mvili zake. Na kamba ihawa kinyala mtwanzi kukanhigwa
mvili zake ama kubeigwa, basi yagubike ditwi jake.
7 Mbigalo halondigwa kugubika ditwi jake kwavija heyo
iyo sisila na yenzi ya Mulungu, ila mtwanzi iyo yenzi ya
mbigalo wake.
8 Kwavija mbigalo halumbigwe kulawa mwa mtwanzi, ila
mtwanzi kalumbigwa kulawa mwa mbigalo.
9 Vivija mbigalo halumbigwe sama ya mtwanzi, ila mt-
wanzi iyo yalumbigwe sama ya mbigalo.
10 Sama ya mbuli ino na sama ya wasenga wa Mulungu wa
kuulanga, mtwanzi kolondigwa yawe na kigubiko mditwi
jake kulagusa kamba ka hasi ya udaho wa mbigalo wake.
11 Ila mwa wanhu wa Mndewa, mtwanzi havidahika kuwa
yeiyeka bila mbigalo, na mbigalo havidahika kuwa yeiyeka
bila mtwanzi.
12 Kamba vija mtwanzi viyalawile mwa mbigalo, vivija na
mbigalo kaleligwa na mtwanzi. Ila vinhu vose volawa ha
Mulungu.
13 Lamuleni wenyego, vinoga mtwanzi kumtambikila Mu-
lungu kuno yalekile kugubika ditwi jake?
14 Vija Mulungu viyalumbile vinhu haiwafundiza mweye
kamba mbigalo yahawa na mvili nhali koigela kinyala
mwenyego,
15 ila kamba mtwanzi yahawa na mvili nhali, hiyo iyo
yenzi yake. Kwavija mtwanzi kagweleligwa mvili nhali
giladi ziwe kigubiko.
16 Ila kamba munhu yoyose yahalonda tuibamilile mmbuli
ino, nolonda nilonge vino, tweye twabule nzila iyagwe ya
kutambika, mmwetu tweye ama mwa wanhu wamtogole
Mulungu.

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-29; Mlk. 14:22-25; Luk. 22:14-20)

17 Mzindagizi zino, silonda niwatogole, kwavija mmat-
ing'hanilo genu ga nhambiko motenda gehile bwando
kubanza ganogile.

18 Mosi nilongeligwa kamba muhaiting'hana mweye
kamba wanhu wamtogole Kilisto, moibagula mwemwe kwa
mwemwe, na nie kidogo notogola.
19 Haduhu mbuli, kolondigwa kuwe na mbagu mmwenu
giladi yoneke kamba yalihi mmwenu yamtogole Mulungu
kulawa mmoyo.
20 Muhaiting'hana hamoja, kija kimja sio mandia ga Mn-
dewa.
21 Kwavija muhaja, kila munhu kogendelela kuja mandia
gake mwenyego, avo wayagwe wa nzala, na wayagwe
wakoligwa!
22 Kwani mwabule kae za kudila na kung'wela? Ama
mowazabuza wanhu wamtogole Mulungu na kuwagela
kinyala awo walibule kinhu? Niwalongele choni? Niwato-
gole mmbuli ino? Hata siwatogola.

23 Kwavija gano ganiwafundize mweye nigabokela kulawa
ha Mndewa. Mndewa Yesu ikilo ija yaahonzigwe, kasola
mkate,
24 kamuheweza Mulungu, kaumogola na kulonga, “Uno
uwo lukuli lwangu lulavigwe sama yenu, tendeni vino
mkunikumbukila nie.”
25 Vivija, viweshile kuja, kasola ikikasi na kulonga, “Kikasi
kino kicho lagano da isambi disindiligwa na mulopa wangu,
tendeni vino kila vondamung'we mkunikumbukila nie.”

26 Kwavija kila vondamje mkate uno, na kuking'wela
kikasi kino, moibwililisa ifa ya Mndewa mbaka vondayeze.
27 Avo munhu yoyose yondayaje mkate uno wa Mndewa
ama kuking'wela kikasi chake mnzila ileka kumuhishimila
heyo, kaloza kilozo cha kuja lukuli na kung'wa mulopa wa
Mndewa.
28 Avo munhu kolondigwa yaigelegeze mwenyego kipigiti
hanakuja umkate na kuking'wela ikikasi.
29 Kwavija munhu yoyose yoja na kung'wa bila kuimanya
nhegulo ya lukuli lwa Mndewa, koja na kung'wa nhaguso
yake mwenyego.
30 Kino kicho kilamso wanhu bwando mmwanza wenu
wonyolila na watamu, na wayagwe mmwanza wenu wadan-
ganhika.
31 Ila tanhu tuhaigelegeza wenyego, hatwingila mnhaguso
ya Mulungu.
32 Ila totagusigwa na kusunigwa na Mndewa, giladi sam-
bitwingile mnhaguso hamoja na ulumwengu.

33 Avo, ndugu zangu, muhaiting'hana hamoja kuja mandia
ga Mndewa, ibeteni.

34 Kamba munhu kana nzala kolondigwa yakaje ukae
yake, giladi muhaiting'hana hamoja sambimmambukizile
kutagusigwa. Na vondanize, nowalongela ndagizi zisigale.

12

Nhunza Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Avo, ndugu zangu, nolonda mkumbuke mbuli ya nhunza
kulawa ha Loho wa Mulungu.
2 M'vitanga kamba vumkalile Wamhazi, m'bulunyigwa na
kwagizwa mkutambikila miwegu ilibule na ugima.
3 Avo nowalongela mweye kamba, haduhu munhu yo-
longa kubitila Loho wa Mulungu kamba “Yesu kaduku-
mizwa,” na haduhu munhu yodaha kulonga, “Yesu iyo
Mndewa,” kamba kabule Loho wa Mulungu.
4 Kuna nhunza bwando, ila Loho imwe yozilava.
5 Kuna sang'hano bwando za kusang'hana, ila Mndewa
imwe.
6 Kuna nzila bwando za kusang'hanika, ila Mulungu imwe
yosang'hanika mnzila zino zose mwa wanhu wose.
7 Avo kila munhu kogweleligwa lugubulo lwa Loho wa
Mulungu, giladi tuitaze wenyego kwa wenyego.
8 Munhu imwe kogweleligwa udaho wa kulonga mbuli
zili na ng'hungwe kubitila Loho wa Mulungu, na iyagwe
kogweleligwa mbuli ya ilimu na Loho iija imwe.
9 Na munhu iyagwe kogweleligwa nhamanila na Loho iija,
na iyagwe kogweleligwa nhunza ya kuhonya watamu na
Loho iija imwe.
10 Na munhu iyagwe kogweleligwa nhunza ya kutenda
mizonza, na iyagwe kogweleligwa nhunza ya kuhokola.
Munhu iyagwe kogweleligwa nhunza ya kutanga kamba
loho ino ilawa ha Mulungu ama ilawa kuyagwe, na munhu
iyagwe kogweleligwa nhunza ya kulonga ulonzi wa mkan-
ganyo, na munhu iyagwe kogweleligwa nhunza ya kutapita
nhegulo ya gaja galongigwe.
11 Loho wa Mulungu yeiyeka iyo yotenda gano gose, na
heyo iyo yolamula nhunza ilihi yamgwelele munhu yalihi.

Lukuli Lumwe Luli na Vipindi Bwando

12 Kamba lukuli vululi lumwe, ila luna vipindi bwando, na
vipindi vose va lukuli, hata kamba va bwando, ila va lukuli
lumwe, avo vivo luli na lukuli lwa Kilisto.
13 Vivija na tweye, hata kamba tuhawa Wayahudi ama
Wamhazi, tuhawa nyakadala ama wailegehe, tose tuba-
tizigwa na Loho wa Mulungu mulukuli lumwe, na tose
tung'wezigwa Loho iija imwe.

14 Lukuli halutendigwe na kipindi kimwe, ila vipindi bwando.
15 Kamba mgulu uhalonga, “Kwavija nie sili mkono, nie sili wa lukuli,” mkilamso hicho kweli hauwa kipindi cha lukuli?
16 Na kamba gwiti dihalonga, “Kwavija nie sili siso, nie sili wa lukuli,” mkilamso hicho kweli hadiwa kipindi cha lukuli?
17 Kamba lukuli lose luhawile siso, munhu yahahulike vilihi? Na kamba lukuli lose luhawile gwiti, munhu yahanusile vilihi?
18 Ila Mulungu kavika goya vipindi mulukuli, kila kipindi kimwe kamba viyalondile kikale.
19 Kamba vose vihawile kipindi kimwe, lukuli luhawile kwahi?
20 Kamba viili, mulukuli kuna vipindi bwando, ila lukuli lumwe.
21 Siso hadidaha kuulongela mkono, “Sikulonda!” Na ditwi hadidaha kugalongela magulu, “Siwalonda!”
22 Ila vija ivipindi va lukuli vikoneka vabule mhiko volondigwa ng'hani.
23 Na vipindi vija vitugelegeza kamba vabule hishima, tovigwelela hishima ng'hulu, na vipindi vija vilibule unovu, tovigwaa unovu ng'hani,
24 awo vipindi vetu vinogile haviulonda. Ila Mulungu kavika hamoja vipindi vose va lukuli na kuvigwaa hishima ng'hulu vipindi vilibule unozi,
25 giladi sambikulawilile m'bagum'bagu mulukuli. Ila vipindi va lukuli volondigwa viitamanile kipindi kimwe na kiyagwe.
26 Kamba kipindi kimwe kihalumwa, vipindi vose volumwa hamoja nacho, na kamba kipindi kimwe kihahishimilwa, vipindi vose vodeng'ha hamoja nacho.
27 Avo mweye mose mwa lukuli lwa Kilisto, na kila munhu mmwanza wenu iyo kipindi chake.
28 Na mwa wanhu wamtogole Kilisto Mulungu kaweka, mosi watumigwa wa Kilisto, abaho wahokozi, abaho wafundiza, abaho wali na nhunza ya mizonza na vivija awo wali na nhunza ya kuhonya, abaho awo wali na nhunza ya kuwataza wayagwe, na awo wali na nhunza ya kuwalongoza wayagwe, na awo wolonga ulonzi wa mkanganyo.
29 Wano wose watumigwa wa Kilisto? Ama wose wahokozi? Ama wose wafundiza? Ama wose wotenda mizonza?
30 Wose wana nhunza ya kuhonya? Wose wolonga ulonzi wa mkanganyo? Wose wotapita nhegulo ya gaja galongigwe?
31 Ila sulukileni ng'hani nhunza zili ng'hulu.

Na nie nowalagusila nzila inogile goya.

13

Noge

1 Hata kamba nihalonga ulonzi wa kiunhu na wa wasenga
wa Mulungu wa kuulanga, ila kamba nabule noge, nie na
kamba zuma didesa ama debe ditoa nyangi.
2 Na hata nihawa na nhunza ya uhokozi na kuzitanga
nyong'onyo zose na ilimu zose, na kamba nihawa na
nhamanila idaha kuhamiza migongo, ila kamba nabule
noge, nie si kinhu.
3 Kamba nihalava vinhu vangu vose na kuwagwaa
wakumbulu, na kuilukuza lukuli lwangu hamoto, ila kamba
nabule noge, nie sipata kinhu.
4 Noge domtenda munhu yazaganye, yawe na moyo un-
ogile, sambiyawe na migongo, sambiyawe na matopa,
5 sambiyawe na kibuli, sambiyazahile mbuli zake
mwenyego, sambiyone lusango himahima, sambiyalundize
gehile.
6 Noge hadimtenda munhu yadeng'helele gehile, ila dom-
tenda munhu yadeng'helele mbuli ya kweli.
7 Noge domtenda munhu sambiyadonhe, sambiyaileke
nhamanila, yatamanile mbuli zose, na yazaganye mbuli
zose.
8 Na noge dabule nziga, ila uhokozi womala, nhunza ya
kulonga ulonzi wa mkanganyo yomala, na ilimu zose zobita.
9 Kwavija gatumanyile madodo, na nhunza yetu ya
uhokozi yogubula madodo.
10 Ila kija kimemekezwe kihavika, kili hindi chosegela.
11 Vunikalile mwana mdodo, nikala nilonga kamba
mwana mdodo, nigelegeza kamba mwana mdodo, nigesa
kamba mwana mdodo, ila vunikulile, nizileka mbuli zose za
haudodo.
12 Sambisambi tolola ila hatulola goya, tolola kamba
munhu yolola mkiwowo, abaho, tokwiza kulola kihanga
kwa kihanga. Sambisambi novitanga hadodo, abaho,
nokwiza kuvitanga ng'hani, kamba vija nie vinitangigwa
ng'hani.
13 Na sambisambi visigala vinhu vino vidatu, nhamanila,
tamanilo, na noge. Ila kikulu kubanza vose kicho noge.

14

Nhunza Ziyagwe Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Dikolelezeni noge na kuiyoha sama ya nhunza za mu-
loho, ng'haning'hani nhunza ya uhokozi.

2 Kwavija munhu yoyose yolonga ulonzi wa mkanganyo,
hawalongela wanhu ila komulongela Mulungu. Kweli
haduhu munhu yogamanya goyolonga, ila kozilonga ny-
ong'onyo kubitila Loho wa Mulungu.
3 Ila kila munhu yohokola kolonga na wanhu mbuli
za kuwagela mhiko, na kuwagangamiza, na kuwabweza
imioyo.
4 Munhu yolonga ulonzi wa mkanganyo koigela mhiko
mwenyego, ila munhu yohokola kowagela mhiko wanhu
wamtogole Kilisto.
5 Nolonda kila munhu mmwanza wenu yalonge ulonzi
wa mkanganyo, ila vihanogile ng'hani kamba muhahokole.
Kwavija uhokozi wowa mkulu kubanza ulonzi wa mkan-
ganyo, kamba munhu iyagwe hatapite gaja galongigwe
muulonzi wa mkanganyo giladi wanhu wose wamtogole
Kilisto wafundizigwe.
6 Avo, ndugu zangu, kamba niheza kumwenu na kulonga
ulonzi wa mkanganyo, kinhu chaki kinogile chondampate,
kamba siwagalile lugubulo ama ilimu ama uhokozi ama
mafundo?
7 Hata mbuli ya vinhu vilibule ugima vilava dizwi kamba
vija filimbi ama bango, munhu koumanyaze wila utoigwa
kamba mililo haiinegile?
8 Na kamba mhalati haililile goya, yalihi yondayaisasale
yachole kung'hondo?
9 Vivija na mweye muhalonga ulonzi uleka kutangigwa,
munhu kovitangaze gaja gamulonga? Kwavija mowa kamba
vija molonga na ubeho.
10 Kweli kuna lonzi bwando muulumwengu, na haduhu
hata imwe ilibule nhegulo yake.
11 Kamba siimanyile nhegulo ya kinhu choyolonga
munhu, basi nie nowa kamba muhenza ha munhu ija
yolonga, na heyo kowa kamba muhenza kumwangu.
12 Avo na mweye. Kwavija mosulukila kupata nhunza
za muloho, iyoheni ng'hani mzipate nhunza zija ziwa-
gangamiza wanhu wamtogole Kilisto.
13 Sama ya mbuli ino, munhu yoyose yolonga ulonzi wa
mkanganyo yatambike giladi yapate udaho wa kutapita gaja
goyolonga.
14 Kwavija kamba nihatambika mkulonga ulonzi wa
mkanganyo, loho yangu vivija yotambika, ila nzewele zangu
hazipata kinhu.
15 Avo nhendeze? Notambika muloho yangu na vivija
notambika mnzewele zangu. Nokwimba muloho yangu na
vivija nokwimba mnzewele zangu.

16 Kamba uhamuyenzi Mulungu muloho yako iiyeka, kodahaze munhu yokiiyona ka mmwanza wa awo hawamanyile chochose kulonga “Amina” vija vuumgwaa Mulungu hewela kipigiti hagamanya gaja gaulonga?
17 Kweli gweye komgwaa Mulungu hewela vinogile, ila munhu iyagwe hapata kinhu.
18 Nomuheweza Mulungu kwavija nie nolonga ulonzi wa mkanganyo ng'hani kubanza mweye mose.
19 Ila mwa wanhu wamtogole Kilisto, vonoga nie nilonge mbuli tano zitangika za kuwafundiza wanhu wayagwe kubanza kulonga mbuli alufu longo dimwe muulonzi wa mkanganyo.
20 Ndugu zangu, lekeni kugelegeza kamba wana wadodo. Mzimbuli zihile muwe wana wadodo, ila mngelegeza zenu muwe wakulu.
21 Mzinyandiko Zing'alile yandikigwa vino, Mndewa kolonga,
“Mkubitila wanhu wolonga ulonzi wa kihenza,
na mmilomo ya wahenza,
nolonga na wanhu wano,
ila hata avo hawanitegeleza.”
22 Avo kulonga ulonzi wa mkanganyo kowa kilaguso ha awo walekile kumtogola Kilisto na sio ha awo wamtogole Kilisto, ila uhokozi sama ya awo wamtogole Kilisto na sio sama ya awo walekile kumtogola Kilisto.
23 Avo kamba wanhu wose wamtogole Kilisto wahaiting'hana hamoja na kila munhu yalonge muulonzi wa mkanganyo, na wanhu wayagwe hawazimanyile mbuli zino ama wanhu walekile kumtogola Kilisto wehengila, hawalonga kamba muna moyo?
24 Ila kamba munhu yalekile kumtogola Kilisto ama munhu hazitangile mbuli zino kengila na kum'vika kila munhu yohokola, na koneka na gose goyohulika kamba kana vilozo na kutaguswa na gose goyohulika,
25 na gaja gaifisile mmoyo wake gagubuligwa. Avo kogwa hasi na kumtambikila Mulungu na dizwi kulu na kulonga haulongozi wa wanhu, “Kweli Mulungu ka hamoja na mweye.”

Golondigwa Kutendeka Mzinhambiko

26 Tulongeze basi, ndugu zangu! Muhaiting'hana hamoja, munhu imwe yembe wila, iyagwe yafundize, iyagwe yalave lugubulo, iyagwe yalonge ulonzi wa mkanganyo, na iyagwe yaitapite nhegulo ya gaja galongigwe. Na mbuli zino zose zitendeke sama ya kuwagela mhiko wanhu wamtogole Kilisto.

27 Kamba munhu yahalonga ulonzi wa mkanganyo, basi
walonge wabili ama wadatu, sambiwabanze, tena walonge
imweimwe, na munhu iyagwe yatapite nhegulo ya gaja
galongigwe.
28 Kamba haduhu mtapita, munhu ija yolonga ulonzi wa
mkanganyo kolondigwa yanyamale mgati ya wanhu wamto-
gole Kilisto ila yakiilongele heyo mwenyego na Mulungu.
29 Wahokozi wabili ama wadatu walonge, na wayagwe
wagalole goya gaja galongigwe.
30 Na kamba munhu yakalile hasi kagubululiligwa mbuli,
basi ija imunhu yakalile yohokola haichanduso yanyamale.
31 Kwavija molondigwa muhokole imweimwe giladi kila
munhu yafundizigwe na kugangamizwa.
32 Loho za wahokozi zowahulika wahokozi,
33 kwavija Mulungu hali Mulungu wa uvuludusi, ila ka
Mulungu wa tindiwalo.
Kamba viili mwa wanhu wose wang'alile wamtogole
Kilisto,
34 watwanzi wolondigwa wanyamale mzinhambiko.
Hawalondigwa walonge. Ila wolondigwa wategeleze kamba
Malagizo ga Musa vugalonga.
35 Kamba wahalonda kutanga goya mbuli, na wawauze
wambigalo zao ukae yao, kwavija kinyala ng'hani mtwanzi
kulonga mnhambiko.
36 Mokwagiza Usenga wa Mulungu usongela kumwenu?
Ama Usenga wa Mulungu uvika kumwenu mwiyeka?
37 Kamba munhu yahaigesa kamba heyo muhokozi,
ama kana mhiko za moloho, nayatogole kamba kino kin-
imwandikilani mweye nyandika ndagizi kulawa ha Mn-
dewa.
38 Ila kamba munhu yahaizabuza mbuli ino, na heyo
mwenyego kozabuzwa.
39 Avo, ndugu zangu, sulukileni ng'hani kuhokola, na
sambimgomese kulonga ulonzi wa mkanganyo.
40 Ila mbuli zino zose zitendeke vinogile kamba
vuzilondigwa zikale.

15

Kuzuka kwa Kilisto
1 Avo, ndugu zangu, nolonda niwakumbuse Usenga Un-
ogile uniwapetele, awo umuubokele na amo nhamanila
yenu muimile.
2 Mokomboligwa sama ya Usenga uno Unogile, kamba
muhazigoga goya mbuli ziniwapetele. Kamba si vivo,
nhamanila yenu yaga.

3 Kwavija nie niwagwelela mweye gaja ganogile ng'hani
ganibokele. Kilisto kadanganhika sama ya vilozo vetu
kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga.
4 Kazikigwa na mdizua da ikadatu kazusigwa kamba
viyandikigwe muna Zinyandiko Zing'alile.
5 Kamulawilila Petulo, abaho na wanahina zake longo
dimwe na wabili.
6 Abaho kipigiti kikija kawalawilila wanhu mia tano na
malagalila, wakalile wanahina zake, wayagwe mmwanza
wao wang'hali wagima mbaka kipigiti kino, ila wayagwe
wadanganhika wamala.*
7 Abaho kamulawilila Yakobo, abaho mwa watumigwa
wose wa Kilisto.
8 Hakimambukizo, kandawilila nie, kamba munhu
yavumbuke mnzila haizoeleke.
9 Kwavija nie na mdodo ng'hani muna umnhongo wa
watumigwa wa Kilisto, na silumbile hata kukemigwa mtu-
migwa kwavija niwagaza wanhu wamtogole Mulungu.
10 Ila sama ya ngekewa ya Mulungu, niwa vino vinili,
na ngekewa yake kumwangu hayagile bule, kwavija
nisang'hanika kuwabanza watumigwa wose wa Kilisto, sio
na udaho wangu nie ila ngekewa ya Mulungu ikalile mgati
yangu.
11 Avo kamba nie ama hewo, kino kicho kitupetile, na kino
kicho kimtogole.

Vija Vondatuzuke

12 Ila kamba ipetigwa kamba Kilisto kazusigwa kulawa
mkudanganhika, vilihi wanhu wayagwe mmwanza wenu
walonge haduhu kuzusigwa kwa wanhu wadanganhike?
13 Kamba haduhu kuzuswa kwa wanhu wadanganhike, na
Kilisto na heyo hazusigwe.
14 Na kamba Kilisto hazusigwe, Usenga Unogile utuupeta
mduhu kinhu, na nhamanila yetu si kinhu.
15 Kihile ng'hani, toneka kamba tweye twa wasindila wa
uvwizi wa Mulungu, kwavija tumulonga Mulungu kamzusa
Kilisto kulawa mkudanganhika, kumbe hamzusile kamba
kweli wadanganhike hawazusigwa.
16 Avo kamba wadanganhike hawazusigwa, basi Kilisto na
heyo hazusigwe.
17 Na kamba Kilisto hazusigwe, nhamanila yenu si kinhu,
mng'hali m'vilozo venu.
18 Na awo wadanganhike kuno womtamanila Kilisto
wapotela.

---

* **15:6** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

19 Kamba tomtamanila Kilisto muna uugima uno wa
muulumwengu wiyeka, tolondigwa toneligwe bazi kubanza
wanhu wose.
20 Ila kweli Kilisto kazusigwa kulawa mkudanganhika,
waichanduso kuzusigwa mmwanza wa awo wadanganhike.
21 Kamba vija ifa vuizile kubitila munhu, vivija na
kuzuswa kwa wadanganhike kwiza kubitila munhu iyagwe.
22 Kamba vija wose wakalile hamoja na Adamu viwadan-
ganhike, vivija na awo wali hamoja na Kilisto wotendigwa
kuwa wagima.
23 Ila kila munhu kozusigwa mnzamu yake, Kilisto kowa
waichanduso, abaho awo wamtogole Kilisto wozusigwa
mkipigiti vondayeze.
24 Abaho, ikimambukizo cha ulumwengu chokwiza,
Kilisto kozihuma tawala zose, udaho wose, na mhiko zose
za muloho, na kuugela Undewa mmakono ga Mulungu Tata.
25 Kwavija Kilisto kolondigwa yatawale mbaka Mulungu
vondayawahume wadumuka zake wose na kuweka hasi ya
magulu gake.
26 Mdumuka wa kimambukizo kubanangigwa kowa ifa.
27 Kwavija “Mulungu kavika vinhu vose hasi ya magulu
gake.” Mbuli zija zilonga kamba, “Kila kinhu” kikigwa hasi
yake, si kamba na Mulungu mwenyego yekile vinhu vose
hasi ya Kilisto ka hasi yake Kilisto.
28 Vinhu vose vihekigwa hasi ya utawala wa Kilisto, avo
Mwana mwenyego kokiika hasi ya Mulungu, ayo yavikile
vinhu vose hasi ya Kilisto, na Mulungu mwenyego yawe
uchana ya vinhu vose.

29 Avo kamba haduhu kuzuswa kwa wanhu wadangan-
hike, wotendaze wanhu waja wabatizigwe sama ya wan-
dugu zao wadanganhike? Kamba wanhu wadanganhike
hawazusigwa, habali wanhu wobatizigwa sama yao?
30 Na tweye, habali tuigela mdihonzolomo wenyego
mazua gose?
31 Mazua gose, na mdihekaheka da kudanganhika, ndugu
zangu! Kiniitopela kumwenu mkuilumba hamoja na Yesu
Kilisto Mndewa wetu kicho kinhenda nie nilonge vino.
32 Kamba vunikala nigomba na ming'onyo ya mmuhulo†
kuja Efeso sama ya kilamso cha kiunhu, choni kimhatile,
kamba wanhu wadanganhike hawazusigwa? “Natuje na
kung'wa, kwavija mayo todanganhika.”

33 Sambim'bunyikigwe, “Wambwiga wehile wobananga
nhogolwa inogile.”

† **15:32** ***Ming'onyo ya mmuhulo*** nhegulo yake *wanhu wa Efeso.*

34 Bweleni mngelegeza zenu kamba vija viilondigwa, na
muleke kutenda vilozo. Kwavija kuna wanhu wayagwe
mmwanza wenu hawammanyile Mulungu. Nogalonga gano
giladi niwagele kinyala.

Lukuli Londaluzusigwe

35 Munhu kodaha kuuza, "Wanhu wadanganhike
wozusigwa vilihi? Na kamba wahazusigwa, wokwiza na
ng'huli zilihi?"
36 Wabozi mweye! Muhahanda mbeyu muisi hayota
mbaka tanhu idanganhike.
37 Uhahanda, huhanda lukuli londaloneke, ila kohanda
mbeyu, mbeyu ya ngano ama kinhu kiyagwe.
38 Ila Mulungu koigwelela lukuli luyalondile mwenyego,
na kila mbeyu koigwelela lukuli lwake.
39 Ng'huli zose hazilingane. Wanhu wana ng'huli zao,
wang'onyo wana ng'huli zao, ndege wana ng'huli zao, na
somba wana ng'huli zao.
40 Vivija kuna ng'huli za kuulanga na kuna ng'huli za
muisi, ila yenzi ya ng'huli za kuulanga hailingile na yenzi
ya ng'huli za muisi.
41 Zua dina yenzi yake, na mulenge una yenzi yake, na
nhondo zina yenzi zao, na yenzi ya nhondo imwe hailingana
na yenzi ya nhondo iyagwe.
42 Avo vino vivo vondaiwe kipigiti wanhu wadanganhike
vondawazusigwe. Lukuli londalusiligwe lobanangika, na
lozusigwa luja halubanangika,
43 losiligwa lubuhizwe, ila lozusigwa na yenzi, losiligwa
lunyolila, ila lozusigwa na mhiko.
44 Losiligwa lukuli lwa kiunhu, ila lozusigwa lukuli lwa
muloho. Kamba hana lukuli lwa kiunhu, vivija hana lukuli
lwa muloho.
45 Yandikigwa muna Zinyandiko Zing'alile, kamba,
"Munhu wa ichanduso, Adamu, kalumbigwa kawa munhu
mwene ugima." Ila Adamu wa ikimambukizo kawa Loho ija
yowagwelele wanhu ugima.
46 Lukuli lwa muloho halulongole, ila lulongole lukuli lwa
kiunhu, abaho lukuli lwa muloho.
47 Munhu wa ichanduso kalawa muisi, kalumbigwa na
timbwisi, ila munhu wa ikabili kalawa kuulanga.
48 Kamba viyakalile munhu kulawa muisi, vivo wali awo
wali muisi, na kamba viyakalile munhu kulawa kuulanga,
vivo wali awo wali kuulanga.‡
49 Na kamba vija vituilingile na munhu ija yolawa muisi,
avo tokwiza kuilinga na munhu ija yolawa kuulanga.

‡ **15:48** Wanhu wali kuulanga wao wanhu wamtogole Kilisto.

50 Ndugu zangu, nowalongela kamba ng'huli zetu hazidaha kuuhala Undewa wa Mulungu, tena ng'huli zino zibanangika hazidaha kuhala gaja hagabanangikaga.
51 Tegelezeni, niwalongele nyong'onyo. Hatudanganhika tose, ila tose togaluka
52 hima, kamba kubalika kwa siso, kuna imhalati ya zua da ikimambukizo. Kwavija mhalati yolila, wanhu wadanganhike wozuka wowa wagima gunge na gunge, na tweye tuli wagima togaluka.
53 Kwavija ng'huli zetu zino zidanganhika zolondigwa zigaluke ziwe ng'huli zileka kudanganhika, na ng'huli zetu zino zibanangika zolondigwa zigaluke ziwe ng'huli zileka kubanangika.
54 Ng'huli zetu zino zidanganhika zihagaluka kuwa ng'huli zileka kudanganhika, avo ulonzi uja wandikigwe Mzinyandiko Zing'alile wowa kweli, ulonga, “Ifa imezigwa na mhuma.”
55 Ifa, ili kwahi mhuma yako? Ifa, uli kwahi usungu wako?
56 Ifa yopata mhiko za kulumiza kulawa m'vilozo, na vilozo vopata mhiko kulawa Mmalagizo ga Musa.
57 Ila hewela zim'vikile Mulungu, ayo yatugwelele mhuma kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.
58 Avo, ndugu zangu wanogelwa, nanahileni, sambimtigiswe na kinhu chochose, mazua gose ilaveni mmioyo ing'alile kuitenda sang'hano ya Mndewa, kwavija m'vimanya kamba kusang'hanika kumsang'hanika sama ya Mndewa sio jaga bule.

16

Msango wa Kuwasangila Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Muimbuli ya msango wa kuwasangila wanhu wa Mulungu ako Yelusalemu, tendeni kamba vuniwalongele watende wanhu wamtogole Kilisto kuja kuisi ya Galatia.
2 Mdizua da mwanduso wa kila wiki,* kila munhu yeke hamgwazo kiasi cha hela kulingana na vija viyopata, avo niheza sambikuwe na msango wowose wondautendeke.
3 Abaho, nihavika, nowagwelela mhwilili za kuwatambula wanhu waja imuwasagule kugala nhunza zenu Yelusalemu.
4 Kamba vihanoga nie kuchola na hewo, basi tochola tose.

Ngelegeza za Paulo

5 Nokwiza kumwenu mkubitila muisi ya Makedonia, kwavija nolondigwa nibitile Makedonia.

* **16:2** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

6 Siku nokala na mweye kidogo ama mkipigiti chose cha
kihuhe, giladi mnhaze mmwanza wangu kokose kunichola.
7 Silonda kukiiyona namwe sambisambi kuno nibita nzila,
kwavija notamanila kukala namwe mkipigiti kitali kamba
vihamnogela Mulungu.
8 Ila nogendelela kukala hano mdiwambo da Efeso mbaka
zua da lusona lwa Pentekoste,
9 kwavija nipata kipigiti kinogile cha kusang'hanika, ila
hana wanhu bwando wonibeza.
10 Kamba Timoteo yeheza kumwenu, loleni kamba
haduhu kinhu chochose chondakimdumbize kipigiti chon-
dayawe na mweye, kwavija koisang'hana sang'hano ya
Mndewa kamba vija vunitenda nie.
11 Avo munhu yoyose sambiyamzabuze, ila msindikizeni
mditindiwalo giladi yabwele kumwangu, mana nomulolela
heyo na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto.
12 Tuilole mbuli ya Apolo. Nimuyalalila ng'hani yeze
kumwenu hamoja na wandugu wayagwe, ila halondile
kwiza kipigiti kino, ila kokwiza yahapata nafasi.
13 Kaleni meso, nanahileni mnhamanila, gangamaleni,
muwe na mhiko.
14 Tendeni mbuli zose mdinoge.
15 Muutanga mulango wa Stefana wakala wanhu wamto-
gole Kilisto waichanduso kuja kuisi ya Akaya, na wasagula
wenyego kuwasang'hanikila wanhu wa Mulungu. Ndugu
zangu, nowayalalila,
16 wategelezeni wanhu kamba wano na kila munhu
yoilumba na hewo muisang'hano na kusang'hanika hamoja
na hewo.
17 Ninogelwa ng'hani avija viwavikile kina Stefana na
Fotunata na Akaiko, kwavija wanigwelela vinhu vinihonyile
kulawa kumwenu,
18 kwavija wausuluza moyo wangu na vivija mioyo yenu.
Wanhu kamba wano wolondigwa kutambuligwa.
19 Wanhu wamtogole Kilisto muna iisi ya Asia wowalamsa.
Akuila na Pilisila hamoja na wanhu wamtogole Kilisto
woiting'hana mng'anda yao wowalamsa ng'hani mditwaga
da Mndewa.
20 Wandugu wose hano wowalamsa. Ilamseni wenyego
kwa wenyego na mnonelo ung'alile.
21 Nie Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu
mwenyego.
22 Kamba munhu yoyose yoleka kumnogela Mndewa,
yadukumizwe.
"Malanata!" Mndewa wetu, izo!
23 Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe hamoja na mweye.

24 Noge jangu diwe na mweye mose mkuilumba hamoja
na Yesu Kilisto.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Ikabili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 55 na 56 songela viyavumbuke Yesu Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ikabili mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Wasomi wotogola kamba kipigiti cha kukisogo Paulo kawandikila Wakolinto lupwilili lwa nzuma. Ila twabule nakala yoyose ya lupwilili luno yalutambule muisula ya 2:3-4. Lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto lokoneka kamba lwandikigwa mkipigiti Paulo viyakalile muisi ya Makedonia (2:13).

Lupwilili lwa ikabili lwa Wakolinto lulo lupwilili lulekile kulinga na mhwilili zose kwavija lulo lupwilili lwa kiunhu na lumemile ngelegeza. Paulo koilonga ndeng'ha yake mmbuli ya usenga unogile yaubokele kulawa ha Tito mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolinto. Muna ulupwilili luno, topata mafundo kulawa Mdilagano da Isambi mmbuli ya kulava, hano Paulo kofundiza sama ya kusanga hela giladi kuwataza wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (8—9). Yokoneka kamba watumigwa wayagwe wa Kilisto wa uvwizi kulawa hanze ya wanhu wamtogole Kilisto walonda kuitopa hewo wenyego kubitila uhasanyi ukalile mgati ya wanhu wamtogole Kilisto na Paulo. Wawatenda wanhu sambiwautogole udaho wa Paulo, kinhu kimtendile Paulo yalaguse mhiko za udaho wake vija viyali mtumigwa wa Yesu Kilisto mkimambukizo cha lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto (*1:1-7*).
2. Abaho Paulo kolonga vija ngelegeza za mwanza wake vizigaluka na usenga yaubokele uwalonga hewo na nyidikilo zao mmbuli ya lupwilili lwake lubitile (*1:8—7:16*).
3. Abaho Paulo kofundiza mmbuli ya kusanga hela sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (*8:1—9:15*).
4. Hakimambukizo, Paulo kokiigombela sama ya utumigwa wake na kolava nzuma mmbuli ya umwanza wake ukwiza (*10:1—13:10*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu
Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu, na kulawa
ha Timoteo ndugu yetu.
Nowandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo
da Kolinto, hamoja na wanhu wose wang'alile muisi yose ya
Akaya.
2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na
kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

3 Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa
wetu Yesu Kilisto, Tata mwene bazi na Mulungu wa kubweza
wanhu mioyo mmbuli zose.
4 Ayo iyo yotubweza imioyo mmigayo yetu yose, giladi tu-
dahe kuwabweza mioyo awo wali mmigayo yoyose, tuwab-
weze imioyo kamba vivija Mulungu viyatubwezile tweye
imioyo.
5 Kamba vija mgayo wa Kilisto vuutukweleleza muugima
wetu, avo vivija mkubitila Kilisto tobanza kubwezigwa
imioyo.
6 Kamba tuhagaya, togaya giladi mweye m'bwezigwe
imioyo na kukomboligwa. Na kamba tuhabwezigwa imioyo,
tobwezigwa imioyo giladi mweye m'bwezigwe imioyo,
kuwagalila mweye mwazaganyo wa migayo iija itugaya
tweye.
7 Nhamanila yetu kumwenu haitigisika, kwavija tuvitanga
kamba vimuli hamoja na tweye mmigayo yetu, vivija mowa
hamoja na tweye mkubwezigwa mioyo.
8 Ndugu zangu, hatulonda mweye sambimuitange migayo
ija ituiting'hane nayo muisi ya Asia. Tukala mumgayo
mkulu ng'hani kubanza vija vitudaha kwazaganya, mbaka
nhamanila ya kuwa wagima ipotela.
9 Kweli mmioyo yetu tugelegeza kamba tubokela nhaguso
ya ifa. Ila gano galawilila giladi sambituitamanile wenyego
ila tumtamanile Mulungu ayo yowazusa wanhu wadangan-
hike.
10 Katukombola kulawa mmwangalo wa kudanganhika na
kokwiza kutukombola. Twika nhamanila yetu mwa heyo
kamba kogendelela kutukombola,
11 kamba vumtutaza na nhambiko zenu. Abaho, wanhu
bwando walave hewela sama yetu sama ya ngekewa itug-
weleligwe kubitila inyidiko ya nhambiko za wanhu bwando.

Kugaluka kwa Ngelegeza za Paulo

12 Vino vivo vitukiitopa, udaho wetu wa kusambula gehile
na ganogile wolava usindila kamba tukala muulumwengu
uno, na ng'haning'hani vituilumbile hamoja na mweye,

mkung'ala na mmioyo inogile kulawa ha Mulungu. Tugatenda gano si na ng'hungwe ya ulumwengu uno ila na ngekewa ya Mulungu.

13 Kwavija tweye hatwandika mbuli yoyose ayo mweye hamuidaha kuisoma ama kuimanya, na nie notamanila kamba,

14 vija vumtumanyile tweye kidogo, mokwiza kutumanya goya kuna idizua dondayabwele Mndewa Yesu, kuja mweye kondamuitopele tweye, na tweye kondatuitopele mweye.

15 Kwavija nikala niumanyile udaho wenu wa kuzigoga mbuli na nhamanila yenu, nigelegeza kuwatembelela mweye tanhu giladi mmote mianza mibili.

16 Nigelegeza kuwatembelela mweye kipigiti nihachola kuisi ya Makedonia na kipigiti nihabwela Makedonia, abaho, mweye munigale mwanza wangu wa kuchola muisi ya Yudea.

17 Kipigiti vunikalile nigelegeza gano, mokwagiza sigelegeze goya? Ama nigelegeza kamba wanhu wa muulumwengu wolonga “Ona” kuno mmoyo wolonga “Ndema”?

18 Ila kweli kamba Mulungu kabule uzenzeleganye, mbuli yetu kumwenu sio “Ona” mmulomo na mmoyo “Ndema.”

19 Kwavija Mwana wa Mulungu, Yesu Kilisto, yakalile yopetwa kumwenu na Sila, Timoteo, na nie mwenyego hakalile “Ona” mmulomo na “Ndema” mmoyo, ila mwa heyo mazua gose “Ona.”

20 Kwavija bila kulola mianza mingahi ya vilagano Mulungu viyailagane na tweye, gose gowa “Ona” kubitila Kilisto. Na kubitila heyo “Amina” ilongigwa, na tweye toilonga muyenzi ya Mulungu.

21 Mulungu iyo yotutenda tweye na mweye tugangamale mkuilumba hamoja na Kilisto. Katusagula

22 mkutugela utango wa kulagusa kamba tweye twa wanhu zake na kwika Loho wake mmioyo yetu kamba kingilambago kikigwe sama ya gaja gondageze.

23 Nomkema Mulungu kamba msindila wangu, kamba sibweleganye kabili hiko Kolinto kwavija nilema kwiza kuwalumiza mkuwakomhokela na lusango.

24 Si kamba tolonda tuwashulutize gaja gamulondigwa kutamanila, ila tosang'hanika na mweye na deng'ho jenu, kwavija sama ya nhamanila munanahila.

2

1 Avo nigesa mnzonzi zangu kamba sifunga mwanza uyagwe wa kwiza kuwalumiza.

2 Kwavija kamba nihawagela giogio mweye, yalihi yasi-
gale yondayanitende nie nideng'he, kamba si mwemwe
iniwagelile giogio.
3 Kileka mana niwandikila lupwilili luja, giladi niheza
sambingeligwe usungu na awo wolondigwa kunitenda nie
nideng'he, kwavija nhamanila yangu ng'hulu kumwenu
mweye mose kamba, ndeng'ho yangu yowa ndeng'ho ya
mweye mose.
4 Kwavija niwandikila lupwilili luja kuno nili na mgayo
mkulu na usungu mmoyo na mahozi bwando. Si kamba
nilonda kuwagela giogio, ila nilonda m'vimanye avija vuni-
wanogele mweye ng'hani.

Kugela Kumgongo Mbuli za Wagela Ving'hwaso

5 Kamba munhu yoyose yahasongeza giogio, hangelile
giogio nie niiyeka, ila kawagela giogio mweye mose. Silonda
mbuli ino itunizwe kubanza viili.
6 Nhaguso yondayatagusigwe na wanhu bwando
yomkolela munhu ija.
7 Avo molondigwa mumgele kumgongo na kum'bweza
umoyo, giladi sambiyagendelele kuwa na giogio dibanzilize.
8 Avo nowayalalila kamba mmulagusile kamba kweli
mumnogela.
9 Niwandikila mweye lupwilili luja kwavija nilonda
kuwageza nivitange kamba mwa wende mmbuli zose.
10 Kamba muhamgela kumgongo munhu yoyose, nie vivija
nomgela kumgongo. Na kamba nihakigela kumgongo kinhu
chochose, nigela kumgongo hameso ga Kilisto sama yenu,
11 giladi Mwenembago sambiyatubanze ubala, kwavija
tuzimanya ngelegeza zake.

Paulo Kodungwadungwa Mdiwambo da Toloa

12 Vunivikile mdiwambo da Toloa kuupeta Usenga Unogile
wa Kilisto, nivika Mndewa kaluvugula ulwivi sama yangu,
13 hata avo nikala nabule tindiwalo mmoyo, kwavija haja
sim'vikile ndugu yangu Tito. Avo niwalaga, nichola kuisi ya
Makedonia.

Kuhuma Mkubitila Kilisto

14 Ila hewela ichole ha Mulungu ayo mazua gose yotulon-
goza kuna imhuma kubitila uhamoja wetu na Kilisto, na
kubitila tweye tuli manung'hanung'ha ga ilimu ya Kilisto
yenele kila hanhu.
15 Kwavija hameso ga Mulungu tweye twa
vinung'hanung'ha va Kilisto mwa awo wakomboligwe
na mwa awo wopotela.

16 Mwa awo wapotele tweye twa bundo da munhu yadanganhike digala ifa, ila mwa awo wakomboligwe tweye twa vinung'hanung'ha vigala ugima. Na yalihi yondayaidahe sang'hano ino?
17 Kwavija tweye hatuli wachuluzi wa mbuli za Mulungu tubita ng'anda kwa ng'anda kamba viwali wanhu wayagwe, ila mkuilumba hamoja na Kilisto tolonga kamba wanhu walibule uzenzeleganye, kamba wanhu tutumigwe na Mulungu na twima haulongozi wake.

3

Watumigwa wa Lagano da Isambi

1 Tosonga kuitopa wenyego kabili? Ama tulonde mhwilili za usindila kamba viwatendaga wanhu wayagwe kwiza kumwenu ama kulawa kumwenu?
2 Mweye wenyego mwa lupwilili lwetu lwandikigwe mmioyo yetu, lutangigwa na kusomigwa na wanhu wose.
3 Mulagusa kamba mweye mwa lupwilili lwa Kilisto, lawililo da sang'hano yetu, lwandikigwe na Loho wa Mulungu mwene ugima na sio na wino, na halwandikigwe mmibwe, ila lwandikigwe mmioyo ya wanhu.
4 Togalonga gano kwavija tuna nhamanila ng'hulu ha Mulungu kubitila Kilisto.
5 Si kamba tweye twa magalu wa kutenda kinhu chochose tweye wenyego, ila ugalu wetu wolawa ha Mulungu,
6 ayo yatutendile tweye tuwe wasang'hana magalu wa lagano da isambi, sio wa malagizo gandikigwe, ila wa malagizo ga Loho wake. Kwavija malagizo gandikigwe gogala ifa, ila Loho wa Mulungu kogala ugima.
7 Gaja Malagizo ga Musa gasongoligwe na kuwa helufi uchana ya vidanga va mibwe, na yenzi ya Mulungu yoneka kipigiti vigalavigwe. Hata kamba unang'hazi ukalile mkihanga cha Musa uvulala, ukala na mhiko ng'hulu ng'hani hata wanhu wa Islaeli hawadahile kukilola kihanga chake. Kamba Malagizo gaja, gogala ifa kipigiti vigagaligwe na mhiko, geza na yenzi iija,
8 sang'hano ya Loho wa Mulungu haiwa na yenzi ng'hani kubanza gaja?
9 Kamba Malagizo gaja gotagusa wanhu gagala yenzi, avo sang'hano ino ya Loho wa Mulungu isegeza uzenzeleganye haiwa na yenzi ng'hulu ng'hani kubanza gaja?
10 Kwavija gaja gakalile na yenzi, sambisambi gabule yenzi uhalinganya na yenzi ng'hulu ya nzila ino ya sambi.
11 Na kamba gaja gavulale gakala gezile na yenzi, avo ija ikala milongo yose ina yenzi ng'hulu ng'hani!

12 Avo kwavija tuna tamanilo kamba dino, totenda bila
kudumba.
13 Tweye hatuli kamba Musa yekile kiziweziwe mkihanga
chake kuwatenda Waislaeli sambiwamulole ng'hani kipigiti
unang'hazi vuuvulala.
14 Ila nzonzi zao ziluluwazwa, kwavija mbaka kipigiti
kino Lagano da Umwaka dihasomigwa, kiziweziwe kikija
chogendelela kusigala bahaja. Kiziweziwe kija hakisegezwe,
kwavija Kilisto yeiyeka iyo yodaha kukisegeza.
15 Hata lelo wahagasoma Malagizo ga Musa, kiziweziwe
king'hali kigubika nzonzi zao.
16 Ila munhu yoyose yahamuhindukila Mndewa, kizi-
weziwe chosegezigwa.
17 Avo Mndewa iyo Loho, na hanhu hali na Loho wa
Mndewa kuna ulegeho.
18 Na tweye tuli na vihanga vilibule kiziweziwe tose
tolagusa yenzi ya Mndewa, tugaluzwa na kuwa kamba heyo
na kugweleligwa yenzi ikongezeka mazua gose, ilawa ha
Mndewa, ayo yali Loho.

4

Ngama ya Muloho Ikigwe Mzinongo

1 Mulungu sama ya bazi jake katugwelela tweye sang'hano
ino tuitende, avo hatudonha.
2 Tokwika hamgwazo sang'hano zose za kifiso na zija
zigela kinyala, hatusang'hanika na uzenzeleganye, na vivija
hatutibuliza mbuli za Mulungu na uvwizi. Tolonga ikweli
iiyeka hameso ga Mulungu, giladi tuilaguse wenyego kuu-
daho wa kusambula gehile na ganogile wa kila munhu.
3 Kamba Usenga wetu Unogile utuupeta ufisigwa, ufisigwa
ha awo wopotela.
4 Mmbuli ya wanhu wano, mulungu wa ulumwengu
uno kazigela umbugumbugu nzonzi za wanhu walekile
kumtogola Kilisto, giladi sambiwone mulangaza wa Usenga
Unogile wa yenzi ya Kilisto, ayo yalingile kabisa na Mulungu.
5 Kwavija tweye hatuzipeta mbuli zetu wenyego, ila
tozipeta mbuli za Yesu Kilisto yali Mndewa, na tweye kamba
nyakadala zenu sama ya Yesu.
6 Kwavija iyo Mulungu yalongile, “Mulangaza
naubung'hule mdiziza,” katenda mulangaza wake
ubung'hule mmioyo yetu, katugwelela mulangaza wa ilimu
ya yenzi ya Mulungu mkihanga cha Yesu Kilisto.
7 Ila tuna ngama ino ili mzinongo kulagusa kamba mhiko
ng'hulu zose zolawa ha Mulungu na sio kumwetu tweye.

8 Tobanizigwa ng'ambu zose, ila hatubanangigwa. Tokona
bwembwe, ila nhamanila yetu haipotela.
9 Togazigwa, ila hatulekigwa twiyeka. Totoigwa, ila hatu-
danganhika.
10 Mazua gose ng'huli zetu zogendelela kupapa ifa ya Yesu,
giladi ugima wa Yesu vivija woneke mng'huli zetu.
11 Kwavija tweye tuli wagima mazua gose tolavigwa tu-
danganhike sama ya Yesu, giladi ugima wake ugubuligwe
muna zing'huli zetu zino za kubanangika.
12 Avo, ifa yosang'hanika mgati yetu, ila ugima
wosang'hanika mgati yenu.
13 Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Nitogola, avo ni-
longa.” Na tweye vivija tutogola muloho iija wa nhamanila,
na avo tolonga,
14 kwavija tuvitanga kamba ayo yamzusile Mndewa Yesu
kuwa mgima, vivija kotuzusa na tweye hamoja na Yesu,
na kutusola tweye hamoja na mweye na kutugala kuukazi
wake.
15 Gano gose gatendeka sama yenu mweye, avo wanhu
bwando ng'hani wavitange vija ngekewa ya Mulungu vuili,
giladi wamuheweze na kumuhishimila heyo.

Kukala na Nhamanila

16 Avo hatudonha. Hata kamba unhu wetu wa kunze
womala, ila unhu wetu wa mgati wotendigwa wa sambi kila
lelo.
17 Na mgayo uno utugaya mdodo na wa kipigiti kiguhi
wotugalila yenzi ng'hulu na ya digunge, yenzi ng'hulu
ng'hani kuubanza umgayo.
18 Meso getu hagalola migayo ituyona sambi, ila yenzi ija
ileka koneka. Kwavija vinhu vija vikoneka va kipigiti kiguhi,
ila vinhu vija havoneka va digunge.

5

1 Kwavija tuvimanya kamba kipigiti hema dino ditukala
mgati yake* dihabanangika, tuna ng'anda kulawa ha Mu-
lungu, ng'anda ya gunge na gunge ili kuulanga, ng'anda
haizengigwe na makono ga wanhu.
2 Kwavija mdihema dino tokugulila, tusulukila kuvazigwa
ukazi wetu wa kuulanga,
3 kwavija tuhavazigwa lukuli lwa ukazi uno wa kuulanga,
hatoneka kamba twabule lukuli.
4 Kwavija kipigiti tuli mdihema dino, tokugulila na kukan-
damizigwa, kwavija hatulonda kuvuligwa ng'huli zetu za

* **5:1** ***Hema*** nhegulo yake *ng'huli zetu za muno muisi.*

muisi, ila tolonda kuvazigwa ukazi wetu wa kuulanga, giladi zija zing'huli zidanganhika zimezigwe na ugima.
5 Mulungu iyo yatusasale tweye sama ya mbuli ino, na katugwelela Loho wake kamba kingilambago kikigwe sama ya gaja gondageze.
6 Avo mazua gose tweye tugangamala na tuvitanga kamba kipigiti chose kitukala mng'anda muna ulukuli luno twa kutali na Mndewa.
7 Tweye tokala mnhamanila, na sio mkulola na meso.
8 Tweye tugangamala na tunogelwa ng'hani kusegela mulukuli na kukala kuikae yetu hamoja na Mndewa.
9 Avo tutenda ino iyo sulukila yetu kutenda gamnogele heyo ihawa twa mkae zetu za lukuli ama hatuli mkae zetu za lukuli.
10 Kwavija tose tolondigwa toneke haulongozi wa ikigoda cha nhaguso cha Kilisto, haja kila munhu kobokela hesa yake kulawa mmbuli zija zayatendile kipigiti viyakalile mulukuli, kamba ganoga ama geha.

Umbwiga na Mulungu Kubitila Kilisto

11 Avo, tweye toitanga nhegulo ya kumdumba Mndewa, togeza kuwatenda wanhu wayagwe wamdumbe Mndewa. Ila tweye wenyego twisha kumanyigwa goya na Mulungu, na notamanila kamba vivija tumanyigwa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile.
12 Sio kamba togeza kuilagusa wenyego mwanza wa ikabili kumwenu, ila towagwelela kilamso cha kuitopa sama yetu, giladi mdahe kuwedika awo wokiitopela viwiliwili vao va kunze na sio mmoyo.
13 Kamba nzonzi zetu zoguluka, basi zoguluka sama ya Mulungu. Na kamba tuna nzonzi zetu, basi sama yenu mweye.
14 Kwavija noge da Kilisto dotutawala, kwavija tutogola kamba munhu imwe kadanganhika sama ya wanhu wose, avo wanhu wose wadanganhika.
15 Na kadanganhika sama ya wanhu wose, giladi awo wali na ugima sambiwakale mkuinogela wenyego, ila wakale mkumnogela heyo yadanganhike sama yao na yazusigwe kabili sama yao.
16 Avo songela kipigiti kino na kugendelela, tuleka kumulinganyiza munhu mkumulola na meso ga kiunhu. Hata kamba mwanza umwe tumulinganyiza Kilisto mkumulola na meso ga kiunhu, ila sambi hatumulinganyiza kamba vija.
17 Avo kamba munhu yoyose yahawa mgati ya Kilisto, heyo ka munhu wa sambi. Ga umwaka gabita, gose gagaluka ga sambi.

18 Gano gose gatendigwa na Mulungu, ayo yamtumile Kilisto kutenda tindiwalo hagatigati yetu na heyo mwenyego, na katugwelela sang'hano ya kutenda tindiwalo hagatigati yake na wanhu wayagwe.
19 Mulungu katenda tindiwalo hagatigati yake mwenyego na ulumwengu kubitila Kilisto, bila kuvipeta vilozo viwatendile wanhu, na katugwelela usenga wa kutenda tindiwalo hagatigati yake na wanhu wayagwe.
20 Avo tutumigwa tulonge sama ya Kilisto, kamba vija Mulungu viyowagong'ondeza mweye kubitila tweye. Towayalalila mweye sama ya Kilisto, kamba muwe mbwiga wa Mulungu.
21 Mulungu kamtenda ayo yakalile bule vilozo yawe na vilozo sama yetu, giladi mkubitila heyo tugaluke wanhu wa Mulungu tulibule uzenzeleganye.

6

1 Tweye tusang'hanika na Mulungu, towayalalila mweye m'bokele ngekewa ya Mulungu, sambimuileke ipotele bule.
2 Kwavija heyo kolonga,
“Mkipigiti kitogoligwe,
niwategeleza.
Mdizua da ukombola,
niwataza.”*
Lola, kino kicho kipigiti kitogoligwe! Lola, dino dijo zua da ukombola!
3 Hatwika ving'hwaso mnzila ya munhu yoyose giladi sang'hano yetu ya kuupeta Usenga Unogile sambiilemigwe.
4 Ila mmbuli zose zitutenda, tolagusa kamba tweye twa watumigwa wa Mulungu, mkwazaganya, mkugaya, mkubitila mbuli ngaga, na muukazi wa kudungwadungwa,
5 mkusunigwa, mkugeligwa mkifungo, mdihebohebo, mkusang'hanizwa sang'hano ngaga, mkugonelela ikilo, na kuwa na nzala.
6 Toitogola wenyego kamba tweye twa wanhu wa Mulungu muung'azi wetu, mnzewele zetu, mkwazaganya, muunhu wetu unogile, mgati ya Loho wa Mulungu, na mdinoge dilibule uzenzeleganye,
7 muusenga wetu wa ikweli, na mmhiko za Mulungu. Tukala na via va kuiimilizila vili si va uzenzeleganye mumkono wa ukulume sama ya kuitoa na mumkono wa ukumoso sama ya kuigombela.
8 Tohishimilwa na kuleka kuhishimilwa, toligigwa na kutogoligwa. Tokoneka kamba wavwizi, ila tolonga ikweli.

* **6:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:8.

9 Tokoneka kamba wanhu walekile kutangigwa, ila
totangigwa na wanhu wose. Tokoneka kamba todan-
ganhika, ila kamba vumtona, togendelela kuwa wagima.
Tokoneka kamba totoigwa, ila hatudanganhika.
10 Tokoneka kamba wanhu wene usungu, ila mazua gose
todeng'helela. Tokoneka kamba wakumbulu, ila towatenda
wanhu bwando wawe wagoli. Tokoneka kamba twabule
kinhu, ila tuna kila kinhu.
11 Tweye tulonga mkuilegeha kumwenu mweye
Wakolinto, na tugubula mioyo yetu ng'hani kumwenu.
12 Sio tweye tulemile kulagusa noge kumwenu, ila mweye
iwo mulemile kulagusa noge kumwetu.
13 Sambisambi nolonga kamba vija mweye mwa wanangu,
tulagusileni ngelegeza zilumbile na zija zitulinazo tweye
kumwenu. Gubuleni ng'hani mioyo yenu!

Nzuma ya Kuleka Kuilumba na Wamhazi

14 Sambimuilumbe hamoja na Wamhazi. Kwavija hana
umbwiga ulihi mwa wanhu walibule uzenzeleganye na waja
wene uzenzeleganye? Ama ziza na mulangaza vodahikaze
kukala hamoja?
15 Kilisto na Beliali† wana uhamoja ulihi? Ama vodahikaze
munhu yamtogole Kilisto yawe na umbwiga na munhu
yalekile kumtogola Kilisto?
16 Uhamoja ulihi uli Mng'anda ya Mulungu na miwegu?
Kwavija tweye twa Ng'anda ya Mulungu yali na ugima.
Kamba vija Mulungu viyalongile,

"Nokala na hewo
na kutembela hagatigati yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu."‡

17 Mndewa kolonga,

"Laweni mmadale gao
na mwinege nao.
Sambimkwase kinhu chochose kinyolodoke,
na nie nowabokela.§
18 Nie nowa Tata kumwenu,
na mweye mowa wanangu wakitwanzi na wakimbigalo,
kolonga Mndewa Mwene Mhiko."*

† **6:15** ***Beliali*** nhegulo yake *Mwenembago.* ‡ **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 26:12; YELEMIA 32:28; EZEKIELI 37:27. § **6:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:11; EZEKIELI 20:34, 41. * **6:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:8, 14.

7

1 Mbwiga zangu, kwavija tuna mbuli zino Mulungu za-
yailagane na tweye, natuing'alize wenyego kulawa m'vinhu
vose vulutenda lukuli na loho vinyolodoke, natung'ale
ng'alang'ala mkukala ukazi wa kumdumba Mulungu.

Ndeng'helelo ya Paulo

2 Tugubulileni mioyo yenu. Tweye hatumtendele gehile
munhu yoyose ama kumwagiza munhu yoyose ama
kum'bulunya munhu yoyose.
3 Si kamba nolonga gano niwataguse mweye. Kamba
vunilongole kulonga, mweye mwa mmioyo yetu, tukale
hamoja ama tudanganhike hamoja.
4 Nnayo nhamanila ng'hulu ng'hani mmwenu, noitopa
ng'hani sama yenu. Ngangamizwa ng'hani. Muna imigayo
yetu yose, ndeng'helelo yangu ibanza.
5 Kwavija vutuvikile muisi ya Makedonia, hatuhumule, ila
tugazigwa ng'ambu zose, ndwagi kulawa kunze na bwem-
bwe mgati yetu.
6 Ila Mulungu, yowagangamiza imioyo wanhu wadonhile,
katugangamiza tweye imioyo ahaja hayezile Tito,
7 na sio tu vija viyezile, ila vivija vija vumumgangamize.
Katulongela vija vumulonda kuiting'hana na nie na vija
vumkona giogio ng'hani na vija vumuisasale kunigombela
nie, avo nna ndeng'helelo ng'hulu kubanza mazua gose.
8 Kwavija, hata kamba lupwilili lwangu luwatenda mwone
giogio, siiyalala. Hata ihawa niiyalala, basi niiyalala ahaja
vinyonile kamba lupwilili lwangu luwalumiza, ila luwalu-
miza mkipigiti kidodo.
9 Ila sambi nodeng'ha, si kwavija viniwatendile mweye
muwe na giogio, ila kwavija giogio jenu diwatenda muleke
vilozo venu. Giogio dija diza na mkono wa Mulungu, avo
hatuwatendile mweye kinhu chochose kihile.
10 Kwavija giogio diheza na mkono wa Mulungu domtenda
munhu yaleke vilozo na kumulongoza kuna uukombola,
avo haduhu usungu mmoyo mmbuli kamba hiyo, ila giogio
disongezwa na ulumwengu dogala ifa.
11 Loleni vija malawililo ga giogio dija dilawa ha Mu-
lungu vidiwatendile mweye muiyohe ng'hani mkutenda
mbuli, muigombeleze, muilaguse kamba hamuhonyele,
sambimuwe wadulu, msulukile ng'hani kunyona nie,
mulave vinhu venu sama yangu nie, muwe na sulukila ya
kona kamba mbuli zinogile zotendeka. Muilagusa kamba
mwabule mbuli ihile m'vinhu vose.
12 Avo hata kamba niwandikila lupwilili luja, siwandike
sama ya munhu yatendile gehile, ama sama ya munhu

yatendeligwe gehile, ila nyandika vino giladi mdahe kona wenyego haulongozi wa Mulungu, avija vumuilavile sama yetu tweye.

13 Tugangamizwa sama ya mbuli zino zose.

Kugangamizwa kumwetu kongezeka ng'haning'hani vitudeng'hile haja vitumonile Tito yali na ndeng'helelo, kwavija loho yake inogezwa na mweye mose.

14 Niitopa ng'hani kumwake sama yenu mweye, na mweye hamunigelile kinyala. Ila kamba vija kila kinhu kituwalongele vikikalile kweli, avo kuitopa kutuitopile sama yenu ha Tito vivija yoneka kuwa kweli.

15 Na noge jake kumwenu dobanza, avija viyokumbukila vija mweye mose vumkalile mumtegeleza na vija vumum'bokele na kidumbo kuno mumgudemela.

16 Nodeng'ha ng'hani kwavija nhamanila yangu yose ya kumwenu mweye.

8

Munhu Yamtogole Kilisto Voyolondigwa Kulava

1 Avo, ndugu zangu, tolonda m'vimanye avija Mulungu viyalaguse ngekewa yake mwa wanhu wamtogole Kilisto ako muisi ya Makedonia.

2 Wakala wogezigwa mkubitila mmigayo mikulu ng'hani, ila ndeng'helelo yao ikala ng'hulu, avo hawakalile wagila mkulava vinhu vao, hata kamba wakala wakumbulu ng'hani.

3 Nowalongela ikweli kamba walava vinhu bwando kamba viwadahile kulava, na hata kubanziliza vija viwadahile. Na walava kwa hiali yao wenyego.

4 Watupula ng'hani mkutuyalalila mmbuli ya kuwasangila wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Yudea.

5 Na tena watenda mbuli ng'hulu ng'hani kubanza vija vitutamanile, tanhu, wailava wenyego ha Mndewa, abaho kumwetu tweye, kamba vija Mulungu viyawalondile kutenda.

6 Avo tumuyalalila Tito, kwavija heyo iyo yautendile umwanduso, avo yaimambukize sang'hano ino ya kulava vinhu mmwenu.

7 Ila kamba vimuli waichanduso m'vinhu vose, mnhamanila, muulonzi, muilimu, mkuzindilila ng'hani, na mkutunogela tweye, avo vivija towalonda mweye muwe waichanduso mmbuli ino ya kulava.

8 Siwashulutiza mweye, ila nolonda niigeze ikweli ya noge jenu mkulinga na wanhu wayagwe viwoiyoha.

9 Kwavija muitanga ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto, hata kamba kakala mgoli, ila sama yenu mweye

kagaluka mkumbulu, giladi kubitila ukumbulu wake mweye mgaluke wagoli.
10 Mmbuli zino nolava masala gangu. Mulao ubitile mkala waichanduso sio tu mkulava, ila mkala waichanduso msulukila kutenda avo.
11 Avo mambukizeni sang'hano ino giladi sulukila yenu imulaguse haichanduso ilinge vivija na vinhu vimulava sambisambi. Laveni kulingana na vija vimulinavo.
12 Kwavija kamba munhu yahawa na moyo wa kulava, kija choyolava chotogoligwa kulingana na chayalinacho na sio kija chayalibule.
13 Si kamba nolonda wanhu wayagwe wapate mulegeho na mweye mpate mgayo, ila nolonda muwe na mulinganyo.
14 Kipigiti kino mweye muna vinhu bwando, na modaha kuwagwaa awo walibule, kipigiti kiyagwe na hewo wowa na vinhu bwando, avo wodaha kuwagwelela mweye gaja gamulibule. Avo kowa na mulinganyo.
15 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Ayo yakunzanye vinhu bwando hawile na vinhu bwando ng'hani, na ayo yakunzanye vinhu vidodo hawile na vinhu vidodo ng'hani."*

Tito na Wayage

16 Nomuheweza Mulungu yekile mmoyo wa Tito nia ya kuwataza mweye kamba nia iija inilinayo nie.
17 Kwavija Tito sio tu katogola vija vitumuyalalile, ila vivija kakala yosulukila ng'hani kuwataza mweye, na kalamula kwiza kumwenu kwa hiali yake mwenyego.
18 Na tomulagiza yeze hamoja na ndugu imwe yotogolwa ng'hani na wanhu wose wamtogole Kilisto sama ya sang'hano yake ya kuupeta Usenga Unogile.
19 Na sio gano tu, ila kasaguligwa na wanhu wamtogole Kilisto giladi yatembele na tweye kipigiti vitugala nhosa ako Yelusalemu, nhosa itusangize sama ya kumuyenzi Mndewa mwenyego na kulagusa sulukila yetu ya kusanga.
20 Hatulonda munhu yatulonge vihile mmbuli ino ya nhunza itusangiza.
21 Kwavija tolondigwa kugatenda ganogile, sio tu hameso ga Mulungu, ila vivija hameso ga wanhu.
22 Na tweye hamoja na hewo tomulagiza ndugu yetu, ayo itumgezile mianza bwando na kuyona sulukila iyalinayo mmbuli bwando. Na sambi kana nia ibanzile ng'hani kubanza mazua gose sama ya nhamanila ng'hulu yaali nayo kumwenu.

* **8:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 16:18.

23 Kamba munhu yahauza vituli nie na Tito, mulongeleni
kamba heyo ka munhu wangu wa behi, yosang'hanika
hamoja na nie mkuwataza mweye. Na kuna wandugu
wayagwe wa hamoja na heyo watumigwe na wanhu wamto-
gole Kilisto, na wogala hishima ha Kilisto.
24 Avo walagusileni wanhu wano kamba muwanogela
ng'hani na kilamso chetu cha kuitopela mweye, giladi
wanhu wamtogole Kilisto wagalole gano.

9

Kuisangila kwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Nie silondigwa kuwandikila mweye mbuli ya msango
ugaligwe ha wanhu wa Mulungu mdiwambo da Yelusalemu.
2 Kwavija sulukila yenu ya kuwataza wanhu niitanga, na
nie nikala niitopa sama ya sulukila ino ha wanhu wamto-
gole Kilisto wali muisi ya Makedonia, niwalongela kamba
mweye wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Akaya mkala
muisasale kulava songela mulao ubitile, na sulukila yenu ino
iwatigisa wanhu bwando mmwanza wao.
3 Ila nowagala wandugu zetu wano giladi kuitopa
kumwetu sama yenu mmbuli ino sambiiwe bule, ila muisas-
ale, kamba vinilongile vija vimuli.
4 Kwavija munhu yoyose wa isi ya Makedonia yeheza
na nie na kuwavika mweye hamunaisasala, tweye tokona
kinyala kikulu, ila mweye mokona kinyala kikulu ng'hani,
kwavija vitwikile nhamanila ng'hulu kumwenu.
5 Avo nigelegeza kamba ilondigwa kuwayalalila wandugu
wano wanilongole kwiza kumwenu, giladi waisasale kulava
nhunza yenu ng'hulu imuilagane kulava. Abaho yowa
isasaligwa kipigiti nihavika na yolagusa kamba molava
kwavija molonda kulava na sio molava mkushulutizwa.
6 Kumbukileni kamba munhu yohanda mbeyu ndodo
kohuna vakuja vidodo, na munhu yohanda mbeyu bwando
kohuna vakuja bwando.
7 Kila munhu yalave kija chayalamule mmoyo wake
kulava, sio na shuluti ama na giogio, kwavija Mulungu
komnogela munhu yolava mkudeng'ha.
8 Na Mulungu kodaha kuwagwelela mweye vinhu
bwando, giladi m'vinhu vose m'vipigiti vose mpate
vinhu vose vimulonda, na msang'hano yoyose inogile
momemezelwa.
9 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Kapwililisa, kawagwelela wakumbulu,
moyo wake unogile wabule nziga.”*

* **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 112:9.

10 Na Mulungu yolava mbeyu ha mwene kuhanda na mkate
sama ya mandia, vivija kokwiza kulava na kongeza makano
genu ga mbeyu na kongeza mahuno genu ga kuwa bule
uzenzeleganye.
11 Mazua gose kowatenda muwe wagoli giladi m'vipigiti vose
mulave, avo wanhu bwando womuheweza Mulungu sama
ya vinhu vija vimulavile vawabokele kulawa kumwetu.
12 Kwavija sang'hano ino imuitenda sio tu kuwagolela vinhu
wanhu wa Mulungu, ila vivija mokongeza ng'hani vilamso
va kumuheweza Mulungu.
13 Kubitila sang'hano ino imuitenda, wanhu womuyenzi Mu-
lungu kubitila wende umulinao sama ya kuutogola Usenga
Unogile wa Kilisto na kubitila mioyo yenu ya kuwasangila
hewo hamoja na wayagwe wose.
14 Na mnhambiko zao zowawatambikila mweye, wowatam-
bikila na noge kulu ng'hani, sama ya ngekewa ng'hulu
Mulungu iyawagwelele mweye.
15 Hewela im'vikile Mulungu sama ya nhunza yake ileka
kusimika.

10

Paulo Koigombela Sang'hano Yake

1 Nie mwenyego, Paulo, nowayalalila na mwazaganyo na
uhozi wa Kilisto. Nie nilongigwa nokiihumulusa hasi kipigiti
nihawa na mweye kihanga kwa kihanga, ila nowafalukila
kipigiti nihawa kutali namwe.
2 Nowayalalila mweye kamba niheza silonda kulagusa
ukengemeno unigelegeza mkuwafalukila awo wogelegeza
kamba totenda mbuli za muulumwengu.
3 Kweli tokala muulumwengu, ila hatutenda ng'hondo
kamba wanhu wa ulumwengu vowotenda.
4 Kwavija via vetu va ng'hondo sio via va muulumwengu,
ila vina mhiko za Mulungu za kubananga vinhu vili na
mhiko. Tobananga mbamila
5 na ving'hwaso vose va matopa gose vinuka sama ya
kuilema ilimu ya Mulungu, na tozigoga ngelegeza zose na
kuzitenda zimtogole Kilisto.
6 Mweye muhesha kuwa wende kabisa, tweye twisha
kuisasala kuwatagusa wanhu wose iwadulu.
7 Loleni gali haulongozi wa meso genu. Kamba kweli
mweye mwa wanhu wa Kilisto, ikumbuseni mbuli ino,
kamba mweye vimuli wanhu wa Kilisto, vivija na tweye vivo
tuli.

8 Kwavija sona kinyala hata kamba noitopa ng'hani kidogo
sama ya udaho wetu uyatugwelele Mndewa giladi tuwenule
mweye na sio kuwagwisa hasi.
9 Nie silonda koneka kamba nolonda niwagele bwembwe
na mhwilili zangu.
10 Kwavija wolonga, “Mhwilili zake zina mhiko na zizama,
ila heyo mwenyego kanyeka na mbuli zake si kinhu.”
11 Wanhu kamba wano wolondigwa wavimanye kamba
gaja gatulonga mulupwilili kipigiti tuli haduhu, vivija toga-
tenda kipigiti tuhawa baho.
12 Hatudaha kukala mdidale dimwe ama kuilinga na
wanhu waja wokiitopa wenyego. Ila wahaipima wenyego
kwa wenyego, na kuilinga wenyego kwa wenyego, hawala-
gusa kamba wana nzonzi zinogile.
13 Tweye havidahika kuitopa kubanza zimbaka, ila tosi-
gala mulubuga Mulungu luyatugwelele, lubuga luvikile
mbaka kumwenu.
14 Kwavija vituwavikile mweye, tukala hatunaloka zim-
baka zetu za kuitopa, tukala waichanduso kwiza kumwenu
na Usenga Unogile wa Kilisto.
15 Hatuitopa sama ya sang'hano zitendigwe na wanhu
wayagwe kubanza zimbaka ziyatwikile Mulungu, ila kitu-
tamanila tweye kicho kino, nhamanila yenu vuigendelela
kukula, lubuga lwetu lwa sang'hano mmwenu lokongezeka
ng'hani.
16 Avo toupeta Usenga Unogile mziisi zili kutali namwe
bila kuitopela sang'hano zimalile kutendigwa mulubuga lwa
munhu iyagwe.
17 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Munhu yokiitopa, na yakiitope mmbuli ya gaja gayatendile
Mndewa.”*
18 Kwavija sio awo wokiitopa wenyego kamba wesha
kutogoligwa, ila watogoligwe iwo hiwo Mndewa yoitopela.

11

Paulo na Watumigwa wa Kilisto wa Uvwizi

1 Nolonda munyazaganye muubozi wangu mdodo. Nyaza-
ganyeni!
2 Nowonela migongo, migongo ya Mulungu, kwavija niila-
gana namwe msoligwe na mbigalo imwe, nimgwelele Kilisto
muwe kamba mhambe hanawasa na mbigalo kumwake.
3 Ila nodumba kamba vija nyoka viyam'vwizile Hawa na
ubala wake, nzonzi zenu zokwagizwa kulawa muna ikweli
na ung'azi wa kuilumba na Kilisto.

* **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 9:24.

4 Kwavija kamba munhu yoyose yeheza na kumpeta Yesu
iyagwe na sio ino itumpetile tweye, na mweye mom'bokela
goya, na mom'bokela loho iyagwe mbali na ija imum'bokele,
na moubokela usenga uyagwe mbali na uja umuutogole.
5 Nokwagiza nie sili mdodo ng'hani kubanza wano
wakemigwe “watumigwa wakulu wa Kilisto.”
6 Nie si munhu nifundizigwe kulonga, ila nna ilimu. Twika
kweli ino hakimwagaia kumwenu mmbuli zose.
7 Nitenda vilozo avija viniihumuluse hasi mwenyego gi-
ladi mweye mwinuligwe uchana, kwavija niupeta Usenga
Unogile wa Mulungu kumwenu bila maliho?
8 Kamba vija niwabokonya wanhu wayagwe wamtogole
Kilisto mkubokela misango yao giladi niwasang'hanikile
mweye.
9 Na kipigiti vinikalile na mweye na vinikalile bule kinhu,
simtamanile munhu yoyose, kwavija wanhu wamtogole
Kilisto walawile muisi ya Makedonia wangwelela vinhu vose
vinilondile. Nie mwenyego niitenda sambiniwatamanile
mweye mmbuli yoyose, na nogendelela kutenda avo.
10 Kweli kamba kweli ya Kilisto ili mgati yangu, haduhu
munhu muisi ya Akaya yondayavudalize kuitopa kuno ku-
niitopa.
11 Habali? Kwavija siwanogele mweye? Mulungu kavi-
manya kamba niwanogela.
12 Na kino kinitenda nogendelela kukitenda giladi niwavu-
dalize awo wozahila kilamso cha kuitopa kamba sang'hano
yao ilinga kamba yetu tweye.
13 Kwavija awo wokiitopa kamba avo iwo watumigwa wa
Kilisto wa uvwizi, watumigwa vizenzeleganye, wokiigalula
wenyego woneke kamba watumigwa wa Kilisto.
14 Ino sio mbuli ya mkanganyo! Hata Mwenembago
kaigalula mwenyego kamba msenga wa Mulungu wa kuu-
langa wa mulangaza.
15 Avo sio mbuli ya mkanganyo kamba na watumigwa
zake vivija wahaigalula wenyego kamba watumigwa wa-
libule uzenzeleganye. Hakimambukizo, wolihigwa gaja
galingile na sang'hano zao.

Migayo ya Paulo Muisang'hano ya Utumigwa wa Kilisto

16 Nobwelela, munhu sambiyagelegeze kamba nie na
m'bozi, ila yahagelegeza avo, yanitogole nie kamba m'bozi
giladi na nie vivija niitope kidogo.
17 Kija kinilonga sambi sio kija Mndewa chaalondile nie
nilonge. Mmbuli ino ya kuitopa nolonga kamba munhu
m'bozi.

18 Kwavija wanhu bwando wokiitopa kamba viwotenda
wanhu wa ulumwengu, avo na nie nokiitopa.
19 Mweye wenyego mwa wabala ng'hani, kileka mana
mowazaganya goya wabozi!
20 Modaha kumwazaganya munhu yoyose yowagela
muunyakadala, ama yowabokonya vinhu venu, ama yowab-
ulunya, ama yokiitenda heyo kuwa mkulu kumwenu, ama
yowatoa kofi mdikanza.
21 Nokona kinyala nolonga kamba tukala tunyekile
ng'hani mmbuli zino!

Ila munhu yoyose yahadaha kuitopela kinhu, nolonga
kamba vija m'bozi, na nie vivija nodaha kuitopela kinhu kija.
22 Hewo Waeblania? Na nie vivija na Mueblania. Hewo
Waislaeli? Na nie vivija na Muislaeli. Hewo walawa lukolo
lwa Ablaham? Na nie vivija nolawa lukolo lwa Ablaham.
23 Hewo watumigwa wa Kilisto? Nolonga kamba munhu
yali na luwege. Nie na mtumigwa wa Kilisto yanogile
ng'hani. Nisang'hana sang'hano ndala ng'hani, mianza
bwando nigeligwa mkifungo, mianza bwando nilanhigwa
ng'hani, nisungulila ifa mianza bwando.
24 Kwa Wayahudi nilanhigwa mianza mitano mbalati
malongo mane kulava imwe,
25 mianza midatu nitoigwa na mbalati, mwanza umwe ni-
toigwa na mabwe, mianza midatu nibenekelwa na ngalawa,
ikilo na misi nikala nikogelela m'bahali.
26 Mmianza yangu bwando nikala mmwangalo wa
mizanda, na nikala mmwangalo wa mibokonyi, nikala
mmwangalo wa wanhu wa isi yangu mwenyego, na
mmwangalo wa wanhu wa isi ziyagwe. Nikala mmwangalo
wa wanhu wa m'viwambo, na mmwangalo wa muluwala, na
mmwangalo wa bahali na mmwangalo kulawa mwa wanhu
wavwizile kumtogola Kilisto.
27 Nisang'hanizwa sang'hano ndala, na mianza bwando
nigonelela. Nikala na nzala na ng'hilu. Mianza bwando
nikala bule mandia, nikala bule hanhu ha kuwasa, na nikala
bule vivalo.
28 Na uhaleka mbuli zose ziyagwe, mazua gose na mdi-
hekaheka da kija kinilondigwa kutenda sama ya wanhu
wose wamtogole Kilisto.
29 Kamba munhu yahalegela, na nie vivija nolegela.
Kamba munhu yahalongozigwa kutenda vilozo, na nie
nokona giogio.

30 Kamba nihalonda niitope, basi noitopela vinhu vija
vilagusa haja hanilegele.

31 Mulungu na Tata wa Mndewa Yesu, ayo yolondigwa
kuyenzigwa milongo yose, kovimanya kamba nie sivwiza.
32 Mdiwambo da Damaski, mkulu yali hasi ya mndewa
Aleta kawimiliza ulwivi lwa idiwambo da Damaski giladi
yanigoge nie.
33 Ila nihumuluswa mkigelo kubitila mdizonzo da ki-
wambaza na kuhonyokwa na makono gake.

12

Vinhu Viyalagusiligwe Paulo na Kugubuliligwa

1 Nolondigwa nigendelele kuitopa. Hata kamba haduhu
kinhu kinipata, ila nogendelela kulonga mbuli zayanila-
gusile na kunigubulila Mndewa.
2 Nimtanga munhu imwe yamtogole Kilisto yakalile milao
longo dimwe na mine ibitile yasoligwe kugaligwa uchana
ng'hani kuulanga. Sivimanyile kamba kakala mulukuli ama
hanze ya ulukuli, ila Mulungu kovimanya.
3 Nobwelela kulonga, sivimanyile kamba munhu ino
kakala mulukuli ama hanze ya ulukuli, ila Mulungu kovi-
manya,
4 kakala yasoligwe uchana Kupaladiso, kahulika
vinhu havidahika kulongwa, vinhu avo haduhu munhu
yolondigwa kubwelela kulonga.
5 Avo sama ya munhu ino nokiitopa, ila sikiitopa sama ya
nene mwenyego, ila nokiitopa sama ya udonhi wangu.
6 Ila kamba nihalonda kuitopa, siwa m'bozi, kwavija
nolonga ikweli. Ila sigendelela kuitopa giladi munhu sam-
biyanyongezele gaja ganilonga na kubanziliza gaja gayahu-
like kumwangu ama gayonile kumwangu.
7 Ila giladi kunitenda nie sambinibanze kuitopa sama
ya vinhu bwando va mkanganyo vinyonile, nigweleligwa
mwiba mulukuli lwangu, msenga wa Mwenembago, kundu-
miza nie.
8 Nitambika, nimuyalalila Mndewa mianza midatu
yausegeze umwiba uno mulukuli lwangu.
9 Ila kanilongela, “Ngekewa yangu yokwenela, kwavija
mhiko zangu zosang'hanika ng'hani haja hali na unyon-
denyonde.” Avo nokiitopa na kudeng'helela ng'hani sama
ya unyondenyonde wangu, giladi mhiko za Kilisto zikale na
nie.
10 Kino kicho kilamso cha nie kunogelwa na unyon-
denyonde, maligo, kugazigwa, migayo, na mbuli ndala sama
ya Kilisto. Kwavija kipigiti nihawa nyondenyonde, baho
nopata mhiko.

Kudungwadungwa kwa Paulo ha Wakolinto

11 Niitenda m'bozi mwenyego, ila mweye iwo munitenda
niwe hivo. Mweye mulondigwa muitopele nie, kwavija nie
sili mdodo ng'hani kubanza wano wakemigwe “watumigwa
wakulu wa Kilisto,” hata kamba nie si kinhu.
12 Kipigiti vinikalile hamoja na mweye, niwagwelela
utango kamba nie na mtumigwa wa Kilisto. Kwavija
mkwazaganya nitenda vilaguso, mbuli za mkanganyo na
mizonza bwando kumwenu.
13 Kinhu kimwe tu kinilekile kutenda kumwenu mweye
na kinitendile mwa wanhu wayagwe wamtogole Kilisto,
siwatamanile mweye mngwelele hela. Nigeleni kumgongo
sama ya mbuli ino ihile!

14 Sambisambi niisasala kwiza kumwenu mwanza wa
ikadatu, na silonda niwatamanile mweye, kwavija kinilonda
sio vinhu venu, ila nowalonda mweye. Kwavija wana
hawalondigwa kuwekila ngama watata zao na wamama
zao, ila hewo wao wolondigwa kuwekila ngama wana zao.
15 Avo nodeng'ha ng'hani kulava kila kinhu kinili nacho
na kuilava nie mwenyego sama yenu mweye. Kamba
nihawanogela mweye ng'hani, mweye moninogela nie ki-
dogo?

16 Motogola kamba nie siwatamanile. Ila munhu kodaha
kulonga kamba nie nikala m'bala, na niwanamata mweye
na uvwizi.
17 Niwabulunya kinhu chochose mkubitila wanhu waja
iniwatumile kumwenu?
18 Nimuyalalila Tito yeze kumwenu, na nomtuma yeze
na ndugu iyagwe. Tito kawabulunya kinhu chochose?
Nie hamoja na heyo hatulongozigwe na Loho imwe, na
sang'hano zetu hazilingane?
19 Siku kipigiti chose mkala mgelegeza kamba tukala
tulonga mbuli za kuigombeleza haulongozi wenu. Si vivo, ila
tweye tolonga kamba Kilisto voyolonda tulonge haulongozi
wa Mulungu. Mbwiga zangu, kila kinhu kitutenda tweye,
totenda sama ya kuwazenga mweye.
20 Kwavija nodumba kamba niheza nowavika muli sio vija
vunilonda nie, na monivika nie sio vija vumulonda mw-
eye. Nodumba siku hiko kuna ngomba, migongo, lusango,
kuinogela wenyego, kuilonga vihile, kuideta, matopa, na
mding'humding'hu.
21 Nodumba kamba niheza kabili, Mulungu wangu kon-
henda nie nihole haulongozi wenu, na nokona giogio sama
ya wanhu bwando watendile vilozo umwaka na hawalekile
vilozo vao va ugoni, ushalati, na sulukila zihile ziwakalile
nazo.

13

Nzuma na Ndamsa za Kimambukizo

1 Uno owa mwanza wangu wa ikadatu kwiza kumwenu.
Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Kila nhaguso
yolondigwa igangamizwe na usindila wa wasindila wabili
ama wadatu.”*
2 Niwazuma nisha awo watendile vilozo mazua gabitile
na wayagwe wose, nowazuma kipigiti kino kinili haduhu,
kamba vinhendile kipigiti kinikalile baho mwanza wangu
wa ikabili kwiza kumwenu. Kamba niheza kabili, nowata-
gusa bila kuwonela bazi,
3 kwavija mosulukila kona kamba Kilisto viyolonga mgati
yangu. Heyo halegele viyawasang'hanikile mweye, ila kana
mhiko mmwanza wenu.
4 Kwavija heyo kakala yawambigwe mumsalaba kuno
yalegele, ila sambi kokala na mhiko za Mulungu. Na
tweye vivija tulegela mkuilumba hamoja na Kilisto, ila
tuhawasang'hanikila mweye, tokala hamoja na heyo ku-
bitila mhiko za Mulungu.
5 Iloleseni wenyego mwone kamba mokala mnhamanila.
Mkiigeze wenyego. Hamona kamba Yesu Kilisto ka mgati
yenu? Kamba hamona, basi muhumwa kitega kino!
6 Ila notamanila kamba mweye movitanga kamba tweye
hatuhumwile.
7 Tuwatambikila ha Mulungu giladi sambimtende kinhu
chochose kihile. Si kamba tweye toneke kamba tuvihuma
ivitega, ila mweye mtende gaja ganogile, hata kamba tweye
tokoneka tuhumwa.
8 Kwavija tweye hatudaha kutenda kinhu chochose cha
uvwizi, ila tu kili na kweli.
9 Kwavija todeng'ha kipigiti tuhalegela na mweye muhawa
na mhiko. Kino kicho kinhu kituwatambikila mweye,
kamba sambimuhungule hanhu.
10 Avo nowandikila mbuli zino kipigiti nili kutali na
mweye, giladi niheza, sambiniwe mkali mkuusang'hanikila
udaho uyanigwelele Mndewa niwenule mnhamanila zenu,
na sio kuwalagaza hasi.

11 Hakimambukizo, ndugu zangu, nolaga. Sambimkale
mzanyamzanya, tegelezeni gaja ganiwalongela, muwe na
ngelegeza zimwe, mkale mditindiwalo. Na Mulungu yali na
noge na tindiwalo yakale na mweye.

12 Ilamseni wenyego kwa wenyego na mnonelo ung'alile.

---

* **13:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 19:15.

13-14 Wanhu wose wa Mulungu wowalamsa mweye. Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto, noge da Mulungu, na udugu wa Loho wa Mulungu viwe namwe wose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAGALATIA

ULONGOZI

Kitabu cha Wagalatia chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto yakemigwe Paulo (1:1). Lukala lupwilili Paulo luyandike ha wanhu wamtogole Kilisto wali Galatia hagatigati ya kipigiti cha milao ya 48 na 57 songela viyavumbuke Kilisto. Siku Wagalatia wakala wanhu wokala mdiwambo da Loma muisi ya Galatia. Wasomi hawavitanga goya kamba Paulo kakala kwahi kipigiti viyandike lupwilili luno. Ila vodahika kamba kakala mmiwambo ino mibili, mdiwambo da Efeso ama mdiwambo da Kolinto.

Paulo kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto, Wayahudi na wanhu wakalile sio Wayahudi, wali mmadale ga wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia. Kandika sama ya kuigombela na mafundizo ga uvwizi gaja galongile kamba wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa kugawinza malagizo ga Wayahudi kulawa Mdilagano da Umwaka, ng'haning'hani kwingila kumbi. Kukala na dale da wanhu mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto dikemigwe Wanhu Wowatenda Wanhu Wayagwe Kuwa Wayahudi, wawalondile wanhu wamtogole Kilisto wakalile sio Wayahudi wengizigwe kumbi. Vivija waulema udaho wa kitumigwa wa Paulo. Paulo kaugombela udaho wake wa kitumigwa mkusimulila mbuli zake (1:11—2:14) na kaugombela Usenga Unogile mkusimulila kamba ukombola wokwiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto (2:16). Gano gago malawililo ga unovu ulaguswa na Mulungu na sio gaja gowotenda wanhu.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia (*1:1-5*).
2. Abaho Paulo kolongelela mbuli zake mwenyego zibitile mkuigombela sang'hano yake ya kufundiza na kulagusa kamba kakala yagezile kukala ukazi wa kugatamanila Malagizo ga Musa, ila ukazi huo umulemelwa (*1:6—2:12*).
3. Abaho kasimulila nafasi ya Malagizo ga Musa na nafasi ya ngekewa muukombola (*3—4*).
4. Abaho kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile (*5:1—6:10*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake na ndamsa na nhambiko za kimambukizo mkukumbukila kamba ku-

galulwa na Mulungu na kuwa munhu wa sambi kicho kinhu kinogile ng'hani kubanza mbuli za lukuli, kamba vija kwingizigwa kumbi (*6:11-18*).

1-2 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Kilisto,
hamoja na wandugu wose wali na nie.
Nie sisaguligwe na wanhu ama na udaho wa munhu yoyose, ila nisaguligwa na Yesu Kilisto hamoja na Mulungu Tata, yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika.
Towalamsa mweye wanhu wamtogole Kilisto muli muisi ya Galatia.
3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.
4 Yesu kailava mwenyego giladi yatukombole kulawa m'vilozo vetu kulawa muulumwengu uno wihile utukala, kamba vija Mulungu na Tata wetu viyalondile.
5 Yenzi iwe ha Mulungu milongo yose! Amina.

Usenga Umwe Unogile

6 Nie nikanganya ng'hani, avija mkipigiti kiguhi vummulekile Mulungu, ayo yawakemile mweye kubitila ngekewa ya Kilisto na kugalukila kuusenga uyagwe, awo ukiitenda kamba Usenga Unogile,
7 awo kabisa si Usenga Unogile. Mgeligwa ubozi na awo wolonda kuuhindula Usenga Unogile wa Kilisto.
8 Ila hata kamba tweye ama msenga wa Mulungu kulawa kuulanga yahawapetela Usenga uyagwe Unogile mbali na uno utuupeta tweye, nayadukumizigwe.
9 Kamba vutwishile kulonga, na sambi nolonga kabili, kamba munhu yoyose yahawapetela Usenga Unogile mbali na uja umuubokele, munhu hiyo yadukumizigwe.
10 Mkulonga vino nolonda wanhu wanhogole ama Mulungu yanhogole? Ama nolonda kuwanogeza wanhu? Kamba nihalondile kuwanogeza wanhu, sambiniwe mtumigwa wa Kilisto.

Paulo Viyapatile Utumigwa wa Kilisto

11 Ndugu zangu, nolonda m'vitange, Usenga Unogile uniupetile sio kinhu kitendigwe na munhu.
12 Siubokele kulawa ha munhu yoyose, ama kufundizigwa, ila niubokela kubitila lugubulo kulawa ha Yesu Kilisto.
13 Mweye muhulika mbuli zangu kipigiti cha umwaka vinikalile mnhamanila ya Kiyahudi, avija vinikalile niwagaza ng'hani wanhu wa Mulungu wamtogole Kilisto bila kuwonela bazi na kugeza kuwabananga.
14 Nie nikala Muyahudi niigogile nhamanila yangu ng'hani kuwabanza Wayahudi bwando wa mkamo wangu, na nikala nikiiyohile ng'hani kuzigoga nzoela za wahenga zetu.

15 Ila Mulungu kanisagula nie songela sinavumbuka na
kung'hema nie kubitila ngekewa yake. Na viyalamule
16 kumgubula mwanage kumwangu, giladi nimpete heyo
mwa Wamhazi, silondile masala kulawa ha munhu yoyose,
17 ama kuchola Yelusalemu kuiting'hana na awo wanilon-
gole kuwa watumigwa wa Kilisto. Ila hima nichola muisi ya
Alabia, na abaho nibwela mdiwambo da Damaski.
18 Abaho, milao midatu ibitile, nyhola Yelusalemu
kumtembelela Petulo, na nikala na heyo mazua longo
dimwe na matano.
19 Ila simonile mtumigwa yoyose iyagwe wa Kilisto ila
Yakobo, mdodo wake Mndewa.
20 Nowalongela ikweli haulongozi wa Mulungu kamba
gano ganiwandikila sio uvwizi.
21 Abaho, nichola kuna ziisi za Silia na Kilikia.
22 Kipigiti hicho wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya
Yudea wakala hawananimanya mkunyona mkihanga.
23 Ila wahulika wanhu wayagwe wolonga kamba, “Munhu
ija yakalile yotugaza, sambi koipeta nhamanila iyakalile
yolonda kuibananga.”
24 Na wamuyenzi Mulungu sama yangu.

2

Watumigwa Wayagwe wa Kilisto Woitogola Sang'hano ya Paulo

1 Viibitile milao longo dimwe na mine nibweleganya kabili
Yelusalemu, kipigiti kino nikala hamoja na Banaba, vivija
tumsola na Tito.
2 Nichola kuja kwavija Mulungu kanigubulila kamba
nolondigwa nichole. Abaho niwagwelela Usenga Unogile
waubitile, Usenga uja unikalile niupeta mwa Wamhazi. Ila
nigatenda gano kubitila mting'hano wa kifiso na vilangizi,
kwavija nikala nidumba kamba kija kinitendile ama kija
kinigendelela kutenda sambikipotele na mkimbilo wangu
uwe jaga bule.
3 Hata Tito yakalile Mgiliki, yakalile hamoja na nie, hashu-
lutizwe kwingizigwa kumbi,
4 hata avo wanhu wayagwe walonda wamwingize kumbi.
Kwavija wanhu wavwizile kumtogola Kilisto wakiingiza
kinyemela hatukalile kuusepa ulegeho utulinao mkuilumba
hamoja na Yesu Kilisto giladi watutende kuwa nyakadala
zao.
5 Ila hatuwatogole hata kidogo, giladi ikweli ya Usenga
Unogile usigale mgati yenu mazua gose.

6 Ila waja woneke kuwa vilangizi, hawanyongezele mbuli
yoyose. Hawanitendele kinhu chochose kiyagwe, kwavija
Mulungu hatagusa mkulola kiwiliwili cha hanze.
7 Ila wona kamba nigweleligwa sang'hano ya kuupeta
Usenga Unogile ha Wamhazi, kamba vija Petulo viyag-
weleligwe sang'hano ya kuupeta Usenga uno ha Wayahudi.
8 Kwavija Mulungu yakalile yosang'hanika msang'hano ya
Petulo kamba mtumigwa wa Kilisto mwa Wayahudi, vivija
kakala yosang'hanika msang'hano yangu kamba mtumigwa
wa Kilisto mwa Wamhazi.
9 Yakobo, Petulo, na Yohana, awo woneke kuwa vilangizi,
viwaitangile nhunza inigweleligwe, watugwelela mkono wa
ukulume nie na Banaba kulagusa kamba twa hamoja. Wato-
gola kamba tweye tuchole ha Wamhazi na hewo wachole ha
Wayahudi.
10 Watulonda tutende kinhu kimwe, sambituwasemwe
wakumbulu mdidale jao, kinhu kinikalile nigesa kukitenda.

Paulo Komkomhokela Petulo ako Antiokia

11 Ila Petulo viyezile mdiwambo da Antiokia, nim'bamilila
kihanga kwa kihanga kwavija kakala yotenda gehile
ng'hani.
12 Kipigiti wanhu watumigwe na Yakobo hawanavika,
kakala yoja na Wamhazi wamtogole Kilisto. Ila viwavikile,
kasonga kuibweza kuchugu na kuibagula kulawa ha Wam-
hazi kwavija kakala yowadumba awo wakalile mdidale da
awo wawashulutize Wamhazi wengizigwe kumbi.
13 Na Wayahudi wayagwe wamtogole Kilisto wailumba na
udelenya wa Petulo, avo sama ya udelenya wao wamwagiza
hata Banaba.
14 Vinyonile kamba hawakalile wotenda galingile na ik-
weli ya Usenga Unogile, nimulongela Petulo haulongozi wa
hewo wose, “Gweye kwa Muyahudi, ila kokala kamba Mm-
hazi na sio kamba Muyahudi. Vilihi kabili kowashulutiza
Wamhazi wazigoge nzoela za Wayahudi?”

Wayahudi na Wamhazi Wokomboligwa na Nhamanila

15 Tweye twa Wayahudi wa kuvumbuka na sio “Wam-
hazi wali na vilozo,” kamba viwokemigwa na Wayahudi
wayagwe.
16 Tweye tuvitanga kamba munhu hapetigwa kuwa
mwende wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa, ila
muinhamanila mgati ya Yesu Kilisto. Avo na tweye vivija
twika nhamanila yetu mgati ya Yesu Kilisto giladi tu-
tendigwe kuwa wende kubitila nhamanila mgati ya Kilisto,
na sio mkugagoga Malagizo ga Musa, kwavija mkugagoga

Malagizo ga Musa haduhu yondayapetigwe kuwa mwende wa Mulungu.
17 Kamba vija vituzahila kuwa wende wa Mulungu mkuilumba hamoja na Kilisto, yowa usindila kamba tweye wenyego tokoneka kuwa wene vilozo kamba viwali Wamhazi, avo tulonge kamba Kilisto kowatenda wanhu watende vilozo? Si vivo kabisa!
18 Kamba nihakizenga kabili kija kinibomole, noilagusa kamba nie kweli notenda gehile.
19 Kwavija kubitila Malagizo ga Musa nidanganhika sama ya Malagizo higo,* giladi niwe na ugima sama ya Mulungu. Nidanganhika hamoja na Kilisto mumsalaba wake,
20 na sio nie nili na ugima, ila Kilisto iyo yongwelela ugima mgati yangu. Ukazi unikala mulukuli luno, nokala mnhamanila ya kumtogola Mwana wa Mulungu, ayo yaninogele nie na kuilava heyo mwenyego sama yangu.
21 Nie siilema ngekewa ya Mulungu, kwavija kamba kuwa bule uzenzeleganye kuyalinao Mulungu kwiza kubitila Malagizo ga Musa, basi Kilisto kadanganhika bule!

3

Malagizo ga Musa ama Nhamanila

1 Mweye Wagalatia wabozi! Yalihi yawalogile? Kwavija nie niwapetela goya vija Yesu Kilisto viyadanganhike mumsalaba.
2 Nolonda munilongele kinhu kimwe, m'bokela Loho wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa ama mkuuhulika Usenga Unogile na kuutogola?
3 Mweye mwa wabozi kamba vino? Msonga kukala ukazi wa kuilumba na Loho wa Mulungu, habali sambi molonda kukala ukazi wa kutamanila nzonzi zenu?
4 Vino kugaya kumgayile sama ya Usenga Unogile, mgaya bule? Kamba mbuli zenyego vivo zili, kweli mgaya bule.
5 Mulungu kowagwelela mweye Loho wake na kutenda mizonza mmwenu kwavija mgagoga Malagizo ga Musa ama kwavija muutogola Usenga Unogile wa Yesu Kilisto?
6 Tumgelegeze Ablaham, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Ablaham kamtogola Mulungu, avo kapetigwa kamba munhu yalibule uzenzeleganye.”*
7 Avo m'vimanye kamba awo womtogola Mulungu wawo lukolo lwa Ablaham.
8 Nyandiko Zing'alile zilola kuulongozi na kona kamba Mulungu kowatenda Wamhazi kuwa wende sama ya

* **2:19** ***Kudanganhika sama ya Malagizo higo*** nhegulo yake *kuleka kulongozigwa na Malagizo ga Musa.* * **3:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

nhamanila yao. Mulungu kaulonga Usenga uno Unogile ha Ablaham, yolonga, “Wamhazi wose womotezwa kubitila gweye.”†

9 Sama ya kilamso kino, awo wekile nhamanila yao mwa Kilisto womotezwa, kamba vija Ablaham viyamotezwe sama ya nhamanila yake.

10 Kwavija waja wose wogendelela kugatamanila Malagizo ga Musa kuwatenda watogoligwe na Mulungu wa muna indukumiza, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu yoyose yalekile kuzigoga na kuziwinza mbuli zose zandikigwe mkitabu cha Malagizo ga Musa kodukumizwa na Mulungu.”‡

11 Kweli kabisa, haduhu munhu yondayapetigwe kuwa kabule uzenzeleganye haulongozi wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa, kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Munhu yalibule uzenzeleganye kokala mnhamanila.”§

12 Na Malagizo ga Musa hagatamanila nhamanila. Ila Nyandiko Zing'alile zolonga, “Munhu yoyose yogatenda gose gali Mmalagizo ga Musa kowa na ugima kubitila Malagizo higo.”*

13 Kilisto katukombola kulawa muna inhaguso ya Gamalagizo ga Musa. Kipigiti viyatumbikwe mumsalaba, kadukumizwa sama ya mbuli zetu zihile, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu yoyose yatumbikwe mum'biki kadukumizigwa.”†

14 Yesu Kilisto katukombola tweye giladi motelo zija Mulungu zayailagane na Ablaham, Mulungu yawagwelele Wamhazi kubitila Yesu Kilisto, giladi mkubitila nhamanila tubokele Loho wa Mulungu, ayo Mulungu yalongile kamba komgala.

Malagizo ga Musa na Kilagano

15 Ndugu zangu, beta niwalongele mbuli zilingile na gaja gatutendaga mazua gose. Wanhu wabili wahaitogolela mbuli, haduhu munhu yondayagabene gaja gawaitogolele ama kongeza kinhu muimbuli ija.

16 Mulungu kamwikila kilagano Ablaham na lukolo lwake, Nyandiko Zing'alile hazilonga, “Na ng'holo zake,” kamba wanhu bwando, ila zolonga, “Na lukolo lwake,” nhegulo yake munhu imwe, na munhu hiyo iyo Kilisto.‡

---

† **3:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:3; 18:18; 22:18. ‡ **3:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 27:26. § **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4. * **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 21:23. ‡ **3:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 12:7; 13:15; 24:7.

17 Kinilonda kulonga icho kino, Malagizo ga Musa, gezile
milao mia nne na malongo madatu hamwande, hagadaha
kudibenhusa hamgwazo lagano dikigwe haichanduso na
Mulungu na kusegeza kilagano cha Mulungu.
18 Kwavija kamba nhunza ya Mulungu yotamanila
Gamalagizo ga Musa, basi havidahika kutamanila kilagano.
Ila Mulungu muunovu wake kamgwaa Ablaham nhunza
kubitila kilagano.
19 Avo Malagizo ga Musa gakala na sang'hano ilihi?
Malagizo ga Musa gongezigwa mdilagano giladi kulagusa
nhegulo ya vilozo, na ikala isang'hanika mbaka kipigiti
viyezile Kilisto, ayo wa lukolo lwa Ablaham, Mulungu yekile
kilagano sama yake. Mulungu kagalava Malagizo ha Musa
kubitila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo yakalile
hagatigati ya Mulungu na wanhu.
20 Munhu wa hagatigati mazua gose kosang'hanika na
wanhu wa mmadale mabili. Ila Mulungu, ayo yali yeiyeka,
hakalile na munhu wa hagatigati kipigiti viyamgwelele
Ablaham kilagano chake.

Kilondigwa na Malagizo ga Musa

21 Avo tulonge Malagizo ga Musa gokiibamilila na vilagano
va Mulungu? Si vivo kabisa! Kwavija kamba Malagizo
gawabokele wanhu gahadahile kuwatenda wapate ugima,
wanhu walibule uzenzeleganye wahapatikane mkugagoga
Malagizo higo.
22 Ila Nyandiko Zing'alile zolonga kamba, wanhu wose
wa mkifungo cha mhiko za vilozo, giladi nhunza ija
itulongeligwe kamba togweleligwa kubitila nhamanila
mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto wogweleligwa awo won-
dawatogole.
23 Kipigiti nhamanila ino hainakwiza, tukala wafungigwa
wa Malagizo ga Musa, tufungigwa mbaka haja nhamanila ija
vuigubuligwe.
24 Avo Malagizo ga Musa gakala na udaho wa kutulongoza
mbaka viyezile Kilisto, giladi tupetigwe kamba wende wa
Mulungu kubitila nhamanila.
25 Avo sambi nhamanila iza, Malagizo ga Musa gabule
udaho wa kutulongoza.
26 Avo mweye mose mwa wana wa Mulungu kubitila
nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.
27 Kwavija mweye mose m'batizigwe mkuilumba hamoja
na Kilisto, mowa kamba Kilisto mwenyego.
28 Haduhu Muyahudi ama Mgiliki, nyakadala ama yai-
legehe, mbigalo ama mtwanzi, kwavija mweye mose mwa
kinhu kimwe mkuilumba na Yesu Kilisto.

29 Kamba mweye mwa wanhu wa Kilisto, avo mweye mwa
lukolo lwa Ablaham. Mweye mwa wahazi wake, na kilagano
cha Mulungu chayailagane na Ablaham chowa chenu.

4

1 Kinilonda kulonga icho kino, muhazi kipigiti yali mdodo,
kalinga kamba nyakadala, hata kamba heyo iyo mwene
vinhu vose.
2 Heyo ka hasi ya wemilizi na walezi mbaka kipigiti
kikigwe na tataake.
3 Avo vivija na tweye, vitukalile wadodo twingizigwa
muunyakadala hasi ya ulongozi wa loho yotawala
ulumwengu uno.
4 Ila kipigiti kilondigwe vikivikile, Mulungu kamtuma
Mwanage muulumwengu. Kaleligwa na mtwanzi, kakala
hasi ya Malagizo ga Musa,
5 giladi yatukombole tweye tose tukalile hasi ya Malagizo
ga Musa, giladi tutendigwe kuwa wana wa Mulungu.
6 Na kwavija mweye mwa wana zake, Mulungu kamgala
Loho wa Mwanage mmioyo yetu, yotutenda tweye tulile,
“Aba!” Nhegulo yake “Tata!”
7 Avo mweye hamuli nyakadala wa loho ija yotawala
ulumwengu uno, ila mwa wana, na kwavija mweye mwa
wana wa Mulungu, Mulungu kawatenda mweye vivija
muwe wahazi.

Paulo Kodungwadungwa Sama ya Wagalatia

8 Umwaka kipigiti vumkalile hamunamtanga Mulungu,
mkala nyakadala wa vinhu vikalile si miungu.
9 Ila sambi mumtanga Mulungu, ama mmbuli ziyagwe Mu-
lungu kowatanga mweye, modahaze kubweleganya kabili
kuna ziloho zinyekile zilibule kinhu? Habali molonda kuwa
nyakadala zao mwanza wa ikabili?
10 Mng'hali mogoga mazua kisinyo, milenge, misimu, na
milao.
11 Nodumba kamba sang'hano iniisang'hane sama yenu
iwa bule.
12 Ndugu zangu, nowayalalila mweye mkale kamba nie
vinikala muulegeho kulawa mzimbuli zino, kwavija nie ni-
galuka kamba mweye Wamhazi, muulegeho kulawa Mmala-
gizo gose ga Musa. Mweye hamunitendele mbuli yoyose
ihile kipigiti vinikalile waichanduso kuwapetela mweye
Usenga Unogile.
13 M'vitanga kamba sama ya utamu niwapetela mweye
Usenga Unogile mwanza wa ichanduso.
14 Hata kamba utamu wangu ukala mbuli ngaga
kumwenu, ila mweye hamunizabuze ama kunilema, ila

munibokela kamba vija nikala msenga wa Mulungu wa kuulanga, kamba vija nikala Yesu Kilisto mwenyego.
15 Mkala na ndeng'ha! Avo choni kiwalawilile? Nolonda nilonge kamba, kamba muhadaha mgalave meso genu mngwelele nie.
16 Sambi nie nigaluka mdumuka wenu sama ya kuwalongela mweye ikweli?
17 Wanhu waja wolonda kuuhindula Usenga Unogile wa Kilisto, wosulukila ng'hani wawapate mweye, ila si kwa mbuli zinogile. Kinhu chowolonda kuwatenda mweye mwinege na nie, giladi muwe na sulukila iija mgati yao kamba hewo viwali nayo mgati yenu.
18 Vinoga kuwa na sulukila ya kutenda ganogile mkipigiti chose, na sio tu mkipigiti nie nihawa hamoja na mweye.
19 Wanangu wanogelwa! Mwanza uyagwe nokona usungu wa kulela mwana sama yenu, mbaka mgaluke kuwa wanahina wa kweli wa Kilisto.
20 Nolonda ng'hani kukala na mweye sambisambi, na nogalula dizwi jangu, kwavija nodungwadungwa ng'hani sama yenu.

Sala na Hajili

21 Nilongeleni, mweye mulonda kukala hasi ya Malagizo ga Musa, hamgahulika Gamalagizo ga Musa vugalonga?
22 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile kamba Ablaham kakala na wana wabili, mwana imwe kaleligwa na mtwanzi yakalile nyakadala, na mwana iyagwe kaleligwa na mtwanzi yailegehe.
23 Mwana yavumbuke na mtwanzi nyakadala kavumbuka kamba viwovumbuka wana wayagwe, ila mwana yavumbuke na mtwanzi yailegehe kavumbuka sama ya kuvikiza kilagano cha Mulungu.
24 Watwanzi wano wabili wawa kamba kilingilo cha malagano mabili. Lagano dimwe dolawa Kudigongo da Sinai, dino dijo lagano da Hajili, na dolela wana wondawawe nyakadala.
25 Avo Hajili kalinga na Gongo da Sinai dili muisi ya Alabia, na kalinga na wambo da Yelusalemu ya lelo, kwavija ka muunyakadala hamoja na wanage.
26 Ila Sala kalinga na Yelusalemu ili kuulanga, iilegeha, na heyo kalinga na mamaetu.
27 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,

“Deng'helela gweye mtwanzi ulibule sambo, gweye hulelile mwana.
Toa nyangi na ulile ng'hani mkudeng'ha gweye hulanzile usungu wa kulela mwana!
Kwavija mtwanzi mgane kowa na wana bwando

kum'banza ija yali na mbigalo."*

28 Avo, ndugu zangu, mweye mwa wana wa Mulungu
sama ya kilagano chake kamba viyakalile Isaka.
29 Ila kamba viikalile kipigiti kija, mwana yavumbuke
kamba viwovumbuka wana wayagwe kamgaza mwana
yavumbuke kamba Loho wa Mulungu viyalondile, avo na
kipigiti kino vivo ili.
30 Ila Nyandiko Zing'alile zolongaze? Zolonga, "Muwinge
mtwanzi nyakadala na mwanage, kwavija mwana wa mt-
wanzi nyakadala havidahika kuhala hamoja na mwana wa
mtwanzi yailegehe."†
31 Avo, ndugu zangu, tweye hatuli wana wa mtwanzi yali
nyakadala, ila twa wana wa mtwanzi yailegehe.

5

Mwike Goya Ulegeho Wenu

1 Kilisto katukombola, avo kaleni muilegehe, sam-
bimuigele wenyego kabili mkifungo cha unyakadala wa
Malagizo ga Musa.
2 Tegelezeni! Nie, Paulo, nowalongela kamba muhatogola
kwingizigwa kumbi, Kilisto kowa si kinhu kabisa kumwenu.
3 Nolonga kabili ha kila munhu yotogola kwingila kumbi
kamba kolondigwa yagagoge Malagizo gose ga Musa.
4 Mweye mulondile kuwa wende wa Mulungu mkubitila
kugagoga Malagizo ga Musa muisegeza wenyego kulawa ha
Kilisto, muihonya ngekewa ya Mulungu.
5 Kumwetu tweye, tamanilo jetu kamba Mulungu kotupeta
kamba twabule uzenzeleganye hamoja na heyo. Vino
vivo tubeta na mhiko ya Loho wa Mulungu yosang'hanika
kubitila nhamanila yetu.
6 Kwavija tuhailumba hamoja na Yesu Kilisto, kwingila
kumbi ama kuleka kwingila kumbi si kinhu kipetigwa, ila
kinhu kipetigwa nhamanila iwatenda mweye muwanogele
wanhu wayagwe.
7 Mkala mgendelela goya mkuilumba hamoja na Kilisto,
avo yalihi yawagomese muleke kuigoga kweli ino?
8 Uswagizi uno haulawile ha Mulungu, ayo yawakemile
mweye.
9 Fundizo dino da uvwizi dilinga kamba mela dodo ditenda
tonge jose dilulumuke.

---

* **4:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 54:1. † **4:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:10.

10 Nie sidungwadungwa mmoyo sama yenu mkuilumba
hamoja na Mndewa kamba hamgelegeza mbali na vu-
nigelegeza nie. Ila munhu yoyose yowatenda mweye
muwegele kotagusigwa na Mulungu.
11 Ila, ndugu zangu, habali nie ning'hali nigaya kamba
ning'hali nipeta kamba wanhu wolondigwa wengile kumbi?
Kamba ihawa vino basi ving'hwaso vilawilile sama ya
usenga wangu wa mbuli ya msalaba wa Kilisto vihasegezwe.
12 Nolonda kamba waja wowagudemeza, awo wolonda
kuwabananga mweye mkuwengiza kumbi, waibanange
wenyego.
13 Mweye, ndugu zangu, mkemigwa giladi mkale
muulegeho, ila sambimuugalule ulegeho uno kamba
uwo nafasi ya kutenda gaja golusulukila lukuli, ila noge
diwatende mweye muisang'hanikile wenyego kwa wenyego.
14 Kwavija Malagizo gose ga Musa gavikizwa muindagizi
imwe, ilonga, “Mnogele munhu wa mmabehi nagwe kamba
vuukinogela gweye.”
15 Ila kamba muhaigagadula na kuija kamba wang'onyo
wa kumuhulo, loleni sambimuibanange wenyego kwa
wenyego.

Mbuli Zoyolonda Loho na Mbuli Zilulonda Lukuli

16 Avo nolonga, kaleni mkulongozigwa na Loho wa Mu-
lungu, mkutenda hivo hamdaha kuziwinza sulukila za
lukuli.
17 Kwavija gaja gosulukilwa na lukuli goibamilila na gaja
golondigwa na Loho wa Mulungu, na gaja gosulukilwa
na Loho wa Mulungu goibamilila na gaja golondigwa na
lukuli. Gano mabili goibamilila, giladi gawazuile kutenda
gaja gamulonda.
18 Ila kamba muhalongozwa na Loho wa Mulungu, hamuli
hasi ya Malagizo ga Musa.
19 Sang'hano za lukuli zizo zino, ugoni, unyolodosi, uvu-
ludusi,
20 kutambikila miwegu, uhawi, kuihila, uhasanyi,
migongo, lusango, ndwagi, kuuigola, kuibeza,
21 wivu, kukoligwa, kutenda sona za kuja na kung'wa
ugimbi chaka, na vinhu vilingile kamba hivo. Nowalongela
kamba viniwalongele haichanduso, kamba, awo wotenda
mbuli kamba zino havidahika kuuhala Undewa wa Mu-
lungu.
22 Ila zino zizo mbuli zilawa Muloho wa Mulungu, noge,
deng'ho, tindiwalo, mwazaganyo, moyo kunoga, unozi,
kuwa bule uzenzeleganye,
23 uhozi, na kuizuila kutenda mbuli zihile. Haduhu
malagizo mzimbuli kamba zino.

24 Na awo wali wanhu wa Yesu Kilisto waluwamba lukuli
mumsalaba hamoja na sulukila na ngelegeza zake zihile.
25 Tuhakala mkumtamanila Loho wa Mulungu, vivija
tutogole kulongozwa na Loho wa Mulungu.
26 Avo sambituitope ama kuidwanza wenyego kwa
wenyego ama kuiyonela migongo.

6

Ipapileni Mibahasha Wenyego kwa Wenyego

1 Ndugu zangu, kamba munhu mmwanza wenu koneka
yotenda vilozo, mweye mose mtenda gaja goyolonga
Loho wa Mulungu, molondigwa mum'bweze munhu hiyo
mholemhole mnzila igoloke. Ila teganyeni na mweye vivija
sambimgezigwe.
2 Ipapileni mibahasha wenyego kwa wenyego, mkutenda
vino mogavikiza malagizo ga Kilisto.
3 Kamba munhu yahakiiyona kinhu, kumbe heyo si kinhu,
koivwizila mwenyego.
4 Kila munhu na yailole sang'hano yake mwenyego, kamba
inoga basi na yaitopele sang'hano ija iyatendile bila kuilinga
na sang'hano ya munhu iyagwe,
5 kwavija kila munhu kolondigwa kudipapa bahasha jake
mwenyego.
6 Awo wobokela mafundo ga Usenga wa Mulungu
wolondigwa wasangile vinhu vose vinogile ha wakulufunzi
zao.
7 Sambimuivwizile, Mulungu haponezwaga, kwavija cho-
chose chondauhande kicho chondauhune.
8 Uhahanda mulukuli, kohuna ubananzi kulawa mulukuli.
Ila kamba uhahanda muloho, kohuna ugima wa digunge
kulawa muloho.
9 Avo sambitudonhe kutenda ganogile, kwavija tokwiza
kuhuna mumsimu wake kamba hatubwelile kukisogo.
10 Avo tuhapata nafasi, tuwatendele ganogile wanhu wose,
ng'haning'hani awo wali mmulango wa wanhu wamtogole
Kilisto.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

11 Loleni vinyandika na helufi ng'hulu na mkono wangu
mwenyego!
12 Wanhu wowashulutiza mweye mwingile kumbi iwo
waja wolonda woneke wanoga mmbuli za mulukuli. Na
wotenda vino sama ya kinhu kimwe, kamba sambiwagaye
sama ya ifa ya Kilisto mumsalaba.
13 Hata waja wengile kumbi hawagagoga Malagizo ga
Musa, ila wolonda mweye mwingile kumbi giladi waitopele
kwingila kumbi kumwenu.

14 Nie nabule kinhu chochose cha kuitopela, ila msalaba
uyawambigwe Mndewa wetu Yesu Kilisto. Kubitila msalaba
uno, niupeta ulumwengu kamba vija wisha kudanganhika,
na mmbuli ya ulumwengu, nie nipetigwa kamba vija nidan-
ganhika.
15 Kwingila kumbi ama kuleka kwingila kumbi si kinhu
kipetigwa, ila kinhu kipetigwa kuwa munhu wa sambi.
16 Tindiwalo na bazi vikale na awo wose wodiwinza lagizo
dino, na Islaeli ya Mulungu, nhegulo yake “wanhu wa
Mulungu.”
17 Kusongela sambi na kugendelela, munhu
sambiyangaze, kwavija nizipapa ng'hovu za Yesu mulukuli
lwangu.
18 Ndugu zangu, ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto
iwe na loho zenu. Amina.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAEFESO

ULONGOZI

Lupwilili ha Waefeso lwandikigwa mkipigiti kimwe kilwandikigwe lupwilili ha Wakolosai muna imilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Yandike lupwilili luno kakiitambula mwenyego kamba Paulo, mtumigwa wa Kilisto (1:1). Wasomi bwando wotogola kamba Paulo iyo yandike lupwilili lwa Waefeso hata kamba lupwilili luno lwabule ndamsa ya kiunhu kamba viili mulupwilili lwa Wakolosai. Mkilamso kino vodahika lupwilili luno lukala luzunguluka mmadale bwando ga wanhu wamtogole Kilisto ga isi ya Asia Ndodo. Paulo vivija kandika kamba kipigiti viyakalile yokwandika lupwilili luno kakala mkifungo (3:1, 4:1, na 6:20). Paulo kamgwelela Tikiko lupwilili luno kipigiti Tikiko viyakalile hanafungiligwa mwanza wa kuchola kuwatembelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Efeso (6:21-22).

Efeso dikala wambo kulu ng'hani na aho baho kukalile na boma da Kiloma muisi ya Asia Ndodo. Efeso ikala itangigwe ng'hani sama ya ng'anda ya mulungu wa kitwanzi wa Kigiliki yokemigwa Atemi (Sang'h. 19:23-31). Wanhu wamtogole Kilisto wa Efeso wasonga na mhiko ila hamwande wahuha (Lug. 2:1-7).

Muna ulwenza lwa ichanduso lwa lupwilili luno Paulo kosimulila avija Mulungu viyawasagule wanhu zake na kuwakombola kulawa m'vilozo vao kubitila Yesu Kilisto. Kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na lukuli lwa munhu na Kilisto kamba pala, na kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na ng'anda na Kilisto kamba dibwe kulu da hakingolobweda. Muna ulwenza lwa ikabili lwa ulupwilili Paulo kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kakiitambula mwenyego na kuwalamsa Waefeso (*1:1-2*).
2. Abaho kawalongela wanhu wamtogole Kilisto uhamoja uwalinao na Kilisto (*1:3—3:21*).
3. Abaho Paulo kowandikila wanhu wamtogole Kilisto vija vowolondigwa kukala (*4:1—6:20*).
4. Hakimambukizo, Paulo kolava masala ga kufunga lupwilili lwake (*6:21-24*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu
Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu.

Nowandikila wanhu wa Mulungu wang'alile wali mdi-
wambo da Efeso,* wanahina wa Kilisto walibule uzenzele-
ganye.

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na
kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Motelo za Muloho Mkuilumba Hamoja na Kilisto

3 Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa
wetu Yesu Kilisto, ayo yotumoteza tweye mkuilumba hamoja
na Kilisto na motelo zose za muloho muulumwengu wa
kuulanga,

4 kamba vija viyatusagule tweye mkuilumba hamoja na
Kilisto songela ulumwengu haunalumbigwa, giladi tung'ale
na sambituwe na mbuli yoyose ihile hameso gake.

Sama ya noge jake

5 Mulungu kesha kulamula mwenyego kamba kubitila
Yesu Kilisto katutenda tuwe wanage, vino vivo vimnogele
mwenyego.

6 Tumuyenzi Mulungu sama ya ngekewa ya yenzi yake,
na sama ya nhunza ya bule iyatugwelele tweye kubitila
Mwanage mnogelwa.

7 Mkuilumba na heyo, tukomboligwa kubitila mulopa
wake,† vilozo vetu vigeligwa kumgongo, kamba vija vuuli
ugoli wa ngekewa yake

8 uyatugwelele tweye bila mhima.

Na ng'hungwe zose na utango wose,

9 Mulungu katenda tuitange nyong'onyo ya nogelwa yake
kamba vija viyanogeligwe mwenyego kugatenda kubitila
Kilisto.

10 Kilondigwa kutendeka icho kino, mkipigiti kitogoligwe
Mulungu kovikunzanya vinhu vose kumwake, vinhu vili
kuulanga na vili muisi viwe hasi ya kilangizi imwe Yesu
Kilisto.

11 Sama ya kuilumba hamoja na Kilisto, Mulungu ka-
tusagula tuwe wanhu zake mwenyego songela haichanduso,
na katenda vinhu vose visang'hanike kamba viyalondile
mwenyego,

12 giladi kamba tweye, Wayahudi, tulongole kwika
tamanilo jetu ha Kilisto, tukale mkuitogola yenzi yake.

13 Na mweye Wamhazi vivija mgaluka wanhu wa Mu-
lungu kipigiti vimuhulike usenga wa ikweli, Usenga Unogile

---

* **1:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mdiwambo da Efeso.*** † **1:7** ***Kubitila mulopa wake*** nhegulo yake *kubitila ifa yake mumsalaba.*

wa ukombola wenu. Vimumtogole Kilisto, Mulungu kawekila utango wake wa kulagusa kamba mweye mwa wanhu zake mkuwagwelela Loho wa Mulungu yekile nao kilagano.
14 Loho wa Mulungu iyo kingilambago kamba tweye tubokele gaja Mulungu gayekile kilagano ha wanhu zake, na mbuli ino yotugangamiza kamba Mulungu kolava ulegeho ha wanhu zake. Tumtogole Mulungu sama ya yenzi yake.

Nhambiko ya Paulo

15 Nihulika vija vumumtamanila Yesu na vija vumuwanogela wanhu wa Mulungu, na sama ya kilamso kino
16 silekile kumgwaa hewela Mulungu sama yenu, kamba viniwakumbuka mzinhambiko zangu.
17 Nogendelela kutambika kamba Tata yali na yenzi, ayo yali Mulungu wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, yawagwelele Loho wa Mulungu yali na ng'hungwe na lugubulo, giladi mumtange goya.
18 Vivija notambika kamba nzonzi zenu zigubuligwe giladi mditange tamanilo diyawakemele, na vija vuuli mkulu ugoli wa motelo ziyekile kilagano ha wanhu zake.
19 Na notambika kamba muitange mhiko ng'hulu ya Mulungu ilibule mhima sama yetu tweye tutogola. Mhiko ino isang'hanika mgati yetu ya kamba vija mhiko ija ng'hulu
20 Mulungu iyaigalile kipigiti cha kumzusa Kilisto kulawa mkudanganhika na kumwika kumkono wake wa ukulume kuulanga.
21 Kilisto kotawala haja na kuwa uchana ya watawala wose wa kuulanga, wali na udaho na mhiko, na wandewa, na kila twaga ditambuligwa, sio muulumwengu uno wiyeka, ila vivija na ulumwengu ukwiza.
22 Mulungu kavika vinhu vose hasi ya magulu ga Yesu, kamsagula heyo yawe kilangizi wa vinhu vose sama ya wanhu wamtogole Kilisto,
23 awo wali lukuli lwake, na kuleka kuhungula hanhu kamba viyali heyo, ayo yovimemeza vinhu vose mnzila zose.

2

Kulawa Mkudanganhika Kuchola Kuna Uugima

1 Mweye, Wamhazi, mkala mdanganhike muloho sama ya udulu wenu na vilozo
2 vum'vitendile umwaka mkuwinza mbuli zihile za ulumwengu uno na kumuwinza mtawala wa vinyamkela yali kuulanga, loho yosang'hanika sambi mwa wanhu wadulu.

3 Na tweye tose tukala kamba hewo, tukala tuwinza
sulukila za ng'huli zetu, tutenda gaja gosulukilwa na ng'huli
zetu na nzewele zetu. Tukala wanhu tulumbile kutagusigwa
kwavija Mulungu kakala yotonela lusango sama ya vilozo
vetu, kamba wanhu wose wayagwe.
4 Ila sama ya ukulu wa noge jake kumwetu, Mulungu, ayo
yamemile bazi,
5 katutenda kuwa wagima kipigiti viyamzusile Kilisto
kulawa mkudanganhika hata kamba tukala tudanganhike
sama ya vilozo vetu. Mkomboligwa sama ya ngekewa ya
Mulungu.
6 Na Mulungu katuzusa tweye kulawa mkudanganhika
hamoja na Kilisto na kutwika hamoja na heyo kuna uu-
lumwengu wa kuulanga kwavija tuilumba hamoja na Kilisto
Yesu.
7 Katenda vino giladi mmilelo ikwiza yalaguse ngekewa
yake ng'hulu iyaitendile mkipigiti kino kubitila mdinoge
diyatulagusile tweye mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.
8 Kwavija mkomboligwa sama ya ngekewa ya Mulungu
kubitila nhamanila, na si malawililo ga sang'hano zenu, ila
nhunza kulawa ha Mulungu,
9 sio malawililo ga sang'hano, avo munhu yoyose sam-
biyaitope.
10 Kwavija tweye twa uumbi wa Mulungu, tulumbigwe
mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto giladi tutende sang'hano
zinogile, zitandigwe na Mulungu songela mwaka sama yetu
giladi tuzitende.

Kuilumba na Kilisto

11 Avo, sambimuisemwe kamba umwaka mweye mkala
Wamhazi mkuleligwa na kukemigwa "wanhu walekile
kwingila kumbi" na waja wakiikemile wenyego "wengile
kumbi," kumbi da lukuli ditendigwe na makono ga wanhu.
12 Sambimuisemwe kamba kipigiti kija mweye mkala
hamunam'bokela Kilisto. Hampetigwe kuwa wenekae wa
Islaeli, na mkala wahenza mmalagano Mulungu gayailagane
na wanhu zake. Mkala mwabule tamanilo muulumwengu
na mwabule Mulungu.
13 Ila sambi muilumba hamoja na Yesu Kilisto. Mweye
umwaka mkalile kutali na Mulungu, sambi mgaligwa habehi
na heyo kubitila mulopa wa Kilisto.
14 Kwavija Kilisto mwenyego katugalila tindiwalo mkuwa-
tenda Wayahudi na Wamhazi wawe hamoja. Na kubitila
ifa yake mumsalaba kakibena kija ikiwambaza kikalile
kiwabagule na kuwatenda wawe wadumuka.

15 Kagasegeza Malagizo ga Musa hamoja na ndagizi zake
na shalia zake. Kaditenda tindiwalo mwa Wayahudi na
Wamhazi. Kaitendela heyo mwenyego dale dimwe da sambi
kulawa mmadale gano mabili,
16 giladi madale gose mabili yagalumbe mulukuli lumwe
na kugaduganyiza na Mulungu kubitila ifa yake mumsalaba,
na udumuka wetu ukalile hagatigati yetu udanganhika.
17 Avo Kilisto keza na kuupeta Usenga Unogile wa tindi-
walo ha wanhu wose, kumwenu mweye Wamhazi mkalile
kutali na Mulungu, na ha Wayahudi wakalile behi na heyo.
18 Kwavija sama ya gaja Kilisto gayatendile kumwetu,
tweye tose tupata nzila ya kuchola ha Tata kubitila Loho iija
wa Mulungu.

19 Avo, mweye hamuli wahenza ama wabita nzila, ila
mweye mwa wenekae hamoja na wanhu wa Mulungu, na
vivija mweye mwa wanhu wa kae ya Mulungu.
20 Mzengigwa uchana hana umsingi uwo watumigwa wa
Kilisto na wahokozi, na Yesu Kilisto mwenyego iyo dibwe da
kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.
21 Mkuilumba hamoja na Kilisto ng'anda yose yokiigoga
hamoja na kwinuka na kugaluka Ng'anda ing'alile ya Mu-
lungu ikigwe sama ya Mndewa.
22 Na mkuilumba hamoja na Kilisto mweye Wamhazi
vivija mozengigwa hamoja na kugaluka hanhu hoyokala
Loho wa Mulungu.

3

Sang'hano ya Paulo mwa Wamhazi

1 Mkilamso kino nie, Paulo, na mfungigwa wa Yesu Kilisto
sama yenu mweye Wamhazi.
2 Nokona muhulika vija Mulungu sama ya ngekewa yake
viyangwelele nie sang'hano ino niitende sama yenu,
3 na vija nyong'onyo viigubuligwe kumwangu kubitila
lugubulo, kamba vinishile kuyandika kidogo.
4 Na muhalusoma lupwilili luja, modaha kuvitanga vija
viniimanya nyong'onyo ya Kilisto,
5 ilekile kutangigwa na wanhu wa milelo ibitile kamba
viili sambi, avija viigubuligwe na Loho wa Mulungu ha
watumigwa wa Mulungu wang'alile na wahokozi.
6 Ino iyo inyong'onyo, kamba kubitila Usenga Unogile
Wamhazi wohala hamoja na Waislaeli, wowa lukuli lumwe
na wobokela hamoja kilagano mkuilumba hamoja na Kilisto
Yesu.

7 Mulungu kanitenda niwe mtumigwa wa kuupeta
Usenga Unogile na nhunza kisinyo iyangwelele nie kubitila
sang'hano ya mhiko yake.
8 Hata kamba nie na munhu mdodo kubanza wanhu wose
wa Mulungu, nhunza ino nigweleligwa giladi niwapetele
Wamhazi ugoli wa Kilisto ulibule mbaka,
9 na kuwatenda wanhu wose wone vija nyong'onyo ya
Mulungu iifisile vuisang'hanika. Mulungu, ayo yalumbile
vinhu vose, kaifisa nyong'onyo yake milao yose ibitile.
10 Nia yake ikala vino, kubitila wanhu wamtogole Kilisto,
ng'hungwe ya Mulungu, ili ya namna zose, sambi itendigwa
itangigwe na watawala na wali na udaho muulumwengu wa
kuulanga.
11 Mulungu katenda kamba vija viyalondile heyo mazua
gose kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu.
12 Mkuilumba na heyo na kubitila nhamanila mgati yake,
tomkwenhukila Mulungu mkuilegeha na bila kudumba.
13 Avo nowayalalila kamba sambimdonhe sama ya mi-
gayo yangu hano. Nie nogaya sama yenu, avo yowagalila
hishima.

Noge da Kilisto

14 Sama ya kilamso kino nofugama mavindi haulongozi wa
Tata,
15 ayo yalumbile kila kinhu cha kuulanga na cha muisi.
16 Notambika kamba, kamba vija vuuli ugoli wa yenzi
yake, yadahe kuwagangamiza na mhiko kubitila Loho wake
muunhu wenu wa mgati,
17 giladi Kilisto yakale mmioyo yenu kubitila nhamanila.
Na notambika kamba muwe na mizizi na kugangamizwa
mdinoge,
18 giladi mweye hamoja na wanhu wose wa Mulungu
muwe na mhiko za kutambula vija noge da Kilisto vidili gazi
na tali, na vija vidicholile uchana na vija vidicholile hasi,
19 na kuditanga noge da Kilisto dibanza nzewele za
wanhu wose, giladi sambimuhungule hanhu kamba viyali
Mulungu.
20 Yayenzigwe heyo Mulungu, ayo kubitila mhiko zake
zisang'hanika mgati yetu yodaha kusang'hana mbuli
ng'hulu ng'hani kubanza gaja gose gotudaha kugapula
ama kugagelegeza.
21 Mulungu yayenzigwe mwa wanhu wamtogole Kilisto na
ha Yesu Kilisto kubitila milelo yose, milongo yose. Amina.

4

Kuilumba na Kilisto

1 Nie nili mfungigwa sama ya Mndewa, avo, nowayalalila
mkale ukazi ulondigwa na lukemo lwenu lumkemigwe.
2 Mazua gose sambimuitope na muwe wanhu waholile,
mwazaganye, na kuinogela wenyego kwa wenyego.
3 Tendeni vija vumdaha kuutenda uhamoja wenu wa
Muloho wa Mulungu ugendelele mkuifunga na tindiwalo.
4 Hana lukuli lumwe na Loho imwe wa Mulungu, kamba
vija vumkemigwe na Mulungu mditamanilo dimwe da
lukemo lwenu Mulungu luyawakemele.
5 Hana Mndewa imwe yeiyeka, nhamanila imwe, ubatizo
umwe,
6 Mulungu imwe na Tata wa wanhu wose, ayo yali uchana
ya vinhu vose na kubitila vinhu vose na mgati ya vose.
7 Ila kila munhu mmwanza wetu kabokela nhunza kisinyo
kamba Kilisto viyamgwelele.
8 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Viyakwelile uchana ng'hani,
kakwela hamoja na wanhu bwando wagogigwe.
Kawagwelela wanhu nhunza.”
9 Vija viilongwa, “Kilisto kakwela uchana,” nhegulo yake
choni? Nhegulo yake tanhu Kilisto kahumuluka mbaka hasi
ng'hani muisi.
10 Heyo yahumuluke iyo iija yakwelile uchana ya ulanga
wose giladi yavimemeze vinhu vose.
11 Zino zizo nhunza Kilisto ziyawagwelele wanhu wamtogole
heyo. Wanhu wayagwe kawasagula kuwa watumigwa wa
Kilisto, na wayagwe kuwa wahokozi, na wayagwe kuwa
wapeta Usenga Unogile, na wayagwe kuwa wachunga na
wayagwe kuwa wakulufunzi wa Usenga wa Mulungu.
12 Katenda vino giladi yawatande wanhu wa Mulungu sama
ya sang'hano yake, giladi lukuli lwa Kilisto luzengigwe,
13 mbaka na tweye tose vondatuuvikile uhamoja wa
nhamanila na kuwa na ilimu ya Mwana wa Mulungu,
na kuwa wanhu wakangale, na kuleka kuhungula hanhu
kamba viyali Kilisto.
14 Avo hatuwa tena kamba wana wadodo, tukunhizwa kuno
na kuno na kuhembeluswa na kila beho da mafundo, ubala
wa wanhu muuzenzeleganye, na mmbuli zao za uvwizi.
15 Ila mkulonga ikweli mdinoge, tokula mzimbuli zose na
kuvikila kuwa kamba Kilisto, ayo yali ditwi da wanhu
wamtogole heyo.
16 Kolutenda lukuli lose lukiilumbe na kuigoga hamoja na
vipindi vose viyagwe. Kila kipindi kihasang'hanika vinogile,
cholutenda lukuli lukule na kuizenga lwenyego mdinoge.

Kukala Kamba Wana wa Mulangaza

17 Avo nowalongela na kuwagong'ondeza mditwaga da
Mndewa, sambimkale ukazi kamba vowokala Wamhazi,
mkuwinza ngelegeza zao zihile.
18 Nzonzi zao zigeligwa ziza, na wekigwa kutali na ugima
wa Mulungu sama ya ubozi uli mgati yao na udala wa mioyo
yao.
19 Wanhu walibule kinyala, wekiingiza wenyego mzimbuli
zihile na kutenda vinhu vose vihile bila kudumba.
20 Ila hivo sio vumuifunzile mmbuli ya Kilisto!
21 Muhulika mbuli za Yesu, na mfundizwa kweli kulawa
kumwake.
22 Avo ulekeni unhu wenu wa umwaka awo umemile
vilozo, na ulekeni ukazi wenu wa umwaka awo uwabanange
mweye mkuwengiza muuvwizi na sulukila ya ugoni.
23 Mtendigwe wa sambi mngelegeza za nzonzi zenu,
24 na muuvale unhu wa sambi, ulumbigwe na kuwa
kamba Mulungu, unhu wa kweli, ulibule uzenzeleganye na
ung'alile.
25 Avo, kila munhu mmwanza wenu yaleke uvwizi na
yalonge kweli ha miyage, kwavija tweye tose twa vipindi va
lukuli lumwe.
26 Kamba muhawa na lusango, sambimtende vilozo. Zua
sambidiswe kuno mng'hali na lusango.
27 Sambimumgwelele Mwenembago nafasi.
28 Awo wose wokwiba waleke ubavi wao, ila
wasang'hanike ng'hani na makono gao wenyego, giladi
wapate kinhu cha kumgwaa mkumbulu.
29 Milomo yenu sambiilave mbuli zihile, ila mbuli zinogile
sama ya kuwazenga wanhu wayagwe mnhamanila, kulin-
gana na vija vowolonda, giladi waja wotegeleza wa-
gangamizwe.
30 Sambimumgele giogio Loho wa Mulungu, kwavija Loho
ija iyo utango wa Mulungu wikigwe kumwenu kulagusa
kamba mweye mwa wanhu zake mbaka zua dija Mulungu
vondayawakombole.
31 Segezeni usungu wose, lusango lose, nyangi zose, na
kuilonga vihile kose, hamoja na kuilondela gehile.
32 Muwe na mioyo inogile na kwiyonela bazi wenyego
kwa wenyego, na kila munhu yamgele kumgongo miyage
kamba vija Mulungu viyawagelile mweye kumgongo ku-
bitila Kilisto.

5

Kukala Muna Umulangaza

1 Avo, mwigeni Mulungu, kamba wana wanogelwa,

2 na mkale ukazi wa kuinogela, kamba Kilisto viyatunogele tweye na kukiilava mwenyego sama yetu kamba nhunza inung'hila goya na nhosa imnogela Mulungu.

3 Ila ugoni na mbuli zozose zihile ama ugila sambivipetigwe mmwanza wenu, kwavija mbuli zino hazilondigwa kutendeka mmwanza wa wanhu wa Mulungu.
4 Na sambikuwe na mbuli zigela kinyala ama mbuli za ubozi ama mbuli za miselezo zilekile kulumba, ila mumgwelele hewela Mulungu.
5 M'vitange kamba haduhu munhu mgoni ama munhu yotenda mbuli zihile ama munhu yosulukila vinhu bwando, nhegulo yake munhu yoitambikila miwegu, yondayauhale Undewa wa Kilisto na wa Mulungu.

6 Munhu sambiyawavwizile na mbuli za uvwizi, kwavija sama ya mbuli zino lusango lwa Mulungu lowezila waja wose woleka kumtegeleza.
7 Avo sambimuiduganye na hewo.
8 Kwavija umwaka mkala mdiziza da vilozo, ila sambi mwa mmulangaza wa kuwa bule uzenzeleganye mkuilumba na Mndewa. Mkale kamba wana wa mulangaza.
9 Kwavija malawililo ga mulangaza gago gano, unovu wose, kuwa bule uzenzeleganye kose, na kweli yose.
10 Zahileni gaja goyomnogela Mndewa.
11 Sambimtende mbuli za ziza zileka kulela mujo, ila zifisuleni.
12 Kwavija kinyala hata kugalonga gaja gotendeka kinyele na wanhu woleka kuzigoga mbuli za Mulungu.
13 Ila chochose kifisuligwe na mulangaza chokoneka vija vukili,
14 kwavija mulangaza uwo utenda kila kinhu choneke. Avo, kileka mana ilongwa,

“Lamuka mzimbuli za Mulungu, gweye uwasile mzimbuli za vilozo,
uzuke kulawa mkudanganhika,
na Kilisto kokumwemwesela.”

15 Muiteganye vija vumkala. Sambimkale kamba wanhu walibule ng'hungwe, ila mkale kamba wanhu wali na ng'hungwe.
16 Kila kipigiti kimulinacho tendeni ganogile ng'hani, kwavija kipigiti kino kiha.
17 Avo, sambimuwe wabozi, ila mkitange kija Mulungu choyolonda mweye mkitende.

18 Sambimkoligwe na divai, kwavija kukoligwa kowengiza mzimbuli zihile, ila mmemezigwe na Loho wa Mulungu.

19 Mkiimbile wenyego kwa wenyego na zabuli, nyila za
kumtogola Mulungu, na nyila za muloho. Mwimbileni na
kumuheweza Mndewa mmioyo yenu.
20 Mazua gose mumgwelele hewela Mulungu tata sama ya
mbuli zose mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto.

Watwanzi Wasoligwe na Wambigalo Wasolile

21 Kila munhu yawe mwende ha miyage sama ya hishima
ya Kilisto.
22 Kila mtwanzi yawe mwende ha mbigalo wake kamba
viyali mwende ha Mndewa.
23 Kwavija mbigalo iyo pala da mtwanzi wake, kamba vija
Kilisto viyali pala da wanhu wamtogole Kilisto. Na heyo
iyo Mkombola wa wanhu wamtogole Kilisto, awo wali lukuli
lwake.
24 Na kila mtwanzi na yawe mwende ha mbigalo wake
mzimbuli zose kamba vija wanhu wamtogole Kilisto viwali
wende ha Kilisto.
25 Na gweye mbigalo, mnogele mtwanzi wako kamba vija
Kilisto viyawanogele wanhu wamtogole heyo na kukiilava
mwenyego sama yao.
26 Katenda vino giladi yawatende wanhu wamtogole
Kilisto wang'ale mmoyo na wang'ale mulukuli, wasuluzwe
na mazi na kung'alizwa na mbuli ya Mulungu.
27 Katenda vino giladi yaitendele heyo mwenyego wanhu
wamtogole heyo wanogile na walibule nyela ama mikunzo
ama vilozo viyagwe vovose. Ila wawe wanhu wang'alile na
walibule mbuli yoyose ihile.
28 Na kila mbigalo yamnogele mtwanzi wake kamba voy-
olunogela lukuli lwake. Munhu yomnogela mtwanzi wake
kokiinogela mwenyego.
29 Kwavija haduhu munhu yoyose yolwihila lukuli lwake,
ila kolugwaa mandia na kulutendela vululonda, kamba
Kilisto voyowatendela wanhu wamtogole heyo,
30 kwavija tweye twa vipindi va lukuli lwake.
31 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Mkilamso
kino mbigalo kowaleka tataake na mamaake na kuilumba na
mwehe wake, na wabili wano wowa lukuli lumwe.”*
32 Kuna nyong'onyo ng'hulu ng'hani igubuligwe
Mnyandiko ino Ing'alile, na vino vivo viyali Kilisto na
wanhu wamtogole heyo.
33 Ila kila munhu mmwanza wenu kolondigwa yamnogele
mtwanzi wake kamba viyokinogela mwenyego, na mtwanzi
kolondigwa yamuhishimile mbigalo wake.

---

* **5:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

6

Wana na Watata Zao na Wamama Zao

1 Mweye wana, wategelezeni watata zenu na wamama
zenu kwavija mweye mwa wanhu wa Mndewa, kwavija
vino vivo vilondigwa.
2 “Muhishimile tataako na mamaako,” ino iyo indagizi ya
ichanduso ili na kilagano,
3 “giladi upate motelo na ukale kipigiti kitali muisi.”
4 Mweye watata, sambimuwagele lusango wanenu, ila
muwalele mkuwazuma na malagizo ga Mndewa.

Nyakadala na Wakulu Zao

5 Mweye nyakadala, iweni wende ha wandewa zenu wali
hano muisi mkuwadumba na mkuwagudemela na mmoyo
ugoloke, kamba vija vimumsang'hanikila Kilisto.
6 Sambimtende gano kipigiti wahawa baho tu, giladi
wawanogeleni. Ila kamba nyakadala wa Kilisto, tendeni gaja
goyomnogela Mulungu kulawa mmioyo yenu.
7 Sang'haneni sang'hano zenu na moyo ugoloke, kamba
vija momsang'hanikila Mndewa na sio wanhu,
8 kuno m'vitanga kamba Mndewa komgwelela nhunza
munhu yoyose sama ya kinhu chochose kinogile choy-
otenda, yawe nyakadala ama munhu yailegehe.
9 Na mweye wanhu muli na nyakadala, watende-
leni vinogile nyakadala zenu. Sambimuwadumbize, ila
m'vitange kamba mweye mose muna Mndewa imwe ayo yali
kuulanga, na heyo halola kihanga cha munhu.

Ng'hondo ya Muloho

10 Hakimambukizo, mgangamale mkuilumba hamoja na
Mndewa na muudaho wa mhiko zake.
11 Valeni via vose va kuiimilizila vumgweleligwe na Mu-
lungu giladi mdahe kuuhuma ubala wa Mwenembago.
12 Kwavija tweye hatutenda ng'hondo na wanhu wa
ulumwengu uno, ila totenda ng'hondo na watawala, na wali
na udaho, na wali na mhiko za ziza za ulumwengu uno, na
dale da vinyamkela dili kuulanga.
13 Sama ya kilamso kino, valeni via vose va kuiimilizila
viyawagwelele Mulungu, giladi mdahe kwima mkipigiti cha
kulawilila mbuli zihile, na ng'hondo ihesha, mgangamale.
14 Avo mkale muisasale, kweli iwe kamba lukumbulu lwa
kuifunga mchuno, kuwa bule uzenzeleganye kuwe kamba
kuvala koti da zuma mmhambaga,
15 na kuisasala kuupeta Usenga Unogile wa tindiwalo
kuwe kamba vilatu mmagulu genu.

16 Hamoja na gano gose, papeni nhamanila kamba ngao,
ayo yondaiwatende mdahe kuizima misale ikwaka moto
kulawa ha Mwenembago.
17 Ubokeleni ukombola uwe kamba kofia da zuma, na
Usenga wa Mulungu, awo uli kamba zele diyawagwelele
Loho wa Mulungu.
18 Tambikeni kubitila Loho wa Mulungu mazua gose
mnhambiko zose na kupula. Gendeleleni kutambika bila
kudonha na muhatambika sambimuleke kuwatambikila
wanhu wose wa Mulungu.
19 Vivija na nie munitambikile, giladi nihalonda ku-
longa basi Mulungu yangwelele cha kulonga, nilonge bila
kudumba na kugagubula gaifisile Muusenga Unogile,
20 awo unhendile nie kuwa msenga, hata kamba sam-
bisambi na mkifungo. Tambikeni giladi nidahe kuupeta bila
kidumbo kamba vinilondigwa.

Ndamsa za Kimambukizo

21 Tikiko iyo ndugu mnogelwa na mtumigwa yalibule
uzenzeleganye muisang'hano ya Mndewa. Kowalongela
mbuli zangu zose, giladi na mweye vivija m'vitange vija
vinili na kija kinitenda.
22 Nomtuma kumwenu sama ya mbuli zino, m'vitange vija
vituli na vivija yawagangamize mweye mioyo yenu.
23 Tindiwalo diwe ha wanhu wose wamtogole Kilisto, na
noge hamoja na nhamanila kulawa ha Mulungu Tata na
kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto.
24 Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na wanhu wose
womnogela Mndewa wetu Yesu Kilisto mdinoge dilibule
nziga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAFILIPI

ULONGOZI

Mtumigwa wa Kilisto Paulo kandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi mkipigiti cha milao ya 61 songela viyavumbuke Kilisto. Kalwandika viyakalile mkifungo (1:13), na kuno vodahika kakala mdiwambo da Loma. Todaha kukifundiza mbuli kidogo muna idiwambo da Filipi kulawa mkitabu cha Sang'hano. Filipi dikala dijo wambo kulu muisi ya Makedonia. Na hano baho wasongile wanhu wamtogole Kilisto wa ichanduso muisi ya Makedonia. Paulo na Sila wao wasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Makedonia hamoja na hata kugeligwa mkifungo ikilo kipigiti viwakalile haja (Sang'h. 16).

Vodahika Paulo kakala na vilamso bwando mkwandika lupwilili luno. Katumia lupwilili hilo kamba nafasi ya kuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto sama ya nhunza iwamgalile viwahulike kamba kakala kekigwa mkifungo (4:10-19). Vivija kawalongela hali yake muja mkifungo, na kawatambuza Timoteo na Epaflodito mwa wanhu wamtogole Kilisto (2:19-30) giladi wawabokele na kuwahishimila ulongozi wao.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga kwandika lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi (*1:1-2*).
2. Abaho kowalongela hali yake na gaja gayalinago mmoyo wake (*1:3—2:30*).
3. Abaho kawalongela mbuli bwando za kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto wakale ukazi wa kuzitenda mbuli za Kilisto (*3:1—4:9*).
4. Paulo komambukizila mkuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto wali Filipi sama ya nhunza zao na kowalamsa (*4:10-23*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo na Timoteo, watumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wose wa Mulungu wang'alile wali mkiwambo cha Filipi, hamoja na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto na mashemasi.*

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

---

* **1:1** ***Mashemasi*** nhegulo yake *wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.*

Nhambiko ya Paulo ha Wasomaji Zake

3 Nomuheweza Mulungu wangu sama yenu kipigiti chose
nowagelegeza mweye.
4 Mzinhambiko zangu zose nowatambikila mweye mose
mkudeng'ha,
5 kwavija mkala hamoja na nie mkuupeta Usenga Unogile
wa Kilisto songela mwanza wa ichanduso vumuuhulike
Usenga uno mbaka kipigiti kino.†
6 Novimanya kamba Mulungu, ayo yasongeze sang'hano
ino inogile mgati yenu, koigendeleza mbaka yaimambukize
mdizua dondayabwele Kilisto Yesu.
7 Vinoga kumwangu nie kuwagelegeza mweye mose
kamba vinitenda, kwavija mweye mwa mmoyo wangu. Mweye mose msang'hanika hamoja na nie muisang'hano inogile
yaangwelele Mulungu, sang'hano ya kuugombeleza Usenga
Unogile na kuugangamiza, kipigiti kino vunili mkifungo na
kipigiti vinikalile niilegehe.
8 Mulungu iyo msindila wangu vija viniwanogela na vija
viniwasulukila mweye mose na noge dilawa ha Yesu Kilisto.
9 Na ino iyo nhambiko yangu, kamba noge jenu jongezeke
ng'hani, na mgendelele kukula muilimu na muutango,
10 avo mdahe kusagula gaja ganogile, giladi kuna
dizua dondayabwele Kilisto sambimuwe na mbuli ihile na
mng'ale.
11 Mmemezwe mbuli zilibule uzenzeleganye azo ziza kubitila Yesu Kilisto sama ya yenzi na nhogolwa za Mulungu.

Paulo Kodeng'ha Avija Kilisto Viyopetigwa

12 Ndugu zangu, nolonda mweye m'vimanye kamba gano
ganilawilile nie ganhaza nie kweneza Usenga Unogile,
13 kwavija wanhu wose hano hamoja na wemilizi wa iding'anda da kindewa wovitanga kamba nigeligwa mkifungo
kwavija nie na msang'hana wa Kilisto.
14 Na sama ya nie kugeligwa mkifungo, wanhu bwando
wamtogole Kilisto hano wagangamazwa ng'hani, na
woupeta Usenga Unogile bila kudumba.
15 Wanhu wayagwe woupeta Usenga Unogile kwavija
wonyonela migongo na uhasanyi na nie, ila wayagwe
woupeta Usenga Unogile wa Kilisto na nia inogile.
16 Wanhu wano wompeta Kilisto sama ya noge, kwavija
wavitanga kamba nisaguligwa giladi niugombele Usenga
Unogile.
17 Ila waja wa ichanduso wompeta Kilisto sama ya kulonda watogolwe na wanhu, mmoyo wao hawagesa ganogile

† **1:5** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

ila wolonda kuutenda mgayo wangu ubanze kipigiti vinili muno mkifungo.

18 Haduhu mbuli! Kilisto yahapetigwa mnzila zozose zija, nie nodeng'ha, kamba mngelegeza zihile ama mngelegeza zinogile. Nogendelela kudeng'ha,

19 kwavija novitanga kamba kubitila nhambiko zenu na Loho wa Yesu Kilisto yahanitaza, nokomboligwa.

20 Kwavija nosulukila ng'hani na kutamanila kamba sigeligwa kinyala, ila nogendelela kulonga bila kudumba sama ya Kilisto, kamba vinitendile kipigiti kibitile. Na notamanila kamba ugima wangu womgalila hishima Kilisto, kamba nihawa mgima ama nihadanganhika.

21 Kwavija kumwangu nie Kilisto iyo ugima wangu, na ifa iyo nyongeza yangu.

22 Ila ihawa nogendelela kuwa mgima, notenda mbuli zinogile ng'hani, na sikitanga kinhu kilihi chondanisagule.

23 Nie nogazigwa na vinhu vibili, nosulukila kudanganhika nichole kukala hamoja na Kilisto, kwavija mbuli ino inoga ng'hani kumwangu.

24 Ila vinoga ng'hani nie kusigala kuwa mgima sama yenu mweye.

25 Mbuli ino iyo inntamanila, novitanga kamba nogendelela kusigala muisi na kugendelela kukala na mweye mose, giladi mpate kudeng'ha na kukula mnhamanila,

26 avo vija vondaniwe hamoja na mweye kabili, mopata kilamso cha kuitopela mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu sama ya gaja goyotenda kubitila nie.

27 Avo kinhu kilondigwa icho kino, mkale kamba vuulonda Usenga Unogile wa Kilisto, avo kamba niheza na kuiting'hana namwe kabili ama nihahulika mbuli zenu, novimanya kamba monanahila na nia imwe moiyoha hamoja sama ya nhamanila ya Usenga Unogile.

28 Sambimuwadumbe wadumuka zenu. Kino kicho kilaguso kamba hewo wokwiza kubanangwa, na mweye mokwiza kukomboligwa. Na Mulungu kowatenda mweye muhume.

29 Kwavija Mulungu kawagwelela nafasi ya kumsang'hanikila Kilisto na sio kumtogola kwiyeka, ila vivija kugaya sama yake.

30 Avo mwingila muna ing'hondo hamoja na nie, ng'hondo iija inikalile nigomba nie kipigiti kibitile, na kamba vumuhulika ning'hali nigomba.

2

Wende na Ukulu wa Kilisto

1 Ugima wenu mkuilumba hamoja na Kilisto uwatenda
mweye muwe na mhiko, na noge jake dowabweza moyo
mweye. Muilumbe na Loho wa Mulungu, na muwe wanhu
wanogile na muiyonele bazi wenyego kwa wenyego.
2 Avo itendeni ndeng'helelo yangu ivikizwe mkuwa na
ngelegeza imwe, noge dimwe, moyo umwe, na nia imwe.
3 Sambimtende mbuli yoyose mkuinogeza mioyo
yenu iiyeka ama mkuitopa bule, ila muihunganikile
mkuwagelegeza waenu wanoga kubanza mweye wenyego.
4 Kila munhu mmwanza wenu sambiyalole gaja gamno-
gele heyo, ila vivija yalole gaja gowonogela na wayage.
5 Ngelegeza zenu zolondigwa zilinge kamba ngelegeza
zayakalile nazo Yesu Kilisto.
6 Kilisto, ayo yakalile yalingile kamba Mulungu,
ila hagesile vija viyalingile kamba Mulungu kamba
kinhu cha kukigesa ng'hani.
7 Ila heyo mwenyego kagaleka gose,
na kugaluka kamba nyakadala,
kavumbuka kamba wanhu wayagwe,
na koneka kamba munhu.
8 Heyo mwenyego kaihumulusa hasi, na kakala mwende ha
Mulungu mbaka kudanganhika,
hata kudanganhika mumsalaba.
9 Avo, Mulungu kamwinula uchana ng'hani,
na kumgwelela twaga kulu kubita matwaga gose.
10 Avo mtwaga da Yesu,
kila vindi difugame, kuulanga na muisi na hasi ya isi,
11 na kila lulimi lutogole kamba Yesu Kilisto iyo Mndewa,
mkumuyenzi Mulungu Tata wetu.

Kunang'hazika Kamba Mulangaza Muulumwengu

12 Avo, mbwiga zangu, mkala munitegeleza mazua
gose vinikalile baho, vinoga ng'hani kunitegeleza kipigiti
kino vinili haduhu. Mambukizeni ukombola wenu mku-
sang'hanika mkudumba na mkugudema,
13 kwavija Mulungu mazua gose kosang'hanika mgati
yenu, mkuwagwelela mweye sulukila na mhiko ya kutenda
gaja gomnogela heyo.
14 Tendeni mbuli zose bila kutwanganika ama kuibamilila,
15 giladi sambimuwe na mbuli na munhu na kung'ala
kamba wana wa Mulungu walibule uzenzeleganye, wo-
nang'hazika kamba nhondo za kuulanga muulumwengu
umemile wanhu wehile na wene vilozo.
16 Ugogeni ng'hani Usenga uli na ugima, avo mdizua
dondayabwele Kilisto, noitopa kamba sikimbile mkimbilo
wa bule na sang'hano yangu haikalile jaga bule.

17 Ila hata kamba nowagiza ugima wangu mkugidwa
kamba ung'waji ulavigwa nhosa ha Mulungu, nonogelwa,
kamba nhosa zimulava ha Mulungu mnhamanila. Na
nolonda mweye mose mdeng'he hamoja na nie.
18 Na mweye vivija mnogelwe na kudeng'ha hamoja na
nie.

Timoteo na Epaflodito

19 Kamba Mndewa Yesu yahanogelwa, nomtuma Timoteo
kumwenu hima, giladi yahabwela yanisindimule umoyo na
mbuli zenu.
20 Nabule munhu iyagwe kamba heyo yali na ngelegeza
kamba zinilinazo nie yondayawagwelele gaja gomulonda
mweye.
21 Kwavija wayagwe wasigale wozahila gaja gawanogele
wenyego na sio gaja gamnogele Yesu Kilisto.
22 Mweye wenyego movitanga vija Timoteo viyailaguse
mwenyego kalumba, avija viyasang'hanike na nie kamba
mwana na tataake mkuupeta Usenga Unogile.
23 Avo nogesa kumtuma kumwenu haja tu hondani-
gatange gaja gondaganilawilile nie hano.
24 Na nie nomtamanila Mndewa kamba mkipigiti kiguhi
nie mwenyego nokwiza kumwenu.
25 Ila nogelegeza kamba vinoga kum'bweza kumwenu
ndugu yangu Epaflodito, msang'hana miyangu na asikali
miyangu, ayo vivija yali mtumigwa wenu, ayo imumtumile
kumwangu yeze kunzahilila vinhu vinilonda.
26 Kwavija kasulukila ng'hani kuwona mweye mose. Na
kakala na giogio kwavija muhulika kamba heyo kakala
mtamu.
27 Kweli kakala yolumwa, behi na kudanganhika. Ila
Mulungu kamonela bazi, na sio kamba kamonela bazi heyo
yeiyeka ila na nie, sambimhate usungu uchana ya usungu.
28 Nie nolonda ng'hani kumtuma heyo kumwenu, nokona
muhamona kabili modeng'helela, na nie kudungwadungwa
kumwangu komala.
29 M'bokeleni na noge da wanhu wamtogole Kilisto na
ndeng'ha ng'hulu, na muwahishimile wanhu wali kamba
heyo.
30 Kwavija kakala mmabehi kudanganhika sama ya
sang'hano ya Kilisto, na kalonda kuwagiza ugima wake
giladi yanhaze mbuli zija mweye wenyego zimulemelwe
kunhendela kwavija mkala kutali.

3

Kuwa Bule Uzenzeleganye wa Ikweli

1 Hakimambukizo, ndugu zangu, deng'heni mkuilumba
hamoja na Mndewa. Sidonha kuwandikila mweye kinhu
kikija mwanza wa ikabili, notenda vino kuikikiwiza
nhamanila yenu.
2 Iteganyeni na umbwa, wanhu waja wotenda mbuli
zihile, awo wogong'ondeza mbuli za kukanha lukuli bila
kilamso chochose.
3 Kwavija tweye iwo twingila kumbi da ikweli, tweye
tutambika kubitila mhiko za Loho wa Mulungu, tweye
tudeng'ha mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto, tulekile kwika
nhamanila yetu mulukuli,
4 hata kamba nie mwenyego nna kilamso cha kulutamanila lukuli. Kamba munhu yoyose yogelegeza kamba
kana kilamso cha kulutamanila lukuli, nie nibanza.
5 Nie ningila kumbi kipigiti vinikalile na mazua manane
songela vinivumbuke, nie na munhu wa Islaeli wa kuvumbuka, kulawa mtala wa Benjamini, Mueblania nivumbuke
Mueblania. Muna imbuli ya kugagoga Malagizo ga Musa,
nikala Mfalisayo.
6 Niiyoha ng'hani kuwagaza wanhu wamtogole Kilisto.
Kamba munhu kowa bule uzenzeleganye mkugagoga Malagizo ga Musa, nie sihonyele chochose.
7 Ila mbuli zija zose zinizipetile kamba zinoga, sambi
nozipeta kamba jaga bule sama ya gaja gayatendile Kilisto.
8 Si gano geiyeka, ila nokona vinhu vose kamba jaga bule,
uhavilinga na ukulu wa nhunza ya kumtanga Kilisto Yesu
Mndewa wangu. Sama yake nivasa vinhu vose na kuvona
kamba uvuludu, giladi nimpate Kilisto,
9 na kuilumba hamoja na heyo kabisa. Na silonda
kuitenda mwenyego kutogoligwa na Mulungu kubitila kugatogola Malagizo ga Musa, na sambi niwa munhu nilibule
uzenzeleganye kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na
Kilisto kuwa bule uzenzeleganye kulawa ha mulungu kwiza
kubitila nhamanila.
10 Nolonda kumtanga Kilisto na kuilanza mhiko ng'hulu
imzusile heyo kulawa mkudanganhika. Nolonda kugaya na
heyo na kudanganhika kamba viyadanganhike heyo,
11 giladi mnzila imwe ama iyagwe nize kulanza mzuso wa
kulawa mkudanganhika.

Kukimbilila Kutulonda

12 Nie silonga kamba nisha kubokela gaja gose ganilonda
ama nivika kuja kunilondigwa kuvika, ila noiyoha giladi
mhate kuhuma na kubokela nhunza yangu, kamba vija
Kilisto Yesu viyamhatile nie niwe wake.

13 Ndugu zangu, sikiigelegeza mwenyego kamba nisha
kugapata gaja gose ganilonda, ila kinhu kinitenda icho kino,
kuisemwa gabitile na kuiyoha kutenda ganogile kukivikila
kija kili haulongozi.
14 Noiyoha ng'hani kukimbilila kuja kunilondigwa kuvika,
giladi mhate nhunza ilawa uchana kuulanga, nhunza ayo
Mulungu kubitila Yesu Kilisto iyotukemela.
15 Avo tweye tose tukangale muloho tuwe na ngelegeza
zilingane, na kamba ngelegeza zenu ziigola mkinhu cho-
chose, kinhu kino vivija Mulungu kowagubulileni.
16 Vovose vondaiwe, natugendelele kuulongozi mnzila iija
ituikweleleze mbaka kipigiti kino.*
17 Ndugu zangu, ng'holelezeni nie, ifunzeni kulawa mwa
awo wowinza mbuli zetu zitutendile sama yenu.
18 Kwavija kamba vija vinikalile niwalongela umwaka,
na sambi nowalongela kabili na mahozi, wanhu bwando
wokala kamba wadumuka wa ifa ya Kilisto mumsalaba.
19 Kimambukizo chao kuzimu, wotambikila kija kisu-
lukilwa na ng'huli zao, wokiigodela vinhu vigela kinyala,
ngelegeza zao za m'vinhu va muisi.
20 Ila tweye uwenekae wetu wa kuulanga. Na tobeta
mkusulukila ng'hani Mkombola wetu kulawa kuulanga,
hiyo Mndewa Yesu Kilisto.
21 Kozigalula ng'huli zetu zino zibanangika na kuzitenda
zilinge kamba lukuli lwake mwenyego luli na yenzi, na
kubitila mhiko iija vivija kodaha kuvitenda vinhu vose
vikale hasi yake mwenyego.

4

Malagizo

1 Avo, ndugu zangu, iniwanogele na iniwasulukila ng'hani
kuwona, nanahileni ha Mndewa, kwavija mweye iyo
ndeng'ha yangu na mkungo unibokele sama ya sang'hano
yangu.
2 Yuodia na Sintike nowayalalila, mweye kamba ndugu
mkuilumba hamoja na Kilisto mambukizeni m'vutem'vute
wenu.
3 Nokulongela gweye, uli munhu wangu wa habehi,
wataze watwanzi wano, kwavija wasang'hanika ng'hani
hamoja na nie kuweneza Usenga Unogile, hamoja na Kile-
menti na wasang'hana wayangu wayagwe, awo matwaga
gao gandikigwe mkitabu cha ugima cha Mulungu.
4 Deng'heni mkuilumba hamoja na Mndewa mazua gose.
Nowalongela kabili, deng'heni.

* **3:16** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

5 Uhozi wenu utangike na wanhu wose, kwavija Mndewa
ka mmabehi kwiza.
6 Sambimdungwedungwe na kinhu chochose, ila mnham-
biko zenu zose mpuleni Mulungu gaja gomulonda na mazua
gose mpuleni na mioyo ya hewela.
7 Na tindiwalo da Mulungu, dibanza ilimu zose za wanhu,
doigwaa upile mioyo yenu na nzonzi zenu mkuilumba
hamoja na Yesu Kilisto.
8 Ndugu zangu, nomambukiza mkulonga vino, nzonzi
zenu zimeme mbuli zinogile, na zija zilumbile kugweleligwa
nhogolwa, mbuli zimemile kweli, mbuli za kuhishimilwa,
zilibule uzenzeleganye, zing'alile, zinogelwa na wanhu, na
zili na nhogolwa inogile. Vigelegezeni vinhu vinogile na
vilumbile kuhishimilwa.
9 Gendeleleni kuzitenda mbuli zose zimuifunzile,
na zim'bokele, na zimuhulike, na zimziwene kulawa
kumwangu. Na tindiwalo kulawa ha Mulungu diwe hamoja
namwe.

Paulo Kowaheweza Wafilipi Sama ya Nhunza

10 Nodeng'ha ng'hani mkuilumba hamoja na Mndewa,
kweli mkala munigelegeza nie, ila hamupatile nafasi ya
kulagusa kamba mkala munigelegeza, hakimambukizo lelo
mulagusa kabili vija vumunigelegeza nie.
11 Nolonga vino si kwavija nabule kinhu, kwavija nie
niifundiza kwenelwa na kija kinili nacho.
12 Nivitanga kuhungukilwa na vinhu na nivitanga kuwa
na vinhu bwando. Niifundiza kuwa mzihali zose, hali ya
kwiguta na hali ya kuwa na nzala, hali ya kuwa na vinhu
bwando na hali ya kuwa bule kinhu.
13 Nodaha kuzitenda mbuli zose kubitila Kilisto yongela
mhiko.
14 Ila vinoga ng'hani kumwenu kunhaza nie mmigayo
yangu.
15 Mweye Wafilipi m'vitanga kamba mazua ga mwanduso
ga Usenga Unogile, vunisegele muisi ya Makedonia, haduhu
wanhu wamtogole Kilisto wowose wakalile hamoja na nie
mkunigwelela vinhu sama ya sang'hano yangu ila mweye
mwiyeka.
16 Kwavija hata vinikalile mdiwambo da Tesalonike vini-
walondile mnhaze, mnhaza vinhu vinilondile si mwanza
umwe.
17 Si kamba nie nozahila nhunza kulawa kumwenu, ila
nolonda mweye m'bokele nhunza sama ya mbuli zinogile
zimtendile.
18 Mkipigiti kiguhi nipata vinhu vose vinilondile na
kubanziliza, sambi nna kila kinhu vija vinibokele kulawa ha
Epaflodito vummulagize yangalile. Nhunza zilinga kamba

nhosa za vinhu va kunung'hila, nhosa imnogela Mulungu na kuitogola.
19 Na Mulungu wangu kowagwaa vinhu vose vumulonda kulawa muugoli wa yenzi yake, uyatugwelele tweye kubitila Kilisto Yesu.
20 Yenzi na ichole ha Mulungu na Tata wetu milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo
21 Walamseni wanhu wose wa Mulungu wali hamoja na Yesu Kilisto. Wanhu wamtogole Kilisto wali hamoja na nie wowalamsa.
22 Wanhu wose wang'alile wowalamsa, ng'haning'hani waja wali mding'anda da Kaisali.*
23 Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto iwe na loho zenu. Amina.

* **4:22** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLOSAI

ULONGOZI

Lupwilili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo siku mdiwambo da Loma mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Mhwilili za mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai, Waefeso, na Filimoni zokemigwa mhwilili za mkifungo kwavija Paulo kazandika kipigiti viyakalile mkifungo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolosai. Paulo hasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai (2:1), ila yokoneka kakala yogelegeza kamba kana kinhu cha kutenda mwa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Yodahika kamba Epafla iyo yadisongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai kwavija heyo kakala mwenekae wa Kolosai.

Paulo kakala yokeleka ng'hani na mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Hanhu hakulu ha lupwilili lwake kokwandika mbuli ino. Haja kukala na dale da Wayahudi wamtogole Kilisto wakalile wowashulutiza wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wagawinze Malagizo ga Kiyahudi kulawa Mdilagano da Umwaka hasa kwingila kumbi. Paulo kokwandika kamba, Kilisto iyo kinhu chondakimtende munhu yamtogole Kilisto yatogoligwe na Mulungu na sio kinhu kiyagwe chochose ama munhu iyagwe yoyose (1:15-20), na mafundo gaja gozindilila ng'hungwe za kiunhu hagalondigwa (2:8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:1-2*).
2. Abaho kokwandika youlonga ukulu wa Kilisto hasa haja hoyokwidika mbuli ya mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:3—3:4*).
3. Kamba viili mmhwilili ziyagwe za Paulo, Paulo kandika lwenza lwa ikabili lwa lupwilili luno yolava mafundo ga kuwa na ukazi unogile wa wanhu wamtogole Kilisto (*3:5—4:6*).
4. Paulo komambukiza na ndamsa na malagizo golagiza kamba lupwilili luja lusomigwe na dizwi kulu mwa wanhu wose wamtogole Kilisto (*4:7-18*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu

Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

2 Towandikila wanhu wang'alile na walibule uzenzeleganye mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto wali mdiwambo da Kolosai.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kumgwaa Mulungu Hewela

3 Mazua gose tomuheweza Mulungu Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto kipigiti tuhawatambikila mweye.

4 Kwavija tuhulika nhamanila yenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu na noge dimulinajo ha wanhu wose wa Mulungu,

5 noge dilawa mtamanilo jenu da vinhu vinogile Mulungu viyawekile kuulanga. Muwa na tamanilo dino songela vumuhulike kweli ya Usenga Unogile mwanza wa ichanduso.

6 Usenga uno Unogile wizile kumwenu wokwenela muulumwengu wose. Wolela mujo kila hanhu mkugalula wanhu, kamba vija vuuwagalule mweye songela zua da mwanduso vumuhulike na kuitanga kweli ya ngekewa ya Mulungu.

7 Muifundiza mmbuli ya ngekewa ya Mulungu kulawa ha Epafla, msang'hana mietu itumnogele, msang'hana wa Kilisto yalibule uzenzeleganye yosang'hanika sama yetu.

8 Na heyo iyo yatulongele mbuli ya noge dimgweleligwe na Loho wa Mulungu.

9 Avo, songela vituhulike vino, hatulekile kuwatambikila, na kuno tumulongela Mulungu yawamemeze mweye ilimu ya mbuli zimnogele heyo kubitila ng'hungwe na ilimu volawa ha Loho wake.

10 Na totambika vino giladi mkale kamba vija voyolonda Mndewa na kumnogeza heyo mmbuli zose, kuno mulela mujo msang'hano zose zinogile na kukula muilimu ya Mulungu.

11 Mulungu yawagangamaze na mhiko zose zilawa mmhiko za yenzi yake, giladi mdahe kwazaganya mbuli zose bila kudonha kuno mdeng'ha.

12 Na mmuheweze Mulungu mkudeng'ha, ayo yawatendile mulumbe kupata uhazi Mulungu uyawekile wanhu zake muundewa wa mulangaza.

13 Kwavija heyo katukombola kulawa mmhiko za ziza na kutugala kuna uundewa wa Mwanage iyamnogele,

14 ayo yotukombola na kuvigela kumgongo vilozo vetu.

Unhu wa Kilisto na Sang'hano Yake

15 Kilisto iyo sisila da Mulungu yoleka koneka, chaudele
na mkulu wa vinhu vose vilumbigwe na Mulungu.
16 Kwavija kubitila heyo Mulungu kavilumba vinhu vose
va kuulanga na va muisi, vinhu vikoneka na vija vileka
koneka, kamba vija mhiko za muloho, wandewa wa muloho,
watawala wa muloho, na udaho wa muloho. Mulungu
kavilumba vinhu vose kubitila heyo na sama yake.
17 Kilisto kakala baho songela vinhu vose hav-
inalumbigwa, na mkuilumba hamoja na heyo vinhu vose
vipata hanhu hake.
18 Na heyo iyo pala, na wanhu wamtogole Kilisto wawo
lukuli lwake, heyo iyo mwanduso, heyo iyo chaudele
mmwanza wa wazukile kulawa mkudanganhika, avo kok-
wiza kukala hanhu ha ulongozi m'vinhu vose.
19 Kwavija Mulungu imnogela uungu wake wose ukale
mwa Kilisto.
20 Kubitila mwanage, Mulungu kanogelwa vinhu vose
viilumbe kabili na heyo mwenyego, vinhu vili muisi ama
kuulanga, mkwika tindiwalo kubitila ifa ya mwanage mum-
salaba.
21 Umwaka mkala kutali na Mulungu na mkala wadumuka
zake sama ya vinhu vihile vumtendile na kuvigelegeza.
22 Ila sambi Mulungu kawatenda mweye muilumbe na
heyo mkubitila ifa ya lukuli lwa mwanage giladi yawatende
mweye mung'ale, muwe bule nyela, na sambimuwe na
mbuli yoyose ihile hameso gake.
23 Ila molondigwa kugendelele kuitogola kweli ino na
kuinanahila. Sambimpalasuke kulawa muikweli imui-
bokele kipigiti vumuhulike Usenga Unogile upetigwa muu-
lumwengu wose, na nie Paulo nisaguligwa kamba mtu-
migwa wa Mulungu giladi niupete Usenga uno Unogile.

*Sang'hano ya Paulo Kamba Mtumigwa wa Wanhu Wamto-
gole Kilisto*

24 Sambi nodeng'helela migayo yangu sama yenu, mku-
bitila kugaya kunigaya mulukuli novikiza migayo isigale ya
Kilisto sama ya lukuli lwake, awo wanhu wamtogole Kilisto.
25 Mulungu kanigwelela sang'hano ya kusang'hanika mwa
wanhu wamtogole Kilisto mkuupeta usenga wake kila
hanhu kumwenu.
26 Usenga uno uwo nyong'onyo ifisigwe mwaka na mwaka
na milelo bwando, ila sambi igubuligwa mwa wanhu zake.
27 Kwavija Mulungu kalonda wavitange kamba Wamhazi
vivija wolondigwa wapate ugoli na yenzi ya Kilisto. Na ino
iyo nyong'onyo, kamba Kilisto kokala mgati yenu. Mbuli ino
yowagwelela tamanilo da kuhala yenzi yake.

28 Avo towalongela wanhu wose mbuli za Kilisto,
towazuma wanhu wose, na kuwafundiza wanhu wose na
ng'hungwe yose iyatugwelele Mulungu. Tolonda tuwagale
haulongozi wa Mulungu, giladi sambiwahungule hanhu
muukazi wao wa kuilumba hamoja na Kilisto.
29 Sama ya mbuli ino noigaza ng'hani mkuiyoha na mhiko
zangu zose zayanigwelele Kilisto.

2

1 Nolonda m'vitange vija nie vunigaya sama yenu mweye,
na sama ya awo wali mdiwambo da Laodikia, na sama ya
waja wose walekile kunimanya nie mkunyona mkihanga.
2 Nia yangu iyo ino, mweye na hewo mgangamizwe
mmioyo na kuilumba hamoja mdinoge, giladi kupata ugoli
wose wa ilimu na kuitanga nyong'onyo ya Mulungu, ayo yali
Kilisto mwenyego,
3 mwa ayo ngama zose za ng'hungwe na ilimu kuzifisigwe.
4 Nowalongela mweye gano giladi munhu sam-
biyawavwizile na mbuli zilimwilile.
5 Kwavija hata kamba na kutali na mweye mulukuli, ila na
hamoja na mweye muloho, na ninogelwa ng'hani kuwona
vija vumkala kamba viilondigwa na nhamanila yenu mwa
Kilisto vuigangamale.

Ugima wa Kweli Mgati ya Kilisto

6 Vija vumumtogole Yesu Kilisto kamba Mndewa, gendele-
leni kumkweleleza.
7 Muwe na mizizi inanahile ng'hani mmwake heyo,
muizenge mgati yake, na mgangamale muinhamanila
kamba vumfundizigwe. Na mmemezwe na mioyo ya
hewela.
8 Loleni! Munhu sambiyawanamate kubitila mbuli zake
zilibule kinhu na za uvwizi zilawa mngelegeza za wanhu na
kulawa mmhiko za loho wa ulumwengu uno na sio kulawa
ha Kilisto.
9 Mulungu kokala mgati ya Kilisto,
10 na mweye muwa wanhu walekile kuhungula hanhu
kubitila kuilumba kumwenu na Kilisto, ayo yali mkulu wa
loho zose zitawala na zili na udaho.
11 Mkuilumba hamoja na Kilisto mwingizigwa kumbi, sio
kumbi dija dingizigwa na wanhu, ila kumbi dingizigwa na
Kilisto, disegeza vilozo vose.
12 Vum'batizigwe, mzikigwa hamoja na Kilisto, na mzuka
na heyo kubitila nhamanila mmhiko za Mulungu yamzusile
heyo kulawa mkudanganhika.
13 Umwaka mkala mdanganhike sama ya vilozo venu
kwavija vilozo venu vikala havinasegezwa. Avo sambi

Mulungu kawagwaa ugima hamoja na Kilisto. Kavigela kumgongo vilozo vetu vose.

14 Kasegeza msululu wa nhaguso zetu na kuzisegeza mkuzigongomela mumsalaba.

15 Mkutenda vino, kawasegezela mhiko watawala wa muloho na wene udaho. Kawagela kinyala haulongozi wa wanhu wose kubitila kuhuma kuyahumile mumsalaba.

16 Avo munhu sambiyawataguse sama ya kija chumja ama chumng'wa ama sama ya kuleka kugasamhukila mazua ga sona za Wayahudi, kamba vija sona za mwandamo wa mulenge ama sona za Zua da Mhumulo.

17 Vinhu vino vose vivo sisila da vinhu vikwiza. Ila Kilisto mwenyego iyo ikweli.

18 Sambimmuleke munhu yoyose yawataguse mkuwag-ong'ondeza mmbuli za kuwa wende wa uvwizi ama ku-tambikila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, wolonga wagweleligwa nzozi mmbuli zino ngelegeza zao zimemile vilozo zowatenda waitope,

19 na waleka kugendelela kumgoga Kilisto ayo yali pala da lukuli. Hasi ya wimilizi wa Kilisto lukuli lose lopata mandia na kuilumba hamoja m'vipindi na vifundo vake na lokula kamba voyolonda Mulungu.

Kudanganhika na Kilisto, na Kukala Hamoja na Kilisto

20 Kwavija mdanganhika hamoja na Kilisto, na mkomboligwa kulawa mmakono ga vinyamkela wotawala ulumwengu uno. Habali mkala kamba vija mng'hali wanhu wa muulumwengu uno? Habali mzigoga ndagizi kamba vija,

21 “Sambiugoge kino!” “Sambiulanze kija!” “Sambiukwase kija!”?

22 Ndagizi zino zose zikigwa sama ya vinhu vibanangika, nazo zose zimema ndagizi za wanhu na mafundo gao.

23 Kweli ndagizi zino zokoneka zina ng'hungwe kwavija zimema mbuli zilibule mzihaka kamba vija kuishulutiza kuwatambikila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, zimema wende wa uvwizi, na kuzigaza ng'hani ng'huli, ila zabule mhiko za kuzihuma sulukila za lukuli.

3

1 Kwavija mzusigwa hamoja na Kilisto, avo gazahileni gaja gali uchana, ako Kilisto kuyakalile mkigoda chake cha Undewa kumkono wa ukulume wa Mulungu.

2 Gelegezeni gali uchana na sio gali hasi.

3 Kwavija mweye mdanganhika mulukuli luno, ila ugima
wenu wa ikweli ufisigwa hamoja na Kilisto mgati ya Mu-
lungu.
4 Kilisto iyo ugima wenu wa ikweli, na kipigiti vonday-
oneke muulumwengu, na mweye vivija mokoneka hamoja
na heyo muiyenzi yake.

Ugima wa Umwaka na Ugima wa Sambi

5 Avo zikomeni sulukila zose za muisi zigendelela kusigala
mgati yenu. Lekeni mbuli za ugoni, unyolodo, sulukila ya
ugoni, sulukila ya kutenda mbuli zihile, na sambimuwe
wagila, kwavija ugila uwo nhambiko ya miwegu.
6 Sama ya mbuli zino lusango lwa Mulungu lowezila waja
wose woleka kumtegeleza.
7 Mweye vivija mtembela mnzila zino, kipigiti vumkalile
wanhu wa ulumwengu uno.
8 Ila sambi molondigwa kuzileka mbuli zino zose,
ng'hasilika, lusango, ngelegeza zihile, kuilonga vihile, na
mbuli zihile kulawa mmilomo yenu.
9 Sambimuivwizile wenyego kwa wenyego, kwavija mw-
eye muuvula unhu wa umwaka na sang'hano zake,
10 na muuvala unhu wa sambi, awo uwatenda kuwa wa
sambi kipigiti vumgendelela kuifunza mbuli za muumbi
wenu na kuwa kamba heyo.
11 Muugima uno wa sambi, haduhu Mgiliki ama
Muyahudi, yengile kumbi ama yalekile kwingila kumbi,
mulungwana ama mshenzi, nyakadala ama yailegehe.
Kilisto iyo kila kinhu na ka mgati yetu tose.
12 Avo kwavija mweye mwa wanhu msaguligwe na Mu-
lungu, mng'alile na mnogelwe ng'hani na Mulungu, avo
ivazeni bazi, moyo unogile, kuwa bule makulu, kuhola
mmoyo, na mwazaganyo.
13 Iyazaganyeni wenyego kwa wenyego, na kamba iha-
lawilila munhu kana mbuli na miyage, mkiigele kumgongo.
Igeleni kumgongo kamba Mulungu viyawagelile mweye
kumgongo.
14 Uhaleka gano gose, ivazeni noge ajo divifunga hamoja
vinhu vino vose muuhamoja wa kweli.
15 Na tindiwalo dilawa ha Kilisto ditawale mmioyo yenu,
avija mweye vumuli vipindi va lukuli lumwe mkemigwa
mkale mditindiwalo. Na muwe wanhu wa kulava hewela.
16 Usenga Unogile wa Kilisto umeme ng'hani mgati
yenu, mkuifundiza wenyego kwa wenyego na kuizuma na
ng'hungwe yose. Mwimbileni Mulungu na kumuheweza
mmioyo yenu, mkwimba zabuli, nyila za nhogolwa, na nyila
za muloho.

17 Chochose chumtenda ama chumulonga, tendeni mditwaga da Mndewa Yesu, mmuheweze Mulungu Tata wetu kubitila heyo.

Ukazi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

18 Kila mtwanzi yawe mwende ha mbigalo wake, kwavija vino vivo vilondigwa kutendigwa na wanhu wamtogole Kilisto.
19 Kila mbigalo yamnogele mtwanzi wake na sambiyamkomhokele.
20 Mweye wana, wategelezeni waja wawalelile mmbuli zose, kwavija vino vivo vimnogele Mndewa.
21 Mweye watata, sambimuwagevuze wanenu, bule wodonhezwa.
22 Mweye nyakadala, wategelezeni watawala zenu wa muisi mmbuli zose sio tu kipigiti viwowalola mweye giladi wawatogole, ila mkunogelwa mmoyo kuno mumdumba Mulungu.
23 Chochose chumtenda kitendeni na moyo wenu wose, kwavija momsang'hanikila Mndewa na sio wanhu.
24 Kwavija m'vitanga kamba mokwiza kubokela kija Mndewa kiyailagane kamba nhunza yenu. Kwavija Kilisto iyo Mtawala wa ikweli imumsang'hanikila.
25 Munhu yoyose yotenda gehile kolihigwa gagaja galingile na gaja gehile gayatendile, kwavija Mulungu hakilola kihanga cha munhu.

4

1 Na mweye watawala, watendeleni ganogile nyakadala zenu, kwavija movitanga kamba na mweye vivija muna Mtawala kuulanga.

Ndagizi

2 Gendeleleni kutambika, na kipigiti vumutambika, muiteganye na kumuheweza Mulungu.
3 Na vivija tutambikileni na tweye, giladi Mulungu yaluvugule lwivi sama ya usenga wetu, avo tuipete nyong'onyo ya Kilisto, kwavija sama ya nyong'onyo hiyo nie na mkifungo.
4 Tambikeni giladi niipete goya nyong'onyo ija kamba vunilondigwa niipete.
5 Muwe wabala mkukala hamoja na awo walekile kumtogola Kilisto, kila nafasi yondamuipate isang'hanikileni goya.
6 Mazua gose ulonzi wenu umeme ngekewa na umeme munyu, giladi m'vitange kumwidika kila munhu.

Ndamsa za Kimambukizo

7 Tikiko, ndugu mnogelwa na mtumigwa yalibule uzen-
zeleganye muisang'hano ya Mndewa, kowalongela mbuli
zangu zose.
8 Nomtuma kumwenu sama ya mbuli zino, m'vitange vija
vituli na vivija yawagangamize mweye mioyo yenu.
9 Kokwiza hamoja na Onesimo, ndugu yetu itumnogele
na yalibule uzenzeleganye ayo yali mwenekae wa isi yenu.
Weheza, wowalongela vinhu vose vilawilile hano.
10 Alistaliko, yali mkifungo hamoja na nie, kowalamsa,
na Maluko, mwana wa mjombaake Banaba, vivija
kowalamsa. Mulongeligwa mwisha mbuli za Maluko,
yahavika kumwenu, m'bokeleni.
11 Na Yesu, yokemigwa Yusto, kowalamsa. Wano wao
Wayahudi weiyeka mmwanza mwa wasang'hana wayangu
sama ya Undewa wa Mulungu, na hewo waugangamiza
moyo wangu.
12 Epafla, ayo yali mmwanza wenu na msang'hana wa
Kilisto Yesu, kowalamsa. Mazua gose koiyoha ng'hani
kuwatambikila mweye. Heyo kowatambikila ha Mulungu
giladi mgeligwe mhiko, muleke kuhungula hanhu, na mdahe
kugatenda gaja gose goyolonda Mulungu.
13 Nolonda niwalongele ikweli kamba heyo kosang'hanika
ng'hani sama yenu mweye na sama ya awo wali mdiwambo
da Laodikia na awo wali mdiwambo da Hielapoli.
14 Luka, mganga wetu itumnogele, na Dema wowalamsa.
15 Walamseni ndugu zetu wali Laodikia, mulamseni Nimfa
hamoja na wanhu wose wamtogole Kilisto wokiiting'hanila
mng'anda yake.
16 Muhamambukiza kulusoma lupwilili luno vivija wag-
weleleni wanhu wamtogole Kilisto wali Laodikia walusome,
na mweye vivija mulusome lupwilili kulawa Laodikia.
17 Mulongeleni Alikipo, “Imambukize sang'hano yuug-
weleligwe na Mndewa.”
18 Nie, Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu
mwenyego. Sambimuisemwe minyolo yangu.
Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Yodahika kamba luno lulo lupwilili lwa ichanduso luyalwandike Paulo na kugaluka kuwa kitabu kimwe mmwanza wa vitabu va Bibilia. Na lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 51 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo kakala mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Paulo hadahile kukala Tesalonike mkipigiti kitali viyeshile kudisongeza dale da wanhu wamtogole Kilisto, avo kalutuma lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto wali ako. Lupwilili luno lumema mbuli bwando na ndagizi bwando mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kukala. Paulo kolongelela vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili. Siku wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wakala wolonda kuitanga mbuli ino. Kubwela kwa Kilisto mwanza wa ikabili Paulo kakutenda kamba kicho kinhu cha kuwagangamiza giladi wakale ukazi wa kumnogela Mulungu (5:6-8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1*).
2. Abaho kosimulila mbuli za sang'hano zake na mbuli zija zigaligwe na Timoteo (*2—3*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi vija wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuvitanga kamba Yesu kokwiza mwanza wa ikabili (*4:1—5:15*).
4. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto na kumulonda kila munhu mmwanza wao yalusome lupwilili luno (*5:16-28*).

[1] Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.

Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, kumwenu mweye muli wanhu wa Mulungu Tata na Mndewa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu viwe hamoja namwe.

Ugima na Nhamanila ya Watesalonike

2 Mazua gose tomgwelela hewela Mulungu sama yenu
mweye mose, na mzinhambiko zetu towatambikila mianza
yose.
3 Tuhawatambikila ha Mulungu Tata wetu, tokumbuka
sang'hano yenu ileligwe na nhamanila yenu, sang'hano
zenu zimtendile sama ya noge dimulinajo, na mwazaganyo
utendigwe na tamanilo dimulinajo sama ya Mndewa wetu
Yesu Kilisto.
4 Ndugu zetu, tuvitanga kamba Mulungu kowanogela
mweye, na kawasagula mweye kuwa wanhu zake,
5 kwavija vituwagalile Usenga Unogile wa Yesu Kilisto,
haukalile Usenga wa mmulomo tu, ila vivija na mhiko na
Loho wa Mulungu na nhamanila ng'hulu. Na m'vitanga vija
vitukalile tukala kipigiti vitukalile na mweye, kwavija ikala
sama ya manogelwa genu mweye.
6 Mweye mtwiga tweye na Mndewa, hata kamba mgaya
ng'hani, muubokela usenga na deng'ho dilawa ha Loho wa
Mulungu.
7 Avo mgaluka ningo ha wanhu wose wamtogole Kilisto
wa muisi za Makedonia na Akaya.
8 Kulawa kumwenu usenga wa Mndewa wenela, sio tu
muisi za Makedonia na Akaya, ila kila hanhu nhamanila
yenu ya kumtamanila Mulungu itangigwa. Avo hatulonda
kulonga chochose mmbuli ino.
9 Kwavija wanhu wa isi zino wolonga vija vimtubokele
vinogile na vija vimumgalukile Mulungu kulawa mmiwegu
na kumsang'hanikila Mulungu wa ikweli yali na ugima.
10 Na vivija wolonga vija vumum'beta Mwanage kulawa
kuulanga, ayo yamzusile kulawa mkudanganhika, iyo Yesu,
ayo yotukombola kulawa mulusango lukwiza.

2

Sang'hano ya Paulo Mdiwambo da Tesalonike

1 Ndugu zetu, mwemwe wenyego movitanga kamba kwiza
kumwetu kumwenu hakukalile jaga bule,
2 kamba vum'vitanga kipigiti kibitile tukala tugazigwa na
kuligigwa mdiwambo da Filipi, ila mkutazigwa na Mulungu
wetu tuwapetela Usenga Unogile hamoja na ving'hwaso
bwando vikalile haja.
3 Usenga wetu utukalile tuwapetela haukalile na nia ya
uzenzeleganye ama nia ihile ama kulonda kumnamata
munhu yoyose,

4 ila mazua gose tolonga kamba Mulungu viyotulonda tweye kulonga, kwavija Mulungu katutogola kamba tulumba kuupeta Usenga Unogile. Hatulonda kuwanogeza wanhu, ila tolonda kumnogeza Mulungu, ayo yoilolesa mioyo yetu.

5 Kamba vum'vimanya na Mulungu iyo msindila wetu, hatwizile na mbuli za kuhembekeza ama kuitenda mbwiga zenu giladi tupate hela zenu.

6 Hatuzahila nhogolwa kulawa ha wanhu, sio kulawa kumwenu, ama kulawa ha munhu yoyose,

7 hata kamba tweye twa watumigwa wa Kilisto tuhadahile kulonda vinhu kulawa kumwenu, ila tweye tukala tuholile kipigiti vitukalile na mweye, kamba vija mama voyowalela wanage.

8 Tuwanogela ng'hani kileka mana tutogole sio tu kuwapetela Usenga Unogile kulawa ha Mulungu ila hata kuulava ugima wetu sama yenu, kwavija mweye muwa ndugu kumwetu.

9 Ndugu zetu, kweli muisemwa vija vitusang'hanike na kugaya ng'hani! Tusang'hanika misi na kilo giladi sambitumtamanile munhu yoyose mmwanza wenu kipigiti vitukalile tuupeta Usenga Unogile wa Mulungu.

10 Mweye mwa wasindila zetu, na Mulungu vivija msindila wetu kipigiti vitukalile mmwenu mweye wanhu mumtogole Kilisto, vija vituli wanhu wang'alile, tulibule uzenzeleganye, na tulibule mbuli ihile.

11 Kwavija movitanga kamba tweye tumtendela kila munhu mmwanza wenu kamba tata voyowatendela wanage mwenyego.

12 Tuwagangamiza, na kuwabweza moyo, na kuwayalalila mkale ukazi wa kumnogeza Mulungu, ayo yowakema Muundewa wake na muyenzi yake.

13 Na tweye vivija tomgwelela Mulungu hewela kwavija vumuubokele usenga wa Mulungu, umuuhulike kulawa kumwetu, hamuubokele kamba usenga wa munhu, ila kamba vuuli usenga wa Mulungu, awo usang'hanika mgati yenu mweye mumtogole Kilisto.

14 Kwavija mweye, ndugu zetu, kija kiwalawilile mweye kicho kiwalawilile wanhu wa Mulungu wamtogole Yesu Kilisto muisi ya Yudea. Mgaya mgayo umwe ulawa ha wanhu zenu wenyego, kamba vija wanhu wamtogole Kilisto muisi ya Yudea viwagazigwe na wanhu zao wenyego, Wayahudi,

15 awo wamkomile Mndewa Yesu na wahokozi wa umwaka na kutugaza na tweye vivija. Womgevuza Mulungu na kuihasanya na wanhu wose,

16 mkuiyoha kutugomesa tweye kulonga na Wamhazi giladi Wamhazi sambiwakomboligwe. Mkutenda vino mazua gose, woilundikila vilozo vao. Ila hakimambukizo lusango lwa Mulungu lowezila.

Sulukila ya Paulo ya Kuwatembelela Watesalonike Kabili

17 Ila, ndugu zetu, vituinegile na mweye mulukuli mkipigiti kiguhi na sio mmoyo, tukala na sulukila ng'hulu ya kuwona meso kwa meso.
18 Kwavija tulonda kwiza kumwenu, ng'haning'hani nie Paulo, nilonda kwiza mianza bwando, ila Mwenembago katuzuila.
19 Kwavija tamanilo jetu choni, ama ndeng'ha yetu choni, ama mkungo wetu choni wa kukiitopela haulongozi wa Mndewa wetu Yesu kipigiti vondayeze? Sio mweye?
20 Ona, mweye iwo yenzi yetu na ndeng'ha yetu!

3

1 Avo vutulemelwe* kwazaganya, tulamula kusigala mdiwambo da Atene twiyeka.
2 Tumtuma† Timoteo, ndugu yetu na msang'hana mietu msang'hano ya Mulungu, mkuupeta Usenga Unogile wa Kilisto, yawagele mhiko na kuwagangamiza mweye mnhamanila yenu,
3 giladi munhu yoyose sambiyatigiswe na migayo ino. Mweye movitanga goya kamba migayo ikigwa sama yetu tweye tose.
4 Kwavija kipigiti vitukalile hamoja na mweye, tuwalongela kamba tokwiza kugazigwa. Avo ilawilila kamba vutuwalongele.
5 Sama ya kilamso kino, vinilemelwe kuizuila, nimtuma Timoteo giladi niitange nhamanila yenu. Nidumba kamba siku Mwenembago kawageza, na kamba yahawageza, sang'hano yetu yowa jaga bule.
6 Ila Timoteo kabwela sambisambi kulawa kumwenu, katugalila mbuli zilimwilile ziilonga nhamanila yenu na noge jenu. Katulongela kamba mazua gose motukumbuka mkudeng'ha, na kamba mosulukila kutona, kamba vija na tweye vitusulukila kuwona mweye.
7 Avo, ndugu zetu, mkugazika na kugaya kumwetu kose, tugangamizwa mmbuli yenu sama ya nhamanila yenu.
8 Kwavija sambi todaha kuhumula goya ihawa mogendelela kugangamala mkuilumba hamoja na Mndewa.

---

* **3:1** Hano wanhu walemelwe wakala Paulo, Sila, na Timoteo. † **3:2** Wanhu wakalile wamtumile Timoteo wakala Paulo na Sila.

9 Hatudaha kumuheweza Mulungu vija viilondigwa sama
yenu, avija viyaibwezile ndeng'ha yetu yose itukalile tu-
igelegeza haulongozi wa Mulungu wetu sama yenu mweye.
10 Imisi na ikilo tutambika ng'hani giladi tuiyone ka-
bili meso kwa meso na kuwagwaa kija kihunguke muin-
hamanila yenu.
11 Avo Mulungu Tata wetu na Mndewa wetu Yesu watuten-
dele nzila ya kwiza kumwenu.
12 Mndewa yaditende noge jenu jongezeke na diwe
bwando ha kila munhu mmwanza wenu na ha wanhu
wayagwe, kamba vija tweye vituli na noge bwando
kumwenu.
13 Mndewa yaigangamize mioyo yenu giladi sambimuwe
na mbuli na munhu na muwe wanhu wang'alile haulongozi
wa Mulungu wetu na Tata wetu kipigiti Mndewa wetu Yesu
Kilisto yeheza hamoja na wanhu zake wose wang'alile.

4

Ugima Umnogeza Mulungu

1 Hakimambukizo, ndugu zetu, tuwafundiza vija vimu-
londigwa kukala giladi mumnogeze Mulungu, na msonga
kukala ukazi uno wa kumnogeza Mulungu. Avo towayalalila
na kuwagong'ondeza mditwaga da Mndewa Yesu kamba
mgendelele ng'hani kutenda vino.
2 Kwavija mozitanga ndagizi zija zituwagwelele kubitila
udaho wa Mndewa Yesu.
3 Mulungu kowalonda mweye muwe wanhu wang'alile na
sambimtende ugoni kabisa.
4 Kila mbigalo kolondigwa yavitange kukala na mtwanzi
wake muung'azi na hishima,
5 sio mkusulukila ugoni kamba Wamhazi walekile kum-
tanga Mulungu.
6 Mmbuli ino munhu sambiyamtendele gehile miyage
yamtogole Kilisto ama kum'bulunya. Mndewa kowatagusa
wanhu sama ya vilozo vose kamba vino, kamba vitwishile
kuwalongela na kuwazuma.
7 Mulungu hatukemile tutende vilozo, ila tuwe wanhu
wang'alile.
8 Avo munhu yoyose yogalema mafundo gano hamulema
munhu, ila komulema Mulungu yowagwelele mweye Loho
wake.
9 Mmbuli ya noge ha munhu yamtogole Kilisto miyago,
twabule kilamso cha kuwaandikila, kwavija mweye
wenyego mfundizigwa na Mulungu kukiinogela wenyego
kwa wenyego.

10 Kweli muwanogela ng'hani wanhu wose wamtogole
Kilisto wali muisi ya Makedonia, ndugu zetu, hata avo
towayalalila, mgendelele ng'hani kuwanogela.
11 Nia yenu iwe ino, mkale ukazi wa kuleka kugomba na
wanhu, mgelegeze mbuli zenu wenyego na kusang'hanika
na makono genu, kamba vituwalagize,
12 giladi ukazi wenu wa mazua gose utogoligwe na wanhu
wa kunze giladi sambimumtamanile munhu yoyose.

Kwiza kwa Mndewa

13 Ila, ndugu zetu, hatulonda muleke kuitanga mbuli ya
wanhu wadanganhike, giladi sambimuwe na giogio kamba
wanhu wayagwe walibule tamanilo.
14 Totogola kamba Yesu kadanganhika na kuzusigwa, na
totogola kamba Mulungu kowabweza na kuweka hamoja na
Yesu waja wose wadanganhike kuno womtogola Yesu.
15 Towafundiza mbuli zino kulawa ha Mndewa
mwenyego, kamba, tweye tuli wagima, tweye tusigale
mbaka vondayeze Mndewa, hatuwalongola waja wose
wadanganhike.
16 Kwavija Mndewa mwenyego kohumuluka kulawa ku-
ulanga na lwangi lukulu na dizwi da msenga mkulu wa
Mulungu wa kuulanga hamoja na dizwi da mhalati ya
Mulungu, na wanhu wadanganhike kuno womtogola Kilisto
tanhu wozuka.
17 Abaho, tweye tuli wagima, tweye tusigale, tonya-
muligwa muna gamawingu hamoja na hewo tuiting'hane na
Mndewa kuulanga. Avo tokala hamoja na Mndewa mazua
gose.
18 Avo igangamizeni wenyego kwa wenyego na mbuli zino.

5

Isasale Sama ya Kwiza kwa Mndewa

1 Ndugu zetu, mmbuli ya kipigiti na msimu wa mbuli zino
zose vondazilawilile, twabule kilamso cha kuwandikila.
2 Kwavija movitanga goya kamba Zua da Mndewa dokwiza
kamba vija m'bavi voyokwiza mkipigiti cha ikilo.
3 Kipigiti wanhu vowolonga, “Hana tindiwalo na upile,”
baho ubananzi hondauwezile mkuwasinhukiza kamba vija
usungu wa kulela mwana vuumwizila mtwanzi yali na inda,
na hawadaha kunyelenhuka.
4 Ila mweye, ndugu, hamuli mdiziza avo zua dino hadi-
wasinhusa kipigiti vondadize kamba m'bavi.
5 Mweye mose mwa wana wa mulangaza na wana wa
imisi. Tweye hatuli wana wa ikilo ama wa ziza.

6 Avo sambituwase utulo kamba vowowasa wanhu
wayagwe, tukale meso na tuwe na nzonzi zetu.
7 Kwavija waja wose wowasa, wowasa ikilo, na waja wose
wokoligwa, wokoligwa ikilo.
8 Ila tweye tuli wa imisi, tuwe na nzonzi zetu, tuivale
nhamanila na noge kamba kikoti cha zuma mmhambaga,
na tamanilo da ukombola kamba kofia da zuma.
9 Kwavija Mulungu hatusagule tweye tugaye mulusango
lwake, ila tupate ukombola kubitila Mndewa wetu Yesu
Kilisto,
10 ayo yadanganhike sama yetu, giladi kipigiti vondayeze,
kamba tuhawa wagima ama tuhadanganhika, tupate kukala
hamoja nayo.
11 Avo igangamizeni wenyego kwa wenyego na kuigela
mhiko wenyego kwa wenyego, kamba vumtenda sambi.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

12 Ila, ndugu zetu, towayalalila, muwahishimile waja wose
wosang'hanika ng'hani mmwenu, awo wali wakulu zenu
muukazi wa kumsang'hanikila Mndewa na wowazuma.
13 Wahishimileni ng'hani mdinoge sama ya sang'hano
zowotenda. Mkale mditindiwalo wenyego kwa wenyego.
14 Ndugu, towayalalila, wazumeni waja wose wali wakoka,
muwagangamize wali na bwembwe, watazeni walibule
mhiko, na mmwazaganye kila munhu.
15 Teganyeni, munhu yoyose sambiyalihe dihile kwa di-
hile, ila mazua gose zahileni kukiitendela ganogile wenyego
kwa wenyego na hata wanhu wayagwe.
16 Deng'heni mazua gose,
17 tambikeni bila kudonha,
18 longeni hewela mmbuli zose, kwavija gano gago goy-
olonda Mulungu kulawa kumwenu mkuilumba hamoja na
Kilisto Yesu.
19 Sambimum'vulalize Loho wa Mulungu.
20 Sambimzizabuze mbuli za wahokozi,
21 ila vigezeni vinhu vose mwone kamba usenga uno
ulawa ha Mulungu. Gagogeni ganogile,
22 mwinege na kila mbuli ihile.
23 Mulungu mwenyego, ayo yali chanduso cha tindiwalo,
yawang'alize mweye mose. Loho zenu, mioyo yenu, na
ng'huli zenu sambiviwe na mbuli na munhu yoyose mkipig-
iti cha kubwela Mndewa wetu Yesu Kilisto.
24 Heyo yawakemile mweye kabule uzenzeleganye, na
heyo kogatenda gano.
25 Ndugu, tutambikileni.
26 Walamseni ndugu wose na mnonelo ung'alile.

27 Nowalagiza mditwaga da Mndewa kamba mulusome lupwilili luno haulongozi wa wanhu wose wamtogole Kilisto.
28 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE

ULONGOZI

Lupwilili luno lwa ikabili ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Lupwilili luno kalwandika mkipigiti kiguhi viyeshile kulwandika lupwilili lwa ichanduso ha Wakolosai, mkipigiti cha milao ya 51 songela viyavumbuke Kilisto. Paulo kakala yang'hali mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wagazika ng'hani na mbuli za kipigiti cha kimambukizo na vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili, kwavija Paulo kazandika ng'hani mbuli zino mmhwilili zake zose mbili ha Watesalonike. Kamba lwenza lose lwa lupwilili lwa ikabili ha Watesalonike lwandika mbuli za kipigiti cha kimambukizo. Vivija Paulo kolava nzuma mmbuli ya kuleka ukoka. Kila munhu kolondigwa yasang'hanike giladi yapate kinhu cha kuja (3:6-10).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkukiitambula mwenyego na kuwatambula wayage (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike na kuwatambikila (*1:3-12*).
3. Muisula ya ikabili, Paulo kolongelela mbuli ya kipigiti cha kimambukizo.
4. Abaho kolongelela mbuli za kuleka ukoka na kusonga kusang'hanika (*3:1-15*).
5. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto (*3:16-18*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.

Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, mkuilumba hamoja na Mulungu Tata wetu na Mndewa Yesu Kilisto.

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhaguso Vondayeze Kilisto

3 Ndugu zetu, mazua gose tolondigwa kumgwelela Mulungu hewela sama yenu. Vinoga tweye kutenda avo, kwavija nhamanila yenu yokula ng'hani, na noge diyalinajo kila munhu mmwanza wenu ha miyage dokongezeka.

4 Kino kicho kilamso cha tweye kuitopela mweye ha wanhu wayagwe wa Mulungu wamtogole Kilisto. Towalongela hewo vija vimwazaganya na vija vimgendelela kuwa na nhamanila, hata kamba mobitila migayo bwando na kugazika ng'hani.

5 Gano gose golagusa kamba nhaguso ya Mulungu yabule uzenzeleganye, abaho mopetigwa kamba molondigwa kwingila Muundewa wa Mulungu, awo mweye mgazigwa sama yake.

6 Mulungu kabule uzenzeleganye. Kowaliha migayo waja wose wowagaza mweye,

7 na kuwagwelela mhumulo mweye mgazigwa, hamoja na tweye. Gano golawilila kipigiti Mndewa Yesu yahafunuligwa kulawa kuulanga muumoto ukwaka hamoja na wasenga zake wa Mulungu wa kuulanga wali na mhiko.

8 Kowasuna waja wose walekile kumtanga Mulungu na walekile kuutogola Usenga Unogile wa Mndewa wetu Yesu Kilisto.

9 Wosunigwa msuno wa ubananzi wa digunge na kwikigwa kutali na kihanga cha Mndewa na yenzi ya mhiko zake,

10 mdizua dondayeze kubokela yenzi na hishima kulawa ha wanhu zake wose, awo wamtogole heyo. Mweye vivija mowa mmwanza wao, kwavija muutogola usenga uja utuwalongele mweye.

11 Kino kicho kilamso cha tweye kuwatambikila mweye mazua gose. Towatambikila ha Mulungu wetu giladi yawatende mulumbe kukala ukazi uyawakemele mweye. Kubitila mhiko zake yadahe kuzivikiza sulukila zenu zose sama ya unovu na kuimambukiza sang'hano ya nhamanila yenu.

12 Totambika vino giladi twaga da Mndewa wetu Yesu diyenzigwe mgati yenu, na mweye mgati yake, kamba vija viili ngekewa ya Mulungu wetu na Mndewa Yesu Kilisto.

2

Ija Imtenda Gehile

1 Mmbuli ya kwiza kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto na kuting'hanizwa kumwetu kuwa hamoja na heyo, ndugu zangu, nowayalalila,

2 sambimdungwedungwe himahima mngelegeza zenu
ama mkusinhuswa na awo wolonga Zua da Mndewa diza
disha, sambimuwategeleze, hata kamba wahalonga kamba
wana nzozi za muloho, lugubulo, ama lupwilili lolose ku-
lawa kumwetu.
3 Munhu yoyose sambiyawavwizile mnzila yoyose, kwav-
ija zua dija hadiza mbaka uhasanyi mkulu wize tanhu,
na ija Imtenda Gehile yafunuligwe, ayo Mulungu yon-
dayam'banange.
4 Heyo kolema na kukiinula mwenyego mmbuli ya
kila kinhu kikemigwa Mulungu ama kitambikiligwa, gi-
ladi yakike uchana Muing'anda ya Mulungu, yokiipeta
mwenyego kamba iyo Mulungu.
5 Muisemwa kamba niwalongela mbuli zino kipigiti
ving'halile hamoja na mweye?
6 Na sambi mokitanga kija kimkikiwiza heyo, giladi ya-
funuligwe mkipigiti kilondigwa.
7 Kwavija ija Imtenda Gehile kosang'hanika, ila ija
yokikiwiza sambi kogendelela kutenda avo mbaka von-
dayasegezigwe.
8 Abaho, ija Imtenda Gehile kofunuligwa, ila Mndewa
Yesu yeheza, komkoma na mhumuzi ya mulomo wake na
kum'bananga na unang'hazi wa wizilo wake.
9 Ija Imtenda Gehile yeheza, mhiko kulawa ha Mwenem-
bago zomtaza kutenda mbuli bwando za uvwizi, kamba vija
mizonza, vilaguso, mbuli za mkanganyo,
10 na wiho wa namna zose mkuwavwizila waja wopotela.
Wopotela kwavija walema kuinogela ikweli giladi wakom-
boligwe na Mulungu.
11 Avo, Mulungu kowatenda wavwiziligwe ng'hani, na
hewo woutogola uvwizi uno.
12 Abaho wotagusigwa sama ya kuzinogela mbuli zihile
kubanza kuitogola ikweli.

Msaguligwa Sama ya Ukombola

13 Ila ndugu mnogeligwe na Mndewa, tweye mazua gose
tolondigwa kumuheweza Mulungu sama yenu, kwavija
songela haichanduso Mulungu kawasagula mweye giladi
mkomboligwe kubitila sang'hano ya ung'azi ya Loho wa
Mulungu na kubitila kuitogola ikweli.
14 Mulungu kawakema kuukombola kubitila Usenga Un-
ogile utuupetile kumwenu, giladi msangile muna iyenzi ya
Mndewa wetu Yesu Kilisto.
15 Avo, ndugu zetu, gangamaleni na kugagoga gaja gama-
fundo tuwafundize tweye, ihawa na mulomo ama na lup-
wilili lwetu.

16 Avo Mndewa wetu Yesu Kilisto mwenyego na Mulungu
Tata wetu, ayo yatunogele tweye na kubitila ngekewa yake
kotugangamiza mazua gose na tamanilo dinogile,
17 yaigangamize mioyo yenu na kuwagela mhiko giladi
mdahe kulonga na kutenda mbuli zose zinogile.

3

Tutambikileni

1 Hakimambukizo, ndugu zetu, tutambikileni, giladi
Usenga Unogile wenele himahima na uhishimilwe kokose
kondauchole kamba viikalile kumwenu.
2 Vivija tambikeni giladi twimilizwe kulawa mmakono ga
wanhu wotenda gehile na wanhu wehile, kwavija sio kila
munhu komtamanila Mulungu.
3 Ila Mndewa kabule uzenzeleganye, kowagangamiza na
kuwemiliza sambimwingile mmakono ga Mwenembago.
4 Na Mndewa kotugwelela tamanilo kulu mgati yenu, na
tweye togelegeza kamba motenda na mogendelela kutenda
gaja gose gatuwalongele.
5 Mndewa kowalongoza mweye muna ilimu ng'hulu ya
noge da Mulungu dilavigwe na Kilisto.

Nzuma ya Kuleka Kusang'hanika

6 Ndugu zetu, mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto,
towalagiza kamba mwinege na wandugu wose wali wakoka
na waja woleka kukala ukazi wa kuwinza mafundo gaja
gamgabokele kulawa kumwetu.
7 Kwavija mwemwe wenyego movitanga vija vimu-
londigwa kuwinza vija vitutenda tweye. Tweye hatukalile
wakoka kipigiti vitukalile na mweye.
8 Hatudile mandia ga munhu yoyose bila kumuliha, ila
mkugaya na kudonha ng'hani tusang'hanika ikilo na imisi
giladi sambitutamanile kinhu cha munhu yoyose mmwanza
wenu.
9 Tutenda vino sio kwavija hatulondigwe kutazigwa, ila
giladi kuwagwelela mweye kilingilo cha kukweleleza.
10 Kwavija hata vitukalile na mweye, tuwagwelela ndagizi
ino, “Kamba munhu yoyose yoleka kusang'hanika, sambi-
mumgwelele kinhu cha kuja.”
11 Kwavija tuhulika kamba wanhu wayagwe mmwanza
wenu wakoka. Hawalonda kusang'hanika, ila sang'hano yao
kwingilila sang'hano za wanhu wayagwe.
12 Wanhu kamba hiwo towalagiza na kuwayalalila mdit-
waga da Mndewa Yesu Kilisto wasang'hanike bila kuilonga
vihile giladi wapate mandia gao wenyego.
13 Ila mweye, ndugu, sambimdonhe kutenda ganogile.

14 Kamba munhu yoyose yolema kuubokela usenga utu-
utuma kumwenu mulupwilili luno, muloleni goya munhu
ayo. Sambimuilumbe nayo giladi yone kinyala.
15 Ila sambimumgelegeze kamba mdumuka, ila mumzume
kamba ndugu.

Mbuli za Kimambukizo
16 Mndewa wa tindiwalo mwenyego yawagwelele tindi-
walo mianza yose na mzinzila zose. Mndewa yawe hamoja
na mweye mose.
17 Nie, Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu
mwenyego. Uno uwo utango mzimhwilili zangu zose. Vino
vivo vinyandika.
18 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na
mweye mose.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO

ULONGOZI

Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kicho lupwilili lwandikigwe na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo yodahika kamba chandikigwa mkipigiti cha milao ya 62-64 songela viyavumbuke Kilisto. Mbuli ino ikala behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamkema kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne za-yandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ikabili lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema ndagizi bwando za nhambiko ya wanhu wamto-gole Kilisto (2:1-15), vivija vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuwa (3:1-13), na nzuma za mbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1:3-11, 4:1-5, 6:3-5). Mbuli ino yolagusa vija Paulo viyamfundize Timoteo kuwa kilangizi mwa wanhu wamtogole Kilisto. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema malagizo bwando gondagawataze vilan-gizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano kutenda sang'hano za wanhu wamtogole Kilisto wali hasi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*).
2. Abaho komzuma Timoteo yaiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-11*).
3. Paulo kogendelela kusimulila vija voyolava hewela sama ya Yesu Kilisto (*1:12-20*).
4. Abaho komfundiza Timoteo mmbuli ya kutambika na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto (*2—3*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake mkumgwelela Timoteo ndagizi za kimambukizo (*4—6*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu Mkombola wetu na Kilisto Yesu tamanilo jetu.

2 Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu wa ikweli mnhamanila.

Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Nzuma za Mafundo ga Uvwizi

3 Kamba vinikuyalalile vinikalile mnzila nichola muisi ya Makedonia, usigale mdiwambo da Efeso, kwavija kuna wanhu haja wofundiza mafundo ga uvwizi, avo uwagomese.
4 Walongele waleke sheha na misululu mitali ya wahenga ilibule nziga vigala bamila. Mbuli zino hazimtaza munhu kutenda sang'hano ya Mulungu zitendeka kubitila nhamanila iiyeka.
5 Kilamso cha ndagizi ino kicho kamba wanhu wose wamtogole Kilisto wamemezigwe na noge dija dilawa mmoyo unogile, udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile, na nhamanila ilibule uzenzeleganye.
6 Wakulufunzi wano wa uvwizi waga kulawa mzimbuli zino na kugalukila ulonzi ulibule kinhu.
7 Wolonda kuwa wafundiza Malagizo ga Musa, ila hawagatanga gaja gowolonga ama mbuli zija zowogangamiza.
8 Tovitanga kamba Malagizo ga Musa ganoga ihawa munhu kogasang'hanikila viilondigwa.
9 Vivija tovitanga kamba Malagizo ga Musa hagekigwe sama ya wanhu walibule uzenzeleganye, ila sama ya wakeng'enha Malagizo gano na watenda mbuli zihile, wamhazi na wene vilozo, wanyolodoke na walekile kumtanga Mulungu, sama ya waja wose wowakoma tata zao ama mama zao, sama ya wakomaji,
10 wagoni, wambigalo wowasa na wambigalo wayao, wachuluzi wa nyakadala, wavwizi, woiduila uvwizi, ama waja wose wotenda kinhu chochose kilekile kuilinga na mafundizo ga ikweli,
11 golawa Muusenga Unogile wa yenzi ya Mulungu unigweleligwe nie.

Bazi da Mndewa ha Paulo

12 Nomgwelela hewela Kilisto Yesu Mndewa wetu, ayo yanigwelele mhiko sama ya sang'hano yangu. Nomgwelela hewela kwavija kanyona nie kamba nabule uzenzeleganye na kanisagula nie sama ya sang'hano yake,
13 hata kamba umwaka nikala nimfukulila na kumgaza na kumuliga. Ila sambi kanyonela bazi kwavija nitenda hivo bila kuvitanga, na nikala ning'hali sinakwika nhamanila yangu kumwake.
14 Ngekewa bwando za Mndewa wetu zitigwa kumwangu na kanitenda nie nimtogole heyo na kuwanogela wanhu wayagwe kwavija nie niilumba hamoja na Kilisto Yesu.

15 Ulonzi uno uwa kweli na wolondigwa kutogoligwa,
kamba “Kilisto Yesu keza muulumwengu kuwakombola
wene vilozo,” na nie niloza ng'hani kubanza wose.
16 Ila Mulungu kanyonela bazi, giladi kubitila nie, nilozile
ng'hani kubanza wose, Kilisto Yesu yalaguse mwazaganyo
wake ulibule nziga kamba kilingilo ha wanhu waja won-
dawamtogole na kubokela ugima wa digunge.
17 Ha Mndewa wa digunge, yalibule nziga, yoleka koneka,
yali Mulungu yeiyeka, yenzi na hishima viwe kumwake
milongo yose. Amina.
18 Mwanangu, Timoteo, nokugwelela ndagizi zino kamba
vija mbuli za uhokozi zihokoligwe umwaka zikulonga gw-
eye, giladi mkuziwinza mbuli hizo udahe kugomba ngomba
inogile,
19 mkuzigoga nhamanila na udaho ung'alile wa kusam-
bula gehile na ganogile. Ila wanhu wayagwe waulema
udaho wao wa kusambula gehile na ganogile, avo wayagiza
nhamanila yao.
20 Mmwanza wao wakala Himenayo na Alekizanda, ni-
walavile ha Mwenembago giladi wafundizigwe waleke kum-
fukulila Mulungu.

2

1 Avo, mzimbuli zose, nowayalalila kamba kupula, kutam-
bika, kuwatambikila wanhu wayagwe, na kulava hewela
vitendeke sama ya wanhu wose,
2 sama ya wandewa, na waja wose wali na udaho, giladi
tukale mditindiwalo na bila kugomba mkumnogela Mu-
lungu na ung'azi.
3 Nhambiko kamba ino inoga, na imnogeza Mulungu
Mkombola wetu,
4 ayo yolonda wanhu wose wakomboligwe na wapate
kuitanga ikweli.
5 Kwavija hana Mulungu imwe, na hana imwe yodaha
kuwalumba wanhu wose hamoja na Mulungu, nayo iyo
Kilisto Yesu,
6 ayo yaulavile ugima wake giladi yawakombole wanhu
wose. Mbuli ino ilavigwa usindila mkipigiti kilondigwe.
7 Kino kicho kilamso cha Kilisto kunisagula nie kuwa mtu-
migwa wake giladi niupete Usenga Unogile na kuifundiza
nhamanila ya ikweli ha Wamhazi. Sivwiza, ila nolonga
ikweli.
8 Hanhu hohose hawaiting'hane wanhu wamtogole Kilisto
nolonda wambigalo watambike, wambigalo wekigwe
mmakono ga Mulungu wadahe kwinula makono gao
mkutambika bila lusango ama kuibamilila.

9 Vivija nolonda watwanzi wavale vinogile na kwa
hishima, wavale vivalo vilondigwa kuvaligwa na watwanzi,
sio mkukutika mvili za hela bwando ama kuvala zahabu
ama lulu ama vivalo va hela bwando
10 ila na sang'hano zinogile, kamba viilondeka na wat-
wanzi watogole kumtambikila Mulungu.
11 Mtwanzi kolondigwa yaifundize kunyamala na kuwa na
moyo wa kuihumulusa.
12 Simtogoza mtwanzi kufundiza ama kuwa na udaho kwa
mbigalo. Mtwanzi kolondigwa yanyamale.
13 Kwavija Adamu iyo yasongile kuumbigwa, abaho Hawa.
14 Adamu sio iyo yavwiziligwe. Ila mtwanzi iyo yavwiz-
iligwe na kugaluka munhu yali na vilozo.
15 Ila Mulungu kowakombola watwanzi kulawa m'vilozo
vao kubitila kulela wana, ihawa wogendelela kukala mn-
hamanila, mdinoge, muung'azi, hamoja na kuleka kuigoda.

3

Vilangizi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Ulonzi uno uwa kweli, kamba munhu yahalonda kuwa
kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto, kosulukila sang'hano
inogile.
2 Avo kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto kolondigwa
sambiyawe na mbuli na munhu, yawe mbigalo wa mtwanzi
imwe, yadahe kukiizuila, yakiitawale mwenyego, yahishim-
ilwe. Kolondigwa yawabokele wahenza mng'anda yake, na
yadahe kufundiza.
3 Sambiyakoligwe na divai, sambiyawe munhu wa kufafa-
lika, ila yawe munhu yaholile, sambiyawe na kiyahiyahi,
ama munhu wa kunogela hela.
4 Kolondigwa yaichunge goya ng'anda yake na kona
kamba wanage womtegeleza na hishima ilondigwa.
5 Ihawa munhu havitanga vija viyolondigwa kuichunga
goya ng'anda yake, kodahaze kuwachunga wanhu wamto-
gole Kilisto?
6 Sambiyawe munhu yamtogole Kilisto mkipigiti kiguhi, gi-
ladi sambiyaitope na kugwila mnhaguso ija yondayaibokele
Mwenembago.
7 Vivija kolondigwa yawe na nhogolwa inogile na wanhu
wa kunze, giladi sambiyawe na mbuli na munhu na kugwila
mumtego uja Mwenembago uyawikile sama ya kuwana-
mata wanhu kipigiti vondayawageze.

Mashemasi

8 Vivija na mashemasi* wawe wanhu wa kuhishimilwa,
sambiwawe videlenya, sambiwakoligwe na divai, ama sam-
biwanogelwe na hela ya uzenzeleganye.
9 Wolondigwa kuigoga ng'hani ikweli ya nhamanila na
udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile.
10 Tanhu wolondigwa wagezigwe, na wahakoneka kamba
wabule mbuli zihile, wasang'hanike kamba mashemasi.
11 Vivija na watwanzi zao,† wolondigwa wawe watwanzi
wohishimilwa, sambiwawalonge wanhu vihile, ila wadahe
kukiizuila na kuwa bule uzenzeleganye mzimbuli zose.
12 Shemasi kolondigwa yawe mbigalo wa mtwanzi imwe,
na kolondigwa yawachunge goya wanage na wanhu wa
mng'anda yake.
13 Waja wasang'hanike goya kamba mashemasi wopata
nhogolwa inogile ng'hani na wodaha kulonga bila kidumbo
mnhamanila yao mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

Nyong'onyo Ng'hulu

14 Notamanila kwiza kumwako sambisambi. Ila nok-
wandika ndagizi zino giladi
15 kamba nihakawa, uvitange vija wanhu wali mng'anda
ya Mulungu viwolondigwa kuwa, awo wanhu wamtogole
Kilisto, wanhu wa Mulungu yali na ugima, awo wali nguzo
na msingi wa ikweli.
16 Bila kudungwadungwa mmoyo, kija kifisigwe mn-
hamanila yetu kikulu.
Kagubuligwa mulukuli lwa kiunhu,
kapetigwa na Loho wa Mulungu kamba kabule uzenzel-
eganye,
na koneka na wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
Kapetigwa hagatigati ya Wamhazi,
katogoligwa muulumwengu wose,
na kasoligwa uchana muna iyenzi.

4

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Loho wa Mulungu kolonga bila kifiso kamba mkipigiti
cha kimambukizo wanhu wayagwe woilema nhamanila
na kuwinza loho za uvwizi na mafundizo golawa ha
vinyamkela.
2 Mafundizo kamba higo gabwililiswa na videlenya na
wavwizi, wali na udaho udanganhike wa kusambula gehile
na ganogile, kamba usomigwe na zuma da moto.

---

* **3:8** ***Mashemasi*** nhegulo yake *wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.* † **3:11** Wasomi wayagwe wogelegeza kamba ***watwanzi zao*** wakala wasang'hana wa kitwanzi wa wanhu wamtogole Kilisto.

3 Wowagomesa wanhu sambiwasole na kuwalagiza
kamba sambiwaje mandia gayagwe, mandia gaja Mulungu
yagalumbile giladi gabokeligwe mkulava hewela na waja
wotogola na kuitanga ikweli.
4 Kwavija kila kinhu kilumbigwe na Mulungu kinoga,
kuduhu kinhu chochose kilemigwa ihawa kibokeligwa
mkulava hewela,
5 kwavija king'alizwa na usenga wa Mulungu na mkutam-
bika.

Msang'hana Yanogile wa Kilisto Yesu

6 Kamba uhawalagiza wanhu wamtogole Kilisto mbuli
zino, kowa msang'hana yanogile wa Kilisto Yesu, ufun-
dizigwe goya mmbuli ya usenga wa nhamanila na mafun-
dizo ganogile gaja gaugawinzile.
7 Sambiugaye na usheha wa kimhazi na simulizi za uvwizi
zilibule kinhu. Ila uifunze mwenyego kuwa munhu yomno-
gela Mulungu.
8 Kwavija lukuli luhasang'hanika losamhuka, ila
sang'hano ya kumtanga Mulungu inoga ng'hani mzimbuli
zose, mkukigoga kilagano sama ya ugima wa kipigiti kino
na ugima wa kipigiti kikwiza.
9 Ulonzi uno uwa kweli na wolondigwa kutogoligwa.
10 Kino kicho kilamso cha tweye kusang'hanika ng'hani
na kugendelela kuiyoha, kwavija twika tamanilo jetu ha
Mulungu yali na ugima, ayo yali Mkombola wa wanhu wose,
na ng'haning'hani waja womtogola.
11 Mbuli zino uzilagize na kuzifundiza.
12 Munhu yoyose sambiyaubeze umhale wako, ila
sang'hano zako zoneke zinoga hameso ga wanhu wamtogole
Kilisto muulonzi, muukazi, mdinoge, mnhamanila, na
muung'azi.
13 Iyohe kuzisoma Nyandiko Zing'alile ha wanhu wamto-
gole Kilisto, giladi uwazume na kuwafundiza mbaka kipigiti
vondanize.
14 Sambiuileke nhunza yako iugweleligwe kubitila usenga
wa kihokozi kipigiti wavyele viwakwikile makono gao.
15 Ugangamale ng'hani mzimbuli zino, na uzisang'hane
giladi wanhu wose wone vija vuigendeleza nhunza yako.
16 Uichunge mwenyego na mafundizo gako. Zigoge
ng'hani mbuli hizo, kwavija ihawa kozisang'hana, kokiikom-
bola gweye mwenyego na waja wokutegeleza.

5

Viilondigwa Kuwatendela Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Sambiumkomhokele m'vyele, ila muyalalile kamba vija
yahawile tataako mwenyego. Watendele ganogile wamhale
kamba ndugu zako mwenyego,
2 watwanzi wavyele kamba mama zako, na wandele
kamba lumbu zako, na ung'azi wose.
3 Wahishimile vizuka awo walibule wanhu wa kuwata-
manila.
4 Ila kamba kizuka kana wana ama wazukulu, tanhu
wolondigwa kuifunza kumsang'hanikila Mulungu mkuwa-
tendela ganogile wanhu wa mulango wao wenyego, na mku-
tenda vino wowaliha watata na wamama zao na wavyele
zao, kwavija vino vivo vimnogela Mulungu.
5 Mtwanzi ayo yali kizuka kweli, yalekigwe yeiyeka, kok-
wika tamanilo jake ha Mulungu na kugendelela kutambika
imisi na ikilo na kumpula Mulungu giladi yamtaze.
6 Ila kizuka yokala sama ya kunogela mbuli zihile kadan-
ganhika hata kamba yahawa mgima.
7 Wagwelele wanhu ndagizi zino giladi munhu yoyose
sambiyawe na mbuli na munhu.
8 Ila kamba munhu yoyose yoleka kuwagwelela ndugu
zake vinhu vowolonda, na ng'haning'hani waja wali mmu-
lango wake, kaibela nhamanila na munhu ayo keha ng'hani
kubanza Mmhazi.
9 Sambiumwike kizuka mumsululu wa vizuka kamba
hanavikila milao malongo sita, na yakalile yasoligwe
mwanza umwe.
10 Yawe kotangigwa goya sama ya sang'hano zinogile,
kamba kulela wana, kuwabokela wanhu, kuwasuluza mag-
ulu ga wanhu wa Mulungu, kuwataza wanhu wali na
migayo, na kukiilava mwenyego kwa namna zose kutenda
sang'hano zinogile.
11 Ila vizuka wandele sambiuwagele mumsululu wa
vizuka. Kwavija sulukila zao za lukuli zihabanza ng'hani
kubanza kumsang'hanikila Kilisto, wolonda kusoligwa ka-
bili.
12 Avo wokiigalila nhaguso wenyego, kwavija wakibena
kilagano chao cha mwanduso.
13 Vivija wokiifundiza kuwa wakoka na kwanga kulawa
kae ino na kwingila kae iyagwe. Na hawawa tu wakoka, ila
wodeta na kusimulila mbuli za wanhu, mkulonga mbuli zija
hawalondeke kuzilonga.
14 Avo nihanogelwe vizuka wandele wasoligwe, walele
wana, na kuzichunga goya kae zao giladi mdumuka wao
sambiyapate hanhu ha kulonga vihile.
15 Kwavija vizuka wandele wayagwe wahinduka wesha na
kumuwinza Mwenembago.

16 Ila kamba mtwanzi yoyose yamtogole Kilisto yahawa na
vizuka mmulango wake, kolondigwa yawataze mwenyego
giladi wanhu wamtogole Kilisto sambiwadonhezwe. Wanhu
wamtogole Kilisto wolondigwa wadahe kuwataza vizuka
awo wali vizuka wa ikweli.
17 Wavyele awo wozilongoza goya sang'hano za wanhu
wamtogole Kilisto wolondigwa kubokela kitumetume mi-
anza mibili, ng'haning'hani waja wotenda sang'hano ya
kuupeta Usenga Unogile na kufundiza.
18 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “sambiumfunge
ng'ombe mulomo kipigiti yahahugusa muhindi mkuubo-
jaga,”* na “Wasang'hana wolondigwa wagweleligwe kitume-
tume chao.”†
19 Sambiutogole kubokela nhaguso imtagusa m'vyele ila
iwe igaligwa na wasindila wabili ama wadatu.
20 Waja wogendelela kutenda vilozo wakomhokele hau-
longozi wa wanhu wose, giladi wavyele wayagwe wadumbe.
21 Haulongozi wa Mulungu na Kilisto Yesu na wasenga
wa Mulungu wa kuulanga wasaguligwe, nokulagiza kamba
uzigoge ndagizi zino. Mtendele kila munhu ganogile, sambi-
umnogele munhu ino na kumwihila munhu iyagwe.
22 Sambiutende mbwisa kumwikila munhu makono sama
ya kumsang'hanikila Mndewa. Sambiukiigele m'vilozo va
wanhu wayagwe. Uiteganye sambiukiinyolodose.
23 Sambiung'we mazi geiyeka, ila ung'we divai kidogo
sama ya inda yako na vitamu viukugula mianza bwando.
24 Vilozo va wanhu wayagwe vokoneka sambisambi, na
vowalongola kuchola kuinhaguso. Ila vilozo va wanhu
wayagwe vokoneka hamwande.
25 Na vivija, sang'hano zinogile zokoneka. Na hata
sang'hano zija zinogile zileka kukoneka hazidaha kufisika.

6

1 Nyakadala wose wolondigwa kuwahishimila wandewa
zao giladi twaga da Mulungu na mafundizo gake sambiga-
longigwe vihile.
2 Waja wali na wandewa wamtogole Kilisto sambiwaleke
kuwalagusila hishima, kwavija hewo wao ndugu. Ila
wawasang'hanikile hata vinogile ng'hani, kwavija wanhu
wopata vinhu bwando kulawa mzisang'hano zao wao
wanhu wamtogole Kilisto na wanogelwa zao.

Mafundizo ga Uvwizi na Ugoli wa Ikweli
Mbuli zino uzifundize na kuzigangamiza.

---

* **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 25:4. † **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LUKA 10:7.

3 Munhu yoyose yofundiza mafundizo gayagwe, kogalema
mafundizo ganogile ga kumtanga Mulungu, mafundo ga
Mndewa wetu Yesu Kilisto,
4 munhu hiyo kana matopa na haduhu kinhu choyok-
itanga. Kana ngelegeza zihile za kusulukila kuibamilila
na kuihasanya na wanhu sama ya nhegulo ya mbuli, avo
kosongeza migongo, kugomba, kuilonga vihile, kuigelegeza
vihile,
5 na kuibamilila hagatigati ya wanhu wali na ngelegeza zi-
hile na walibule ikweli mgati yao. Wanhu wano wogelegeza
kamba kumtanga Mulungu iyo nzila ya kuwa mgoli.
6 Ila kumtanga Mulungu komtenda munhu yawe mgoli
ng'hani, ihawa kokwiguta na kija kiyali nacho.
7 Kwavija hatwizile na kinhu chochose muulumwengu, na
hatudaha kulawa na kinhu chochose.
8 Ila kamba tuhawa na mandia na vivalo, hatulondigwa
kusulukila vinhu viyagwe.
9 Ila wanhu waja wolonda kuwa wagoli wogwila
mkugezigwa na kunamata mumtego wa Mwenembago.
Wogogigwa na sulukila bwando za ubozi na za kulumiza,
azo ziwatenda wanhu wengile mzimbuli zihile na za
ubananzi.
10 Kwavija kuzinogela hela kicho chanduso cha mbuli
bwando zihile. Na wanhu wayagwe mkutamanila hela
waileka nhamanila na kukiihoma wenyego na usungu
mkulu.

Ndagizi ha Timoteo

11 Ila gweye, munhu wa Mulungu, inege na mbuli zino zose
zihile. Iyohe kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye,
kukala ukazi wa kumnogela Mulungu, kuwa na nhamanila,
noge, mwazaganyo, na kuhola moyo.
12 Gomba ngomba inogile ya nhamanila. Unanahile
ugima wa digunge uukemeligwe uutogole kulawa mmoyo
haulongozi wa wasindila bwando.
13 Haulongozi wa Mulungu, ayo yowagwelela ugima
wanhu wose, na haulongozi wa Kilisto Yesu, ayo viyakalile
yosindila haulongozi wa Pontio Pilato kaiyalala vinogile,
nokulagiza
14 uzigoge ndagizi zino bila uzenzeleganye ama kuwa na
mbuli na munhu mbaka vondayagubuligwe Mndewa wetu
Yesu Kilisto,
15 ayo Mulungu yondayamgale mkipigiti chake mwenyego.
Mulungu yamotezwe, yali Mtawala yeiyeka, Mtawala wa
watawala wa isi na Mndewa wa wandewa.
16 Heyo iyo yeiyeka yali na ugima wa digunge, yokala
mgati ya mulangaza haudahika kukwenhukilwa, na haduhu

munhu yamuwene ama yadahile kumona. Hishima na udaho viwe kumwake mazua gose. Amina.
17 Walagize waja wali wagoli muulumwengu uno wa sambi kamba sambiwakiitope ama kutamanila vinhu vao, avo vileka kutamanilwa, ila wamtamanile Mulungu, ayo yotugwelela vinhu vose giladi tuvideng'helele.
18 Walagize watende ganogile, wawe wagoli mkutenda sang'hano zinogile, wawe na moyo unogile, na watogole kuwasangila wanhu wayagwe vinhu vao.
19 Mkutenda vino, wokiikila wenyego ngama kamba msingi unogile sama ya kipigiti kikwiza, giladi waunanahile ugima uja uli ugima wa ikweli.
20 Timoteo, imiliza kija chuugweleligwe. Inege na mbamila zilekile kumnogela Mulungu na ngelegeza zihile, mkuhonyela zikemigwa “Ilimu.”
21 Wayagwe waileka nhamanila yao mkuzitogola mbuli zino. Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO

ULONGOZI

Kitabu cha ikabili cha Timoteo kicho lupwilili lwa ikabili lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ikabili cha Timoteo chandikigwa behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Kipigiti kino Paulo kakala mkifungo mdiwambo da Loma (1:16). Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamulagusa kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne za-yandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ichanduso lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kipigiti vichandikigwe kitabu cha ikabili cha Timoteo, wanhu wamtogole Kilisto wakalile muutawala wa Kiloma wakala wogazigwa. Yodahika kamba kino kikala kilamso cha Paulo kwikigwa mkifungo na kakala yomulagiza Timoteo kwazaganya migayo. Kamba mkitabu cha ichanduso cha Timoteo, Paulo komzuma ng'hani Timoteo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1Tim. 1:16-18). Vivija komulongela Timoteo kamba kowa na vipigiti vidala hamwande (3:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*) na abaho komgangamiza (*1:3-18*).
2. Abaho komulongela Timoteo yawe na mwazaganyo (*2:1-13*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi (*2:14-26*).
4. Abaho komzuma mmbuli ya gaja gondagalawilile hamwande na nzila inogile ya kugahuma (*3:1—4:8*).
5. Paulo komambukiza na kulava mbuli zake mwenyego ha Timoteo (*4:9-22*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto Yesu. Nitumigwa kuwalongela wanhu mbuli ya ugima wa digunge Mulungu uyekile kilagano na tweye kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

2 Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu mnogelwa.

Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Kulava Hewela na Kugangamizwa

3 Nomuheweza Mulungu, ayo inimsang'hanikila na udaho
ung'alile wa kusambula gehile na ganogile kamba vi-
watendile wahenga zangu. Imisi na ikilo mazua gose
sikusemwa gweye mnhambiko zangu.
4 Nosulukila kukona kabili, kwavija nokumbukila mahozi
gako kipigiti vitukalile tuilaga. Na nokwiza kudeng'ha
ng'hani tuhawa hamoja kabili.
5 Niikumbukila nhamanila yako ya ikweli, ayo iwakalile
nayo bibi yako Loisi na mamaako Yunike, sambi na nie
notogola kamba na gweye kunayo.
6 Sama ya kilamso kino, nokukumbusa kamba sam-
biuikome nhunza iyakugwelele Mulungu kipigiti vinikwikile
makono gangu.
7 Kwavija Mulungu hatugwelele Loho wake giladi yatugele
bwembwe, ila katugwelela Loho wa kutugela mhiko, noge,
na kuizuila.
8 Avo sambiwone kinyala kumulonga Mndewa wetu ha
wanhu wayagwe, ama sambiunyonele kinyala nie, nili
mfungigwa sama ya Kilisto. Sama ya mhiko Mulungu
ziyakugwelele, uisasale kugaya hamoja na nie sama ya
Usenga Unogile.
9 Kwavija Mulungu katukombola na katukema tukale
ukazi ung'alile. Katenda vino si sama ya gaja gatutendile,
ila kwavija vino vivo vimnogele mwenyego. Ngekewa
ino tugweleligwa kubitila Kilisto Yesu songela ulumwengu
haunalumbigwa.
10 Ila sambisambi ngekewa ino igubuligwa kumwetu
kubitila kwiza kwa Mkombola wetu Kilisto Yesu. Heyo
kazimambukiza mhiko za ifa, na kubitila Usenga Unogile
kaugubula ugima wa digunge.
11 Mulungu kanisagula nie kuwa mpeta Usenga Unogile,
mtumigwa wa Kilisto, na mkulufunzi.
12 Kino kicho kilamso cha nie kugazika. Ila sikona kinyala
kwavija nimtanga heyo inimtamanila, na notogola kamba
heyo kodaha kukiimiliza kija kinigweleligwe mbaka zua dija
dondayabwele Mndewa.
13 Zinanahile ng'hani mbuli za ikweli zinikufundize, ziwe
kamba ningo ya gweye kuikweleleza, na usigale muin-
hamanila na mdinoge jetu mkuilumba hamoja na Kilisto
Yesu.
14 Vigogeni vinhu vinogile vumgweleligwe mkutazigwa na
Loho wa Mulungu yokala mgati yetu.
15 Kuvitanga kamba Figela na Helimogene hamoja na
wanhu wose muisi ya Asia wandeka.
16 Mndewa yawaonele bazi wanhu wali mng'anda ya One-
sifolo, kwavija Onesifolo mianza bwando kausuluza moyo

wangu, na honile kinyala sama yangu nie avija vinikalile mkifungo.
17 Kipigiti viyavikile mdiwambo da Loma, hima kasonga kunizahila mbaka kanyona.
18 Mndewa yamonele bazi mdizua dondayeze Kilisto! Gweye kovitanga goya mianza mingahi iyanitazile nie mdiwambo da Efeso.

2

Asikali Yanogile wa Kilisto Yesu

1 Avo, gweye mwanangu, ugangamizwe mngekewa ija Mulungu iyokugwelela mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
2 Gasole mafundo gaja gaunihulike nie nifundiza haulongozi wa wanhu bwando, na uwagwelele wanhu walibule uzenzeleganye awo wondawadahe kuwafundiza wayagwe.
3 Wazaganye migayo hamoja na nie kamba asikali yanogile wa Kilisto Yesu.
4 Haduhu asikali yosang'hanika na mbuli za wanhu hawali asikali, ila kolonda kumnogeza mkulu wake.
5 Mkimbila yokimbila mumkimbilo wa wanhu bwando hadaha kugweleligwa nhunza kamba hazigogile ndagizi.
6 Mulimi yalimile ng'hani kolondigwa yawe wa ichanduso kubokela fungu jake da vakuja.
7 Kigelegeze kino kinilonga, kwavija Mndewa kokugwaa udaho wa kuzitanga mbuli zino zose.
8 Mkumbuke Yesu Kilisto, yazusigwe kulawa mkudanganhika, ayo yakalile wa lukolo lwa Daudi, kamba vinikalile nifundiza Muusenga Unogile unikalile niupeta.
9 Kwavija niupeta Usenga Unogile, nogaya na hata kufungigwa na minyolo kamba mtenda gehile. Ila mbuli ya Mulungu haifungigwa.
10 Avo nochazaganya kila kinhu sama ya wanhu wasaguligwe na Mulungu, giladi na hewo vivija wapate ukombola awo wiza kubitila Kilisto Yesu na kugala yenzi ya digunge.
11 Ulonzi uno wa ikweli,
“Kamba tuhadanganhika hamoja na heyo,
vivija towa wagima hamoja na heyo.
12 Kamba tuhagendelela kwazaganya,
totawala hamoja na heyo.
Kamba tuham'bela heyo,
na heyo vivija kotubela.
13 Kamba tweye twa vizenzeleganye,
heyo kosigala kuwa bule uzenzeleganye,
kwavija heyo hadaha kuibela mwenyego.”

Msang'hana Yatogoligwe

14 Uwakumbuse wanhu zako mbuli zino, na uwazume
haulongozi wa Mulungu kamba sambiwagombe sama ya
mbuli. Ngomba kamba zino hazimzenga munhu yoyose ila
zowabananga waja wozitegeleza.
15 Iyohe giladi utogoligwe hameso ga Mulungu, kamba
msang'hana yalekile kugeligwa kinyala na sang'hano yake,
na uwe munhu yofundiza Usenga wa kweli ya Mulungu
vinogile.
16 Kala kutali na mbuli zili si za Mulungu na mbuli za
kibozi, kwavija mbuli hizo zowalongoza wanhu wawe kutali
ng'hani na Mulungu.
17 Mafundizo gano ga kamba londa dikwenela lukuli
lose. Wanhu wabili wakalile wofundiza mbuli zino wakala
Himenayo na Fileto.
18 Waileka nzila ya kweli na kuitenda nhamanila ya
wanhu wayagwe wamtogole Kilisto idungwedungwe mku-
longa kamba mzuso ubita wisha.
19 Ila msingi ugangamale Mulungu uyawikile haudahika
kutigiswa, na uchana ya msingi uno zandikigwa mbuli zino,
"Mndewa kowatanga waja wali wanhu zake,"* na, "Wose
wolonga kamba hewo wa wanhu wa Mndewa wolondigwa
waleke kutenda gehile."
20 Muna ing'anda ya mgoli muna via bwando va namna
zose, viyagwe va madini ga feza, viyagwe va zahabu,
viyagwe va mibiki, na viyagwe va ulongo. Viyagwe vi-
tendigwa sama ya vinhu kisinyo, na viyagwe sama ya vinhu
vizoeleke mazua gose.
21 Vino vivo vondaiwe ha munhu yoyose yoing'aliza na
kuwa kutali na vinhu vose vihile, kowa kinhu kitendigwe
sama ya vinhu kisinyo, kwavija kowa na ukazi ung'alile
na kowa munhu yaisasale kusang'hanikizwa na Mndewa
mmbuli zose zinogile.
22 Avo inege na sulukila zihile za umhale, na iyohe kukala
ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye, nhamanila, noge, na
tindiwalo, hamoja na awo womkema Mulungu na mioyo
inogile.
23 Ila uinege na mbamila za kibozi na za kijinga, kwavija
gweye kuvitanga kamba zimambukizilaga muingomba.
24 Gweye kamba mtumigwa wa Mndewa hulondigwa
kugomba na munhu. Ila kolondigwa umnogele kila munhu,
na uwe mkulufunzi unogile uli na mwazaganyo.
25 Uwe munhu yaholile kipigiti vuuwagolosa waja
wokubeza, kwavija siku Mulungu koigalula mioyo ya wanhu
waja na kwiza kuitanga ikweli.

* **2:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 16:5.

26 Abaho wabwele mnzonzi zao na kuhonyokwa kulawa
mumtego wa Mwenembago, ayo yawanamate na kuwa-
tenda watende gaja goyolonda heyo.

3

Mazua ga Kimambukizo

1 Ila kolondigwa uitange mbuli ino, Timoteo, kamba kuna
gamazua ga kimambukizo kowa na vipigiti vidala.
2 Wanhu wowa wene kuinogela wenyego, wene kuno-
gela hela, wene kuitogola, wene matopa, na wene maligo.
Hawawategeleza tata zao na mama zao, walibule hewela,
wanyolodoke mmioyo,
3 walibule unhu, wolema kuwagela wayao kumgongo,
wowalonga vihile wayao, woleka kuizuila, wakaini, na
wokwihilwa na mbuli zinogile.
4 Wanhu wano wowa vizenzeleganye, hawawagesa
wanhu wayagwe, wowa wene kulonda makulu, na wowa
wene kunogelwa na mbuli za uhondo wa ulumwengu uno
kubanza kumnogela Mulungu.
5 Kunze wa kamba wanhu wa Mulungu, ila wozibeza
mhiko zake. Ukale nao kutali wanhu kamba wano.
6 Kwavija mmwanza wao hana wanhu wokiitenda kuwa
wambwiga wokwingila mzing'anda za watwanzi wabozi
wagubikizwe na vilozo viwali navo na kuhembeluswa na
sulukila za kila namna. Wolonda wagatogole mafundo gao
ga uvwizi.
7 Watwanzi awo mazua gose wolonda kuifundiza ila
hawadaha kwiza kuitanga ikweli.
8 Kamba vija Yane na Yambile* viwam'bezile Musa
umwaka, vivija wanhu wano waibamilila ikweli, wanhu
wali na nzonzi zipotoke, na wahumwile mnhamanila.
9 Ila hawavika kutali ng'hani, kwavija kila munhu kowona
vija viwali wabozi. Vino vivo viwalawilile Yane na Yambile.

Ndagizi za Kimambukizo

10 Ila gweye, Timoteo, kuvitanga vija vinifundiza na vija
vinikala, na kugatanga gaja gali mmoyo wangu. Kuitanga
nhamanila yangu, vija vinili na mwazaganyo na noge, na
vija vinidaha kwazaganya.
11 Kuitanga migayo yangu na kugazika kunigazike. Ku-
gatanga gose ganilawilile nie mmiwambo ya Antiokia,
Ikonio, na Listila, migayo ihile inyazaganye, ila Mndewa
kanikombola kulawa mmigayo ija yose.

---

* **3:8** ***Yane na Yambile*** hawandikwe M'bibilia ila muusheha wa Wayahudi wolongigwa kamba wakala wahawi wa Falao wam'bezile Musa. Nyandiko zino za mkitabu cha KUHALAWA 7:11-12.

12 Kila munhu yolonda kukala ukazi wa kumnogela Mulungu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu kogazigwa.
13 Ila wanhu wehile na wazenzeleganye wogaluka kulawa kuwiho na kuwa wanhu wehile ng'hani, kuno wowavwizila wayagwe na hewo wenyego kuvwiziligwa.
14 Ila gweye gendelela na gaja gauifundize na gaugatogole ng'hani, kwavija kumtanga ija yakufundize.
15 Na kuvitanga kamba songela vuukalile mdodo kufundizigwa Nyandiko Zing'alile, zikugwelele ng'hungwe za kuubokela ukombola awo wiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
16 Nyandiko zose Zing'alile zina Loho wa Mulungu, na zolumba kufundiza gaja gali kweli, kukomhokela gehile, kugolosa haveduke, na kufundiza kukala ukazi ulibule uzenzeleganye,
17 avo munhu wa Mulungu yatimamie na yawe na vihendo vose va kutenda kila sang'hano inogile.

4

1 Haulongozi wa Mulungu na haulongozi wa Kilisto Yesu, ayo yondayawataguse iwagima na wadanganhike, na kwavija heyo kokwiza kutawala kamba Mndewa, nokulagiza,
2 uupete Usenga Unogile, uisasale mkipigiti kilumbile na mkipigiti hakilumbile, fundiza, komhokela, na gangamiza, na ufundize na mwazaganyo mkulu.
3 Kipigiti chokwiza cha wanhu kugalema mafundizo ga ikweli, ila woziwinza sulukila zao wenyego na woilundikila wakulufunzi bwando wondawawalongele gaja gowosulukila hewo kugahulika.
4 Wolema kuzitegeleza mbuli za ikweli, na wosonga kuzitegeleza simulizi za uvwizi.
5 Ila gweye, uizuile mzimbuli zose, uyazaganye migayo, tenda sang'hano ya mpeta Usenga Unogile, na ugatende gose gayakugwelele Mulungu kamba mtumigwa.
6 Kwavija nie kipigiti changu kivika cha kulavigwa nhosa. Kipigiti cha nie kusegela muulumwengu uno kikwenhuka.
7 Nigomba ngomba inogile, mkimbilo niumambukiza, na nhamanila nisigala nayo.
8 Na sambi nikiligwa mkungo wa kuwa bule uzenzeleganye, awo Mndewa, mulamula yalibule uzenzeleganye, wondayanigwelele kuna dizua dondayabwele. Ila sio nie niiyeka, ila vivija na waja wose wakalile wonogelwa kumona mkipigiti cha kwiza kumwake.

Ndagizi za Kiunhu

9 Tenda vuudahile wize kumwangu himahima,

10 kwavija Dema, kanogelwa na ulumwengu uno avo
kanileka kachola kudiwambo da Tesalonike. Kilesike ka-
chola muisi ya Galatia, na Tito kachola muisi ya Dalumatia.
11 Luka yeiyeka iyo yali hamoja na nie. Msole Maluko
wize nayo, kwavija heyo iyo yodaha kunitaza muisang'hano
yangu.
12 Nimtuma Tikiko yachole kudiwambo da Efeso.
13 Uheza ngalila koti jangu, dija dinidilekile mmakono ga
Kalipo mdiwambo da Toloa, vivija nigalile na vitabu vangu,
ng'haning'hani vija vitendigwe na kwembe.
14 Alekizanda, ija imuhunzi, kanitendela mbuli zihile
ng'hani. Mndewa komuliha galingile na gaja gayatendile.
15 Gweye vivija umteganye, kwavija kagabeza na mhiko
zake zose gaja gose gatulongile.
16 Mmwanza wangu wa ichanduso kugaligwa ha mu-
lamula haduhu munhu yangombeleze, ila wanhu wose
wanileka. Mulungu sambiyawapetele nhaguso ino.
17 Ila Mndewa kema hamoja na nie na kunigela mhiko,
avo kubitila nie Usenga Unogile upetigwe bila kusigazwa
na Wamhazi wose wauhulike. Avo nikomboligwa kulawa
mnhaguso ya ifa.
18 Mndewa konikombola kulawa mzimbuli zose zihile na
kunisola mkuniimiliza na kunigala kuna uundewa wake wa
kuulanga. Yenzi iwe kumwake milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo
19 Walamse Pilisila na Akuila, hamoja na wanhu wali
mng'anda ya Onesifolo.
20 Elasto kasigala mdiwambo da Kolinto. Na nie nimuleka
Tulofimo mdiwambo da Mileto kwavija kakala mtamu.
21 Tenda vuudahile kwiza kipigiti cha kihuhe king'hali
hakinavika.
Yubulo, Pude, Lino, na Klaudia hamoja na wanhu wose
wamtogole Kilisto, wokulamsa.
22 Mndewa yakale na loho yako.
Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TITO
ULONGOZI

Kitabu cha Tito kicho kitabu kili mmwanza wa mhwilili nne zilawa ha Paulo ziyamwandikile munhu imweimwe na sio ha dale jose da wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ziyagwe ndatu zayandike Paulo ha munhu imweimwe zizo 1Timoteo, 2Timoteo, na Filimoni. Paulo kakala yamwandikile Tito ila vivija kandika kamba vija lupwilili luja lukala lulondigwa kusomigwa haulongozi wa wanhu bwando. Togatanga gano kwavija kalongelela mbuli zimtenda heyo yalumbe kuwa mtumigwa wa Kilisto, kinhu Tito kiyakalile yeshile kukimanya. Siku Paulo kandika lupwilili luno hagatigati ya milao ya 63-65 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Paulo kamulagiza Tito yawalongoze wanhu wamtogole Kilisto wakalile kukisiwa cha Kilete. Paulo kandika lupwilili luno giladi yamulagize Tito vija vondayawasagule na kuwafundiza vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto. Kamgwelela malagizo galingane na gaja gayalongile mulupwilili lwa Timoteo. Lupwilili lwake lolonga vija kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto vondawakale ukazi unogile na kuwa ningo ha wanhu wayagwe. Wanhu wamtogole Kilisto na vilangizi wao lelo wolondigwa kuzilola mbuli zino mwa awo wali muulongozi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulagiza Tito kusagula vilangizi wali na moyo wa kumdumba Mulungu (*1:1-16*).
2. Abaho, vivija komulagiza Tito kuwafundiza wanhu wakale ukazi wa kumdumba Mulungu (*2:1—3:11*).
3. Hakimambukizo, Paulo kokwishilizila mkulava ngelegeza zikalile mmoyo wake na kulava ndamsa (*3:12-15*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, nyakadala wa Mulungu
na mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nitumigwa giladi niigangamize nhamanila ya awo wasaguligwe na Mulungu na kuwafundiza kuitanga ikweli yondaiwatende wakale ukazi wa kumnogeza Mulungu.

2 Kweli ino iwatenda wawe na tamanilo da kuwa na ugima
wa digunge, ugima awo Mulungu yalibule uvwizi uyekile
kilagano nao songela ulumwengu haunalumbigwa.

3 Na mkipigiti kitogoligwe kaigubula mbuli yake kubitila Usenga Unogile unigweleligwe nie, Usenga uniupeta mkushulutizwa na Mulungu Mkombola wetu.

4 Nokwandikila gweye, Tito, mwanangu wa ikweli mnhamanila ituisangila.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Yesu Kilisto Mkombola wetu viwe hamoja nagwe.

Sang'hano ya Tito ako Kilete

5 Nikuleka kuna ikisiwa cha Kilete giladi ukamambukize sang'hano yetu haja, na uwasagule wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto m'viwambo vose vili na madale ga wanhu wamtogole Kilisto kamba vinikulongele.

6 M'vyele kolondigwa sambiyatagusigwe mbuli na munhu yoyose, yawe na mtwanzi imwe, munhu mwene wana wamtogole Kilisto, sambiwawe watundu, wawe wanhu wa kuizuila mmbuli zihile.

7 Kwavija m'vyele iyo mkulu muisang'hano ya Mulungu, avo kolondigwa sambiyawe na mbuli na munhu, sambiyawe na matopa, sambiyone lusango himahima, sambiyakoligwe, sambiyawe mkali, na sambiyaipatile vinhu mnzila ya uzenzeleganye,

8 ila kolondigwa kuwa mgomela wahenza, yonogelwa na ganogile, yawe na ng'hungwe, yawe bule uzenzeleganye, yang'alile, na mwene kuizuila sambiyatende gehile.

9 Kolondigwa kuugoga ng'hani Usenga Unogile utogoligwa uyafundizwe, giladi yadahe kuwagangamiza wayage mkuwapetela mafundo gali na mhiko, na kuwalagusila awo wogabela haja hawahonyele.

10 Kwavija kuna wanhu bwando wabezi awo wolonga mbuli za kibozi na kuwavwizila wayao, hasa waja wowagong'ondeza wanhu wengile kumbi kileka mana wakomboligwe.

11 Wolondigwa wavudalizwe, kwavija sama ya mafundizo gao ga uvwizi wowagiza mulango wose. Wotenda gano sama ya kupata hela tu.

12 Hata imwe wa wanhu zao wenyego, ayo womkema muhokozi kulawa kisiwa cha Kilete, kawalonga hewo yolonga, “Wanhu kulawa Kilete wose wavwizi, wang'onyo wene ukaini, wakoka, na wabukanyaji.”

13 Na usindila uno una kweli mgati yake. Avo wakomhokele wanhu wamtogole Kilisto mkuwakalikila giladi wawe na nhamanila igangamale.

14 Sambiwagendelele kutegeleza usheha wa Wayahudi ama malagizo gatendigwe na wanhu ga awo wailemile ikweli.

15 Ha awo wang'alile, kila kinhu king'ala. Ila ha awo
wanyolodoke na walekile kutogola, haduhu kinhu king'alile
kumwao, kwavija nzewele zao na udaho wao wa kusambula
gehile na ganogile zibanangika.
16 Wolonga wamtanga Mulungu, ila sang'hano zao zobela.
Hawanogelwa na wamema udulu, hawalumbile kutenda
kinhu chochose kinogile.

2

Mafundizo Gali na Mhiko

1 Ila gweye, Tito, kolondigwa ufundize gaja gali mmafun-
dizo gali na mhiko.
2 Wafundize wavyele wa kimbigalo waizuile, walumbe
kuhishimilwa, na wawe na ng'hungwe. Wagangamale
mnhamanila, mdinoge, na mkwazaganya.
3 Vivija wafundize wavyele wa kitwanzi wakale mnzila
imnogele Mulungu, sambiwawalonge wanhu vihile ama
kuwa nyakadala wa ugimbi. Ila wawafundize wandele zao
gaja ganogile.
4 Wavyele wa kitwanzi wolondigwa wawafundize wan-
dele zao wawanogele wambigalo zao na wana zao,
5 waizuile, wang'ale, wasang'hanike mkae zao, wawe na
moyo unogile, na wawe wende ha wambigalo zao, giladi
Usenga wa Mulungu sambiulongigwe vihile.
6 Vivija walongeleni mkuwayalalila wamhale giladi
waizuile.
7 Gweye uwe ningo mkutenda vinhu vose vinogile. Mma-
fundizo gako, sambiuwe na uzenzeleganye, na usegeze
kinyala.
8 Fundiza ikweli giladi mafundo gako sambigawe na
ving'hwaso, abaho munhu yoyose yondayakubeze yone
kinyala, yawe bule kinhu chochose kihile cha kutulonga
tweye.
9 Wafundize nyakadala wawe wende ha wandewa zao na
kuwanogeza mkila kinhu, sambiwaibamilile nao
10 ama kuwebila, ila walaguse kamba mazua gose hewo
wanoga na wabule uzenzeleganye, giladi mnzila zose waga-
tende mafundo ga Mulungu Mkombola wetu goneke ganoga.
11 Kwavija ngekewa ya Mulungu igala ukombola igubu-
ligwa ha wanhu wose.
12 Ngekewa hiyo yotufundiza kuleka kukala ukazi wa
kumgevuza Mulungu, kuleka sulukila za muulumwengu,
na kukala ukazi wa kuizuila, kuwa bule uzenzeleganye, na
kumnogeza Mulungu muulumwengu uno.

13 Kuno tobeta zua dimotezwe ditutamanila, kipigiti Mulungu wetu Mkulu na Mkombola wetu Yesu Kilisto vondayoneke na yenzi yake.
14 Kailava mwenyego sama yetu tweye giladi yatukombole kulawa mmbuli zose zihile na kuwang'aliza wanhu zake sama yake mwenyego wawe na sulukila ya kutenda ganogile.
15 Avo mbuli zino zizo zondaufundize. Uwagangamize wanhu na uwakomhokele na udaho wako wose. Sambiumuleke munhu yoyose yakuzabuze.

3

Kutenda Ganogile

1 Wakumbuse wanhu wawe wende ha watawala na wali na udaho na sambiwawadulukile, ila waisasale kutenda mbuli zose zinogile.
2 Walongele sambiwamulonge vihile munhu yoyose, sambiwagombe, ila wahole na wawe na moyo unogile ha wanhu wose.
3 Umwaka tweye wenyego tukala wabozi, wadulu, tupotele, na nyakadala wa sulukila bwando zihile na za uhondo wa muulumwengu. Tukala ukazi wa kuilondela gehile na mkuiyonela migongo, wanhu wayagwe watwihila, na tweye tuihila wenyego kwa wenyego.
4 Ila unozi na noge da Mulungu Mkombola wetu vuvigubuligwe,
5 katukombola, si sama ya vinhu vinogile vitutendile, ila sama ya bazi jake. Katukombola kubitila Loho wa Mulungu, ayo yatutendile tuvumbuke mwanza wa ikabili na kutugalula kuwa wa sambi mkutusuluza.
6 Mulungu katwitila Loho wake* bila mhima kubitila Yesu Kilisto Mkombola wetu,
7 giladi tupetigwe na Mulungu kuwa wanhu walibule uzenzeleganye kubitila ngekewa yake na kuwa wahazi wa ugima wa digunge utuutamanila.
8 Mbuli zino zinilongile si za uvwizi.

Nokulonda gweye ugazamize mafundo gano, giladi awo wamtogole Mulungu walamule wenyego kutenda ganogile. Mafundo gano ganoga na gomzenga kila munhu.
9 Ila uinege na mbamila za kibozi, simulizi za misululu ya wahenga, ngomba, na kuisuna sama ya Malagizo ga Musa. Mbuli zino hazizenga na za kibozi.
10 Munhu yoyose yogala mbagu mmwanza wenu, mzume mianza mibili, abaho kamba hakuhulike, muleke.

* **3:6** ***Mulungu katwitila Loho wake*** nhegulo yake *Mulungu katugwelela Loho wake.*

11 Uvitange kamba wanhu kamba wano hawali muna
ikweli, na vilozo vao vowatagusa kamba wahonyela.

Ndagizi za Kimambukizo

12 Notamanila kumtuma Atema ama Tikiko kumwako.
Yahavika tu, tenda vuudahile wize tuiting'hane kudiwambo
da Nikapoli, kwavija nokala haja kipigiti chose cha kihuhe.
13 Tenda vuudahile umtaze Zena yagatangile goya malag-
izo na Apolo giladi wasonge mwanza wao, na uwagwelele
kila kinhu chowolonda.
14 Na wanhu zetu wamtogole Kilisto waifundize ku-
sang'hanika bila kushulutizwa na munhu, giladi wapate
vinhu viwolonda mazua gose na sambiwakale bila kutenda
sang'hano yoyose.
15 Wanhu wose wali hamoja na nie wokulamsa. Walamse
mbwiga zetu mnhamanila.

Ngekewa ya Mulungu iwe na mweye mose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA FILIMONI

ULONGOZI

Lupwilili luno luguhi lwa Filimoni lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Paulo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo, nhegulo yake siku kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma. Kamba kakala yalwandike lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma, basi vodahika lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 61 songela kuvumbuka kwa Kilisto, kipigiti viyandike lupwilili lwa Wakolosai.

Paulo kamwandikila lupwilili luno munhu yokemigwa Filimoni. Filimoni kakala mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto na vivija kakala na nyakadala. Paulo kamwandikila Filimoni yomulongela kamba sambiyamsune nyakadala wake Onesimo, ayo yakalile yamkimbile. Kulingana na malagizo ga Kiloma, Filimoni kakala na udaho wa kumkoma Onesimo. Paulo kakala na mbuli za kuhembekeza za kutenda Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu, kwavija kamtogola Kilisto na hata kongeza kamba Onesimo yalekigwe yasang'hanike hamoja na Paulo (1:13-14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulamsa Filimoni (*1:1-3*).
2. Abaho Paulo koiyalala sama ya Onesimo kamba Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu yamtogole Kilisto (*1:4-21*).
3. Paulo komambukiza mkuilonga sulukila yake ya kuwatembelela na kuwalamsa (*1:22-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mfungigwa sama ya
kuupeta Usenga Unogile wa Kilisto Yesu, na lolawa ha ndugu
yetu Timoteo.

Nomwandikila Filimoni, mbwiga wetu mnogelwa na
msang'hana mietu,

2 na Afia lumbu jetu, na Alikipo asikali mietu mnhamanila,
na wanhu wamtogole Kilisto, awo woiting'hana mng'anda
yenu.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na
kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Noge na Nhamanila ya Filimoni

4 Ndugu yangu Filimoni, mazua gose nihatambika, noku-
tambula gweye na kumuheweza Mulungu wangu,

5 kwavija nidihulika noge jako ha wanhu wose wa Mulungu na nhamanila yuulinayo mkuilumba hamoja na Mndewa Yesu.
6 Notambika kamba uhamoja wetu na gweye kamba wanhu wamtogole Kilisto wokugwelela ilimu ng'hulu ng'hani ya motelo zose zitulinazo ziyatugwelele Kilisto.
7 Ndugu yangu, noge jako dingwelela ndeng'ha ng'hulu na kunigangamiza, kwavija unovu wako uisuluza mioyo ya wanhu wa Mulungu.

Paulo Komtambikila Onesimo

8 Mkilamso kino, nie kamba ndugu yako mkuilumba hamoja na Kilisto, nodaha kukushulutiza bila kudumba utende gaja golondigwa kutendeka.
9 Ila nokuyalalila kwavija nikunogela. Na nie, Paulo, notenda vino kamba m'vyele, na vivija sambi na mfungigwa sama ya Kilisto Yesu.
10 Nokuyalalila sama ya mwanangu Onesimo,* ayo yagaluke mwanangu wa muloho kipigiti vinikalile mkifungo.
11 Umwaka kakala halumbile kumwako, ila sambi kalumba kumwetu tweye tose.
12 Kum'bweza Onesimo kumwako konitenda nie niwe na giogio kulu.
13 Nilonda kumsigaza hano yakale hamoja na nie, kipigiti vinili mkifungo sama ya Usenga Unogile, giladi heyo yasole hanhu hako ha kunitaza nie.
14 Ila silondile kutenda kinhu chochose bila kulonda gweye mwenyego, giladi kinhu chochose kinogile chuutenda, utende mkulonda mwenyego na sio mkushulutizwa.
15 Siku kino kicho kilamso cha Onesimo kuinega na gweye mkipigiti kidodo giladi ukale nayo mazua gose,
16 sio kamba nyakadala, ila kazama ng'hani kubanza nyakadala, kwavija heyo ndugu mnogelwa, ng'haning'hani kumwangu nie. Sambi kolumba ng'hani kumwako gweye, kamba munhu na kamba ndugu mkuilumba hamoja na Mndewa.
17 Avo, ihawa konipeta nie kamba miyago, m'bokele heyo kamba vija vuuhanibokele nie.
18 Kamba kakutendela gehile, ama komuwila kinhu chochose, nie nokuliha.
19 Nie, Paulo, nokwandika mbuli ino na mkono wangu mwenyego, nie nokuliha. Ila sambiuisemwe kamba koniwila ugima wako.

---

* **1:10** ***Onesimo*** dijo twaga da Kigiliki, nhegulo yake ***Kalumba.***

20 Avo, ndugu yangu, unitendele mbuli ino sama ya Mndewa. Gweye kamba ndugu mkuilumba hamoja na Kilisto, usuluze moyo wangu.
21 Nokwandika lupwilili luno, kuno nitamanila kamba kotenda vija vinikulongela na hata kubanziliza.
22 Kinhu kimwe kisigala. Nitandile gati da wahenza, kwavija notamanila kamba Mulungu kozidika nhambiko zenu na konitenda nie nibweleganye kumwenu.

Ndamsa za Kimambukizo
23 Epafla, mfungigwa miyangu sama ya Kilisto Yesu, kokulamsa.
24 Na Maluko, Alistaliko, Dema, na Luka, wasang'hana wayangu vivija wokulamsa.
25 Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto iwe hamoja na loho zenu.

LUPWILILI LWANDIKIGWE HA WAEBLANIA ULONGOZI

Lupwilili lwa Waeblania lulo lupwilili lwa kuwabweza wanhu mioyo lulagusa vija Yesu viyauvikize uhokozi bwando wa Lagano da Umwaka. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa kamba masala. Mulupwilili lwa Waeblania muna ng'humbukila 60 na kugendelela kulawa Mdilagano da Umwaka zilagusa goya vija Yesu viyauvikize uhokozi na sang'hano za Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa Kiyahudi. Sama ya kilamso kino, lupwilili luno lulondigwa luwagangamize Wayahudi wamtogole Kilisto. Lupwilili lwa Waeblania lolagusa vija Yesu viyagavikize Malagizo ga Musa giladi wakulu wa nhambiko sambiwalave nhosa kabili. Yesu katendeka nhosa sama ya vilozo vose, m'vipigiti vose. Wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano vivija wodaha kugangamizwa na lupwilili lwa Waeblania kugendelela kumkweleleza Yesu Kilisto, ayo yotutenda tweye tumtogole, na vivija tugendelela kwika nhamanila yetu kumwake (12:2).

Haduhu munhu yovitanga yalihi yandike lupwilili lwa Waeblania, ila wasomi wagelegeza kamba lupwilili luno lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo, Luka, ama Banaba. Vivija hakitangigwa kipigiti lupwilili luno vilwandikigwe, ila wanhu wayagwe wotogola kamba lwandikigwa hachugu cha milao ya 70 songela viyavumbuke Kilisto. Wambo da Yelusalemu dibanangigwa mmilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, ila yandike lupwilili luno kodilongelela wambo da Yelusalemu kamba dikala ding'hali hadinabanangigwa. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa mdiwambo da Loma (13:24) na vodahika kamba luzunguluswa mwa wanhu bwando wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yandike lupwilili luno kolagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wahokozi wa Mulungu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga (*1:1—4:13*).
2. Abaho kogendelela kulagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wakulu wa nhambiko awo wosang'hanika muna Ing'anda ya mulungu mdiwambo da Yelusalemu (*4:14—7:28*).
3. Vivija sang'hano ya Yesu ng'hulu ng'hani kubanza Lagano da Umwaka Mulungu diyaditendile na wanhu zake kubitila Malagizo gayamgwelele Musa (*8:1—10:31*).

4. Viyeshile kusimulila kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza vinhu vose, yandike lupwilili luno kolava ndagizi bwando za kusang'hana (*10:32—13:17*).
5. Hakimambukizo, komambukiza lupwilili luno na mbuli za kugangamiza wanhu na ndamsa (*13:18-25*).

Mbuli ya Mulungu Kubitila Mwanage

1 Umwaka Mulungu kalonga na wahenga zetu mianza
bwando na mnzila bwando kubitila wahokozi,
2 ila muna gamazua gano ga kimambukizo kalonga na tw-
eye kubitila Mwanage ayo ulumwengu ulumbigwe kubitila
heyo, na yasaguligwe kuvihala vinhu vose.
3 Heyo iyo unang'hazi wa yenzi ya Mulungu na kalinga
kabisa na vija viyali, yovitenda vinhu vose vigendelele
kukala kubitila mbuli zake zili na mhiko. Viyamambukize
kuvisegeza vilozo, kakala hanhu ha hishima kumkono wa
ukulume wa Mulungu Mkulu.

Ukulu wa Mwana wa Mulungu

4 Mwana wa Mulungu kawa mkulu ng'hani kubanza
wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga, kamba vidili
twaga Mulungu diyamgwelele vidili kulu ng'hani kubanza
matwaga gao.
5 Kwavija Mulungu hamulongele msenga wake yoyose wa
kuulanga,
"Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako."*
Ama Mulungu hamulongele msenga wake yoyose wa kuu-
langa kamba,
"Nie nowa Tataake,
na heyo kowa Mwanangu."†
6 Ila viyamgalile chaudele wake muulumwengu, kalonga,
"Wasenga zangu wose wa kuulanga wamtambikile heyo."‡
7 Ila mmbuli ya wasenga zake wa kuulanga, Mulungu
kalonga,
"Mulungu kowatuma wasenga zake wa kuulanga kamba
beho,
na kamba moto ukwaka."§
8 Ila mmbuli ya Mwana, Mulungu kalonga,
"Undewa wako, gweye Mulungu, wokala milongo yose!
Kowatawala wanhu zako bila uzenzeleganye.
9 Gweye konogelwa na ganogile na kugehila gehile.

---

* **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. mkitabu cha 2SAMWELI 7:14; 1VIPIGITI 17:13.
† **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43.
‡ **1:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 104:4.
§ **1:7** Mbuli zino zolawa

Avo Mulungu, Mulungu wako, kakusagula gweye uwe
uchana ya wayago,
mkukubaka mavuta gogala ndeng'ha."*
10 Na vivija kalonga,
"Haichanduso, gweye Mndewa, kuilumba isi,
na kuulumba ulanga na makono gako mwenyego.
11 Vino vobanangika, ila gweye kosigala.
Volala kamba vivalo.
12 Kovikunza kamba koti,
na vogaluka kamba vivalo.
Ila gweye kowa vivo mazua gose,
na ugima wako wowa bule nziga."†
13 Mulungu hamulongele msenga wake yoyose wa kuulanga mbuli zino,
"Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka zako wawe
kamba kigoda cha kwikila magulu gako."‡
14 Avo wasenga wa Mulungu wa kuulanga iwo walihi? Hewo iwo loho womsang'hanikila Mulungu na watumigwa na heyo kuwataza awo wondawabokele ukombola.

2

Ukombola Mkulu

1 Avo tolondigwa tugagoge ng'hani gaja gatuhulike giladi sambituhembeluswe kulawa muikweli ino.
2 Usenga upetigwe na wasenga wa Mulungu wa kuulanga ha wahenga zetu woneka kuwa kweli, na wose walekile kuukola ama waja waudulukile wabokela nhaguso iwalumbile.
3 Todahaze kuhonyokwa kamba tuhauzabuza ukombola mkulu kamba uno? Ukombola awo Mndewa yakalile waichanduso kuupeta, usindilwa kumwetu tweye na awo wamuhulike.
4 Vivija Mulungu kalava usindila mmbuli ino mkutenda mizonza bwando, vilaguso, na mbuli za mkanganyo, na mkugola nhunza ya Loho wa Mulungu kamba viyalondile heyo.

Yondayatukombole

5 Mulungu hawekile wasenga zake wa kuulanga wawe watawala wa ulumwengu ukwiza, ulumwengu utuupeta.
6 Ila hana hanhu Mzinyandiko Zing'alile munhu imwe kamulongela Mulungu,
"Munhu iyo kinhu chaki hata umgese kamba vino?

---

* **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 45:6-7. † **1:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 102:25-27. ‡ **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1.

Mwana wa munhu ayo yuumuhembekeza?
7 Mkipigiti kidodo kumtenda yawe hasi ya wasenga zako wa
kuulanga,
kum'vaza mkungo wa yenzi na hishima,
8 na kwika vinhu vose hasi ya magulu gake."*
Mkuvika vinhu vose hasi yake, Mulungu halekile kinhu chochose sambikiwe hasi yake. Hata avo mkipigiti kino hatuvona vinhu vose kuwa hasi yake.
9 Ila tomona Yesu, ayo mkipigiti kidodo yekigwe hasi ya wasenga wa Mulungu wa kuulanga, sambi kavazigwa mkungo wa yenzi na hishima sama ya mgayo wa ifa, giladi sama ya ngekewa ya Mulungu kolondigwa yalanze ifa sama ya wanhu wose.
10 Ilumba Mulungu, ayo sama ya heyo na kubitila heyo vinhu vose vilumbigwa, yamtende Yesu sambiyahungule hanhu mnzila ya migayo, giladi yawagale wanage bwando kuna iyenzi yake. Kwavija Yesu iyo mwanduso wa ukombola wao.
11 Kwavija ayo yowang'aliza na awo wong'alizwa wose wana Tata imwe. Sama ya mbuli ino Yesu hona kinyala kuwakema hewo ndugu,
12 kamulongela Mulungu,
"Nodipeta twaga jako ha ndugu zangu,
hagatigati ya wanhu wakutogole nokutogola gweye na nyila."†
13 Na vivija, "Nokwika nhamanila yangu kumwake."‡ Na vivija kalonga, "Na hano hamoja na iwana wayanigwelele Mulungu."§
14 Avo, kwavija wana wa Mulungu wana mulopa na nyama, na Yesu vivija kagaluka na kuwa na mulopa na nyama, avo kubitila ifa yamuhume ayo yali na mhiko za ifa, ayo yokemigwa Mwenembago.
15 Na Yesu kawafungula waja ugima wao wose wikigwe muunyakadala sama ya bwembwe da ifa.
16 Kwavija itangika kamba hezile kuwataza wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ila kulutaza lukolo lwa Ablaham.
17 Avo, vinoga ng'hani heyo kugaluka kamba ndugu zake mmbuli zose, giladi yawe Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yali na bazi na nhamanila msang'hano ya Mulungu, na yailave mwenyego kuwa nhosa ya kuwasegezela wanhu vilozo vao.
18 Kwavija heyo mwenyego kagaya kipigiti viyakalile yogezigwa, avo kodaha kuwataza awo wali mkugezigwa.

* **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 8:4-6. † **2:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 22:22. ‡ **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:17.
§ **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:18.

3

Yesu Iyo Mkulu Kubanza Musa

1 Avo, ndugu zangu, mumtogole Kilisto na mkemigwe
na Mulungu, mgelegezeni Yesu, ayo Mulungu yamtumile
kuwa Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko wa nhamanila
ituilonga mwa wanhu.
2 Kakala na nhamanila ha Mulungu yamsagule heyo,
kamba Musa viyakalile na nhamanila msang'hano yake
Mng'anda ya Mulungu.*
3 Munhu yozenga ng'anda kobokela hishima bwando
kubanza ng'anda yenyego. Vivija na Yesu kalumba kug-
weleligwa hishima ng'hulu kubanza Musa.
4 Kwavija kila ng'anda izengigwa na munhu, ila Mulungu
iyo mzenzi wa vinhu vose.
5 Musa kakala mtumigwa yalibule uzenzeleganye
Mng'anda ya Mulungu giladi yazilonge mbuli
zondazilongwe na Mulungu mazua ga hamwande.
6 Ila Kilisto iyo Mwana yalibule uzenzeleganye Mng'anda
ya Mulungu. Na tweye twa ng'anda yake kamba
tuhananahila ugangamalo wetu na tamanilo dituitopela.

Kuhumula kwa Wanhu wa Mulungu

7 Avo, kamba viyolonga Loho wa Mulungu,
"Muhahulika dizwi da Mulungu lelo,
8 sambimuitende mioyo yenu kuwa midala kamba wa-
henga zenu viwakalile, avija viwamdulukile heyo,
kipigiti kija viwakalile muluwala,
avija viwamgezile heyo.
9 Ako wahenga zenu kuwanigazile na kunigeza,
hata kamba wakala wazonile sang'hano zangu mmilao
malongo mane.
10 Kino kicho kilamso niwonela lusango mulelo uja, na
nilonga,
'Mazua gose hawanitegeleza,
hawazigoga ndagizi zangu.'
11 Avo nigevuzika na kuiduila, nilonga,
'Hawengila muisi ya mhumulo!' "†
12 Avo, ndugu zangu, teganyeni, sambikuwe na munhu
mmwanza wenu yondayawe na moyo wihile na uleka kum-
togola Mulungu, awo wondaumtende yamuleke Mulungu
yali na ugima.
13 Muigangamize wenyego kwa wenyego mazua gose,
kipigiti ing'hali lelo, giladi sambikuwe na munhu mmwanza

---

* **3:2** ***Ng'anda ya Mulungu*** hano nhegulo yake *wanhu wa Mulungu.* † **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-11.

wenu yondayavwiziligwe na vilozo na kugeligwa udala giladi yamdulukile Mulungu.
14 Kwavija kamba tuhananahila mbaka hakimambukizo kamba vitukalile haichanduso, tweye towa wanhu tuli hamoja na Kilisto.
15 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Kamba uhahulika dizwi da Mulungu lelo,
sambiutende moyo wako kuwa mdala, kamba vi-
wakalile wahenga zenu
viwamdulukile Mulungu."‡
16 Wanhu walihi wahulike dizwi da Mulungu na kumdulukila? Si waja wose wasegezwe muisi ya Misili hasi ya ulongozi wa Musa?
17 Walihi Mulungu yakalile na lusango nawo mmilao malongo mane? Si waja watendile vilozo, awo wadanganhikile muluwala?
18 Wanhu walihi Mulungu iyawaduilile kamba hawengila muisi ya mhumulo ako kondayawatende wahumule, kamba si awo wamdulukile?§
19 Avo tona kamba hawadahile kwingila muisi ya mhumulo kwavija hawatogole.

4

1 Avo kwavija kilagano cha kwingila hanhu hake ha kuhumulila king'hali, tuteganye kamba munhu yoyose mmwanza wenu sambiyahumwe kwingila hanhu haja.
2 Kwavija tuuhulika Usenga Unogile kamba viwauhulike hewo. Wauhulika, ila hauwagwelele nzamo, kwavija viwauhulike hawautogole mnhamanila.
3 Avo tweye tutogole tokwingila hanhu haja ha kuhumulila, kamba Mulungu viyalongile,
"Mulusango lwangu niiduila,
'Hawengila hanhu hangu ha kuhumulila!' "*
Mulungu kalonga mbuli ino hata kamba sang'hano yake ikala imalile songela kipigiti chayaulumbile ulumwengu.
4 Kwavija hanhu hamoja muna Izinyandiko Zing'alile zodilonga zua da saba kamba vino, "Mulungu kahumula kutenda sang'hano zake zose mdizua da saba."†
5 Na tena hana hanhu aho hachana Mulungu kolonga, "Hawengila hanhu hangu ha kuhumulila!"‡

---

‡ **3:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8. § **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 14:1-35. * **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11. † **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:2. ‡ **4:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11.

6 Kwavija awo umwaka wauhulike Usenga Unogile
wahumwa kwingila sama ya udulu wao, ila hanhu ha
Mulungu ha kuhumulila hekigwa sama ya wanhu kwingila.
7 Milao bwando hamwande Mulungu keka zua diyagwe na
kadikema, “Lelo” ahaja viyalongile kubitila Daudi, kamba
viilongigwe,

“Kamba lelo muhahulika dizwi da Mulungu,
sambimtende mioyo yenu kuwa midala.”§

8 Kwavija kamba Yoshua yahawagwelele wanhu mhu-
mulo, Mulungu sambiyalonge kamba zua diyagwe da mhu-
mulo ding'hali hadinakwiza.
9 Avo kuna kuhumula kuyagwe kwikigwe sama ya wanhu
wa Mulungu.
10 Kwavija munhu yoyose yokwingila mmhumulo iyat-
ulongele Mulungu vivija kolondigwa yahumule kutenda
sang'hano zake, kamba Mulungu viyahumule kutenda
sang'hano zake.
11 Avo natutende kila kitudaha twingile mmhumulo
ija, giladi sambiyoneke munhu yoyose yondayahumwe
mkuwinza udulu wa Waislaeli.
12 Kwavija mbuli ya Mulungu ina ugima tena ina mhiko.
Ina ukali kubanza zele jojose dikanha kuno na kuno,
yohoma na kuvigola moyo na loho, na kuvigola vipindi na
uloto. Ina udaho wa kutagusa ngelegeza na sulukila za
moyo.
13 Haduhu kinhu chondakifisigwe haulongozi wa Mu-
lungu, ila vinhu vose vogubuligwa na kwikigwa hauha-
langwe haulongozi wa meso gake. Na tweye tose tolondigwa
tulave mheta zetu ha heyo.

Yesu Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Kubanza Wose

14 Avo, avija vituli na Mkulu wa Wakulu wose wa Nham-
biko kubanza wose yengile kuulanga, Yesu Mwana wa
Mulungu, natuinanahile ng'hani nhamanila ituilonga.
15 Kwavija Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko it-
ulinayo kautanga udonhi utulinao, kwavija heyo kabitila
migayo yose itugaya tweye bila kutenda vilozo.
16 Avo natukikwenhukile kigoda cha undewa cha Mulungu
wetu yali na ngekewa bila kudumba, giladi tubokele bazi na
tupate ngekewa ya kututaza mkipigiti tuhailonda.

§ **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8.

5

1 Kila Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kasaguligwa kulawa mwa wanhu, na Mulungu kamsagula yatende sang'hano zake sama yao, kulava nhunza na nhosa za kukoma wang'onyo giladi vilozo vigeligwe kumgongo.

2 Kwavija heyo mwenyego kalegela mmbuli bwando, avo kodaha kuhola ha awo iwabozi na awo wotenda vilozo.

3 Na kwavija heyo mwenyego kalegela mmbuli bwando avo kolondigwa yalave nhosa ya kukoma wang'onyo sama ya vilozo vake mwenyego vivija na sama ya wanhu wayagwe.

4 Haduhu munhu yosagula mwenyego hishima ino ya kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Ila munhu kotendigwa kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko sama ya lukemo lwa Mulungu, kamba viyakalile Haloni.

5 Vivija Kilisto hasagule mwenyego hishima ya kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Ila Mulungu kamulongela,

"Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako."*

6 Vivija kalonga hanhu hayagwe,

"Kowa mkulu wa nhambiko wa gunge na gunge,
kamba Melikizedeki."†

7 Yesu viyakalile muulumwengu uno, kakala yotambika na kupula mkumulilila Mulungu na dizwi kulu na mahozi ayo yodaha kumkombola kulawa mkudanganhika. Mulungu kamuhulika kwavija Yesu kakala yomuhishimila Mulungu.

8 Hata kamba kakala Mwana wa Mulungu, kaifundiza wende kubitila gaja gamgazile.

9 Viyagahumile gose, kawa mwanduso wa ukombola wa digunge ha awo womtogola.

10 Mulungu kamtenda heyo yawe Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamba Melikizedeki.

Nzuma mwa awo Woileka Nhamanila

11 Tuna vinhu bwando va kulonga mmbuli ino, ila vidala kuwapetela goya, kwavija mweye mwa wadala kuhulika.

12 Kipigiti kino mweye molondigwa mfundize wanhu wayagwe, ila mng'hali mulonda munhu yawafundize mafundo ga ichanduso ga usenga wa Mulungu. Molondigwa mung'we matombo na sio mandia gazamile.

13 Munhu yoyose yokong'ha yang'hali mdodo, hamanya ganogile ama gehile.

---

* **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. † **5:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

14 Mandia gazamile gosasaligwa sama ya wanhu wakangale, awo kubitila mafundo wapata utango wa kusambula gehile na ganogile.

6

1 Avo natuchole kuulongozi kuna gamafundo gakangale na tugaleke kuchugu mafundo ga ichanduso ga Kilisto. Sambitwike kabili msingi wa mafundo ga kuleka mbuli zihile, na kumtogola Mulungu,
2 mafundo ga ubatizo, kwikila makono, kuzuka kwa wanhu wadanganhike, na nhaguso ya digunge.
3 Na togatenda gano kamba Mulungu yahatutogoza.
4 Kwavija awo wakalile mmulangaza wa Mulungu na kuzilanza nhunza za kuulanga na kum'bokela Loho wa Mulungu,
5 na kuulanza unozi wa Usenga wa Mulungu na kuzilanza mhiko za ulumwengu ukwiza,
6 abaho, waileka nhamanila, havidahika kuwabweza giladi waleke vilozo vao, kwavija hewo wenyego womuwamba kabili Mwana wa Mulungu mumsalaba na kumgela kinyala hauhalangwe.
7 Isi ija ing'wa mazi ga mvula iitoela mazua gose, na ija ilava mandia ha awo wailimile, yobokela motelo za Mulungu.
8 Ila isi ija yoteza miba na mbigili haipetigwa, na ya mdihonzolomo da kudukumizwa. Hakimambukizo, yosomigwa.
9 Mbwiga zangu, hata kamba tuhalonga kamba vino, si kamba totogola kamba kuna mbuli zihile zitendeka mmwenu, ila totogola kamba motenda mbuli zinogile zilawa muukombola.
10 Mulungu kabule uzenzeleganye, na hadaha kuisemwa sang'hano yenu na noge dimmulagusile vija vumuwatazile wanhu zake na vija vumgendelela kuwataza.
11 Na tweye tolonda wose mmwanza wenu mgendelele kuwanogela wanhu wayagwe mbaka Mulungu vondayawakeme, giladi vinhu vumtamanila mngelegeza vilawilile.
12 Hatulonda mweye muwe wakoka, ila tolonda muwege awo kubitila nhamanila na mwazaganyo wogahala ago gawailagane na Mulungu.

Kilagano cha Mulungu Kili na Ikweli

13 Mulungu viyekile kilagano na Ablaham, kaiduila mkuitambula heyo mwenyego, kwavija kukala haduhu yali mkulu kum'banza heyo giladi heyo yaiduilile kumwake,

14 kalonga, “Kweli, nokumoteza gweye na kukugwelela
lukolo lukulu.”*
15 Ablaham kazaganya, avo kabokela kija Mulungu kiyaila-
gane nayo.
16 Wanhu woiduilila ija yali mkulu kuwabanza hewo, na
kiduilo kija chosindila kija kilongigwe na kumambukiza
mbamila zose.
17 Vivija Mulungu viyalondile kuwalagusila wahazi gaja
gawailagane na heyo, kawalagusila kamba heyo si wa
kugalukagaluka, kasindila mkuiduila.
18 Avo Mulungu kalava vinhu vibili, tanhu kilagano chake
abaho kiduilo chake. Vinhu vino vibili havigalukaga, kwav-
ija havidahika Mulungu yavwize. Avo tweye tukimbilile
kumwake togeligwa mhiko ng'hani kudigoga tamanilo dili
haulongozi wetu.
19 Tuna tamanilo dino dili kamba nanga ya ugima wetu
dili na mhiko na kutamanilwa. Ikwingila mgati ya Hanhu
Hang'alile ha Mulungu kubitila guo ditungikigwe.
20 Avo Yesu katulongola kwingila haja sama yetu. Heyo
katendigwa kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa
gunge na gunge, kamba Melikizedeki.

7

Mkulu wa Nhambiko Melikizedeki

1 Melikizedeki kakala mndewa wa Salemu na mkulu wa
nhambiko wa Mulungu Mkulu Ng'hani. Melikizedeki kait-
ing'hana na Ablaham kipigiti Ablaham viyakalile yobwela
kulawa kuwahuma wandewa wane na kummoteza.
2 Na Ablaham kamgwelela Melikizedeki zaka ya kila kinhu
kiyapatile. Nhegulo ya mwanduso wa twaga da Melikizedeki
ikala “Mndewa Yalibule Uzenzeleganye,” na abaho mndewa
wa Salemu, nhegulo yake iyo “Mndewa wa Tindiwalo.”
3 Haduhu munhu yolutambula lukolo lwa Melikizedeki
ama tataake ama mamaake, haduhu munhu yoitambula
mvumbuka yake ama ifa yake. Heyo kalinga na Mwana
wa Mulungu, na kogendelela kuwa mkulu wa nhambiko
milongo yose.
4 Loleni viyali mkulu, hata muhenga wetu Ablaham kamg-
welela zaka ya vinhu viyapatile kulawa kung'hondo.
5 Na awo wali wa lukolo lwa Lawi wali wakulu wa
nhambiko woshulutizwa na Malagizo ga Musa kusola zaka
kulawa mwa wanhu wa Islaeli, kulawa mwa wanhu zao
wenyego, hata kamba na hewo wolawa lukolo lwa Ablaham.

* **6:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:17.

6 Melikizedeki hakalile munhu wa lukolo lwa Lawi, ila
kasola zaka kulawa ha Ablaham na kummoteza Ablaham,
ayo yabokele vilagano kulawa ha Mulungu.
7 Haduhu bamila, ija yomoteza kolondigwa yawe mkulu
kubanza ija yomotezwa.
8 Mmbuli ya wakulu wa nhambiko zaka yosoligwa na
wanhu wali na ng'huli za kudanganhika, ila mmbuli ya
Melikizedeki zaka ikala isoligwa na ayo yali na ugima wa
digunge kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga.
9 Munhu kodaha kulonga kamba Lawi mwenyego, ayo
yobokela zaka, kaliha zaka ha Melikizedeki kubitila Abla-
ham,
10 kwavija Melikizedeki viyaiting'hane na Ablaham, Lawi
kakala mgati ya lukuli lwa Ablaham Tataake, nhegulo yake
kakala hanavumbuka.
11 Kamba mnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Lawi
wabule king'hwaso kwavija Malagizo ga Musa gawavikila
wanhu kubitila mnhongo uno, habali kukala kung'hali ku-
londigwa mkulu wa nhambiko iyagwe yeze kulawa mumn-
hongo wa ukulu wa nhambiko wa Melikizedeki na sio
kulawa mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Haloni?
12 Kwavija kamba kuhawa na mgaluko mumnhongo wa
ukulu wa nhambiko, basi vivija kolondigwa kuwe na
mgaluko Mmalagizo ga Musa.
13 Na mkulu wetu wa nhambiko, ayo mbuli zino zimu-
longa, kolawa mumtala uyagwe, na haduhu munhu hata
imwe kulawa mumtala wake yasang'hanike sang'hano ya
ukulu wa nhambiko.
14 Itangika kamba Mndewa wetu kalawa mumtala wa
Yuda, na Musa hamtambule munhu yoyose kulawa mum-
tala uno yawe mkulu wa nhambiko.

Mkulu wa Nhambiko Iyagwe Yalingile na Melikizedeki

15 Na gaja gatulongile gabule kifiso, kamba mkulu wa
nhambiko iyagwe yalingile na Melikizedeki kalawilila,
16 ayo yatendigwe kuwa mkulu wa nhambiko si sama ya
ndagizi ilawa Mmalagizo ga Musa ilonga kamba mkulu wa
nhambiko kolondigwa yalawe mulukolo lwa Lawi kamba
wahenga zake, ila katendigwa na mhiko za ugima zilibule
nziga.
17 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Gweye iyo mkulu
wa nhambiko ulibule nziga, mumnhongo wa ukulu wa
nhambiko wa Melikizedeki.”*
18 Ndagizi ya umwaka ikigwa hamgwazo kwavija ikala
ikonhoke na hailondigwa na wanhu.

* **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

19 Kwavija Malagizo ga Musa hagatendile kinhu chochose
kiwebule king'hwaso. Na sambi tamanilo dinogile ng'hani
kubanza dija da umwaka divika, na kubitila hijo tokwen-
huka behi na Mulungu.
20 Mbuli ino itendigwa na kiduilo cha Mulungu, ila
wayagwe watendigwa kuwa wakulu wa nhambiko bila
kiduilo chochose.
21 Ila Yesu katendigwa kuwa mkulu wa nhambiko na
kiduilo, haja Mulungu viyamulongele,
"Mndewa keka kilagano mkuiduila,
na hagalula ngelegeza zake.
'Gweye iyo mkulu wa nhambiko ulibule nziga.' "†
22 Sama ya kiduilo kino, Yesu kagaluka kingilambago cha
lagano dinogile ng'hani kubanza dija da ichanduso.
23 Uhaleka gano, wakulu wa nhambiko wa umwaka
wakala bwando, kwavija wakala wodanganhika, avo imwe
yahadanganhika kosaguligwa iyagwe giladi yasole hanhu ha
ija yadanganhike.
24 Ila kwavija Yesu kokala gunge na gunge, sang'hano yake
ya ukulu wa nhambiko yokala milongo yose.
25 Avo heyo kodaha kuwakombola kabisa awo womcholela
Mulungu kubitila heyo, kwavija mazua gose heyo kokala
yowatambikila hewo.
26 Kwavija ilumba tweye tuwe na Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko kamba ino, munhu yang'alile, yalibule mbuli
ihile, yalekile kunyolodoswa na kinhu chochose, yali kutali
na vilozo, na yenuligwe uchana kubanza ulanga.
27 Halingile na wakulu wa wakulu wa nhambiko wayagwe.
Heyo halondigwa tanhu kulava nhosa mazua gose sama ya
vilozo vake mwenyego na abaho sama ya vilozo va wanhu.
Kalava nhosa imwe, mwanza umwe mkipigiti chake chose
ahaja viyailavile mwenyego.
28 Kwavija Malagizo ga Musa gowasagula wanhu waz-
abuzigwe wawe wakulu wa wakulu wose wa nhambiko, ila
kiduilo kizile hachugu cha Malagizo kimsagula Mwana, ayo
yalekile kuhungula hanhu milongo yose.

8

Yesu Iyo Mkulu Wetu wa Wakulu Wose wa Nhambiko

1 Kinhu kikulu mmbuli zino zitulonga icho kino, tuna
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko ayo yakalile
mumkono wa ukulume wa ikigoda cha undewa cha Mu-
lungu yali na yenzi kili kuulanga,

† **7:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

2 ayo yosang'hanika Hanhu Hang'alile, mdihema da ik-
weli da kuiting'hanila diwambigwe na Mndewa, na sio
diwambigwe na munhu.
3 Wakulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wasaguligwa
walave nhosa ya vinhu na nhosa ya kuchinja wang'onyo, avo
na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko itulinayo vivija
kalondigwa yawe na kinhu cha kulava.
4 Kamba yahawile muisi, sambiyawe mkulu wa nhambiko,
kwavija kuna wakulu wa nhambiko wolava nhosa mkugaw-
inza Malagizo ga Musa vugalonga.
5 Wosang'hanika hana Ihanhu Hang'alile Ng'hani, aho kuli
na mwigo na sisila da kija kili kuulanga. Kino kicho kilamso
cha Musa kuzumigwa viyakalile behi na kudizenga dihema
da kuiting'hanila, yolongeligwa, “Lola utende kila kinhu
kamba vija vuulagusiligwe kuja kudigongo.”*
6 Ila sambi Yesu kagweleligwa sang'hano ya ukulu wa
nhambiko izamile ng'hani kubanza yao hewo, kamba vudili
lagano diyekile hagatigati ya Mulungu na wanhu zake
vudizamile ng'hani kubanza Lagano da Umwaka, kwavija
dilola ng'hani vilagano vinogile ng'hani.
7 Kamba lagano dija da ichanduso dihawile bule
ving'hwaso, sambidilondigwe lagano da ikabili.
8 Ila Mulungu kona gehile mwa wanhu zake avo kalonga,
“Mazua gokwiza, kolonga Mndewa,
vondaniditende lagano da isambi na wanhu wa Islaeli
hamoja na wanhu wa Yuda.
9 Si kamba lagano dija dinitendile na wahenga zao
kipigiti vuniwagogile mkono kuwalava kulawa muisi ya
Misili.
Kwavija hawadigogile lagano jangu,
avo niwaleka, kolonga Mndewa.
10 Na dino dijo lagano dondanitende na wanhu wa Islaeli
mkipigiti chondakize, kolonga Mndewa.
Nogeka malagizo gangu mngelegeza zao
na kugandika mmioyo yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu.
11 Haduhu yondayamfundize miyage
ama kuilongela,
‘Mtange Mndewa.’
Kwavija wose wokwiza kunitanga,
songela mdodo mbaka mkulu.
12 Nokugela kumgongo kuhonyela kuwahonyele,

* **8:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 25:40.

na siza kukumbukila vilozo vao."†
13 Mkudikema lagano dino "Lagano da Isambi," nhegulo yake
iyo ino, kadilonga dija da ichanduso kamba kipigiti chake
kibita avo hadilondigwa na wanhu. Na kamba kipigiti chake
kibita basi mkipigiti kidodo hamwande dopotela.

9

Nhambiko ya Muisi na Nhambiko ya Kuulanga

1 Lagano da ichanduso dikala na ndagizi mnhambiko na
vivija dikala na hanhu ha kutambikila hano muisi.
2 Hema da kuiting'hanila dikala na magati mabili. Mdigati
da ichanduso kukala na kinala cha kwikila kiwenge, meza,
na mikate ing'alile ikigwe muimeza. Gati dino dikemigwa
Hanhu Hang'alile.
3 Kuchugu cha guo ditungikigwe kukala na gati da ikabili
dikemigwe Hanhu Hang'alile Ng'hani,
4 dikalile na kilingo cha kulavila nhosa cha zahabu cha
kufushila ubane na sanduku da lagano digubikigwe na
zahabu. Sanduku dino da lagano dikala na kombe da
zahabu dimemile mana mgati yake, fimbo ya Haloni ikalile
na nzukila, na zija zimbamha mbili za mabwe zandikigwe
ndagizi longo dimwe za lagano.
5 Uchana ya sanduku dino da lagano kukala na makelubi*
wali na yenzi wogubika hanhu ha kusegezelwa vilozo na
sisila jao. Ila hatudaha kusimulila ng'hani mbuli zino.
6 Vinhu vose vuvikalile vikigwe kamba vino, mazua
gose wakulu wa nhambiko wengila mgati da ichanduso
kusang'hana sang'hano zao za nhambiko.
7 Ila Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko iiyeka yok-
wingila mgati da ikabili, na heyo kokwingila mwanza umwe
muna umulao umwe, na kokwingila na mulopa awo won-
dayaulave sama yake mwenyego na sama ya vilozo va
wanhu viwatendile bila kuvitanga.
8 Mmbuli ino Loho wa Mulungu kotugubulila kamba nzila
ya kwingilila Hanhu Hang'alile Ng'hani haivuguke kipigiti
hema da kuiting'hanila da ichanduso vudikalile dimile.
9 Ino iyo ningo ya kipigiti kino kitulinacho. Yolagusa
kamba nhunza zikalile zilavigwa na wang'onyo wakalile
wachinjigwa havidahile kung'aliza udaho wa wanhu wa
kusambula gehile na ganogile,
10 ila ikala mbuli ilolile ng'hani kuja na kung'wa na sona
bwando za kuing'aliza, mbuli za lukuli zitendeke mbaka

† **8:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:31-34. * **9:5** ***Makelubi*** iyo vinhu vilumbigwe na Mulungu vili kuulanga vili na mabawa.

kipigiti cha Mulungu kuvitenda vinhu vose viwe va sambi kivikile.

11 Ila Kilisto keza kamba Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa vinhu vinogile vija vili hano. Hema da kuiting'hanila doyosang'hanika mgati yake kulu kubanza dija da ichanduso na dina vinhu vose, hema dija haditendigwe na munhu, na hadili muulumwengu uno.

12 Kengila Hanhu Hang'alile Ng'hani mwanza umwe, na hengile na mulopa wa menhe ama ng'ombe, ila kengila na mulopa wake mwenyego, avo kaugula ukombola wa digunge sama yetu.

13 Mulopa wa menhe na ng'ombe na tozi da bogwa da mwanang'ombe wonyunyiziligwa mwa awo wanyolodoke na kuwang'aliza, avo woneke wang'ala mng'huli zao.

14 Kilisto, ayo kubitila Loho wa digunge kailava heyo mwenyego ha Mulungu bila kuwa na kinhu kihile. Mianza mingahi mulopa wake woung'aliza udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile kulawa mmbuli zitugalila ifa, giladi tumtambikile Mulungu mwene ugima?

15 Sama ya mbuli ino Kilisto iyo mgombeleza wa lagano da isambi, giladi awo wakemigwe na Mulungu wabokele kilagano cha uhazi wa digunge, kwavija Kilisto kadanganhika giladi kuwakombola kulawa m'vilozo vitendeke mdilagano da ichanduso.

16 Mmbuli ya lupwilili lwa ugozi wa vinhu va munhu, yolondigwa itangike kamba munhu yandike lupwilili luja kesha kudanganhika,

17 kwavija lupwilili lwa ugozi wa vinhu lwabule mhiko kipigiti munhu yalwandike yang'hali mgima, ila lokwiza kupata mhiko haja vondayadanganhike.

18 Kino kicho kilamso hata lagano da ichanduso hadisongile bila mulopa.

19 Kwavija Musa viyaipetile kila ndagizi mwa wanhu wose kulingana na vugalagize Malagizo ga Musa, kasola mulopa wa ng'ombe na wa menhe hamoja na mazi na kukinyunyizila ikitabu na kuwanyunyizila wanhu wose, mkuvubika mijusu midung'hu ya ng'hondolo na matambi ga hisopo.

20 Kalonga, “Uno uwo mulopa wa lagano ajo Mulungu diyawalagize mweye mdigoge.”†

21 Vivija Musa kavinyunyizila mulopa via vose visang'hanike mnhambiko na dihema.

22 Kweli kabisa kulingana na Malagizo ga Musa, vinhu behi na vose ving'alizwa na mulopa, na bila mulopa haduhu kugeligwa kumgongo kwa vilozo.

† **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 24:8.

Nhosa ya Kilisto Yosegeza Vilozo

23 Vinhu vino vikwiga vinhu va kuulanga volondigwa
ving'alizwe na nhosa kamba ino. Ila vinhu va kuulanga
venyego volonda nhosa inogile ng'hani.
24 Kwavija Kilisto hengile Hanhu Hang'alile Ng'hani ha-
tendigwe na makono ga wanhu, aho halingile kamba
hanhu hang'alile ng'hani ha kuulanga, ila kengila kuulanga
kwenyego, ako sambi kema haulongozi wa Mulungu sama
yetu.
25 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa Wayahudi
kokwingila Hanhu Hang'alile Ng'hani kila mulao na mulopa
wa wang'onyo, ila Kilisto hengile kuulanga kuilava nhosa
heyo mwenyego mianza bwando,
26 ihawile hivo Kilisto yahalondigwe kugaya mianza
bwando songela kulumbigwa kwa ulumwengu. Ila sambi
kalawilila mwanza umwe mkipigiti cha kimambukizo giladi
yavisegeze vilozo kubitila kuilava nhosa heyo mwenyego.
27 Kamba vija munhu viyolondigwa kudanganhika
mwanza umwe, imala abaho nhaguso,
28 avo Kilisto kalavigwa nhosa mwanza umwe giladi
yavisegeze vilozo va wanhu bwando. Kokwiza mwanza wa
ikabili, si sama ya kuvisegeza vilozo va wanhu ila kuugala
ukombola ha awo womulolela.

10

1 Kwavija Malagizo ga Musa gakala sisila da vinhu vinogile
vikwiza na sio vinhu venyego. Sama ya kilamso kino havi-
dahika kuwatenda wawe bule vilozo awo womkwenhukila
Mulungu na nhosa zizija ziibwelela bila kuziga mulao kwa
mulao havidahika kusuluzwa!
2 Kamba wanhu wakalile womtambikila Mulungu wakala
wang'alizwe kweli kulawa m'vilozo vao, sambiwaiyone
wana vilozo, na nhosa zose zihazigile.
3 Ila nhosa zino zowakumbusa vilozo vao mulao kwa
mulao.
4 Kwavija mulopa wa songolomi wa ng'ombe na menhe
haudaha kusegeza vilozo.
5 Avo Kilisto viyezile muulumwengu uno, kamulongela
Mulungu,

“Nhosa za kuchinja wang'onyo na nhosa za vinhu
huzilondile,
ila lukuli luunigwelele lulo luulonda nikulavile.
6 Hunogeligwe na nhosa za kulukuza,
na hunogeligwe na nhosa za kusegeza vilozo.
7 Abaho nilonga, ‘Nabaha, Mulungu,
kugatenda gaja gakunogele,

kamba vinyandikiligwe Mzinyandiko Zing'alile.' "*
8 Tanhu kalonga, "Nhosa za kuchinja wang'onyo na nhosa
za vinhu, nhosa za kulukuza na nhosa za kusegeza vilozo
huzilonda tena hunogelwe nazo," hata kamba ving'hali
vilavigwa kulingana na Malagizo ga Musa.
9 Abaho, kongeza, "Nabaha, niza kusang'hana gaja
goulonda." Avo Mulungu kosegeza Lagano da Umwaka
na hanhu hake kokwika lagano da sambi.
10 Kwavija Yesu Kilisto kasang'hana gaja gayamulondile
Mulungu kutenda, tweye tose tung'alizwa kulawa m'vilozo
kubitila nhosa ya lukuli lwake ilavigwe mwanza umwe sama
ya wanhu wose.
11 Kila mkulu wa nhambiko kotenda sang'hano yake kila
zua, na kulava nhosa iilingile mianza bwando, ila nhosa zino
hazidaha kusegeza vilozo.
12 Ila Kilisto viyailavile mwanza umwe nhosa imwe ikala
ilumbile milao yose sama ya vilozo, kakala hasi kumkono
wa ukulume wa Mulungu.
13 Songela kipigiti kija kobeta Mulungu yaweke wadu-
muka zake hasi ya magulu gake.
14 Kwavija sama ya nhosa imwe kawasuluza awo wasu-
luzwe vilozo vao.
15 Vivija na Loho wa Mulungu kolava usindila wake
mmbuli ino. Tanhu kolonga,
16 "Dino dijo lagano dondanitende na hewo
kipigiti chondakize.
Nokwika malagizo gangu mmioyo yao,
na kugandika mnzonzi zao," Mndewa kalonga.†
17 Abaho, kongeza, "Sikumbukila vilozo vao na mbuli zao
zihile."‡
18 Avo vilozo na mbuli zao zihile vihageligwa kumgongo,
nhosa ya kusegeza vilozo hailondigwa.

Natumkwenhukile Mulungu

19 Avo, ndugu zangu, tuna ugangamalo mkulu wa kwingila
Hanhu Hang'alile Ng'hani sama ya ifa ya Yesu.
20 Kubitila ifa yake, Yesu kavugula nzila ya sambi ilava
ugima kubitila guo ditungikigwe Mng'anda ya Mulungu,
ichola Hanhu Hang'alile Ng'hani.
21 Na avija vituli na mkulu wa nhambiko mkulu yotawala
ng'anda ya Mulungu,
22 avo natumkwenhukile Mulungu na mioyo ilibule uzen-
zeleganye na nhamanila ituitangile goya, na mioyo yetu

* **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 40:6-8. † **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:33. ‡ **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:34.

ing'alizwe kulawa muudaho wetu wihile wa kusambula gehile na ganogile, na tuzisuluze ng'huli zetu na mazi gang'alile.

23 Natudigoge ng'hani tamanilo dituditogole bila kudung-wadungwa, kwavija Mulungu itwikile nayo kilagano kabule uzenzeleganye.

24 Na tugelegeze vija vitudaha kuiswagiza twetwe kwa twetwe kuwa na noge na kutenda ganogile.

25 Sambimuleke kuiting'hana, kamba viwotenda wanhu wayagwe, ila natuigangamize, kamba vumkona zua da nhaguso da mmabehi.

26 Tuhagendelela kutenda vilozo giladi kuno twishile kuibokela ilimu ya kweli, haduhu nhosa iyagwe yoyose yondaisegeze vilozo,

27 ila kinhu kisigale kicho kino, kubeta na kingudemo nhaguso yondaize na moto ukalika awo wondauwalambite wadumuka wa Mulungu.

28 Munhu yoyose yagadulukile Malagizo ga Musa hameso ga wasindila wabili ama wadatu kakomigwa bila koneligwa bazi.

29 Mokwagiza nhaguso ng'hali kiasi gani yoolondigwa yaipate munhu yam'bojage Mwana wa Mulungu na magulu gake, ayo yaautendile mulopa wa lagano uja umng'aliza heyo uwe kamba kinhu haking'alile, na ayo yamuligile Loho wa Mulungu ayo yotonela bazi tweye?

30 Kwavija tumtanga ija yalongile, “Sang'hano ya kub-welezela si yenu mweye, ila yangu nie, noliha,”§ na vivija ilongigwa, “Mndewa kowatagusa wanhu zake.”*

31 Munhu kamba ino yahalagalila mmakono ga Mulungu yali na ugima, kodumba ng'hani!

32 Gelegezeni gaja gawalawilile mweye umwaka kipigiti vum'bokele Usenga wa Mulungu, mgazigwa na vinhu bwando, ila mweye mgangamala.

33 Kipigiti kiyagwe mkala muligigwa hameso ga wanhu na kugazigwa, na kipigiti kiyagwe hamudumbile kukala hamoja na awo wawatendele mbuli hizo.

34 Muwonela bazi waja wakalile mkifungo, na vum'bokonywe vinhu venu, mwazaganya mkudeng'ha, kwavija m'vitanga kamba mng'hali na vinhu bwando va muloho vinogile ng'hani vondavikale milongo yose.

35 Avo sambimuuleke mgangamalo wenu kwavija wowa-galila nhunza ng'hulu.

---

§ **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35.

* **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:36; ZABULI 135:14.

36 Kwavija molondigwa mwazaganye, giladi mgatende
gaja gamnogele Mulungu na kubokela gaja Mulungu gayaila-
gane namwe.
37 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"King'hali kipigiti kidodo,
na ayo yokwiza kokwiza,
na hakawilila.
38 Ila wanhu zangu walibule uzenzeleganye wokala mn-
hamanila,
na munhu yoyose yobwela kukisogo,
moyo wangu haunogelwa nayo."†
39 Tweye hatuli mmwanza wa awo wobwela kukisogo ama
awo wapotele, ila twa mmwanza wa awo wali na nhamanila
na wakomboligwe.

11

Kumtamanila Mulungu

1 Avo nhamanila nhegulo yake iyo kweli ya kija kitutamanila na lugubulo lwa gaja gatuleka kugona.

2 Sama ya nhamanila wahenga zetu watogoligwa na Mulungu.

3 Tweye tuvitanga kamba ulumwengu ulumbigwa na nhamanila kubitila mbuli ya Mulungu, avo gaja gotukona gatendigwa kulawa m'vinhu vileka koneka.

4 Sama ya nhamanila Abeli kamulavila Mulungu nhosa inogile kum'banza Kaini. Kubitila mbuli ino katogoligwa kuwa munhu yalibule uzenzeleganye, na Mulungu mwenyego kazitogola nhosa zake. Kadanganhika, ila kubitila nhamanila yake, tokiifunza mbaka lelo.

5 Nhamanila iyo imtendile Henoko sambiyadanganhike, ila kasoligwa na kugaligwa uchana ha Mulungu. Haduhu munhu yamonile kwavija Mulungu kamsola. Henoko kipigiti hanasoligwa, kapetigwa kamba munhu yamnogele Mulungu.

6 Haduhu munhu yodaha kumnogela Mulungu bila nhamanila, kwavija kila munhu yokwiza ha Mulungu kolondigwa yatogole kamba Mulungu kabaho na kowamoteza awo womzahila.

7 Nhamanila iyo imtendile Nuhu yaihulike nzuma ya mbuli zikwiza ziyalekile kuzona. Kamtogola Mulungu na kutenda safina iyo imkombole heyo na mulango wake, hakimambukizo ulumwengu utagusigwa, na Nuhu kapetigwa na Mulungu kuwa mwende sama ya nhamanila iyakalile nayo.

† **10:38** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:3-4.

8 Nhamanila iyo imtendile Ablaham yatogole, ahaja viya-
longeligwe na Mulungu yasegele yachole kuna iisi iyam-
duilile kamba komgwelela iwe uhazi wake. Kasegela kulawa
muisi yake mwenyego bila kuvimanya kuja koyochola.
9 Sama ya nhamanila Ablaham kakala muihema muisi
ya uhenza Mulungu iyekile nayo kilagano. Vivija milao ya
hamwande Isaka na Yakobo, awo wakalile muihema kamba
viyakalile Ablaham, wabokela uhazi kamba uno.
10 Kwavija Ablaham kakala yobeta Wambo dili na misingi
ya digunge, dibunigwe na kuzengigwa na Mulungu.
11 Nhamanila iyo imtendile Ablaham yawe tata, hata
kamba kakala m'vyele ng'hani na Sala mwenyego ikala
havidahika kupata mwana. Kamtogola Mulungu kamba
kakivikiza kilagano chake.
12 Hata kamba Ablaham kakala m'vyele ng'hani, ku-
lawa munhu ino imwe wavumbuka wanhu bwando kamba
nhondo za kuulanga vuzilibule mheta, na kamba misenga
ya mumgwazo wa ibahali viilibule mheta.
13 Wanhu wose wano wadanganhika kuno wali na
nhamanila bila kubokela kilagano chao, ila wachona
kilagano chao kutalitali na kukideng'hela. Watogola
kamba hewo wakala wahenza na wabita nzila hano muu-
lumwengu.
14 Wanhu wolonga mbuli kamba zino wolagusa kamba
wozahila isi yao wenyego.
15 Hewo hawakalile wogendelela kugelegeza isi iwailekile.
Kamba wahatendile avo, wahabweleganye.
16 Ila wakala woibeta isi inogile ng'hani, isi ya kuulanga.
Na Mulungu honile kinyala kukemigwa Mulungu wao,
kwavija kawatendela wambo dinogile ng'hani kuulanga
sama yao.
17 Nhamanila imtenda Ablaham yamulave Isaka kipigiti
Mulungu viyamgezile. Ablaham kakala imwe wa awo
wabokele kilagano, hata avo katogola kumulava nhosa
mwanage yali yeiyeka,
18 hata kamba Mulungu kamulongela, “Lukolo lunikile
kilagano nagwe kolupata kubitila Isaka.”*
19 Ablaham kakala yogelegeza kamba Mulungu kodaha
kumzusa munhu kulawa mkudanganhika, na kamba vija
viyalongile, kampata Isaka mwanage kulawa mkudangan-
hika.
20 Nhamanila iyo imtendile Isaka yawamoteze Yakobo na
Esau, yowapetela vija vondawawe mazua ga haulongozi.

* **11:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12.

21 Nhamanila iyo imtendile Yakobo yawamoteze wana
wose wa Usufu kipigiti viyalondile kudanganhika. Na
kamtambikila Mulungu kuno yasagamile fimbo yake ya
kutembelela.
22 Nhamanila iyo imtendile Usufu yawalongele Wais-
laeli wokwiza kusegela kulawa Misili kipigiti viyakalile
behi na kudanganhika na kuwalongela vija vowolondigwa
wamzike.
23 Nhamanila iyo iwatendile tata na mamaake Musa
wamfise heyo milenge midatu songela viyavumbuke kwav-
ija wamona mwana ija kakala yanogile ng'hani, na hawad-
umbile kugadulukila malagizo ga mndewa wa isi ya Misili.
24 Nhamanila iyo imtendile Musa kipigiti viyakulile
yaleme kukemigwa mwana wa biti Falao.
25 Kasagula kugaya hamoja na wanhu wa Mulungu
kubanza kunogelwa na umwilile wa vilozo mkipigiti kiguhi.
26 Kakala yogelegeza kamba vinoga kugeligwa kinyala
sama ya Kilisto kubanza kupata ugoli wose wa Misili,
kwavija meso gake galola kuulongozi kuna inhunza ya
kumwande.
27 Nhamanila iyo imtendile Musa yasegele Misili bila
kudumba lusango lwa mndewa wa isi ya Misili. Heyo
habwelile kuchugu kwavija kamona Mulungu ayo yoleka
koneka na meso.
28 Nhamanila iyo imtendile Musa yaisongeze Pasaka na
ndagizi ya kubaka mulopa mzinyivi giladi msenga wa
Mulungu wa kuulanga yagweleligwe udaho wa kukoma
sambiyawakome wana wa udele wa Waislaeli.
29 Nhamanila iyo iwatendile wanhu wakanhize Bahali
Indung'hu kamba wobita muisi inyalile, ila Wamisili vi-
wagezile kutenda avo, wadanganhikila mmazi.
30 Nhamanila iyo itendile konhi da wambo da Yeliko
digwe, kipigiti wanhu viwamambukize kudizunguluka
mazua saba.
31 Sama ya nhamanila Lahabu, ija imtwanzi yakalile
yotenda ugoni ndwanga, hakomigwe na awo wamdulukile
Mulungu kwavija kawabokela goya visepi.
32 Avo nilonge choni? Kipigiti kimala cha kuwapetela
mbuli za Gidioni, Balaka, Samsoni, Yefta, Daudi, Samweli,
na wahokozi,
33 awo kubitila nhamanila wazihuma ndewa, wasegeza
uzenzeleganye, na wabokela gaja gawailagane na Mulungu.
Wainuniza milomo ya simba,
34 wauzima moto ukwaka, wahonyokwa na ng'hali za
mizele, na udonhi wao ugaluka mhiko. Wawa wanhu wene
mhiko kuna ing'hondo na kuwahuma asikali wa isi za kutali.

35 Watwanzi wawabokela wanhu zao wadanganhike
wazusigwe na kuwa wagima kabili.
Wanhu wayagwe wagazigwa, na walema kufunguligwa,
giladi wapate mzuso unogile ng'hani.
36 Wayagwe watendeligwa uponela na kulanhigwa na hata
kufungigwa na minyolo na kugeligwa mkifungo.
37 Wakomigwa mkutoigwa na mabwe, wakanhigwa
na misumeno, wakomigwa na mizele, watembela kuno
wavalile mikwembe ya menhe na ng'hondolo, wakala
wakumbulu, wagazigwa, na watendeligwa gehile.
38 Wanhu wano wakala wanogile ng'hani na ulumwengu
haulumbile kukala na wanhu wano. Wazungulukazungu-
luka muluwala na mmigongo, muna zimhango na mmiko-
longo ya isi.
39 Wanhu wano wose wapata nhogolwa inogile sama
ya nhamanila yao, hata avo haduhu hata munhu imwe
mmwanza wao yapatile kija kiwailagane na Mulungu.
40 Kwavija Mulungu kakala yogesa kinhu kinogile ng'hani
sama yetu tweye, avo woleka kuhungula hanhu kipigiti
vondatuleke kuhungula hanhu.

12

Mulungu Tataetu

1 Kwavija vutuzungulukwe na dale kulu da wasindila
kamba dino, avo natwike hamgwazo kila kinhu kituzuila na
kila kilozo kitunamata himahima, na tukimbile na mwaza-
ganyo mkimbilo Mulungu uyawikile haulongozi wetu.
2 Meso getu gamulole Yesu, heyo yawile waichanduso
na waikimambukizo mnhamanila yetu. Sama ya deng'ho
diyekiligwe kuja kuyakalile yochola, kawazaganya msalaba
bila kugelegeza kinyala chake. Sambi kakala hasi kumkono
wa ukulume wa kigoda cha undewa cha Mulungu.
3 Mgelegezeni ayo yazaganye ubezi kamba uno kulawa
mwa wanhu wene vilozo, giladi sambimdonhe na kubo-
goyoka umoyo.
4 Kuiyoha kumuiyoha sama ya kuvilema vilozo hamunaiy-
oha kuvikila kudanganhika.
5 Na muisemwa mbuli za kuwagangamiza Mulungu
ziyawalongele mweye kamba wanage?
"Mwanangu, sambiuzabuze mulanho wa Mndewa,
na sambiubogoyoke umoyo haja vondayakukomhokele.
6 Kwavija Mndewa komzuma munhu yoyose yamnogele,
na komulanha munhu yoyose iyomtogola kuwa mwan-
age."*

* **12:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:11-12.

7 Yazaganyeni gaja gomgaya kamba tata viyomtoa mwanage. Migayo yenu yolagusa kamba Mulungu kowatendela vija vilondigwa kuwatendela wanage. Vino hana mwana yalekile kulanhigwa na tataake?
8 Kamba hulanhigwe kamba viwali wana zake wose, basi nhegulo yake gweye huli mwanage wa ikweli, ila kwa mwana wa halamu.
9 Tata zetu wa kiunhu wotulanha na towahishimila, avo tolondigwa tumuhishimile ng'hani Tata wetu wa muloho giladi tuwe na ugima!
10 Tata zetu wa kiunhu watulanha mkipigiti kiguhi, kamba viwonile vinoga kumwao, ila Mulungu kotulanha sama ya kutulondela tweye ganogile, giladi tuupate ung'azi wake.
11 Tuhalanhigwa, tokona usungu mkipigiti kija na sio umwilile. Ila kwa vovose vija, kumwande awo walanhigwe wohuna nhunza ya kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye uli na tindiwalo.

Ndagizi na Nzuma

12 Avo, inuleni makono genu gadonhile, na gageleni mhiko mavindi genu gogudema!
13 Gendeleleni kutembela mnzila igoloke giladi yali na mgulu ulemale sambiyasiguke ila yahonyigwe.†
14 Kaleni na wanhu wose mditindiwalo, na mkale ukazi ung'alile, kwavija haduhu munhu yondayamone Mndewa kamba hakalile vino.
15 Teganyeni sambim'bweleganye kuchugu kulawa mngekewa ya Mulungu. Munhu sambiyagaluke m'biki wa usungu, ukula na kusongeza migayo bwando ilawa muna isumu uulinayo.
16 Sambikuwe na munhu mgoni ama yaleka kumnogela Mulungu kamba Esau, ayo sama ya mandia ga laka imwe, kaguza hanhu ha uhazi wa kuvumbuka wa ichanduso.
17 Kamba vum'vitangile, hakimambukizo viyalondile kuhala motelo zino, kalemigwa, kwavija hapatile nafasi ya kuvileka vilozo vake, hata kamba kaizahila na mahozi.
18 Mweye ham'bitile kuna Idigongo da Sinai didaha kukwasika, dikwaka moto, na ham'bitile mdiziza, ham'bitile mdigiogio na mdikukuzumbi,
19 ham'bitile kuna imhalati ilila, na ham'bitile kuna idizwi ajo wanhu wahadihulika hawalonda kudihulika kabili kamba wanhu wa Islaeli viwabitile.
20 Kwavija hawadahile kwazaganya ndagizi iwagweleligwe, ilonga, “Hata kamba mng'onyo yahakikwasa

† **12:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 4:26.

ikigongo, kolondigwa yatoigwe na mibwe mbaka yadanganhike."‡

21 Mbuli zija zoneka zikala zidumbiza ng'hani avo Musa kalonga, "Nie nogudema na nokona bwembwe!"§

22 Ila mweye m'bita kuna Idigongo da Sayuni, m'bita Yelusalemu ya kuulanga, wambo da Mulungu mwene ugima, na m'bita mmaalufu kwa maalufu ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga mumting'hano umemile ndeng'helelo.

23 M'bita mdale da wana wa udele wa Mulungu, awo matwaga gao gandikigwe kuulanga, na m'bita ha Mulungu, ayo yowatagusa wanhu wose, na m'bita muloho wa wanhu walibule uzenzeleganye yali kuulanga ayo sambi yatendigwe yaleke kuhungula hanhu.

24 M'bita ha Yesu, ayo yali mgombelezi wa lagano da isambi, na m'bita mmulopa umizigwe, uja ulonga mbuli zinogile kubanza mbuli za mulopa wa Abeli.

25 Avo, teganyeni, sambimuleme kumtegeleza ayo yolonga namwe. Awo walemile kumtegeleza ayo yawalongele usenga wa Mulungu muulumwengu hawahonyokwe, avo kamba na tweye tuhamuhindukila kisogo ayo yolonga kulawa kuulanga hatuhonyokwa.

26 Kipigiti kija dizwi jake ditigisa isi, ila sambi keka kilagano yolonga, "Noitigisa isi mwanza wa ikabili na sio isi iiyeka ila vivija na ulanga."*

27 Ulonzi uno ulonga, "mwanza wa ikabili," wolagusa kamba vinhu vilumbigwe votigiswa na kusegezwa, avo vinhu vondavileke kutigisigwa vosigala.

28 Avo natulave hewela, kwavija tobokela undewa uja haudaha kutigisika. Natumuheweze Mulungu na kumtambikila mnzila yondaimnogele na hishima na kidumbo.

29 Kwavija Mulungu wetu iyo moto usakaza.†

13

Kumnogeza Mulungu

1 Gendeleleni kuinogela wenyego kwa wenyego kamba ndugu.

2 Sambimwisemwe kuwabokela wahenza mzikae zenu, kuna wanhu watendile vino na wawabokela wasenga wa Mulungu wa kuulanga bila kuvimanya.

---

‡ **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 19:12-13. § **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 9:19. * **12:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HAGAI 2:6. † **12:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 4:24.

3 Sambimuwasemwe awo wali mkifungo kamba vija mwa
mkifungo hamoja na hewo, na awo wogazigwa kamba vija
mogazigwa hamoja na hewo.

4 Kuisola na kuhishimilwe na wanhu wose, na watwanzi
sambiwawe vizenzeleganye ha wambigalo zao, na wambi-
galo vivija, kwavija Mulungu kowatagusa wagoni na wanhu
wose washalati.

5 Sambimnogelwe na hela, na mwenelwe na kija kimulina-
cho, kwavija Mulungu kalonga, “Siwaleka mweye mwiyeka,
na siwasa.”*

6 Avo tolonga bila kudumba kamba,

“Mndewa iyo yonitaza,
sidumba.
Munhu konhenda choni?”†

7 Wagelegezeni wakulu zenu waja wawapeteleni usenga
wa Mulungu. Gagelegezeni ganogile gose gawatendile
muugima wao, na mwige nhamanila yao.

8 Yesu Kilisto iyo iija mayo, lelo, na mazua gose.

9 Sambimuhembeluswe na mafundo gogose gamulek-
ile kugatanga, kwavija vinoga moyo ugeligwe mhiko na
ngekewa ya Mulungu na sio na ndagizi za vakuja azo zilekile
kuwataza awo wozigoga.

10 Tweye tuna kilingo cha kulavila nhosa acho wakulu
wa nhambiko wosang'hanika mdihema da kuiting'hanila
hawatogozwa kuja nhosa yoyose ilavigwa mkilingo hicho.

11 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kougala mulopa
wa wang'onyo Hanhu Hang'alile Ng'hani giladi yaulave
uwe nhosa ya kusegeza vilozo, ila zing'huli za iwang'onyo
zolukuzwa hanze ya ing'hambi.

12 Sama ya kilamso kino Yesu vivija kadanganhika hamg-
wazo wa idiwambo giladi yawang'alize wanhu kulawa
m'vilozo vao na mulopa wake.

13 Avo natuchole kuyali heyo kunze ya ing'hambi, na
tusangile kinyala chake.

14 Kwavija hano muisi twabule wambo dikala gunge na
gunge sama yetu, avo tozahila wambo dondadize.

15 Avo natugendelele kumulavila Mulungu nhosa za
nhogolwa mazua gose kubitila Yesu, malawililo ga milomo
itogole twaga jake.

16 Sambimwisemwe kutenda ganogile na kuisangila vinhu
na waenu, kwavija Mulungu konogelwa na nhosa kamba
zino.

---

* **13:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 31:6. † **13:6**
Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:6-7.

17 Wategelezeni waja wowalongoza na mtende gaja gowolonga, kwavija wogonelela sama yenu kamba wanhu wondawalave mheta za sang'hano zao ha Mulungu. Wategelezeni giladi sang'hano yao iwe ndeng'ha, na sambiiwe nhwanganiko kumwao, kwavija kamba wahatwanganika, havinoga kumwenu.
18 Tutambikileni kwavija tuvitanga kamba tuna udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile, na tosulukila kutenda mbuli zinogile mazua gose.
19 Nowayalalila ng'hani mnhambikile giladi Mulungu yanibweze hima kumwenu.

Nhambiko ya Kimambukizo

20 Mulungu yali na tindiwalo, ayo yamzusile Mndewa wetu Yesu, ayo yali mchunga mkulu wa ng'hondolo kubitila mulopa wake wa lagano da digunge,
21 yawagwelele mweye vinhu vose va kutenda gaja gamnogele, na kubitila Yesu Kilisto yatutendele moyo wa kutenda gaja gomnogela heyo, yenzi iwe kumwake milongo yose. Amina.

Mbuli za Kimambukizo

22 Avo, ndugu zangu, nowayalalila mtegeleze goya usenga uno wa kuwagangamiza, kwavija lupwilili luno luniwandikile hauli mtali.
23 Nolonda mweye m'vitange kamba ndugu yetu Timoteo kalawa mkifungo. Kamba yahalopola kuvika, vondanize kumwenu, nokwiza na heyo.
24 Walamseni awo wowalongoza hamoja na wanhu wose wa Mulungu. Ndugu zetu kulawa Italia wowalamsa.
25 Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YAKOBO ULONGOZI

Lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa na munhu yakemigwe Yakobo. Yodahika kamba ino iyo Yakobo yakalile mdodo wake Yesu, ayo yakalile kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mwanduso na kakala imwe wa wasenga wa Kitala Kikulu cha Wayahudi (SANG'HANO 15:13). Mtumigwa wa Kilisto Paulo kamkema “nguzo” ya wanhu wamtogole Kilisto mulupwilili lwa mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wagalatia 2:9. Wasomi wotogola kamba lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 50 songela viyavumbuke Kilisto. Yakobo kakala kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Yelusalemu, siku Yakobo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile hiko.

Yakobo kalwandika lupwilili luno ha mitala longo dimwe na mibili ipwililike muulumwengu (1:1). Mafundizo gali mulupwilili lwa Yakobo ganoga ha wanhu wose wamtogole Kilisto, ila ulonzi uno “mitala longo dimwe na mibili” wotenda idahike kamba Yakobo kalwandika lupwilili luno ha Wayahudi wamtogole Kilisto. Kwavija nia ya lupwilili luno kugavikila madale gose ga wasomaji, avo lupwilili luno lufundiza mafundizo bwando. Yakobo nia yake kulagusa kamba nhamanila na sang'hano volondigwa vichole hamoja. Nhamanila ya kweli yolaguswa na sang'hano (2:17). Vivija kowazuma wanhu mmbuli ya kuwanogela wagoli weiyeka (2:1-4) na kotulongela kamba tuiteganye na gaja gotulonga (3:1-12).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yakobo kowalamsa wasomaji zake (*1:1*).
2. Abaho kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto wagangamale kipigiti wahabita mmigayo (*1:2-27*).
3. Abaho kolonga vija nhamanila viilondigwa kulaguswa kubitila sang'hano (*2:1-26*).
4. Abaho kolonga vija mbuli za mulomo vuzili na mhiko (*3:1-12*).
5. Abaho Yakobo kosimulila vija ng'hungwe ya Mulungu vuileka kulinga na ng'hungwe ya ulumwengu uno (*3:13—4:10*).
6. Abaho kowazuma wasomaji zake waleke kuitopa (*4:11—5:6*).
7. Yakobo komambukiza lupwilili lwake mkulava ndagizi za hamoja (*5:7-20*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yakobo, nyakadala wa Mulungu
na nyakadala wa Mndewa Yesu Kilisto.
Nowandikila mitala longo dimwe na mibili ya wanhu
wose wa Mulungu wapwililike muulumwengu. Nowalamsa.

Nhamanila na Ng'hungwe

2 Ndugu zangu, deng'heleleni ng'hani kipigiti muhabita
mmigayo ya namna zose,
3 kwavija movitanga kamba kugezigwa kwa nhamanila
yenu kogala mwazaganyo.
4 Mwazaganyo wenu na ugendelele muugima wenu wose
bila kuhumwa giladi mkangale na sambimuhungule hanhu,
na sambimuhonye kinhu chochose.
5 Ila munhu yoyose mmwanza wenu yahahungukilwa na
ng'hungwe, yampule Mulungu, ayo yowagwelela wanhu
wose na moyo unogile bila kugesa vihile, na heyo kog-
weleligwa.
6 Ila yahatambika, kolondigwa yatogole bila kudung-
wadungwa mmoyo, kwavija heyo yodungwadungwa
mmoyo kalinga kamba wimbi da bahali, dihembeluswa
na beho na kwasigwa kuno na kuno.
7 Munhu kamba hiyo sambiyagize kamba kobokela kinhu
chochose kulawa ha Mndewa.
8 Heyo iyo munhu yali na nia mbili, yosinhasinha mzim-
buli zose zoyotenda.

Ukumbulu na Ugoli

9 Wanhu waja wamtogole Kilisto wali wakumbulu
wolondigwa wadeng'he kipigiti Mulungu yahawamoteza
mmioyo.
10 Na wanhu waja wamtogole Kilisto wali wagoli
wolondigwa wadeng'he kipigiti Mulungu viyowahumulusa
mmioyo, kwavija munhu mgoli kodanganhika kamba lua
da kumuhulo.
11 Kwavija zua dosimbuka na kuulukuza um'biki na
keakea jake dikalika, malua gake golagala, na unozi wake
wobanangika. Vivija mgoli kobanangwa mzisang'hano zake.

Kugaya na Kugezigwa

12 Kamota munhu ija yokwazaganya kipigiti yahagezigwa,
kwavija yehesha kugezigwa, kobokela nhunza ya ugima
Mulungu yawekile kilagano wanhu waja womnogela heyo.
13 Munhu yahagezigwa, sambiyalonge, “Nogezigwa na
Mulungu.” Kwavija Mulungu hadaha kugezigwa na mbuli
zihile, na heyo mwenyego hamgeza munhu yoyose,
14 ila kila munhu kogezigwa mkuswagizwa na sulukila
zake zihile, azo zimkwekwesa na kumwagiza.

15 Abaho, sulukila hizo zihakangala, zolongoza kuna
ivilozo, na ivilozo vihakangala, volongoza kuna iifa.
16 Ndugu zangu wanogelwa, sambim'vwiziligwe!
17 Kila kinhu kinogile na nhunza ilekile kuhungula hanhu
volawa kuulanga, vohumuluka kulawa ha Tata, yalumbile
milangaza ya kuulanga, ayo yoleka kugaluka kamba sisila
vidigaluka.
18 Kasagula kutulela muugima wa digunge kubitila usenga
wa ikweli, kamba tuwe malimbuko ga vinhu vose viyalum-
bile.

Kuhulika na Kusang'hana

19 Ndugu zangu wanogelwa, muitange mbuli ino! Kila
munhu kolondigwa yahulike himahima, ila sambiyalopole
kulonga ama kuwa na lusango,
20 kwavija lusango lwa munhu halugala ukazi wa kuwa
bule uzenzeleganye uyousulukila Mulungu.
21 Avo, segezeni uvuludusi wose na mbuli zose zihile,
ihumuluseni haulongozi wa Mulungu na kuubokela usenga
uja uhandigwe mmioyo yenu udaha kuwakombola.
22 Ila sambimkiivwizile wenyego mkuutegeleza usenga wa
Mulungu tu, ila muwe wasang'hana wa usenga uwo.
23 Munhu yoyose youtegeleza Usenga Unogile ila hatenda
kamba vija viulonga kalinga na munhu yokilola kihanga
chake mkiwowo,
24 na yehesha kuilola mwenyego, kochola na mkipigiti
kiguhi kokiisemwa vija viyali.
25 Ila kamba uhadilola goya lagizo dilekile kuhungula
hanhu ajo dikugwelela ulegeho, na kamba uhagendelela
kugatenda gaja gali mdilagizo dija na hauisemwile gaja
gauhulike, Mulungu kokumoteza mmbuli ija yuutenda.
26 Munhu yoyose mmwanza wenu yokwagiza kamba kom-
sang'hanikila Mulungu, ila hadaha kukiizuila mmbuli ya
kija choyolonga, nhamanila yake yabule kinhu na kokiivwiz-
ila mwenyego.
27 Ino iyo nhamanila inogile na ilekile kunyolodoka hau-
longozi wa Mulungu Tata, kamba kuwataza wakiwa na
vizuka mmigayo yao, na kuiteganya wenyego sambimnyolo-
doswe na ulumwengu uno.

2

Nzuma ya Mbuli ya Kubagula

1 Ndugu zangu, modahaze kulonga kamba muna
nhamanila mkuilumba hamoja na Mndewa wetu Yesu
Kilisto mwene yenzi kuno mowanogela wanhu wayagwe na
wayagwe mowehila?

2 Tutende keza munhu mumting'hano wenu yavalile
kitindi cha zahabu na vivalo vinogile, na munhu iyagwe
mkumbulu yavalile vivalo vifitile kengila.
3 Ihawa molagusa hishima ha ija imunhu yavalile vivalo
vinogile na kulonga, “Kala hano hanhu hanogile,” ila momu-
longela ija imkumbulu, “Ima haja,” ama “Kala hasi ha magulu
gangu,”
4 mbagu ino hailagusa kamba ulamuzi wenu wolongozwa
na nia ihile?
5 Tegelezeni, ndugu zangu wanogelwa! Mulungu
hawasagule wakumbulu wa ulumwengu uno wawe wagoli
mnhamanila? Hewo sio awo wondawauhale undewa uja
Mulungu uyekile kilagano na waja womnogela heyo?
6 Ila mweye hamuwahishimila wakumbulu. Sio wagoli
wowagaza mweye na kuwakwekwesa mkuwagala m'vitala?
7 Hewo sio waja wodilonga vihile twaga dinogile da Yesu
Kilisto dimgweleligwe?
8 Ihawa modivikiza lagizo da Undewa wa Mulungu dili
Mzinyandiko Zing'alile zilonga, “Mnogele munhu wa habehi
nagwe kamba vuukinogela mwenyego,”* motenda vinogile.
9 Ila kamba mowanogela wanhu wayagwe na wayagwe
hamuwanogela, motenda vilozo, na lagizo hijo dowapeta
mweye kamba wakeng'enha wa malagizo.
10 Kwavija munhu yoyose yogagoga Malagizo gose ga
Musa, ila yahaikwangwala Mdilagizo dimwe, kopetigwa
kamba kahonyela mkugakeng'enha Malagizo gose.
11 Kwavija heyo yalongile, “sambiutende ugoni,”† vivija
kalonga, “sambiukome.”‡ Na ihawa hutenda ugoni ila
kokoma, kugaluka mkeng'enha Malagizo higo.
12 Longeni na kutenda kamba wanhu wondawatagusigwe
na dilagizo dija ditugalila ulegeho.
13 Kwavija nhaguso yowabule bazi ha munhu yoyose
yalibule bazi. Ila kamba muhawonela wanhu bazi, Mulungu
kowonela mweye bazi kipigiti vondayawataguse.

Nhamanila na Sang'hano

14 Ndugu zangu, vino vilumba kamba munhu kolonga
kanayo nhamanila ila hailagusa kubitila sang'hano zake?
Nhamanila kamba hiyo yodaha kumkombola munhu ku-
lawa muinhaguso ya Mulungu?
15 Tutende ndugu yako kabule vivalo na kabule mandia,

---

* **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18. † **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:14; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:18. ‡ **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:13; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17.

16 na gweye kolonga, “Genda na tindiwalo, ukote moto
na kwiguta,” ila humgwelela kinhu chochose, kinhu chaki
kinogile chuutendile?
17 Vivija nhamanila iiyeka, ihawa yabule sang'hano,
nhamanila yako haidaha kutenda kinhu chochose.
18 Ila munhu kodaha kulonga, “Gweye kunayo nhamanila,
nie nna sang'hano.” Nilagusile nhamanila yako bila
sang'hano, na nie nokulagusila nhamanila yangu kubitila
sang'hano zangu.
19 Gweye kotogola kamba hana Mulungu imwe! Vinoga!
Hata vinyamkela wotogola vivo na kugudema.
20 M'bozi gweye, hona kamba nhamanila bila sang'hano
jaga bule?
21 Muhenga wetu Ablaham hapetigwe kuwa bule uzen-
zeleganye sama ya kija kiyatendile kipigiti viyamulavile
mwanage Isaka mkilingo cha kulavila nhosa?
22 Kuvona kamba nhamanila yake na sang'hano zake
visang'hanika hamoja, na nhamanila yake itendigwa ileke
kuhungula hanhu kubitila kija kiyatendile.
23 Na Nyandiko Zing'alile zivikila, zija zilonga, “Ablaham
kamtogola Mulungu, na kapetigwa kamba kabule uzenzele-
ganye,”§ na heyo kakemigwa mbwiga wa Mulungu.
24 M'vona kamba munhu kopetigwa kuwa bule uzenzel-
eganye kubitila kija choyotenda na sio kubitila nhamanila
iiyeka.
25 Vivija, hata Lahabu, ija yakalile mtenda ugoni ndwanga,
kapetigwa kuwa bule uzenzeleganye sama ya kija kiya-
tendile kipigiti viyawabokele waja visepi na kuwalongela
wachole kubitila nzila iyagwe.*
26 Avo, kamba lukuli bila loho ludanganhika, vivija na
nhamanila bila sang'hano idanganhika.

3

Lulimi

1 Ndugu zangu, wanhu bwando mmwanza wenu sam-
bimuwe wakulufunzi, kwavija movitanga kamba tweye
wakulufunzi totagusigwa nhaguso ng'hulu ng'hani.
2 Tweye tose tokiikwangwala mzimbuli bwando. Ihawa
munhu yoyose hahonyela mmbuli ya kija choyolonga, heyo
iyo munhu yalekile kuhungula hanhu, na kodaha kuluzuila
lukuli lwake lose sambilutende gehile.

§ **2:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. * **2:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOSHUA 2:1-3; YOSHUA 6:17-25.

3 Tofunga nzabi mmilomo ya falasi, giladi tudahe kuzilongoza ng'huli zao kokose kutulonda.
4 Ama zigelegezeni meli, hata kamba ng'hulu ng'hani na kugaligwa na beho kulu, zolongozwa na msukani mdodo ng'hani na zochola kokose koyolonda heyo yoilongoza.
5 Vivija lulimi lulo kipindi kidodo ng'hani cha lukuli, ila lokiitopa ng'hani.

Gelegezeni vija moto mdodo vuulukuza muhulo mkulu!
6 Lulimi lulinga kamba moto, na lumema mbuli zose zihile. Lulimi lulo kipindi kimwe yeiyeka kili mzing'huli zetu, ila lolunyolodosa lukuli lose. Lulimi lodaha kuulukuza ugima wetu wose lusomigwa lwenyego na moto ubwinhigwa na kuzimu.
7 Munhu kodaha kuvifuga na kesha kuvifuga vinhu vose vilumbigwe na Mulungu, wang'onyo na ndege, nyoka na vinhu va m'bahali,
8 ila haduhu munhu yodaha kulufuga lulimi. Lulimi lwabule mhumulo na lumema wiho, lumema sumu igala ifa.
9 Kubitila lulimi tomtogola Mndewa na Tata wetu, na kubitila lulimi towadukumiza wanhu awo walumbigwe mkuilinga na Mulungu.
10 Kulawa mmulomo umwe molawa motelo na ndukumiza. Ndugu zangu, hailondigwa kuwa vino.
11 Nzokwe imwe yodahaze kulava mazi gamwilile na gausungu hamoja?
12 Ndugu zangu, mtini wodahaze kulela zaituni, ama mzabibu wodahaze kulela tini? Vivija nzokwe ya mazi gausungu haidaha kulava mazi gamwilile.

Ng'hungwe Kulawa Kuulanga

13 Yalihi yali m'bala na yali na ilimu mmwanza wenu? Yalaguse ubala wake na ilimu yake kubitila ukazi wake unogile, kubitila sang'hano zake zinogile zitendeka mkuhola moyo kwiza kulawa mng'hungwe.
14 Ila kamba mmioyo yenu mna migongo, usungu, na kuinogela wenyego, sambimuitope mmbuli ino ama kuibela ikweli.
15 Ng'hungwe kamba hiyo hailawa kuulanga, ila yolawa muulumwengu, ya kiunhu, na ya Mwenembago.
16 Kwavija hanhu hali na migongo na kuinogela mwenyego, vivija hana ngomba na mbuli zose zihile.
17 Ila ng'hungwe ilawa kuulanga tanhu ing'ala, abaho yonogelwa na tindiwalo, ihola, yowagesa wanhu wayagwe, imema bazi, yolela mujo wa mbuli zinogile, haim'bagula munhu, na yabule uzenzeleganye.

18 Na waja wogala tindiwalo wohanda mbeyu za tindiwalo
na kuhuna kuwa bule uzenzeleganye.

4

Kuunogela Ulumwengu

1 Ngomba na kiyahiyahi mmwanza wenu volawa kwahi?
Havilawa mzisulukila zenu zitenda ng'hondo mgati yenu?
2 Molonda vinhu, ila hamdaha kuvipata, avo mokoma
giladi m'vipate. Movisulukila ng'hani vinhu, ila ham'vipata,
avo mogomba na kuitoa. Mwabule vinhu vimulonda kwav-
ija hamumpula Mulungu.
3 Na muhapula, hampata, kwavija mopula na nia ihile.
Mopula vinhu giladi muhavipata mtendele sulukila zenu.
4 Mweye mwa vizenzeleganye ha Mulungu, mulinga
kamba wagoni, ham'vitanga kamba kuunogela ulumwengu
kulinga na kuwa na udumuka na Mulungu? Munhu yoyose
yosagula kuwa mbwiga wa ulumwengu kogaluka kuwa
mdumuka wa Mulungu.
5 Ama mokwagiza kamba Nyandiko Zing'alile zivwiza
ahaja vuzilongile kamba, “Loho ayo Mulungu yamwikile
mgati yetu kana wivu ng'hani”?
6 Ila katugwelela ngekewa ibanzile ng'hani. Kino kicho
kilamso Nyandiko Zing'alile zolonga, “Mulungu kowabeza
wanhu wokiitopa, ila kowagwelela ngekewa wanhu waho-
lile moyo.”*
7 Avo, iweni wende ha Mulungu. Mulemeni Mwenembago,
na heyo kowakimbila.
8 Mkwenhukileni Mulungu, na heyo kowakwenhukila
mweye. Suluzeni makono genu, mweye muli na vilozo, na
ing'alizeni mioyo yenu, mweye videlenya!
9 Muwe na giogio, mgegemeze, na kulila. Daba jenu
digaluke kuwa kililo, na ndeng'ha yenu iwe giogio kulu.
10 Ihumuluseni haulongozi wa Mndewa, na heyo kowag-
welela hishima ng'hulu.
11 Ndugu zangu, sambimuilonge vihile wenyego kwa
wenyego. Munhu yoyose yomulonga vihile ndugu yake ama
kumtagusa kodilonga vihile lagizo da Undewa wa Mulungu
na kuditagusa. Na kamba uhaditagusa idilagizo, hudigoga
lagizo higo, ila koditagusa.
12 Mulungu iyo yeiyeka mulava malagizo na mulamula,
ayo yodaha kukombola na kubananga. Ila gweye kwa
munhu yalihi umtagusa munhu wa habehi nagwe?

Nzuma ya Mbuli ya Kwigoda

* **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

13 Tegelezeni, mweye mulonga, “Lelo ama mayo tochola
mdiwambo dino ama wambo dija, tokala hiko kipigiti cha
mulao umwe, totenda uchuluzi, na topata hela bwando.”
14 Mweye hamkitanga hata kija chondakilawile mayo.
Ugima wenu uwo kinhu chaki? Kwavija mweye mulinga na
kungugu dikoneka mkipigiti kiguhi, abaho dopotela.
15 Ila mulondigwa kulonga, “Ihawa manogelwa ga Mu-
lungu, towa wagima na kutenda kino ama kija.”
16 Ila sambi mokiitopa na kuigoda. Matopa gose kamba
gano haganogile.
17 Avo, munhu yoyose yogatanga ganogile goyolondigwa
kugatenda, na kamba hagatenda gaja goyolondigwa kuga-
tenda, munhu hiyo kotenda vilozo.

5

Nzuma ha Wagoli

1 Tegelezeni, mweye wagoli! Lileni na kugegemeza sama
ya migayo yondamuipate.
2 Ugoli wenu wola, na vivalo venu vidigwa na vimhungu.
3 Zahabu zenu na madini genu ga feza vigwa ng'hangaga.
Na ng'hangaga ino yowa usindila wa mbuli zenu, na yoz-
ija ng'huli zenu kamba moto. Ila mokiilundikila ngama
mmazua gano ga kimambukizo.
4 Lola, vitumetume vimulemile kuwaliha wasang'hana
wasengile migunda yenu vowalilila. Vililo va waja wahunile
vingila mmagwiti ga Mndewa Mwene Udaho.
5 Ukazi wenu wa hano muisi umema sulukila ya kulonda
vinhu vose vinogile na kuimemezela kila kinhu kimulonda.
Muitenda wenyego mnenehe sama ya zua da kuchinjigwa.
6 Muwatagusa na kuwakoma wanhu walibule uzenzele-
ganye, awo walekile kuibamilila na mweye.

Mwazaganyo na Nhambiko

7 Avo, ndugu zangu, muwe na mwazaganyo mbaka Mn-
dewa vondayeze. Lola avija mulimi voyobeta mgunda
wake ulele vakuja vili na ugoli mkulu, vija voyokwazaganya
songela mvula za vuli mbaka masika.
8 Vivija na mweye mwazaganye. Tamanilo jenu diwe kulu,
kwavija Mndewa ka mmabehi kwiza.
9 Ndugu zangu, sambimuitwanganikile wenyego kwa
wenyego giladi sambimtagusigwe na Mulungu. Lola, mula-
mula ka mmabehi kwiza.
10 Ndugu zangu, wakumbukileni waja wahokozi wahokole
mditwaga da Mndewa. Muwatende kamba ningo ya mwaza-
ganyo kipigiti muhabitila mmigayo.

11 Kamba vum'vitanga, towapeta wamota ng'hani awo
wazaganye mmigayo. Muhulika mwazaganyo wa Ayubu
na mwona vija hakimambukizo Mndewa viyamtendele
ganogile. Kwavija Mndewa kamema bazi na unovu.
12 Ndugu zangu, hamoja na gano gose, sambimuiduile na
ulanga ama na isi ama na kinhu chochose kiyagwe. “Ona”
yenu na iwe ona, na “Ndema” yenu na iwe ndema, giladi
sambimwingile muinhaguso.
13 Hana munhu yoyose mmwanza wenu yali mumgayo?
Kolondigwa yatambike. Hana munhu yoyose mmwanza
wenu yodeng'ha? Yembe nyila za kumtogola Mulungu.
14 Hana munhu yoyose mmwanza wenu yali mtamu?
Kolondigwa yawakeme wavyele wa wanhu wamtogole
Kilisto wamtambikile na nhamanila na kum'bakaza mavuta
mditwaga da Mndewa.
15 Na kamba wahatambika mnhamanila, mtamu ija ko-
hona, na Mndewa komgwelela ugima. Na kamba katenda
vilozo, vilozo vake vogeligwa kumgongo.
16 Avo, iyalalileni vilozo venu mwemwe kwa mwemwe na
kukiitambikila wenyego kwa wenyego giladi muhonyigwe.
Nhambiko ya munhu yalibule uzenzeleganye ina mhiko
ng'hulu na yotenda mbuli bwando.
17 Eliya kakala munhu kamba vituli tweye. Katambika
mkuiyoha ng'hani kamba mvula sambiitoe muisi yake, nayo
haitoile mkipigiti cha milao midatu na milenge sita.*
18 Abaho, katambika kabili, na mvula itoa kulawa kuu-
langa, na vinhu muisi visonga kulela.
19 Ndugu zangu, kamba munhu mmwanza wenu ya-
haileka ikweli na munhu iyagwe yaham'bweza muikweli,
20 m'vitange kamba munhu yom'bweza munhu yali na
vilozo kulawa mzimbuli zake zihile, koikombola loho ya
munhu hiyo yali na vilozo kulawa mkudanganhika na ku-
tenda vilozo bwando va munhu hiyo vigeligwe kumgongo.

* **5:17** ***Eliya*** kakala muhokozi wa Mulungu yakalile muisi mkipigiti cha milao 800 Kilisto viyakalile hanavumbuka.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO
PETULO
ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Petulo kasonga lupwilili lwake mkulonga heyo iyo munhu yalihi na kamwandikila munhu yalihi. Kalwandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto awo yawakemile "wahenza" (1:1, 17, na 2:11). Mianza bwando kowakema wasomaji zake mditwaga dino kwavija wakala wapwililike mziisi bwando. Kwavija kidogo lupwilili luno lulinga na lupwilili lwa Paulo ha Waefeso, wanhu bwando watogola kamba lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa vilwishile kwandikigwa lupwilili lwa Waefeso mkipigiti cha milao ya 65 songela viyavumbuke Kilisto. Petulo kandika lupwilili luno kulawa Loma, ako kuyakukemile Babeli (5:13).

Petulo kalonga kamba kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu na kulava usindila kamba ino iyo ngekewa ya Mulungu ya ikweli (5:12). Hana mbuli bwando ziilinga hagatigati ya 1Pet. 2:11—3:7, Efs. 5:18—6:9, na Kol. 3:18—4:6. Mhwilili zose zino ndatu zolava ndagizi mmbuli ya ndugu kuinogela na kuwategeleza wanhu wene udaho. Heyo vivija kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kwazaganya kipigiti kuhawa na migayo kwavija ikimambukizo cha mmabehi (4:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya ukombola woupata wanhu wose na nhegulo ya ukombola uwo sama ya ugima wao (*1:3—2:10*).
3. Abaho kowalagiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile muulumwengu na kulagusa vija wanhu viwolondigwa kukala, kamba vija mbigalo na mtwanzi wake, na nyakadala na mndewa wake (*2:11—4:11*).
4. Abaho Petulo kowagangamiza waazaganye kipigiti wahabita mmigayo (*4:12—5:11*).
5. Abaho kolugubika lupwilili lwake (*5:12-14*).

[1] Lupwilili luno lolawa ha Petulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wasaguligwe na Mulungu, awo wali wahenza muulumwengu uno, wapwililikile mziisi za Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia, na Bitinia.

2 Mulungu Tata kawatanga mweye na kawasagula songela mwaka, na Loho wake kawatenda mweye mng'ale, giladi mumtegeleze heyo na msuluzwe na mulopa wa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo bwando viwe hamoja namwe.

Tamanilo Dili na Ugima

3 Tumtogole Mulungu, Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto! Sama ya bazi jake kulu katutenda tuleligwe mwanza wa ikabili, na kutugala kuditamanilo dili na ugima kubitila mzuso wa Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika,

4 avo, tololela kupata motelo za ugoli zija Mulungu zoyowekila wanhu zake, motelo zoyowekila mweye kuulanga, ako hazidaha kola ama kubanangika ama kuvulala.

5 Na kubitila nhamanila yenu, Mulungu kowemiliza mweye na mhiko zake mbaka vondam'bokele ukombola uno, awo utandigwe na wondaugubuligwe na koneka na wanhu wose mdizua da ikimambukizo.

6 Deng'heni ng'hani mmbuli ino, hata kamba molondigwa kuwa na giogio mkipigiti kidodo sama ya migayo ya namna bwando imgaya.

7 Migayo ino iza kulagusa vija nhamanila yenu viigangamale. Hata zahabu, ayo idaha kubanangika, yogezigwa na moto, avo vivija na nhamanila yenu ayo inogile kubanza zahabu yolondigwa kugezigwa giladi idahe kwazaganya. Abaho mobokela nhogolwa, yenzi, na hishima kudizua dondayabwele Yesu Kilisto.

8 Mumnogela heyo hata kamba hammuwene. Hata kamba hammona sambi, mumtogola. Avo mdeng'ha ndeng'ha ili na yenzi, ndeng'ha haidahika kusimulilwa,

9 kwavija nhunza ya kumtogola heyo yowa ukombola wa loho zenu.

10 Mmbuli ya ukombola uno, wahokozi, waihokole ngekewa ilondigwe kwiza kumwenu, wahimbula ng'hani mkuteganya.

11 Wageza kuzahila kamba mbuli zino zolawilila mkipigiti chaki na zolawilila vilihi. Kino kikala kipigiti kiyakisagule Loho wa Kilisto yakalile mgati yao, mkuizuza migayo ija Kilisto yondayaiyazaganye na yenzi yondaize.

12 Mulungu kawalongela wahokozi wano kamba usenga wao haukalile sama yao wenyego, ila sama yenu mweye. Na sambi Usenga uno Unogile upetigwa kumwenu na awo wapetile mmhiko za Loho wa Mulungu yatumigwe kulawa

kuulanga. Zino zizo mbuli hata wasenga wa Mulungu wa kuulanga walonda kuzitanga.

Ugima wa Kumnogela Mulungu

13 Avo, isasaleni mzinzonzi zenu. Mkale meso na kudika
tamanilo jenu jose mzimotelo zondamgweleligwe mkipigiti
Yesu Kilisto vondayeze.
14 Mweye kamba wende wa Mulungu, sambimnogelwe na
sulukila zihile zumkalile nazo kipigiti vumkalile wabozi.
15 Ila kamba Mulungu yawasagule mweye viyang'alile, na
mweye vivija mng'ale mzimbuli zose zumtenda.
16 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Molondigwa
mng'ale kwavija nie ning'ala.”*
17 Kipigiti vumumtambikila Mulungu momkema heyo
“Tata,” ayo yowatagusa wanhu wose bila kulola kihanga cha
munhu, ila mkulola gaja gawatendile. Avo, kaleni ukazi wa
kumuhishimila heyo mmazua genu gasigale.
18 Mweye mkomboligwa kulawa mnzila za kibozi
zimuhalile kulawa ha wahenga zenu. Ila movitanga kamba
hamkomboligwe na vinhu vibanangika kamba feza ama
zahabu,
19 ila mkomboligwa na mulopa wa Yesu Kilisto uli na ugoli
mkulu, ayo yakalile kamba Mwana Ng'hondolo yalibule
vilozo ama mbuli ihile.
20 Heyo kasaguligwa na Mulungu songela ulumwengu
haunalumbigwa, na kagubuligwa mmazua gano ga kimam-
bukizo sama yenu.
21 Kubitila Kilisto mumtogola Mulungu, ayo yamzusile
Yesu kulawa mkudanganhika na kumgwaa yenzi, giladi
nhamanila yenu na tamanilo jenu viwe ha Mulungu.
22 Mweye msuluzwa kulawa m'vilozo venu kipigiti
vimuitogole ikweli, avo molondigwa muinogele wenyego
kwa wenyego kamba ndugu. Inogeleni ng'hani wenyego
kwa wenyego kulawa mmoyo.
23 Kwavija mweye m'vumbuka mwanza wa ikabili, sio na
mbeyu ibanangika, ila na mbeyu ileka kubanangika, kubitila
Usenga wa Mulungu uli na ugima na mwazaganyo.
24 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Wanhu wose walinga kamba mijani,
na yenzi yao yose ilinga kamba malua ga kumuhulo.
Imijani yohomba na gamalua golagala,
25 ila Usenga wa Mndewa wokwima mazua gose.”†
Usenga uno uwo Usenga Unogile upetigwe kumwenu.

---

* **1:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 11:44-45; 19:2; 20:7.
† **1:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:6-8.

2

Dibwe Dili na Ugima na Isi Ing'alile

1 Avo, lekeni mbuli zose zihile, uvwizi, udelenya, migongo,
na kuwalonga waenu vihile.
2 Kamba wana ving'hele, gasulukileni matombo ganogile
ga muloho, giladi kubitila matombo higo mpate kukula
muukombola.
3 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Mweye wenyego
mulanza na kona kamba Mndewa kanoga.”
4 Izoni ha Mndewa, dibwe dili na ugima dilemigwe na
wanhu kamba kinhu bule, ila disaguligwa na Mulungu
kamba dibwe dili na hishima ng'hulu.
5 Na mweye vivija, mulinga na mabwe gali na ugima,
mzengigwa muing'anda ya Mulungu ya muloho tena mweye
mwa wakulu wa nhambiko mung'alile. Kubitila ugombelezi
wa Yesu Kilisto molava nhosa ya muloho ija imnogela
Mulungu.
6 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Nokwika dibwe da hakingolobweda mdiwambo da
Yelusalemu,
dibwe disaguligwe na hishima ng'hulu,
na munhu yoyose yoditogola hageligwa kinyala.”*
7 Kumwenu mweye mtogola, dibwe dino dina ugoli mkulu.
Ila ha waja iwabezi, dibwe dino dabule ugoli wowose,
kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Dibwe dilemigwe na wazenzi,
sambi digaluka dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza
mabwe gose.”†
8 Na Nyandiko ziyagwe Zing'alile zolonga,
“Dibwe diwatenda wanhu waikwale,
dibwe diwatenda hewo wagwe.”‡
Woikwala kwavija hawautogole Usenga wa Mulungu, na
vino vivo vimnogele Mulungu.
9 Ila mweye mwa wanhu msaguligwe, wakulu wa nham-
biko wa Mndewa, isi ing'alile, wanhu wa Mulungu, msag-
uligwe kuzipeta sang'hano za Mulungu, ayo yawakemile
mweye kulawa mdiziza na kwingila mmulangaza wake wa
mkanganyo.
10 Umwaka hamkalile wanhu wa Mulungu, ila sambi mwa
wanhu zake. Na umwaka hamditangile bazi da Mulungu, ila
sambi mdibokela bazi jake.

Nyakadala za Mulungu

---

* **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **2:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22. ‡ **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14.

11 Mbwiga zangu wanogelwa, mweye kamba wahenza na
wabita nzila muulumwengu uno, nowayalalila sambimzi-
winze sulukila za lukuli, azo zigomba na loho zenu.
12 Kaleni ukazi unogile hagatigati ya Wamhazi, hata
kamba wowatagusa mweye kamba motenda gehile, wazone
sang'hano zenu zinogile na wamuyenzi Mulungu mdizua
dondayeze kuutagusa ulumwengu.
13 Sama ya Mndewa, uhishimileni kila utawala wa kiunhu.
Mmuhishimile mtawala, ayo yali na udaho mkulu,
14 na watawala wadodo, awo wasaguligwe na heyo giladi
wawasune waja wotenda gehile na kuwagwelela nhogolwa
waja wotenda ganogile.
15 Kwavija Mulungu kowalonda mweye mzivudalize
mbuli za ubozi za wanhu wabozi kubitila mbuli zinogile
zumtenda.
16 Kaleni kamba wanhu wailegehe, ila sambimuutende
ulegeho wenu uwe ngubiko ya kufisa mbuli zihile. Kaleni
kamba nyakadala za Mulungu.
17 Muwahishimile wanhu wose, na muwanogele wanhu
wamtogole Kilisto. Mdumbeni Mulungu, na mmuhishimile
mtawala.

Kilingilio cha Mgayo wa Kilisto

18 Mweye nyakadala, iweni wende ha wandewa zenu na
kuwalagusila hishima yose, sio ha wandewa wanogile na
waholile mioyo weiyeka, ila vivija ha awo iwakali.
19 Kwavija Mulungu konogelwa na mweye muhatenda
gaja ganogile gomgatanga na kwazaganya mbuli hazilum-
bile zondamtendeligwe.
20 Ihawa mokwazaganya kipigiti muhatoigwa sama ya
kutenda mbuli zihile, kinhu chaki chondampate? Ila kamba
muhagazika sama ya kutenda mbuli zinogile na kwaza-
ganya, Mulungu kowamoteza sama ya mbuli hizo.
21 Kwavija mkemigwa sama ya mbuli zino, mana Kilisto
vivija kagazika sama yenu, kawalekela kilingilo, giladi
mumkweleleze heyo.
22 "Heyo hatendile vilozo, na haduhu munhu yahulike
mbuli za uvwizi kulawa mmulomo wake."§
23 Wanhu viwamuligile, heyo ham'bwelezele maligo
munhu yoyose, na wanhu viwamgazile, heyo hamgazile
munhu yoyose. Ila kadika tamanilo jake ha Mulungu,
mulamula yalibule uzenzeleganye.

§ **2:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:9.

24 “Heyo mwenyego kavipapa vilozo vetu” mulukuli lwake
mumsalaba, giladi mmbuli ya vilozo toneke kamba tu-
danganhika, na mmbuli zinogile toneke tuna ugima. “Na
kubitila kutoigwa kuyatoigwe mweye muhona.”
25 Kwavija “mweye mkala kamba ng'hondolo wapotele,”*
ila sambi mum'bwelela Mchunga na Mwimilizi wa loho
zenu.

3

Wambigalo na Watwanzi Zao

1 Vivija na mweye watwanzi, muwe wende ha wambigalo
zenu, giladi kamba munhu yoyose mmwanza wao hautogola
Usenga Unogile, sang'hano zenu zowatenda hewo watogole.
Hamulondigwa kulonga mbuli yoyose,
2 kwavija wozona sang'hano zenu vuzing'alile na za
kuhishimika.
3 Kuihamba kumwenu sambimuihambe hanze heiyeka,
mkukutika mvili na kuvala vinhu va zahabu na vivalo
vinogile.
4 Ila, kuihamba kumwenu muihambe mgati, unozi uleka
kuvulala wa loho ya uhozi na loho ya kuituza, awo uwo ugoli
mkulu ng'hani hameso ga Mulungu.
5 Kwavija vino vivo viwaihambile watwanzi wang'alile wa
umwaka wakalile womtamanila Mulungu. Hewo wakala
wende ha wambigalo zao,
6 kamba Sala viyamtegeleze Ablaham na kumkema mn-
dewa wake. Mweye mowa wanage ihawa motenda ganogile
na kuleka kudumba kinhu chochose.
7 Vivija na mweye wambigalo, kaleni na watwanzi zenu
na nzewele, wahishimileni kamba wanhu walibule mhiko
na kamba wahazi hamoja na mweye wa nhunza ya ugima,
giladi kinhu chochose sambikikikiwize nhambiko zenu.

Kugazika Sama ya Kutenda Mbuli Zinogile

8 Hakimambukizo, mweye mose muwe na ngelegeza
imwe. Muiyonele bazi, muinogele wenyego kwa wenyego
kamba ndugu, muwe na mioyo inogile, na kuihumulusa.
9 Sambimuilihe dihile kwa dihile ama ligo kwa ligo, ila
iliheni na motelo, kwavija mkemigwa sama ya mbuli ino
giladi mzihale motelo.
10 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga,
“Munhu yoyose yahalonda kudeng'hela ugima
na kusulukila kuwa na vipigiti vinogile,
yateganye sambiyalonge mbuli zihile,
na yaleke kulonga uvwizi.

* **2:25** Mbuli zino zololawa mkitabu cha ISAYA 53:4-6.

11 Yaleke mbuli zihile, yatende ganogile,
yadizahile tindiwalo na kudikweleleza ng'hani.
12 Kwavija Mndewa kowalola wanhu walibule uzenzeleganye,
na kuzitegeleza nhambiko zao.
Ila Mndewa kowalema wanhu waja wotenda gehile."*
13 Yalihi yondayawatende gehile, ihawa moiyoha mkutenda ganogile?
14 Ila hata kamba mogazigwa sama ya kutenda ganogile, mmota. Sambimdumbe kija chowodumba hewo, na sambimdumbizwe.†
15 Ila mgweleleni Kilisto hishima ng'hulu mmioyo yenu, na mmuhishimile heyo kamba Mndewa. Kipigiti chose isasaleni kumwidika kila munhu yondayawauze mmbuli ya tamanilo dimulinajo,
16 ila mtende avo na uhozi na hishima. Muwe na udaho unogile wa kusambula gehile na ganogile, giladi muhaligigwa, waja wozilonga vihile sang'hano zenu zinogile avija vimuli wanahina wa Kilisto, wageligwe kinyala sama ya kija chowolonga.
17 Kwavija vinoga kugazika sama ya kutenda ganogile, ihawa vino vivo vimnogela Mulungu, kubanza kugazika sama ya kutenda gehile.
18 Kwavija Kilisto kadanganhika mwanza umwe sama ya vilozo va wanhu wose, munhu yalibule uzenzeleganye sama ya wanhu wali na uzenzeleganye, giladi yawagale mweye ha Mulungu. Kadanganhika mulukuli, ila katendigwa kuwa mgima kubitila Loho wa Mulungu,
19 na kubitila Loho ino, vivija kachola kuupeta Usenga Unogile ha loho zili mkifungo.
20 Zino zikala loho za wanhu waja walekile kumtogola Mulungu kipigiti Mulungu viyakalile yobeta mkwazaganya, kipigiti cha Nuhu viyakalile yozenga meli yake. Wanhu kidogo wakalile muimeli, wanhu wanane weiyeka, wakomboligwa muna igamazi.
21 Na mazi gano galinga na ubatizo uja uwakombola mweye sambi. Hagasegeza dikwe da lukuli, ila gawa kilagano kitendigwe ha Mulungu kulawa muudaho unogile wa kusambula gehile na ganogile. Kilagano kiwakombola mweye kubitila mzuso wa Yesu Kilisto,
22 ayo yacholile kuulanga na kukala ng'ambu ya mkono wa ukulume‡ wa Mulungu, yotawala wasenga wose wa

* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 34:12-16. † **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:12. ‡ **3:22** ***Ng'ambu ya mkono wa ukulume*** nhegulo yake *hanhu ha utawala na hishima.*

Mulungu wa kuulanga, waja wali na udaho kuulanga, na waja wali na mhiko.

4

Ukazi wa Kumtamanila Mulungu

1 Avo, kwavija Kilisto kagazika mulukuli lwake, na mweye vivija molondigwa muigele mhiko na ngelegeza iija iyakalile nayo heyo, kwavija munhu yoyose yogazigwa mulukuli sama ya Kilisto, hatenda vilozo kabili.

2 Avo, ukazi wenu usigale wa kukala hano muisi hamkala ukazi wa kusulukila mbuli zihile za kiunhu, ila mokala ukazi wa kuwinza manogelwa ga Mulungu.

3 Kwavija umwaka mkipigiti kitali mkala ukazi wa kutenda gaja Wamhazi gawanogele kutenda. Mkala ukazi wa kutenda ugoni, sulukila za ugoni, kukoligwa, sona za kuja, sona za kung'wa, na nhambiko za miwegu.

4 Na sambi wamhazi wokanganya vija mweye vumuleka kuilumba hamoja na hewo muukazi wao wa kutenda mbuli zihile. Avo wowalonga mweye vihile.

5 Ila wokwiza kulava mheta hamwake heyo yeshile kuisasala kuwatagusa iwagima na wadanganhike.

6 Kino kicho kilamso cha Usenga Unogile kupetigwa hata ha wanhu wadanganhike, giladi watagusigwe mulukuli kamba vowotagusigwa wanhu wose. Upetigwa kumwao giladi ukazi wao wa muloho wakale kamba voyokala Mulungu.

Wanhu wa Mulungu Viwolondigwa Kuisang'hanikila Nhunza ya Muloho

7 Kimambukizo cha mbuli zose cha mmabehi. Avo muisasale na kuizuila, giladi mdahe kutambika.

8 Tuhaleka gano gose, muinogele ng'hani wenyego kwa wenyego, kwavija noge dogubika bwando da vilozo.

9 Mwigomele wenyego kwa wenyego bila kutwanganika.

10 Kila munhu kagweleligwa nhunza na Mulungu, kulawa mnamna bwando za nhunza zake Mulungu. Avo zitendeni nhunza hizo ziwataze waenu.

11 Munhu yoyose yali na nhunza ya kupeta, kolondigwa yaupete Usenga wa Mulungu. Munhu yoyose yowataza wanhu wayagwe, kolondigwa yawataze na mhiko ziyagweleligwe na Mulungu, giladi mzimbuli zose nhogolwa yagweleligwe Mulungu kubitila Yesu Kilisto. Yenzi na mhiko viwe kumwake gunge na gunge. Amina.

Kugazika Kamba Munhu Yamtogole Kilisto

12 Mbwiga zangu, sambimsinhuswe na migayo yumgazika,
kamba vija kinhu cha mkanganyo kilawilila kumwenu.
13 Ila deng'heni kamba mobitila mmigayo ya Kilisto, giladi
mdeng'he ng'hani kipigiti yenzi yake vondaigubuligwe.
14 Kamba muhaligigwa sama ya twaga da Kilisto, mmota,
kwavija Loho wa yenzi, ayo yali Loho wa Mulungu, kokala
mgati yenu.
15 Kamba munhu yoyose mmwanza wenu kogazika, sam-
biyagazike kwavija mkomaji, m'bavi, mtenda gehile, ama
munhu yosang'hanika na mbuli za wanhu wayagwe.
16 Ila kamba munhu yoyose yogazigwa sama ya kumtogola
Kilisto, sambiyone kinyala, ila yamuheweze Mulungu kwav-
ija kadipapa twaga da Yesu.
17 Kwavija kipigiti kivika cha nhaguso kusonga na wanhu
wa Mulungu. Na ihawa nhaguso yosongela kumwetu tweye,
kimambukizo chake chowaze ha wanhu waja walekile kuu-
togola Usenga Unogile wa Mulungu?
18 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Kamba wanhu walibule uzenzeleganye yowa vidala
kukomboligwa,
yowaze ha Wamhazi wali na vilozo?"*
19 Avo, waja wogazigwa kamba vija vuimnogele Mulungu,
wolondigwa wakale hasi ya Muumbi wao yalibule uzenzel-
eganye na kugendelela kutenda ganogile.

5

Dale da Mulungu

1 Nie, nili m'vyele wa wanhu wamtogole Kilisto, noway-
alalila wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto wali kumwenu.
Nie na msindila wa migayo ya Kilisto, na nie na mmwanza
wa waja wondawengile muna iyenzi ija yondaigubulugwe.
Nowayalalila mweye
2 muwe wachunga wa dale diyawagwelele Mulungu,
mdichunge kulawa mmoyo, kamba Mulungu viyowalonda
mweye mtende na sio mkushulutizwa. Tendeni sang'hano
yenu sio sama ya hela, ila kulawa muisulukila ya kweli ya
sang'hano ino.
3 Sambimkiitende wandewa mwa wanhu awo mg-
weleligwe muwachunge, ila muwe kamba ningo mdidale
hijo.
4 Na kipigiti Mchunga Mkulu vondayeze, mobokela
mkungo wa yenzi uleka kwagiza unang'hazi wake.

* **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 11:31.

5 Vivija na mweye wamhale, muwategeleze wavyele
wa wanhu wamtogole Kilisto. Mweye mose molondigwa
m'vale kivalo cha kuwa wende giladi muitaze wenyego kwa
wenyego, kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Mulungu
kowalema wanhu wokiitopa, ila kowagwelela ngekewa
wanhu wali na mioyo iholile."*
6 Muihumuluse haulongozi wa Mulungu yali na mhiko
ng'hulu giladi yawagwelele hishima ng'hulu mkipigiti choy-
olonda mwenyego.
7 Ikeni minyagunyagu yenu yose kumwake, kwavija heyo
iyo Mchunga wenu.
8 Muizuile na mkale meso. Mdumuka wenu Mwenembago
kozunguluka kamba simba yokunguluma yomzahila munhu
yammeze.
9 Mulemeni Mwenembago, gangamaleni mnhamanila,
kwavija movitanga kamba ndugu zenu muulumwengu wose
wobitila mmigayo kamba hiyo.
10 Na muhesha kugazika mkipigiti kiguhi, Mulungu wa
ngekewa zose, ayo yawakemile mweye mwingile kuiyenzi
yake ya digunge mkuilumba hamoja na Kilisto, heyo
mwenyego kowatenda sambimuhungule hanhu, kuwa-
gangamiza, kuwagela mhiko, na kuwatenda mwime goya
mnhamanila.
11 Mhiko iwe kumwake heyo milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

12 Sila kanitaza nie kwandika lupwilili luno, ayo yali
munhu yamtogole Kilisto yalibule uzenzeleganye. Nil-
wandika lupwilili luno luguhi giladi niwagangamize mweye
na kulava usindila kamba ino iyo ngekewa ya ikweli ya
Mulungu. Mgangamale muingekewa ino.
13 Wanhu wamtogole Kilisto wali Babeli wasaguligwe
hamoja na mweye, wowalamsa, vivija na Maluko,
mwanangu muinhamanila, kowalamsa.
14 Muilamse wenyego kwa wenyego na noge da wanhu
wamtogole Kilisto.
Tindiwalo diwe hamoja na mweye mose muli mgati ya
Kilisto.

* **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PETULO

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Petulo lolonga kamba lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Yodahika kamba munhu iyagwe iyo yandike sama ya Petulo. Yandike lupwilili luno kolonga kamba heyo kakala msindila wa ukazi wa Yesu na ng'haning'hani haja lukuli kihanga chake vikigaluke (1:17-18). Ihawa Petulo kandika yodahika kamba lupwilili luno lwandikigwa madiwambo da Loma hagatigati ya milao ya 65-69 songela viyavumbuke Kilisto, kipigiti yang'hali hanadanganhika. Vivija Petulo kolukema lupwilili lwake lwa ikabili (3:1) na kwika zua da kwandika lupwilili luno songela viyeshile kwandika lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto.

Petulo kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile na kuwazuma waleke kuwinza mafundo ga uvwizi (2:1-22). Kawagangamiza kuwazabuza wanhu awo wolonga kamba Yesu kokawa kubwele. Ila kalagusa kamba Mulungu hakawa ila kolonda kila munhu yakomboligwe (3:8-9). Kino kicho kilamso cha kukala ukazi unogile (3:14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa waso-maji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kowakumbusa kukala ukazi unogile kwavija Mulungu kotutenda tudahe kukala ukazi uwo (*1:3-21*).
3. Abaho kolava nzumo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi na kulonga kija chondakiwalawilile mkipigiti cha ikimambukizo (*2:1-22*).
4. Abaho Petulo komambukiza mkuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile kuitanda na vija Yesu vondayabwele mwanza wa ikabili (*3:1-17*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Simoni Petulo, nyakadala na
mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wagweleligwe nhamanila ili na ugoli
mkulu kamba nhamanila itulinayo tweye kubitila kuwa bule
uzenzeleganye kualinao Mulungu wetu na Mkombola wetu
Yesu Kilisto.

2 Ngekewa na tindiwalo viwe bwando kumwenu kubitila
ilimu yenu ya mkumtanga Mulungu na Mndewa wetu Yesu.

Msaguligwa na Kukemigwa na Mulungu

3 Mhiko zake Mulungu zitugwelela kila kinhu kitulonda
giladi tukale ukazi wa kumtamanila Mulungu kubitila ilimu
yetu ya kumtanga heyo yatukemile tweye giladi twingile
kuiyenzi yake na muunovu wake.
4 Kubitila gano katugwelela vilagano vake vikulu ng'hani
na vinogile viyailagane na tweye, giladi kubitila vilagano
hivo mwinege na sulukila zihile za ugoni zigala ubananzi
zili muulumwengu, na mwize kuwa wanhu wa Mulungu.
5 Sama ya kilamso kino, muiyohe ng'hani kongeza unovu
muinhamanila yenu. Muunovu wenu yongezeni na ilimu,
6 muilimu yenu yongezeni na kuizuila, mkuizuila
kumwenu yongezeni na mwazaganyo, mmwazaganyo
wenu yongezeni na kumtanga Mulungu,
7 na vija vimumtanga Mulungu yongezeni na noge da
udugu wa wanhu wamtogole Kilisto, na mdinoge da udugu
wa wanhu wamtogole Kilisto yongezeni na noge.
8 Kwavija kamba muhawa navo vinhu vino na kongezeka
mmwanza wenu, vowatenda mweye muwe wasang'hana na
kuleka kulela mujo muilimu yenu ya kumtanga Mndewa
wetu Yesu Kilisto.
9 Ila munhu yalibule vinhu hivo halola kutali ama kim-
bugumbugu, na kaisemwa kamba kesha kasuluzwa vilozo
vake va umwaka.
10 Avo, ndugu zangu, iyoheni ng'hani kulagusa kamba
mweye kweli mwa mmwanza wa wanhu mkemigwe na
kusaguligwa na Mulungu. Zitendeni mbuli zino, na mweye
hamuileka nhamanila yenu.
11 Kwavija mkutenda vino, motogozigwa kwingila Muun-
dewa wa digunge wa Mndewa na Mkombola wetu Yesu
Kilisto.
12 Avo, mazua gose nowakumbusa mbuli zino, hata kamba
mwisha kuzitanga na kuigoga ng'hani ikweli imuibokele.
13 Nokona vinoga kuwakumbusa mbuli zino kipigiti
ning'hali mgima.
14 Kwavija novitanga kamba na mmabehi kudanganhika,
kamba vija Mndewa wetu Yesu Kilisto viyanilongele.
15 Avo, nokiiyoha ng'hani kuwatendela nzila giladi
mzikumbukile mbuli zino mkipigiti chose nihesha kudan-
ganhika.

Tuyona Yenzi ya Kilisto

16 Hatuuwinzile usheha utungigwe na wanhu wabala
kipigiti vituwalongele mmbuli ya mhiko na kwiza kwa
Mndewa wetu Yesu Kilisto. Ila tuyona yenzi yake na meso
getu wenyego.

17 Kwavija kapata hishima na yenzi kulawa ha Mulungu Tata kipigiti dizwi vudimwizile kulawa muna Iyenzi Ng'hulu, ilonga, “Ino iyo Mwanangu mnogelwa, ninogelwa nayo!”*
18 Tweye wenyego tudihulika dizwi dino dilawilile kuulanga kipigiti vitukalile na heyo hana ikigongo king'alile.
19 Tweye tuna usenga wa wahokozi ututenda tweye tugangamale. Na mweye motenda goya muhautegeleza, kwavija ulinga kamba kiwenge kimulika mdiziza mbaka imitondo, na Kilisto iyo Nhondo ya Imitondo imwemwesa mmioyo yenu.
20 Uhaleka gano gose, molondigwa m'vitange kamba haduhu uhokozi wa Nyandiko Zing'alile wizile kulawa mzinzonzi za muhokozi mwenyego.
21 Kwavija haduhu uhokozi uhokoligwa kamba voyolonda munhu, ila wanhu wowa hasi ya udaho wa Loho wa Mulungu kipigiti viwoulonga usenga ulawa ha Mulungu.

2

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Ila vivija kukala na wahokozi wa uvwizi mmwanza wa wanhu wa umwaka, kamba vija vondakuwe na wakulufunzi wa uvwizi mmwanza wenu. Mkuifisa wofundiza mafundo ga uvwizi, hata kum'bela Mndewa yawagulile, na kuigalila wenyego ubananzi wa kusinhukiza.
2 Hata avo, wanhu bwando woziwinza mbuli zao zihile, na sama ya mbuli zowotenda, wanhu wayagwe woilonga vihile nzila ya ikweli.
3 Muisulukila ya kuilundikizila vinhu iwalinayo, wakulufunzi wano wa uvwizi wowabulunya mweye kubitila usheha wa uvwizi. Nhaguso yao isha kupetigwa songela mwaka, na hewo hawakawa kubanangigwa.
4 Kwavija Mulungu hawonele bazi wasenga wa Mulungu wa kuulanga viwatendile vilozo, ila kawasa kuzimu, kawafunga minyolo, na kuwagela mdiziza kulu wobeta zua da nhaguso.
5 Mulungu hawonele bazi ulumwengu wa umwaka, ila kagala mmemelo wa mazi mwa wanhu walekile kumtogola Mulungu, ila Nuhu yeiyeka iyo yakomboligwe, ayo yapetile mbuli ya kuwa bule uzenzeleganye, na wanhu wayagwe saba.
6 Mulungu kaitagusa miwambo ya Sodoma na Gomola mkuigela moto mbaka kuwa mitozi, na kuitenda iwe kilingilo cha kija chondakiwalawilile Wamhazi.

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MATAYO 17:5; MALUKO 9:7; LUKA 9:35.

7 Mulungu kamkombola Loti, munhu yalibule uzenzeleganye, yageligwe giogio kulu na sang'hano zihile za wanhu wehile wamzunguluke.
8 Loti, munhu yalibule uzenzeleganye, kakala hagatigati yao, na zua dimwe mbaka zua diyagwe kagaya ng'hani mmoyo wake viyaziwene na kuzihulika sang'hano zao zihile.
9 Avo, Mndewa kovitanga vija vondayawakombole wanhu zake kulawa mmigayo na vija vondayawasune wanhu watendile gehile mbaka zua da nhaguso,
10 ng'haning'hani wanhu waja wowinza sulukila zao zihile za lukuli na kuuzabuza udaho wa Mulungu.

Wakulufunzi wano wa uvwizi woitopa na kuigoda, na hawalagusa hishima ha vinhu vilumbigwe na Mulungu vili na yenzi vili uchana. Ila woviliga.
11 Hata wasenga wa Mulungu wa kuulanga, awo wali na mhiko ng'hani na udaho mkulu kubanza wakulufunzi wano wa uvwizi, hawavitagusa vinhu hivo vilumbigwe mkuvilonga vihile haulongozi wa Mulungu.
12 Ila wanhu wano wokala mkuwinza nzoela zao, walinga kamba wang'onyo wa kumuhulo woleligwa giladi wagogigwe na kukomigwa. Wokivamhila na kukilonga vihile kinhu chochose walekile kukitanga. Wobanangigwa kamba wang'onyo wa kumuhulo.
13 Wolihigwa migayo sama ya imigayo iwasongeze. Hewo wonogelwa kutenda kinhu chochose hauhalangwe mkipigiti cha imisi, kinhu chondakizigutize sulukila za ng'huli zao. Wogela kinyala na kugela nyela viwoilumba hamoja na mweye kuja mandia genu, kuno wose wodeng'hela nzila zao za uvwizi.
14 Wotenda ugoni na meso gao, na sulukila yao ya kutenda vilozo haimala. Wowaswagiza wanhu wali na nhamanila ndodo watende vilozo, na wafundizigwa goya muisulukila ya kuilundikizila vinhu. Wokala hasi ya ndukumiza ya Mulungu.
15 Waileka nzila igoloke, watenda mbuli zihile mkuiwinza nzila ya Balaamu mwana wa Beoli, ayo yanogelwe na maliho ga sang'hano zihile.
16 Ila Balaamu kakomhokelwa na mhunda wake sama ya mbuli zake zihile. Mhunda kalonga na dizwi da kiunhu na kumtenda Balaamu yaleke mbuli zake za ubozi.*
17 Wanhu wano wawa kamba nzokwe zilibule mazi na kungugu dihembelusigwa na kukuzumbi. Ziza kulu dikigwa sama yao.

* **2:16** Mbuli za Balaamu zolawa mkitabu cha MHETA 22:4-35.

18 Kwavija wokiitopa na kulonga mbuli za ubozi, na
kubitila sulukila zao zihile za lukuli wowanamata waja
wasongile kunyelenhuka mkipigiti kiguhi kulawa ha wanhu
wokala ukazi wa kutenda mbuli zihile.
19 Wowekila kilagano cha kuilegeha, kuno hewo wenyego
wao nyakadala wa mbuli zihile. Kwavija munhu kowa
nyakadala wa kinhu chochose kimtawala.
20 Kwavija ihawa wazikimbila mbuli zihile za ulumwengu
kubitila ilimu ya kumtanga Mndewa na Mkombola wetu
Yesu Kilisto, abaho wahanamatwa na kuhumigwa na hewo,
kimambukizo cha wanhu wano chokwiha ng'hani kubanza
vija viwakalile haichanduso.
21 Vihanogile kumwao sambiwaitange nzila ilibule uzen-
zeleganye, kubanza kuitanga, abaho kuileka ija indagizi
ing'alile iwagweleligwe.
22 Ilawilila kumwao kamba vija ulonzi wa ikweli ulonga,
“Umbwa koibwelela midesi yake mwenyego,” na “Mtumbi
yogezwe kobweleganya kubimbilika muna imitope.”

3

Kilagano cha Kwiza Mndewa

1 Mbwiga zangu, luno lulo lupwilili lwangu lwa ika-
bili kumwenu. Mmhwilili zose mbili nigeza kuzilamusa
ngelegeza zenu na kuwakumbusa mbuli zino.
2 Nolonda mkumbuke mbuli zija zilongigwe umwaka na
wahokozi wang'alile, na ija indagizi ya Mndewa na Mkom-
bola wetu imgweleligwe mweye na watumigwa wa Kilisto
wali kumwenu.
3 Tanhu m'vitange kamba mmazua ga kimambukizo
wanhu wene mzihaka wolawilila. Woiponeza ikweli na
kuwinza sulukila zao wenyego.
4 Na hewo wolonga, “Kailagana namwe kamba kokwiza,
ama vilihi? Kakwahi? Wahenga zetu wesha kudanganhika,
ila kila kinhu kisigala vivija kamba vikikalile haichanduso
songela ulumwengu viulumbigwe!”
5 Ila mkutenda giladi waileka ikweli kamba umwaka
Mulungu kalava ndagizi, na ulanga na isi vilumbigwa. Isi
ilumbigwa kulawa mmazi na izungulukwa na mazi,
6 na kubitila mmemelo wa mazi higo, ulumwengu wa
kipigiti kija ukululigwa na kubanangigwa.
7 Ila mmbuli iija ulanga uno wa sambi na isi ino ya sambi
vikigwa sama ya moto, vikigwa mbaka zua dija da nhaguso
na ubananzi wa wanhu walekile kumtamanila Mulungu.

8 Ila mbwiga zangu, sambimuisemwe mbuli ino, kamba
ha Mndewa zua dimwe kamba milao alufu imwe, na milao
alufu imwe kamba zua dimwe.
9 Mndewa hakawa kukivikiza kilagano chake kamba
wayagwe vowogelegeza. Ila kowazaganya mweye, kwavija
halonda munhu yoyose yapotele, ila kila munhu yaleke
vilozo vake.
10 Ila Zua da Mndewa dokwiza kamba m'bavi. Ulanga
wosegela na kidinhilo kikulu, na vinhu vili mgati yake
vobanangigwa mkulukuzwa na moto, na isi yosegela
hamoja na vinhu vose vili mgati yake.
11 Kwavija kila kinhu chobanangigwa kamba vino,
molondigwa kuwa wanhu wa vilihi? Molondigwa kukala
ukazi ung'alile na wa kumtamanila Mulungu,
12 kipigiti vumdibeta Zua dondayeze Mulungu, na tendeni
vija vimdaha kuditenda dize mbwisa, zua dondadiutende
ulanga usomigwe na moto na kubanangigwa, na vinhu va
kuulanga volumbuka na moto.
13 Ila tweye tololela uulanga wa sambi na iisi ya sambi
viyailagane na tweye, ulumwengu umemile kuwa bule
uzenzeleganye kuyalinako Mulungu.
14 Avo, mbwiga zangu, kipigiti vumbeta mbuli zino, ten-
deni vumdaha giladi muwe wanhu wang'alile na mulibule
nyela hameso ga Mulungu na muwe na tindiwalo na heyo.
15 Ululeni mwazaganyo wa Mndewa wetu kamba nafasi
yowagwelela mweye mdahe kukomboligwa, kamba vija
ndugu yetu Paulo viyawandikile na ng'hungwe ziyag-
weleligwe na Mulungu.
16 Kokwandika vivo mzimhwilili zake zose, yolonga mbuli
zino mgati yake. Mzimhwilili zake hana mbuli ziyagwe
ndala kuzitanga, na wanhu wabozi na walekile kwima goya
wozipeta vihile, kamba viwozipeta Mzinyandiko ziyagwe
Zing'alile. Avo woigalila wenyego ubananzi.
17 Avo, mbwiga zangu, sambi mwisha kuitanga mbuli ino,
avo teganyeni giladi sambimsoligwe na ubananzi wa wanhu
wotenda gehile na kulagala kulawa hanhu henu hanogile
hamuli.
18 Ila mgendelele kukula mngekewa na ilimu ya kum-
tanga Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilisto. Yenzi iwe
kumwake, kulawa sambi na digunge! Amina.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO
YOHANA
ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana hagatigati ya milao ya 85 na 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba iyo yandike ulupwilili, ila muisula ya ichanduso yolagusa kamba heyo kamona Yesu kipigiti viyakalile mgima na hata kuzuka kwake (1:1-3). Vija viwandikigwe lupwilili lwa Yohana lwa ichanduso ilinga ng'hani na vija vichandikigwe kitabu cha Usenga Unogile wa Yohana. Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kipigiti wanhu wamtogole Kilisto viwakalile mumgayo ulawa ha dale da wanhu dikemigwa “Ginostiki.” Wanhu wano wakala watogole kamba Yesu kakala Mulungu kabisa na kamba hakalile munhu yali na lukuli lwa nyama na mulopa kipigiti viyakalile muulumwengu. Mkilamso kino Yohana kokwandika ugima wa Yesu na vija viyamonile na meso gake mwenyego na kamba makono gake mwenyego gamkwasa (1:1-3). Vino vivo vilamso va Yohana kwandika lupwilili luno, kutenda deng'ho jake divikizwe (1:4), abaho kalonda kuwazuila wanhu sambiwatende vilozo (2:1), abaho kuwazuila wanhu wamtogole Kilisto sambiwagatogole mafundo ga uvwizi (2:26), na kuwalongela wanhu wamtogole Kilisto wavitange kamba hewo wakomboligwa (5:13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake na kulava kilamso cha kwandika lupwilili luno (*1:1-4*).
2. Abaho kolongelela vija Mulungu viyali mulangaza na vija vitulondigwa kukala kamba viyakalile Yesu (*1:5—3:10*).
3. Abaho kotukumbusa ndagizi ya kuinogela wenyego kwa wenyego (*3:11—5:12*).
4. Komambukizila lupwilili lwake muisula ya *5:13-21*.

Mbuli Ilava Ugima

1 Tuwapetela munhu yakalile baho songela haichanduso, ayo itumuhulike, ayo itumonile na meso getu wenyego, ayo

itumuwene na kumgoga na makono getu, ayo ituwapetele, ayo yali Mbuli ya ugima.
2 Munhu ino ayo yali ugima, kagubuligwa kumwetu, na tumona. Na sambi tompeta na kuwalongela mweye kamba heyo iyo ugima wa digunge. Kakala na Tata, abaho kagubuligwa kumwetu.
3 Towapetela mweye kija kituchonile na kukihulika giladi na mweye vivija muilumbe hamoja na tweye. Tweye twa hamoja na Tata na Mwanage Yesu Kilisto.
4 Towandikileni mbuli zino giladi deng'ho jetu divikizwe.

Mulungu Iyo Mulangaza
5 Uno uwo usenga utuhulike kulawa ha Yesu Kilisto na toupeta kumwenu kamba Mulungu iyo mulangaza na mgati yake mduhu ziza.
6 Kamba tuhalonga twa hamoja na heyo na kuno totembela mdiziza, tovwiza, na hatutenda gaja gali kweli.
7 Ila kamba tuhatembela mmulangaza, kamba heyo viyali mmulangaza, tuna uhamoja wa wenyego kwa wenyego, na mulopa wa Yesu, mwanage, wotung'aliza kulawa m'vilozo vose.
8 Tuhalonga twabule vilozo, toivwizila wenyego, na mduhu kweli mgati yetu.
9 Ila kamba tuhavitogola vilozo vetu haulongozi wa Mulungu, heyo kana kweli na kabule uzenzeleganye na kotugela kumgongo vilozo vetu na kotung'aliza kulawa muuzenzeleganye wose utulinao.
10 Kamba tuhalonga hatutendile vilozo, tomtenda heyo kuwa m'vwizi, na mbuli yake haili mgati yetu.

2

Kilisto Iyo Yotutaza
1 Wanangu, niwandikila gano mweye giladi sambimtende vilozo. Ila munhu yahatenda vilozo, tuna munhu imwe yotugombela ha Tata, iyo Yesu Kilisto yalibule uzenzeleganye.
2 Heyo iyo nhosa ilavigwe sama ya vilozo vetu, na sio tu sama ya vilozo vetu tweye, ila vivija sama ya vilozo va ulumwengu wose.
3 Tuhazitogola ndagizi za Mulungu, tovimanya kamba tumtanga heyo.
4 Munhu yolonga, “Nimtanga,” ila hazigoga ndagizi zake, m'vwizi, mduhu kweli mgati yake.
5 Ila munhu yoyose yahaitogola mbuli yake, noge da Mulungu dimemezigwa kweli mgati yake. Vino vivo vituitanga kamba twa mgati yake.

6 Munhu yoyose yolonga kamba ka mgati ya Mulungu,
kolondigwa yakale kamba viyakalile Yesu.

Ndagizi ya Sambi

7 Wambwiga zangu, siwandikila ndagizi ya sambi ila
ndagizi ya umwaka imkalile nayo songela haichanduso.
Ndagizi ino ya umwaka iyo usenga umuuhulike.
8 Hata avo nowandikila ndagizi ya sambi, na ndagizi hiyo
iyo kweli ili mgati yake, na ili mgati yenu, kwavija ziza
dobita na mulangaza wa kweli wisha kumulika.
9 Munhu yoyose yokiiyona ka mmulangaza na kuno
komwihila ndugu yake, munhu iyo kang'hali mdiziza.
10 Munhu yoyose yomnogela ndugu yake kokala mmu-
langaza na haduhu kinhu chochose mgati yake chondakiwe
king'hwaso ha ndugu yake.
11 Ila munhu yoyose yomwihila ndugu yake ka mdiziza,
na kotembela mdiziza. Hakutanga koyochola, kwavija ziza
dimgela umbugumbugu.
12 Nowandikila mweye wana wadodo, kwavija vilozo venu
vigeligwa kumgongo kubitila twaga da Yesu.
13 Nowandikila mweye watata, kwavija mumtanga heyo,
ayo yakalile baho songela haichanduso. Nowandikila mw-
eye wamhale, kwavija mmuhuma Mwenembago.
14 Nowandikila mweye wana wadodo, kwavija mumtanga
Tata. Nowandikila mweye watata, kwavija mumtanga
heyo, ayo yakalile baho songela haichanduso. Nowandikila
mweye wamhale, kwavija muna mhiko. Mbuli ya Mulungu
yokala mgati yenu, na mmuhuma Mwenembago.
15 Sambimuunogele ulumwengu ama vinhu vili muu-
lumwengu, kwavija awo wounogela ulumwengu, kumno-
gela Tata mduhu mgati yao.
16 Sulukila ya lukuli na sulukila ya meso na kuitopela
ugoli uulinao, vinhu vino vose vivo vinhu va ulumwengu,
na havilawa ha Tata, ila volawa muulumwengu.
17 Na ulumwengu na sulukila yake yose vobita, ila awo
wogatenda goyolonda Mulungu wokala milongo yose.

Mdumuka wa Kilisto

18 Mweye wana, sota ya mmabehi. Kamba vumuhulike
kamba ayo yom'beza Kilisto kokwiza, avo sambi wabeza
Kilisto bwando weza. Sama ya mbuli ino tovitanga kamba
sota ya mmabehi.
19 Wanhu wano walawa kumwetu, ila hawali wanhu zetu.
Kwavija kamba wahawile wanhu zetu, wahasigale hamoja
na tweye, ila kusegela kumwao kolagusa kamba mmwanza
wao haduhu yali munhu wetu.

20 Ila Kilisto kawetila mweye Loho wa Mulungu,* na
mweye mose muitanga kweli.
21 Nowandikila si kamba hamuitangile kweli, ila kwavija
muitanga kweli na m'vitanga kamba haduhu uvwizi ulawa
muikweli.
22 Yalihi yali m'vwizi? Munhu ija yolonga kamba Yesu sio
Kilisto. Munhu kamba hiyo iyo yom'beza Kilisto. Kom'beza
Tata na Mwana.
23 Kwavija waja wose womulema Mwana vivija wom-
ulema Tata, na awo womtogola Mwana vivija womtogola
Tata.
24 Lekeni kija kimuhulike songela haichanduso kikale
mgati yenu. Kamba kija kimuhulike songela haichanduso
kihakala mgati yenu, avo na mweye mokala mgati ya
Mwana na mgati ya Tata.
25 Na kino kicho kituilagane yatugwelele, yatugwelele
ugima wa digunge.
26 Niwandikileni mweye mbuli zino sama ya awo wogeza
kuwagiza mweye.
27 Kumwenu mweye, Loho wa Mulungu iyamwitileni
Kilisto ikale mgati yenu, avo hamulonda munhu yoyose
yawafundize. Ila loho yake yowafundiza vinhu vose na
yowafundiza kweli na si uvwizi. Kamba vija viiwafundize
mweye umwaka, kaleni mgati yake.
28 Avo, wana wadodo, kaleni mgati yake giladi yahagubu-
ligwa sambitudumbe na sambitugwe kinyala haulongozi
wake kipigiti vondayeze.
29 Kamba muhavitanga kamba heyo kabule uzenzele-
ganye, movitanga kamba kila munhu yalibule uzenzele-
ganye kaleligwa na Mulungu.

3

Wana wa Mulungu

1 Loleni noge kulu kamba dino Tata diyatugwelele tweye,
kamba tukemigwe wana wa Mulungu, na vino vivo vituli.
Kilamso cha ulumwengu kuleka kututanga tweye icho kino,
kwavija haumtangile heyo.
2 Wambwiga zangu, sambi twa wana wa Mulungu, na
hatunavitanga vija vondatuwe kulawa hano. Ila tuvitanga
kamba Kilisto yahalawilila, towa kamba heyo viyali, kwavija
tomona kamba viyali.
3 Na wanhu wose wali na tamanilo dino kumwake heyo
woing'aliza wenyego, wowa kamba heyo viyang'alile.

---

* **2:20** ***Kawetila mweye Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *kawagwelela mweye Loho wa Mulungu.*

4 Munhu yoyose yotenda vilozo kogakeng'enha Malagizo
ga Mulungu, kwavija vilozo nhegulo yake kugakeng'enha
Malagizo.
5 Mweye m'vitanga kamba Yesu kagubuligwa giladi
yavisegeze vilozo, na mmwake heyo mduhu vilozo.
6 Haduhu munhu yali mgati yake yogendelela kutenda
vilozo, munhu yoyose yogendelela kutenda vilozo hamonile
ama hamtangile heyo.
7 Mweye wana wadodo, munhu sambiyawavwizile,
munhu yoyose yotenda mbuli zilibule uzenzeleganye hiyo
kabule uzenzeleganye, kamba Kilisto viyalibule uzenzele-
ganye.
8 Kila munhu yotenda vilozo ka mwana wa Mwenembago,
kwavija Mwenembago katenda vilozo songela haichan-
duso. Kilamso cha kugubuligwa Mwana wa Mulungu kikala
kuibananga sang'hano ya Mwenembago.
9 Awo waleligwe na Mulungu hawatenda vilozo, kwavija
mbeyu ya Mulungu yokala mgati yao. Hawatenda vilozo
kwavija waleligwa na Mulungu.
10 Wana wa Mulungu na wana wa Mwenembago waigola
mmbuli zino. Waja wose woleka kutenda mbuli zilibule
uzenzeleganye na waja woleka kuwanogela ndugu zao
hawalawa ha Mulungu.

Inogeleni

11 Uno uwo usenga umuhulike songela haichanduso,
kamba toinogele wenyego kwa wenyego.
12 Sambituwe kamba Kaini yakalile munhu wa Mwenem-
bago, na kamkoma ndugu yake mwenyego Abeli. Habali
yamkomile? Kwavija ndugu yake kakala na sang'hano
zinogile, ila heyo kakala na sang'hano zihile.*
13 Avo, ndugu zangu, sambimkanganye kamba
ulumwengu uhawehila mweye.
14 Tuvitanga kamba tubita kulawa muifa na twingila
muugima, kwavija toinogela. Munhu yoyose yoleka kumno-
gela ndugu yake kokala muifa.
15 Munhu yoyose yomwihila ndugu yake hiyo mkomaji, na
mweye m'vitanga kamba mkomaji kabule ugima wa digunge
mgati yake.
16 Vino vivo tuimanya nhegulo ya noge, Yesu Kilisto
kaulava ugima wake sama yetu, na tweye tolondigwa tu-
ulave ugima wetu sama ya ndugu zetu!

* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:8.

17 Kamba munhu yoyose kana vinhu na komona ndugu
yake kabule kinhu na ija yali na vinhu hamonela bazi ija
yalibule vinhu, noge da Mulungu dokalaze mgati yake?
18 Wana wadodo, na tuinogele, si mmulomo tu, ila muik-
weli na msang'hano.

Kugangamala Haulongozi wa Mulungu

19 Vino vivo tuvimanya kamba tweye twa wanhu wa
kweli na vino vivo vondatuwe bule kidumbo haulongozi wa
Mulungu.
20 Kamba udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile
uhatudukumiza, tovitanga kamba Mulungu mkulu kubanza
udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile, na kamba
kakitanga kila kinhu.
21 Wambwiga zangu, kamba udaho wetu wa kusambula
gehile na ganogile hautudukumiza, hatuwabule kidumbo
haulongozi wa Mulungu.
22 Na chochose kitupula kumwake, tobokela, kwavija
tozigoga ndagizi zake na kugatenda gaja gamnogele heyo.
23 Ndagizi yake iyo ino, tumtogole Mwanage yokemigwa
Yesu Kilisto na tuinogele kamba vija viyatulagize.
24 Awo wozigoga ndagizi za Mulungu woilumba hamoja
na heyo, na heyo koilumba hamoja na hewo. Na vino vivo
tuvimanya kamba Mulungu koilumba hamoja na tweye,
kwavija Loho wa Mulungu iyatugwelele kokala mgati yetu.

4

Loho wa Ikweli na Loho wa Uvwizi

1 Wambwiga zangu, sambimtogole kila loho, ila igezeni
loho ija mwone kamba ilawa ha Mulungu kwavija wahokozi
bwando wa uvwizi walawilila muulumwengu.
2 Vino vivo vondamdahe kumtanga Loho wa Mulungu.
Kila munhu yotogola kamba Yesu Kilisto keza mulukuli kana
Loho wa Mulungu,
3 ila kila munhu yolema kumtogola Yesu, halawa ha
Mulungu. Ino iyo loho wa m'beza Kilisto, ayo immuhulike
kamba kokwiza, na sambi kesha kuvika ka muulumwengu.
4 Wana wadodo, mweye mulawa ha Mulungu na mwisha
kuwahuma wahokozi wa uvwizi, kwavija yali mgati yenu
mkulu kubanza yali mgati ya ulumwengu.
5 Hewo wa wanhu wa ulumwengu, avo wolonga gaja
golawa muulumwengu na ulumwengu wowategeleza.
6 Tweye twa wanhu wa Mulungu, na munhu yoyose
yomtanga Mulungu kotutegeleza, na munhu yoyose yalekile
kuwa munhu wa Mulungu hatutegeleza. Na vino vivo
tumtanga Loho wa ikweli na loho wa uvwizi.

Mulungu Iyo Noge

7 Wambwiga zangu, tuinogele, kwavija noge dolawa ha
Mulungu. Kila munhu yali na noge kolawa ha Mulungu na
komtanga Mulungu.
8 Munhu yoyose yalibule noge hamtanga Mulungu, kwav-
ija Mulungu iyo noge.
9 Vino vivo Mulungu viyalaguse noge jake kumwetu,
kamtuma Mwanage imwe yaleligwe yeiyeka yeze muu-
lumwengu giladi tuwe na ugima kubitila heyo.
10 Dino dijo noge, si kamba tweye tumnogela Mulungu,
ila Mulungu katunogela tweye na kamtuma Mwanage yawe
nhosa ya kusegeza vilozo vetu.
11 Wambwiga zangu, kwavija Mulungu katunogela tweye,
na tweye tolondigwa tuinogele wenyego kwa wenyego.
12 Haduhu munhu yamonile Mulungu, ila kamba tuhaino-
gela wenyego kwa wenyego, Mulungu kokala mgati yetu, na
noge jake domema mgati yetu.
13 Tuvitanga kamba tweye tokala mgati yake, na heyo
kokala mgati yetu, kwavija katugwelela Loho wake.
14 Na tweye tumona na kulava usindila kamba Tata kam-
tuma Mwanage yawe Mkombola wa ulumwengu.
15 Mulungu kokala mgati ya awo wotogola kamba Yesu iyo
Mwana wa Mulungu, na wokala mgati ya Mulungu.
16 Na tweye wenyego tovitanga na kutogola noge diyali-
najo Mulungu kumwetu.

Mulungu iyo noge, na awo wali mgati ya idinoge wa mgati
ya Mulungu, na Mulungu ka mgati yao.
17 Noge dovikizwa mmwetu mnzila ino, kamba hatuwa na
kidumbo kuna dizua da nhaguso kwavija kamba vija viyali
Kilisto na tweye vivo tuli muulumwengu uno.
18 Haduhu kidumbo mdinoge, ila noge dimemelele
dowinga kidumbo, kwavija kidumbo chosang'hanika
hamoja na nhaguso. Na munhu yoyose yali na kidumbo
hanakala goya mdinoge.
19 Toinogela kwavija Mulungu kasonga kutunogela tweye.
20 Awo wolonga, “Tumnogela Mulungu,” na kipigiti kikija
wowehila ndugu zao, wavwizi. Kwavija munhu yoyose
yoleka kumnogela ndugu yake yomona, hadaha kumnogela
Mulungu yalekile kumona.
21 Kilisto katugwelela ndagizi ino ilonga, “Munhu yoyose
yomnogela Mulungu vivija kolondigwa yamnogele ndugu
yake.”

5

Kuuhuma Ulumwengu

1 Kila munhu yotogola kamba Yesu iyo Kilisto kowa
mwana wa Mulungu, na kila munhu yomnogela Tata vivija
kowanogela na wanage.
2 Vino vivo tuvitanga kamba towanogela wana wa Mu-
lungu, mkumnogela Mulungu na kuzigoga ndagizi zake.
3 Kwavija noge da Mulungu dijo dino, kuzigoga ndagizi
zake, na ndagizi zake hazili ndala kumwetu.
4 Kwavija kila mwana wa Mulungu kouhuma ulumwengu.
Na touhuma ulumwengu kubitila nhamanila.
5 Yalihi yondayauhume ulumwengu? Ija tu yotogola
kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu.

Usindila Woneke ha Yesu Kilisto

6 Yesu Kilisto iyo yezile na mazi ga ubatizo wake na mulopa
wa ifa yake, hezile na mazi tu, ila na mazi na mulopa. Na
Loho wa Mulungu iyo yolava usindila, kwavija Loho wa
Mulungu iyo kweli.
7 Kwavija kuna wadatu wolava usindila,
8 Loho wa Mulungu, mazi, na mulopa, na wano wose
wadatu wolonga kinhu kimwe.
9 Toutogola usindila wa kiunhu, ila usindila wa Mulungu
mkulu kubanza uja wa kiunhu kwavija ulawa ha Mulungu
uyaulavile yomulonga Mwanage.
10 Munhu yoyose yomtogola Mwana wa Mulungu kana
usindila uno mmoyo wake. Munhu yoyose yoleka kumto-
gola Mulungu komtenda Mulungu kuwa m'vwizi, kwavija
hautogole usindila uyaulavile Mulungu yomulonga Mwan-
age.
11 Na uno uwo usindila, Mulungu katugwelela ugima wa
digunge, na ugima uno wa mgati ya Mwanage.
12 Munhu yoyose yali hamoja na Mwana kana ugima.
Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na Mwana wa Mu-
lungu kabule ugima.

Ugima wa Digunge

13 Nowandikila mbuli zino mweye mditogola twaga da
Mwana wa Mulungu, giladi m'vitange kamba muna ugima
wa digunge.
14 Uno uwo mgangamalo utulinao mkumkwenhukila Mu-
lungu, kamba tuhapula kinhu chochose kamba vija vu-
vimnogele heyo, kotuhulika.
15 Na kamba tuhavitanga kamba tuhampula kinhu cho-
chose, kotuhulika, vivija tuvitange kamba kotugwelela kija
kitumpula.
16 Kamba munhu yoyose yahamona ndugu yake kotenda
kilozo kileka kugala ifa, yamtambikile, na Mulungu komg-
welela ugima munhu hiyo. Mbuli zino nowalongela awo

tu wotenda vilozo vileka kugala ifa. Hana vilozo vigala ifa, silonga kamba mtambike sama ya vilozo kamba vino.

17 Vilozo nhegulo yake sang'hano zose zihile, na hana vilozo vileka kugala ifa.

18 Tuvitanga kamba wanhu wose waleligwe na Mulungu hawagendelela kutenda vilozo, kwavija Mwana wa Mulungu kowemiliza, na Mwenembago hadaha kuwalumiza.

19 Tuvitanga kamba tweye twa wana wa Mulungu, na ulumwengu mgima wolongozwa na Mwenembago.

20 Tuvitanga kamba Mwana wa Mulungu keza na kutugwelela utango, avo tumtanga Mulungu wa ikweli, na tokala mgati yake ayo yali kweli mkuilumba hamoja na Mwanage, Yesu Kilisto. Heyo iyo Mulungu wa ikweli youlava ugima wa digunge.

21 Wana wadodo, inegeni na miwegu.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Yohana lwandikigwa na Mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila heyo koikema mwenyego kamba m'vyele. Mbuli zili mulupwilili lwa Yohana wa ikabili zilinga ng'hani na mbuli zili Muusenga Unogile wa Yohana hasa ahaja voyogong'ondeza ndagizi ya Yesu ya kuinogela wenyego kwa wenyego ahaja hayailingile mbuli ya kumnogela Yesu na mbuli ya kuzigoga ndagizi zake (1:5-6 na YOHANA 15:9-10). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Lupwilili luno Yohana kamwandikila mtwanzi yasaguligwe hamoja na wanage. Yohana kakala kamba munhu yowandikila wanhu wamtogole Kilisto, na kilamso cha Yohana kwandika lupwilili luno kikala kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwazuma wanhu waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake mkumulonga iyamwandikile lupwilili luja na mkuwalamsa waja iyawandikile (*1:1-3*).
2. Kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwakumbusa lagizo kulu kubanza gose (*1:4-6*).
3. Abaho kowazuma wanhu wamtogole Kilisto waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:7-11*).
4. Yohana komambukiza lupwilili lwake mkuwagwelela ndamsa kulawa ha wanhu wamtogole Kilisto wa kuja kuyakalile yokala heyo (*1:12-13*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*

Nomwandikila mtwanzi yasaguligwe na Mulungu hamoja na wanage,† awo iniwanogele kwelikweli, na sio nie tu, ila vivija wose woitanga ikweli,

2 sama ya kweli ikala mgati yetu na yowa na tweye milongo yose.

---

* **1:1** Hano ***m'vyele*** nhegulo yake *mkulu wa wanhu wamtogole Kilisto.* † **1:1** Hano ***mtwanzi*** nhegulo yake *dale da wanhu wamtogole Kilisto,* na ***wanage*** nhegulo yake *madale ga mmambwegambwega gasongezwe na dale dino.*

3 Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na
kulawa ha Yesu Kilisto vowa hamoja na tweye muikweli na
mdinoge.

Kweli na Noge

4 Nideng'ha ng'hani viniwavikile wanago wayagwe
wotembela muikweli kamba vija Tata viyatulagize.
5 Na sambi, gweye mtwanzi, sikwandikila ndagizi ya
sambi, ila ija itukalile nayo songela haichanduso. Na
tuinogele.
6 Na dino dijo noge, kamba, tolondigwa tukale mkuzigoga
ndagizi za Mulungu. Kamba vumuhulike songela haichan-
duso kamba, muinogele wenyego kwa wenyego.
7 Wavwizi bwando weza muulumwengu, awo wolema
kutogola kamba Yesu Kilisto keza mulukuli. Munhu yoyose
yolema kutogola mbuli kamba zino hiyo m'vwizi na m'beza
Kilisto.
8 Teganyeni sambimchase kija kimsang'hanikile, ila
m'bokele nhunza yenu yose.
9 Munhu yoyose yokimbilila kuulongozi na kuleka kukala
mmafundo ga Kilisto hali hamoja na Mulungu. Munhu
yoyose yokala mmafundo ka hamoja na wose wabili, Tata
na Mwana.
10 Munhu yoyose yeheza kumwenu na kuleka kufundiza
mafundo gano, sambimum'bokele ama kumwingiza mz-
ing'anda zenu.
11 Kwavija munhu yoyose yom'bokela kosangila
msang'hano zake zihile.

Mbuli za Kimambukizo

12 Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda nyandike
na wino mkalatasi, ila nolonda niwatembelele na kulon-
gelela na mweye kihanga kwa kihanga avo deng'ho jetu
divikizwe.
13 Wana wa lumbu‡ jenu yasaguligwe na Mulungu
wowalamsa.

‡ **1:13** ***Wana wa lumbu jenu*** nhegulo yake *didale da wanhu wamtogole Kilisto dikalile kuyakalile Yohana.*

LUPWILILI LWA IKADATU LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO
YOHANA
ULONGOZI

Lupwilili lwa ikadatu lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila koikema heyo m'vyele (1:1). Kotenda kamba viyatendile mulupwilili lwa Yohana wa ikabili (2Yoh. 1:1). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kamwandikila lupwilili luno munhu yamtogole Kilisto yokemigwa Gayo. Kamtambula Gayo kamba mbwigaake na kumulongela yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto awo wobita kubitila muisi yookala heyo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake (*1:1*).
2. Yohana komgangamiza Gayo na kumulongela kamba yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto (*1:2-8*).
3. Abaho kowalonga wanhu wabili wayagwe, Diotilefe na Demetilio (*1:9-12*).
4. Hakimambukizo, komambukizila lupwilili lwake (*1:13-14*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*
Nomwandikila Gayo, mbwigaangu inimnogele kwelikweli.
2 Mbwigaangu, nokutambikila giladi uwe na ugima mulukuli na mbuli zose zigendelele vinogile kumwako, hata na loho yako igendelele vinogile.
3 Nideng'ha ng'hani ahaja wanhu wamtogole Kilisto viwezile na kunongela vija vuulibule uzenzeleganye muikweli na vija vuugendelela kutembela muikweli.
4 Haduhu kinhu kinideng'heza ng'hani kubanza kino, kuhulika kamba wanangu wotembela muikweli.

Gayo Kotogoligwa

5 Mbwigaangu, gweye kwabule uzenzeleganye mmbuli zose zuuwatendela wanhu wamtogole Kilisto, hata kamba hewo wahenza kumwako.

* **1:1** Hano ***m'vyele*** nhegulo yake *mkulu mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.*

6 Wasimulila noge jako haulongozi wa wanhu wamtogole
Kilisto, motenda vinogile ng'hani kamba muhawasangila
giladi wagendelele na mwanza wao mnzila imnogele Mu-
lungu.
7 Kwavija wasonga mwanza wao sama ya twaga da Kilisto
na hawatogole kubokela msango wowose kulawa ha Wam-
hazi.
8 Avo tolondigwa kuwataza wanhu kamba wano giladi
tuilumbe hamoja msang'hano yao ya kuipeta kweli.

Diotilefe na Demetilio

9 Niwandikila wanhu wamtogole Kilisto mbuli ino, ila
Diotilefe, ayo yanogelagwa kuitenda kilangizi, hautogole
udaho utulinao.
10 Avo niheza nowalongela gaja goyotenda, vija voyok-
weneza mbuli za uvwizi yotulonga tweye. Sio higo tu, ila
vivija kolema kuwabokela wanhu wamtogole Kilisto na hata
kuwagomesa waja walonda kuwabokela na kuwawinga
walawe mumting'hano wa wanhu wamtogole Kilisto.
11 Mbwigaangu, sambiwige gehile ila wige gaja ganogile.
Munhu yoyose yotenda ganogile kalawa ha Mulungu, na
munhu yoyose yotenda gehile hamonile Mulungu.
12 Kila munhu komulonga vinogile Demetilio, na kweli
yenyego vivo imulonga, na tweye vivija tolava usindila sama
yake, na gweye kuvitanga kamba usindila wetu kweli.

Ndamsa za Kimambukizo

13 Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda kuwandik-
ileni na wino na peni.
14 Kipigiti kidodo hamwande notamanila kuiting'hana
namwe tulongelele kihanga kwa kihanga.
15 Tindiwalo dikale namwe.
Wambwiga zako wose wokulamsa. Walamse wambwiga
zetu wose, mkuwatambula matwaga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YUDA
ULONGOZI

Yuda dijo twaga da munhu yandike lupwilili luno. Kakitambula mwenyego kamba heyo mdodo wake Yakobo, yakalile mdodo wake Yesu (1:1). Hatuvitanga kamba lupwilili luno lwandikigwa sama ya wanhu wamtogole Kilisto weiyeka, na kwavija ng'humbukila za Lagano da Umwaka zolonga, vodahika kamba wasomaji zake wakala Wayahudi. Hata avo, lupwilili lwake kaupeta ha wose wakemigwe, mdinoge da Mulungu Tata, na wekigwe sama ya Yesu Kilisto (1:1). Vodahika lupwilili luno lwandikigwa mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Kilamso cha kwandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kikala kuwazuma sambiwavwiziligwe na wakulufunzi wa uvwizi (1:4). Kokumbukila simulila za Lagano da Umwaka na kugangamiza simulila zake. Lupwilili luno lulinga ng'hani na lupwilili lwa ikabili lwa Petulo mkuwazuma waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (1:4 na 2Petulo 2:1) kamba vija ng'humbukila za wasenga wa Mulungu wa kuulanga na viwambo va Sodoma na Gomola.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Haichanduso Yuda kowapetela wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kolava kilamso chake cha kwandika nzuma ya kuiteganya na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-4*).
3. Abaho kawagwelela ningo kulawa ha wanhu na mbuli zilawilile za Lagano da Umwaka (*1:5-16*).
4. Abaho kawalongela watogole nzuma yowogweleligwa (*1:17-23*).
5. Hakimambukizo, keshilizila lupwilili lwake mkumtambikila Mulungu (*1:24-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yuda, nyakadala wa Yesu Kilisto
na mdodo wa Yakobo.
Nowandikila awo wakemigwe na Mulungu Tata, ayo
yowanogela mweye na kuwemiliza mweye mmakono ga
Yesu Kilisto.
2 Mulungu yawagwelele bazi, tindiwalo, na noge bwando.

Wakulufunzi wa Uvwizi

3 Mbwiga zangu, niiyoha ng'hani kuwandikila mweye
mbuli ya ukombola utuusangila songela haichanduso. Ila
kipigiti kikija nigelegeza tanhu niwandikile mbuli za kuwagangamiza mweye mgendelele kuigombela nhamanila ayo
Mulungu iyawagwelele wanhu zake wose mwanza umwe.

4 Kwavija kuna wanhu wandikiligwe nhaguso ino milao
bwando ibitile, waibitiza kinyele wengila mmwenu. Wanhu
walibule kidumbo cha Mulungu, waigalula ngekewa ya
Mulungu wetu mkutenda gehile na kumulema Mkulu na
Mndewa wetu, Yesu Kilisto.
5 Hata kamba mzimanya mbuli zino zose, nolonda ni-
wakumbuse mweye kamba, Mndewa kawakombola wanhu
zake kulawa Misili, ila hamwande kawabananga awo walek-
ile kumtogola.
6 Na wasenga wa Mulungu wa kuulanga walemile kukala
hanhu hayawagwelele Mulungu na kusegela kulawa hanhu
hawagweleligwe na Mulungu, Mulungu kawafudika na
minyolo haidaha kukanhika na kuweka mkifungo cha ziza
wobeta zua dija idikulu da nhaguso.
7 Sambimuisemwe miwambo ya Sodoma na Gomola na vi-
wambo viyagwe vili behi na hiyo, wenekae zao viwamemile
sulukila ya kutenda ugoni chaka na kuiwasa wambigalo
kwa wambigalo. Viwambo vija vibanangigwa mkusomigwa
moto, mbuli ino ikigwa iwe kamba kilingilo cha moto wa
digunge kudizua da nhaguso na nzuma ha wanhu wose.*
8 Vivija na wanhu wano wokemigwa walota nzozi, wozin-
olodosa ng'huli zao, na kuulema udaho wa Mulungu, na
kuvilonga vihile vinhu vilumbigwe vili kuulanga.
9 Hata mkulu wa wasenga wa Mulungu wa kuu-
langa yokemigwa Mikaeli, kipigiti viyakalile yoibamilila
na Mwenembago wogombela lukuli lwa Musa, hagezile
kumdukumiza na kumulonga vihile, ila kalonga “Mndewa
yakukomhokele.”†
10 Ila wanhu wano wozilonga vihile mbuli zozose ziwalek-
ile kuzitanga, na zija zowozitanga muinzoela yao, wowa
kamba wang'onyo wa kumuhulo, avo wobanangigwa na
mbuli hizo.
11 Wojona! Waigogile nzila ya Kaini, wakimbilila kupata
ugoli kamba viyatendile Balaamu, na waibananga kamba
Kola viyalondile kumuhindula Musa.‡
12 Wanhu wano kamba minyela mzisona zenu za udugu
wa Ukilisto, avija viwoja namwe bila kidumbo wokiidima
wenyego. Hewo wa kamba mawingu galibule mazi gohem-
beluswa na beho, na wa kamba mibiki ilagaze mitepo yake,
ilibule mujo, ifile mianza mibili, tena ing'oligwe.
13 Walinga na mawimbi makulu ga bahali, wolagusa
kinyala chao kamba holovu da bahali. Walinga na nhondo

* **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 19:1-24. † **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 10:13, 21; 12:1; LUGUBULO 12:7; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 34:6; ZAKALIA 3:2. ‡ **1:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:3-8; MHETA 22:1-35; 16:35.

zitembela, wageligwa ziza kulu da milongo yose sama yao.
14 Vino vivo Henoko yakalile wa mulelo wa saba kulawa Adamu viyahokole yolonga, “Lola, Mndewa kokwiza
na wasenga zake wang'alile wa kuulanga, maalufu kwa
maalufu,§
15 kumtagusa kila munhu na kuweka hamgwazo Wam-
hazi wose sama ya sang'hano zao za kimhazi ziwatendile
muumhazi wao na mmbuli zose zihile ziwalongile Wamhazi
womulonga heyo.”
16 Wanhu wano hawesha kutwanganika na kuwadeta
wayao, na wowinza sulukila zao za mbuli zihile. Wolonga
mbuli za matopa na kuwatogola wanhu giladi wapate vinhu
kulawa kumwao.

Nzuma na Ndagizi

17 Ila mweye mbwiga zangu iniwanogele ng'hani, kum-
bukileni goya nzuma ya watumigwa wa Mndewa wetu Yesu
Kilisto.
18 Wawalongela “Kuna gamazua ga ikimambukizo, wolaw-
ililа waponela wondawawinze sulukila zao zihile za um-
hazi.”*
19 Wanhu wano wawo wogala mbagu, wolongozwa na
sulukila zao za lukuli, na wabule Loho wa Mulungu.
20 Ila mweye, mbwiga zangu iniwanogele ng'hani, izen-
geni mnhamanila yenu ing'alile ng'hani na tambikeni ku-
bitila Loho wa Mulungu.
21 Kaleni mdinoge da Mulungu, kuno mobeta bazi da
Mndewa wetu Yesu Kilisto da kuwagala mweye kuna ugima
wa digunge.
22 Woneleni bazi awo wodungwadungwa,
23 wayagwe wakomboleni mkuwanyamula kulawa mmoto
wa nhaguso, na ha wanhu wayagwe laguseni bazi na bwem-
bwe mmioyo yenu, ila molondigwa mkihile hata kivalo
kinyolodoswe na ng'huli zao.

Nhambiko ya Kuyenzi

24 Hamwake heyo yodaha kuwatenda mweye sambimgwe
na kuweka mweye kuna iyenzi yake bila king'hwaso ila na
ndeng'helelo ng'hulu,
25 ha Mulungu yali yeiyeka Mkombola wetu kubitila Yesu
Kilisto Mndewa wetu, yenzi yose, ukulu, mhiko, na udaho,
vose vake heyo, songela mwaka na sambi na hata milongo
yose. Amina.

§ **1:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 5:18, 21-24. * **1:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2PETULO 3:3.

LUGUBULO
LUYAGWELELIGWE YOHANA
ULONGOZI

Kitabu cha Lugubulo kicho kitabu cha kimambukizo Mdilagano da Isambi. Vivija kicho kitabu cha kimambukizo kwandikigwa, na chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 95 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Vivija kandika kitabu cha Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Yohana na mhwilili ndatu, 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana. Kakala yatangigwe kamba munhu yanogeligwe ng'hani na Yesu (Yoh. 13:23). Kandika kitabu cha Lugubulo kipigiti viyakalile mkisiwa cha Patimo kwavija kakala yekigwe haja sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Yesu Kilisto (1:9).

Kilamso cha Yohana kwandika kitabu cha Lugubulo kicho kuwagangamiza wasomaji kugendelela kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye mgati ya Yesu Kilisto na kuwagwelela tamanilo kwavija kipigiti cha Yesu kubweleganya kikwenhuka (1:3 na 22:7). Yohana kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto na madale saba geiyeka ga wanhu wamtogole Kilisto muisula ya 2 na 3. Yohana kozitambula nyandiko zake mwenyego kamba uhokozi (1:3) na kusimulila vinhu viyaviwene kubitila vinhu bwando mkitabu chose. Kitabu cha Lugubulo cholinga na nyandiko za Lagano da Umwaka, ng'haning'hani kitabu cha ZAKALIA 6:1-8. Mhalati saba na mikungu saba vivija volinga ng'hani na hekaheka dija Mulungu diyadilekese giladi yawataguse Wamisili (Kuhalawa 7—9). Kitabu cha Lugubulo chosimulila mbuli za kipigiti cha kimambukizo, kamba Yesu kohuma, na waja wose wondaweke nhamanila yao kumwake wowa na ugima wa digunge hamoja na heyo. Leka kitabu kino kikuzume na kukugwelela tamanilo kamba Yesu ka mmabehi kubweleganya.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga na kulonga kamba heyo iyo munhu yalihi na vija viyazibokele nzozi zino za kihokozi (*1:1-20*).
2. Kogweleligwa usenga kulawa ha Yesu kuchola ha madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto (*2:1—3:22*).
3. Kosimulila vifungo saba (*4:1—8:5*) na mhalati saba (*8:6—11:19*).
4. Kosimulila mbuli ya ng'hondo hagatigati ya mwana wa kimbigalo na zoka dili na mapala saba (*12:1—14:20*).

5. Kokwandika mbuli za mikungu saba ya lusango lwa Mulungu (*15:1—16:18*).
6. Kosimulila vija Mulungu viyawahumile wadumuka zake kuulanga (*17:1—20:15*).
7. Hakimambukizo, Yohana kosimilila ulanga wa sambi na isi ya sambi zondazize hakimambukizo (*21:1—22:21*).

1 Luno lulo lugubulo lwa Yesu Kilisto, luyagweleligwe na
Mulungu yawalagusile watumigwa zake mbuli zilonda ku-
lawilila mbwisa. Kalutenda lutangigwe mkumtuma msenga
wake wa kuulanga ha mtumigwa wake Yohana,
2 ayo yasindile mbuli zose ziyaziwene, nazo zizo usenga
wa Mulungu na usindila wa Yesu Kilisto.
3 Kamota munhu ija yozisoma mbuli za uhokozi uno ha
wanhu wamtogole Kilisto, na wamota wanhu waja wozihu-
lika na kuzitogola mbuli zija zandikigwe mgati yake, kwavija
kipigiti cha kulawilila mbuli zino kikwenhuka.

Ndamsa ha Wanhu Wamtogole Kilisto ako Asia

4 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, nowandikila madale
saba ga wanhu wamtogole Kilisto muisi ya Asia.*
Ngekewa na tindiwalo viwe kumwenu kulawa ha Mu-
lungu, ayo yakalile baha, yali baha, na yondayawe baha, na
kulawa ha loho saba† zili haulongozi wa kigoda chake cha
undewa,
5 na kulawa ha Yesu Kilisto. Heyo iyo msindila yalibule
uzenzeleganye wa mbuli zino, yali wa mwanduso kuzuka
kulawa mkudanganhika, na mtawala wa wandewa wa
ulumwengu.
Yenzi yose iwe kumwake heyo yotunogela tweye na kutu-
fungula kulawa m'vilozo vetu na mulopa wake.
6 Katutenda tweye kuwa undewa wa wakulu wa nham-
biko giladi tumsang'hanikile Mulungu Tataake. Yenzi na
mhiko viwe kumwake milongo yose! Amina.
7 Lola, kokwiza na mawingu,‡ na kila siso domona, na hata
waja wamuhomile. Na wanhu wose wali muisi wogegemeza
sama yake.§ Avo vivo vondaiwe! Amina.
8 "Nie iyo Alufa na Omega," nhegulo yake "Waichanduso
na Waikimambukizo," kolonga Mndewa Mulungu. "Nie iyo
yakalile baha, yali baha, na yondayawe baha, iyo Mwene
Mhiko."

---

* **1:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:14; LUGUBULO 4:5. † **1:4** Hano ***loho saba*** nhegulo yake *Loho wa Mulungu,* na *namba saba* nhegulo yake *kuleka kuhungula hanhu.* ‡ **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13.
§ **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10.

Nzozi ya Kilisto

9 Nie iyo Yohana, ndugu yenu na mwanahina wa Yesu, nie
na mmwanza wenu mkwazaganya migayo yondaiwapate
wanhu waja wondawengile muundewa wake. Nikigwa
mkisiwa cha Patimo kwavija niupeta usenga wa Mulungu
na ikweli ija Yesu yaigubule.
10 Nikala Muloho wa Mulungu mdizua da Mndewa, nihu-
lika dizwi kulu hachugu changu, kamba dizwi da mhalati,
11 dilonga, "Wandike mkitabu gaja gaugona na ugagale
ha madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto wa miwambo
ya Efeso, Simina, Peligamo, Tiatila, Sadi, Filadelifia, na
Laodikia."
12 Vinihinduke nimulole ija yakalile yolonga na nie, nyona
vinala saba va zahabu va kwikila viwenge,
13 na hagatigati ya vinala kukala na munhu yalingile
kamba Mwana wa Munhu, yavalile kanzu tali divikile
mbaka hasi ha magulu gake, na kuizingiliza lukumbulu lwa
zahabu mmhambaga yake.*
14 Pala jake na mvili zake zikala nzelu kamba sufu, nzelu
ng'hani. Meso gake gakala kamba kiwenge cha moto.
15 Magulu gake gakala kamba shaba ibobodigwe ng'hani,
kamba vija shaba ilawile muna umoto, na dizwi jake dikala
kamba dizwi da mazi bwando.
16 Mumkono wake wa ukulume kagoga nhondo saba, na
kulawa mmulomo wake kulawa zele dinoligwe kuno na
kuno. Kihanga chake kinang'hazika kamba zua da imisi.
17 Vinimuwene, nilagala hamagulu gake kamba munhu
yadanganhike. Abaho, kagolosa mkono wake wa ukulume
uchana yangu, kalonga, "Sambiudumbe. Nie iyo Waichan-
duso na Waikimambukizo.
18 Nie iyo yali na ugima. Nikala nidanganhike, ila sambi na
mgima milongo yose! Nnavo vivugulilo va ifa na kuzimu.†
19 Avo, wandike mbuli zuuzonile, mbuli zili sambi na
mbuli zondazilawilile hamwande.
20 Ino iyo nhegulo ya nyong'onyo ya zija nhondo saba
zuuzonile mumkono wangu wa ukulume, na vija ivinala
saba va zahabu va kwikila viwenge. Zija nhondo saba zizo
wasenga wa Mulungu wa kuulanga wa gaja madale saba ga
wanhu wamtogole Kilisto, na vija ivinala saba va zahabu
va kwikila viwenge vivo madale saba ga wanhu wamtogole
Kilisto."

2

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Wambo da Efeso

* **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13; 10:5. † **1:18** ***Vivugulilo*** nhegulo yake *utawala* mmbuli ya ifa na isi ya wanhu wadanganhike.

1 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali
Efeso.
“Uno uwo usenga kulawa ha ayo yazigogile nhondo saba
mumkono wake wa ukulume, ayo yotembela hagatigati ya
ivinala saba va zahabu va kwikila viwenge.
2 Nogatanga gaja gautendile. Novitanga vija vuu-
sang'hanike ng'hani na vija vuukwazaganye. Novitanga
kamba gweye hudaha kuwazaganya wanhu wotenda gehile.
Kuwageza wanhu wokiitenda kuwa watumigwa wa Kilisto
ila sio, na kuwatambula kamba wavwizi.
3 Gweye kwazaganya migayo sama yangu, na hudonhile.
4 Ila nna mbuli kumwako. Sambi huninogela nie kamba
vuukalile utenda haichanduso.
5 Avo, gelegeza kulawa haja haugwile! Nihindukile nie
na ukazitende sang'hano zuutendile haichanduso. Kamba
hutendile hivo, nokwizila kumwako na kukisegeza kinala
chako cha kwikila ikiwenge kulawa hanhu hakikalaga.
6 Ila kunayo mbuli imwe inogile, kamba gweye kozihila
sang'hano za Wanikolai kamba na nie vunizihila.
7 “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu
goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.
“Heyo yohuma, nomgwelela udaho wa kuja mujo wa
m'biki ulava ugima uli Mpaladiso ya Mulungu.”

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Simina

8 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali
Simina.
“Uno uwo usenga wake heyo yali Waichanduso na Waiki-
mambukizo, ayo yakalile yadanganhike, ila sambi kawa
mgima.
9 Noitanga migayo yako na ukumbulu wako, ila gweye kwa
mgoli! Nogatanga maligo ga waja wolonga kamba hewo
wanhu wa Mulungu, na sio wanhu wa Mulungu, ila wanhu
wa ng'anda ya nhambiko ya Mwenembago.
10 Sambiudumbe migayo yondaupate. Tegeleza, Mwenem-
bago kowagela mkifungo wanhu wayagwe mmwanza wenu
giladi yawageze, na mweye mogazika mkipigiti cha mazua
longo dimwe. Sambiuwe kizenzeleganye, hata kamba ku-
vikila kudanganhika, na nie nokugwelela nhunza ya ugima.
11 “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu
goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.
“Heyo yohuma, halumizwa na ifa ya ikabili.”*

* **2:11** ***Ifa ya ikabili*** nhegulo yake *ifa ya muloho.*

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Peligamo

12 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali
Peligamo.
“Uno uwo usenga kulawa ha heyo yali na zele dinoligwe
ng'hani kuno na kuno.
13 Nokutanga hanhu haukala, baho hanhu hoyotawala
Mwenembago. Ila kudigoga ng'hani twaga jangu, na
nhamanila yako haihunguke kumwangu, hata mmazua ga
Antipa, msindila wangu yalibule uzenzeleganye, ayo yadan-
ganhike hagatigati yenu, hanhu hoyokala Mwenembago.
14 Ila nna mbuli ndodo kumwako, ako kunao wanhu
wayagwe wogagoga mafundizo ga Balaamu, ayo yamfun-
dize Balaki yawatendile wana wa Islaeli watende vilozo
mkuwaswagiza kuja mandia galavigwe nhosa ha miwegu na
kutenda ugoni.†
15 Vivija na mweye hana wanhu mmwanza wenu woga-
goga mafundizo ga Wanikolai.
16 Avo, uleke vilozo vako, ila kamba hutendile hivo,
nokwiza kumwako mbwisa na kuisuna na wanhu hiwo na
zele dilawa mmulomo wangu.
17 “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu
goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.
“Heyo yohuma, nomgwelela mana iyagwe ifisigwe. Vivija
nomgwelela dibwe zelu dili na twaga da sambi jandikigwe
uchana yake, ditangigwe na heyo yeiyeka yadibokele.”

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Tiatila

18 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali
Tiatila.
“Uno uwo usenga kulawa ha Mwana wa Mulungu, yali na
meso kamba kiwenge cha moto, na yali na magulu kamba
shaba ibobodigwe ng'hani.
19 Nozitanga sang'hano zako, noge jako, nhamanila yako,
sang'hano yako, na mwazaganyo wako. Novitanga kamba
sang'hano zako za kimambukizo ng'hulu ng'hani kubanza
zija za mwanduso.
20 Ila nna mbuli kumwako, komwazaganya ija imtwanzi
Yezebeli, ayo yokiikema mwenyego muhokozi. Kubitila
mafundizo gake kowagiza watumigwa zangu giladi watende
ugoni na kuja mandia galavigwe nhosa ha miwegu.
21 Nimgwelela kipigiti cha kuleka vilozo vake, ila halonda
kuleka ugoni wake.

† **2:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 22—24; 25:1-3; 31:16; MBULI ZA WALAWI 23:4.

22 Avo nomwasa mulusazi lwa mgayo, na nowatenda waja
wose watendile ugoni hamoja nayo wapate mgayo mkulu
kamba hawaiyalalile mbuli zao zihile ziwatendile na heyo.
23 Na nie nowakoma wanahina zake. Abaho, wanhu wose
wamtogole Kilisto wovitanga kamba nie iyo niisakula mioyo
na ngelegeza za kila munhu, na nie nomuliha kila munhu
mmwanza wenu kulingana na vija viyatendile.
24 "Sambi nolonga na wanhu wasigale mmwanza wenu
wali Tiatila, awo walekile kugagoga mafundizo ga uvwizi
ga Yezebeli, walekile kuifunza mbuli zija wanhu wayagwe
wozikema 'Mbuli ziifisile za Mwenembago.' Nowalongela
kamba siwauza mbuli yoyose iyagwe.
25 Ila igogeni ng'hani ija inhamanila imulinayo, mbaka
vondanize.
26 Waja wose wohuma, awo wonitegeleza nie mbaka haki-
mambukizo, nowagwelela udaho wa kuwatawala Wamhazi.
27 Wowatawala Wamhazi na fimbo ya zuma na kuwabe-
menda kamba nongo.‡
28 Hewo wowa na udaho kamba uja uniubokele nie
kulawa ha Tataangu, na vivija nowagwelela nhondo ya
imitondo.
29 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu
goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto."

3

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Sadi

1 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali
Sadi.
"Uno uwo usenga wa heyo yali na Loho saba za Mulungu
na nhondo saba. Nozitanga sang'hano zako. Novitanga
kamba gweye kudanganhika, hata kamba kuna twaga da
kuwa na ugima.
2 Lamuka! Ugagangamize gaja gasigale gali behi na
kudanganhika, kwavija sang'hano zako zihungula hameso
ga Mulungu.
3 Avo gakumbukile mafundo gaugabokele na gaugahulike,
ugagoge ng'hani, ugatogole na uiyalale. Ila kamba hukala
meso, nokwiza kamba m'bavi, na hukitanga kipigiti chon-
danize kumwako.
4 Ila kuna wanhu kidogo ako Sadi walekile kuvifitiza
vivalo vao na vilozo. Hewo wotembela hamoja na nie, kuno
wavalile vivalo vizelu, kwavija walumba kutembela na nie.

‡ **2:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

5 Heyo yohuma, kovazigwa vivalo vizelu kamba hewo. Na
nie sidisegeza twaga jake kulawa mkitabu cha ugima, ila
noditogola twaga jake haulongozi wa Tataangu na haulon-
gozi wa wasenga zake wa kuulanga.
6 “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu
goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.”

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Filadelifia

7 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali
Filadelifia.
“Uno uwo usenga wa heyo Yang'alile na wa Ikweli, heyo
yali na kivugulilo cha Mndewa Daudi, na yahaluvugula
ulwivi haduhu munhu yodaha kuluhinda, na yahaluhinda
haduhu munhu yodaha kuluvugula.
8 Nogatanga gaja goutenda, na nikuvugulila ulwivi alo
haduhu munhu yondayadahe kuluhinda. Kwabule mhiko
ng'hani, ila kuzigoga mbuli zangu na hunibelile.
9 Sambi kochona kija chondaniwatendele wanhu wa dale
da Mwenembago, awo wokiikema kuwa wanhu wa Mu-
lungu, ila wavwizi. Nowatenda wafugame mavindi hau-
longozi wa magulu gako. Abaho wovitanga kamba nie
nikunogela.
10 Kwavija kugagoga mafundo gangu ga kuwa na mwaza-
ganyo, vivija na nie nokwimiliza kulawa mkipigiti cha
mgayo uja ukwiza muulumwengu wose wa kuwageza waja
wokala muisi.
11 Nokwiza mbwisa. Igoge ng'hani ija inhamanila iulinayo,
giladi sambiyeze munhu kuisola nhunza yako ya mkungo
yondaugweleligwe.
12 Heyo yohuma, nomtenda yawe nguzo muna Ing'anda ya
Mulungu wangu. Halawa himo kabili. Nokwandika uchana
yake twaga da Mulungu wangu, na twaga da wambo da
Mulungu wangu, Yelusalemu ya sambi, uhumuluka kulawa
kuulanga ha Mulungu wangu. Na vivija uchana yake
nojandika twaga jangu da sambi.
13 “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu
goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.”

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Laodikia

14 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali
Laodikia.
“Uno uwo usenga wa heyo yali Amina, msindila yalibule
uzenzeleganye na wa ikweli, mtawala wa vinhu vilumbigwe
na Mulungu.

15 Nozitanga sang'hano zako, kamba gweye sio wa uzizimi
ama wa moto. Vihanogile kamba uhawile wa uzizimi ama
uhawile wa moto.
16 Na kwavija kuwa wa ufufunende, sio wa uzizimi ama
wa moto, avo nokudeka ulawe mmulomo wangu.
17 Gweye kolonga, 'Nie mgoli, nna vinhu bwando, silonda
kinhu chochose.' Ila huvitanga kamba gweye iyo mkiwa,
munhu yolondigwa koneligwa bazi, mkumbulu, kimbugum-
bugu, na huvalile vivalo.
18 Nokulongela kamba vihanogile ugule kumwangu za-
habu ilawile muna umoto, giladi uwe mgoli. Vivija ugule na
vivalo vizelu uvale giladi kugubika kinyala chako cha kuwa
bule vivalo. Vivija ugule dawa ya kugela mmeso gako, giladi
udahe kulola.
19 Waja wose iniwanogela, nowakomhokela na
kuwazuma. Avo ugangamale na uleke vilozo vako.
20 Lola! Nima hana ulwivi, notoa hodi. Kamba munhu
yoyose yodihulika dizwi jangu na kuluvugula ulwivi, nie
nokwingila mgati na toja hamoja.
21 Heyo yohuma, nomgwelela udaho wa kukala hamoja na
nie mkigoda changu cha undewa, kamba vija nie mwenyego
vinihumile, nikala hamoja na Tataangu mkigoda chake cha
undewa.
22 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu
goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto."

4

Nhambiko Kuulanga

1 Vinishile kuzona mbuli zino zose, nyona nzozi iyagwe,
nyona lwivi luvuguligwe kuulanga. Na dizwi didija dinihu-
like kipigiti kibitile dinilongela mkukalika kamba mhalati,
dilonga, "Izo kuno uchana, na nokulagusila kija chondaki-
lawilile zihamala mbuli zino."
2 Bahaja nikala Muloho, abaho nyona kigoda cha undewa
kuulanga na munhu kakala uchana yake.
3 Na heyo yakikalile kakala yalingile kamba yasipi na
akiki. Pinda da mulungu dilingile na zumalidi dikizungu-
luka kija ikigoda cha undewa.
4 Kuzunguluka ikigoda cha undewa kukala na vigoda
va undewa malongo mabili na vine viyagwe, vikalilwe na
wavyele malongo mabili na wane. Wakala wavalile vivalo
vizelu na mikungo ya zahabu mmapala gao.
5 Mkigoda kija cha undewa mulawa mimwemwe,
mizenze, na mdumo. Na viwenge saba vikala vokwaka
haulongozi wa ikigoda cha undewa. Viwenge vino vivo loho
saba zimsang'hanikila Mulungu.

6 Vivija haulongozi wa kigoda cha undewa kukala na
kinhu kilingile kamba bahali ya kiwowo, na kamba dibwe
ding'ala ng'hani.
Hagatigati ya ng'ambu zose nne za ikigoda cha undewa
kukala na wene ugima wane, wali na meso kuulongozi na
kuchugu.
7 Mwene ugima wa ichanduso kakala yalingile na simba,
waikabili kakala yalingile na ng'ombe mbigalo, waikadatu
kakala na kihanga kamba cha munhu, na waikane kakala
yalingile na kimhungu yoguluka.
8 Na waja wene ugima wane, kila imwe kakala na mbawa
sita, na wakala na meso kila hanhu, hata muuvungu wa
mbawa zao. Imisi na ikilo hawalekile kulonga,
"Yang'alile, yang'alile, yang'alile, iyo Mndewa Mulungu
Mwene Udaho,*
yakalile baha, yali baha, na yondayeze."
9 Kipigiti chose wene ugima wane wahamuyenzi,
wahamuhishimila, na wahamuheweza Mulungu yokala
mkigoda cha undewa, ayo yali na ugima wa digunge,
10 waja wavyele malongo mabili na wane wafugama
mavindi wainamila haulongozi wake heyo yokala mkigoda
cha undewa na kumtambikila heyo yali na ugima wa
digunge. Waika mikungo yao haulongozi wa ikigoda cha
undewa na kulonga,
11 "Mndewa wetu na Mulungu wetu, vinoga kumwako
kubokela yenzi, hishima, na mhiko.
Kwavija gweye kuvilumba vinhu vose,
na kubitila manogelwa gako vilawilila na vipata ugima."

5

Mwana Ng'hondolo Kokigubula Kitabu

1 Abaho nyona nzozi iyagwe. Nyona kitabu mumkono
wa ukulume wa heyo yakalile mkigoda cha undewa,
chandikigwe ng'ambu zose kifungigwe na vifungo saba.
2 Abaho, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na
mhiko yolonga na dizwi kulu, "Yalihi yalumbile kuvifungula
ivifungo na kukigubula ikitabu?"
3 Ila hakukalile na munhu kuulanga, ama muisi, ama hasi
ya iisi, yalumbile kukigubula ikitabu na kukisoma.
4 Nilila ng'hani kwavija hapatikane munhu yalumbile
kukigubula ikitabu ama kukisoma.
5 Abaho, imwe wa waja wavyele kanilongela, "sambiulile!
Lola, Simba kulawa mtala wa Yuda, kulawa lukolo lwa

* **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:3.

Daudi, kahuma wadumuka zake. Heyo kodaha kuvifungula
ivifungo saba na kukigubula ikitabu."

6 Abaho, nimona Mwana Ng'hondolo, yoneke kamba kach-
injigwa, yemile behibehi na ikigoda cha undewa, kazungu-
lukwa ng'ambu zose na waja wene ugima wane na waja
iwavyele malongo mabili na wane. Kakala na mhembe saba
na meso saba, gano gago loho saba za Mulungu zitumigwe
muisi yose.
7 Kachola na kukibokela ikitabu kulawa mumkono wa
ukulume wa ayo yakalile mkigoda cha undewa.
8 Viyeshile kukisola kija ikitabu, waja wene ugima wane
na waja wavyele malongo mabili na wane wafugama
mavindi wainamila haulongozi wa Mwana Ng'hondolo. Kila
munhu kakala na bango na mkungu wa zahabu umemile
ubane, awo uli nhambiko zowotambika wanhu wa Mu-
lungu.
9 Na hewo wemba wila wa sambi,

"Gweye kulumba kukisola ikitabu
na kuvifungula ivifungo vake na kukigubula.
Kwavija gweye kuchinjigwa, na kubitila mulopa wako
kumgulila Mulungu
wanhu wang'alile kulawa kila mtala, ulonzi, wanhu, na
isi.
10 Kuwatenda kuwa undewa na wakulu wa nhambiko giladi
wamsang'hanikile Mulungu wetu,
na hewo wotawala muisi."

11 Abaho, nilola kabili, na nihulika dizwi da maalufu na
mamilioni ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga wema
kuzunguluka ikigoda cha undewa hamoja na waja wene
ugima na iwavyele,
12 wokwimba na dizwi kulu,

"Mwana Ng'hondolo, ayo yachinjigwe,
kalumba kubokela mhiko, ugoli, ng'hungwe, ugang-
amalo,
hishima, yenzi, na nhogolwa!"

13 Abaho, niwahulika wene ugima wose wali kuulanga,
wali muisi, wali hasi ya isi, na wali m'bahali wolava
nhogolwa. Wose hamoja wakala wokwimba,

"Nhogolwa na hishima na yenzi na mhiko,
viwe kumwake heyo yokala mkigoda cha undewa na ha
Mwana Ng'hondolo,
gunge na gunge!"

14 Na waja wene ugima wane walonga, "Amina!" Na waja
iwavyele wafugama mavindi wainamila hasi, watambika.

6

Vifungo Saba

1 Nimona Mwana Ng'hondolo yokifungula ikifungo cha
ichanduso cha vija ivifungo saba. Abaho, nimuhulika imwe
ya waja wene ugima wane yolonga mdidizwi kulu kamba
ladu, “Izo!”
2 Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mzelu.
Ayo yamkwelile kumgongo kakala na mhinde, na heyo
kagweleligwa mkungo. Heyo kalawa kuno yahumile, na
yagendelele kuhuma.
3 Abaho, Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha
ikabili, nimuhulika mwene ugima wa ikabili yolonga, “Izo!”
4 Abaho, kalawa falasi iyagwe mdung'hu. Ayo yamkwelile
kumgongo kagweleligwa mhiko za kudisegeza tindiwalo
muisi na kuwatenda wanhu waikome. Na heyo kag-
weleligwa zele kulu.
5 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikadatu,
nimuhulika mwene ugima wa ikadatu yolonga, “Izo!” Nilola,
na haja haulongozi wangu kukala na falasi mtitu! Ayo
yamkwelile kumgongo kakala yagogile mzani mumkono
wake. 6 Abaho, nihulika lwangi lulingile kamba dizwi
kulawa ha waja wene ugima wane, dilonga, “Kibaba cha
usage wa ngano choguligwa na hela ya kitumetume cha zua
dimwe, na vibaba vidatu va shaili voguligwa na hela ya
kitumetume cha zua dimwe. Ila sambiubanange mavuta ga
mizaituni na mizabibu!”
7 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikane,
nidihulika dizwi da mwene ugima wa ikane dilonga, “Izo!”
8 Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi wa
langi ya mitozi. Ayo yamkwelile kumgongo kakemigwa Ifa,
na kuzimu kakala yomkweleleza hachugu chake. Na hewo
wagweleligwa udaho wa lobo ya isi wawakome wanhu na
zele, nzala, vitamu, na wang'onyo wa kumuhulo.
9 Abaho viyakifungule ikifungo cha tano, hauvungu wa
ikilingo cha kulavila nhosa nyona loho za wanhu wose
wachinjigwe sama ya kuupeta usenga wa Mulungu na sama
ya usindila wao ulibule uzenzeleganye uwakalile nao.
10 Waguta nyangi mdidizwi kulu, “Gweye Mndewa,
ung'alile na wa ikweli, mbaka zua jaki kogendelela kukawa
kuwatagusa na kuwasuna wanhu wa isi ino, awo wotukoma
tweye?”
11 Kila munhu mmwanza wao kagweleligwa kanzu nzelu,
abaho, walongeligwa wahumule mkipigiti kiguhi, mbaka
mheta ya watumigwa wayao na ndugu zao wakomigwe
kamba viwakomigwe hewo vondaivikile.

12 Nimona Mwana Ng'hondolo yokifungula ikifungo cha
sita. Kukala na mgudemo mkulu wa isi, na zua digaluka
titu kamba kaniki, na mulenge ugaluka mdung'hu kamba
mulopa.
13 Nhondo zilagala hasi muisi kamba tini ndeke vuzilagala
kulawa mumtini kipigiti vuzitigisigwa na kukuzumbi.
14 Ulanga ukunzigwa kamba kalatasi, na migongo yose na
visiwa vose visegezigwa hanhu havikalile.
15 Abaho, wandewa wa isi, watawala, wakulu wa asikali,
wagoli, wanhu wali na mhiko, na wanhu wose wali
nyakadala na wanhu wailegehe, waifisa mzimhango na hasi
ya imibwe ya imigongo.
16 Woikema imigongo na imibwe, “Tulagalileni na tufiseni
na kihanga cha heyo yokala mkigoda cha undewa na lu-
sango lwa Mwana Ng'hondolo!
17 Kwavija zua kulu da lusango lwao divika, na yalihi
yodaha kwima?”

7

Wanhu 144,000 wa Mulungu

1 Vuzishile mbuli zino zose, nyona nzozi iyagwe, niwona
wasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wema hana
zing'ambu nne za iisi, wozigoga mbeho nne za iisi giladi
beho sambidibume muisi, ama m'bahali, ama mum'biki
wowose.
2 Abaho, nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuu-
langa yokwela kulawa kuulawilo wa zua yali na utango
wa Mulungu yali na ugima. Kawakema na dizwi kulu
waja iwasenga wane wa Mulungu wa kuulanga, awo wag-
weleligwe mhiko ya kuibananga isi na bahali.
3 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kalonga,
“Sambimuibanange isi, ama bahali, ama mibiki, mbaka
vondatuwagele utango watumigwa wa Mulungu wetu
m'vihanga vao.”
4 Abaho nihulika mheta ya wanhu wageligwe utango
kulawa mmitala yose ya Islaeli. Wakala wanhu 144,000.
Wakala wolawa mmitala yose longo dimwe na mibili ya
Islaeli.
5 Kulawa mtala wa Yuda, wageligwe utango wakala
wanhu 12,000, mtala wa Lubeni wanhu 12,000, mtala wa
Gadi wanhu 12,000,
6 kulawa mtala wa Asheli wanhu 12,000, mtala wa Naftali
wanhu 12,000, mtala wa Manase wanhu 12,000.
7 Na kulawa mtala wa Simioni wanhu 12,000, mtala wa
Lawi wanhu 12,000, mtala wa Isakali wanhu 12,000,

8 kulawa mtala wa Zabuloni wanhu 12,000, mtala wa
Usufu wanhu 12,000, na mtala wa Benjamini wanhu 12,000.

Dale da Wanhu Kulawa Isi Zose

9 Vuzishile mbuli zino, nyona nzozi iyagwe, na haja kuu-
longozi wangu kukala na dale kulu da wanhu awo haduhu
munhu yadahile kuwapeta. Wanhu kulawa isi zose, mitala
yose, wanhu wose, na lonzi zose, wema haulongozi wa
ikigoda cha undewa na haulongozi wa Mwana Ng'hondolo.
Wakala wavalile ng'hanzu nzelu na kugoga mitambi ya
mitende mmakono gao.
10 Wenula dizwi, wolonga, "Ukombola wolawa ha Mu-
lungu wetu, ayo yakalile mkigoda cha undewa, na kulawa
ha Mwana Ng'hondolo!"
11 Wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga wema kuzun-
guluka ikigoda cha undewa, iwavyele, na waja wene ugima
wane. Wafugama mavindi wainamiza vihanga vao haulon-
gozi wa ikigoda cha undewa, na kumtambikila Mulungu,
12 wolonga, "Amina! Nhogolwa, yenzi, ng'hungwe, hewela,
hishima, mhiko, na ugangamalo viwe ha Mulungu wetu
gunge na gunge! Amina!"
13 Abaho, imwe wa waja iwavyele kaniuza, "Wano
wavalile ng'hanzu nzelu iwo wanhu walihi, na walawa
kwahi?"
14 Nimwidika, "Mndewa, nie sivimanyile, ila gweye kovi-
tanga." Na heyo kalonga, "Wano wao wahonyokwe kulawa
mumgayo mkulu. Wazisuluza ng'hanzu zao na kuzitenda
ziwe nzelu na mulopa wa Mwana Ng'hondolo.
15 "Kileka mana, wokala haulongozi wa ikigoda cha un-
dewa cha Mulungu na kumsang'hanikila heyo imisi na ikilo
Muing'anda yake. Na heyo yokala mkigoda cha undewa
kowakunzulila hema jake uchana yao.
16 Hawona nzala ama ng'hilu. Zua hadiwalukuza,* ama
keakea jojose dikalika.
17 Kwavija Mwana Ng'hondolo yali hagatigati ya ikigoda
cha undewa kowa Mchunga wao, na heyo kowalongoza mz-
inzokwe za mazi golava ugima.† Na Mulungu kowahangusa
mahozi gose kulawa mmeso gao."‡

8

Ikifungo cha Saba

---

* **7:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. † **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. ‡ **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.

1 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha saba cha
ikitabu, kuulanga kukala kupozike mkipigiti cha lwenza lwa
saa dimwe.
2 Na niwona waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga
wema haulongozi wa Mulungu, na hewo wagweleligwa
mhalati saba.
3 Abaho msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga,
yakalile yagogile kia cha zahabu cha kufushila ubane
mmakono gake, keza na kwima hana ikilingo cha kulavila
nhosa. Heyo kagweleligwa ubane bwando yaulave hamoja
na nhambiko za wanhu wose wa Mulungu, yakavilave
uchana ya ikilingo cha zahabu cha kulavila nhosa haulon-
gozi wa ikigoda cha undewa.
4 Yosi da ubane, hamoja na nhambiko za wanhu wa
Mulungu, vikwela uchana haulongozi wa Mulungu kulawa
mkia kikalile mumkono wa msenga wa Mulungu wa kuu-
langa.
5 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga kakisola ikia
cha kufushila ubane, kakimemeza moto kulawa mkilingo
cha kulavila nhosa, kachasa muisi, na kulawila midumo,
miladu, mimwemwe, na mgudemo wa isi.

Mhalati

6 Abaho, waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga
wakalile na mhalati saba waisasala kuzitoa.
7 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ichanduso kaitoa
mhalati yake, kulawilila mvula ya mabwe na moto utibu-
lizwe na mulopa, vitigwa hasi muisi. Selusi ya isi ilukula, na
mibiki yose na mijani yose ikalile mibisi ilukula.
8 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili kaitoa
mhalati yake, na kinhu kilingile kamba gongo kulu dikwaka
moto chasigwa m'bahali. Selusi ya bahali igaluka mulopa.
9 Selusi ya vinhu vene ugima vilumbigwe na Mulungu
vikalile hano m'bahali vidanganhika, na selusi ya meli
zikalile hano zibanangigwa.
10 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu kaitoa
mhalati yake, na nhondo ng'hulu ikalile yokwaka kamba
kiwenge, ilawa kuulanga na kulagalila uchana ya selusi ya
nyanda na uchana ya selusi ya nzokwe za mazi.
11 Nhondo hiyo yokemigwa “Usungu.” Nhondo hiyo
iibananga selusi ya mazi ga zinyanda na selusi ya nzokwe
na kugagalula kuwa ga usungu, na wanhu bwando wadan-
ganhika sama ya kung'wa mazi ga usungu.
12 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikane kaitoa
mhalati yake, na selusi ya zua, selusi ya mulenge, na selusi
ya nhondo zitoigwa. Avo selusi ya mulangaza wao igeligwa

ziza. Selusi ya imisi ikala hailava mulangaza, na vivija selusi ya ikilo ikala bule mulangaza.

13 Abaho, nilola, nimuhulika kimhungu imwe yoguluka kuulanga yolila na dizwi kulu, yolonga, “Mgayo! Mgayo! Mgayo ha wanhu wose wokala muisi kipigiti waja wasenga wadatu wa Mulungu wa kuulanga wasigale vondawazitoe mhalati zao!”

9

1 Msenga wa Mulungu wa Kuulanga wa tano kaitoa mhalati yake, niyona nhondo ikalile ilagale muisi kulawa kuulanga. Nhondo hiyo igweleligwa kivugulilo cha kolongo dilibule nziga.

2 Viyadifungule idikolongo dilibule nziga, yosi dikwela kulawa himo kamba yosi da tanuli kulu. Zua na ulanga vigeligwa ziza na yosi dilawile mdikolongo dilibule nziga.

3 Na kulawa mdiyosi walawa nzige, wahumuluke muisi, na wagweleligwa mhiko kamba zija za inge wa isi.

4 Walongeligwa sambiwabanange jani jojose dili muisi ama m'biki wowose ama mche wowose, ila wawabanange wanhu waja walibule utango wa Mulungu hana ivihanga vao.

5 Waja iwanzige hawalongeligwe weze kuwakoma wanhu wano, ila kuwagaza mkipigiti cha milenge mitano. Na usungu wao wa kamba usungu wa inge kipigiti voyomfulila munhu.

6 Mkipigiti kino cha milenge mitano wanhu woizahila ifa, ila hawayona. Wosulukila kudanganhika, ila ifa yowakimbila.

7 Nzige hiwo woneka kamba falasi waisasale na ng'hondo. Mmapala gao wakala na vinhu vilingile kamba mikungo ya zahabu, na vihanga vao vilinga kamba vihanga va wanhu.

8 Mvili zao zikala nhali kamba mvili za watwanzi, na meno gao galinga kamba meno ga simba.

9 Mhambaga zao wakala na vinhu vilingile kamba vikoti va zuma, na dizwi da mbawa zao dilinga kamba m'bumo wa mikwama bwando ya falasi wokimbilila kuna ing'hondo.

10 Wakala na mikila na wofulila kamba inge, na mmikila yao wakala na mhiko za kuwalumiza wanhu mkipigiti cha milenge mitano.

11 Wakala na mndewa yowatawala, iyo msenga mkulu wa idikolongo dilibule nziga, ayo Mkieblania yokemigwa Abadoni, na Mkigiliki yokemigwa Apolioni.

12 Mgayo wa ichanduso ubita, ila migayo iyagwe mibili yokwiza.

13 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita kaitoa mhalati yake, na nihulika dizwi kulawa mzimhembe nne za ikilingo cha zahabu cha kulavila nhosa kili haulongozi wa Mulungu,
14 domulongela ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita yali na mhalati, “Walekese waja iwasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wafungigwe hana Ulwanda mkulu lwa Yuflati!”
15 Waja wasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wakalile wasasaligwe sama ya saa iija ya zua didija da mulenge uuja wa mulao uuja wafunguligwa wawakome selusi ya wanhu wose wa muisi.
16 Niihulika mheta ya asikali wakwelile falasi ikala 200,000,000.
17 Mnzozi yangu niwona falasi na wakwela falasi wakalile uchana ya iwafalasi. Waja iwakwela falasi wakala wavalile vikoti vitendigwe na mizuma vikalile vidung'hu na buluu ifitile na njano kamba baluti. Mapala ga iwafalasi gakala galingile kamba mapala ga simba, na kulawa mmilomo yao vilawa moto, yosi, na baluti.
18 Selusi ya wanhu wakomigwa na migayo ihile ng'hani isongezwe na moto, yosi, na baluti vilawile mmilomo ya waja iwafalasi.
19 Mhiko za falasi hiwo zikala mmilomo yao na mmikila yao. Kwavija mikila yao ikala na mapala galingile na nyoka, na gakala na mhiko za kuwalumiza wanhu.
20 Wanhu wasigale, waja wose walekile kukomigwa na migayo ino ihile ng'hani, hawavilekile vinhu viwavitendile wenyego. Hawalekile kuvitambikila vinyamkela, ama miwegu ya zahabu, feza, shaba, mibwe, na mibiki, ayo haidaha kulola, kuhulika, ama kutembela.
21 Na hawaiyalalile ukomaji wao ama uhawi wao ama ugoni wao ama ubavi wao.

10

Msenga wa Mulungu wa Kuulanga na Kitabu Kidodo

1 Vuzishile mbuli zino, nyona nzozi ziyagwe, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe yali na mhiko yohumuluka kulawa kuulanga. Kakala yavazigwe wingu na pinda da mulungu mpala jake. Kihanga chake kilinga kamba zua, na magulu gake galinga kamba viguzo va moto.
2 Kakala yagogile kitabu kidodo kikalile kigubuligwe mumkono wake. Keka mgulu wake wa ukulume m'bahali na mgulu wake wa ukumoso muisi,

3 kenula dizwi kamba simba yokunguluma. Na viyeshile
kwinula dizwi, midumo saba idika.
4 Na imidumo saba viilongile, nikala behi na kwandika.
Ila nihulika dizwi kulawa kuulanga dilonga, “Sambiuzilonge
mbuli zija zilongigwe na imidumo saba, na sambiuzandike!”
5 Abaho, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga in-
imuwene yemile m'bahali na muisi kagolosa mkono wake
wa ukulume uchana kuulanga.
6 Kaiduila mditwaga da Mulungu, ayo yali na ugima wa
digunge, ayo yalumbile ulanga, isi, bahali, na vinhu vose vili
mgati yao. “Haduhu kukawa tena!
7 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa saba viyaitoile
mhalati yake, mbuli za Mulungu ziifisile zovikizwa, kamba
viyazipetile ha watumigwa zake wahokozi.”
8 Abaho, dija didizwi nidihulike kulawa kuulanga dilonga
na nie kabili, dilonga, “Genda, kasole kija ikitabu kigubu-
ligwe mumkono wa ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga,
ayo yemile m'bahali na muisi.”
9 Avo, nichola ha imsenga wa Mulungu wa kuulanga
na nimpula yanigwelele kija ikitabu kidodo. Na heyo
kanilongela, “Kisole ukije. Mmunda yako chowa usungu, ila
mmulomo wako chowa chamwilile kamba uki.”*
10 Nikisola kija ikitabu kidodo kulawa mumkono wake,
nikija. Mmulomo chamwilile kamba uki. Ila vinishile
kukimeza, kigaluka cha usungu mmunda yangu.
11 Abaho, nilongeligwa, “Kolondigwa kuhokola kabili mm-
buli ya wanhu bwando, isi bwando, lonzi bwando, na
wandewa bwando.”

11

Wasindila Wabili

1 Abaho, nigweleligwa lubiki lwa kupimila na kulon-
geligwa, “Genda ukaipime Ng'anda ya Mulungu, na kilingo
cha kulavila nhosa, na kuwapeta wanhu wotambika wali
himo.
2 Ila sambiudipime konhi da kunze, kwavija wag-
weleligwa Wamhazi. Wodibojaga wambo ding'alile mkipig-
iti cha milenge malongo mane na mabili, nhegulo yake,
mazua 1,260.
3 Na nie nowagwelela mhiko wasindila zangu wabili, na
hewo wouhokola usenga wangu mkipigiti cha mazua higo
1,260, kuno wavalile vivalo va magunia.”

* **10:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 3:3.

4 Wasindila wano wabili wao mizaituni mibili na vinala
vibili va kwikila viwenge. Wema haulongozi wa Mndewa
wa isi.*
5 Ihawa munhu yoyose yogeza kuwalumiza hewo, moto
wolawa mmilomo yao na kuwalukuza wadumuka zao. Vino
vivo vondayadanganhike munhu yoyose yogeza kuwalu-
miza.
6 Wanhu wano wana udaho wa kuitenda mvula sambiitoe
mkipigiti vowohokola. Na wana udaho wa kugatenda mazi
ga nyanda na bahali kugaluka mulopa, na wana udaho wa
kuitoa isi na migayo ihile ng'hani ya namna zose kamba
viwosulukila mianza bwando.
7 Vondawaumambukize usindila wao, ija imng'onyo yon-
dayalawe mdikolongo dilibule nziga kosongeza ng'hondo na
hewo, na kowahuma na kuwakoma.
8 Mitufi yao yotambalala mnzila ng'hulu ya idiwambo
kulu, ako Mndewa wao kuyawambigwe mumsalaba. Na
wambo dino muloho dolinga na wambo da Sodoma ama isi
ya Misili.
9 Na wanhu wose, kulawa mitala yose, lonzi zose, na isi
zose woilola mitufi yao mmazua madatu na lwenza, na
haduhu munhu yatogozigwe kuizika.
10 Na wanhu wa muisi wodeng'ha sama ya ifa ya wanhu
wano wabili. Wodeng'helela na kuigwaa nhunza, kwavija
wahokozi wano wabili wagala mgayo mkulu ng'hani muisi.
11 Ila vigamalile gaja gamazua madatu na lwenza, mhu-
muzi igala ugima iza kulawa ha Mulungu na kuwengila
wanhu waja iwabili, avo wenuka, na wose wawonile wad-
umba ng'hani.
12 Abaho, wanhu waja wabili wahulika dizwi kulu kulawa
kuulanga diwalongela, “Kweleni hano hachana!” Na hewo
wakwela uchana kuulanga mdiwingu na kuno wadumuka
zao wowalola.
13 Mkipigiti kikija kukala na mgudemo mkulu wa isi,
na kidanga kimwe cha vija ividanga longo dimwe cha
idiwambo kimong'onyoka. Wanhu alufu saba wadangan-
hika na umgudemo wa iisi, na waja wahonyokwe wona
bwembwe na wamuyenzi Mulungu wa kuulanga.
14 Mgayo wa ikabili ubita, ila mgayo wa ikadatu wa
mmabehi kwiza.

Mhalati ya Saba

15 Msenga wa saba wa Mulungu wa kuulanga kaitoa
mhalati yake, na kukala na dizwi kulu kuulanga, dilonga,
“Undewa wa ulumwengu ugaluka undewa wa Mndewa wetu
na Kilisto wake, na Mulungu kotawala milongo yose.”

* **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 4:1-14.

16 Abaho, waja wavyele malongo mabili na wane, wakalile
wokala m'vigoda vao va undewa haulongozi wa Mulungu,
wafugama mavindi wainamiza vihanga vao, wamtambikila
Mulungu,
17 wolonga,
“Tokuheweza, Mndewa Mulungu Mwene Mhiko, uli baha na
ukalile baha,
kwavija kuisola mhiko yako ng'hulu,
na kusonga kutawala.
18 Wamhazi wagevuzika, ila sambi kipigiti cha lusango
lwako kiza.
Kipigiti kivika cha kuwatagusa wadanganhike,
na kuwagwelela nhunza watumigwa zako wahokozi
na wanhu zako wang'alile
na waja wodihishimila twaga jako,
wose wadodo na wakulu.
Kipigiti kivika cha kuwabananga waja wose wasongeze
ubananzi muna iisi.”
19 Abaho, Ng'anda ya Mulungu ivuguligwa kuulanga, na
sanduku da lagano jake dikalile mgati yake joneka. Kulawila
mimwemwe, midumo, miladu, mgudemo wa isi, na mvula
ng'hulu ya mabwe.

12

Mtwanzi na Zoka

1 Kilaguso kikulu cha mkanganyo choneka kuulanga.
Kukala na mtwanzi yavazigwe zua, na mulenge hasi ya
magulu gake, na mkungo wa nhondo longo dimwe na mbili
mpala jake.
2 Kakala na inda, kalila sama ya usungu kwavija kakala ka
mmabehi kulela.
3 Abaho, kilaguso kiyagwe choneka kuulanga, zoka kulu
dung'hu dili na mapala saba na mhembe longo dimwe na
mikungo midodo saba mmapala gake.
4 Mkila wake uzikwekwesa selusi ya nhondo kulawa
kuulanga na kuzasa muisi. Zoka hijo dima haulongozi wa
mtwanzi yakalile behi na kulela giladi yammeze mwanage
kipigiti vondayavumbuke.
5 Ija imtwanzi kalela mwana wa kimbigalo, yondayaz-
itawale isi zose na fimbo ya zuma.* Ila mwanage kanya-
muligwa na kugaligwa ha Mulungu, na hana ikigoda chake
cha undewa.
6 Mtwanzi ija kakimbilila kuluwala hanhu hayatandiligwe
na Mulungu, giladi yemilizwe hiko mkipigiti cha mazua
1,260.

* **12:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

7 Na kukala na ng'hondo kuulanga. Mikaeli na wasenga
zake wa kuulanga wagomba na dija idizoka, na dija idizoka
na wasenga zake wa kuulanga wagomba na hewo.
8 Ila dija idizoka hamoja na wasenga zake wa kuulanga
wahumwa na wawingigwa wasegele kuulanga.
9 Zoka hijo kulu jasigwa hasi, dija dizoka da umwaka
dikemigwe Kinyamkela ama Mwenembago, youvwizila
ulumwengu wose. Jasigwa hasi muisi hamoja na wasenga
zake wa kuulanga.
10 Abaho, nihulika dizwi kulu kulawa kuulanga dolonga,
“Sambi ukombola, mhiko, Undewa wa Mulungu wetu, na
udaho wa Kilisto wake wiza. Kwavija ija yowatagusa ndugu
zetu haulongozi wa Mulungu wetu imisi na ikilo kasigwa
hasi.
11 Na hewo wamuhuma na mulopa wa Mwana Ng'hondolo
na kubitila ikweli iwakalile woipeta. Kwavija hawaunogele
ng'hani ugima wao, ila waulava hata kuvikila kudangan-
hika.
12 Avo deng'helela gweye ulanga, na mweye mose mkala
himo! Ila mojona isi na bahali, kwavija Mwenembago kahu-
muluka kumwenu kuno yamemile lusango mkulu, kwavija
kovitanga kamba kipigiti chake kiguhi.”
13 Zoka dija vidiwene kamba jasigwa hasi muisi, disonga
kumkoleleza ija imtwanzi yamulelile mwana wa kimbigalo.
14 Mtwanzi ija kagweleligwa mabawa mabili ga kimhungu
mkulu ng'hani, giladi yaguluke mbaka mkiwala, ako kon-
dayahonyokwe na dija idizoka na kwimilizwa mkipigiti cha
milao midatu na milenge sita.
15 Abaho, kulawa mmulomo wake, dija idizoka dideka
mazi galingile kamba lwanda gam'vikile ija imtwanzi giladi
gamkulule.
16 Ila isi imtaza imtwanzi, ivugula mulomo wake na
kulumeza ulwanda ulawile mmulomo wa idizoka.
17 Abaho, idizoka dimonela lusango ija mtwanzi na di-
chola kugomba na wana wasigale wa ija imtwanzi, waja
wozigoga ndagizi za Mulungu na kuugoga usindila wa Yesu.
18 Abaho, dija idizoka dima mulusanga mumgwazo wa
ibahali.

13

Wang'onyo Wabili

1 Abaho, nimona mng'onyo yolawa m'bahali. Kakala na
mhembe longo dimwe na mapala saba, na mikungo longo
dimwe mzimhembe zake, na uchana ya mapala gake gose
gandikigwa matwaga gomuliga Mulungu.

2 Mng'onyo inimuwene kalinga kamba duma, ila migulu
yake ilinga kamba dubu, na mulomo wake ulinga kamba
mulomo wa simba. Dija dizoka dimgolela ija imng'onyo
mhiko zake, kigoda chake cha undewa, na udaho wake
mkulu. 3 Pala dimwe da imng'onyo hiyo joneka kamba
dikala na londa dilondile kumkoma, ila londa hijo dikala
dihonile. Wanhu wose wali muulumwengu wazanywa na
kumuwinza mng'onyo hiyo.
4 Wanhu waditambikila idizoka dija kwavija dikala dimg-
welele udaho wake mng'onyo hiyo. Vivija wamtambikila
imng'onyo na kuuza, “Yalihi yali kamba mng'onyo ino?
Yalihi yodaha kutenda ng'hondo na heyo?”
5 Mng'onyo hiyo kagweleligwa mulomo wa kulonga mbuli
za kuitopa na maligo, na kagweleligwa udaho wa kutawala
mkipigiti cha milenge malongo mane na mibili.
6 Kaunanula mulomo wake yamfukulile Mulungu, na
kudilonga vihile twaga jake na hanhu hake hoyokala na
waja wokala kuulanga.
7 Kakala yagweleligwe mhiko za kutenda ng'hondo na
kuwahuma wanhu wa Mulungu. Na kakala yagweleligwe
udaho mmbuli ya kila mtala, wanhu, ulonzi, na isi.
8 Na wanhu wose wali muisi ino womtambikila mng'onyo
hiyo, ila waja tu matwaga gao gandikigwe kipigiti
ulumwengu haunalumbigwa mkitabu cha ugima cha
Mwana Ng'hondolo yachinjigwe.
9 Heyo yali na magwiti na yahulike!
10 Munhu yoyose yandikiligwe kugeligwa mkifungo,
kogeligwa mkifungo. Na munhu yoyose yandikiligwe
kukomigwa na zele, kokomigwa na zele.* Mbuli ino nhegulo
yake iyo ino, wanhu wa Mulungu wolondigwa wawe na
mwazaganyo na wawe bule uzenzeleganye.
11 Abaho, nimona mng'onyo iyagwe, yolawa muisi. Kakala
na mhembe mbili kamba ng'hondolo, ila kalonga kamba
zoka.
12 Katenda mbuli zose muudaho wose wa ija imng'onyo
wa ichanduso, kautenda ulumwengu na wose wokala mgati
yake wamtambikile ija imng'onyo wa ichanduso, yakalile na
londa dilondile kumkoma.
13 Mng'onyo ino wa ikabili katenda mizonza mikulu, hata
kutenda moto uhumuluke kulawa kuulanga mbaka muisi
hameso ga wanhu wose.
14 Na kubitila mizonza yose iyatogozigwe kuitenda
hameso ga ija imng'onyo wa ichanduso, kawagiza wanhu
wose wali muisi. Kawashulutiza wanhu watende wegu

* **13:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 15:2; 43:11.

kulu da ija imng'onyo wa ichanduso, ayo yakalile na londa dilondile kumkoma ila kawa mgima.

15 Kagweleligwa mhiko ya kudigwelela loho dija idiwegu da imng'onyo wa ichanduso, giladi didahe kulonga na kuwatenda waja wose walemile kuditambikila dija idiwegu wakomigwe.

16 Ija imng'onyo kamshulutiza kila munhu, mdodo na mkulu, mgoli na mkumbulu, nyakadala na munhu yailegehe, yageligwe utango mumkono wake wa ukulume ama mkihanga chake,

17 giladi kamba, munhu yoyose sambiyadahe kugula ama kuguza ila mbaka yageligwe utango wa twaga da ija imng'onyo ama namba ya twaga jake.

18 Hano yolondigwa ng'hungwe. Munhu yali na ilimu yaizahile nhegulo ya namba ya ija imng'onyo, kwavija kuna munhu yali namba ino. Namba yake iyo 666.

14

Mwana Ng'hondolo na Wanhu Zake

1 Abaho nilola, na nimona Mwana Ng'hondolo yemile Mkigongo cha Sayuni hamoja na wanhu 144,000 wakalile na twaga da Mwana Ng'hondolo na twaga da Tataake gandikigwe m'vihanga vao.

2 Na nihulika dizwi kulawa kuulanga dilingile kamba dizwi da mawimbi makulu ga bahali ama dizwi da muungulumo wa ladu. Dilinga kamba mulilo wa watoa bango bwando wotoa mabango gao.

3 Wemba wila wa sambi haulongozi wa ikigoda cha undewa na haulongozi wa waja wene ugima wane na haulongozi wa iwavyele. Haduhu munhu yadahile kwimba wila uja ila waja wanhu 144,000 wakomboligwe kulawa muisi.

4 Wano wao wanhu wakalile ukazi ung'alile mkuleka kuwasa na watwanzi, hewo wa kamba mhambe, womkweleleza Mwana Ng'hondolo kokose koyochola. Wakomboligwa kulawa mwa wanhu wasigale muisi, wa kamba malimbuko ha Mulungu na ha Mwana Ng'hondolo.

5 Hawakalile wavwizi, na wakala bule mbuli na munhu.

Wasenga Wadatu wa Mulungu wa Kuulanga

6 Abaho nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yoguluka kuulanga, kakala na Usenga Unogile wa digunge giladi yaupete ha wanhu waja wokala muisi. Yaupete kila isi, mtala, ulonzi, na wanhu.

7 Kalonga mdidizwi kulu, “Mdumbeni Mulungu na ku-
muyenzi, kwavija kipigiti cha heyo kutagusa kivika. Mtam-
bikileni heyo, ayo yalumbile ulanga, isi, bahali, na nzokwe
zose za mazi.”
8 Abaho nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
ikabili, yolonga, “Kulagala! Kulagala Babeli wambo kulu!*
Dino dijo wambo ditendile isi zose zing'we ugimbi wa
sulukila yake ya ugoni.”
9 Abaho nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
ikadatu yolonga mdidizwi kulu, “Kamba munhu yoyose
yahamtambikila ija imng'onyo na wegu jake na kubokela
utango wake mkihanga ama mumkono,
10 kong'wa divai ya lusango lwa Mulungu, igidigwe
mkikasi cha lusango lwake bila kugeligwa mazi. Na heyo ko-
gaya mkusomigwa na baluti ilukula haulongozi wa wasenga
wa Mulungu wa kuulanga wang'alile na haulongozi wa
Mwana Ng'hondolo.
11 Yosi da mgayo wao dokwela uchana milongo yose.
Mgayo uja hauhola imisi na ikilo, kwavija wanhu waja
wamtambikila ija imng'onyo na wegu jake, na waubokela
utango wa twaga jake.”
12 Avo wanhu wa Mulungu wolondigwa kwazaganya mi-
gayo, wazigoge ndagizi za Mulungu na kunanahila kumta-
manila Yesu.
13 Abaho nihulika dizwi kulawa kuulanga dolonga,
“Wandike, wamota awo wodanganhika mkuilumba hamoja
na Mndewa kulawa sambi na kugendelela.”
“Ona!” kolonga Loho wa Mulungu. “Wohumula kulawa
mmigayo yao, kwavija sang'hano zao zowakweleleza.”

Vinhu va Kuhuna Muisi

14 Abaho, nilola, haja haulongozi wangu kukala na wingu
zelu, na uchana ya idiwingu kukala na munhu yakalile
yalingile kamba Mwana wa Munhu.† Kakala na mkungo wa
zahabu mdipala jake na sengo inoligwe mumkono wake.
15 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe
kalawa muna Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga na
kamkema na dizwi kulu heyo yakalile mdiwingu, “Sola
sengo yako ukahune, kwavija kipigiti cha kuhuna kivika,
kwavija vakuja muisi vipa.”
16 Na heyo yakalile mdiwingu kayasa sengo yake muisi, na
iisi ihunigwa.

---

* **14:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9. † **14:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13.

17 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe
kalawa muna Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga, na heyo
vivija kakala na sengo inoligwe.
18 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe, ayo
yakalile na udaho wa kuuhuma moto, kalawa behi na
ikilingo cha kulavila nhosa na kumkema na dizwi kulu
ayo yakalile na isengo inoligwe, “Sola sengo yako inoligwe
ukakanhe ivikungwi va izizabibu kulawa mumzabibu wa
iisi, kwavija zabibu zake zipa.”
19 Avo, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kayasa sengo
yake muisi na kuzikunzanya zabibu zake na kuzasa muna
ulwingila lwa kukamulila zabibu lwa lusango lwa Mulungu.
20 Luja ulwingila lwa kukamulila zabibu lubojagigwa
hanze ya idiwambo, na mulopa ukuluma kamba mgendo wa
kilometa 300 kulawa muna ulwingila luja na kamba meta
mbili kwingila hasi.

15

Wasenga Saba wa Mulungu wa Kuulanga na Migayo Ihile Ng'hani ya Kimambukizo

1 Abaho, nyona kilaguso kiyagwe, kikulu na cha mkan-
ganyo, kuulanga. Kukala na wasenga saba wa Mulungu
wa kuulanga wogala migayo saba ihile ng'hani ya kimam-
bukizo, kwavija kubitila imigayo iyo lusango lwa Mulungu
lomambukizwa.
2 Na nyona kija choneke kamba bahali ya kiwowo itibu-
lizwe na moto, na hamgwazo wa ibahali wakala wemile
waja wamuhumile ija imng'onyo na wegu jake na ija inamba
ya twaga jake. Wakala wagogile mabango gawagweleligwe
na Mulungu.
3 Wakala wokwimba wila wa Musa, mtumigwa wa Mu-
lungu, na wila wa Mwana Ng'hondolo,
“Mndewa Mulungu Mwene Mhiko,
sang'hano zako ng'hulu na zokanganya!
Nzila zako zabule uzenzeleganye na za ikweli,
Mndewa wa gunge na gunge!
4 Mndewa, yalihi yoleka kukudumba gweye
na kudiyenzi twaga jako?
Kwavija gweye wiyeka iyo ung'alile.
Wanhu wose wa ulumwengu wokwiza
na kukutambika haulongozi wako,
kwavija sang'hano zako zilibule uzenzeleganye zigubu-
ligwa.”*

* **15:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 111:2-3; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:4; YELEMIA 10:7; ZABULI 86:9; 98:2.

5 Vigeshile gano, nilola na nyona Ng'anda ya Mulungu,
hema da Mulungu, divuguligwa kuulanga,
6 na wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga walawa
muna Ing'anda ya Mulungu kuno waigogile migayo
saba ihile ng'hani. Wakala wavalile vivalo va kitani
vinang'hazike na ng'humbulu za zahabu mmhambaga
zao.
7 Abaho, imwe wa waja wene ugima wane kamgwelela
kila msenga imwe mmwanza wa waja wasenga saba wa
Mulungu wa kuulanga mkungu wa zahabu umemile lusango
lwa Mulungu, ayo yali na ugima wa milongo yose.
8 Na Ing'anda ya Mulungu imema yosi dilawile muna
iyenzi ya Mulungu na kulawa mmhiko zake, na haduhu
munhu yadahile kwingila muna Ing'anda ya Mulungu
mbaka imigayo saba ihile ng'hani ya iwasenga saba wa
Mulungu wa kuulanga viishile.

16

Mikungu ya Lusango lwa Mulungu

1 Abaho, nihulika dizwi kulu kulawa muna Ing'anda
ya Mulungu ili kuulanga dowalongela iwasenga saba wa
Mulungu wa kuulanga, “Gendeni muisi mkaite imikungu
saba ya lusango lwa Mulungu.”
2 Avo, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ichanduso
kachola na kuwita umkungu wake muisi, na milonda ihile
ng'hani ili na usungu mkulu iwapata waja iwanhu wakalile
na utango wa ija mng'onyo na waja waditambikile wegu
jake.
3 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili kawita
umkungu wake m'bahali, na igamazi gagaluka kuwa mulopa
kamba mulopa wa munhu yadanganhike, na kila kinhu
kikalile m'bahali kidanganhika.
4 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu kawita
umkungu wake mzinyanda na zinzokwe za mazi, na zi-
galuka mulopa.
5 Abaho, nimuhulika msenga wa Mulungu wa kuulanga,
mkulu wa igamazi, yolonga na Mulungu, “Gweye kwabule
uzenzeleganye, gweye Kung'ala, gweye uli baha na ukalile
baha, kwavija gweye iyo uzigalile nhaguso zino.
6 Kwavija weta mulopa wa wanhu zako wang'alile na
wahokozi zako, na gweye kuwagwelela mulopa wang'we,
kwavija vino vivo viwalondigwe kutendeligwa!”
7 Abaho, nikihulika ikilingo cha kulavila nhosa chokwidik-
ila, “Ona, Mndewa Mulungu Mwene Mhiko, nhaguso zako za
kweli na zabule uzenzeleganye.”

8 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikane
kawita umkungu wake mdizua, na idizua digweleligwa
mhiko za kuwalukuza wanhu na moto.
9 Wanhu walukuzwa na idizua, ila wadidukumiza idit-
waga da Mulungu, ayo yakalile na udaho mmigayo hiyo
saba ihile ng'hani, na hawaiyalalile vilozo vao na kumuyenzi
Mulungu.

10 Na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa tano kawita
umkungu wake hana ikigoda cha undewa cha ija mng'onyo,
na undewa wake ugeligwa ziza. Wanhu wazidafuna ndimi
zao sama ya usungu,
11 wamdukumiza Mulungu wa kuulanga sama ya ma-
sungu gao na milonda yao, ila hawaiyalalile sang'hano zao
zihile.
12 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita
kawita umkungu wake muna ulwanda mkulu Yuflati. Mazi
gake ganyala giladi kuitanda nzila sama ya wandewa ku-
lawa ulawilo wa zua.
13 Abaho, nyona vinyamkela wadatu walingile kamba
mibula. Wakala wolawa mmulomo wa dija idizoka, wolawa
mmulomo wa ija imng'onyo, na wolawa mmulomo wa ija
imuhokozi wa uvwizi.
14 Zino zizo loho za vinyamkela zitenda mizonza, ziwa-
cholela wandewa wa ulumwengu wose na kuwakunzanya
hamoja sama ya ng'hondo mdizua kulu da Mulungu Mwene
Mhiko.
15 Kilisto kolonga, “Lola! Nie nokwiza kamba m'bavi!
Kamota munhu ija yogonelela sama yangu, ayo yovitanda
vivalo vake giladi sambiyatembele mwazi na kugeligwa
kinyala.”

16 Abaho, loho hizo ziwating'haniza wandewa hamoja
hanhu hokemigwa Mkieblania, Alimagedoni.

17 Na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa saba kawita
umkungu wake kuulanga, na dizwi kulu dilawa muna
Ing'anda ya Mulungu kulawa mkigoda cha undewa, dilonga,
“Imala!”
18 Abaho, kukala na mimwemwe, midumo, miladu, na
mgudemo wa isi wihile ng'hani. Haunalawilila mgudemo
wa isi kamba uja songela munhu viyalumbigwe, avo ukala
na mgudemo mkulu ng'hani.
19 Dija idiwambo kulu da Babeli diigola mianza midatu,
na imiwambo ya isi zose ibanangigwa. Avo Mulungu
kavikumbuka vilozo va wanhu wa Babeli na kuwang'weza
kikasi chao kimemile divai ya lusango lwake.
20 Kipigiti isi viigudeme, visiwa vose viyangayuka, na
imigongo hayoneke.

21 Mvula ya mabwe makulu, gakalile na kamba kilo hamsini kila dibwe dimwe, gawalagalila wanhu, awo wamdukumize Mulungu sama ya mgayo wa mvula ija ya mabwe, kwavija mgayo huo wihile ukala wodumbiza ng'hani.

17

Mtenda Ugoni Ndwanga

1 Imwe wa wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na imikungu saba keza kanilongela, “Izo, na nie nokulagusila nhaguso ya ija imtenda ugoni ndwanga, iyo idiwambo kulu dizengigwe behi na nyanda bwando.

2 Wandewa wa isi watenda nayo ugoni, na wanhu wokala muisi wakoligwa na divai ya ugoni wake.”

3 Abaho, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kanisola Muloho mbaka mkiwala. Ako nimona mtwanzi yakalile uchana ya mng'onyo mdung'hu yandikigwe matwaga bwando ga maligo, na kakala na mapala saba na mhembe longo dimwe.

4 Mtwanzi hiyo kakala yavalile vivalo va zambalau na vidung'hu, kakala yoihamba na zahabu, mabwe ga hela bwando, na lulu. Mmakono gake kakala yagogile kikasi cha zahabu kimemile ubananzi na unyolodo wa ugoni wake.

5 Mkihanga chake kakala yandikigwe twaga dili na nhegulo ifisike, “Babeli mkulu, mama wa watenda ugoni ndwanga wose na chanduso cha mbuli zose zihile zili muisi.”

6 Nimona ija mtwanzi kakala yakoligwe na mulopa wa wanhu wa Mulungu, wanhu wakalile wowapetela wanhu wayagwe mbuli za Yesu. Nimulola mtwanzi ija na mkanganyo mkulu.

7 Abaho, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, “Habali ukanganya? Nie nokulongela nhegulo ifisike ya mtwanzi hiyo na ija imng'onyo yamkwelile kumgongo, ayo yali na mapala saba na mhembe longo dimwe.

8 Ija imng'onyo yuumuwene kakala mgima, ila sambi kadanganhika, na kokwela kulawa mdikolongo dilibule nziga na kuchola kuubananzi wake. Na wanhu wokala muisi, waja matwaga gao galekile kwandikigwa songela ulumwengu vuulumbigwe mkitabu cha ugima, wokanganya wahamona imng'onyo hiyo, kwavija kakala mgima, sambi kadanganhika, ila kokwiza kuwa mgima kabili.

9 “Hano holonda nzewele na ng'hungwe. Gaja ga mapala saba gago ivigongo saba mtwanzi iyo yakalile yavikalile.

10 Vivija gaja ga mapala saba gago wandewa saba. Wandewa watano wadanganhika, imwe yang'hali yotawala, na iyagwe hanakwiza, ila yeheza kotawala mkipigiti kiguhi.

11 Ija imng'onyo yakalile mgima, na sambi kadanganhika,
iyo mndewa wa nane. Na heyo ka mmwanza wa waja
wandewa saba, na heyo kochola kubanangigwa.
12 "Zija izimhembe longo dimwe zuuziwene zizo wan-
dewa longo dimwe wakalile hawanagweleligwa undewa,
ila wogweleligwa udaho wa kutawala kamba wandewa, na
wotawala mkipigiti kiguhi hamoja na ija imng'onyo.
13 Wano wandewa longo dimwe wowa na nia imwe, na
mhiko zao na udaho wao womgwelela ija imng'onyo.
14 Wandewa longo dimwe na ija imng'onyo wogomba
na Mwana Ng'hondolo, ila Mwana Ng'hondolo, hamoja na
waja wakemigwe, wasaguligwe, na walibule uzenzeleganye,
kowahuma kwavija heyo iyo Mndewa wa Wandewa na
Mkulu wa Wakulu wa isi."
15 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela,
"Gaja igamazi gaugawene haja kuyakalile ija imtenda ugoni
ndwanga gago madale ga wanhu wa kila isi na kila ulonzi.
16 Ija imng'onyo na zija mhembe longo dimwe zuuziwene
womwihila ija imtenda ugoni ndwanga. Wom'vula vivalo
vake na kumuleka mwazi. Woija nyama yake, na vinhu
visigale wovisoma na moto.
17 Kwavija Mulungu kazigela mbuli zoyolonda heyo
mmioyo yao, mbuli zondazigatende gaja goyolonda heyo.
Wotogola kuulava udaho wao wa kutawala na kumgwelela
ija imng'onyo, mbaka mbuli za Mulungu zivikile.
18 "Mtwanzi yuumuwene iyo idiwambo kulu ditawala
wandewa wa iisi."

18

Kulagala kwa Babeli

1 Vinishile kumona mtwanzi yakalile uchana ya mng'onyo
mdung'hu, nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa ku-
ulanga yohumuluka kulawa kuulanga. Kakala na udaho
mkulu, na isi imulikigwa na unang'hazi wake.
2 Kenula dizwi kalonga, "Kulagala! Kulagala Babeli wambo
kulu!* Digaluka ng'anda ya Mwenembago na kae ya kila
kinyamkela, kae ya kila ndege yehile, kae ya kila kinhu kihile
na kila mng'onyo yehile.
3 Kwavija isi zose zing'wa divai yake, divai ya sulukila
yake ya ugoni. Wandewa wa isi watenda nayo ugoni, na
wachuluzi wa isi wawa wagoli sama ya sulukila yake ya
kulonda vinhu vose vinogile."
4 Abaho, nihulika dizwi diyagwe kulawa kuulanga di-
longa,

* **18:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9.

“Segeleni kulawa Babeli, mweye wanhu zangu,†
giladi sambimuilumbe na heyo m'vilozo vake,
giladi sambimwingile mmigayo yake ihile ng'hani.
5 Kwavija vilozo vake vikiimemeza mbaka kuulanga,
na Mulungu kazikumbuka mbuli zake zihile.
6 Mtendeleni kamba heyo viyawatendile mweye,
muliheni mianza mibili sama ya gaja gayatendile.
Mmemezeleni mkikasi chake divai igwaduke mianza mibili,
kamba heyo viyawamemezele mweye.
7 Mgweleleni mgayo mkulu na giogio
kamba yenzi na udola viyaigwelele mwenyego.
Kwavija kogendelela kukiilongela mwenyego,
‘Nie nokala hano, nie nili malikia.
Nie sio kizuka,‡
na nabule kilamso cha kona giogio!’
8 Avo migayo ihile ng'hani yompata mdizua dimwe,
ifa, giogio, na nzala.
Na heyo kosomigwa na moto,
kwavija Mndewa Mulungu yomtagusa, kana udaho mkulu.”
9 Wandewa wa isi watendile nayo ugoni mkuilumba na heyo muukazi wake wa udola womulililla na kumuyalalila wahajona yosi da kusomigwa kumwake.
10 Wokwima kutali, kwavija wodumba kuilumba na heyo mumgayo wake. Wolonga, “Kojona! Kojona! Wambo dino kulu da Babeli! Mkipigiti kiguhi dotagusigwa!”
11 Wachuluzi wa isi womulililla na kumuyalalila, kwavija haduhu munhu yondayagule vinhu vao kabili.
12 Haduhu munhu yondayagule zahabu zao, madini ga feza, mabwe ganogile, lulu, kitani ing'alile, vivalo va zambalau, halili, vivalo vidung'hu, mibiki yose inung'hila goya, via vose vitendigwe na mhembe za nhembo, via vose vitendigwe na mibiki inogile, shaba, zuma, na malumalu,
13 mdalasini, vinung'hanung'ha, ubane, manemane, uvumba, divai, mavuta ga mzaituni, usage unogile, ngano, ng'ombe na ng'hondolo, falasi na mikwama, nyakadala, na hata ugima wa wanhu.
14 Wachuluzi wamulongela, “Vinhu vose vinogile vuukalile uvisulukila vipotela, na ugoli wako wose na vinhu va kuitopela viyangayuka, na huvipata kabili!”
15 Waja iwachuluzi wachuluze vinhu hivo na kupata ugoli wao kulawa kumwake wokwima kutali, wodumba kuilumba na heyo mumgayo wake. Wolila na kuiyalala,

† **18:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 51:45. ‡ **18:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 47:5-8.

16 wolonga, “Kojona! Kojona, gweye wambo kulu, uivazile
kitani ing'alile, zambalau, na ndung'hu, na kuihamba na
zahabu, mabwe ganogile, na lulu!
17 Mkipigiti kiguhi kawagiza ugoli uno wose!”

Wanhu wose wakalile woilongoza imeli, wanhu wose
wakwelile muna imeli, wanhu wose wosang'hanika muna
imeli, na wanhu wose wosang'hanika m'bahali, wokwima
kutali.
18 Na viwadiwene yosi dilawa muna umoto umsomile,
wolila na kulonga, “Hakukalile na wambo kulu diyagwe
kamba dino!”
19 Wakiitila timbwisi mmapala gao, walila na kuiyalala,
wolonga, “ ‘Kojona! Kojona, gweye wambo kulu, waja wose
wali na meli m'bahali wagaluka wagoli kubitila ugoli wake!
Mkipigiti kiguhi kasa kila kinhu!'
20 “Deng'helela ulanga sama ya ubananzi wake!
Deng'heleleni wanhu wa Mulungu na watumigwa wa Kilisto
na wahokozi! Kwavija Mulungu kamtagusa ija imtwanzi
sama ya kija kiyawatendele mweye.”
21 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na
mhiko kenula dibwe kamba dibwe kulu da kusiginhila, na
kujasa m'bahali, kalonga, “Vino vivo wambo kulu da Babeli
vondajasigwe hasi, na hajoneka kabili.
22 Dizwi da mabango na wanhu wokwimba, watoa filimbi
na watoa mhalati, hadihulikwa kabili mgati yako. Haduhu
msang'hana wa sang'hano yoyose yondayoneke mgati yako.
Dizwi da dibwe da kusiginhila hadihulikwa kabili mgati
yako.
23 Mulangaza wa kiwenge haumwemwesa kabili mgati
yako, ama dizwi da mulawilamhambe na mhambe hadihu-
likwa kabili mgati yako. Wachuluzi zako wakala wanhu
wakulu muisi. Ila kubitila uhawi wako kuwagiza wanhu
wose wali muulumwengu!”
24 Mgati yake woneka mulopa wa wahokozi, mulopa wa
wanhu wa Mulungu, na mulopa wa wanhu wose wadangan-
hike muisi.

19

1 Msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na udaho mkulu
viyeshile kulonga, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu
da wasenga wa Mulungu wa kuulanga, dolonga, “Mulungu
yatogolwe! Ukombola na yenzi na mhiko volawa ha Mu-
lungu wetu,
2 kwavija nhaguso yake ya ikweli na yabule uzenzele-
ganye. Kamtagusa ija imtenda ugoni ndwanga yaibanange

iisi na ugoni wake. Mulungu kamtagusa kwavija kawakoma watumigwa wa Mulungu."

3 Wenula dizwi kabili, walonga, "Mulungu yatogolwe! Yosi dilawa muna umoto ulukuza wambo dija kulu dokwela uchana milongo yose!"

4 Na waja iwavyele malongo mabili na wane na waja wene ugima wane wafugama mavindi wamtambikila Mulungu, ayo yakalile mkigoda cha undewa. Wenula dizwi, walonga, "Amina, Mulungu yatogolwe!"

Lusona lwa Mulawilamhambe lwa Mwana Ng'hondolo

5 Abaho, dizwi dilawa kulawa mkigoda cha undewa, dolonga, "Mgweleleni nhogolwa Mulungu wetu, mweye mose muli watumigwa zake, mweye mumdumba, wose wadodo na wakulu!"

6 Abaho, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wanhu, kamba dizwi da mawimbi makulu ga bahali na kamba mdumo mkulu wa ladu, wolonga, "Mulungu atogolwe! Kwavija Mndewa Mulungu wetu Mwene Mhiko kotawala!

7 Tudeng'he na kusekelela, na tulave hishima zetu kumwake. Kwavija kipigiti kivika cha lusona lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo, na mhambe wake kesha kukiitanda mwenyego.

8 Kagweleligwa kivalo king'alile cha kitani yavale." Kivalo hicho kicho sang'hano zinogile za wanhu wa Mulungu.

9 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, "Yandika gano, wamota wanhu waja wagonekigwe hana ulusona lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo!" Kanilongela kabili, "Zino zizo mbuli za ikweli za Mulungu."

10 Abaho nigwa hamagulu gake nimtambikile, ila kanilongela, "Sambiunitambikile nie! Nie na mtumigwa miyago gweye hamoja na ndugu zako waugogile usindila wa Yesu. Mtambikile Mulungu!

"Kwavija usindila wa Yesu uwo loho ya uhokozi."

Munhu Yomkwela Kumgongo Falasi Mzelu

11 Abaho, niwona ulanga uvuguka, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mzelu, na munhu yamkwelile kumgongo kakemigwa Munhu Yalibule Uzenzeleganye na Wa Ikweli. Na heyo kotagusa na kutenda ng'hondo bila uzenzeleganye.

12 Meso gake kamba moto ukwaka, na mpala jake kukala na mikungo bwando. Kakala na twaga jandikigwe uchana yake, kamba haduhu munhu yoditanga ila heyo mwenyego.

13 Na heyo kavala kanzu izabikwe mmulopa, na twaga jake dijo "Usenga wa Mulungu."

14 Asikali wa kuulanga wamkweleleza, wakwela falasi
wazelu na wavala vivalo va kitani kinogile, vizelu, na
ving'alile.
15 Kulawa mmulomo wake dolawa zele dinoligwe ng'hani,
kubitila zele hijo kowahuma Wamhazi. Na heyo kowatawala
na fimbo ya zuma,* na heyo kolubojaga lwingila lwa kuka-
mulila divai ya lusango lwa Mulungu Mwene Mhiko.
16 Mkivalo chake na uchana ya haza jake, kukala na
twaga jandikigwe, "MKULU WA WAKULU WA ISI NA MNDEWA WA
WANDEWA."
17 Abaho, nimwona msenga wa Mulungu wa kuulanga
kema mdizua, kenula dizwi na kuwakema ndege wose
woguluka kuulanga, "Izoni, iting'hanileni hamoja sama ya
lusona lukulu lwa Mulungu.
18 Izoni na muje nyama za wandewa, wakulu wa asikali,
na asikali, nyama za falasi na wanhu zao wowakwela
kumgongo, nyama za wanhu wose, wailegehe na nyakadala,
wadodo na wakulu."
19 Abaho, nimona ija imng'onyo na waja iwandewa wa isi
na asikali zao waiting'hane hamoja giladi wagombe na ija
imunhu yamkwelile ija falasi na dale jake da asikali.
20 Ila ija imng'onyo kagogigwa hamoja na ija imuhokozi
wa uvwizi yatendile mizonza sama ya ija imng'onyo. Na
kubitila mizonza ino kawavwizila wanhu waja waubokele
utango wa ija imng'onyo na kuditambikila wegu jake.
Ija imng'onyo na ija imuhokozi wa uvwizi, hewo wabili
wasigwa mdilamba da moto wa baluti ilukula kuno wali
wagima.
21 Na asikali zao wakomigwa na zele dilawile mmulomo
wa munhu ija yamkwelile falasi kumgongo, na ndege wose
wakiigutiza nyama zao.

20

Milao Alufu Imwe

1 Kilisto viyeshile kumuhuma ija imng'onyo, na ija
imuhokozi wa uvwizi, na waja asikali zao, nimona msenga
wa Mulungu wa kuulanga yohumuluka kulawa kuulanga,
yali na kivugulilo cha kolongo dilibule nziga na kagoga
mnyolo mkulu mmakono gake.
2 Kadihuma dija idizoka, zoka da umwaka, dikemigwa
Kinyamkela ama Mwenembago, abaho kadifunga na uja
umnyolo kipigiti cha milao alufu imwe.
3 Na ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kajasa mdiko-
longo dilibule nziga dija idizoka, kaluhinda ulwivi lwa

* **19:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

kwingilila himo na kulugela utango uchana yake giladi sambiyadahe kuwavwizila kabili wanhu wali muisi mbaka milao alufu imwe vondaimale. Gahamala higo, kolondigwa yafunguligwe mkipigiti kiguhi.

4 Abaho, nyona vigoda va undewa, na waja wavikalile wagweleligwa udaho wa kutagusa. Vivija nyona loho za waja wakanhigwe mapala sama ya kumtogola Yesu na sama ya Usenga wa Mulungu. Hawamtambikile ija imng'onyo ama wegu jake na hawaubokele utango wake m'vihanga vao ama mmakono gao. Wazuka na watawala hamoja na Kilisto milao alufu imwe.

5 Waja wayagwe wadanganhike hawazukile mbaka milao alufu imwe viimalile. Uno uwo mzuso wa ichanduso.

6 Wamota na wang'ala waja wondawengile mumzuso wa ichanduso. Ifa ya ikabili yabule udaho wa kuwahuma, ila wowa wakulu wa nhambiko wa Mulungu na wowa wakulu wa nhambiko wa Kilisto, na wotawala hamoja na heyo milao alufu imwe.

Mwenembago Kohumwa

7 Na imilao alufu imwe ihamala, Mwenembago kofunguligwa kulawa mkifungo chake.

8 Heyo kolawa na kuchola kuzivwizila isi zose, zikemigwa Gogu na Magogu,* kulawa ng'ambu zose za isi. Kowating'haniza hamoja sama ya ng'hondo, dale da asikali wali na udaho, dale dilibule mheta kamba misenga ya bahali.

9 Watembela muisi zose na kuhazunguluka hanhu hawakalile wanhu wa Mulungu na wambo dimnogele Mulungu. Ila moto uhumuluka kulawa kuulanga uwalukuza.

10 Na Mwenembago, ayo yawavwizile hewo, kasigwa muna idilamba da baluti ilukula, ako kuyasigwe ija imng'onyo na ija imuhokozi wa uvwizi, na wogazigwa imisi na ikilo milongo yose.

Nhaguso ya Kimambukizo

11 Abaho, nyona kigoda kikulu kizelu cha undewa na heyo yakikalile. Isi na ulanga vikimbila, ila hawawene hanhu ha kuifisa.

12 Abaho, niwona wanhu wadanganhike, wakulu na wadodo, wema haulongozi wa ikigoda cha undewa, na vitabu vigubuligwa. Vivija kitabu kiyagwe kigubuligwa, kikalile kitabu cha ugima. Wanhu wadanganhike watagusigwa nhaguso ilingile na sang'hano zao, kamba viyandikigwe mgati ya ivitabu.

---

* **20:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 38—39.

13 Bahali iwalava kunze wanhu wadanganhike wakalile
mgati yake, na ifa na kuzimu ziwalava wanhu wadangan-
hike wakalile mgati yao. Kila munhu katagusigwa nhaguso
ilingile na sang'hano yake.
14 Abaho, ifa na kuzimu vasigwa muna idilamba da moto.
Idilamba da moto iyo ifa ya ikabili.
15 Munhu yoyose twaga jake hajoneke jandikwe muna
ikitabu cha ugima kasigwa muna idilamba da moto.

21

Ulanga wa Sambi na Isi ya Sambi

1 Viishile nhaguso ya Mulungu ha kila munhu, nyona
ulanga wa sambi na isi ya sambi,* kwavija ulanga wa
ichanduso na isi ya ichanduso visha kubita, na bahali
iyangayuka.
2 Nijona Wambo Ding'alile, Yelusalemu ya sambi, dohu-
muluka kulawa kuulanga ha Mulungu, disasaligwe kamba
mhambe yahambigwe sama ya mbigalo wake.
3 Nihulika dizwi kulu kulawa mkigoda cha undewa do-
longa, "Lola, ukazi wa Mulungu wowa hamoja na wanhu.
Na heyo kokala hamoja na hewo. Wowa wanhu zake, na
Mulungu mwenyego kowa hamoja na hewo, na heyo kowa
Mulungu wao.
4 Na heyo kowahangusa mahozi gao gose kulawa mmeso
gao, kwavija haduhu ifa kabili† ama giogio ama kililo ama
usungu, kwavija mbuli za umwaka zisha kubita."
5 Heyo yakalile mkigoda cha undewa kalonga, "Lola,
novitenda vinhu vose viwe va sambi." Abaho kanilongela,
"Yandika mbuli ino, kwavija mbuli zino za kutogoligwa na
za ikweli."
6 Na heyo kanilongela, "Imala! Nie iyo Alufa na Omega,
Waichanduso na Waikimambukizo. Munhu yali na ng'hilu
nomgwelela mazi kulawa mzinzokwe za mazi golava ugima
bila kuliha kinhu.
7 Munhu yondayahume kohala motelo zino zose, na nie
nowa Mulungu wake, na heyo kowa mwanangu.
8 Ila wali na bwembwe, walibule nhamanila, wanhu wali
na ngelegeza zihile, wakomaji, wagoni, wahawi, woitambik-
ila miwegu, na wavwizi wose wokwasigwa muna idilamba
da baluti ilukula. Ino iyo ifa ya ikabili."

Yelusalemu ya Sambi

9 Imwe wa waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga
wakalile na ija imikungu saba imemile migayo saba ihile

* **21:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:17. † **21:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.

ng'hani ya kimambukizo keza kanilongela, “Izo, nokulagusila mhambe, mtwanzi wa Mwana Ng'hondolo.”

10 Kanisola Muloho mbaka uchana ya idigongo tali, kanilagusila Wambo Ding'alile, Yelusalemu, dihumuluka kulawa kuulanga kuyali Mulungu.

11 Dikala dinang'hazigwe na yenzi ya Mulungu, na mulangaza wake ulinga kamba dibwe da hela bwando, kamba yasipi, kamba kiwowo king'alile.

12 Dikala na konhi kulu na tali dikalile na nyivi longo dimwe na mbili, na kila lwivi lumwe lwimilizwa na msenga wa Mulungu wa kuulanga. Na uchana ya kila lwivi jandikigwa twaga dimwe mmwanza wa matwaga longo dimwe na mabili ga mitala ya Islaeli.

13 Haulawilo wa zua kukala na nyivi ndatu, hauswelo wa zua kukala na nyivi ndatu, kasikazi kukala na nyivi ndatu, na kusi kukala na nyivi ndatu.

14 Konhi da idiwambo hijo dizengigwa mmisingi ya mibwe longo dimwe na mibili, na uchana ya kila dibwe kukala jandikigwe twaga dimwe mmwanza wa matwaga ga waja watumigwa longo dimwe na wabili wa Mwana Ng'hondolo.

15 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga yakalile yolonga na nie, kakala na lubiki lwa kupimila lwa zahabu giladi yadipime idiwambo, nyivi zake, na konhi jake.

16 Wambo dino dikala na utali na ugazi ulingile, utali wake ulinga na ugazi wake. Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kadipima idiwambo na lubiki lwake, kapata kilometa 2,400 wimo wake, ugazi wake, na utali wake.

17 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kadipima idikonhi, na dikala na wimo wa kamba meta 65 kubitila lubiki lwa kupimila luyalupimile.

18 Idikonhi dino dikala dizengigwe na yasipi, na idiwambo dizengigwa na zahabu ing'alile, zing'ala kamba kiwowo.

19 Misingi ya idikonhi da idiwambo ikala ihambigwe na kila dibwe dinogile. Dibwe da msingi wa ichanduso dikala yasipi, daikabili yakuti samawi, daikadatu kalikedoni, daikane zumalidi,

20 da tano salidoniki, da sita akiki, da saba kilisolito, da nane zabalajadi, da tisa topazi, da longo dimwe kilisopolaso, da longo dimwe na dimwe yasinto, na da longo dimwe na mabili ametisto.

21 Zinyivi longo dimwe na mbili zikala lulu longo dimwe na mbili, kila lwivi luzengigwa na lulu imwe. Nzila za idiwambo dija zikala zahabu zing'alile, zing'ala kamba kiwowo.

22 Siyonile Ng'anda ya Mulungu mdiwambo hijo kwavija Ng'anda ya Mulungu ya idiwambo hijo iyo Mwana

Ng'hondolo na Mndewa Mulungu mwenyego Mwene Mhiko.
23 Idiwambo hijo hadilonda zua ama mulenge
kumwemwesa mgati yake, kwavija yenzi ya Mulungu yolava
mulangaza wake, na Mwana Ng'hondolo iyo kiwenge cha
idiwambo hijo.
24 Wanhu wa isi zose wotembela mmulangaza wake, na
wandewa wa isi wogala ugoli wao mgati yake.
25 Na nyivi za idiwambo hijo zovuguligwa misi ngima,
hazihindigwa, kwavija haduhu ikilo himo.
26 Hishima na ugoli wa wanhu wa ulumwengu vogaligwa
mgati ya idiwambo hijo.
27 Haduhu kinhu chochose kinyolodoke chondakingile
mdiwambo dija, ama munhu yoyose yotenda mbuli za
kinyala ama mbuli za uvwizi, ila waja weiyeka matwaga gao
gandikigwe mkitabu cha ugima cha Mwana Ng'hondolo.

22

1 Msenga wa Mulungu wa kuulanga viyeshile kunda-
gusila dija idiwambo ding'alile, kandagusila lwanda lwa
mazi golava ugima, lukalile lung'ala kamba kiwowo, lulawa
hana ikigoda cha Undewa choyokalila Mulungu na Mwana
Ng'hondolo,
2 lukuluma hagatigati ya inzila ya idiwambo hijo. Kila
ng'ambu ya ulwanda kukala na mibiki ilava ugima ilela
mujo mianza longo dimwe na mibili mkipigiti cha mulao
umwe, na kila mulenge wolela mujo uyagwe. Na matepo
ga mibiki ija iyo dawa ya kuwahonya wanhu wa isi zose.
3 Haduhu kinhu chochose kidukumizwe muna idiwambo
dija. Kigoda cha undewa choyokalila Mulungu na Mwana
Ng'hondolo chowa mgati ya idiwambo dija, na watumigwa
zake Mulungu womtambikila.
4 Wochona kihanga chake, na twaga jake dokwandikigwa
m'vihanga vao.
5 Hakuwa na ikilo kabili. Hawalonda mulangaza wa
kiwenge ama mulangaza wa zua, kwavija Mndewa Mulungu
kowa mulangaza wao. Na hewo wotawala milongo yose.

Kwiza kwa Yesu
6 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, “Mbuli
zose ziuhulike na zuuziwene za kweli na za kutogoligwa. Na
Mndewa Mulungu, ayo yowagwelela wahokozi Loho wake,
kamtuma msenga wake yakawalongele watumigwa zake
gaja gondagalawilile.”
7 Yesu kolonga, “Tegeleza! Nokwiza mbwisa! Kamota
munhu ija yozigoga mbuli za uhokozi zili mgati ya kitabu
kino.”

8 Nie, Yohana, nizihulika na kuzona mbuli zino zose. Na
vinishile kuzihulika na kuzona, nifugama mavindi haulon-
gozi wa gamagulu ga ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga
yanilagusile mbuli zino, na nilonda kumtambikila.
9 Ila heyo kanilongela, “Sambiunitambikile nie! Nie na
mtumigwa wa Mulungu, kamba vuuli gweye na ndugu zako
wahokozi, kamba waja wose wogagoga gaja gandikigwe
mkitabu kino. Mtambikile Mulungu yeiyeka!”
10 Abaho, kanilongela, “Sambiuzifise mbuli za uhokozi za
kitabu kino, kwavija kipigiti kikwenhuka cha mbuli zino
zose kulawilila.
11 Munhu yotenda gehile yagendelele kutenda gehile, na
munhu yanyolodoke yagendelele kunyolodoka. Munhu yal-
ibule uzenzeleganye yagendelele kuwa bule uzenzeleganye,
na munhu yang'alile yagendelele kuwa mng'azi.”
12 Yesu kolonga, “Tegeleza! Nokwiza mbwisa na
nhunza yangu mumkono, nimgwelele kila munhu kamba
viyasang'hanike.
13 Nie iyo Alufa na Omega, nhegulo yake, Waichanduso na
Waikimambukizo.”
14 Wamota wanhu waja wosuluza kanzu zao, giladi
wadahe kuuja mujo wa m'biki wa ugima, na wadahe
kwingila kubitila nyivi za idiwambo dija.
15 Ila hanze ya idiwambo hana mibwa, wahawi, wagoni,
wakomaji, wanhu woitambikila miwegu, na wanhu wose
wonogelwa na uvwizi na kuutenda.
16 “Nie, Yesu, nimulagiza msenga wangu wa kuulanga
yakugwelele usindila uno sama ya wanhu wamtogole
Kilisto. Nie iyo muhenga kulawa mulukolo lwa Daudi na
Nhondo Ing'alile ya Imitondo.”
17 Loho wa Mulungu na mhambe wolonga, “Izo!”
Na heyo yogahulika gano vivija kolondigwa yalonge, “Izo!”
Munhu yali na ng'hilu na yeze. Munhu yoyose yolonda,
yasole mazi golava ugima yang'we bila kuliha.

Kimambukizo
18 Nie iyo Yohana, nomzuma kila munhu yohulika mbuli
za uhokozi za kitabu kino, ihawa munhu yoyose yokongeza
kinhu chochose mkitabu kino, Mulungu komwongezela
migayo ihile ng'hani yandikigwe mkitabu kino.
19 Na ihawa munhu yoyose yoisegeza mbuli yoyose ku-
lawa mkitabu kino cha uhokozi, Mulungu komsegezela
fungu jake kulawa mum'biki wa ugima na kulawa Mdi-
wambo Ding'alile, gaja gandikigwe mkitabu kino.
20 Heyo yosindila mbuli zino kolonga, “Ona, nokwiza
mbwisa!”
Amina. Izo, Mndewa Yesu!

21 Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe hamoja na wanhu wose
wa Mulungu. Amina.